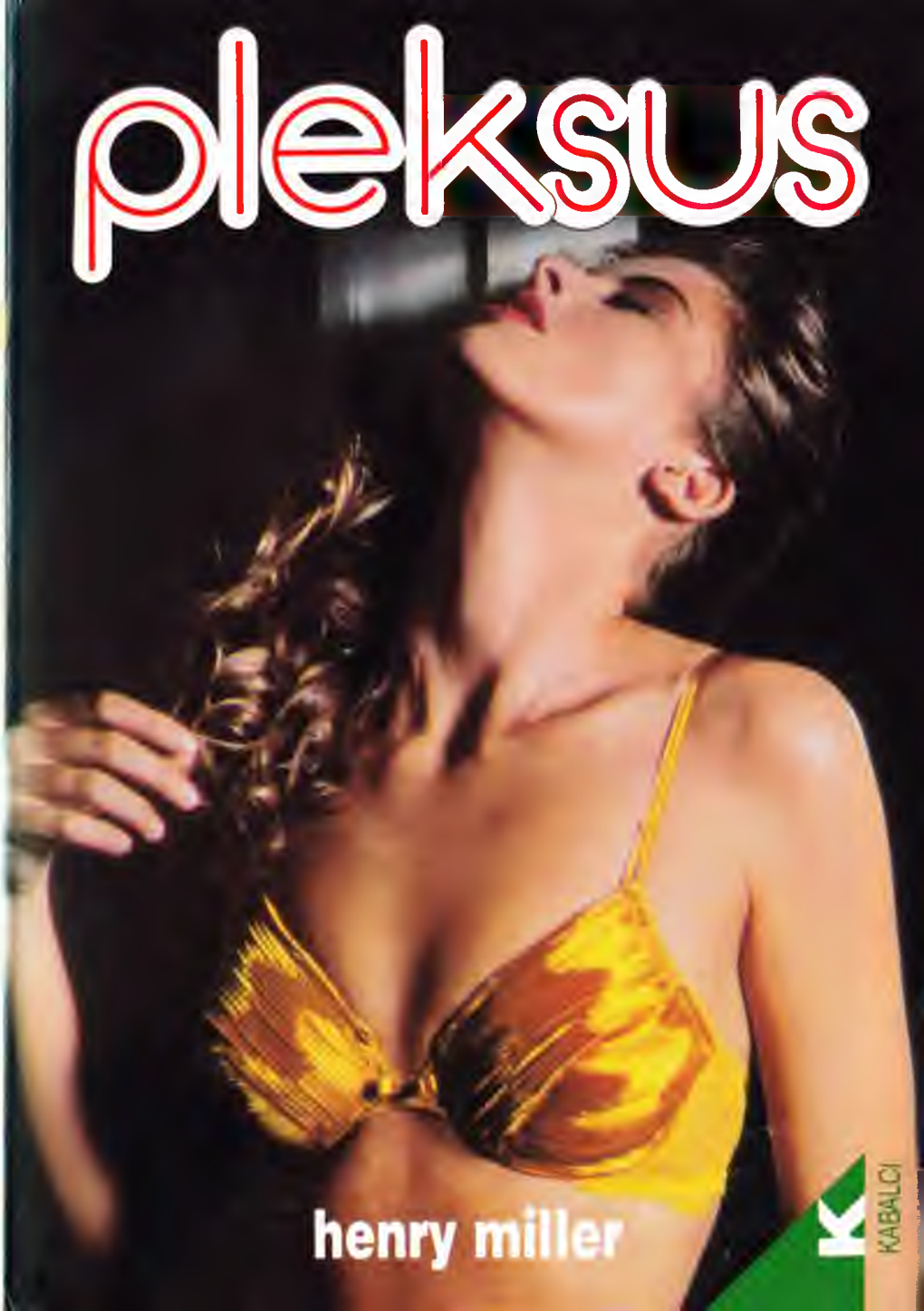
henry miller

pleksus

KABALCI

pleksus

henry miller

KABALCI

KABALCI YAYINLARI : 31

Roman Dizisi : 6

Kapak Düzeni : Ebru Grafik

❑

Kapak Filmleri : Ebru Grafik

❑

Kapak Baskısı : Çetin Ofset

❑

Dizgi : Sarmal Dizgievi

❑

Baskı : Yaylacık Matbaası

❑

Cilt : Temuçin Mücellithanesi

Başmusahip Sok Talas Han 16/5 Cağaloğlu - İstanbul

Tel: 522 63 05 Fax: 526 84 95

HENRY MILLER

PLEXUS

Çeviren:
REHA PINAR

İSTANBUL

Yazarı : Henry Miller

❑

Yapıtın Özgün Adı: Plexus

❑

Türkçe İkinci Basım: Ekim 1993

I. Bölüm

Vücudunu sımsıkı saran acem elbisesi ve elbiseye uygun türbanıyla gönül alıcıydı. Bahar gelmişti ve ellerinde uzun konçlu eldivenler, uzun boyunda, dikkatsizce atılmış bir etol vardı. Tanıdığımız herkesten, özellikle Kronski ve Arthur Raymond'an, mümkün olduğu kadar uzaklaşmak için kiralık daire aramak üzere Broodklyn Heights'i seçmişti. Yeni adresimizi vermek niyetinde olduğumuz kişi yalnız Ulric'ti. Dış dünyadan emir almadan yaşayabilmek bizim için gerçek özgürlüktü.

Küçük aşk yuvamızı aramak üzere çıktığımız gün coşkun bir mutluluk içindeydik. Bir koridora dalıp kapıyı çaldığımız her zaman onu kollarıma alıp defalarca öpüyordum. Elbisesi vücudunu bir kılıf gibi sarıyordu. Şimdiye dek hiç böylesine çekici görünmemişti. Kimi zaman birbirimizden ayrılmaya fırsat bulmadan kapı üzerimize açılıyordu. Kimi zaman da evlenme yüzüğü, ya da cüzdanı göstermemiz isteniyordu.

Akşama doğru bizi hemen kabul etmiş görünen geniş fikirli, yumuşak kalpli Güneyli bir kadına rastladık. Kiralık vermek istediği yer çarpıcı bir güzellikteydi, ama amacımızın çok ötesindeydi. Tabii, Mona, bu yeri kiralamak kararındaydı her zaman rüyasını gördüğü ve yaşamak arzusunu gösterdiği bir yerdi. Kirasının, ödemek kararında olduğumuz kiradan iki kat fazla olduğu gerçeği Mona'nın umurunda değildi. Her şeyi ona bırakacaktım... Mona bunun üstesinden gelecekti. Bu yeri onun kadar ben de kiralamak istiyordum, ama kiranın altından nasıl kalkabileceğim hakkında fikrim yoktu. Burayı kiraladığımız takdirde batacağımıza inanıyordum.

Tabii, ev sahibimiz olacak kadının durumumuzdan hiç kuşkulanmadığı muhakkaktı. Üst kattaki dairesinde, rahat koltuklara kurulmuş likör içiyorduk. Çok geçmeden kocası geldi. O da

bizlerin cana yakın kişiler olduğumuzu kabul etmiş görünüyordu. Adam Virginia'lıydı ve kelimenin tam anlamıyla kibardı. "Cosmodemoic" dünyadaki verimin onları etkilediği açıkça belliydi. Benim kadar genç birinin böylesi sorumlu bir yerde bulunmasında ötürü doğan içten hayretlerini belirtmekte gecikmediler. Mona da kendisine düşen rolü çok güzel oynuyordu. Onu duyan, benim halen müdür olduğumu ve birkaç yıl içinde de başkan vekili olacağımı düşünürdü. "Bay Tullinger böyle söylemedi mi?" diye sorduğu zaman, başımı sallayarak olumlu cevap vermek zorunda kaldım.

Kiranın ayda doksan dolar olduğu dikkate alınırsa, bıraktığımız on dolar kaporanın ne kadar komik olduğu anlaşılır. Mobilya ve diğer ufak tefek ihtiyaçlardan söz etmezsek, kiranın geri kalan tutarını nasıl ödeyebileceğimiz hakkında en küçük bir fikrim dahi yoktu. Verdiğimiz kaporaya kaybedilmiş bir on dolar olarak bakıyordum Yüzümün kızarmasını önlemekten ileri gidemezdi. Onları sokulganlıklarından kurtulduğumuz an, Mona'nın da vazgeçeceğinden emindim.

Fakat her zamanki gibi yanılıyordum. O eve taşınmaya kararlıydı. Geri kalan seksen dolar? Onu, Broztell'de oda kâtibi olan, Mona'ya candan bağlı bir hayranından temin ettik "Peki, bu adam kim?" İsmini evvelce hiç duymadığım için sormak hatasını işledim. "Hatırlamadın mı? İki hafta önce sana tanıştırmıştım... Ulric'le sen, Beşinci Cadde'de bizimle karşılaştığın zaman. Tamamen zararsız bir insan."

Görünüşte hepsi 'tamamen zararsız' kimselerdi. Onlarla beraber geçirdiği geceye değinerek onu şaşırtmayı asla düşünmediklerini bana anlatmasının bir yoluydu. Hepsi 'kibar' kimselerdi ve genellikle tepeden tırnağa budala insanlardı. Bu kalın kafalı kişinin nasıl bir adam olduğunu hatırlamak için gerçekten kafa patlattım. Bütün hatırladığım, oldukça genç ve soluk yüzlü bir kişi olduğuydu. Kısacası, tarifi mümkün değildi. İçlerinden kimileri ateşli ve coşkun olduğu halde, kadına karşı fazlaca nazik bu aşıkları nasıl önleyebildiği, benim için çözülmesi güç

bir sırdı. Hiç kuşkusuz ki, bana da yaptığı gibi, büyücü annesiyle kanserden yatalak olan babasının yanında oturduğuna onları inandırıyordu. Bereket versin ki, bu kadınlara karşı fazla nazik kişilerle çok ender ilgilenirim, (Kendi kendime daima, fazla deşmezsen iyi olur derim). Unutulmaması gereken önemli şey... 'tamamen zararsız' kelimesidir.

Bir evi kurmak için kiradan dafa fazla şeye ihtiyaç olduğu gerçektir. Tabii, Mona'nın her şeyi düşünmüş olduğunu öğrenmekte gecikmedim. Zavallı delikanlıdan üç yüz dolar sızdırmıştı. Mona beş yüz dolar istemişti, ama delikanlı bankadaki parasının tükenmek üzere olduğunu söyleyerek itiraz etmişti. Mona fazla müsrif olduğu için, egzotik bir köylü elbisesi ve pahalı bir çift ayakkabı aldırtmıştı. Bu da ona bir ders olacaktı!

Bir provaya gitmek zorunluğunda olduğundan, o gün öğleden sonra mobilya ve öteki şeyleri kendim seçmeye karar verdim. Prensip bakımından ülkemiz taksit planı üzerine kurulduğuna göre, bütün bunlar için peşin para ödemek bana saçma geliyordu. Aklıma hemen, Fulton Caddesi'ndeki büyük bir mobilya mağazasının müşterisi olan Dolores geldi. Dolores'in gerekeni yapacağından emindim.

Lüks kumru yuvamızı donatmak için gerekli bütün eşyayı seçmem bir saat bile sürmedi. Birçok gözlü şık bir yazı masasını da ihmal etmemek şartıyla, zevkli bir seçim yapmıştım. Dolores, aylık taksitleri nasıl ödeyeceğimizi gerçekten de merak ediyordu, ama Mona'nın tiyatroda olağanüstü bir çalışması olduğuna değinerek onu inandırabildim. Ayrıca, Cosmococcis genelevdeki işim yok muydu?

Dolores:

– Evet, ama nafaka, diye mırıldandı.

Gülümseyerek cevap verdim:

– Ah, o mu?! Daha uzun süre ödeyecek değilim.

– Yani, ondan kaçacak mısın?

İtiraf ettim:

– Bunun gibi bir şey. Ömrümüzün sonuna kadar boynumuzda değirmen taşı taşıyamayız, öyle değil mi?

Ne kadar hergele olduğumu bildiği için benden başka türlü cevap bekleyemezdi. Mamafih, sanki hergeleler sevilen insanlarmış gibi bunu bana söyledi. Ayrılırken de ekledi.

– Öyle sanıyorum ki sana güvenmekle hata ediyorum.

– Yok canım, dedim. Ödemezsek nasıl olsa mobilyayı geri isteyecekler. Neden endişeleniyorsun?

– Mağazayı düşünmüyorum, dedi. Ben kendini düşünüyorum.

– Haydi, haydi! Yüzünü kara çıkarmayacağımı biliyorsun.

Onun yüzünü kara çıkardım, tabii, ama istemeden. O zaman, ilk korkularına rağmen, gerçekten her şeyin düzeleceğine, işlerin yolunda gideceğine içtenlikle inanıyordum. Her ne zaman kuşkunun ya da çaresizliğin esiri olsam, Mona'nın bana bir hipodremik yapacağına güveniyordum. Mona tamamen geleceği yaşıyordu. Geçmiş, arzu ettiği takdirde bozacağı efsanevi bir rüyaydı. İnsan geçmişe bakarak asla karara varmamalı... Geçmiş, olayların yapılış yargılanması için kötü bir unsurdur. Bugüne dek başarısızlık ve hayal kırıklıklarıyla son bulmuş olan, geçmiş, sadece yoktur, o kadar.

Çarpıcı bir şekilde döşenen yeni yuvamıza alışmamız uzun sürmedi. Evin eskiden varlıklı bir hakime ait olduğunu ve onun isteğine göre restore edildiğini öğrendik. Hakimin tenperver ve zevk sahibi bir kimse olduğundan hiç kuşkumuz olamazdı. Döşeme parkeydi, duvarlar ceviz kaplamaydı, duvarlarda kanaviçe işlemeli örtüler kaplanmıştı, kitaplıklar karyola olabilecek genişlikteydi. Birinci katın ön yarı kısmını kullanıyorduk. Ön cephe, Brooklyn'in en sakin, en aristokratik bölgesine bakıyordu. Komşularımızın arabaları, hizmetçileri, aylık su sarfiyatı için ödediğimiz ücret tutarında yemek yiyen pahalı köpekleri ve kedileri vardı. Bizim ev, blokta, apartıman olarak kullanılan tek binaydı.

Kullandığımız iki odanın arka tarafında, içinde mutfakla banyo bulunan geniş bir oda vardı ve bizim odadan ray üzerinde hareket eden büyük bir kapıyla ayrılıyordu. Her nedense burası kiraya verilmemişti. Belki de manzarası olmadığı için kiraya

verilemiyordu. Pencereleri kirli olduğu için karanlık bir yerdi... Hatta izbe de denebilirdi. Fakat öğleden sonra camlarına güneş çarptığı zaman, cilâlı döşemeye yansıyan çeşitli şekiller doğrusu seyredilmeye değerdi. O odaya gidip, eski zaman soyluları gibi ellerimi arkama bağlayıp aşağı yukarı dolaşmak hoşuma gidiyordu. Kimi zaman elbiselerimizi çıkartıp dans ediyor kirli camdan vuran ışığın çıplak vücutlarımızda bıraktığı garip şekillere bakıp eğleniyorduk. Hislerimin coşkun olduğu zamanlarda, ayağıma bir çift altı kaygan terlik takıyor ve buz revüsünde ski yapanları taklit ediyordum. Ya da ellerimin üzerinde dolaşırken insanı çileden çıkartabilecek kadar falsolu bir ıslık tutturuyordum. Kimi zaman, birkaç kadehten sonra, en sevdiğim soytarıların taklitlerini yapıyordum.

İlk birkaç ay, tüm ihtiyaçlarımızın kılıkılına temin edilmesi dışında, yaşantımız eğlenceli oldu. Hiç bir canlı varlık bizi beklenmedik anda yakalayamıyordu. Sıcak, sessiz yuvamızda sadece birbirimiz için yaşıyorduk. Kimseye ihtiyacımız yoktu, hatta Tanrı'ya bile. Yada biz böyle düşünüyorduk. Morg kadar soğuk fakat hazine yatağı olan Montague Street Kitaplığı yakındaydı. Mona tiyatrodayken okurdum. Gönlüm neyi arzu ediyorsa, canım ne istiyorsa onu okurdum. Oturduğumuz yer öylesine fevkalâdeydi ki, ekseri okumak imkansızlaşırdı. Kitabı ağır ağır kapar, odaları teker teker dolaşır, manzaranın güzelliğiyle büyülenir, kendimden geçerdim. Gerçekte, hiç bir şey istemiyordum, ancak sürekli, kesiksiz olan şeyler beni çekiyordu. Sahip olduğum her şey, kullandıklarım, giydiklerim hep Mona'nın hediyesiydi. İpek bornoz, yumuşak terlikler, yalnız Mona'nın yanında kullandığım ağızlık. Sigaramın külünü tablaya silkelediğim zamanlar, eğilip bu sanat eserlerini dikkatle, sevgiyle inceliyordum. Mona üç ağızlık almıştı ve üçü de birbirinden güzeldi. Ağızlıklar öylesine güzel, öylesine egzotikdi ki, onlara adeta tapıyorduk.

Çevremiz de çok ilginçti. Hangi yönde olursa olsun kısa bir yürüyüşle birbirinden çok farklı çevrelere ulaşıyordum. Bro-

oklyn köprüsünün altındaki fantastik sahaya Akdeniz'in Doğu sahillerindeki Yunan, Suriyeli, Türk ve Arapların koyun sürüsü gibi toplandıkları eski arabalı vapurların bulunduğu bölgeye, dünyanın her yerinden gelip demir atmış olan gemilerin bulunduğu rıhtımlara doklara, geceleri hayalet gibi görünen Borough Hall'e yakın mağazalar bölgesine ulaşmak işten bile değildi. Bu Colombia Heights'in tam merkezinde eski kiliseler, kulüpler, zenginlerin konakları ve dış mahallerden gelen serserilerin, işsiz güçsüzlerin, yabancıların arı gibi kaynaştıkları, için için sömürdükleri eski ve antika şeyler vardı.

Çocukken, çok eski ve iğrenç görünüşlü bir konağın ahırı üzerindeki bölükte oturan halamı sık sık ziyaret ederdim. Çok yakında, Sackett Caddesinde, bir zamanlar eski arkadaşım Al Burger otururdu. Babası bir kılavuz kaptandı. Al Burger'le tanıştığım zaman on beş yaşlarındaydım. Onunla ilk olarak Neversnik Nehri'nin kıyısındaki tahta sıralar üzerinde karşılaşmıştım. Balık gibi yüzmesini, derin olmayan suya atlamasını, Kızılderililer gibi güreşmesini, ok atmasını, yorulmadan koşmasını, hep ondan öğrenmiştim. Al'ın ailesi Almandı ve söylemesi gariptir, hepsi de insancıl kimselerdi. Yalnız atlet olan kardeşi Jim, kendini beğenmiş salağın biriydi. Atalarının aksine, son derece pis ve bakımsız bir evleri vardı. Görünüşe göre, ailenin bütün kişileri kendi hayatlarını yaşıyorlardı. İki kız kardeşi vardı ve ikisi de güzeldi. Annesi oldukça pasaklı olmakla beraber o da güzeldi ve çok güler yüzlü, çok tembel ve cömertti. Bir zamanlar opera sanatçısıydı. İhtiyar adama gelince, 'kaptan', çok ender olarak ortaya çıkardı. Ortaya çıkışı ekseri rüzgâra bağlı olurdu. Annesinin bize doğru dürüst bir yemek hazırladığını hiç hatırlamam. Acıktığımız zaman önümüze para atar ve dışarda bir şeyler yememizi söylerdi. Her zaman aynı yiyecekleri alırdı... Sosisli sandviç, patates salatası, turşu, kek ve soğuk bir içecek. Tatlı domates salçası ve hardal serbest olarak kullanılırdı. Kahve her zaman bulaşık suyu gibiydi, süt bozuktu, evdeki tabak, fincan, çatal ya da bıçak hep kirliydi. Fakat yemekleri severdik ve aç kurt gibi yerdik.

En iyi hatırladığım ve en çok hoşlandığım sokaklardaki yaşantımızdı. Al'ın arkadaşları, sanki bilmediğim bir nesilden gelme gibi görünüyordu. Sackett Caddesi'nde daha çok sıcaklık, daha geniş özgürlük ve daha yakın bir konukseverlik vardı. Benim akranım olmalarına rağmen, onun arkadaşları benim üzerimde daha olgun, daha özgür oldukları kanısını yaratmaya çalışırlardı. Onlardan ayrıldığım zaman daima büyük bir üzüntü duyardım. Gerçekte onlar sahil çocuklarıydı, aileleri burada yüzyıllardan beri yaşıyordu, bizimkilerden daha insancıl bir grupta ve belki onları bana bağlayan, çok değişik bir nesilden gelme oluşlarıydı. Aralarında öleli oldukça uzun zaman olduğu halde, hâlâ çok canlı olarak hatırladığım biri vardı. Frank Schofield. Tanıştığımız zaman, Frank on yedi yaşında, fakat olgun bir erkek kadar iriydi. Garip arkadaşlığımız gözlerimin önüne geldiği zaman, müşterek olan hiç bir yönümüz olmadığını düşünürüm. Beni ona çeken rahat, şen tavırları, her şeye uyarlığı, soğuk bir sosisli sandviç olsun, eski bir çakı olsun, ya da gelecek hafta buluşmak üzere verilen bir söz olsun, verilen her şeyi kabul edişindeki içtenliğiydi. İri yarı, son derece ağır, içgüdüsü kuvvetli bir erkek oldu. İçgüdüsü kuvvetli oluşu onu çok şöhretli bir gazetecinin sağ kolu yaptı ve o gazeteciyle geniş çapta gezileri çıktı, karşılığında bir teşekkür bile beklemeden büyük işler çevirdi. Sackett Caddesi'nde geçirdiğimiz iyi günlerden sonra muhtemelen onu ancak üç yada dört kez gördüm, ama onu hiç bir zaman aklımdan çıkartamadım. Onun sıcakkanlılığını, iyi yaratılışını kafamda canlandırmak benim için her zaman yararlı olmuştu. Herkese güvenir ve inanırdı. Bütün yazdığı sadece posta kartlarıydı. Yazısını çok zor okurdunuz. Tek satır yazardı, ya iyi olduğundan, ya dünyanın güzelliğinden söz eder, ya da nasılsın? diye yazardı, o kadar.

Ulric bizi ne zaman ziyarete gelse, ekseri cumartesi ya da pazar gelirdi, onu bu eski mahallerde uzun uzun dolaştırırdım. O benim gibi bu mahalleleri çocukluğundan beri bilirdi. Ekseriya, eline bir resim defteri alırdı; söylediğine göre 'birkaç not

almak' için. Kalem ve fırçayla çalışmasına şaşardım Günün birinde kendimin de aynı şeyi yapacağım hiç aklıma gelmezdi. O ressamdı, ben yazar... Hiç değilse günün birinde yazar olacağımı umardım. Resim dünyası bana, hiç bir zaman ulaşamayacağım bir mucizeler dünyası gibi görünürdü.

Ulric her ne kadar, araya giren yıllara rağmen iyi bir ressam olmadıysa da, sanat hakkında bilgisi kuvvetli bir insandı. Sevdiği ressamla hakkında hiç bir insan onun kadar duygulu ve anlayışlı konuşamazdı. Bugün bile Cimabue, Uccello, Piero Della Francesca, Botticelli, Varmeer ve daha başka ressamları ilgilendiren uzun, mutlu konuşmalarını dinlerim. Kimi zaman oturur, büyük ve tanınmış ressamların reprodüksiyon kitaplarına bakarız. Tek resim hakkında, oturur saatlerce konuşabilirdik. Ulric, sanat ustaları hakkında bıkmadan, usanmadan son derece ciddi söz ederdi. Zaten ruhen kendisi de büyük bir sanatçıydı. Allahtan ki bugüne dek, hürmet ve takdir yeteneğini kaybetmemişti. Böylesine sadık takipçilerin çok ender olarak dünyaya geldikleri muhakkaktır.

Dedektif O'Rourke gibi, ona da, hiç beklenmedik anlarda, çok derinlere dalmak ve kendisini kaybetmek gibi bir eyilimi vardı. Sahilde dolaştığımız zamanlar sık sık durur, yıkık bir duvarı, ya da çökmeye yüz tutmuş bir binayı işaret ederek, onların karşı sahildeki gökdelenlere göre ne kadar güzel görünümleri olduğundan söz ederdi. Soğuk sıfırın altında olabilir, ayaz insanın içine işleyebilirdi, ama Ulric'in umurunda olmazdı. Böyle dakikalarda cebinden utanarak eski bir zarf çıkartır ve yontula yontula ufalmış bir kalemle'bazı notlar' alırdı. Şunu da söylemeliyim ki, aldığı bu notlardan ortaya çıkardığı eserler çok azdı.Hiç değilse o günlerde. tamahkârca komisyon alan adamlar –muz, domates kutuları, abajurlar vb.– peşinden hiç ayrılmazlardı.

'İşleri' arasında, dostlarını, ekseri kadın dostlarını kendisine poz vermeleri için çağırırdı. Kaçamak çalışmalarında, sanki bir sergiye hazırlanıyormuş gibi süratle ve şevkle çalışırdı. Tuvalin

önünde insan, onun bir 'maestro' olduğunu düşünebilirdi. Tuvale yaptığı saldırıları seyretmek bile insana korku verirdi. Gariptir söylemesi, sonuçlar, hep umutsuz olurdu. 'Allah kahretsin' derdi. 'Ben süsleyiciden başka bir şey değilim.' Çok çirkin tablolardan birinin başında içini çekerek, sızlanarak, saçlarını yolarak durduğunu görebiliyorum. Cezanne'ın albümüne uzandığını, en sevdiği tablolarından birini çevirdiğini, sonra yüzünde acı bir tebessümle kendi çalışmasına baktığını görebiliyorum. Cezzane'ın özellikle başarılı yerlerine işaret ederek 'Şuna bir bakar mısın?' derdi. 'Neden ben de böyle bir şey yapamıyorum... bir kerecik olsun? Acaba, ne eksiğim var dersin? Oh, şey...' Sonra ya derin bir iç geçirir, ya da acı bir inilti koyverirdi. 'Bir kadehe ne dersin? Neden bir Cezzane olmaya çalışmalı? Biliyorum, Henry, hatanın nerede olduğunu. Sadece bu resimde değil, ya da bundan öncekinde değil, hatalı olan benim tüm yaşantım. Bir insanın yaptığı iş, ruhunu yansıır, düşüncelerini yansıtır, öyle değil mi? Bu ışık altında bakacak olursan; ben sadece kokmuş bir peynirim, ha, ne dersin? Eh, işte böyle! Tepetaklak!" Sözünün burasında bardağını kaldırır, ağzı acıyla çarpılırdı.

Büyük sanatçılara imrenerek bakan Ulric'i takdir ederim, ama gerçekte, 'başarısızlık' rolünü böylesine başarıyla yürütmesine karşı saygı duyarım. Adam beceriksizliğini ve başarısızlığını süslümesini biliyordu. Gerçekte, sanki hayatta tüm başarısızlıken iyi bir şeymiş gibi, başarısızlığını büyük bir zarafetle belirtirdi.

Belki de gerçek buydu. Ulric'i kurtaran ihtirastan yoksun oluşuydu. Tanınmak için can atmıyordu, üstünlük zevki için iyi bir ressam olmak istiyordu. Hayatın iyi yönlerini severdi, ama sadece iyi yönlerini. Ruhen şehvet düşkünüydü. Satranç oynarken bile,ne kadar kötü oyuncu olursa olsun, Çin işi takımla oynamayı tercih ederdi. Fildişi parçalarla oynamak ona en derin zevki verirdi. Eski satranç tahtası aramak için müzelere yaptığımız ziyaretleri hatırlarım. Eğer Ulric, bir zamanlar Ortaçağ şatolarının duvarlarını süsleyen satranç tahtalarından biri üzerinde

oynarsa, oyunu kaybetmiş bile olsa, kendisini göğün yedinci katında zannederdi. Kullandığı her şeyi büyük bir dikkatle seçerdi; elbise, bavul, terlik, hemen hemen her şeyi. Bir şeyi eline aldığı zaman onu adeta okşar gibi tutardı. Bulabildiği her şeyi yapıştırır, tamir eder, ya da tekrar bir araya getirebilmek için çaba harcardı. Sahip olduğu şeylerden, kendisinden söz eden bir insan gibi söz ederdi, hatta yalnız bile olsa onlara tüm sevgisini verirdi. Kimi zaman onu, sanki eski dostlarıymış gibi öteberiyle konuşurken yakalardım. Aklıma geldiği zaman, Kronski'nin ne kadar zıddı olduğunu düşünürüm. Kronski, zavallı, biçare şeytan, atalarının terkedilmiş biblolarıyla yaşarmış gibi görünürdü. Onun için hir bir şeyin değeri yoktu, hiç bir şey anlam ya da önem taşımazdı. Her şey ellerinde mahvolur, ya da paçavra haline gelir, yırtılır, lekelenir ve hurdaya çıkar. Böyle olmakla beraber –nasıl olduğunu hiç bir zaman öğrenemedim– bizim Kronski resim yapmaya başladı. Hem de pek parlak bir şekilde başladı. En parlak bir şekilde. Gözlerime zor inanabiliyordum. Korkusuz, parlak renkler kullanırdı, sanki herif Rusya'dan henüz dönmüş gibi. Ele aldığı konuları da atılganlık ve orijinallikten yoksun değildi. Tuvalin karşısında sekiz, on saat kalır, önce ve sonra karnını tıka basa doyurur ve daima şarkı söyleyerek, ıslık çalarak, ağırlığını bir ayağından öbür ayağına alarak, daima kendi kendisini alkışlayarak çalışırdı. Ne yazık ki hevesi balon gibi sönüverirdi. Bir kaç ay sonra bıkardı. Ondan sonra resim hakkında tek kelime söylemezdi. Hatta, eline sanki hiç fırça almamış gibi görünürdü...

Her şeyin bizim için huzurlu olduğu süre içinde Montague Street Kitaplığı'ndan garip bir kuş hakkında bilgi topladım. Beni orada çok iyi tanıyorlardı. Çünkü, bulunmayan kitapları istemekle, çok ender ya da pahalı kitapları başka kitaplıklardan ödünç almaları için zorlamakla, kitaplığın zengin olmadığından yakınmakla, hizmetlerinin yetersiz olduğunu söylemekle, genel olarak varlığımla onları rahatsız etmekle, başlarına belâ oluyordum. Daha da kötüsü, günü geçmiş kitaplar, kayıp kitaplar

(kendi kitaplığıma mal ederim) ya da sayfaları için büyük para cezaları ödüyordum. Arasıra, sanki öğrenciymişim gibi, bazı satırların altını kırmızı kalemle çizdiğim, ya da marjinlere not yazdığım için toplumun eleştirisiyle karşı karşıya kalırdım. Ve sonra bir gün, sirkler hakkında bazı ender kitaplar araştırırken – neden, Tanrı bilir– sonradan memurlardan biri olduğunu öğrendiğim, profesör kılıklı bir adamla konuşmaya daldım. Konuşma sırasında adamın, Avrupa'daki en tanınmış sirklere gitmiş olduğunu öğrendim. Dudaklarından 'Medrano' kelimesi kaçtı. Bana göre Yunanca bir kelimeydi, ama hatırladım. Her neyse, adam öylesine hoşuma gitti ki, hemen ertesi gece eve davet ettim. Kitaplıktan çıkar çıkmaz Ulric'i aradım ve bizimle beraber olmasını rica ettim.

– Hiç Medrano Sirki diye bir şey duydun mu? diye sordum.

Kısacası, ertesi gece tümüylü Medrano Sirkine verildi. Kitaplık memuru gittiği zaman bir çeşit trans halindeydim.

Yüksek sesle tekrar ve tekrar söylendim:

– Demek ki Avrupa! Bir türlü hazmedemiyordum.

– Ve o adam oradaydı... hepsini gördü Tanrım!

Kitaplık memuru, bir göz atacağımı düşündüğü kitapları kolunun altına sıkıştırarak oldukça sık sık gelmeye başladı. Ekseriya bir şişe de içki getiriyordu. Kimi zaman bizimle satranç oynuyor, sabahın ikisinden ya da üçünden önce gittiği çok ender oluyordu. Her gelişinde onu Avrupa hakkında konuşturuyordum; bu onun 'kaul ücretiydi'. Gerçekte, bu konuda sarhoş oluyordum; öyleki, sanki kendim Avrupada bulunmuş gibi bu konu hakkında serbestçe konuşabilirdim. (Babam da böyleydi. New York'tan dışarı adım atmamakla beraber, Londra, Berlin, Hamburg, Bremen ve sanki bütün hayatını Avrupa'da geçirmiş gibi Roma hakkında konuşabilirdi.)

Bir gece Ulric, Paris'in büyük bir haritasını getirdi (Metro haritası) ve hepimiz diz çökerek Paris'in caddelerinde, kitaplıklarında, müzelerinde, kiliselerinde, çiçek bahçelerinde, mezbahalarında, mezarlıklarında, genelevlerinde, istasyonlarında dola-

şıp durduk. Ertesi gün öylesine doluydum ki, yani Avrupa'yla, işe gidemedim. Canımın istediği zaman kendimi izinli saymak alışkanlığındaydım. En çok çalınmış tatillerden hoşlanırdım. Çünkü istediğin saette kalkmak, pijamayla avare dolaşmak, plâk çalmak,kitaplara gömülmek, sahile kadar inmek ve, iştahla yenen bir yemekten sonra, sinemaya gitmek demekti. En çok hoşuma giden vodvil oyunlarıydı; öğleden sonrasını kasıklarım çatlayıncaya kadar gülerek geçirmek hoşuma gidiyordu. Kimi zaman, böyle tatillerden sonra, işe dönmek daha da güçleşirdi. Gerçekte, imkânsızdı. Mona, heme, hemen patrona telefon ederek soğuk algınlığımın ilerlemiş olduğunu söylerdi.

Patronun cevabı her zaman şöyle olurdu:

– Söyle birkaç gün daha yataktan çıkmasın. Ona iyi bak!

Mona:

– Seni nasıl sepetlemiyorlar anlamıyorum, derdi.

– Sepetlerler, güzelim. Ancak, çok iyiyim. Bensiz yapamazlar.

– Kapıya cevap verme, hepsi bu kadar. Ya da doktora gittiğimi söylersin.

Devam ettiği sürece fevkalâdeydi. Sadece serserilik. İşime karşı tüm ilgimi kaybetmiştim. Tüm düşüncem tekrar yazmaya başlamaktı. Büroda gittikçe daha az çalışıyor, gevşedikçe gevşiyordum. Konuşmak sıkıntısına katlandığım tek müracaatçılar, zanlılardı. Yardımcım gerisini yapıyordu. Mümkün olduğu kadar sık, şubeleri kontrol bahanesiyle bürodan kaçardım. Şehrin tam göbeğindeki bir, ya da iki büroyu arar -sadece bir tanık temin etmek amacıyla- sonra kapağı bir sinemaya atardım. Sinemadan çıkınca bir şube müdürüyle konuşur, merkeze rapor verir, ve sonra eve giderdim. Kimi zaman öğleden sonralarını ya bir sanat galerisinde, ya da 42. Cadde'deki kitaplıkta geçirirdim. Kimi zaman Ulric'i arar, ya da bir dans salonunu ziyaret ederdim. Sık sık hastalanır, kimi zaman da hastalığın süresini uzatırdım. Durumumun kesinlikle sarsılacağı muhakkaktı.

Mona, beni suçluluğa doğru itiyordu. Personel müdürü rolümden hiç bir zaman zaten hoşlanmamıştı.

– Yazmalısın, derdi.

Gizlice sevindiğim halde vicdanımın sesine uyarak cevap verirdim:

– İyi, güzel, ama ne ile yaşayacağız?

– Sen onu bana bırak!

– Fakat insanları ömrümüzün sonuna kadar dolandıramayız, ya!

– Dolandırmak mı? Ödünç aldığım kişiler ödünç para verebilecek durumda. Onlara bir iyilik yapıyorum.

Onun görüşüne uymamakla beraber, kanıyordum. Nihayet, teklif edebileceğim daha iyi bir çözüm yolu bulamıyordum.

Tartışmaya son vermek için daima:

– Eh, henüz işten ayrılmıyorum, diye cevap veriyordum.

Arasıra, bu çalınmış tatillerden birinde, New York'un ikinci caddesinde karar kılardık. Bu mahalledeki arkadaşlarımın sayısı akıllara durgunluk verirdi. Hepsi yahudi, tabii ve ekserisi de kafadan çatlak.Fakat canlı arkadaşlar. Papa Moskowitz'de bir şeyler atıştırdıktan sonra Cafe Royel'e giderdik. Burada insan aradığı herkesi bulabilirdi.

Bir akşam cadde boyunca avare dolaşırken, bir kitapçı dükkânının vitrinde asılı duran Dostoievsky'nin resmine bir kere daha bakmak üzere -Dostoievsky'nin resmi aynı vitrinde yıllardan beri asılıydı- döndüğüm zaman kimi görsek beğenirsiniz, Arthur Raymond'un eski bir dostu değil mi! Nahoum Yood... Nahoum Yood kısa boylu, ateşli, İbranice yazılar yazan bir adamdı. Balyoz gibi bir yüzü vardı. Yüzünü bir kere gördüğünüz zaman imkânı yok unutamazsınız. Konuştuğu zaman kelimeler ağzından çabuk çabuk ve birbirini izleyerek dökülürdü; edebiyat anlamında kelimeler birbirlerini çelmelerdi. Sadece havai fişek gibi atışa geçmekle yetinmez, kelimeleri eze büze, çekiştire çekiştire telâffuz ederdi. Aksanı, Litvak lehçesi, berbattı. Fakat gülümsemesi altında- Jack Johnson'unki gibi. Gülümsediği zaman adeta yüzünün şekli değişirdi.

Onu her gördüğüm zaman heyecanlı ve taşkındı. Her zaman fevkalâde, hiç duyulmamış şeyler öğrenmiş olurdu. Üzerinize

boşandığı zaman tükürük banyosu yapardınız. Fakat değerdi. Dişlerinin arasından fışkıran çok ince tükürük zerrelerinin, insanı bir iğne gibi etkilediğini hissederdiniz. Bazen küçük tükürük zerrecikleriyle beraber bazı yemek kırıntıları da yüzünüze fırlardı.

Kolumun altındaki kitabı kavrayarak haykırdı:

– Ne okuyorsun? Ah, Hamsun. Güzeeel! İyi yazar.

'Merhaba' bile dememişti.

– Bir yere oturup konuşmalıyız. Nereye gidiyorsunuz? Akşam yemeği yediniz mi? Benim karnım aç.

– Özür dilerim, dedim. Fakat Dostoievsky'ye bakmak istiyorum.

Ellerini (ve ayaklarını) sallayarak Mona'yla heyecanla konuşurken bıraktım ve vitrine doğru yürüdüm. Dostoievsky'nin portresi önünde durdum, birçok kez yaptığım gibi, fizyonomisini tekrar inceledim. Shakespeare'nin heykeli önünden her geçtiği zaman şapkasını çıkartan arkadaşım Lou Jacobs'u hatırladım. Dostoievsky'ye yaptığım, şapka çıkartıp eğilmekten çok daha fazlaydı. Daha çok bir duaydı; 'ifşa'nın sırrını çözmesi için yapılan bir dua. Ne kadar sade, insancıl yüzü vardı. Yüz hatları tam Slavdı. Bir kalabalıkta farkedilmeyecek bir yüzü vardı. (Nahoum Yood'un yazar olduğu, büyük Dostoievsky'nin yazar olduğundan daha çok belliydi) her zaman olduğu gibi, bu hamursu yüzün arkasına gizlenmiş olan sırrı çözebilmek için orada durdum. Açıkça okuyabildiğim yalnız dikkafalılık ve üzüntüydü. Düşük yaşantıyı açıkça tercih eden, hapisten yeni kurtulmuş bir adam. Kendimi düşünceler içinde kaybettim. Nihayet sadece, değişken karakterleri, bütün deli Çarların ve Papaların bir araya toplayabileceklerinden daha sırrına erişilmez, daha esrarlı, daha kuvvetli, her biri daha gerçek olan, şimdiye dek ve sonra hiç duyulmamış kişileri yaratan, bir benzeri bulunmayan sanatçıyı gördüm.

Birden Nahoum Yood'un iri elini omzunda hissettim. Gözleri fıldır fıldır dönüyordu, ağzının kenarından salyası akıyordu. Hem evde hem de dışarda giydiği derbi kasketi gözlerine kadar inmiş, ona komik, hemen hemen manyak bir görünüm vermişti.

– Mysterium! diye bağırdı. Mysterium! Mysterium!

Şaşkın bir vaziyette ona baktım.

– Okumadın mı?! diye haykırdı.

Bir çığırtkanın malını satmak için haykırmaya başladığı zaman etrafına toplanan kalabalık gibi, çevremizin sarılmaya başladığını hissettim.

Yapmacık ve alaylı bir ifadeyle sordum:

– Neden söz ediyorsun?

– Knut Hamsun'dan. Yazdığı en büyük kitap, Almanca Mysterium denir.

– Mona:

– Mysteries demek istiyor, dedi.

Nahoum Yood:

– Evet, Mysteries! diye feryat etti.

Mona:

– Bana anlatıp duruyordu, dedi. Çok güzel gibi görünüyor.

– A Wanderer Plays on Muted Springs adlı eserden daha mı güzel?

Nahoum Yood, heyecanla atıldı:

– O, o bir şey değil. Growth of the Soil isimli eserine Nobel armağanı verdiler. Mysterium'u ise kimse henüz duymadı. Bak, anlatayım...

Yan dönüp yere tükürdü.

– Hayır, anlatmasam daha doğru olur. Çiklet çiğnenen Carnagie kitaplığına git onu iste. İngilizcede nasıl dersiniz? Mysteries mi? Hemen hemen aynı... ama Mysterium daha iyi. Daha esrarlı, değil mi?

Geniş tebessümlerinden biriyle şapkası tekrar gözlerinin üstüne düştü.

Birden çevresine dinleyicilerin toplandığını fark etti.

Kalabalığı itmek istermiş gibi kollarını kaldırarak haykırdı:

– Haydi, evlerinize! Burada ayakkabı bağı mı satıyoruz? Burası Rusya değil. Evlerinize... yallah!

Kollarını tekrar salladı.

Kimse yerinden kıpırdamadı. Her şeye göz yuman bir tavırla sınıttılar, o kadar. Görünüşe göre, onu tanıyorlardı. Nahoum Yood'u iyi tanıyorlardı. İçlerinden biri İbranice konuştu. Yood, üzüntülü bir tavırla gülümseyerek, çaresizlik içinde yüzümüze baktı.

– Kendilerini İbranice bir şeyler söylememi istiyorlar.

– İyi, dedim. Neden söylemiyorsun?

– Yine gülümsedi, ama bu kez koyun gibi aptal aptal:

– Çocuk gibidirler, dedi. Bir dakika, onlara bir masal söyleyeceğim. Masalın ne olduğunu biliyorsunuz, değil mi? Bu masal üç ayaklı yeşil bir at hakkında. Sadece İbranice anlatabilirim... kusuruma bakmazsınız.

İbranice konuşmaya başlar başlamaz yüz ifadesi tamamen değişti. Yüzüne öylesine ciddî, öylesine hüzünlü bir ifade geldi ki, her an ağlamaya başlayacağını düşündüm. Fakat dinleyicilerine baktığım zaman onların kıkır kıkır güldüklerini gördüm. Yüzünün ifadesi daha ciddi, daha hüzünlü olunca, dinleyicilerinin neşeleri de o kadar çok arttı. Nihayet bütün dinleyiciler kasıklarını tuta tuta kahkahalarla gülmeye başladılar. Nahoum Yood gülümsemekten ileri gitmiyordu. Hikâyesini kahkahalar arasında bitirdi.

Sırtını dinleyicilerini dönüp ikimizin de kolunu tuttu.

– Şimdi, dedi. Şimdi bir yere gidip biraz müzik dinleyeceğiz. Hester Caddesi'nde küçük bir yer biliyorum, bodrum. Romanyalı çingeneler. Biraz şarap içer, biraz da Mysterium'den söz ederiz, tamamı mı? Paranız var mı?

Benim sadece yirmi üç sentim var.

Yine gülümsediği zaman yüzü bu kez büyük, kirazlı bir pastaya benzedi. Yürürken şapkasını sürekli çıkartıp sağa sola selâm veriyordu. Kimi zaman bir dostunu durdurup birkaç dakika derin konuşmaya dalıyordu.

Soluk soluğa bize yetiştiği zaman:

– Özür dilerim, diyordu. Biraz ödünç alabileceğimi düşünmüştüm. O adam İbranice yayınlanan gazetenin editörüdür...

fakat her zaman benden daha meteliksizdir. Biraz paranız var, değil mi? Gelecek kez ben harcarım.

Romanyalının yerinde sabık habercilerimden biriyle, Dave Olinski'yle karşılaştım. Grand Caddesi'ndeki büroda gece habercisi olarak çalışırdı. Onu çok iyi tanıyordum, çünkü, büronun soyulduğu ve kasanın altı üstüne getirildiği gece, Olinski ölesiye dayak yemişti. (Gerçekte, onun ölmüş olduğunu kabul etmiştim.) O büroya kendi isteği üzerine yerleştirmiştim; çünkü, yabancılarla uğraşan bir daldı ve sekiz dil konuşurdu. Olinski orada çalışmakla bahşişin bol olacağına düşünmüştü. Beraber çalıştığı arkadaşları da dahil olmak üzere herkes ondan nefret etmişti. Ona her rastladığım zaman Tel Aviv'den söz ederek kafamı şişirir, kulaklarımı patlatırdı. Tel Aviv ve Boulogne -sur-Mer'den başka şey bilmezdi. (Yanında uğradığı her limanın ve bindiği her geminin kartpostallarını taşırdı. Fakat kartların çoğu, Tel Aviv'e aitti.)

Bizim şirketten çıktığından beri, söylediğine göre sigortacılık yapıyordu. Gerçekte, birkaç kelimeden fazla konuşmadığımız halde, beni sigortalamaya kalktı. Adamı her ne kadar sevmiyorsam da, onu susturmak için hiç bir hareket yapmadım. Benim üzerimde deneme yapmasının işi bakımından yararlı olabileceğini düşünüyordum. Nahoum Yood'un hoşuna gitmemekle beraber, belki ben de hayat ve kaza sigortası yaptıracakmışım gibi görünerek çene çalmasına fırsat verdim. Bu arada Olinski bize içki ısmarlardı. Mona, mal sahibesiyle çene çalmak üzere masadan kalkmıştı. Konuşmanın tam ortasında Mannie Hirsch adında bir avukat içeri girdi. Arthur Raymond'un başka bir arkadaşı. Manie'nin müziğe karşı, özellikle Scriabin'e tutkusu vardı. Arzu etmediği halde konuşmaya katılmak zorunda kalan Olinski'nin kimden söz ettiğimizi anlaması için aradan oldukça uzun zaman geçmişti. Bir kompozitör hakkında konuştuğumuzu öğrenince hoşnutsuzluğunu gizlemedi. Belki daha sakin bir yere gitmemizin uygun olacağını söyledi. Bunun mümkün olmadığını, bana ne söylemek istiyorsa acele etmesini bildirdim.

Mannie Hirsch, masaya oturduğundan beri konuşmasına hiç ara vermemişti. Olinski hemen günlük sigorta konuşmalarına geçti. Mannie Hirsch'in sesini bastırabilmesi için oldukça yüksek sesle konuşması gerekiyordu. İkisini de aynı zamanda dinlemeye çalıştım. Nahoum Yood, bir kulağını kapayarak dinlemeye çalışıyordu. Nihayet, bir kahkaha isterisine tutuldu.Hiç teklif beklemeden masallarından birini anlatmaya başladı; İbranice. Olinski yine konuşmasını kesmedi, bu kez alçak sesle fakat eskisinden daha çabuk konuşuyordu, çünkü, her geçen dakika onun için çok değerliydi. Bütün salon kahkahadan kırılırken Olinski hâlâ bana arka arkaya poliçe satmaya çalışıyordu.

Sonunda, düşünmek zorunda olduğumu söylediğim zaman beyninden vurulmuşa döndü.

Ağlamaklı bir sesle:

– Fakat her şeyi bütün çıplaklığıyla anlattım, Bay Miller, dedi.

Yalan söyledim.

– Halen iki sigortam var.

– Ziyanı yok. Onları iptal eder, başka sigorta yaparız.

– Ben de bunun üzerine düşünmek istiyordum.

– Fakat düşünecek bir şey yok, Bay Miller.

– Anladığımı sanmıyorum, dedim. Yarın akşam eve gelsen iyi edersin.

Hemen kalemimi çıkardım ve sahte bir adres yazdım.

– Evde olur musunuz, Bay Miller?

– Evde olmazsam telefon ederim.

– Fakat telefonum yok, Bay Miller.

– O zaman telgraf çekerim.

– Yarın akşam için halen iki randevum var.

Bütün bu palavralara kanmış görünerek:

– Bu takdirde ertesi akşam gelirsin, dedim.

Sonra kindar bir tavırla ekledim:

– Ya da gece yarısından sonra gelirsin, eğer işine gelirse. Sabah ikiye, üçe kadar oturuyoruz.

Olinski gittikçe kederlenerek:

– Korkarım ki o zaman çok geç olur, dedi.

Başımı kaşıdım.

– Dur öyleyse, bu günden itibaren bir hafta sonra yine burada buluşsak? Saat tam dokuz buçukta.

– Burada olmaz, Bay Miller.

– Peki, şu halde nerede istersen. Bir iki güne kadar bana bir kart atar bildirirsin. Gelirken de bütün poliçeleri beraber getir, olur mu?

Bu konuşmalar süresinde Olinski masadan kalkmış, elimi sıkarak veda etmeye çalışıyordu. Kâğıtlarını toplamak üzere döndüğü zaman, Mannie Hirsch'in poliçelerin arkasına resim çizdiğini gördü. Nahoum Yood ise, başka birinin üzerine şiir yazıyordu; İbranice. Böylesine beklenmedik bir olayla karşılaşınca öylesine sinirlendi ki, birçok dilde haykırmaya başladı. Öfkesinden moarmıştı. Bir dakika sonra lokalin fedaisi, eski güreşçilerden bir Yunanlı geldi ve Olinski'nin kıçına yapıştığı gibi ayaklarını yerden kesti, adamcağızı koşar adımlarla dışarı çıkardı. Olinski, kapıdan balıklama çıkarken lokal sahibesi öfkeyle yumruğunu sallıyordu. Yunanlı, Olinski'nin peşinden caddeye çıktı, ceplerini araştırdı, bulduğu birkaç doları aldı ve mal sahibesi öfkeyle yumruğunu sallıyordu. Yunanlı, Olinski'nin peşinden caddeye çıktı, ceplerini araştırdı, bulduğu birkaç doları aldı ve mal sahibesine uzattı. Kadın, içilen içkinin parasını kestikten sonra bozuk paraları, ellerinin ve dizlerinin üzerinde emekleyen Oliniski'nin kafasına fırlattı.

Mona:

– İnsana yapılabilecek en kötü bir muamele, dedi.

– Evet, fakat görünüşe göre bunu kendisi istedi, dedim.

– Onu kışkırtmamalıydın... zalimce bir davranıştı.

– İtiraf ederim, fakat baş belâsı. Nasıl olsa olacaktı.

Hemen Olinski'yle olan tecrübelerimi naklettim. Onu bir bürodan diğerine nakletmekle nasıl teşvik ettiğimi anlattım. Her yerde aynı hikâyeydi. Her zaman kötü muamele görmeyi hak eden bir insandı, 'hem de sebep yokken',Olinski hep böyle söy-

lerdi. 'Beni orada sevmiyorlar' demeyi alışkanlık haline getirmişti.

Nihayet, bir gün ona:

– Hiç bir yerde sevilmiyormuş gibi görünüyorsun, dedim. Peki, senin derdin nedir?

Bu soruyu sorduğum zaman bana fırlattığı bakışı hiç bir zaman unutamam.

– Haydi, dedim. Bana söyle, çünkü bu senin son şansındır.

– Şu söylediklerini duyunca çok şaşırdım:

– Bay Miller, iyi bir haberci olamayacak kadar çok hırslı ve ihtiraslıyım. Daha sorumlu bir görev edinmeliyim. Benim öğrenimimdeki bir kimse çok iyi müdürlük eder. Şirkete para kazandırabilirim. Şirkete daha çok iş sağlayabilir, işleri daha etkin bir duruma sokabilirim.

– Bir dakika, dedim. Bir şubede hiç bir zaman müdür olma şansının olmayacağını bilmiyor musun? Sen delisin. Bırak her zaman konuştuğunu iddia ettiğin sekiz deli, daha İngilizceyi doğru dürüst konuşamıyorsun. Komşularınla nasıl geçinmen gerektiğini bilmiyorsun. Herkese baş belâsı olduğunu anlamıyor musun? Gelecek hakkındaki büyük fikirlerini bana söyleme... yani, böyle Allahın cezası bir edepsiz olduğunu.

Bu sözüm üzerine Olinski baykuş gibi gözlerini kırpıştırdı:

– Bay Miller, dedi. İyi bir kişi olduğumu ve çok çalıştığımı bilmelisiniz...

– Çüş! Şimdi bana doğru söyle, Tel Aviv'den neden ayrıldın?

– Çünkü kendi başıma bir iş yapabilmek amacındaydım. Doğrusu da bu.

– Yani, bunu ne Tel Aviv'de ne de Boulogne -sur- Mer'de yapamadın, ha?

Üzüntüyle gülümsedi. Cevap vermesine fırsat bırakmadan konuşmamı sürdürdüm:

– Ailenle geçinebiliyor muydun? Orada hiç samimi arkadaşın var mıydı?

Cevap vermek için ağzını açınca elimi kaldırdım.

– Bir dakika, dünyada hiç kimse sana, seni sevdiğini söyledi mi? Buna cevap ver!

Susuyordu. Ezilmemişti, sadece şaşırmıştı.

– Senin ne olman gerekir biliyor musun? dedim. Safdil olmalısın.

Kelimenin ne anlama geldiğini bilmediği için cevap vermedi.

– Bak, diye açıkladım. Safdil'in anlamı, bir çeşit ispiyonluktur. Başka insanları ispiyonlayarak hayatını kazanmalısın... bunu anlıyor musun?

Birden haykırarak ayağa kalktı. Gururlu durmaya çalışıyordu.

– Bir safdil olmalıyım, ha!

Gözümü kırpmadan:

– Evet, dedim. Bu olmazsa, cellat olursun. Biliyorsun...

Elimle bir daire çizdim.

– İspiyonları asan adam olursun.

Olinski, şapkasını başına geçirdi ve kapıya doğru bir kaç adım attı. Birden döndü ve soğukkanlılıkla masama yaklaştı. Şapkasını çıkartıp iki elinin arasında tuttu.

– Özür dilerim, dedi. Bana bir şans daha tanır mısınız... Harlem'de?

Canlı bir tavırla cevap verdim:

– Ah, tabii. Sana bir şans daha tanıyacağım muhakkak, ama bu son şansın olacak, unutma. Senden hoşlanmaya başladım, biliyor musun?

Bu sözüm, onu diğer sözlerimden çok şaşırttı. Neden olduğunu sormamasına da ben çok şaşırdım.

Sanki çok gizli bir şey söyleyecekmişim gibi öne doğru uzandım:

– Beni dinle, Dave, dedim. Sahip olduğumuz en kötü bürolardan birine seni gönderiyorum. Eğer oradakilerle geçinebilirsen, artık nerede olursa olsun herkesle geçinebilirsin.

Yalnız bir şey için seni uyarmak zorundayım... o büroda da bir olay çıkarma, yoksa...

Sözümün burasında elimi boğazıma götürüp kesermiş gibi bir işaret yaptım:

Anladın mı?

Son sözümden alınmamış gibi davranarak sordu:

– Orada bahşişler bol mudur, Bay Miller?

– O çevrede kimse bahşiş vermez, dostum. Bahşiş olmaya da çalışma. Evine her akşam sağ döndüğün için Tanrına dua et. Son üç yıl içinde o büroda tam sekiz haberci kaybettik. Artık gerisini sen hesap et.

Ayağa kalktım, kolundan yakaladım ve onu merdivenlerin başına kadar götürdüm.

Elini sıkarken:

– Bak, Dave, dedim. Belki de ben senin dostunum ve sen bunu bilmiyorsun. Belki bir gün gelir. Seni New York'un en kötü bürosuna gönderdiğim için bana teşekkür edersin.

Öğrenmen gereken öyle çok şey var ki, sana ne söyleyeceğimi kestiremiyorum. Her şey bir tarafa, ağzını sıkı tutmasını bilmelisin. Sana acı bile verecek olsa, arada sırada gülümse. Bahşiş almamış bile olsan teşekkür et. Tek dil kullan ve bunu da mümkün olduğu kadar az kullan. Müdür olmak sevdasından da vazgeç. İyi bir haberci olmaya bak. Sakın Tel Aviv'den geldiğini de söyleme, çünkü kimse neden söz ettiğini anlamaz. Kenar bir mahallede doğdun, anlaşıldı mı? Eğer dürüst olmasını bilmiyorsan, sersemliğe vur, tamam mı? Sana bir tavsiye daha. Bir değişiklik olsun diye arada sırada komik bir filme git. Ve bir daha da karşıma çıkayım deme!

O gece Nahoum Yood'la metroya doğru yürürken, O 'Rourke'la yaptığımız gece yarısı araştırmalarının anısı canlı olarak kafamda belirdi. Fazla heyecanlı bir hayat aradığım zamanlar, daima Doğu Yakası'na giderdim. İçimde sanki eve gidiyormuşum gibi bir his doğardı. Bir bakıma hiç bir şeyin yabancısı değildim. Her şey, parlak bir bolluk içinde ışığa kavuşmak çabasındaydı. Her şey, sanki Rembrant'ın kararmış kanvasındaki renkler gibi parıldardı. Ekseri gösterişsiz, önemsiz, küçük şeylerle insan devamlı olarak şaşırırdı. Orası çocukluğumun dünyasıydı. Bu dünyada her günkü adi şeyle kutsal bir karakter taşır-

dı. Bu zavallı hakir görülen yabancılar, elden çıkarılmış şeyler dünyasında yaşıyorlardı. Benim için onlar, ani olarak boğulmuş bir geçmişi yaşıyorlardı. Ekmekleri tereyağı ve reçel olmadan da yenebilecek kadar iyiydi. Gaz lâmbaları odalarına kutsal bir aydınlık verirdi. Yataklar daima geniş ve davetkârdı, mobilya eski, fakat rahatdı. Parçalanıp ufalanacakmış gibi görünen bu köhne yerlerin nasıl temiz ve düzenli tutulduğu benim için daima bir hayret kaynağı olmuştur. Dünyada hiç bir şey, temiz ve sakin, fakat yoksullukla dolu bir ev kadar zarif olamaz. Serserileri ararken böyle evlerden yüzlercesine rastlıyordum. Gece yarısı hiç beklenmedik bir anda karşınıza çıkan böyle yüzlerce ev görüyordum. Suçlu bir çocuk, ya da küçük bir hırsız ararken girdiğimiz bu evlerden çıktığımız zaman, sonsuz derecede duygulanıyorduk. Aileler, çocuklarının haberciler kuvvetine girmekle nasıl bir dünyaya dahil olduklarını bilmiyorlardı. Onlardan hiç biri henüz bir büroya ayak basmamıştı. Bir gruptan diğerine aktarılırken aradaki dünyanın ne olduğunu bile anlayamıyorlardı. Bazen bu aileleri büroya getirip çocuklarının nasıl çalıştıklarını göstermek arzusuna kapılırdım. Habercilerden çoğunun banka hesapları olmakla beraber haberci olmaktan ileri gidemeyecekleri gerçekti. Aslında bu dünyanın ne olduğunu ben de anlayamıyordum. Yakında, bir yazar olarak bu dünyada yaşayacaktım. Yakında, ben de onlar gibi dilenecektim. Ben de lokanta camekânlarının önünde duracak, vitrindeki yiyeceklere ağzım sulanarak bakacaktım. Yakında, bir fincan kahve içebilmek için bana verilecek bir meteliği bekleyecektim.

Evet, bütün bunları henüz başıma gelmediği halde düşünüyordum. Zaten bu nedenledir ki, yeni aşk yuvamızı, fazla sürmeyeceği için seviyordum. Ben bu yuvaya, 'Japon Aşk Yuvası' ismini takmıştım. Çünkü çıplaktı, lekesizdi, alçak divanlar odanın hemen hemen ortasına yakın bir şekilde konmuştu, ışıklar ayarlıydı, fazla eşya yoktu, duvarlar kadife gibi parlaktı, döşeme sanki her sabah fırçalanıp cilâlanmış gibi pırıl pırıldı. Yaptığımız her şeyi, hiç farkında olmadan, törelere uygun olarak ya-

pıyorduk. Burası, bizi böyle hareket etmeye zorunlu tutuyordu. Zenginlere özgü bir yer olmakla beraber, bizim gibi sadece iç zenginliği olan iki düşküne kiralanmıştı. Kitaplığın raflarındaki her kitap, büyük bir çaba karşılığı temin edilmişti, hayatımızı zenginleştirmişti. Hatta eski İncil'in bile uzun bir öyküsü vardı...

Bir gün, İncil'e ihtiyacım olduğunu hissederek bir İncil bulması için Mona'yı göndermiştim. Satın almaması için onu önceden uyarmıştım:

– Kendisininkini hediye etmesini söyle. Ordu eskilerinden ya da misyonerlerden al.

Mona söylediğim gibi davranmış ve her taraftan geri çevrilmişti. (Kendi kendime düşündüm, çok garip!) sonra, sanki yakarılarıma bir cevapmış gibi, gökyüzünde kim belirdi dersiniz, deli George! Bir cumartesi öğleden sonra eve geldiğimde onu oturmuş beni beklerken buldum. Mona, ona çay ve bisküvit ikram ediyordu. Bir hayalet gördüğümü düşündüm.

Tabii Mona, onun, çocukluk günlerimden fırlamış deli George olduğunu bilmiyordu. Bir sebze arabasının üstüne çıkmış vaaz veren bir adam görmüştü. Çocuklar onunla alay ediyorlar, yüzüne öteberi atıyorlardı ve o da onlara hayır dua ediyordu (elinde bir kırbaçla): Hayırdua alanlar uysal ve alçak gönüllü...

– George, dedim. Beni hatırladın mı? Bize odun ve kömür getirirdin. Driggs Caddesi'ndenim... 14. Ward.

– Tanrı'nın tüm çocuklarını tanırım. Hatta üçüncü ve dördüncü çağı bile. Tanrı seni korusun oğlum, Tanrı'nın eli üzerinden eksik olmasın.

Başka bir şey söylememe fırsat bırakmadan George, eski tumturaklı konuşmasına başladı.

– Tanrı beni hareketlerimi kontrol etmekle görevlendirdi... Amin! Haleluyah! Tanrı'ya şükür!

Yerimden kalktım ve kolumu George'un omzuna koydum. İhtiyarlamıştı. Kafadan çatlak, sulhperver, sevimli bir ihtiyar ol-

muştu. Evimde göreceğimi düşündüğüm en son insandı. Elindeki kırbacı yüzümüzün önünde sallayan ve bizi ruhen yakmakla tehdit eden, korkunç bir çocuktu. Buzlu yolda kayarak düşen atını şiddetle kırbaçlarken, yumruğunu gökyüzüne doğru kaldırır ve bizim gibi kötü çocukları yakması için Tanrı'ya dua ederdi. O günlerde ona ne çok eziyet ederdik! Yüzümüz morarıncaya kadar arkasından haykırırdık: 'Deli George! Deli George!' sonraona, içine buz parçaları konmuş kartopu atar, bazen iki kaşının arasından vurur ve onu öfkeden kudurturduk. İçimizden birini kovalarken, çocuklardan biri sebzesini, meyvasını çalar, ya da patates çuvallarından birini mazgal deliğine boşaltırdı. Onun bu hale nasıl geldiğini kimse bilmezdi. Doğduğu günden beri arabasının üzerine çıkıp Tanrı'nın ismini haykırdığı tahmin edilebilirdi.

George Denton'u görmeyeli yirmi yıl oluyordu. İşte şimdi, yine karşıma geçmiş bana İsa'dan ve dünya nurundan söz ediyordu.

George:

– O ki beni gönderdi, benimle beraberdir! dedi. Tanrı beni yalnız bırakmadı. Çünkü daima onu mutlu kılan şeyleri yaparım... Gerçeği öğreneceksiniz ve gerçek sizi özgür yapacak. Amin, kardeşim! Tanrı'nın eli üstünden eksik olmasın ve Tanrı seni korusun!

George gibi bir kişiye, bunca yıldır ne yaptığını sormak çok saçma olacaktı. Günleri muhtemelen bir rüya gibi geçmişti. Onun yarını hiç düşünmediği açık seçik belliydi. Sanki otomobil denen nesne hiç yokmuş gibi, hâlâ atı ve arabasıyla şehirde dolaşıyordu. Kırbacını oturduğu kanepenin yanına, yere bırakmıştı... Bu kırbaç onun ayrılmaz bir parçasıydı.

Ona bir sigara ikram etmeyi düşündüm. Mona'nın elinde bir şarap şişesi vardı.

Geroge, itiraz ederek elini kaldırdı:

– Tanrı'nın Krallığı et ve içki değildir, dedi. Fakat doğruluk, sulh ve Ruhülkudüste mutluluktur... Ne et yemek, ne de şarap içmek doğrudur...

Mona'yla ben şaraplarımızı yudumlarken sustu.

Sonra tekrar konuşmasını sürdürdü:

– Vücudumuzun, içinizde bulunan Ruhülkudüsün şatosu olduğunu, Tann'nın içiniz de olduğunu, kendi vücudunuzuzun size ait olmadığını bilmiyor musunuz? Bir değer biçilerek alındınız, bunun için de vücudunuzdaki Tann'yı, ruhunuzdaki Tann'yı övün! Vücudunuz da, ruhunuz da Tann'nındır! Amin! Amin!

Açık olmamakla beraber yumuşak bir sesle gülmeye başladım... Ruhülkudüsün verdiği sarhoşluktan gülmeye başladım. George, bana aldırmadı. Eskiden olduğu gibi yine kendi kendisine söylenmeye başladı. Hiç bir zaman açıkça bize hitap etmiyordu. Çevresini bile görmüyordu. Bir odanın, onun için, başka bir odadan farkı yoktu. Ancak oda, onun gözünde, atını koyduğu ahırdan daha üstündü, o kadar. (Muhtemelen atıyla beraber yatıyordu) Hayır, yapılacak bir görev vardı ve bu görevini yapmaya çalışıyordu. Sabahtan akşama dek Tann'nın söylediklerini yaymaya çalışıyordu. Kendi kendime, serbest bir varlık göstermek ne kadar iyi, diye düşündüm. Deli mi? Tabii deli, hem de bir tahtakurusu kadar deli. Fakat iyi anlamda. Aslında George elindeki kamçıyla kimsenin canını yakmazdı. Sadece, küçük yaramazları korkutmak, çaresiz olmadığını göstermek için kamçısını şaklatmaktan hoşlanırdı.

George:

– Şeytana karşı koyun, dedi. O zaman içinizden çıkacaktır. Tann'ya yaklaşın, o da size yaklaşacaktır. Ellerinizi, günahlarını temizleyin. Kalbinizi, art düşüncelerden beyninizi temiz pak edin... Kendinizi Tann'ya adayın ve o sizi yükseltecektir.

Kahkahamı güçlükle engeleyerek:

– George, dedim. Kendimi iyi hissetmeme sebep oluyorsun. Öyle uzun...

– Tahtında oturan Tann'mıza, Kuzuya selâmet... Tann'mızın himtekârlarını, yine onların alınlarında mühürlememizden önce, Tann ne yeri, ne denizi ve ne de ağaçları incitmedi.

– Tamam! Bak, George, hatır...

– Ne açlık, ne susuzluk çekecekler, ne de güneş üzerlerine doğup onları ısıtacak. Tahtın ortasındaki kuzu onları besleyecek, onlan canlı pınarlara götürecek, gözlerindeki yaşlan silecek.

Cebinden kırmızı, noktalı, büyük bir mendil çıkardı, gözlerini kuruladı, sonra yüksek sesle sümkürdü.

– Amin! Tanrı'ya çok şükür!

Yerinden kalktı ve şöminenin yanına gitti. Şömine mermerinin üstünde yarım kalmış müsveddeler duruyordu ve üstüne ağırlık yapması için dans eden bir Hindu Tanrıçası'nın küçük heykeli oturtulmuştu.

Birden döndü ve konuşmaya başladı:

– Yedi gök gümbürtüsünün haykırdığı yasak şeyleri gömün ve onları yazmayın... Yedinci meleğin sesinin duyulduğu günlerde, sesini duyurmaya başladığı zaman, Tanrı'nın esrarı bitecektir, Tanrı hizmetkârlarına ve peygamberlerine böyle buyurmuştur.

Tam o sırada atların kıpırdanmasından doğan sesi duyduğumu sandım. Ne olduğunu görmek üzere pencerenin yanına gittim. George sesini yükseltmişti. Şimdi, gırtlağını yırtarcasına haykırıyordu:

– Seni kim dinlemez, Oh, Tanrım, sana kim şükretmez?

Atlar arabayı sürüklüyor, neşeli çığlıklar atan afacanlar arabadaki sebzeleri ve meyvaları yağma ediyorlardı. George'a pencerenin yanına gelmesi için işaret ettim. O hâlâ haykırıyordu.

– Yarattığın şu, insanlar, kalabalık, uluslar ve diller. Ve on boynuz...

– Çabuk olsan iyi edersin, George, yoksa kaçıracaksın!

George, yıldırım süratiyle yerden kamçısını kaptı ve caddeye fırladı. Haykırdığını duydum.

– Hoa, Jezebel! Hoaaa!

Geri döndüğü zaman bize bir sepet elmayla birkaç karnabahar verdi.

– Tanrı'nın lütuflarını kabul edin, dedi. Tanrı sizinle beraber olsun! Amin, kardeşim! Tanrı senden razı olsun, hanım kızım! Tanrımıza şükürler olsun!

Sonra arabasının başına geçti, uzun kamçısını şaklattı ve haç çıkartıp yola koyuldu.

George'un gidişinden uzun müddet sonra eski İncil'ini unutmuş olduğunu fark ettim. İncil'in kapağı yağlı,parmak ve sinek lekesi içindeydi. Bazı sayfalar yırtılmış, bazı sayfalar tamamen koparılmıştı. Bir İncil istemiş ve bir İncil sahibi olmuştum.

– Ararsan bulursun. İste versinler. Vur, kendiliğinden açılsın.

İncil'in sayfalarını karıştırdım ve en çok sevdiğim parça açıldı.

"Ve alnına bir isim yazılmıştı, ESRARLI BÜYÜK BABYLON- HARLOT'LARIN ANASI VE YERYÜZÜNÜN NEFRETİ."

Ve ermişlerin kanıyla, din uğrunda ölen İsa'nın kanıyla sarhoş olan kadını gördüm; ve onu gördüğüm zaman, büyük hayranlık duyarak şaştım."

" Ve melek bana, Neden şaştın? dedi. Kadının sırrını ve onu taşıyan yedi başlı, yedi boynuzlu canavarın sırrını anlatacağım."

"Gördüğüm canavar dipsiz uçurumdan yükselecek ve cehennem gazabına uğrayacak; ve isimleri Hayat Kitabı'na yazılmamış olan, dünyada oturanlar bu canavarı gördükleri zaman..."

Dinsel konularda kouşmak ve okumak beni daima acıktırır ve susatır. Tok bir ruh, vücudun bütün parçalarında ve organlarında bir çeşit iştah yaratır. George gider gitmez bu Allah'ın cezası aristokrat bölgede 'streusel küchen', fıstık peltesi (Pfann Küchen), ya da insanın ağzında eriyen bol kimyonlu kek satan bir fırın var mı diye merakla düşünmeye başladım. Birkaç kadeh şaraptan daha güzel, ağzı sulandıran yemekleri düşünmeye başladım. Bu dakikada lezzetli her türlü yemek hoşuma gidecekti. Asıl peşinde olduğum günah dolu yiyeceklerdi. Afrodizyak olan günah dolu yiyecek ve şarap. Ve bunların da üstüne fevkalâde bir Kümmel"

Kimin evinde güzel bir yemek yiyebileceğimizi düşünmeye çalıştım. (Arakadaşlarımın çoğu yemeklerini yemişlerdir). Aklı-

ma gelenlerin hepsi ya çok uzakta oturuyorlardı, ya da haber vermeden evlerine gidilemeyecek cinsten kimselerdi. Tabii Mona, iyi bir lokantada yemeyi her zaman tercih ederdi. Böyle bir lokantada patlayıncaya kadar yiyecek, sonra oturup Mona'nın hesabı ödeyecek birini bulmasına kadar bekleyecektim. Bu fikri hiç de beğenmedim. Çok sık tekrarlıyorduk. Ayrıca, böyle bütün gece oturup birini birkaç kere beklemiştim. Hayır, efendim, eğer yemeğe çıkacaksak paramın cebimde olması şarttı.

– Sahi, kaç paramız var? diye sordum. Her tarafı aradın mı?

Görünüşe göre ancak yetmiş iki sent paramız vardı. Ödeme gününe daha altı gün vardı. Keyfim yoktu... ve çok açtım... Postaneleri dolaşıp birkaç kuruş toplamaya da niyetim yoktu.

Mona:

– Haydi Scotch Pastanesi'ne gidelim, dedi. Orada da yiyecek veriyorlar. Çok basit yemekler, ama doyurucu. Hem de ucuz.

Scotch Pastanesi Borough Hall'ün yakınındaydı. Masaların üzerinde mermer, yerde testere tozu olan, sönük bir yerdi. Sahipleri, eski İskoçya Protestan Kilisesi'ne bağlı kimselerdi. Onların konuşması bana hiç hoşlanmadığım Mac Gregor'un ailesini hatırlatıyordu. Ağızlarından dökülen her kelime insanın kafasında bomba gibi patlıyor, kulakları zımpara kâğıdı gibi tırmalıyordu. Uygar ve dürüst kimseler oldukları için, onların hizmetlerinden hoşnut kalınması gerekirdi.

Yanına garnitür olarak konmuş, siyahımsı renkli yulaf püresi ve mevsimi geçmiş salata bulunan, at eti kadar sert bir biftek yedik. Yemeğin lezzeti yoktu, çünkü hayatında hiç bir gün gülmemiş ihtiyar kız tarafından pişirilmişti. Al Burger'ların evinde yediğim arpa suyuna yapılmış çorbayla, patates püresini her zaman tercih ederdim. Hatta, bir çift sosisli sandviçe bile fittim.

Yediğim yemek üzerimde ayıltıcı bir etki yarattı fakat yemeğin kokusundan yine sarhoştum. Kapının her açılışında kulakları tırmalayan gürültüler duyuyorduk. Kapının tam önünde troley rayları vardı. Caddenin karşısında bir plakçı dükkânı ve

radyocu, tam köşede, kesiksiz ve kalabalık bir trafik akımı vardı. Gitmek üzere yerimizden kalktığımız zaman sokak lâmbaları henüz yanmıştı. Dudağımın kenarından bir kürdan sarkıyordu ve şapkamı kulağıma kadar indirmiştim. Kaldırıma adım atarken, yazın son günerinden kalma bir gecede olduğumuzu hissettim. Garip düşünce kırıntıları kafamı zorluyordu. Örneğin, şimdi trafiğin böylesine kalabalık olduğu şu köşede, bundan on beş yıl önce yine böyle bir yaz günü, eski arkadaşım Mac Gregor'la tramvaya binmiştim. Açık bir tramvaydı ve Sheppshead Körfezi'ne doğru gidiyorduk. Kolumun altında Sanine'in bir kopyası vardı. Kitabı bitirmiştim ve arkadaşım Mac Gregor'a ödünç vermek üzereydim. Bu unutulmuş kitabın üzerimde bıraktığı zevkli etkiyi zihnimde evirip çevirirken, caddenin karşısındaki plâkçının hoparlöründen dökülen, bana hiç yabancı gelmeyen müzik sesine kulak kabarttım. Sanki olduğum yere çakılmış gibi durdum. Cantor Sirota, eski bir havra şarkısını söylüyordu. Şarkıyı çok iyi biliyordum, çünkü sayılamayacak kadar çok dinlemiştim. Bir zamanlar piyasadaki plâklarının hepsi bende vardı. Ve onları 'bir değer' karşılığı satın almıştım.

Müziğin etkisinin ne olduğunu anlamak üzere Mona'ya baktım. Mona'nın gözleri yaşlı, yanakları ıslaktı. Müzik bitene kadar yerimizden kımıldamadan dinledik. Müzik bittikten bir süre sonra da konuşamadık.

Nihayet mırıldandım:

– Hatırladın mı?

Mona cevap vermedi. Dudakları titriyordu. Göz yaşlarının yanaklarından süzüldüğünü görüyordum.

– Mona, güzel Mona, neden saklıyorsun. Her şeyi biliyorum. Uzun zamandan beri biliyordum... Senden utanacağımı mı zannediyordun?

– Hayır, hayır, Val. Sana söyleyemedim, o kadar. Neden olduğunu bilmiyorum.

– Fakat sevgili Mona, seni bir yahudi olduğun için daha çok sevdiğimi hiç düşünmedin mi? Neden böyle söylediğimi ben de

bilmiyorum, fakat gerçek bu. Çocukken tanımış olduğum kadınları hatırlatıyorsun bana... Adriatik'te. Ruth, Naomi, Esther, Rachel, Rebecca... çocukken tanıdığım kadınların neden bu isimleri kullanmadıklarını merakla düşünürdüm. Bu isimler, benim için altındı.

Kolumu beline doladım. Şimdi hıçkırıyordu.

– Biraz daha oyalanalım. Sana söylemek istediğim başka şeyler de var. Yani, sana şimdi söylediklerimi anlamanı istiyorum. Kalbimin tüm samimiyetiyle konuşuyorum. Aklıma gelen şeyi söylemiyorum, üzerinde uzun zaman düşündüğüm şeyleri söylüyorum.

– Söyleme, Val. Lütfen, daha fazla konuşma.

Elini ağzıma kapayarak beni susturdu. Elinin bir süre ağzımın üstünde durmasına izin verdikten sonra nazik bir tavırla elini çektim.

– Lütfen konuşayım, diye yalvardım. Seni kıracağını sanmıyorum. Seni şu anda nasıl kırabilir, nasıl incitebilirim?

– Fakat ne söyleyeceğini biliyorum. Ve... Ve ben söyleyeceklerini hiç de hak etmiyorum.

– Saçma! Şimdi beni dinle... Evlendiğimiz günü hatırlar mısın... Hoboken'de? Pis töreni hatırlıyor musun? Ben hiç unutmadım. Dinle, bak ne düşünüyordum... Düşünelim ki bir Yahudi oldum... Gülme! Ciddi söylüyorum. Hem bunda gülecek ne var. Katolik ya da Müslüman olacağıma Yahudi olacağım. Hem de dünyadaki en iyi bir sebepten.

Mona, sanki tamamen aldatılmış gibi gözlerimin içine baktı.

– Yani...?

– Çünkü sen Yahudisin ve ben de seni seviyorum... Yeterli bir sebep değil mi? Senin her şeyini seviyorum... Şu halde, dinini, ırkını, örf ve adetlerini neden sevmeyeyim? Ben Hıristiyan değilim. Hiç bir şey değilim. Hatta bir... Bak, neden bir hahama gidip Ortodokslar gibi evlenmiyoruz?

Mona, sanki kasıkları çatlayacakmış gibi gülmeye başlamıştı.

Bir bakıma gücenmiştim.

– Yeteri kadar iyi olmadığımı düşünüyorsun, öyle değil mi?

– Yeter! diye haykırdı. Sen bir aptalsın, soytarısın ve seni seviyorum. Senin bir Yahudi olmanı istemiyorum... Nasılsa senden Yahudi olmaz. Sen çok... değişiksin. Ve her neyse, sevgili Val, ben de Yahudi olmak istemiyorum. Bu konu hakkında konuşmak da istemiyorum. Yalvarırım, sakın bir daha sözünü etme. Ben Yahudi değilim. Hiç bir şey değilim. Ben sadece bir kadınım... Ve hahamın da canı cehenneme! Haydi, eve dönelim...

Hiç konuşmadan eve doğru yürüdük. Aramızdaki sessizlik düşmanca değil, kederli bir sessizlikti. Evimizin bulunduğu büyük cadde tertemiz, tam protestanlara yakışır bir caddeydi.

Aşk yuvamıza girdiğimiz zaman düşünceliydim. Rachel, Esther, Ruth, Naomi... bu eski, İncil'e ait resimler zihnimi kurcalıyordu. Bazı eski anılar beynimi zorluyor ve yüze çıkmaya çalışıyorlardı... 'Nereye gidersen, ben de geleceğim; nerede otururşan, ben de oturacağım; senin halkın benim halkım olacak ve senin Tanrın benim tanrım olacak.' Kelimeler kulaklarımda çınlıyor, fakat hatırlayamıyordum. Ahdiatik'in bu garip nağmesi vardı; bu tekrarlamanın Anglo-Saxon kulağına büyüleyici etkisi vardı.

Birdenbire şu ifadeyi hatırladım: 'Neden gözlerinde cazibe buldum? Yabancı olduğumu gördüğüm halde neden beni tanıdın?'

Bu cümleyi hatırlayınca, kendimi yine eski çevrede, pencerenin yanındaki küçük bir sandalyede oturan ufak bir çocuk olarak gördüm. Hastaydım ve sağlığımı yavaş yavaş tekrar kazanıyordum. Akrabalarımdan biri, içinde güzel resimler olan, büyük, ince bir kitap getirmişti. Kitabın ismi "İncil'den öyküler"di. Tekrar ve tekrar okuduğum bir öykü vardı... Daniel aslan ininde.

Kendimi bir kez daha görüyorum; şimdi biraz daha büyümüşüm; hâlâ kısa pantolon giyiyorum; asker olmayı öğrendiğim Presbyterian Kilisesi'nin ön sırasında oturuyorum. Papaz, Peder Dr. Dawson adında çok yaşlı bi adam. Bir İskoç, fakat sıcak, yumuşak kalpli ve müritleri tarafından sevilen bir kişi. Va'zına başlamadan önce cemaate kutsal kitaptan uzun pasajlar okurdu.

Başlamak için de acele etmez. Evvelâ burnunu kuvvetlice siler, sonra mendilini uzun kuyruklu cüppesinin cebine sokar, rahlesinin yanında duran sürahiden uzun bir yudum alır, sonra gırtlağını temizler, göğe doğru bakar ve daha bilmem ne. Artık iyi bir hatip de sayılmaz. Yaşlanıyor ve oldukça ipsiz sapsız konuşuyor. Ucunu kaçırdı mı, İncil'i eline alır ve belleğini tazelemek için bir, ya da iki pasaj okur. Başarısızlığının farkındayım. Unutkanlığı sırasında yerimde kımıldanır, arkama dönerim. Elimden geldiği kadar sessizce cesaret veririm.

Fakat şimdi, lekesiz aşk yuvasının yumuşak ışığı altında otururken, birden dudaklarıma kadar yükselen bu sözcüklerin nereden geldiğini kavrıyorum. Kitaplığa giriyor ve Deli George'un unutmuş olduğu yırtık İncil'i alıyorum. İhtiyar Dawson'u, çok genç ve kötü bir şekilde ölen küçük dostum Jack Lawson'u, eski Presbyterian Kilisesinin zemin katını ve üzerimizde asker giysileri, elimizde kulakları sağır edici davullar, kulak zarlarını patlatıcı borazanlar, siper kazıp toz içinde kaldığımızı düşünerek İncil'in sayfalarını dalgın dalgın karıştırıyorum. Bu anılar ileri geri oynarken Peder Dr. Dawson'un müzik kadar tatlı sesi kulaklarımı çınlatıyor ve her şey gözlerimin önünden bir sinema şeriti gibi geçiyor.

Kitap masanın üzerinde açık duruyor ve Ruth adı verilen bölüm açık. Büyük harfelerle yazılmış: RUTH'UN KİTABI. Ve bunun tam üstünde, yorumların son ve 25. ayeti var; yalan kaynakları çocukluğun çok ötesinde geçmişin derinliklerinde kalan, insanların hatırlayamayıp, sadece merakla düşündükleri parlak bir ayet:

'O günlerde İsrail'de kral yoktu; her insan, kendi gözünde doğru olanı yapıyordu.'

Hangi günlerde?diye kendi kendime soruyorum. Bu parlak çağ ne zamandı ve insanlar bunu neden unutmuşlardı? 'O günlerde İsrail'de kral yoktu.' Bu, Yahudilerin tarihinden değil, insanların tarihinden. Toplumsal yeri yüksek, gururlu, şerefli ve akıllı insanların nasıl başladıklarıdır.' Her insan, kendi gözünde doğru

olanı yapıyordu.' Bu birkaç kelimede dürüst, mutlu bir toplumun sırrı yatıyordu. Çok eskiden Yahudiler hayatın böyle bir koşulunu biliyorlarmış. Çok eskiden Çinliler de biliyorlarmış; Minoanlar, Hintliler, Polenezyalılar, Afrikalılar ve Eskimolar.

Naomi ve Moabite'lerden söz eden "Ruth'un Kitabını" okumaya başladım. 20. ayatte heyecanlandım: 'Ve onlara söyledi, beni Naomi diye çağırmayın, beni Mara diye çağırın, çünkü Ulu Tanrı bana çok acı davrandı.' Ve 21. ayet şöyle devam eder: 'Dolu olarak gittim ve Tanrı beni eve yine boş gönderdi...'

Bir zamanlar Mara olan Mona'ya seslendim, fakat cevap alamadım. Onu aradım, fakat yerinde yoktu... Gözlerim yaşlı yine oturdum, yırtık ve eski sayfaları tekrar karıştırdım. 'Beni Naomi diye çağırmayın, beni Mara diye çağırın!' ve Mara kendi halkını, kendisine verilen ismi kabullenmemişti. Acı bir isimdi, fakat anlamını kendisi de bilmiyordu. 'Senin halkın benim halkım olacak ve senin Tanrın benim Tanrım olacak.' Yerini terk etmişti ve Tanrı'ya uçar olmuştu.

Yerimden kalktım ve dolaşmaya başladım. İçinde bulunduğum atmosfer insana sükûn ve huzur veriyordu. Son derece duygulanmıştım, ama hiç de üzüntülü değildim. Boş daire ile oturduğumuz daire arasındaki sürgülü kapıyı açtım. Boş dairenin arka tarafında duran şamdandaki mumu yaktım. Kirli camlar garip ışıklarla parıldadı. Düşüncelerimi serbest bırakarak etrafta dolaştım. İçim rahattı. Arada sırada rüyadaymış gibi onun nereye gitmiş olduğunu hayretle düşünüyordum. Biraz yiyecek bulmayı unutmamasını temenni ettim. Ekmeği yine lokmalayıp şarap yudumlamak istiyordum. Öyle bir ruhsal durum içindeyim ki, diye düşünüyorum, oturup yazmalıyım. Olgun, açık, akıcı ve yoğundum. Doğru bir yön verildiği takdirde paralı bir uşak, adi işler gören bir adam, bir esir olmaktan kolayca kurtulup bir artistin yaşadığı hayata geçmenin ne kadar kolay olduğunu anlayabiliyorum. Yalnız olmak, birinin düşüncelerine ve ihtiraslarına pek düşkün olmak öylesine güzel bir şey ki. Bir şeyler yazmanın gerekli olduğu aklıma bile gelmiyordu. Tüm düşüncem, günün birinde yine böyle duygularla dolup taşarken, otu-

rup yazacağım üzerineydi. En önemli şey, sürekli olarak şimdiki ruhsal durumda bulunmak, şimdi hissettiğimi hissetmek, müzik yapmaktı. Çocukluğumdan beri sessizce oturup müzik yapmak en büyük hayalimdi. Müzik yapmak için insanın enfes, hassas bir müzik aleti çalması gerektiği nihayet kafama dank ediyordu. İnsan yaşamamalı ve nefes almamalıydı. İnsan ayağındaki patenleri çıkartmalıydı. İnsan, yalnız Tanrı'nın tanıklığında özel olarak konuşmalıydı. Oh evet, böyleydi. Muhakkak ki böyleydi. Sessizce kavradığım gerçekler hakkında artık tamamen emindim... Çünkü Tanrı, senin Tanrın kıskanç bir Tanrı...

İşin garip yönü, yazar olduğumu ispatlamak için çok az şey yaptığım halde herkes beni yazar olarak kabul ediyordu. Sadece ilginç davranışlarımdan ve akla gelmedik hareketlerimden ötürü değil, lisana karşı gösterdiğim ihtirastan ötürü beni yazar olarak kabul ediyorlardı. Okumayı öğrendiğim günden beri hiç bir zaman kitapsız kalmadım. Yüksek sesle ilk kitap okuduğum kişi büyükbabamdı; ceket dikerken oturduğu tahta sıranın ucuna ilişir okurdum. Büyükbabam benimle gururlanıyordu, ama her nedense endişeliydi. Kitaplarımı elimden alması için annemi uyardığını hatırlarım... Bundan ancak birkaç yıl sonra, ziyaretlerine gittiğim zaman küçük arkadaşlarım Joey ve Tony'ye okuyordum. Kimi zaman çevreme toplanan bir düzine ya da daha fazla çocuğa okurdum. Onları teker teker uyutuncaya kadar kesiksiz okurdum. Troleybüse ya da metroya bindiğim zamanlar, ayakta okurdum. Hatta teleferikte bile okurdum. Teleferikten indikten sonra bile okurdum... yüzleri, davranışları, adımların uzunluk veya kısalıklarını, binaların mimari yapılarını, caddeleri, ihtirasları, suçları okurdum. Her şey, evet her şey kafama yerleşmiş, analiz edilmiş, karşılaştırma yapılmış ve nitelendirilmişti... gelecekte kullanılmak üzere. Bir nesneyi, bir yüzü, bir bina cephesini incelerken, onları, (sonra) bir kitap yapabilmek için sıfatları, zarfları, edatları, parantezleri ve daha bilmem neleriyle beraber inceledim. Hatta ilk kitabı plânlamadan önce kafamda yüzlerce karakter kol geziyordu. Yürüyen, konuşan, bir kitap, habis bir tümör gibi gittikçe büyüyen ayaklı bir ansiklo-

pediydim. Bir arkadaşa, bir tanıdığa rastladığım zaman, onunla konuşurken bile yazmaya devam ederdim. Bu yapıtım, konuşmayı kendi kanalıma çevirmek, kurbanımı hipnotize etmek ve taşırmak için yapılan birkaç saniyelik bir çalışmaydı. Eğer rastladığım tanıdık bir kadınsa, bu işi daha kolaylıkla yapabiliyordum. Dikkat ettiğime göre kadınlar, böyle işlere erkeklerden çok daha kolay karşılık verirlerdi. Fakat bir yabancıyla bu iş çok daha yürürdü. Dilim yabancıyı sarhoş ederdi, çünkü her şeyden önce çok basit ve açık konuşmaya gayret ederdim, sonra onun büyük sabrı ve sempatisi beni çok etkilerdi. Bir yabancıyla sanki onun ülkesindeki örf ve adetleri çok iyi biliyormuşum gibi konuşurdum. O kişiden ayrıldığım zaman, onun ülkesini kendi ülkemden üstün tuttuğum kanısını yaratırdım ki, bu genellikle doğruydu. Ayrıca, konuştuğum kişiye İngilizce dilinin derinlerine inmesi gerektiği arzusunu aşılardım; dünyadaki en iyi dili konuştuğum için değil, tanıdıklarım arasında bu dili tam gerektiği gibi konuşanların az bulunmasından ötürü.

Bir kitap okuyorsam ve fevkalâde bir pasaja rastlarsam, kitabı hemen kapar ve yürüyüşe çıkardım. Fakat büyük bir pasaja rastladığım her zaman, okumayı hemen keserdim. Yağmur olsun, dolu olsun, kar ya da buz olsun dışarı çıkar ve geziş getirirdim. Bir insan, başka bir yaratığın ruhuyla öylesine doludur ki, sanki tam anlamıyla boşanmaktan korkarmış gibi. Herkesin bu tecrübeyi geçirmiş olduğuna inanıyorum. Şunu da söylemeliyim ki, bu "diğer yaratık" daima bir çeşit kendini beğenmişliktir. Kendini tanımaktır. Birdenbire kendi kendinle yüz yüze gelmektir! Ne dakika! Kitabı kapayarak yaratmaya devam edersin. Ve bu usul, bu töre, söylemeliyim ki, hep aynıdır: Bütün yüzlerle aynı anda yapılan bir konuşma. Hiç bir engel yoktur. Eskisinden çok yalnızsındır, bununla beraber, dünyaya şimdiye kadar olmadığı gibi bağlanırsın. Dünyayla birleşirsin. Tanrı'nın dünyayı yarattığı zaman sadece seyirci kalmadığını birdenbire kavrarsın... Tanrı dünyayı yarattı ve dünyaya girdi: yaratmanın anlamı budur zaten.

II. Bölüm

Japon aşk yuvasındaki mutluluğumuz yalnız birkaç ay sürdü. Haftada bir kez Maude'u ve çocuğu ziyaret ediyor, nafakayı veriyor ve parkta gezinti yapıyordum. Mona tiyatroda çalışıyor ve kazancıyla annesine, sağlıklı iki kardeşine bakıyordu. Hem on günde bir Fransız-İtalyan lokantasında yiyordum. Genellikle yalnızdım, çünkü Mona o saade tiyatroda oluyordu. Arasıra Ulric'e gidiyor, onunla satranç oynuyordum. Oyunumuz genellikle ressamlar ve yaptıkları resimlerin tartışmasıyla son buluyordu. Kimi zaman, sadece basit bir yürüyüşe çıkıyor, genellikle yabancıların oturduğu bölgeye gidiyordum. Ekseri evde oturuyor, kitap okuyor ya da plak çalıyordum. Mona genellikle eve gece yarısı geliyordu. Bir aperatif alıyor, bir kaç saat çene çalıyor, sonra yatıyorduk. Sabahları kalkmak gittikçe zorlaşıyordu. Mona'ya güle güle demek her zaman için büyük bir çabaydı. Nihayet bürodan uzak kalışım üç güne çıkmıştı. Büroya tekrar dönebilmem için bu kadar ayrılık yeterli oluyordu. İstediğimi yaparak, iyi yiyerek, uzun süre uyuyarak, günün her dakikasından zevk alarak, içimdeki sonsuz zenginliği hissederek, dünya ile uğraşma arzusunu yitirerek, kendi özel yaşantıma başlama arzusuyla kıvranarak, geçmişi unutup geleceğe güvenle bakarak geçirdiğim parlak üç gün ve geceden sonra tekrar boyunduruk altına girebilir miydim? Ayrıca, Clancy'ye, yani patronuma, çok büyük insafsızlık ettiğimi hissediyordum. Eğer içimde en küçük bir bağlılık ya da doğruluk olsaydı, ona artık bıkmış olduğumu söylemem gerekirdi. Beni sürekli olarak savunduğunu, ya da beni patronu Bay Twilliger'e karşı koruduğunu biliyordum. Er ya da geç, Spivak, her zaman peşimde olan adam, beni günün birinde nasıl olsa yakalayacaktı. Son zamanlarda Brooklyn'da çok vakit

geçiriyor, benim bulunduğum bölgeye çok yakın dolaşıyordu. Hayır, sıçrayış yapılmıştı. Her şeyi itiraf etmenin zamanı gelip çatmıştı.

Dördüncü gün, sanki işe gitmek için hazırlık yapacakmış gibi erkenden kalktım. Düşüncelerimi Mona'ya anlatana kadar bekledim. Düşüncemi öylesine beğendi ki, hemen istifa etmemi ve öğle yemeğine gelmemi söyledi. Bana öyle geliyordu ki, bu işi ne kadar çabuk bitirirsem o kadar iyi olacaktı. Spivak'ın başka bir personel müdürü bulması çok uzun sürmezdi.

Büroya gittiğim zaman, her gün olduğu gibi beni bekleyen bir yığın müracaat dilekçesi olduğunu gördüm. Hymie yerini almış, telefon apareyini kulağına yapıştırmış, heyecan içinde telefon santralını idare etmeye çalışıyordu. Öylesine çok yeni, açık kadrolar vardı ki, emrinde bir ordu santralcı olsa yine de az gelecekti. Masama gittim, özel eşyalarımı bir çantaya doldurdum, sonra yanıma gelmesi için Hymie'ye işaret ettim.

– Hymie, ben işi bırakıyorum, dedim. Clancy veya Spivak'a haber verme işini sana terk ediyorum.

Hymie, sanki aklımı kaçırmışım gibi bana baktı. Acemice bir duraklama, sonra ciddi bir ifade, alacak param için ne yapmak amacında olduğumu sordu.

– Onlarda kalsın, dedim.

– Neee?! diye haykırdı.

Bu kez, gerçekten de keçileri kaçırmış olduğuma inanmış göründü.

– Önceden haber vermediğime göre paramı istemek nezaketsizliğini gösteremediğimi anlamıyor musun? Seni zor durumda bıraktığım için üzgünüm, Hymie. Fakat nasılsa sen de burada fazla kalacak değilsin.

Birkaç kelime daha konuştuktan sonra işim bitti. Büyük camekânlı odanın önünde birkaç dakika oyalanarak müracaatçıların terleyerek dolaşmalarını seyrettim. Artık işim bitmişti. Tıpkı bir ameliyat gibi. Bu kalpsiz işletmede sanki beş yılımı boşuna harcamış olmam mümkün değilmiş gibi gö-

rünüyordu. Ordudan terhis olan bir askerin neler hissettiğini şimdi çok daha iyi anlıyordum.

Özgür! Özgür! Özgür!

Sabahın bu saatinde, insanın kendi başına buyruk olmasının ne kadar zevkli olduğunu bir kez daha tatmak için, hemen metroya dalacağım yerde, Broadway'da dolaşmaya başladım. Zavallı meslek arkadaşlarım işlerine yetişmek için kan ter içinde koşuyorlardı. Yüzlerinde çok iyi bildiğim endişeli bir anlatım vardı. Kimisi, böyle erken saatte bir sipariş alabilmek, bir sigorta yapabilmek ya da bir ilân verebilmek umuduyla kaldırımları arşınlıyordu. Ne kadar aptalca, anlamsız gibi görünüyordu... Şu fare yarışı. Bana her zaman delice gibi görünüyordu, ama şimdi melunca bir işmiş gibiydi.

Ah, Spivak'a rastlasaydım! Keşke bu saatte burada ne aradığımı sorsaydı!

Yeni bulduğum özgürlüğümün tadını çıkarmak için hedefsiz dolaşıyordum. Aldıkları emirleri yerine getirmek için koşuşanları görmek bana ayrı bir zevk veriyordu. Önümde tüm bir hayat boyu vardı. Birkaç ay sonra otuz üç yaşına basacak... ve kendi kendimin efendisi olacaktım. Hemen oracıkta, bir daha kimsenin hesabına çalışmamak için yemin ettim. Artık bir daha emir almayacaktım. Dünyanın işi öteki salaklar içindi... Benim hiç bir emeğim olmayacaktı. Yetenekliydim ve bu yeteneklerimi değerlendirecektim. Ya bir yazar olacak, ya da açlıktan geberecektim.

Evin yolu üzerindeki bir plakçı dükkânından bir müzik albümü aldım... Beethoven'in kuarteti, eğer yanlış hatırlamıyorsam. Brooklyn tarafından bir buket çiçek aldım ve bir İtalyan arkadaşımın özel stokundan bir şişe Chianti yürüttüm. İyi bir öğle yemeğiyle yeni bir hayat başlayacaktı... ve müzikli yemek olacaktı. Ömür törpüsü hayatta kaybettiğim yılların, ayların, günlerin anılarını silebilmek için çok iyi bir yaşantımın olması gerekecekti. Hiç bir iş yapmadan, günleri avare geçirmek ne kadar güzeldi!.

Parlak bir Eylül ayıydı; yapraklar sararıyordu ve havada duman kokusu vardı. Hem sıcak hem de serindi. İnsan hâlâ yüzmek için plâja gidebilirdi. Bir çırpıda yapmak istediğim öylesine çok şey vardı ki, şaşkına dönmüştüm. Her şeyden önce bir piyano satın alacak ve tekrar çalmaya başlayacaktım. Belki de resim yapmaya başlardım. Düşüncelerim arzularımın üzerinde dolaşırken, birden bire sevimli bir hayal üzerinde durdu. Bisiklet! Tekrar iki tekerlekli eski yarış aracıma kavuşmak ne kadar iyi olacaktı! Bisikletimi iki yıl önce, yakında oturan kuzenime satmıştım. Belki tekrar bana satmak isteyebilirdi. Altı günlük bir yarış sonunda bir Alman yarışçıdan satın aldığım özel yapılmış bir bisikletti. Ah, Coney Island'a bisikletle gitmeyeli epey zaman olmuştu. Aptal kuzenimin seleyi değiştirmemiş olmasını temenni ettim; sele, Brooks selesiydi ve çok iyiydi. (Ve pedalın üzerindeki ayak kayışları, onları da çıkarıp atmış olmasını temenni ettim). Ayak burunlarımı o kayışların içine sokup pedal çevirdiğimi hatırlayınca, doyulmaz bir zevk duydum. Prospect Parkı'ndan Coney Island'a doğru, ağaçların altında uzanan çakıllı patikada gerek hızlı, gerekse yavaş pedal çevirişim, rüzgârın yüzüme çarpması, içimi anlatılamayacak kadar çok arzularla dolduracaktı. Yolun iki tarafındaki çimenlik sahaların takvim yaprakları gibi sağa sola döküldüğünü görür gibiyim. Ne düşünce, ne de duygu olacak. Yalnızca, boşlukta giderken duyulacak ileri hareketler... Evet, tekrar bisiklete binecektim... her sabah... sadece kanımı kızıştırmak için. Coney Island'a gidiş geliş, bir duş ve sabunlanma, lezzetli bir kahvaltı ve sonra çalışma. Tabii, çalışma masamda. Fakat çalışma değil, piyes. Önümde bütün bir hayat var ve yazmaktan başka yapacak işim yok. Ne kadar fevkalâde! Bana öyle geliyor ki, bütün yapacağım oturup musluğu açmak... nasıl olsa bir şeyler akacaktı. Hiç durmadan yirmi, otuz sayfa mektup yazabilirsem, muhakkak ki aynı kolaylıkla bir kitap da yazabilecektim. Herkes içimdeki yazarlık arzusunu biliyordu; yapacağım bütün iş bunu gerçekleştirmekti.

Evin önündeki küçük platforma geldiğimde, Mona'nın içerde kimonoyla dolaştığını gördüm. Mermer pervazlı büyük pencere açıktı. Tırabzandan aşarak pencereden içeri girdim.

Çiçeği, şarabı ve plakları onu uzatırken heyecanla haykırdım:

– Eh, yaptım! Bugün yeni bir hayata başlayacağız. Neyle geçineceğimizi bilmiyorum, fakat yaşayacağız. Daktilo makinesi çalışır vaziyette mi? Öğle yemeği için yiyecek var mı? Ulric'i de davet etmelimiyim? İçim sanki köpürüp taşıyor. Bugün ateşten bir gömlek giyebilir ve içinden coşkunlukla çıkabilirim. Bırak oturup sana bakayım. Haydi, durma, bir dakika önce yürüdüğün gibi yürü, dolaş. Burada oturup hiç bir iş yapmamanın nasıl olduğunu anlamak istiyorum.

Mona'nın kendisini toparlayabilmesi için kısa bir susuştan sonra tekrar başladım.

– Yapabileceğimden emin olamıyordun, değil mi? Eğer sen olmasaydın, gerçekten de yapamazdım. Biliyorsun, her gün çalışmaya gitmek çok kolay. Zor olan, özgür kalabilmek. Artık serbest olduğum için yapmak istediğim her şeyi düşündüm. Bir şeyler yapmak istiyorum. Beş yıldan beri sanki hiç kımıldamadan durmuş gibiyim.

Mona sessizce gülmeye başladı.

– Bir şeyler mi yapmak istiyorsun? diye tekrarladı. Yaratıklar arasında en hareketli bir varlıksın. Hayır, sevgili Val, hiç bir şey yapmak zorunda değilsin. Hatta yazmayı bile düşünmeni istemiyorum... Hiç değilse uzun uzun dinlenmeden önce. Hem nasıl geçineceğimizi de düşünme. Sen o işi bana bırak. Eğer şu tembel ailemi ayakta tutabiliyorsam, nasılsa seni ve kendimi de ayakta tutabilirim. Her neyse, şu anda böyle şeyler düşünerek kafamızı yormayalım.

Bir dakika sonra ekledi:

– Placa'da çok güzel bir temsil var. Roy Barnes orada. Senin en çok sevdiğin adam, değil mi? Şu senin tanınmış komedyenin de orada, ismini unuttum. Bu sadece bir tekliftir.

Sersem gibi oturdum, şapkam başımda, ayaklarım öne uzanmış. İnanılmayacak kadar iyi. Kendimi Kral Solomon gibi hissettim. Kral Solomon'dan daha iyi, gerçekte, çünkü bütün sorumlulukları üzerimden savurup atmıştım. Tiyatroya tabii gidecektim. Tembelce geçirilecek bir gün için matineden daha iyi ne olabilirdi? Ulric'i daha sonra arayacak ve akşam yemeğim beraber yememizi söyleyecektim. Kırmızı harflerle yazılan böyle bir günün birisiyle paylaşılması gerekirdi ve bugünü yakın bir dostla geçirmekten daha iyi ne olabilirdi? (Ulric'in ne diyeceğini de biliyordum. "Eğer... şey yapsaydın daha iyi olmaz mıydı? Oh, ben de ne söylüyorum. Sen daha iyi bilirsin..." falan filan) Ulric'ten gelecek her şeye hazırdım. Onun kuşkuluğu, tedbirliliği, canlandırıcı olacaktı. Daha gece bitmeden onun şöyle söyleyeceğinden hemen hemen emindim: "Belki ben de senin gibi yapacağım!" Tabii, sözlerinde ciddi olmayacaktı, fakat beni pohpohlamak için bu fikirle oynayacak, flört edecekti. Sanki şöyle söylemek isteyecekti: Eğer kendisi Ulric, çamurdaki en büyük deynek, böyle bir fikre kapılırsa, arkadaşı Henry Val Miller'in böyle davranması da normal sayılırdı ve bu davranış intihar etmek değildi.

Sanki henüz aklıma gelmiş gibi yumurtladım.

– Bisikletimi geri alabileceğimizi sanıyor musun?

Mona bir saniye bile tereddüt etmeden cevap verdi:

– Ah, tabii, Val.

– Garip karşılamıyorsun, değil mi? Tekrar bisiklete binmek için içimde önüne geçilmez bir arzu var. Seninle tanışmadan önce bırakmıştım, biliyorsun.

Mona, bu arzunun dünyadaki en normal arzu olduğunu düşündü. Fakat böyle de olsa kahkahalarla gülmesini engelleyemedi.

– Hâlâ çocuksun , değil mi?

– Evet! Fakat yaşayan bir ölü olmaktan iyi değil mi?

Birkaç dakika sonra tekrar konuşmaya başladım.

– Biliyor musun ne var? Bu sabah düşündüğüm başka bir şey daha var...?

– Neymiş o?

– Bir piyano. Bir piyano satın alıp tekrar çalmaya başlamak istiyorum.

– Bak bu fevkalâde olurdu. Ucuz tarafından bir piyano kiralayabileceğimizi sanıyorum... hem de iyi bir piyano. Tekrar ders almaya başlayacak mısın?

– Hayır, derse ihtiyacım yok. Kendimi eğlendirmek istiyorum, hepsi bu.

– Belki bana da çalmasını öğretebilirsin. Bilmek daima iyi, özellikle tiyatroda.

– Tabii, gerçekten de öğrenmek istiyorsan.

– Piyano çalmasını.

– Piyano çalmaktan kolay hiç bir şey olamaz. Yalnız önüme bir piyano koy yeter.

Birdenbire, gerinmek için yerimden fırladım ve kahkahayı bastım.

– Peki, bu yeni yaşantımızdan senin eline ne geçecek?

Mona:

– Neden hoşlandığımı biliyorsun, dedi.

– Hayır, bilmiyorum. Nedir?

Yanıma gelip kollarını borynuma doladı:

– Yalnızca senin, arzu ettiğin gibi olmanı istiyorum... bir yazar. Büyük bir yazar.

– Bütün istediğin bu mu?

– Evet , Val, hepsi bu, inan bana.

– Peki, tiyatro? Günün birinde büyük bir artist olmak istemiyor musun?

– Hayır, Val, büyük bir artist olamayacağımı biliyorum.

İçimde yeteri kadar hırs yok. Tiyatroyu seçtim, çünkü senin hoşlanacağını düşündüm. Gerçekte ne yaptığım önemli değil... Seni mutlu kıldıktan sonra.

– Fakat böyle düşünecek olursan iyi bir artist olamazsın... Gerçekte, kendini düşünmelisin. Ben ne yaparsam yapayım, kendin için doğru düşündüğün şeyi yapmalısın. Senin tiyatroya bayıldığını sanıyordum.

– Deli olduğum, bayıldığım tek şey var, sen.

– İşte şimdi rol yapıyorsun, dedim.

– Keşke yapsaydım, daha kolay olacaktı.

Parmağımın ucuyla çenesinin ucunu kaldırdım:

– Eh, dedim. Beni temelli olarak aldın sayılır. Bugünden itibaren bir ay sonra nasıl düşüneceğini göreceğiz. Beni her zaman etrefında görmekten bıkacaksın.

– Hayır, seninle tanıştığımdan beri bu anı bekledim. Seni kıskanıyorum, bunu biliyor musun? Her hareketini görmek istiyorum.

Bana iyice sokuldu ve avcunun içiyle alnıma dokundu.

– Kimi zaman şuraya girip düşüncelerinin ne olduğunu anlamak istiyorum. Bazen çok uzaklarda gibisin. Özellikle sessiz olduğun zamanlar. Senin yazarlığını da kıskanacağım... Çünkü o zaman beni düşünmeyeceğini biliyorum.

Gülerek

– Halen kafanda bir soru işareti olmuşum, dedim. Bak, ne yapıyoruz? Bütün bunların yararı nedir... gün akıp geçiyor. Bugün bir gündür, geleceği okumak çabasında değiliz. Bugün kutlayacağız... Bana söylediğin şu Yahudi dükkânı nerede? Biraz çavdar ekmeği, zeytin ve peynir, biraz pastırma, biraz tütsü balık almak istiyorum. Başka ne istersin? Şu aldığım şarap çok iyi bir şarap... beraber içmek için iyi yemeye ihtiyaç gösterir. Biraz da tatlı alacağım... elma tatlısına ne dersin? Oh, paran var mı? Ben temizlendim. Güzel. Beş dolar mı? Umarım daha fazlası vardır? Yarın ne yapacağımızı düşünürüz, tamam mı? Biliyorsun, mangır, nasıl ve nereden alacağımızı düşünürüz.

Eliyle ağzımı kapadı:

– Lütfen, Val, paradan söz etme. Şakasını bile etme. Senin para meselesini düşünmemen gerek... hem de hiç, anlaşıldı mı?

Amerika'lı bir anarşistin çok ilginç bir kitabı vardır; ismi,KİTAP YAZAMAYACAK KADAR MEŞGUL BİR ADAM TARAFINDAN YAZILAN BİR KİTAP YERİNE. Bu

kitabın ismi, içinde bulunduğum durumu çok iyi tarif eder. Yaratıcı enerjim birdenbire serbest kaldı, her yöne birden dağılıverdim. Kitap yerine, oturup yazmaya başladığım ilkyazı, Brooklyn'in arka sokakları aleyhindeki şiir oldu. Bir yazar olmak sevdasına öylesine kapılmıştım ki zorlukla yazabiliyordum. İçimdeki fizikî enerji inanılmayacak kadar yüksekti. Hazırlanma süresi beni bitirdi. Sakin olarak oturup yazmak benim için imkânsızdı; için için kaynıyordum. Hem tanıdığım dünyayı tarif etmek hem de bu dünyanın içinde bulunmaya çalışıyordum. Günde sadece iki, ya da üç saat çalışmakla oldukça kalın bir kitap yazabileceğim hiç aklıma gelmiyordu. Yazmak üzere oturan bir kişinin, oturduğu sandalyeye sekiz ya da on saat yapışması gerektiği inancındaydım. Bir insan, yorgunluktan bitkin düşünceye kadar yazmalıydı.

Yazarların hep böyle yaptıklarını düşünüyordum. Cendrars'ın bir kitabında söz ettiği programı bilmiş olsaydım ! Hava ağarırken iki saatlik çalışma, günün geri kalan kısmı dinlenme. Şu Cendrars dünyaya ne güzel kitaplar armağan etmiş! Aynı usulü uygulayan – her gün muntazam iki saat – Remy de Gourmont, Cendrars'ın işaret ettiği gibi, bu usulü geliştirmiş ve yazılmış olan bütün eserlerin günlük olarak okunmasını da çalışmalara karıştırmış.

Fakat ne düzenim, ne disiplinim, ne de gayem vardı. Tamamen içgüdümün, arzumun, isteklerimin esiriydim. Bir yazar hayatı yaşamak arzusu içimde öylesine güçlüydü ki, bu dakikaya sürükleyen yıllar boyunca kümelediğim bilgi deposu aklıma gelmiyordu. Hemen kapımın dışında geçen olayları canlandırmak istiyordum. Aradığım, henüz olmuş olaylardı. Bunu bir bakıma zorla yapıyordum, çünkü, farkında olsam da olmasam da, kümelediğim tüm bilgiler çaresizlik için geçen yıllar süresince parçalanmış, kırıntılar halinde dağılmıştı. Söylemem gereken her şeyi kafamın içine yazmıştım. Bütün bunlara ekleyecek bir şey bulamıyordum.

Bütün bu ilk çabalar,fanteziler, aleyhteki şiirler bir müzik aletinin akord edilmesine benziyordu.

Şimdi sabahtı; uzun, tembelce geçecek ve hiç bitmeyecek bir tatil sabahıydı. Cennette bir yer almayı seçmiştim. Kesin ve belirliydi. Bunun için de, zamanımı istediğim gibi kulanabilir, halen ait olduğum dünyada geçireceğim saatleri istediğim gibi ayarlayabilirdim. Cennete gittiğim zaman meleklerle beraber koro şarkılar söyleyecektim.

Eğer dünyayı bir yazar gözüyle uzun zamandan beri okuyor idiysem, şimdi daha yeni, daha arzulu bir gayretle okuryordum. Hiç bir şey gözümden kaçacak kadar çok güzel değildi. Eğer yürüyüşe çıkıyorsam... yürüyüşe çıkmak için sürekli bahaneler arardım... deyimimle "keşif için" yürürsem, bu hareketim, kendimi büyük bir göz haline getirmek için isteyerek yapılmış bir hareketti. Her gün basit, günlük şeyleri bu ışık altında görmekle ekseri büyüleniyordum.Bir insan dikkatini herhangi bir şey üzerine çevirirse, bu bir ot yaprağı bile olsa , o şeyin kendisine özgü, esrarlı, dehşet verici ve nitelendirilmeyen bir dünyası vardır. Hemen hemen "tanınamayacak" bir dünya. Bir yazar, böyle eşsiz dakikalar için pusuya yatar,bu küçücük bir hiçe, avının üzerine atılan bir hayvan gibi sıçrar. Bu hareket tam bir uyanış, birleşme, eriyiştir ve hiç bir şekilde zorlanamaz. Kimi zaman insan bu dakikayı tesbit etmek, kelimelerle gerçekleştirmek için hata,, ya da günah işleyebilirdi. Bu çoşkunluk ve kurtuluş dakikalarını belirtebilmek üzere yaptığım uzun ve yorucu çalışmalardan sonnra bunun nedenini anlamak benim için çok uzun sürdü; onları kaybedebilecek yetenekte değilim. Onun kendi başına bir son olduğunu da tahayyül edemezdim, saf bir mutluluk dakikasını denemek, onun farkına varmak her şey için bir sondu.

Çoğu peşinde koştuğum seraptı. Daima kendi içime fazlaca uzanıyordum. Gerçeğe ne kadar sık dokunursam, serap dünyasına daha büyük bir hızla geri atılıyordum ki bu da gün-

lük yaşantının ismiydi. " Tecrübe! Daha çok tecrübe!" diye yaygarayı basıyordum. Bir çeşit düzene ulaşabilmek, bir deneme programı yapabilmek için, arada sırada sesizce oturur, saatlerce uğraşırdım. Mimarların ve mühendislerin yaptıkları gibi plan yapmak benim harcım değildi. Fakat rüyalarımı daima teorik bir sistemle gözümün önüne getirebilirdim. Bir düzen bulamamakla beraber, karşıt güçleri, karakterleri, durumları, olayları dengeleyebilir ve tartabilirdim; Daima aralarında çok mesafe bırakarak, kesinlikle bir son olmadığına inanarak dağıtım yapabilirdim. Ancak dünya içinde yaratılan dünyanın sonsuz olduğuna, yaratılan bir dünyanın, sonsuz olmadığıma, tüm, tamam olduğuna inanırdım.

Yetiştirilmiş bir atlet gibi hem rahat hem de huzursuzdum. Sonundan emin olduğum halde huzursuz, sinirli, sabırsız, korkaktım. Ve böylece, birkaç havaî fişeği ateşledikten sonra hafif topları düşünmeye başladım. Söylemesi gerekirse, zihnimdeki parçaları sıraya koymaya başladım.

Her şeyden önce, sesimin duyurulması gerektiğine karar verdim.Yapacağım iş için bir çıkış bulmalıydım. Bir gazete, dergi almamak ya da evlerde kullanılan el kitapları. Nasılsa bir şeyler bulacaktım. Menzilim,barut gücüm neydi? Her ne kadar dostlarımı özel okumalarımla sıkacak bir kişi olmadığım halde,gem vurulamayacak kadar büyük çoşkunluk anlarımda,yaptığım bu kötü hareketimden ötürü kendimi suçlu hissederdim. Çok ender olmakla beraber, bu kusurlar, benim üzerimde bir kuvvet şurubu etkisi yaratırdı. Çabalarım karşısında arkadaşlarımdan hiç birinin kendinden geçtiğine tanık olmadığıma dikkat ettim. Arkadaşlarımın yaptığı bu sessiz eleştiri, parayla yaptırılan bir eleştiriden çok daha değerliydi. Arkadaşlarımın yerinde gülmedikleri, okumamı bitirdiğim zaman alkışlamadıkları, tek tük kelimelerle eleştiriyi geçiştirdikleri bir gerçekti. Kimi zaman, gururumu kurtarmak için onların fazlaca kalın kafalı olduklarını, ya da fazlaca ihtiyatlı olduklarını düşünürdüm. Mamafih, bu pek sık olmazdı.

Özellikle Ulric'in eleştirisine karşı hassastım. Edebiyat hakkındaki fikirlerimizin çok geniş çapta ayrı olmasına rağmen onun fikirlerine değer vermem belki de aptallıktı, fakat bana çok yakın, yeteneklerimi gözlerinin önüne serebileceğim kadar yakın bir dosttu. Ulric'im kolayca memnun da edilemezdi. En çok hoşlandığı yapıtlarım, deli saçması olan şeylerdi. Kelime bilgisine böylesine çok kelime eklediğim için bana ekseri teşekkür ederdi. Kimi gelir, sabahlara kadar oturur, böyle garip kelimeleri sözlükte arar dururduk. Kimisini hiç bulamazdık çünkü benim uydurduğum kelimelerdi.

Fakat büyük plana dönmek istiyorum... Güneşin altında herşeyi yazabileceğime inandığım için, ilginç bulduğum olayların bir listesini yapmak ve bir gazetenin, derginin editörüne vermek, yapıtı onların seçimine terk etmek bana dünyadaki en normal bir şeymiş gibi geliyordu. Bu kararım düzinelerle yazı yazmama sebep olacaktı. Aynı zamanda, uzun akılsız ve beyhude yazılar olacaktı. Ayrıca, salakça kuralları,yüzlerce kaideleri gözlemleyebilmek için bir dosya sisteminin de kurulması gerekecekti. Tartışmalara,öfkelere,kızgınlıklara ve kırgınlıklara sebep olacaktı. Oturup yazılarımın kabul edildiğini belirten mektupları bekleyecektim. Bir gün gelecek mektupta, şu veya bu yapıldığı takdirde yazımın iyi olduğu,fakat... gibi sözler edilecekti ki eğerlere ve fakatlara kanım toktu.İyi! demek ki özgürdüm! Coney Island hakkında bir yazı hazırlamayı düşündüğümü söyleyelim. Kış aylarında Coney Island! Eğer yazım beğenilirse, basılacak ,ismim çıkacaktı.Bunu dostlarıma gösterebilecek, yanımda taşıyacak, yastığımın altında saklayacak, tekrar ve tekrar okuyacaktım; çünkü ismimi ilk defa basılmış görünce çok duygulanacaktım. Nihayet kendimi dünyaya bir yazar olarak uydurma imkânını sağlamış olacaktım. Hiç değilse insanın bir şeyi ispatlaması gerektiğine,aksi taktirde insanın çıldırabileceğine inanıyordum.

Ve böylece kış günü Coney Island. Tabiî, yalnız. Kanılar, görüşler ve gözlemler başka bir dostla paylaşılmamalıydı. Cebimde yeni bir not defteri, henüz açılmış bir kalemle hazırdım.

Kışın ortasında Coney Island'a gitmek oldukça uzun ve yorucu. Nekahet halindeki ve sakat kimseler, veya deliler oraya göç edememiş gibi görünüyor. Sanki ben de biraz kaçırmışım gibi hissediyorum. Tamamen dolmuş olan Coney Island hakkında kim bir şey öğrenmek ister? Bu konuyu, bir viranenin resminden daha ilham verici olmadığına inanarak, heyecanlı bir anımda ele almış olmalıydım.

Virane kelimesi de zaten pek uymuyor. Kaldırımda yürürken, buz gibi rüzgâr pantolonumun paçalarında ıslık çalıyor, her şey sımsıkı kapalı, bundan güç birkonu daha seçebilmemin mümkün olmadığını anlıyorum. Sessizlikten başka kayda değer bir şey yok. Ulric'in gözleriyle kendi gözlerimden daha iyi görüyorum. Dergi kapaklarına resim yapan bir kimse, kasvetli, viran görünüşlü binalar, insanın üzerine yıkılacakmış gibi görünen ahşap yapılar, zayıf güneş altında pas tutan ticaret gemileriyle neler yapmazdı. Kendimi bir iş üzerinde olduğuma inandırmak için, bu deli yatağı hakkında da birkaç not aldım. Sıcak, sosisli bir sandviç ve bir fincan kahve iyi gelecek sanıyorum. Yan sokaklardan birinde küçük bir kahve buldum. Birkaç kapı ilerde bir atış galerisi var. Görünürde müşterisi yok; galerinin sahibi kilden yapılmış güvercinlere ateş ediyor;her halde pratiğini arttırmak için olacak. Sarhoş bir bahriyeli sallana sallana geliyor ve bana birkaç adım kala iki kat olup midesini boşaltıyor. (Bunu not etmek lüzumsuz.) Sahile inip martıları seyrediyorum. Martıları seyrederken Rusya'yı düşünüyorum. Tolstoy'un bir sıraya oturmuş ayakkabı tamir ettiğini tahayyül ediyorum. Yerin adı neydi? Yasna Polyana mı? Hayır, Yasnaya Polyana. Peki, neden bunun üzerinde duruyorum? Kendine gel! Başımı silkeleyip buz gibi rüzgâra karşı yürüyorum. Kıyıya sürüklenen tahtalar her yeri doldurmuş. Fantastik şekiller. (İçinde mesaj bulunan şişeler hakkında birçok öykü var.) Keşke Mac Gregor'a beraber gelmesini söylemeyi akıl etseydim. O salak, sahte suratlı herif kimi zaman beni bir bakıma etkiliyor. Malzeme ararken sahili ar-

şınlamama şimdi kahkahalarla gülerdi! Alaylı sesini duyarmış gibi oluyorum " Eh, nasılsa çalışıyorsun. Bu da bir şeydir. Fakat neden burayı konu olarak seçtin? Kimsenin burayla ilgilenmeyeceğini çok iyi biliyorsun? Belki biraz boşalmak istedin, o kadar. Şimdi çok iyi bir mazeretin var, değil mi? Hay Allah, Henry, her zamanki gibisin... deli, tamamen deli."

Eve gitmek üzere trene binerken ancak üç satır not tutmuş olduğumu fark ettim. Daktilonun başına oturduğum zaman ne yazacağımı bilmiyordum. Kafam bomboştu. Donuk bir boşluk. Pencerenin yanına oturmuş dışarıyı seyrederken kafama en küçük düşünce bile gelmiyordu. Çimenler bile donmuş. Tüm dünya kar ve buz içine gömülmüş, çaresiz. Böylesine kasvetli, kederli, can sıkıcı, parlak olmayan bir güne hayatımda rastlamadım.

O gece bir şey yapamamaktan doğan üzüntüyle yattım. Üzüntüm iki misline çıktı, çünkü yatarken Thomas Mann'ın bir kitabını elime almıştım (Tonio Krüger'in öyküsünü anlatan kitap) ve anlatılan öykünün akıcı üslubuna hayran olmuştum. Ertesi sabah büyük bir hevesle kalktım. "Kanımı kızıştırmak için her sabah yaptığım yürüyüş yerine, kahvaltıdan hemen sonra makinemin başına çöktüm. Öğleye doğru Coney Island hakkındaki makalemi bitirmiştim. Yazdıklarım hiç bir gayret istemeden yüze çıkmış, kâğıt üzerine aktarılmıştı. Neden? Çünkü zihnimi kurcalayacağım yerde, yatıp uyumuştum. Çaresizlik çabasının bir örneğiydi. Sen elinden geleni yap, sonrasını çevrene bırak! Küçük bir başarı, belki,fakat çok parlak.

Oysa, yazdığım makale hiç bir zaman kabul edilmedi. (Hiç bir yazım şimdiye kadar kabul edilmemişti) Editörlerin elinde dolaştı. Bu dolaşmayı da yalnız yapmadı. Makaleyi haftalarca gönderdim, haftalarca geri geldi. Posta güvercini gibi salıyordum, fakat her seferinde stereadaktilo pusulayla beraber dönüyordu. Bununla beraber, red cevaplan yıldırıcı cinsten değildi. Söyledikleri gibi "daima neşeli ve parlak" bir şekilde

programıma yapıştım. Programım büyük bir ambalaj kâğıdının üzerine yazılmış ve duvara asılmıştı. Onun yanında, kelime bilgimi zenginleştirmek üzere kulandığım egzotik kelimelerin yazılı bulunduğu başka bir ambalaj kağıdı vardı. Bütün mesele bu kelimelerin insanın gözüne batmadan nasıl kullanılacağındaydı. Bu kelimeleri daha önce arkadaşlarıma yazdığım mektuplarda kullanarak deniyordum. Benim için mektup yazmak, bir boksörün gölge boksu yapması kadar önemliydi. Fakat tasavvur edin, ki bu boksör öylesine uzun süre gölge boksu yapıyor, öylesine dövüşüyor ki, karşısına çıkan rakiple dövüşmek gücü kalmıyor! Bir hikaye yazarak iki, ya da üç saat geçirebilirim. Sonra altı ya da yedi saatimi yazdığım makaleyi arkadaşlarıma yazıyla anlatmakla harcarım. Gerçek gayretim mektup yazmak gerçek sesimin tabiîliğini ve süratini engelliyordu. İlk günlerde, sesimi kullanamayacak kadar kendi halimi düşünüyordum. Yaratılıştan kitaba ve edebiyata düşkündüm. Bulduğum her araçtan yararlanıyor, aldığım her notu kullanıyor, yaratıcılık amacıyla tekniğimin büyüklüğünü kaybediyordum. Tecrübe ve teknik, beni itekleyen iki kelime. Tecrübe dünyasında başarı sağlayabilmek için hiç değilse yüzlerce değişik olay yaşamak zorundaydım. Doğru, yoksa tam mı demem gerek, tekniğe sahip olmak için, bir gün eksik olmamak şartıyla, yüz yaşına kadar ulaşmam gerekiyordu.

Bazı daha dürüst dostlarım, onlarla konuştuğum zamanlar çok samimî olduğumu, fakat yazdığım zaman bu samimiyetimi kaybettiğimi çekinmeden yüzüme karşı söylerlerdi. "Neden konuştuğun gibi yazmıyorsun?" derlerdi. Bu düşünce önceleri bana saçma gibi geliyordu. Her şeyden önce kendimi onların iddia ettikleri gibi dikkate değer bir hatip olarak görmüyordum. Sonra, yazılan kelime bana konuşulandan daha beliğ gibi görünüyordu. Konuştuğun zaman söylediklerini cilâlamak için durmazsın doğru kelimeyi aramaya çalışmazsın, ne de geri dönüp kelimenin anlamını araştırmak lüzumunu duymazsın. Bana bunu söylemeleri sanki hakaret gibi geliyordu, çünkü ke-

limenin kökünü araştırıyordum. Oysa, düşündüğüm zaman düşünmediğim zamanki kadar başarı sağlayamıyordum. Bu fikir benim için zehirli olmakla beraber meyvasını vermekte gecikmedi. Arada sırada, arkadaşlarımla geçirdiğim yorucu geceden, onları konuşmalarımla sarhoş ettikten sonra eve döndüğüm zaman gizlice otur ur, sessizce çalışırdım. Kelimeler ağzımdan çok büyük bir düzen içinde dökülürdü, gerçeğe çok yakındı; akılcılık, şekil, ritim bakımından da düzgündü. Kekelesem, kelime arasam bile kesiksiz konuşmaya devam ederdim; sonra tekrar geri döner hatalarımı siler, tekrarlamaları düzeltirdim. Kelimeler sanki balon gibi canlı olurdu. Konuştuğu zaman insan kelimeleri görmez, işitirdi. Kaybolmazlardı, çünkü gerçekte görünmezlerdi. Kelimeleri işitmek kulağa daha hoş gelirdi. Kulakta kalan etki, gözde kalan etki kadar değerliydi. İnsan belki uzun bir konuşmayı tekrarlayamazdı, hatta konuşmadan üç dakika bile sonra tekrarlayamazdı, fakat hataları bulabilir, hatalı cümleleri fark edebilirdi.

Mallarme, Joyce, ya da Max Jacob'la geçirdiğimiz geceler hakkındaki yazıları okudukça, şöyle söyleyelim, bu oturumlarımızın mukayesesini yaptıkça, ekseri hayret ederim. O günkü dostlarımın hiç biri isimlerinin sanat dünyasında geçeceğini tasavvur edemezdi. Sanatı tartışmayı severlerdi, her türlü sanat tartışması yaparlardı, ama kendilerinin günün birinde sanatçı olacaklarını hiç düşünmezlerdi. Onlardan çoğu mühendis, mimar, doktor, kimyager, öğretmen, avukat. Fakat hepsi zeki, hevesli, samimî ve açık yürekliydi. Bazen düşünürüm, acaba yaptığımız müzik, büyük üstadların yaptığı müzikle rekabet edebilir mi? O günkü oturumlarımızın şahane olduğu hiç kuşkusuzdu. İnsan istediği gibi konuşur, serbestçe eleştirir ve hiç bir zaman söyledilerinin usta sanatçıyı memnun edip etmeyeceğini düşünmez.

Aramızda usta yoktu; hepimiz eşittik, ve arzu ettiğimiz takdirde, ya çok akılı, ya da çok aptal olabilirdik. Bizi bir araya getiren, mahrum olduğumuzu hissettiğimiz şeylere karşı duyulan

şiddetli açlıktı. Dünyada reform yapmak arzusunda değildik. Sadece kendi kendimizi zenginleştirmek istiyorduk, o kadar. Avrupa'da böyle toplantıların amacı ekseri, kültürel, politik, ya da estetik olabilirdi. Gurubun üyeleri çalışmalarını tamamlarlar,sözde, kütleler arasında mayalama yapmak için dağılırlardı. Biz böyle bir şeyi asla düşünmezdik... Çünkü o kitleleri de kendimizden sayardık. Müzik, resim ve edebiyattan konuşurduk, çünkü, akıllı ve hassas bir insanın sanat dünyasında karar kılması kadar normal bir şey olamazdı. Aslında sırf bu konuşmalar için toplanamazdık; konuşmalar istesek de istemesek de yola girerdi.

Öyle sanıyorum ki grup içinde kendisini böylesine ciddîye alan tek kişi bendim. Zaten bu nedenledir ki zaman zaman ters huylu, sıkıcı bir kişi oluyordum. Gizlice, dünyada bir reform yapacağımı umuyordum. Gizlice bir tahrikâtçıydım. İşte ötekilerle aramdaki bu küçücük ayrım, gecelerimizi canlandırıyordu. Ağzımdan dökülen her cümlede daima fazlaca içtenlik, gerçek kırıntılar vardı. Onları ustaca kışkırtırdım. Kimse söylediklerimi tam olarak kabul etmezdi. Düşüncelerimi nasıl söylersem söyleyeyim, onlar üzerinde daima etkin oluyordu. Etkim altında kaldıkları zaman, konuşmamı dinlemekten memnun olduklarını söylerlerdi.

– Evet, derdim. Fakat hiç dinlemiyorsunuz.

Bu sözüm gülüşmelere sebep olurdu.

Sonra birisi:

– Yani senin fikirlerine her zaman uymuyoruz demek istiyorsun, derdi.

Gülüşmeler artardı.

– Eşeğin boku! diye cevap verirdim. Benim fikirlerimi her zaman kabul etmenizi istemiyorum... Düşünmenizi istiyorum... Başkasının yardımı olmadan düşünmenizi istiyorum.

Birisi söze atlardı:

– Haydi, haydi, durma! İçini dök!

Bu söz üzerine sıkıntılı, üzgün bir tavırla sessizce otururdum.

– Haydi, Henry. İşte içkini de tazeledik. Haydi, durma, içini boşalt!

Ne istedilerini bildiğim için yavaş yavaş kanmış görünerek konuşmaya başlardım. Çaresizlik içinde ve samimî olduğumu anladıkları zaman daha başka coşarlardı. Aklıma ne gelirse anlatmaya devam ederdim. Saçma olsun, anlamsız olsun, konuşmamı sürdürürdüm. Arada sırada onlara hakaret etiğim de olurdu, ama kimsenin aldırdığı olmazdı. Hayaletlerle mücadele gibiydi. Yine gölge boksu...

(Roma ve Ravignan caddelerinde böyle şeylerin olduğunu hiç sanmazdım.)

Kendi kendime yaptığım bir numaralı planın uygulanmasında, endüstri dünyasının yöneticilerinden çok daha fazla çalışırdım. Yazmak için seçtiğim bazı makaleler oldukça büyük araştırmaları gerektirirdi. Bundan hiç bıkmazdım, çünkü kitaplıkları dolaşıp kitapları karıştırarak araştırma yapmak çok hoşuma giderdi. 42. Cadde'deki kitaplığın uzun masasına binlerce kişiden biri gibi oturur, fevkalâde günler ve geceler geçirirdim. Büyük masalar bile beni etkilemek için yeterliydi. Üzerinde uyuyabileceğim, hatta paten kayabileceğim kadar olağanüstü büyüklükte bir masa sahibi olmayı her zaman arzulardım. (Vaktiyle bir yazar vardı. Bu yazar, koca bir odanın ortasına oturtulmuş, böyle bir masada çalışırdı... "Çalışmak için idealimdeki yer." İsmi Andreyev, ve eklemesi gereksiz, benim çok sevdiğim yazarlardan biri.)

Evet, bir katedral kadar geniş bir yerde çalışmak en büyük idealimdi. Kitaplıktan yarı sarhoş bir halde beşinci ya da 42. Cadde'ye çıkmak gerçekten de sersemleticiydi. Bu kalabalık caddelerle kitaplığın sessizliği arasında en küçük bir benzerlik dahi yoktu. Ekseri, kitaplığın esrarlı derinliğinden gelecek kitabı beklerken, duvarlarda sıralı kitapları hayran hayran seyrederek dolaşırdım. Bu kitapları karıştırmak bile beni günlerce oyalardı. Kimi zaman oturur, bu büyük enstitünün dahi kurucusuna, cevap veremeyeceği kadar güç bir soru bulmaya ça-

lışırdım. Öyle sanıyorum ki, güneşin altında bir konu yoktu, böyle bir konu yazılıp arşive konulmamıştı. Her şeyi yiyebilen iştahım beni bir yöne, bir kitap kurdu olma korkum öteki yöne çekiyordu.

Çikletin nasıl imal edildiğini görmek üzere, en kederli bir delik olan, Long Island City'ye gitmek de başlı başına bir eğlenceydi.Buraya genellikle deliler dünyası adı verilirdi. Yüzlerce kız çikletleri paketlemekle meşguldü. Söylediklerine göre parmakları bir makineden daha hassastı. Bütün tesisi, yanıma kattıkları bir yetkiliyle dolaştım ve her kanadının ayrı bir cehenneme açıldığına tanık oldum. Çikletin asıl maddesinin ne olduğun;u sorduğum zaman araştırmalarımın çok ilginç bir sahaya döküldüğünü hemen anladım. "Chicleros" adı verilen çikletin asıl maddesi, Yucatan ormanlarında yaşayan insanlar tarafından elde ediliyordu. Bu adamların örf ve adetleri hakkında bilgi alabilmek için kitaplıkta haftalarca kitap okudum. O adamlarla öylesine ilgilendim ki, çikleti unuttum. Ve, tabiî olarak, "Chicleros" maddesini incelerken Mayaların dünyasına sürüklendim, sonra Atlantis ve kayıp kıta Mu, Güney Amerika'nın bir tarafından öteki tarafına kadar uzanan kanallar, Andes yaratıldığı zaman yerden bir mil havaya kalkan şehirler, Doğu adalarıyla Güney Amerika'nın batı kesimi arasındaki deniz trafiği, Amerikandian kültürüyle Yakın Doğu kültürü arasındaki analoji ayrımları, esrarlı Aztec alfabesi, hakkında bilgi topladım. Nihayet bir Polonezya adasının göbeğinde Paul Gauguin'e rastladım ve koltuğumun altına Noa Noa'yı sıkıştırarak eve döndüm. Tabiî Gauguin'in hayatını ve mektuplarını okuman Vincent Van Gogh'a sürüklenmeme sebep oldu.

Klasikleri okumanın gerekli olduğu kuşkusuz önemlidir. Belki de insanın kendi çağına ait edebî eserleri okuması daha önemlidir. Fakat bu ikisinden de önemlisi, bir yazar için, eline geçirdiği her şeyi okumak, burnunun doğrultusunda yürümektir. Her büyük kitaplıkta unutulmuş, gizli kalmış ya-

zarların makalelerine, yaptıklarına rastlamak mümkündür. En heyecanlı günler ekseri, bir kelimenin kökünü aramakla başlar. Okuyucunun hiç önemsemeden geçtiği küçücük bir kelime (bir yazar için), hiç değişmez bir altın madeni, çoşkun bir kaynak olabilir. Genellikle sözlükten ansiklopediye, sadece bir ansiklopedi değil, birçok ansiklopediye; ansiklopediden her çeşit müracaat kitaplarına; müracaat kitaplarından el kitaplarına, ve oradan da dokuz günlük bir araştırmaya giderdim. Her yeri dikler, eşeler araştırırdım. Kimi zaman koca bir liste hazırlar, kimi zaman da kendime çok gerekli olan sayfayı koparır alırdım. Fırsat buldukça müzeleri yağma ederdim. Konuştuğum yetkililer, söylediklerinin bir kitabın yazılmasına yardımcı olabileceğini akıllarına bile getirmezlerdi. Sanki konuştuğum konular hakkında çok şey biliyormuş gibi korkusuzca konuşurdum. Hiç okumadığım, sadece ismini duyduğum kitaplar hakkında konuşur, hiç tanışmadığım değerli kişilerden söz ederdim. Kendime öğrenciye yakışır bir poz verirdim. Antropoloji, sosyoloji, fizik, astronomi hakkında rahatlıkla konuşurdum. Çok fazla sıkıştığım zaman "tuvalete" gideceğimi özür dileyerek söylerdim. Bu kelime benim kurtuluş kelimemdi. Bir keresinde nesepler ilmiyle öylesine ilgilendim ki, geçici bir süre için kitaplıkta görev almanın yerinde olacağını düşündüm. Müracaat ettiğim zaman o kısımda bir memurun eksik olduğunu öğrendim. Adama öylesine acele olarak ihtiyaçları vardı ki beni hemen işin başına oturttular. Amirim benimle beraber dolaşıp, merdivenler tırmanarak uzun uzun konuşmaya başladı. Birden sıkıldığımı hissettim. Ayrıca, Mona'nın beni öğle yemeğine beklediğini hatırlamıştım.Konuşmanının en civcivli noktasında tuvaletin nerede olduğunu sordum. Yüzünde garip bir ifadeyle bana baktı. Öyle sanıyorum o, neden konuşmasının bitimini beklemeden tuvalete gitmek kabalığını gösterdiğime şaşıyordu.

Odadan fırladığım gibi hâlâ kapının yanındaki sandalye üzerinde duran paltomu ve şapkamı kavradım, sonra kendimi binanın merdivenlerine attım.

Etkin ihtiras; bilginin, ustalığın, tekniğin, tükenmez tecrübenin kazanılmasıdır, fakat kafamın arkasında, düzen, güzellik, basitleştirme, eğlence, mutluluk gibi birtakım titreşimler vardı. Van Gogh'un yazılarını okuduktan sonra, ben de onun gibi kendime basit bir yaşantı, içinde sadece sanat olan bir yaşantı aramaya başladım. Evvelce görmek istediğim, fakat yazıları okuduktan sonra ziyaret etmeyi düşünmeyeceğim. Arles'ten yazdığı, sanatına ne kadar bağlı olduğunu bildiren yazılar fevkalâde parlaktı. Japon artistlerinin güzelliklerinden, gururlarından söz ediyor, basitliklerini, doğaya yakınlıklarını övüyordu. İşte aşk yuvamızda övülen bu Japon karakteristiğini buluyordum. Yuvamızın çıplak, basit güzelliği içime ferahlık veriyordu. Kendimi Çin'den çok Japonya'ya yaklaşmış görüyorum.Whistler'in tecrübelerini ve aşık oluşunu okuyorum. Lafcadio Hearn'ü, Japonya hakkında yazdığı herşeyi, özellikle peri hikâyelerini okuyordum. Beni bu peri hikâyeleri çok ilgilendiriyordu. Japonları Japon tabloları süslüyor; banyo da bile asılı. Hatta yazı masamın üstündeki camın altında bile var. Zen hakkında henüz bir şey bilmiyorum, ama kendi kendini savunma sanatı olan Jujitsu sanatına aşığım. Minyatür bahçelerine, köprülerine ve fenerlerine, şatolarına, çimenlik sahalarının güzelliğine bayılıyorum. Loti'nin Madam Krizantem' ini okuduktan sonra, kendimi gerçekten de haftalarca Japonya'da yaşamış zannetmiştim. Loti'yle beraber Japonya'dan Türkiye'ye, oradan Kudüs'e yolculuk ettim. Kudüs hakkında yazdıkları şeyler aklımı öylesine çelmişti ki, bir Yahudi dergisinin editörünü Solomon'un Şatosu hakkında bir makale yazmak için kandırdım. Daha fazla araştırma!

Ne yapıp yapıp şatonun bir modelini bulmuştum. Şato hakkında yazdığım makaleyi bir gece babama okuduğumu hatırlarım, bu konuda böylesine geniş bilgi buluşumu hayretle karşılamıştı...

O zamanlar bile çok gayretli ve meraklı bir çocukmuşum!

Açlığım ve merakım beni birçok yönlere aynı anda itiyordu. Hint müziğine (Bir Hint lokantasında tanıdığım Hintli bes-

teciyle tanıştıktan sonra), Rus balesine, Alman ekspresyonist akımına, Scriabin'in piyano kompozisyonlarına, delilerin sanatlarına (Prinzhorn'a teşekkür etmeliyim), Çin damasına, boksa ve güreşe, hokey maçlarına esrarlı ilişkilere, Ortaçağ mimarisine, Mısır ve Yunanistan arasındaki gizli, esrarlı ilişkilere, Rusya'ya yeni olan her şeye, şuna buna karşı aynı zamanda ilgi duyuyor, sanki hareketli merdivende gidiyormuşum gibi bir seviyeden diğerine kolaylıkla kayıyordum. Fakat Rönesans sanatçılarının yarattığı reform böyle çalışmalar ve malzeme toplamalarla olmamış mıydı? Hayatın bütün katlarına aynı anda geçmiyorlar mıydı? Onlar açgözlü değil miydi? Seyyah, serseri, katil, savaşçı, maceraperest, ilim adamı, kâşif, şair, ressam, füziyen, heykeltraş, müfrit ve müptelâ kimseler değiller miydi?

Cellini ve Vasari'nin hayatlarını engizisyon tarihini, papaların yaşantılarını, Medici ailesinin hikâyesini, İtalyan, Alman ve İngiliz dramlarını, John Addington Symonds, Jacob Buckhardt, Funck-Brentano, Rönesans hakkındaki tüm yazıları okumuştum, fakat Balzac'ın şu küçücük, meraklı kitabı "Sur Catherine de Medici"yi okumamıştım. Sulh ve sükûn içinde bulunduğum zamanlarda devamlı okuduğum tek kitap vardı: Walter Pater'in Rönesans hakkındaki kitabı. Kitabın çoğunu Ulric'e yüksek sesle okur, Pater'in dili kullanırken gösterdiği hassasiyete hayran kalırdım.

Bu geceler, muhteşem gecelerdi. Özellikle okumamı bitirip kitabı kapadıktan sonra Ulric'in sevdiği ve taptığı ressamlardan konuşmaya başladığını dinlediğim geceler. Onların isminin geçmesi bile kendimden geçmeme yeterli olurdu: Taddeo Gaddi, Signorelli, Fra Lippo Lippi, Piero della Francesca, Mantegna, Ucello, Cimabue, Piranesi, Fra Angelico ve bunun gibi. Kasaba ve şehir isimlerinin de etkisi aynıydı: Ravenna, Mantua, Siena, Pisa, Bologna, Tiepolo, Firenze, Milano, Torino.

Böylece bir akşam, French-Italian büfesinde kendimize İtalyan yemeklerinden şahane bir ziyafet çekerken Ulric ve ben, daha sonra yanımıza gelen Hymie ve Steve Romero, öyle he-

yecanlı bir konuşmaya daldık ki, yanımızdaki masada yemek yiyen iki İtalyan yemeklerini bırakıp, ağızları hayretlerinden bir karış açık, bizim isimden isime, şehirden şehire kolaylıkla geçişimizi dinlemeye başladılar. Hymie ve Romero, iki İtalyana yabancı olduğu kadar kendilerine de yabancı olan bir dille mest olmuş, susuyor ve memnunluklarını içkileri tazelemekle gösteriyorlardı. Nihayet nefesimiz tükenmiş içki paralarını ödemek üzereyken iki İtalyan birden el çırpmaya başladılar.

– Bravo! Bravo! Fevkalâde!

Onların bu çoşkunluğu karşısında şaşırdık. İçinde bulunduğumuz durum içkilerin tazelenmesini gerektirdi. Joe ve Louis, bize en iyi içkilerden ikram ederek masamıza geldiler. Sonra şarkı söylemeye başladık. Şişko Louis, neşeyle ağlamaya başladı. Yanında havyar bulunan romlu omlet vaat ederek biraz daha kalmamız için rica etti. Tam bu konuşmaların ortasında içeriye, tesisin müdavimlerinden Senegalli Battling Siki girmez mi! Tehlikeli olabilecek kadar sarhoştu. Kibrit, kart, tabak, baston, peçete oyunlarıyla bizi epey eğlendirdi. Hem neşeli hem de sinirliydi. Onu sıkan bir şey vardı. Mal sahibinin ince zekâsı ve ustalığı büfenin birbirine geçmesini önledi. Ona içki ikram etmek, sırtını okşamak, onu komplimanlara boğmak gerekti. Şarkı söyledi, dans etti, hep kendi kendine;kendisini alkışladı, kalçalarını tokatladı, sırtımızı okşadı... Okşamaları öylesine yumuşak oluyordu ki ciğerlerimizin sarsıldığını hissediyorduk. Sonra, hiç sebep yokken, birden bire birkaç bira kasasını da devirerek koşarak gitti. Onun gidişi üzerine herkes rahat bir nefes aldı. Havyarlı omletlerimiz geldi. Biraz beyaz balık da vardı. Yemekleri iyice süpürebilmek için yanında beyaz şarap verildi. Bunun arkasından koyu kahve içildi ve hemen peşinden tekrar içkiye başlandı.

Louis, zevkten sarhoş olmuştu.

– Biraz daha için! diye söyleniyordu. Size ne ikram edeceğimi şaşırıyorum, Bay Miller.

Joe da söze katılıyordu.

– Avrupa'ya ne zaman gidiyorsunuz, Bay Miller? An-

ladığım kadarıyla burada fazla kalmayacaksınız. Ah, Fiesole! Tanrım, bir gün ben de döneceğim!

Anasteziyle uyutulmuş bir insan gibi şarkı söyleyerek bir taksiyle eve geldim. merdivenleri çıkacak cesareti bulamadığım için, basamaklara oturdum, kendi kendime güldüm, hıçkırdım,deliler gibi söylendim, homurdandım, kuşları taklide çalıştım, kedilere bağırdım, elektrik direklerine kafa tuttum. Nihayet, tüm cesaretimi toplayarak basamakları çıkmaya başladım. Ağır ağır, dikkatle, arada sırada birkaç basamak geri kayarak, iki duvar arasında mekik dokuyarak çıkıyordum. Mona henüz eve dönmemişti. yatağın üstüne elbiselerle yığıldım ve horuldamaya başladım.

Sabaha doğru Mona'nın beni çekiştirdiğini fark ettim. Uyandığım zaman kendimi kusmuk gölünün tam ortasında buldum. Püfff! ne pis koku! Yatak çarşaflarının değiştirilmesi, yerin silinmesi, elbiselerimin çıkarılması gerekiyordu. Hâlâ sarhoş, sallanarak kalktım. Kendi kendime hâlâ gülüyordum. Kendimden iğreniyordum, mutluydum, üzüntülüydüm, ama yine de neşeliydim. Duşun altında durabilmem büyük bir ustalık isteyen bir işti. Beni en çok şaşırtan Mona'nın beni olduğu gibi kabul etmesiydi. Ağzından tek şikâyet kelimesi bile çıkmadı. Bir melek gibi ortada dolaşıyordu. Tekrar yatmaya hazırlandığım zaman, kafamı kurcalayan güzel bir düşüncenin esiriydim. Yarın kalktığım zaman işe gitmek zorunda değildim. Artık çeşitli bahanelere lüzum yoktu. Üzüntü yoktu. Suçluluk hissi yoktu. Özgürdüm. İstediğim kadar uzun uyuyabilirdim.

Eğer kendimi hâlâ sarhoş hissedersem iyi bir kahvaltı beni bekleyecekti. Tekrar yatabilir ve günün geri kalan kısmını uyuyarak geçirebilirdim. Gözlerimi kapadığım zaman şişman Louis'in gürül gürül yanan sobanın başında, gözleri yaşlı durduğunu gördüm. Adamcağız bütün dikkatini yapmakta olduğu omlete vermişti. Capri, Sorrento, Amalfi, Fiesole, Paestum, Taormina... Funiculu, funicula... ve Ghirlandajo... Ve Campo

Santo... Ne memleket! Ne insanlar! Oraya bir gün muhakkak gidecektim! Neden olmasın? Papa sen çok yaşa! (Fakat eteğini öpersem Allah belâmı versin!)

Hafta sonları sesim daha ince çıkıyordu. Maude'yi her zamanki ziyaret, onunla ve çocukla parkta yapılan gezinti, belki biraz uçurtma, ya da gölde sandalla dolaşmak... Çene çalmak, dedikodu, çekiştirme, karşılıklı şikâyetler... Bana biraz kafadan kontak gibi geliyordu. Bu kadar zorlukla bir araya getirdiğimiz nafaka püften şeyler için harcanıyordu. Her yerde değersiz, çarçur. Budala gibi çocuğu özel okula göndermek. Maarif okulu prensesimiz için çok adi bir yer. Piyano dersleri, dans dersleri, resim dersleri. Tereyağı, hindi, sardalya, kayısı giderleri. Melanie'nin varikozlu damarları. Dikkat ettim, artık papağan yok. Kanij yok, köpek biküviti yok, Edison gramofon yok. Mobilya üst üste yığılmakta devam ediyor ve dolabın dibinde boş şeker kutuları çoğalıyor. Ondan ayrılmak da, savaştan çıkmaktan beter. Korkutucu sahneler. Çocuk haykırır ve bacağıma sarılır, evde kalıp annesiyle yatmam için yalvarır... Bir keresinde, parkta, çocukla tahta bir sırada oturuyor, ona aldığım uçurtmayı uçurmasını seyrediyordum. Bu arada Maude, dalgın gözlerle sahili seyrediyordu. Çocuk birden yanıma koştu, kollarını boynuma doladı, beni öpücüklere boğarken, sevgili babacığım, sevgili babacığım diye söyleniyordu. Bütün çabalarıma rağmen, hıçkırdım, gözümden bir damla yaş süzüldü, sonra bir damla, bir damla daha ve bir atı boğacak kadar çok göz yaşı boşandı. Çocuk boynuma sarılmış olduğu halde sallanarak ayağa kalktım ve bulanık gözlerle Maude'a baktım. Parkta oturanlar korkuyla suratıma baktılar ve yürüyüp gittiler.

Üzüntü, üzüntü, dayanılamaz üzüntü. Üzülüyordum, çünkü benim için güzellik, düzen, sükûndan başka şey yoktu. Diğer çocuklar anne ve babalarıyla oynuyorladı. Hepsi mutluydu, neşeden çoşkundu. Üzüntülü olan yalnız bizlerdik, birbirimize ömrümüzün sonuna kadar yabancı kalacaktık. Her geçen hafta çocuk biraz daha büyüyordu, daha anlayışlı, daha hassas, kendisine göre daha sitemli oluyordu. Onu böyle bırakmak suçtu.

Başka bir sistem altında beraber yaşama yolunu bulmalıyız, hep beraber; Mona, Maude, çocuk, Melanie, köpekler, kediler, şemsiyeler, herşeyle beraber yaşamayı öğrenmeliyiz. Hiç değilse bu çaresizlik anlarında böyle düşünüyordum. Her ne durum olursa olsun, böyle üzüntülü durumlardan çok daha iyiydi. Hepimiz yaralanıyorduk. Mona da Maude kadar ıstırap çekiyordu. Her şeyden güç olan, haftalık nafakanın temin edilmesiydi. Her geçen hafta kendimi Mona'ya karşı daha suçlu hissetmeye başlıyordum. Bütün yük Mona'nın sırtındaydı. Eğer böyle bir fedakârlık bekleniyorsa, bir yazarın yaşantısının ne önemi kalırdı? Eğer kendi canım, kendi kanım acı çekiyorsa, Mona'yla sürdürdüğüm mutlu hayatın ne önemi olabilirdi? Geceleri, uykuda, ya da rüyada olayım, çocuğun minik kollarını boynumda hissediyordum. Beni kendine doğru çekiyor, eve doğru sürüklüyordu.

Ekseriya uykumda ağlıyor, inliyor ve aynı acı sahneleri yaşayarak hıçkırıyordum.

Mona:

– Dün gece uykunda ağlıyordun, diyordu.

Cevap veriyordum:

– Sahi mi? Hatırlamıyorum.

Mona yalan söylediğimi biliyordu. Yalnızca kendi varlığıyla beni mutlu edemediğini görmek onu üzüyordu. Ekseri, Mona hiçbir şey söylemediği halde itiraz ederdim:

– Mutluyum, anlamıyor musun? Başka türlü mutluluk istemiyorum.

Mona cevap vermezdi. Şaşkınlıkla susar, sonra tekarar başlardım:

– Çocuğu düşündüğümü sanmıyorsun, ya?

İşte o zaman Mona cevap verirdi:

– Biliyor musun birkaç haftadan beri gitmedin?

Doğruydu. Haftalık ziyaretleri kesmiştim. Nafaka parasını ya posta, ya da bir çocukla gönderiyordum.

– Bu hafta gitmen gerektiğini düşünüyorum, Val. Nihayet, senin öz çocuğun.

– Biliyorum, biliyorum, diye cevap verердim. Evet gideceğim. Sonra inlerdim.

Mona'nın şöyle söylediğini işitince, yine inlerdim.

– Bu kez götürmen için küçüğe bir şey aldım.

Acaba neden ben bir şey almıyordum? Ekseri vitrinlerin önünde durur, seyreder, satın almak istediğim şeylerin kafamdan bir listesini yapardım. Sadece çocuğa değil, Mona'ya, Melanie'ye hatta Maude'da bile satın almak istediğim şeyler olurdu. Fakat bir kazancım olmadığı için bir şey satın almak hakkına sahip değildim. Mona'nın tayatroda kazandığı para ihtiyaçlarımıza bile yetişmiyordu, haftayı kılı kılına geçiriyorduk. Mona altın yumurtlayan bir tavuk gibiydi. Kimi zaman kucak dolusu hediyelerle gelirdi.

Bana hediye almaması için yalvarırdım.

– Benim her şeyim var.

Söylediğim doğruydu. (Bisiklet ve piyano dışında. Her nasılsa bunları tamamen unutmuştum.) Her şey yığılıp duruyordu. Satın almış bile olsam onları kullanıp kullanmayacağımdan emin değildim. Bana bir ağız mızıkası ve bir paten verseler çok daha iyi olacaktı.

Kimi zaman garip hasret duygularının saldırısına uğruyordum. Bir rüyanın ağırlığıyla uyanıyor ve çok güçlü, belirli anıları yeniden canlandımanın en önemli bir zorunluluk olduğuna karar veriyordum. Beni kucağına oturtup, eğlendirmek amacıyla bana İspanyol Amerikan savaşı süresindeki kahramanlıklarını anlatan, Charlie Amca dediğim şişman bir tulum vardı. Joey'le Tony'nin evvelce oturdukları Glendale adıyla anılan küçük yere gitmek oldukça uzun bir yolculuk gerektiriyordu. (Charlie Amca, benim değil onların amcasıydı.)

Geçen bunca yıla rağmen, küçük, uykulu gözlü Hamlet'in üzerimde hâlâ garip ve hoş bir etkisi vardı. Küçük arkadaşlarının evvelce oturduğu ev hâlâ ayakta duruyor ve hiç değişmemiş görünüyordu. Ahırları bulunan, yaz akşamları dostların ve akrabaların toplandıkları tavernada yerindeydi.

Küçük bir nokta gibi masadan masaya koşuşumu, bira bardaklarından köpükleri yudumlayışımı ve verilen metelikleri toplayışımı ve verilen metelikleri toplayışımı hâlâ hatırlıyordum. Demir gibi kuvvetli ciğerlerinin bütün gücü ile söyledikleri insanı ağlatan Alman şarkıları hâlâ kulaklarımda çınlıyordu.

"Lauderbach, lauderbach, hab'ich mein strumpf verlor'n."

Birden ayıldıklarını, kendilerini toparladıklarını, çoluk çocuğun, kadın ve erkeğin, Kunst Verein'in tüm üyelerinin büyük bir ciddiyetle omuz omuza, yan yana durduklarını, başkanlarının şarkıya başlamasını beklediklerini görüyorum. Yabancı bir ülkenin hududunda sadık savaşçılar gibi, göğüsleri heyecanla inip kalkarak bekleyen, parlak gözlü bu insanlar seslerinin tüm gücüyle haykırarak söyleyecekler, ruhlarının derinliğindeki arzuları dile getireceklerdi.

Küçük Katolik kilisesinin lekeli camlarını, duvar ve tavan kâğıtlarını, oymalı mimberini (vaiz kürsüsü), Tony ve Joey'in (dünya gözüyle karşılaşacağım ilk sanatçı) babası Bay Imhof yapmıştı. Bay Imhof her ne kadar çocukları korkutuyorsa da; sert, zalim bir kişiyse de, bu can sıkıcı adama karşı kuvvetle çekildiğimi hissederdim. Yatma zamanı iyi geceler dilemek üzere daima grup halinde çalışma odasına götürülürdük. Her gidişimizde onu, masasının başında sulu boya resim yaparken bulurduk Bir öğrenci lâmbası masasının üstünü yumuşak bir ışıkla aydınlatır, odanın geri kalan kısmım kasvetli bir karanlık kaplardı. Öylesine ciddî çalışırdı ki, onu masasının başına böyle bağlayan sebebi hep merak eder dururdum. Fakat kafama yerleşen, onun bambaşka bir kişi olduğuydu... Başka bir nesilden geliyordu.

Ağır ağır dolaşmaya devam ediyorum. Şimdi demiryolunun üzerindeyim, dere içinde oynadığım yer: Köyün iki ucu arasında kimsenin yaşamak istemeyeceği bir yer ve demiryolunun diğer tarafında mezarlık görünüyor. Oralarda bir yerde, Tante Grussy diye çağırdığım uzak bir akraba yaşardı. İri gri gözlü,

son derece güzel, taptaze bir kadındı. O zaman bile, çocuk olduğum halde, onun olağanüstü bir kişiliği olduğunu hissederdim. Kimse onun sesinin öfkeyle yükseldiğini duymamıştı; kimse onun yardımını boş yere istememişti. Kontralto sesi vardı ve şarkı söylediği zaman gitar da çalardı; kimi zaman kılık değiştirir, zilli bir tefle dans ederken, uzun bir Japon yelpazesini nazlı nazlı sallardı. Kocası ayyaştı; onu her zaman döverdi, söylediklerine göre. Fakat Tante Grussy sadece daha tatlılaşıyor, nazikleşiyor, daha arzu edilir, sevimli hayat dolu bir kadın oluyordu. Sonra, kadının dindar olduğu söylentisi yayılmaya başladı... bu daima fısıltı halinde söylenirdi, sanki kadıncağız aklım yitirmiş gibi. Onu yine görmeyi öylesine çok arzu ediyordum ki. Evi araştırıp durdum, fakat herkes evin nerede olduğunu bilmezmiş gibi görünüyordu. Onun tımarhaneye yatmış olabileceği ima ediliyordu...

Kendi kabuğuna çekilmiş Glendale köyünde dolaşıp dururken, garip düşünceler, garip anılarla dolup taşıyordum. Saygı değer, ermiş Tante Grussy, ve Charlie Amca dediğim neşeli yağ tulumu... İkisini de severdim. Biri, Igorotes'leri nasıl işkenceyle öldürdüğünden, Aguinaldo'yu Filipin bataklıklarında ve dağlarında nasıl izlediğinden başka şey anlatmayan, diğeri, hemen hemen hiç konuşmayan bizimle yaşaması için Tanrı tarafından seçilip gönderilmiş, hayatımıza renk veren, herkesle iyi geçinen bir kişiydi.

Filipinlere onbaşı olarak gittiği zaman bizim Charlie normal irilikte bir adamdı. Sekiz yıl sonra, levazım çavuşu olarak döndüğünde, hemen hemen iki yüz kilo ağırlığında, devamlı terleyen bir kişi olmuştu. Bana hazırladığı bir hediyeyi canlı olarak hatırlarım... mavi, keten ber kese içinde altı dumdum kurşunu. Bu kurşunları Aguinaldo'nun adamlarından birinden almıştı, bu kurşunların kullanılması yasak olduğu için (bu kurşunlar Filipinlilere Almanlar tarafından verilmişti) asinin başı kesilmiş ve bir sırık üstünde herkese gösterilmişti. Böyle hikâyeler ve bizimkilerin Filipinlilere uyguladıkları "su işkencesi", Agu-

ina'do'ya acımama sebep oluyordu. Her gece Amerikalıların onu hiç yakalayamamaları için dua ederdim. Charlie Amca istemediği halde o asiyi gözümde kahraman yapmıştı.

Aguinaldo'yu düşünürken, birdenbire bayrak törenini hatırladım. O gün en güzel Lord Fauntleroy stilindeki elbisemi giymiş, sabah erkenden, balkonundan töreni seyredeceğimiz, Bedford caddesindeki çok güzel, kahverengi taştan yapılmış bir eve götürülmüştük. İlk kahramanlarımız Filipinlerden dönmüşlerdi. Teddy Roosevelt orada... "önde"... sert görünüşlü süvarilerinin başındaydı. Bu olay üzerine sonsuz bir heyecan vardı; halk ağlıyor, alkışlıyordu, bayraklar ve flamalar her yeri süslüyor, pencerelerden yağmur gibi çiçek yağıyordu. Halk birbirini öpüyor, avazı çıktığı kadar haykırarak şarkı söylüyordu.Çok güzel vakit geçirmiştim, ama benim için biraz şaşırtıcı olmuştu. Böylesine taşkınlık gösterilerine aklım ermiyordu.

Beni asıl etkileyen üniformalar... ve atlardı. O gece bir süvari subayıyla bir topçu subayı akşam yemeği için evimize geldi. Bu yemek, iki halam için bir aşkın başlangıcıydı. Fakat uzak bir ihtimaldi, çünkü büyükbabam ordudan nefret ettiği için, iki subay damat olarak düşünülemezdi. Bütün Filipin harekâtına homurdanarak söylendiğini hâlâ hatırlarım. Bu harekâtı basit bir çarpışma olarak görüyordu.

– Otuz yıldan beri bitmiş olmalıydı, diye homurdandı.

Ve sonra Bismark, Von Doltke'den, Waterloo savaşından, Austerlitz olayından söz etti. İç savaşları sırasında Amerika'ya gelmişti. bu savaşın, gerçek savaş olduğuunu söyleyip dururdu. Çaresiz vahşileri temizlemek için herkes aynı şeyi yapabilirdi.

Her ne olursa olsun, Manila kahraman Amiral Dewey'in şerefine kadeh kaldırmakla onur duyuyordu.

Biri:

– İşte şimdi Amerikalı oldun, dedi.

Büyükbabamın:

– Hem de iyi bir Amerikalıyım, dediğini duyuyorum.

Büyükbabam sözünü sürdürüyor:

– Fakat bu, öldürmeyi severim anlamına gelmez. Şu üniformalarınızı çıkartıp atın da işinizin başına dönün.

Şu büyükbabam, Valetin Nieting, herkes tarafından sevilen ve sayılan bir kişiydi. Baş terzi olarak Londra'da on yıl bulunmuştu. Bulunduğu sürece de çok güzel aksan kapmıştı ve İngilizceyi bir İngiliz kadar güzel konuşurdu. Uygar insanlar olduklarını söylerdi. Bütün hayatı süresince İngiliz adetlerini tamamen almıştı. İkinci caddede, Paul amcam tarafından işletilen meyhanede buluştuğu en yakın arkadaşı, Birmigham'lı, sıska, öfkeli görünüşlü bir İngilizdi ve ismi Crow'du. Büyükbabadan başka, ailemiz içinde Bay Crow'u seven yoktu. Bunun sebebi de Bay Crow'un sosyalist oluşuydu. Her zaman yakıcı kelimeler kullanarak uzun konuşmalar yapardı. Anıları 48 yılına kadar uzanan büyükbabam, onun konuşmalarını anlar ve alkışlardı. Büyükbabam da "patronlara" karşıydı. Tabiî, orduya da karşıydı. Gariptir, geride kalan yılları düşünüyorum da, o günlerde sosyalizm kelimesinin yarattığı dehşete hayret ediyorum. Ailemizin hiç bir üyesi, kendisine sosyalist diyen bir kişiyle geçinemezdi; böyle bir kişi katolikten ya da yahididen daha kötüydü. Amerika özgür bir ülkeydi, arazi zenginliklerle doluydu ve zengin olmak, başarı sağlamak insanların göreviydi.

Babam, her zaman "Allah'ın cezası İngiliz"dediği patronundan nefret ederdi. Fakat kısa zaman sonra kendisi baş terzi oldu. Büyükbabam, babamdan işi kabul etmek zorundaydı. Fakat hiç bir zaman gururundan bir şey kaybetmedi ve babama karşı daima bir üstünlük sağladı. Çok geçmeden bütün patron terzilerin bir çeşit entegre olmaları, masrafları beraberce karşılamaları ve işçilerini azaltmaları gerekti. İşçilerin ücretleri... kesimci, dikimci, ceketçi, pantoloncu... yükselecek, patronların haftada aldıkları paranın çok üstüne çıkacaktı. kısa zamanda... dramın son perdesi... bu küçük iş adamları, hiç sevilmeyen bu yabancılar, işin yürümesi için patronlarına borç para vereceklerdi. Belki de bu zararlı sosyalist doktrinlerinin

Bay Crow gibi ortaklığı karıştırıcı destekleyicileri vardı. Belki de yoktu. Belki de çabuk-zengin-ol doktrinine o zamanın gençleri katılıyordu.

Büyükbabam, Birinci Dünya Savaşı başlamadan önce öldü. Her göçmen gibi, öldüğü zaman oldukça büyük mülk miras bırakmıştı. Dedelerimizin bizlerden çok daha başarılı oldukları mahakkaktı. Örneğin, Almanyalı kasap çırağı, Henry Miller ismini kullanalım, "Sığır kralı", sonunda California'nın büyük bir parçasına sahip olmuştu. O günlerde fırsat daha çokmuş, fakat o zamanlar insanlar da daha azimli, istekli ve inatçıymış. basit işlerle başlamışlar... kasap, marangoz, terzi, ayakkabıcı... ve kazandıkları parayı biriktirmişler. Kazandıkları parının her zerresi alınlarının teriyle yoğrulmuş. Eskiçağda yaşamışlar, konforları yokmuş, fakat rahat bir hayat sürmüşler Örneğin, büyükbabamın evindeki tuvaleti hatırlarım. Önceleri evin dışındaydı, daha sonra üst katta küçük bir oda yapıldı. Gaz kullanılmaya başlandıktan sonra bile tuvalette kandil kullanılırdı. Büyükbabam, tuvalete gaz lâmbası konmasının gereksiz olduğunu düşünürdü. Çocukları iyi yer ve giyinirdi; çocuklar arada sırada tiyatroya gönderilirdi, pikniklere götürülürdü... çok parlak günler! Şarkı söylemek istedikleri zaman hep beraber söylerlerdi. Basit bir yaşantıları olmakla beraber, sıkıntılı değildi. Kışın, kar yağdığı zaman çocukları bir açık kızakla gezdirirdi . Kendisi de arada sırada kayak yapardı. Yazları, o unutulmaz yolculuklar yapılırdı, örneğin Glen Island ya da New Rochelle gibi yerlere gidilirdi. Bugün çocuklarımıza, o günlerle rekabet edebilecek bir şeyler verebileceğimizi sanmıyorum. Hatta bugün Glen Island'daki eğlence yerleriyle rekabet edebilecek bir yer olduğunu bile düşünemiyorum.

Yaklaşılan tek şey Renoir ve Seurat gibi belirli tabloların yarattığı hava. Öyle sanıyorum ki büyükbabam onları gerçekten anlardı. Onların sanatlarını eleştirebilirdi. Ailem asla böyle şeylerden anlamazdı. Sokaklarda beraber büyüdüğüm çocuklar da anlamazlardı.

Eski anıların etkisi altında sallana sallana dolaşmaya devam ettim. Eski yerleri dolaşırken kafam hep bu anılarla meşguldü. Eski evimi görmek arzusuna mani olamazdım. Tabiî, hâlâ orada oturan akrabalarımı ziyaret etmek aklımın ucundan bile geçmiyordu. Caddenin karşısında duracak, evvelce büydüğüm üçüncü kata bakacaktım. Beş ya da altı yaşındaki bir çocuğun dünyasının nasıl olduğunu tahayyül etmeye çalışacaktım. Önünde saatlerce oturduğum ön camların çerçeveleri, anılarımın çerçevesi olacak. Bu anılarımı teker teker anlatacağım. Annemin, beni camları yıkamaya zorladığı günkü panik ve korkumu hatırlarım; pervazın içine oturmuş, ayaklarımı sarkıtmış, üç kat yüksekte cam siliyordum. Korkumdan dizlerimi pencerenin pervazına geçirmiştim. Sırtım sokağa dönük, pencere kucağıma indirilmiş oturuyordum. Pencere kucağımda kurşun gibi ağırdı. Düşmek korkusuyla, elim kurtulur diye pencereyi kaldıramıyordum. Annem hâlâ birkaç leke kaldığını iddia ediyordu. (Daha sonra, büyüdüğüm zaman, annem çocukken pencerenin camlarını silmeye bayıldığımı söylerdi. Şunu ya da bunu sevdiğimi anlatırdı... hepsi yalandı!)

O günlerde komşu çocukları benim kadar iyi giyinmezdi. Hiç birinin hareketleri, davranışları benim davranışlarım kadar iyi değildi. Hiç biri benim kadar dikkatli ve zeki değlidi. Bütün ödülleri kazanır, bol bol alkışlanırdım. Kendimi nasıl iyi kullanacağımdan öylesine emindiler ki, sokak arkadaşlarımın benden çok daha olgun olduklarını akıllarına bile getirmiyorlardı.

En şevkatli anne bile, küçük Johnnie Ludlow'un karakterindeki cinayet işleme eğilimini tahmin etmeliydi. Çocuklarına karşı en kayıtsız bir aile bile, küçük Alfie Betcha'nın halen gangsterlik ve fedailik yaptığını anlamalıydı. Yaşları on ikiyi geçmeden mahalle arkadaşlarımın konuşmalarına sık sık tanık olurduk. Ağızlarından orospu, fırlama, avanak, piç, bok, s.. tir, malafa gibi kelimeler eksik olmazdı Bir gün yeni öğrendiğim kelimeleri kullandığımı ve on beş yaşlarındaki bir kıza söylediğimi hatırlarım. Kız beni yakalayıp dövdüğü

zaman da ona bir serseri kadar çok küfür ettiğimi hiç unutmam. Muhtemelen kızın elini ısırmış, kaval kemiğine tekmeyi yapıştırmışımdır. Her neyse, bütün bildiğim kızın öfkeden kuduracak halde olduğuydu.

– Sana gösterim, küçük serseri.

Sonra beni kulağımdan yakalayıp, köşedeki karakola kadar sürükledi merdivenleri çıktı, kapıyı açtı ve beni odanın ortasına doğru itti. Odanın ortasında, benden yüksekte oturan polis çavuşuna bakarken nokta gibiydim.

Polis çavuşunun gürleyen sesi ödümü kopardı.

– Ne oluyoruz?

Kız emretti.

– Anlat! Bana söylediklerini ona da söyle!

Ağzımı açamayacak kadar korkmuştum. Sadece ağzımı bir karış açmış, korkudan ne yapacağımı bilemeden duruyordum.

– Polis çavuşu kalın kaşlarını kaldırıp bana bakarak:

– Anlıyorum, dedi. Küfür ediyordu, değil mi?

– Dur bakalım yine küfür edecek mi?

Çavuş yerinden kalktı ve kürsüden indi:

Önce sızlanmaya, sonra danalar gibi böğüre böğüre ağlamaya başladım.

Kız yanıma geldi ve saçlarımı okşadı.

– Aslında iyi bir çocuktur, dedi. İsmi Henry Miller.

Çavuş:

– Henry Miller mi? dedi. Babasını ve büyükbabasını tanırım. Bu küçük adamın kötü dil kullandığını mı söyledin?

Kürsüden ayrıldı, yanıma gelip elimi tuttu.

– Henry Miller, dedi. Beni şaşırtıyorsun. Neden?..

(Bu genel yerde, polis karakolunda ismimin söylenmesi üzerimde çok etkin oluyordu. Kendimi halen suçlu hissediyor, ismimin gazetelere geçtiğini, suçlu ilânlarının duvarlara asıldığını görüyordum. Eve gittiğim zaman ailemin ne söyleyeceğini düşünerek korkumdan titriyordum, çünkü haberin benden önce eve ulaşacağını biliyordum. Belki çavuş eve

hemen bir haberci salmıştı.Belki annem beni buradan kurtarmak için yola bile çıkmıştı. Bu korkularla beraber at başı giden gurur, böbürlenme de vardı. Artık bir statüm vardı. Şimdiye kadar kimse beni iki ismimle beraber çağırmamıştı. Şimdi Henry Miller olmuştum. Adam ismimi büyük, kara kaplı defterine geçirecekti. Benim için bir fiş dolduracaklar... Bu korkulu dakikada on yaş daha büyüdüm.)

Birkaç dakika sonra, kendi sokaklarımda, bir daha küfür etmeyeceğime dair söz verip kızdan kurtulur kurtulmaz, kendimi bir çeşit kahraman olarak görmeye başladım. Gösterilerin hepsinin numara olduğunu, beni suçlamayacaklarını, hatta eve bile haber vermeyeceklerini hissediyordum. Muhallebi çocuğu gibi çavuşun önünde ağladığım için kendi kendimden utanıyordum. Gerçekte, çavuş babamın ve büyükbabamın öyle yakın bir arkadaşıydı ki, nasıl olsa bana kötülüğü dokunamazdı. Ondan korkulması gerektiğini düşüneceğim yerde, onu beni koruyan bir ortak olarak görüyordum. Ailemin polis yanında iyi bir isim sahibi olması beni gururlandırıyordu. Hemen oracıkta bu gücümden yararlanmayı...

Eski anılarımdan kurtulmadan önce holden sinsice geçip arka bahçeye çıkmaktan kendimi alamadım. Arka bahçedeki kulübenin duvarı üzerinde bir resim vardı. Köpeğini çekiştiren bir kadın resmi. Siyah boyayla yapılmıştı. Şimdi silinmek üzereydi. Bu kaba sanat parçası beni çok etkiledi. sözüm ona bu figür, Mısır ehramlarının duvarlarını süsleyen figürlere benziyordu. (Daha sonra resim yapmaya çalıştığım zaman, yaptığım insan resimlerinin hep karga burunlu, kaba hatlı olduğunu görenler bunu özellikle yaptığımı düşünürlerdi. Oysa, insanı başka türlü yapmama imkân yoktu.)

Caddeye tekrar çıktığım zaman mahallenin bütün kedilerini besleyen Bayan O'Melio'yu görmek istermiş gibi başımı kaldırıp baktım. Kadının günde iki kez beslediği kedi sayısı yüzü aşardı. Kadın daima yalnız yaşadığından annem onun kafadan kontak olduğunu düşünürdü. Böyle çok kocaman yalnızlıklar, annemin anlayışından çok uzak kalırdı.

Eve gitmek için troleybüse binmek üzere güney yakasına doğru ağır ağır yürüdüm. Caddedeki dükkânlar anılarla dolup taşıyordu. Yirmi beş yıl sonra, tüm değişikliklere, yeniliklere rağmen, eski binalar yine eski yerlerini koruyorlardı. Solmuş, pis görünüşlü, çökmek üzere, çürük bir diş gibi simsiyah oldukları halde görevlerini yerine getiriyorlardı. Bir zamanlar onlara hayat veren, onları parlatan ışık yoktu. Yaz ayları bu evlerde özel bir koku vardır: gerçekten insan gibi terlerler. Ev sahipleri evlerini temiz ve derli toplu tuttukları için övünürler; yeni boyaların parlaklığı, onların ruh temizliklerini yansıtır.

Doktorların evleri daima diğer insanların evlerinden daha parlaktır. Yazın, boncuklu perdeyi itip doktorun bürosuna giren bir insan, içinin garip bir hisle dolup boşaldığını hisseder. Doktor daima sanat meraklısı gibi görünür; evinin duvarlarını renkli yağlı boya tablolar süsler; bu tabloların çerçeveleri de kalın ve pahalı görünüşlüdür. Bu tabloların konuları bana her zaman yabancıdır. Kendi duvarlarımızda o tabloların benzerleri bulunmaz; resimlerimiz tatil günlerinde alınmış, çabuk solan ve insanın bir kere bakışından sonra unutulabilen cinstendir. Annem fakir bir komşusuna ne zaman bir şey vermeyi tasarlasa duvarlardaki tablolardan birini seçerdi.

– Allaha şükür ki bundan kurtuluyoruz, diye mırıldanırdı.

Kimi zaman anneme koşar bazı şeylerimi vermek isterdim: eski bir çift ayakkabı, davul, yeni bir oyuncak... Çünkü bütün bunlardan artık bıkmışımdır.

Annemin:

– Oh, hayır, Henry, o olmaz! Henüz çok yeni!, dediğini duyardım.

Israr ederdim.

Annem:

– Böyle konuşma, derdi. Yoksa Tanrı seni cezalandırır.

Eski Presbyterian Kilisesi'nin önünden geçiyorum. Pazar toplantıları genellikle saat ikide olurdu. Zemin kat ne kadar serindi! Oysa, dışarda kaldırımlar cehennem gibi sıcaktı. İri kara sinekler oradan oraya vızıldaşarak uçardı.

Geçirdiğim eğlenceli her devir, sanki güneşle ilişkiliymiş gibi görünüyordu. Pazar toplantılarımızın yöneticisi Bay Roberts'i hatırlarım. Bu şişman İngilizin başak rengi sarkık bıyıkları vardı. Kiliseyle uğraşan her papaz gibi, o da varlıklıydı. Her pazar günü aynı elbiseyi giyerdi. Daha iyi bir yerde oturmaları gerekirken, bu mahalleye öylesine alışmışlardı ki, başka yerde oturamayacaklarını söylerlerdi. Ayrıca, bizim gibi fakir kişiler arasında bulunmak onlara bir çeşit gurur, büyüklük verirdi. Noel zamanları herkese hediyeler dağıtırlar, herkesi sevindimeye çalışırlardı. Annem onların bu cömertliği karşısında ne yapacağını şaşırırdı. Belki de bütün bu sebeplerden Lutheran olacağıma Presbyterian oldum.

O gece, Mona'ya çocukluk günlerimden söz ederken, aklıma birden, halen sağ olan yaşlı papaza çalışmalarımdan bir örnek göndermek geldi. 'Küçük çocuklarından' birinin yazar olduğunu öğrenince sevineceğini düşündüm. Tanrı bilir ona nasıl bir çalışma gönderdim ki, beklediğim etkinin tamamen tersi oldu. Hemen aynı gün gönderdiğim çalışmayı, uzun bir mektup ilâvesiyle aldım. Yaşlı papaz mektubunda üzüntüsünü ve şaşkınlığını belirtiyordu. Hatırladığım kadarıyla mektubunda çöp tenekesiyle ilgili bir yer vardı. Buna son derece sinirlendim. Hiç vakit geçirmeden oturdum ve en ağdalı kelimeleri kullanarak ona ne kadar aptal olduğunu, bu çalışmalarımla onun gibi bunakların sürdürmek amacında bulundukları yaşantıyı değiştireceğimi anlatan bir mektup yazdım. Mektubuma onu çok kızdıracağını bildiğim bazı şeyleri de ekledim. Hakaretime ek olarak, eski mahalleyi terk etmesini, zaten oraya hiç yakışmadığını yazdım. (Kısa bir zaman sonra sanki arzuma uyarak eski kiliseyi sinagog yaptılar ve bizim ihtiyar rahibin yerine beyaz sakalı göbeğine kadar sarkan bir haham getirdiler.)

Mektubu gönderdikten sonra tabiî pişman oldum. Ne kadar aptalca bir davranıştı! Hâlâ "kötü çocuk" rolünü sürdürmeye çalışmıştım. Tam benim karakterim; geçmişe boş vermek! Dostlarımla da aynı şeyi yapıyordum... editörlere de aynen

davranıyordum. Geçmişi sadece yaratacağım şeyler bakımından kullanıyordum...

Mektuplarını aradan yirmi yıl geçtikten sonra tekrar okuduğum Van Gogh'tan söz ettim mi? Beni gerçekten heyecanlandıran Vincent'in bir sanatçı hayatı yaşamak için gösterdiği ateşli istekti. Sanatçıdan başka bir şey olmak istemiyordu. Kiliseye göre çoktan ölmüş olan İsa yeniden canlanmıştı. İhtiraslı Vincent, mucizeler yaratan fırçasıyla dünyayı tekrar günahtan kurtarıyordu. Hor görülen ve terk edilen hayalciler çarmıha gerilme dramını tekrar kabul ediyorlar. İsa mezarından kalkıyor ve kendisine inanmayanlara karşı zafer kazanıyor.

Van Gogh, basit bir hayat sürdürmekten başka bir şey istemediğini defalarca takrarlıyor. Sadece kullandığı malzemede müfrit. Her şeyi sanatına yüklüyor. Eğer karşılaştırma yapılırsa bütün ressamların hayatı soluk ve değersiz gibi görünüyor. Van Gogh, hayattayken tanınmayacağını çok iyi biliyor; çalışmalarının semeresini alamayacağını biliyor. Fakat gelecek sanatçılar... belki de onun her şeyden vazgeçmesi hayatı onlar için kolaylaştıracaktı. Bu onun en büyük arzusuydu. Binlerce şekilde şöyle ifade ediyordu: "Kendim için hiç bir şey beklemiyorum. Biz mahvolduk. Biz dünyamızın dışında yaşıyoruz."

Erkek kardeşinin bu kibirli, hakaret dolu dünyada sergilediği elli tuvali bir araya getirmek için nasıl terlemiş, nasıl çaba harcamıştı! Hayatının son birkaç yılında gerçekten de deliydi. Fakat kelimenin tam anlamında bir deliydi. Yaratıcı bir enejiyle taşan, ateş ve ruh örneği bir deli, dünyada tamamen yalnız kalmış bir deli.

Arles'te model kadın bulmak zordur. Söylediklerine göre, resimleri çok çirkin. "Resimleri boya dolu!" diye güler ve bunu okuduğum zaman ağlarım. Boya dolu! Bu, insanı ürkütecek kadar doğrudur! Ne kadar acıdır ki, bütün büyük ressamların rüyası olan kaneviçenin zengin ve canlı renklerle donatılması günün birinde onun aleyhinde kullanılmıştır! Zavallı Van Gogh! kutsal Van Gogh! Ne kadar zalimce, yüz kızartıcı jest!

Van Gogh, öyle bir boyama yapmak istiyorum ki, gözleri olan herkes tabloda ne bulunduğunu açıkça anlayabilsin, diyor. İsa'da bu yolda konuşup yaşamıştı. Fakat kör ve sağırlar daima aramızda. Yalnız onlar, görünür yalnız onlar duyar, kutsal ruhla dolu olan yalnız kendileridir.

Van Gogh'un uzun zamandan beri boyayı bırakıp kara kalemle, kömürle, mürekkeple çalıştığını biliyoruz. Ayrıca, onun doğadan öğrenmeye çalıştığı insan vücudunu incelediğini de biliyoruz. Evet, kabuğun altında ne gizlendiğini okuyabilmek için kendi kendisini eğitiyordu. Her zaman fakirlerle, düşkünlerle arkadaşlık ederdi. Kültürlü kimselerden çok köylülerden hoşlanırdı. Nesneyi hissetmeye, şeklini incelemeye çalışıyordu. Her güne ait, en basit şeylere öylesine alıştı ki, nihayet tecrübe ve teknik gerektiği zaman, bu basit dünyasını gerçek canlılığıyla kullanacaktı. Dünyanın giyimli şeytanlarla dolu olmadığını, çirkinliğin olmadığını göstermeye çalışıyordu. Dünyanın hiç bir zaman sıkıcı olmadığını, seven gözlerle her şeyin insana güzel görüneceğini ispat etmeye çalışıyordu. Bu arzularını gerçekleştirdiği, bize yeni bir dünya verdiği zaman, dünyayla artık geçinemeyeceğini anladı: Kendi arzusuyla bir tımarhaneye yatırıldı.

İnsanların, kendisini bir ressam olarak gösteren bir İsa'nın aralarında yaşadığını anlamaları için aradan elli yılın geçmesi gerekti. Birdenbire, çok popüler olan hissî kitaplar yüzünden, insanlar akın akın müzeleri, sanat galerilerini ziyaret etmeye başladı. Vincent Van Gogh gibi terk edilmiş sanatçıların eserlerine Niagara şelâlesi gibi dökülmeye başladılar. Eserlerinin reprodüksiyonlarını her yerde görmek mümkün; hiç beklenmedik yerlerde karşılaşmak mümkün. Van Gogh nihayet tanınıyor. Nihayet "büyük beceriksizlik" kendi kişiliğini buluyor. Görünüşe göre,bağlılığı tanımlanıyor. Fedakârlığı boş yere harcanmamış. Çünkü, sadece topluma ulaşmakla kalmamış, daha önemlisi, ressamları da etkisi altına almıştı.

Mektupların birinde... 1888 yılında... şöyle yazmış: " resim

yapmak gittikçe anlaşılması güç bir duruma giriyor... daha müzikal oluyor ve daha az oymacılık görülüyor... enfin elle promet la couleur." Renk kelimesinin altını çizmiş. Öngörüşü ne kadar bilinçli! Eğer renk uyarlığı olmazsa modern resmin ne anlamı kalır?

Bu fevkalâde mektuplarında Van Gogh, renkler hakkında bulduğu kanunları açıklıyor (bunlardan çoğu Delacroix tarafından formüle edildi), siyah ve beyazın kullanılması üzerinde ısrarla duruyor. İnsan kullanmaktan çekinmemeli, diye yazıyor. Siyah ve yine siyah. Rembrandt ve Franz Hals siyah kullanmadı mı? Hem sadece siyah değil, yirmi yedi çeşit siyah kullandı. Bütün mesele ne çeşit siyahın nasıl kullanılacağındadır. Beyaz içinde durum aynı. (Çok geçmeden Utrillo, Van Gogh kavramının geçerli olduğunu ispat edecekti. Beyaz devri, çalışmalarının en iyisi değil miydi?)

Siyah ve beyazdan söz ediyorum, çünkü boya dünyasındaki devrim siyah ve beyaz üzerinde ısrarla durmalıdır. Şunu hatırlamamak insanın elinde değil: Tanrı'nın gerçek oğulları şeytandan ya da kötülükten korkmazlar, yalnız iyilik ve güzellik dünyasında şeytan ve kötülülükle ilişki kurmak istemezler.

On dokuzuncu yüzyıl mahşere doğru yuvarlanarak ilerlerken eski engeller patlayarak ikiye bölünmüştü. Bu yüzyıla hakim olan şeytanî sanatçılar, geçmişin çökertilmesine, devlet adamları, askerler, bankerler endüstriyle uğraşanlar, devrimciler, propagandistler kadar yardımcı olmuşlardır.

1914 savaşı bir şeyin sonuymuş gibi görünüyordur mamafih, uzun zamandan beri beklenen bir şeyin en yüksek noktasıydı. Gerçekte, tamamen yeni bir ufkun açılmasına yardımcı oldu. Yıkma işiyle beraber yeni enerji alanlarının kurulmasına yararlı oldu. Birinci Dünya Savaşı'yla İkinci Dünya Savaşı arasındaki devre, sanatçı yetiştirmede çok zengin bir devre oldu. İşte bu ikinci dönemde, dünya yerinden sarsılmak üzereyken, ben formumu buldum. Başlangıç olarak güç bir dönemdi, çünkü insanın kendi kendisine dayanması gerekiyordu.

Zaten parçalanmış olan toplumun sanatçıya çok az yararı vardı. Hiç bir sanatçı, Van Gogh çağında bile böylesine az destek görmemişti. Sanatçıların varlıklarına meydan okunuyordu. Fakat her sanatçı böyle güçlüklerle karşılaşmaz mı?

İkinc Dünya Savaşından çıktıktan sonra, dünyanın kendi kendisini söndüreceği hakkında belirsiz bir duygu vardı. Baka bir mahşer alanına girmiştik. İnsan ruhu da, dünyanın eski jeolojik çağlarda sarsılması gibi şiddetli bir sarsıntı geçirme eğilimindeydi. Silkeleyip attığımız ölümdü... ölümün soğukluğu! hüküm süren vahşet ruhuna üzülüyoruz, fakat ölüm kefenini yırtmak için insan ruhunun tahrik edilmesi gerekir. En şaşırtıcı imkânlar çevremizi sarıyor. Tahayyül edilemeyecek kadar güç ve enerjiyle zehirleniyoruz. Yine insan gibi yaşamak üzereyiz. Öncülerimizin yaptıkları kahramanca çalışmalar şimdi bir kurbanın yaptığı çalışmalar gibi görünüyor. Onların fedakârlıklarını burada tekrarlamanın lüzumu yok. Meyvesinden yararlanmak hakkımız. Geçmiş viran bir halde, gelecek davetkâr esniyor. Bu hergünün dünyasını ele al ve onu kucakla! İşte insan ruhunun ihtirası.

Tam sorumlulukla içinde bulunduğumuz bu dünyadan daha iyi bir dünya var mı? Çalışma, gelecek nesil için değil! Çalışmayı bırak, yaratmaya bak! Çünkü yaratma oyun, oyun da seziştir.

Van Gogh'un hayatını okuduğum her zaman bu hislere kapılırım. Çaresizlik içinde delirmesi ve intihar, seziş sabırsızlığı olarak nitelendirilebilir. "Cennet Krallığı burada", diye haykırıyordu. "Neden girmiyorsunuz?"

Ölümüne sebep olan ihtişamı unutarak, elem verici sonuna ağlarız. Güneş okyanusa battığı zaman ağlar mıyız? Güneşin tüm ihtişamı, kaybolurken izlediği birkaç dakika içinde gözlerimizin önüne serilir. Gün ağarırken yine ortaya çıkacak, başak bir ihtişam, başka bir güneş ama hiç birimiz ona önem vermeyiz. Orada olduğunu bilir, güvenir, ama teşekkür etmeyiz. Nietzche, Rimbaud, Van Gogh gibi büyük güneşler, kut-

sal gök gibi aynı kaderle ıstırap çekecek insan güneşleridir. Ancak batıp kayboldukdan sonra onların parlaklıklarını fark ederiz. Onların batışlarından ötürü döktüğümüz göz yaşları, yeni güneşlerimizi görmemizi engeller. Geriye, ileriye bakar fakat hiç bir zaman gerçeğin gözüne bakmayız. Eğer arada sırada bizi ısıtan, aydınlatan kütleye sevgi gösterirsek, bu sevgimizi, ezelden beri parıldayan güneşlere yöneltmeyiz. Hiç düşünmeden tüm boşluğun güneşlerle dolu olduğu gerçeğini kabul ederiz.

Tüm evren ışık içinde yüzmektedir. Her şey canlı ve hareketlidir. İnsan da tükenmez enerjiyle yüklü, yorulmak bilmeyen bir varlıktır. Karanlığın ve tutukluğun sadece insanların zihninde bulunması gariptir.

Biraz fazla ışık, biraz fazla enerji (dünyada), ve o kişi insanlık toplumu için uygunsuz görünür. İlhamın karşılığı ya tımarhane ya da mezardır. Gri, doğal dünya, bizim doğal yetişme yerimizmiş gibi görünür. Uzun zamandan beri böyleydi. Fakat dünya, içinde bulunulan koşullar değişiyor. İster kabul edilsin ister edilmesin yeni bir dünyanın eşiğinde bulunuyoruz. Anlamaya ve kabul etmeye zorlanacağız... çünkü aramızdan fırlatıp attığımız büyük güneşler görüşümüzü şiddetle sarsmıştır. İhtişama ve dehşete tanık olacağız, sıra ile ve aynı zamanda. Tanrıça Indra gibi, binlerce gözle göreceğiz. Yıldızlar üzerimize geliyor, en uzaktakiler bile.

Elimizdeki aletlerimizle, eskilerin farkına bile varmadıkları dünyaları buluyoruz. Şimdiki anlayışımızın ötesine çıkan bir dünyalar âlemi kurabiliriz, çünkü zihnimiz onlardan çıkan ışığı halen kabul etmemiştir. Aynı zamanda kendi toptan yıkılmamızı da hayalimizde canlandırabiliriz. Fakat kendi yolumuzda donup kaldık mı? Hayır. İnancımız itiraf edemeyeceğimiz kadar büyük. İnsanoğluna ait olan hayatın ihtişamını hissederiz ve bunu durmadan inkâr ederiz. Bütün gurur ve kibirliliğimize rağmen, gerçek soyluluğumuzun farkında değilmişiz gibi davranırız. Sadece insan olduğumuzu sa-

vunuruz. Fakat gerçekten insansak her şeye muktedir, bütün ihtiyaçlarımızı karşılamaya hazır olacak ve yaratık olmanın koşullarını bilecektik. Varlığımızda her şeyin gizli olarak bulunduğunu hergün kendi kendimize hatırlatmak, papağan gibi tekrarlamak zorunluğundayız. Artık bir nefes gibi tapınmayı terk etmeliyiz. Hepsinin üstünde, gerçekleri bir kenara itmemeyi öğrenmeliyiz.

Van Gogh şöyle yazmış:

– Katedrali göstereceğime insanların gözlerini göstermeyi tercih ederim, çünkü insanların gözlerinde olan bir şey, her ne kadar çekici ve güzel görünürse de katedralde yoktur...

III. Bölüm

Bu ilâhi devre sadece kısa birkaç ay sürdü. Yakında sıkıntı, istek, aksilik başlayacaktı. Yalnız Paris'e gönderdiğim üç kısa yazı basılacaktı... birincisi, renkli insanların ilerlemesine adanmış bir dergide; ikincisi, tek nüsha yayınlanan bir arkadaşın dergisinde; üçüncüsü, Frank Harris tarafından yeniden canlandırılmış bir dergide yayanılanacaktı.

Ondan sonra basılması için vereceğim her şeyde karımın imzası olacak. (Yalnız garip bir istisna vardı. Bundan daha sonra söz edeceğim.) Kendi başıma bir şey yapamayacağıma karar verildi. Sadece yazacak ve gerisini Mona'ya bırakacaktım. Mona'nın tiyatrodaki işi halen tavsamıştı. Kiranın müddeti çoktan geçmişti. Maude'a yaptığım ziyaretler gittikçe azalmıştı ve düzensizdi; nafaka arada sırada bir yerden para vurduğumuz zaman ödeniyordu. Kısa zamanda Mona'nın gardrobu tükenmişti, ve ben, eşek gibi, eski sevgililerimden elbise dilenmeye başlamıştım. Hava çok soğuk olduğu zaman benim paltomu giyiyordu.

Mona bir kabarede iş almak üzere, fakat bunu işitmek bile istemiyorum. Her posta gelişinde, bir kabul mektubuyla beraber gönderilecek bir çek bekliyorum. Yaklaşık olarak yirmi ya da otuz müsvedde ortalarda dolaşıyor; eğitilmiş posta güvercinleri gibi gelip gidiyorlar. Posta parasını bulmak da bir mesele oluyor.

Bu ilk karışıklık anlarımızda, telgraf şirketindeki işinden ayrıldıktan sonra bir balıkçıyla beraber Caribbean Denizi'nde geziye çıkmış olan eski dostum O'Mara'nın gelişiyle kısa bir süre rahatladık.

Birbirimizi kucakladıktan hemen sonra, karakteristik bir şekilde, O'Mara cebindeki paraları küme halinde masanın üzerine

boşaltıı. "Kedicik", dedi. Masanın üzerindeki paralar günlük ihtiyacımız içindi. Hepsi topu topu birkaç yüz dolardı. Ya borçlarımızı ödeyecek, ya da bir, iki ay geçinebilecektik.

– Burada içecek bir şey yok mu? Hayır mı? Gidip içecek bir şeyler alayım.

O'Mara, birkaç şişe içki ve bir kese kâğıdı dolusu yiyecekle döndü.

– Burada mutfak nerede? Gördüğümü sanmıyorum.

– Mutfak yok, yemek pişirmemiz gerekiyor.

– Neee? diye haykırdı. Mutfak yok mu? Buraya ne ödüyorsunuz.

Ödediğimiz kirayı duyduğu zaman aklımızı kaçırmış olduğumuzu, delirdiğimizi söyledi. Mona hiç hoşnut olmadığını anlattı.

O'Mara başını kaşıyarak:

– Şu halde, kirayı nasıl verebiliyorsunuz? diye sordu.

– Samımı konuşmak gerekirse, dedim, ödemiyoruz.

Mona neredeyse hüngür hüngür ağlayacaktı.

O'Mara yine sordu.

– İkiniz de çalışmıyor musunuz?

Mona'nın cevabı kesin oldu.

– Val çalışıyor.

O'Mara, sırf vakit geçirmek için yazı yazdığımı ima ederek:

– Yazıyorsun, zannederim, dedi.

Mona şiddetle:

– Tabiî, dedi. Ne yapmasını bekliyordun?

– Ben mi? Bir şey yapmasını istemiyorum. Yalnız nasıl geçindiğinizi merak ediyordum... şey... parayı nerden buluyorsunuz?

Bir dakika kadar sustu, sonra:

– Sahi aklıma geldi, dedi. Bana kapıyı açan adam ev sahibi miydi? İyi bir adama benziyor.

– Haklısın, dedim. Virginialı. Kira için bizi hiç sıkıştırmıyor. Gerçek bir centilmen olduğunu söyleyebilirim.

– Ona karşı dürüst davranmalısınız. Dinleyin, hesaba karşılık biraz para versek?

Mona aceleyle:

– Hayır, dedi. Böyle yapma sakın. Biraz daha beklemekle bir şey kaybetmez. Ayrıca, yakın zamanda bir yerden para gelmesini bekliyorum.

Mona'nın bu acele açıklamasından kuşkulanarak:

– Sahi mi? dedim. O'Mara, beyaz İspanyol şarabını kadehlere koyarken:

— Eh, boş verin öyleyse, dedi. Şimdi oturup kafayı çekelim. Biraz salam, yumurta ve iyi cins peynir getirdim. Bunları kaldırıp atmak yazık olacak.

Mona:

– Kaldırıp atmak ne demek? dedi. Banyoda ikili gaz ocağımız var.

– Orada mı pişiriyorsunuz? Hay Allah!

– Hayır, sadece gözden uzak durması için oraya koyduk.

– Fakat yemek kokusunu alabilirler, öyle değil mi?

O'Mara, "onlar" kelimesiyle ev sahibi ve karısını ima ediyordu.

– Tabiî, kokuyu alırlar, dedim. Fakat anlayışlı insanlardı. koku almamış gibi davranacaklardı.

O'Mara:

– Fevkalâde insanlar, dedi.

O'Mara bu sözüyle de, yalnız güneylilerin böylesine nazik olabileceğine değinmek istemişti.

O'Mara biraz sonra, daha ucuz ve kendimize uygun bir yer aramamızın doğru olacağını söyledi.

– Sizin yaşantınıza göre, bu para çabuk bitecektir. Tabiî, ben bir iş arayacağım, fakat beni tanırsınız. Nasılsa bir süre dinlenmek isterim.

Gülümsedim.

– Merak etme, dedim. Her şey tıkırında gidiecektir. Senin çevremizde olman işlerimizi yoluna koyacaktır.

Mona, bu düşünceyi beğenmemiş görünerek sordu:

– Peki nerede yatacak?

Masanın üzerindeki parayı işaret ettim.

– Bir karyola ve yatak alabiliriz, değil mi?

– Peki, ev sahibi?

– Hemen söylemeyiz. Ayrıca misafir davet etmek hakkımız. Ted'in burada pansiyon er olarak kaldığını söylemek zorunda değiliz.

O'Mara:

– Yerde de yatabilirim, dedi.

– Böyle bir şeyi düşünmem bile! öğle yemeğinden sonra gider, elden düşme bir karyola alınız. Karanlık bastıkdan sonra da eve getiririz, ha?

Mona'ya bir şeyler söylemenin zamanı geldiğini anladım. O'Mara'dan pek hoşlanmadığı belliydi. O'Mara, biraz aptal, fakat çok samimîydi.

– Bak, Mona, diye başladım. Onu tanımaya başladığın zaman Ted'den hoşlanacağını biliyorum. Birbirimizi çocukluğumuzdan beri tanırız, doğru değil mi, Ted?

Mona:

– Onun burada kalmasına itiraz etmiyorum, dedi. Fakat ne yapıp yapmamıza karışmasını hoş karşılamıyorum, hepsi bu.

– Mona haklı, Ted, dedim. Biraz ileri gidiyorsun, öyle değil mi? Seni son görüşümden beri çok şeyler oldu. Şimdi değişik bir dünyada yaşıyoruz. Son günlere kadar durumumuz çok iyiydi. Hep Mona'nın yüzünden. Bak, eğer birbirinizden hoşlanmayacak olursanız, durum hiç de parlak olmaz.

O'Mara:

– Söylediğiniz her an buradan gidebilirim, dedi.

Mona:

– Özür dilerim, dedi. Üzerinde yanlış bir etki yarattım. Eğer Val, senin, iyi bir arkadaşı olduğunu söylüyorsa...

O'Mara, Mona'nın sözünü keserek:

– Şu "Val" ismi de ne oluyor? dedi.

– Oh, Mona, Val ismini Henry'ye tercih ediyor, hepsi bu. Nasıl olsa kısa zamanda buna alışırsın.

– Hiç de alışacağımı sanmam. Sen benim için Henry'sin.

Kıkır kıkır güldüm.

– İyi geçineceğimizi sanıyorum.

Yiyecekleri kontrol etmek üzere ayağa kalktım.

– Öğle yemeğini hemen yiyebilecek miyiz?

Mona:

– Saat henüz on bir, dedi.

– Biliyorum, fakat karnım acıkmaya başladı. Salamlı yumurta insanın ağzını sulandırıyor. Hem son zamanlarda iyi yemiyoruz. Kayıp zamanı kazanmaya bakalım.

O'Mara kendisini engelleyemedi:

– Ben burada olduğum sürece iyi yersiniz. Keşki doğru dürüst bir mutfağımız olsaydı! Çok güzel yemekler yapabilirdim.

– Mona da yemek yapmasını bilir, dedim. Çok güzel yemekler yapıyordu... yediğimiz zaman tabiî.

– Yani, her gün yemediğinizi mi söylemek istiyorsun?

Mona:

– Biraz büyütüyor, dedi. Bir öğün yemediği takdirde, açlıktan öleceğini zanneder.

Kendime biraz daha şarap koyarken:

– Doğrudur, dedim. Her zaman geleceği düşünürüm. Geleceğin bizim için, uzun ve yorucu olacağına dair bir his var içimde.

O'Mara:

– Henüz bir şey satamadın mı?

Başımı "hayır" anlamında salladım.

– Gerçekten de zor, dedi. Beni dinle, (sonradan akla gelen bir fikir) yazdıklarına daha sonra bakmama izin verir misin? Belki senin adına bir şeyler yapabilirim... eğer yazdıkların iyi şeylerse.

Mona, parladı.

– İyi şeylerse, ha? Ne demek istiyorsun?

O'Mara kahkahayı bastı:

– Oh, onun harika çocuk olduğunu biliyorum. Belki de yazılarını satamamasının nedeni de budur. Okuyucular bazı şeyleri gerektiği gibi anlayamazlar. Yazıların biraz sadeleştirilmesi gerekir. Henry'yi tanırım.

O'Mara her ağzını açtığında biraz daha derine gömülüyordu. Durumun iyiye gitmeyeceğini önceden seziyordum. Mamafih, para yetiştiği sürece hayatımızdan memnun olacaktık. Ondan sonra da nasıl olsa bir iş bulacak ve kendisini geçindirecekti.

O'Mara'yı tanıdığımdan beri, çalışır ve kazancını da benimle paylaşırdı. Beni bulduğu her zaman nedense sıkıntıda olurdum. Arkadaşlığımızın başlama tarihi, on yedi ya da on sekiz yaşlarına rastlar. Onunla bir gece New Jersey'deki bir tren istasyonunda tanışmıştık. Bill Woodruff ve ben, tatilimizi çok güzel bir gölün kıyısında geçiriyorduk. Alec Walker, onların patronu, bizi ziyarete gelmiş ve O'Mara'yı da bir sürpriz olarak beraberinde getirmişti. Kaldığımızı çiftlikte istasyon arasındaki yol oldukça uzundu. (Atlı bir arabayla gidiyorduk.) Yaklaşık olarak gece yarısı çiftliğe vardık. Kimse hemen yatmak istemedi. O'Mara, sözünü çok ettiğimiz gölü hemen görmek istedi. Bir kayığa atlayarak gölün ortasına gittik. Geldiğimiz yer sahilden en az üç mil uzaktı. Ortalık zifirî karanlıktı. O'Mara hemen soyunmaya başladı. Yüzmek istediğini söyledi. Göz açıp kapayıncaya kadar kısa bir zamanda balıklama suya daldı. Suyun yüzüne çıkması oldukça uzun sürdü; onu göremiyor, sadece sesini duyabiliyorduk. Su aygırı gibi oflayıp pufluyordu.

– Ne oldu? diye sorduk.

– Sazlara takıldım, dedi.

Nefesinin düzelmesini beklerken sırt üstü döndü. Sonra kuvvetli, seri kulaçlarla yüzmeye başladı. Üşüyüp yorulmasından önce kayığa çıkması için yalvarıp, zaman zaman seslenerek takip ettik.

İşte onunla tanışmamız böyle oldu. Yaptığı iş üzerimde derin bir etki yarattı. Erkekliği ve korkusuzluğu, takdirimi kazandı. Çiftlikte geçirdiğimiz bir hafta boyunca birbirimizin içini dışını iyi öğrendik. Woodruff artık gözümde bir muhallebi çocuğuydu. Sadece kuşkulu ve korkak değildi; yalnız kandisini düşünen bir insandı. Diğer taraftan, O'Mara, korkusuzca verirdi. Macera sever olarak doğmuştu. On yaşındayken yetimhaneden kaçmıştı. Güneyde bir yerde, kamavalda çalışırken Alec Walker'e rastlamıştı. Alec Walker, ondan hemen hoşlanmış, onu kuzeye götürmüş ve kendi yanında iş vermişti. Daha sonra Woodruff da büroya alınmıştı. Alec Walker'dan sık sık haber alacaktık. Yakında kuracağımız kulübün destekleyicisi, para babası olacaktı. Fakat ilerde olacaklardan söz etmeye başladım... Söylemek istediğim, O'Mara'nın arzu ettiği hiç bir şeyi ondan saklamadığımdı. İstenen her şeyi verdiği gibi, her şeyin de kendisine verilmesini isterdi. İnancına göre, böyle davranışlar arkadaşlık arasında en normal bir şeydi. Pek düşünceli bir kişi sayılmazdı. Eğer kadına fazla düşkün olsaydı, karımla yatıp yatamayacağını soracaktı... Tabiî, kendisine uygun bir kadın bulacağı muhakkaktı. Eğer elinde size yardım edecek kadar parası bulunmazsa, ufak tefek hırsızlıklar yapar, çek üstündeki imzayı değiştirir, ne yapar yapar para temin ederdi. Hemen hemen hiç bir şeyden çekinmezdi ve para temin etmek için yapamayacağı şey yoktu. Tabiî, bütün bunları dostlarına yardımcı olabilmek için yapardı. İyi yemeyi ve çok uyumayı severdi. Çalışmaktan nefret ederdi, fakat bir işin peşine düştü mü, o işin üstesinden gelmeden yakasını bırakmazdı. Her zaman çabuk para kazanmak isterdi. "Bir vurgun yap, gerisine karışma" sloganına tamamen uyan bir insandı. Her türlü sporu sevmekle beraber avlanmaya ve balık tutmaya bayılırdı. Kâğıt oyunlarına gelince... bilmediği hile yok gibiydi. Oynadığı oyunları çok iyi bilir ve kazanma hırsıyla oynardı. Öne sürdüğü mazeret de, oyunu eğlence olarak oynamadığıydı. Kazanmak, karşısındakini

öldürmek için oynardı. Eğer yanına kâr kalacağım kestirirse, hile yapmaktan da çekinmezdi. Kendisinin usta bir kumarbaz olduğu kanısındaydı.

Hepsinden iyisi konuşmalarıydı. Hiç değilse, ben böyle düşünürdüm. Arkadaşlarımın çoğu onun sıkıcı olduğunu söylerlerdi. Fakat ben, O'Mara'yı ağzımı açmadan dinleyebilirdim. Bütün yaptığım onu sorgularla boğmaktı. Konuşmalarının benim için ilginç olan yönü, öyle sanıyorum ki, hiç girmediğim dünyalarla ilgili olmasıydı. Dünya küresinin birçok yerlerinde bulunmuş, uzun yıllar, özellikle Çin'de, Japonya'da ve Filipinler'de yaşamıştı. Doğulu kadınlar için çizdiği portreler hoşuma giderdi. Onlardan daima şevkat ve saygıyla söz ederdi. Balıklardan, büyük balıklardan ve derin deniz canavarlarından söz edişinden de hoşlanırdım. Konuşmalarında ağaçlar ve çiçeklerin yeri büyüktü; çiçeklerin bütün çeşitlerini bilir ve onların özellikleri üzerine eksiksiz konuşurdu. Sonra askerlik de yapmıştı, hem de savaşın başlamasından önce, rütbesi başçavuşmuş. Başçavuşun özelliklerinden öylesine ateşli bir biçinde söz ederdi ki, onu dinleyen küçük çavuşların, bir albaydan ya da bir generalden çok daha önemli olduğunu düşünürdü. Subaylardan daima tiksinti ve alayla hatta büyük bir kinle söz ederdi.

Bir keresinde:

– Beni merdivene sürmeye kalktılar, dedi. Fakat duymak bile istemedim. Başçavuş olarak kraldım ve bunu biliyordum. Herkes teğmen olabilir. Başçavuş olabilmek için çok usta olmak gerekir.

Konuştuğu zamanlar oturduğu yere rahatça kurulurdu. Konuşmasını bitirmek için hiç bir zaman acele etmezdi. Sarhoşken bile ayıkmış gibi konuşurdu. Tabiî benim gibi bir dinleyici de bulamazdı. Tam ideal bir dinleyici! O günlerde Çin, Java ve Borneo'dan kim söz ederse etsin hemen kulak kesilirdim. Yabancı ve ırak yerlerden söz edildiği takdirde, gönüllü kurban olurdum.

O'Mara gibi bir adamın en şaşılacak yönü de bol bol okumasıydı. Beni aradığı zamanlar, yaptığı ilk iş tüm kitaplarımı gözden geçirmek olurdu. Kitapları teker teker elden geçirir, onları anlamaya, yazılanları sindirmeye çalışırdı. Konuşmalarımıza kitaplar da girerdi. O'Mara'nın bir kitap hakkındaki eleştirisini, geniş çapta okuyan diğer arkadaşlarımın yaptıkları eleştiriye tercih ederdim. Benim gibi, O'Mara da okuduğu her şeye değer verirdi. Eleştirici hassası yoktu. Eğer bir kitap onun ilgisini çekiyorsa, o kitap onun için iyi, büyük, fevkalâde demekti.

Çin, Hindistan, Afrika'da yaptığımaz hayalî yolculukları, beraberce hırs ve istekle acele okuduğumuz kitaplarda çok parlak olarak yaşardık. Bu cümbüşlerin başladığı yer ekseri içki sofrasıydı. Kahvelerimizi içerken, O'Mara, birdenbire dama tahtasını andıran geçmişindeki bir olayı hatırlardı. Onu kışkırtırdık. Sabah saat iki, üç olur ve biz hâlâ masada oturur çene çalardık. O zamana kadar da birer kadeh daha içecek duruma gelirdik... kendimizi toparlamak için. Onun deyimiyle, ciğerlerimize biraz temiz hava doldurmak için gezintiye çıkardık. Bunun sonucu olarak da ertesi günleş gibi olur, saat on ikiden önce yataktan kalkmak aklımızın ucundan bile geçmezdi. Sabah kahvaltısı ile öğle yemeği karışımı bir yemek yerken hiç aceleyi düşünmezdik. Zaten gün ölmüş olduğu için, yataktan kalkar kalkmaz tiyatro veya sinemayı düşünürdük.

Para yettiği sürece hayat fevkalâdeydi...

Öyle sanıyorum ki nesir şeklinde yazılmış şiirlerimi basıp satmak düşüncesi, O'Mara'nın pratik zekâsından doğdu. "Şiirlerim"e kısaca göz atan O'Mara, bunları bastıracak hiç bir editör bulamayacağım kanısına vardı. Haklı olduğunu biliyordum. Bunu kafamda evirip çevirmeye başladım. Birçok tanıdığım ve arkadaşlarım vardı. Hepsi de bana yardımcı olmaya can atıyordu, tabiî söyledilerine göre. Başlangıç olarak, çalışmalarımı önce neden onlara satmayayım? Bu düşüncemi O'Mara'ya açtım fevkalâde parlak bir fikir olduğunu söyledi.

Ben mektupla satacaktım, o da bürodan büroya dolaşarak. Hem onun bir sürü arkadaşı vardı. Eh, bize uygun fiat veren küçük bir matbaa bulduk;bu maksat için kullanabileceği renkli kâğıdı da vardı. Haftada bir satışa çıkacak, bir defada beş yüz baskı yapacaktık. Whistler'in etkisinde kalarak şiirlerime Mezzotints adını verdik. İmza: Henry,V. Miller.

Bu meseleyi düşündüğüm zaman en çok hayret uyandıran şey, bu proje için yazmış olduğum ilk nesir şeklindeki şiir, Bowery Savings Bank tarafından yutuldu. Hevesimi alevlendiren, kasadaki altınlar değil, yeni binalarının mimarîsiydi. "Bowery Anka kuşu" ismiyle anıyordum. Dostlarım fazla hevesli değillerdi, ama öksürdüler. Nihayet, içki onuruna yazılmış olan bu şiirler için bir yemek parası kadar ücret istiyordum. Eğer beş yüz baskıyı da satarsak, oldukça küçük bir servete sahip olacaktık.

Denediğimiz diğer şeyler arasında fiat indirimli yıllık abone kaydını denedik. Her hafta bir düzine abone bulursak, problemimiz çözümlenmiş olacaktı. Fakat en iyi dostlarım bile bu işi bir yıl sürdürebileceğimi kuşkuyla karşılıyordu. Beni iyi tanırlardı. Bir iki aya kadar başka bir plân uygulayacaktım. Olsa olsa onları hiç değilse bir aylık abone yapabilirdim... sadece önlerine atılan bir yem. O'Mara arkadaşlarıma kızıyordu; yabancılarla daha iyi iş yapacağını söyledi. Her sabah erkenden kalkıyor ve benim hesabıma sokakları arşınlıyordu. Bütün şehri dolaşıyordu... Brooklyn, Manhattan, The Bronx, Staten Island... Her gittiği yerde hoş karşılanacağım düşünüyordu. Bütün gayreti abone toplamaktı.

İki, ya da üç Mezzotints sattıktan sonra Mona'nın aklına başka bir fikir geldi. Şiirlerin altını kendisi imzalayacak ve şehirde dolaşarak satmaya çalışacaktı. Ziyaret etmeyi düşündüğü yerler, gece kulüpleriydi. Düşüncesine göre yarı sarhoş insanlar fazla müşkülpesent olmazlardı. Ayrıca, güzel bir kadını geri çevirmek de istemezlerdi. O'Mara, Mona'nın plânını benimsememişti... ona göre meyhanelerdeki insanlarla

iş yapılmazdı... fakat Mona bir denemenin zararlı olamayacağını ısrarla söylüyordu.

Şiirlerin altındaki ismimi silip Mona'nın ismini yazdık. Kimse aradaki farkı anlayamazdı.

İlk hafta çok satış oldu. Sıcak sandviç gibi satıyordu. Kimisi tam seri alıyor, kimisi üç, ya da dört misli fazla para ödüyordu. Arada sırada, O'Mara da altı aylık veya bir yıllık abone kaydediyordu. Gelecek neşriyat için çeşitli düşüncelerim vardı. Editörlerin canı cehenneme, diye düşünüyordum. Biz onlar olmadan da işimizi görebiliyorduk.

Mona her gece köyde dolaşırken, O'Mara'yla ben de materyal araştırması yapıyorduk.Büyük bir sendika tarafından iyi bir ücretle tutulmuş olsaydık, böylesine hararetle çalışmazdık. Her yere girip çıkıyor, her şeyi inceliyorduk. Bir gece, "Altı Gün Bisiklet Yarışında" sandıklar üstünde oturur, başka bir gece güreş müsabakalarında ön sırada yer alırdık. Kimi geceler yaya olarak yola çıkar, Chinatow'u iyice araştırır, Bowery'yi, Hoboken'i ya da New Jersey'deki metruk ilçeleri dolaşırdık, "sadece bir değişiklik olsun diye..."

Bir öğleden sonra, O'Mara benim hesabıma sokakları arşınlarken, Ned'e telefon ettim ve Houston Caddesi'ndeki Burlesque'ya, bir yazı yazmak üzere benimle beraber gelmesi için kandırdım. Ned'i, resimlendiricim olarak istemiştim. Tabiî, makale isteyen bir dergi için uydurma bir hikâye kıvırdık. Cleo artık orada değildi, fakat genç, parlak görünüşlü, sarışın, tepeden tırnağa kadar üstünden seks akan bir kadın vardı. Kuliste yaptığımız kısa bir konuşmadan sonra, temsil bitince bizimle bir içki içmeye kandırdık. Kadın, Newark veya Sandusky gibi yerlerde yetişmiş fındıkçının biriydi. Gülümsemesi sırtlanı andırıyordu. Flörtü olan komedyeni bana tanıştıracağına dair söz verdi, ama adam ortalarda yoktu. Korodan birkaç kız içeri girdi; elbiseli daha da korkunç görünüyorlardı, zavallı biçareler. Onlardan biriyle barda konuştum. Kadının viyolonist olmak için çalıştığını öğrendim. Cinsi cazibesi on para etmeyen, fakat

zeki ve sempatik bir kadındı. Ned sarışının üzerinde çalışıyor ve çabuk bir iş tutmak, kadını stüdyoya götürüp yatağa atmak için kandırmaya uğraşıyordu...

Böyle bir öğleden sonrasının "Mezzotint" ini yapmak, tahta parçalarından yapılmış bir bilmeceyi çözmeye benziyordu. Nesir halindeki şiirimi arzu edilen uzunlukta yazabilmem için günlerce uzardı. İki yüz elli kelime, basılabilecek en çok kelimeydi. Ekseri iki ya da üç bin kelimelik şiir yazma alışkısındaydım.

Mona, tabiî, sabahın ikisinde ancak eve gelebiliyordu. Onun için biraz yorucu oluyor, diye düşündüm. Zaman bakımından değil, gece kulüblerinin atmosferi bakımından. Arasıra, muhakkak, ilginç bir kişiye rastlıyordu. Örneğin, Washington D.C.'de banker olduğunu söyleyen Alan Cromwell gibi kişiler. Bu kıratta adamlar, muhakkak onu masaya davet edip konuşurlardı. Mona'nın düşüncesine göre bu Cromwell kültürlü kişiydi. Mona'nın yanında bulunan her şeyi satın almaya başlamıştı. Bir yığın Mezzotint için yetmiş beş ya da seksen dolar bastırmıştı ve ayrılırken onları almayı unutmuştu. Kasıtlı olduğu muhakak. Bir centilmen değil de neydi! Her on günde filân görevle New York'a geliyormuş. Her zaman Golden Eagle ya da Tomtit's Nest'de bulunması mümkündü. Her ne kadar çok içiyorsa da "gerçek bir centilmen" di. Eline bir elli dolarlık sıkıştırmadan hiç bir zaman Mona'dan ayrılmazdı. "Sadece arkadaşlık ettiği için." Mona'nın temin ettiği, Alan Cromwell gibi bir sürü yalnız insan vardı. Ve bu yalnız kişiler çok varlıklıydı. Kısa zaman sonra başkalarını da öğrenecektim, bütün yıl Waldorf'ta daire kiralayan kereste kralı; her karşılaştıkları zaman Mona'yı egzotik yerlere götüren, Sorbonne Üniversitesi profesörlerinden Moreau; gittikleri yol kısa olsun uzun olsun, taksi şöförüne daima beş dolar bahşiş bırakan ve paraya hiç önem vermeyen Teksas'lı petrol kralı Neuberger gibi kişiler. Sonra, müziğe karşı müthiş tutkusu olan Milwaukee'li emekli biracı vardı. Milwaukee'den bilhassa konser dinlemek için geldiğinde kendisine arkadaşlık etmesi için

gelişlerini Mona'ya önceden haber verirdi. Mona'nın bu tiplerden sızdırdığı haraç, kanunî surette kazanabileceğimiz paradan öylesine fazlaydı ki, O'Mara ve ben abone temin etmeyi düşünmekten vazgeçtik. Hafta sonlarında elimizde kalan Mezzotint'leri, okumaktan hoşlanacağını düşündüğümüz kimselere bedava olarak gönderirdik. Kimi zaman gazete ve dergi editörlerine, ya da Washington'daki senato üyelerine gönderirdik. Kimi zaman büyük endüstri örgütlerinin başkanlarına gönderirdik, sırf eğlence olsun diye. Kimi zaman, bu daha da eğlenceliydi, telefon rehberinden sırayla isim toplar, onlara gönderirdik. Bir keresinde Long Island'daki bir tımarhanenin müdürüne, Mezzotint'lerden birini telgraf olarak çektik. Tabi, sahte bir isim kullandık. Bir deli ismi, Aloysius Pentecost gibi. Sadece adamı çıldırtmak için!

Bu son fikir, sık sık bizi ziyaret etme tutkusunda bulunan Osiecki'nin böyle ziyaretlerinden birinde aklımıza gelmişti. Civarda oturan bir mimardı; bir gece, kapanmak üzere olan bir barda tanışmıştık. Başlangıçta adamın konuşmaları tamamen mantıklıydı... büyük mimarî bürolardaki yaşantı falan. Müziği çok sevdiği için, kendi kendine çalar bir piyano satın almıştı; canı sıkıldığı zamanlar, komşuları kapıyı yumruklayıp tekmeleyene kadar çalardı.

Böyle davranışların olağanüstü yönü olamazdı. Arada sırada onu ziyaret eder ve Allah'ın cezası plâklarını dinlemek zorunda kalırdık. Evinde daima bol ve iyi cins içki bulundururdu. Her nasılsa, konuşmalarında bir bit yeniği anlamaya başladık! Patronun beslediği kin kırıntılarıydı. Doğrusu, patronundan kuşkulanmasıydı.

Ağzından lâf almak önceleri biraz güçtü. Söylediklerini hiç itiraz etmeden yutmamız karşısında çabuk çözüldü. Görünüşte, patronu ondan kurtulmak istiyordu. Fakat Osiecki aleyhine bir şey bulamadığı için ondan nasıl kurtulacağını bilemiyordu.

O'Mara, çaktırmadan bana bir göz attı.

– Demek ki her gece masanın üstüne bitleri bu nedenle koyuyor, ha?

– Onun yaptığını söylemiyorum. Fakat her sabah masamın üzerinde buluyorum.

Bu konuşma üzerine dostumuzun bağları gevşeyecek ve bütün bildiklerini yumurtlayacaktı.

– Tabiî, bunu kendisi de yapmak zorunda değil, dedi. Belki de o bitleri koyması için hademeye para veriyordur.

– Kim yapıyor demiyorum. Kimseyi suçlamıyorum, hiç değilse genel olarak. Bütün bildiğim pis bir hile olduğu. Eğer erkekse, bana pasaportumu verir ve güle güle der.

O'Mara bile bile:

– Masalarınızı neden değiştirmiyorsunuz? diye sordu.

– Ne demek istedin?

– Basit... bitleri onun masasına koyarsın!

Zavallı Osiecki:

– Zaten başım yeteri kadar dertte, dedi.

– Fakat işini nasıl olsa kaybedeceksin.

– Bundan pek emin olamazsın. Beni savunacağını söyleyen iyi bir avukatım var.

Saf bir tavırla sordum:

– Bütün bunları tahayyül etmediğinden emin misin?

– Tahayyül etmek mi? Sandalyenin altındaki şu cam fincanları görüyor musun? Şimdi, bitleri buralara salmaya başladı.

Dikkatle etrafıma bakındım. Piyanonun ayakları bile içine gaz konmuş cam fincanları içindeydi.

O'Mara:

– Aman Allah'ım! dedi. Ben de kaşınmaya başladım. Bu işi hemen bırakmazsan yakında aklını yitirirsin.

Osiecki ifadesiz bir sesle:

– Pekâlâ, pekâlâ, dedi. Ben de aklımı kaçırırım. Fakat, istifamı almak zevkini ona vermeyeceğim. Asla!

– Böyle konuşabilmek için halen aklını kaçırmış olmalısın, dedim.

Osiecki:

– Evet, dedi. Kim aklını kaçırmaz ki? Bütün gece yatakta

uyuz gibi kaşındıktan sonra ertesi gün normal hayatına dönebilir misin?

Bu söze verilecek cevap yoktu. Eve dönerken O'Mara'yla birlikte bu zavallıyı kurtarmak için kaçamak yollar aramaya başladık.

O'Mara:

– Flörtüyle konuşalım, dedi. Belki bir yararı olur.

Osiecki'yi, bize kız arkadaşım tanıştırması için kandırmaya karar verdik. Bir gece her ikisini de akşam yemeğine eve davet edecektik.

Kendi kendime düşündüm:

– Belki kız da delidir.

Kısa bir süre sonra Osiecki'nin samimî arkadaşları Andrews ve O'Shaughnessy'yle tesadüfen tanıştık. İkisi de onun gibi mimardı. Kanadalı olan Andrews, kısa boylu, horoz gibi böbürlenen, iyi huylu, çok zeki ve kısa zamanda anlayacağımız gibi, sadık bir arkadaştı. Osiecki'yi çocukluğundan beri tanıyordu. O'Shaughnessy tamamen ayrı bir tipti; iri yarı, yanık tenli, sağlıklı ve canlı, pervasız gailesiz, her zaman neşeli bir adamdı. Her zaman iyi vakit geçirmek isteyen bir kişi! Her an içmeye hazır. Kendine göre fikirleri olan, fakat konuşmasını seven bir tip. Üçünün görünüşü... Du Maurier ya da Alexandre Dumas'dan çıkma gibi. Ayrılmaz üç arkadaş, dost. Her zaman birbirlerine iyi davranan kimseler.Onlarla daha önce tanışmamış olmamızın sebebi, Andrews'la O'Shaughnessy'nin iş seyahatinde olmalarıydı.

Daha sonra öğrendiğimize göre, Osiecki'nin bizimle söylediklerine göre, patron çok iyi bir kişiydi. Patronun dost olmasından son derece memnundular. Arkadaşlarını merak ediyorlar, fakat bir çıkar yol düşünemiyorlardı. Değişmesi için arkadaşlarının nasıl davranmış olduğuna akılları ermiyordu... Ancak sebep, onun kız arkadaşı olabilirdi.

– Kız arkadaşının nesi var? diye bir ağızdan sorduk.

Genellikle konuşmayı sürdüren Andrews, onun hakkında konuşmak istemiyordu.

– Onu çok az tanıyorum, dedi. Bütün söyleyebileceğim, kızın garip bir tutumu olduğu. Benim bile tüylerimi diken diken eden bir tutum.

Andrews'un ağzından duyduğumuz bu kadarla kaldı.

O'Shaughnessy sadece kahkahalarla gülüyordu.

– Nasıl olsa aklını başına toplayacak, dedi. Çok içiyor, hepsi bu. Yılanların kobraların yatağına tırmandığını gördükten sonra kaşınmak da bir şey mi? Mamafih, doğrusunu söylemek gerekirse o kızla yatmaktansa koynuma bir kobra almayı tercih ederim. Kızın insanî olmayan bir yönü var. Öyle sanıyorum ki ifritin kendisi, ne söylemek istediğimi anlıyorsanız.

Sözünün burasında kesik bir kahkaha attı.

– Düzgün dille... kan emici. Anlıyor musunuz?

Devam ettiği sürece fevkalâdeydi. Yani yürüyüşler, konuşmalar, okuduğumuz kitaplar, yediğimiz yemekler gezintiler ve araştırmalar, rastladığımız karakterler, yaptığımız planlar. Her şey bir makine düzgünlüğüyle yürüyordu.

Kimsenin gelmediği, dışarı çıkacağımız, ya da paramızın kıt olduğu geceler, O'Mara ve ben, bütün gece sürecek o tartışmalardan birine dalardık. Kimi zaman tartışmalar, okumuş olduğumuz bir kitap üzerine başlardı: The Imperial Purple ya da The Eternal Husband gibi. Ya da şu fevkalâde hikâye, posta güvercini hakkında... Gay Neck.

Gece yarasına doğru O'Mara huzursuzlanmaya başlardı. Mona'nın nerede olduğu, ne yaptığı, kendisine sahip olup olamayacağını merak ederdi.

– Merak etme, diye cevap verirdim. Kendisine nasıl sahip olacağını bilir, Tecrübesi çoktur.

– Biliyorum, derdi. Fakat Allahını seversen...

– Bana bak, Ed, eğer böyle şeyler için üzülecek olursam aklımı kaçırırım.

– Ona fazlaca güvendiğin belli.

– Neden güvenemeyecek mişim?

O'Mara mırın kırın ederdi.

– Eh, bütün söyleyebileceğim, eğer benim karım olsaydı...

– Bir karın olmayacağına göre, bu konu üzerinde konuşmaya değer mi? Saat tam biri on geçe evde olacaktır. Bekle de gör. Haydi, şimdi ona boş ver.

Kimi zaman kendi kendime gülüsemek elimden gelmezdi. İnsan Mona'nın benim değil de onun karısı olduğunu düşünebilirdi. Dostlarım daima bana böyle davranırlardı. Benim yerime hep onlar endişe ederlerdi.

Bu konudan onu ayırmanın tek yolu, onun anılarını deşmekti. O'Mara dünyanın en iyi anılarına sahip olan kişiydi. Anılarına, geviş getiren bir sığır gibi dönerdi. Geçmişinde her ne yatıyorsa, onun için geviş getirilecek saman yığınıydı.

Hakkında konuşmaktan hoşlandığı kişi kendisini Madison Sguare Garden karnavalından alıp, bürosunda iş veren Alec Walker, daima bana O'Mara'ya bir esrarı hatırlatırdı. Ondan sevgiyle, takdirle söz ederdi, ama onda var olan bir şey kendisini çok şaşırtırdı. Bir gece bu esarın temeline inmeye karar verdim. Görünüşte, O'Mara'yı en çok sıkan şey, Alec Walker in kadınlara karşı ilgisiz oluşuydu. Oysa, çok yakışıklı bir erekti! Hangi kadını istese, hemen sahip olabilecek bir kişiydi.

– Onun garip alışkanlıkları olmadığını söyledin. Eğer garip alışkanlıkları yoksa, bekâr kalmayı seviyor demektir.

O'Mara, benim yaptığım bu basit açıklama karşısında memnunluğunu belirtti.

– Beni düşündüren tek şey var, diye ekledim. Woodruff'ın onu parmağının ucunda çevirmesine göz yumması. Eğer bana sorarsan, işin burasında bir bit yeniği var derim.

O'Mara aceleyle:

– Oh, bu önemli değil, dedi. Alec yumuşak yüzlüdür.Herkes onu parmağının ucunda oynatabilir. Çok fazla iyi kapli.

Bu meseleyi, hazır açılmışken, çözümlemek kararındaydım.

– Bak, dedim. Bana gerçeği söyle... sana asıldı mı hiç?

Kabaca güldü.

– Bana asılmak mı? Sen Alec'i hiç tanımıyorsun, aksi takdirde böyle bir soru sormazdın. Alec, kötü alışkısı olan bir kişi bile olsa, böyle bir şey yapmazdı, bunu kavrayamıyor musun?

– Hayır, kavrayamıyorum. Fazlaca efendi bir adam... öyle değil mi?

O'Mara hararetle:

– Oh, hayır, hiç de değil, dedi. Demek istiyorum ki, eğer Alec açlıktan ölecek olsa önünü kesip bir dilim ekmek istemez.

– Şu halde gurur, dedim.

– Gurur da değil. Bir gaye uğrunda ölebilecek karakterde. Acı çekmekten hoşlanıyor.

– Allah'tan ki fakir bir insan değil.

O'Mara :

– O hiç bir zaman fakir olmaz, dedi. Çünkü fakir dümektense çalmayı tercih eder.

– Oldukça ilginç bir açıklama. Böyle düşünmene sebep nedir?

O'Mara birkaç dakika tereddüt etti, sonra:

– Sana bir şey söyleyeceğim, dedi. Ama bunu kimseye söylemeyeceksin. Alec Walker, bir zamanlar kardeşinden çok yüklü bir para çalmıştı. Gerçek fırlama olan kardeşi onu içeri tıktıracaktı, ama kız kardeşi parayı ödedi. Parayı nasıl temin etti, bilemem. Oldukça çok paraydı.

Bu söze itirazım yoktu.

O'Mara konuşmasına devam etti.

– Onu bu çirkefin içine kim attı biliyor musun?

Bomboş gözlerle baktım.

– Şu küçük sıçan, Woodruff.

– Deme !

– Sana her zaman Woodruff'ın sağlam ayakkabı olmadığını söylerdim, değil mi?

– Evet, ama anlayamıyorum. Yani, Alec Walker'ın tüm parasını şu küçük dostumuz Bill Wooddruff'a mı harcıyordu demek istiyorsun?

– Söylemek istediğim bu. Bak, Wooddruff'ın deli divane olduğu şu küçük şıllığı hatırlar mısın? Onunla sonra evlendi, değil mi?

– Ida Verlaine mi demek istiyorsun?

– Evet, Ida. Allah'ım, bütün gün Ida şöyle, Ida böyle. Çok iyi hatırlıyorum, çünkü o zamanlar beraber çalışıyorduk. Alec'le Woodruff'ın Avrupa yoculuklarını hatırlarsın, değil mi?

– Yani, Alec kızı kıskanıyor muydu?

– Yok yahu! Alec, öyle bir şırfıntıyı neden kıskansın? Woodruff'ı kurtarmak istiyordu, o kadar. Kaltağın ona yaramayacağını anlamış, onu kurtarmaya çalışıyordu. Ve Woodruff, hiç bir şeyle tatmin olmayan hergele, nasıl bir kişi olduğunu söylememe lüzum yok, Alec'i bütün Avrupa'da peşinden koşturdu. Hem de neden, çirkeflikle dolu küçük kalbini kırmasın diye;

– Devam et, dedim. Konuşma gittikçe ilginç bir duruma giriyor.

– Uzun sözün kısası, Monte Carlo'ya geldikleri zaman Woodruff kumar oynamaya başladı, tabiî Alec'in parasıyla. Alec ağzını açıp tek kelime bile söylemedi. Bu haftalarca sürdü, Woodruff devamlı kaybediyordu. Bu küçük serüven Alec'e epey paraya patladı. Tamamen temizlenmişti. Fakat Woodruff henüz dönmek niyetinde değildi. Romanya kraliçesinin kışlığını görmek; pramitleri ziyaret etmek; Chamonix'te kayak yapmak istiyordu. Biliyor musun, Henry, şu herfiten söz etmeye başladığım zaman kanımın fokur fokur kaynadığını hissediyorum. Kadınların altın aradıkları söylenir. Dinle bak, şu Woodruff, karşılaştığım orospuların hepsinden de kötü. Ölünün dişini bile söker, kerata!

Fikir yürüttüm.

– Her şeye rağmen Ida'sına döndü... İşin en iyi yönü.

– Evet, işittiğime göre, Ida ona kök söktürüyormuş. Güldüm. Birden gülmem kesildi. Aklıma bir fikir saplanmıştı.

– Biliyor musun, aklıma ne geldi, Ted? Öyle sanıyorum ki Woodruff, bazı alışkıları olan bir erkekti.

– Sen öyle olduğunu düşünüyorsun? Ben öyle olduğunu biliyorum. Bu alışkısına sözüm yok, ama adiliğini, cimriliğini affedemem.

–Vay canına! diye mırıldandım. Ida'nın tutumunu şimdi daha iyi anlıyorum. Vay, vay! Düşünüyorum da, onu bunca yıldır tanıdığım halde hiç kuşukulanmadığım bir alışkısı... ve hâlâ Alec'in garip alışkıları olmadığından söz ediyorsun, ha?

– Böyle bir alışkısı olmadığını biliyorum. Kadınlara deli olur. Dokunabileceği kadar yakına geldikleri zaman heyecandan tir tir titrer.

– Çok şaşırdım.

– Estetik güzelliğe aşık olduğunu önceden söylemiştim. Bir zamanlar papazlığı incelemiş. Sonra kendisini reddeden bir kıza aşık olmuş. O kızı hiç unutamamış... hiç aklına gelmeyen bir şey daha söyleyeceğim. İyi dinle! Sen onu hiç kızgın görmedin, değil mi? Onun kızabileceğini tahmin edemezsin, ha? Öyle uysal, öyle nazik, öyle düşünceli ki! Demirden yapılmış kadar güçlü. Her zaman için kavgaya hazır. Bir keresinde tek başına koca bir barı temizlediğine tanık oldum. Şahaneydi. Kaçmak zorundaydık, tabiî, ama oradan uzaklaştıktan sonra, yine eskisi gibi soğukkanlı, sakin adamdı. Kravatını düzeltirken üstünü silkelememi istemişti. Üstünde toz bile yoktu. Bir otele uğraradık, orada ellerini yıkayıp saçlarını taradı, o kadar. Sonra yemeğe gitmemizi teklif etti... Yanılmıyorsam, Reisenweber'de. Sanki henüz bir tiyatrodan çıkmışız gibi, sakin, heyecansız konuşuyordu. Hatta, tavırları numara değildi, gerçek kişiliği böyleydi.

Derin bir nefes aldıktan sonra konuşmasını sürdürdü.

– Yemeği de çok iyi hatırlarım, çünkü, böyle bir sofra ancak Alec gibi biri tarafından kurdurulabilirdi. Sanki saatlerce o sofrada sıkılmadan oturduyduk. Alec çok konuşkandı. St. Francis'in nasıl kutsal olduğunu bana anlatmaya çalışıyordu. bir zamanlar kendisinin de St. Francis gibi bir kişi olduğuna değindi. Dinine böylesine bağlı olmasından ötürü onunla alay et-

tiğimi bilirsin. Daima pis Katolik derim... yüzüne karşı. Ne söylersem söyleyeyim bir kerecik olsun kızdıramazdım. Bana anlayışlı bir gülümsemeyle bakar, ne demek istediğimi anlıyorsun ve kendi kendimden utanmama sebep olurdu.

– O gülümsemenin manasını hiç bir zaman anlayamadım, dedim. Daima tüylerimin ürpermesine sebep olurdu. Bize karşı üstünlük mü tasladığı yoksa, saf rolü mü oynadığı belli olmazdı.

O'Mara

– Haklısın, dedi. Bir bakıma bize karşı üstünlüğünü biliyordu... Sadece bize karşı değil, birçok kişiye karşı böyleydi. Başka her bakımdan kendisini diğerlerinin yanında çok küçük görüyordu. Alçak gönüllülüğünün arasına gurur kırıntılarının karışık olduğu gerçekti. Yoksa inceliğinden ötürü müydü? Elbiselerini nasıl giydiğini bilirsin. Sonra konuşması... yumuşak İrlanda aksanı, kelimelerindeki incelik... ha bak, sustuğu zaman da değişik biçimde bir kişiydi. Beni sıkan tavırlarından biri de onun dut yemiş bülbül gibi susmasıydı. Sırtımın ürperdiğini hissederdim. Diğerlerinin patlamak istediği anlarda onun daima sessiz olduğuna dikkat ettin mi? İnsanı tam konuşurken zınk diye susturan bir kişiliği var. Ne demek istediğimi anlıyorsun, değil mi? İşte o zaman onun kişiliğindeki rahiplik duygularını anlamıştım.

– Şimdi ne iş görüyor?

Sözün fazla uzamasından canım sıkılmıştı.

– Bana bak, Ed, dedim. Woodruff gibi biriyle neden hâlâ ilişkili olduğunu anlayamadım.

– Bundan kolay ne var! Zavallı serseriyi kendi kendisine kazandırmak istiyordu. Woodruff gibi değersiz bir dal...gın üzerinde çalışmak ona zevk veriyordu. Gücünün denemesini yapıyordu. Woodruff'ı iyi tanımadığı iddia edilemez. Onu sapına kadar tanıyordu. Onu en çok ilgilendiren Woodruff'ın içindeki isyandı. Kendisini feda eden bir kimse gibi, onun içini temizlemeye çalışıyordu. Woodruff, Alec'in onun hesabına hırsızlık yaptığını hiç bir zaman bilmiyordu. O küçük sıçana bunu söylesen de inanmaz.

– Geçenlerde Woodruff'a rastladığımı sana söylemiş miydim? Evet, Broadway'e inerken.

– Sormak aklıma gelmedi.

– Muhtemelen pezevenklik yapıyordur.

– Fakat Ida'nın başına gelenleri biliyorum. Şimdi artist. İsminin afişlere geçtiğini gördüm. Bir gün gidip onu seyretmeliyiz, ne dersin?

O'Mara :

– Ben gitmem, dedi. Onu önce cehennemde görmeyi tercih ederim... bak, onun da canı cehenneme, Woodruff'ın da! Böyle bir bok hakkında neden bu kadar konuştum bilmiyorum. Söylesene yahu, son zamanlarda O'Rourke'u gördüğün var mı?

– O'Rourke mu? Hayır, görmedim. Aklına gelmesi garip. Hayır, doğrusunu söylemek gerekirse, işten ayrıldığımdan beri onu aklıma bile getirmedim...

– Henry, utanmalısın O'Rourke bir prenstir. Böyle bir adamı nasıl unutabildiğini anlamıyorum. Eşeğin boku, sana gerçekten de bir baba gibiydi... bana da. Onun nasıl oduğu beni son derece ilgilendiriyor.

– Bir gece onu ararız olur biter.

– Çok memnun olurdum. Tekrar onun yanında olursam, kendimi son derece saf ve temiz bir insan sayacağım.

– Garip bir adamsın, dedim. Bazı kimselere karşı taparcasına bağlısın. Sanki bir baba ararmış gibisin.

– Ben de böyle yapıyorum... tam üstüne bastın. Kendisine baba diyen hergelenin hakkında ne düşündüğümü biliyorusun! O salağın neden korktuğunu biliyor musun? Bir gün kendi kız kardeşimi iğfal edeceğimden korkardı. Birbirimize çok yakın olduğumuzu söylerdi. Beni yetimhaneye gönderen de o hergele. O da Woodruff gibi dal...ğın biri. Onların ön takımlarını kökünden koparmak gerek. Bunu da severek yapabilirim. Ama onlarda böyle şeyler olmadığından eminim! Kendisini Rus olarak yutturmaya çalışıyor. Oysa, Galiçya'dan sürülme serserinin biri. Eğer O'Rourke gibi bir babam olsaydı şimdiye kadar bir

baltaya sap olurdum. Şimdiki durumuma bakıyorum da ne olduğunu anlayamıyorum. Sadece akıntıya kapılmış tahta parçası gibi oradan oraya sürüklenip duruyorum. Hababam kiliseyle kavga ediyorum... Ha sahi aklıma geldi, kız kardeşime neredeyse çizmeyi giydiriyordum, bu gerçek. Bu düşünceyi kafama sokan da bizim moruk oldu. Canı cehenneme, normal değil mi? On iki yıldan beri onu görmüyordum. Artık benim kız kardeşim değildi; çok güzel, değildi; çok güzel, aşka susamış ve yalnız bir kadındı. Beni frenleyen ne oldu bilmiyorum. Onu her halde günün birinde aramam gerekecek. Duyduğuma göre, evleneli yeni olmuş. Şimdi fena olmaz sanırım, yani bir açık yakalamak... Alec benim böyle konuştuğumu duysa dehşete kapılırdı.

Tahmin etiğim gibi saat tam biri on geçe Mona'nın gelişine kadar konuşmalarımız böyle sürdü. Mona'nın bir kolunda yiyecek paketi, bir kolunda şarap şişesi vardı. Bu kez Weehawken'den yaşlı bir fırıncıyıdı. O da kültürlü bir adamdı. Her nasılsa, Mona'nın bütün hayyranları hep kültürlü kimselerdi. İster kereste tüccarı, ister fırıncı olsun, hepsi okumuş kişilerdi.

Mona'nın eve gelişiyle konuşmamız tavsadı. O'Mara'nın garip bir gülümsemeyle bakışı, Mona'yı çok şaşırtıyordu. Başlangıçta, bir sürü hakaret edici sorularla onu sıkardı... "Yani kolunu bile omzuna atmak istemedi mi?" gibi sözler Mona'ya kesinlikle söylenmezdi. Ama artık nasıl konuşması gerektiğini öğrenmişti.Yalnız arada bir, çok hafif ima taşıyan sorular sorar, fakat Mona ona aldırmazdı. Kimi zaman Mona'nın şaşkınlığı öylesine belirli olurdu ki ikimizde kahkahayı basmaktan kendimizi alamazdık. Gariptir ki Mona da bizimle beraber kahkahayı basardı. Kahkahasından daha da garibi, sanki normal bir şey olmamış gibi konuşmasına bıraktığı yerden başlamasıydı.

Kimi zaman, Mona, yanlış söylediği bir sözü onlaylamamı ister, hiç bozuntuya vermeden bu istediğini yerine getirmem

O'Mara'yı çok şaşırtırdı. Bazen onun ifadesini kendi anlayışıma göre kelimelerle süslerdim. Mona, söylediklerimin doğruluğunu başını sallamak suretiyle onaylardı. Sanki bütün yaptıklarında berabermişiz gibi...

Mona sadece kendi anlattıklarına inanmakla kalmaz, sanki anlattıklarının doğruluğunu ispatlıyormuş gibi rol yapardı. Tabiî onun rol kestiğini görenler söylenenlerin doğruluğuna inanmazlardı. Herkes, diyorum. Bu takdirde de kendisini daha çok emniyete almış olurdu. Mona'nın mantığı bütün Öklitçilerin mantığını hiçe sayardı.

Kahkahayla gülmekten söz ettim. Mona'nın katıldığı sadece tek çeşit kahkaha vardı... İsterik kahkaha. Gerçekte, şakadan anlamazdı. Onu tahrik eden kimselerin hepsi şakadan anlamayan kişilerdi. Çok şakacı olan Nahoum Yood'dan çok hoşlanırdı. Onunla beraber olduğu zamanlar hep gülümserdi. İyi niyetli, göz yumucu, sevgi gösteren, iyi bir anaya benzerdi. Aslında, gülümsemesi kahkahasından çok farklıydı. Gülümsemesi içten ve ısıtıcıydı. Diğer taraftan, kahkahası kontrolsuz, duygusuz, boğuktu. Etkisi sert ve haşindi. Kahkahasını duyduğum zaman onunla arkadaşlığımız oldukça ilerlemişti. kahkahasıyla ağlaması arasında hemen hemen fark yok gibiydi. Tiyatroda yapmacık kahkahanın nasıl atılacağını öğrenmişti. Kahkahaları dinlenecek gibi değildi! Kahkahasını her duyduğum zaman bel kemiğimden doğru bir soğukluğun bütün vücuduma yayıldığını hissederim.

O'Mara aksırarak :

– Biliyor musun siz ikiniz bana bazen ne hatırlatıyorsunuz? dedi. Bana iki asiyi hatırlatıyorsunuz. Noksan olan sadece bomba oyunları.

– Burası daha eğlenceli ve sakin değil mi? diye cevap verdim.

O'Mara son derece ciddî bir tavırla:

– Bakın, dedi. Burada iki yıl dayanabilirsek, mesele yok. Şimdilik durumumz iyi! Yıllardan beri böylesine rahat olduğumu hatırlamıyorum. Gariptir ki, sanki saklanıyormuşum,

hatırladığım bir cinayeti işlediğimden ötürü kaçıyormuşum gibi geliyor bana. Eğer polis günün birinde kapıyı çalacak olursa hiç de şaşırmayacağım.

Hep birden kahkahalarla gülmeye başladık. Polis! söylenmesi bile, komik bir kelime!

O'Mara hiç tükenmeyen hikâyelerinden birine başlayarak:

– Bir zamanlar adamın biriyle aynı odada kalıyordum, dedi. Adam zır deliydi. Tımarhaneden birisi tarafından aranıncaya kadar da bilmiyordum. Yeminle söyleyebilirim ki dünyanın en normal adamıydı. Normal konuşurdu ve hareketleri normaldi. Gerçekte, deliliği de buydu... son derece normal bir adam olduğu için deliydi. O zamanlar çok sıkılıyordum, öyle ki, iş aramak ihtiyacını bile duymuyordum. Reid Caddesi'nde şoför olarak çalışıyordu. İşi bittikten sonra dinlenmek üzere odaya gelirdi. Her gelişinde bir kesekâğıdı dolusu fıstık getirir ve soyunduktan sonra kahve yapardı. Fazla konuşmazdı. Ekseri pencerenin önünde oturur tırnaklarını temizlerdi. Bazen de duşun altından çıkmazdı. Eğer neşesi yerindeyse piket oynamamızı teklif ederdi. Daima az parasına oynardık ve hile yaptığımı bilse bile kazanmama göz yumardı. Geçmişi hakkında hiç bir şey sormazdım, o da kendiliğinden anlatmazdı. Her gün yeni bir gündü. Eğer hava soğuksa, havanın ne kadar soğuk olduğundan; eğer hava sıcaksa, havanın ne kadar sıcak olduğundan söz ederdi. Hiç bir şeyden şikâyetçi olmazdı, hatta yövmiyesinin azaltılmasından bile. Bundan kuşkulanmam gerekirdi, ama aklıma bile gelmedi. Öylesine nazik, düşünceli, sıkıntı vermeyen ve hassastı ki, ancak onun aptal olabileceğini düşünebiliyordum. Bana karşı davranışlarına baktığım zaman, hiç de şikâyetçi olamayacağımı anlıyordum. Bir kere bile kıçımı kaldırıp bir şeyler yapmam gerektiğini söylemedi. Öğrenmek istediği tek şey rahat olup olmadığımdı. Bana ihtiyacı olduğunu, yalnız yaşayamayacağını anlıyordum... fakat bu da kuşkulanmam için yeterli değildi. Yalnız yaşamaktan nefret eden birçok insan vardı. Her neyse, neden bunları size an-

latıyorum bilmiyorum, daha önce de söylediğim gibi, kapı vuruldu ve açtığımda tımarhaneden bir adam kapının önünde duruyordu. Onun da fena bir adam olmadığını söylemeliyim. Sakin bir tavırla odaya girdi ve arkadaşımla konuşmaya başladı. Sakin, yumuşak bir sesle sordu: "Benimle geri dönmeye hazır mısın?" Eakins, adamın ismiydi, cevap verdi: "Evet, tabiî hazırım." O da son derece yumuşak ve sakindi. Birkaç dakika sonra Eakins özür dileyerek, öteberisini toplamak üzere banyoya geçti. Görevli, onu gözünden kaçırmak istemediğini açıkça belli ediyordu. Benimle konuşmaya başladı. (Benimle ilk olarak konuşuyordu.) Birkaç dakika, benim de deli olduğumu kabul ettiğini anlamam için yetti. Bana garip sorular sormaya başladığı zaman ayılmıştım. "Burasını seviyor musun? Seni iyi besliyor mu? Rahat olduğundan emin misin?" Ve böyle sürüp gitti. Öylesine şaşırmıştım ki istemesem de adamın sorduklarına cevap veriyordum. Eakins, on beş dakikadan beri banyodaydı. Sıkılmaya başlamıştım. Görevli benim de deli olduğumu düşünerek, beni de beraber götürmeye kalkarsa akıllı olduğumu nasıl ispatlayabileceğimi düşünmeye başladım. Birden banyonun kapısı usulca açıldı. Başımı kaldırıp baktım. Eakins çırılçıplaktı. Saçları kökünden kazınmıştı ve boynunda bir lavaj torbası asılıydı. Yüzünde şimdiye dek hiç görmediğim garip bir anlam vardı ve dudakları garip bir sırıtışla gerilmişti.

Yumuşak bir sesle:

– Hazırım, efendim, dedi.

Görevli:

– Aman Eakins, dedi. Böyle gidemeyeceğini çok iyi biliyorsun.

Eakins başını salladı.

– Giyinik değilim.

Görevli:

– Ben de bunu söylemek istedim, dedi. Şimdi içeri gir ve elbiseni giy. Sen akıllı bir adamsın.

Eakins yerinden kımıldamadı.

– Nasıl bir elbise giymemi istersin?

Görevli terslendi.

– Demin giymiş olduğun elbiseyi.

– Ama elbisem yırtıldı.

Eakins tekrar bonyoya girdi, biraz sonra elinde yırtık elbisesi olduğu halde çıktı. Elbiseye bir göz attığım zaman lime lime parçalanmış olduğunu gördüm.

Görevli, umursamaz bir tavırla:

– Ziyanı yok, dedi. Arkadaşın sana ödünç bir elbise verir her halde.

Bana döndü. Üstümdeki elbiseden başka elbisem olmadığını söyledim.

– Ziyanı yok, dedi.

– Neee? diye haykırdım. Ben ne giyeceğim?

– Büyük bir yaprak, dedi. Düşmeyecek şekilde bağlarsın.

O'Mara'nın sözünün tam burasında cama vuruldu.

O'Mara:

– Polis olmasın! diye haykırdı.

Pencereye gidip perdeyi yana çektim. Yüzünde koyunca bir sırıtışla Osiecki pencerenin önünde kurmuş eliyle işaret ediyordu.

Kapıya doğru yürürken:

– Osiecki, dedim. Her halde biraz fazla kaçırmış.

Osiecki'nin elini sıkarken:

– Dostların nerede? diye sordum.

– Beni terk ettiler, dedi. Çok fazla bit, sanıyorum...

Girebilir miyim?

Kapıda tereddütle durdu. Hoş karşılanıp karşılanmayacağından emin değilmiş gibi duruyordu.

O'Mara haykırdı.

– Kapıda durma, gir içeri!

Mona'nın kim olduğunu bilmediği için Mona'ya baktı.

– Rahatsız etmiyorum ya?

– Karım Mona. Mona, yeni dostumuz, Osiecki. Son zamanlarda biraz sıkıntılı. Birkaç dakika oturması sakıncalı olmasa gerek, ha?

Mona hemen bir kadeh şarap doldurdu ve bir parça kek ikram etti.

Osiecki, içkiyi koklayarak:

– Bu nedir? diye sordu. Nereden satın alıyorsunuz?

Sanki büyük bir sır saklıyormuşuz gibi, teker teker, yüzümüze baktı.

– Nasılsın? diye sordum.

– Şu anda çok iyiyim, dedi. Belki fazlaca iyiyim. Kokusunu alabiliyor musunuz?

Yeni açmış Rododendron çiçeği gibi yayvan bir sırıtışla nefesini üfledi.

O'Mara, bilerek konuşan bir adam tavrıyla sordu:

– Bitlerden ne haber?

O'Mara'nın bu sorusu üzerine Mona, kıkırdadı, sonra kahkahayı bastı.

Açıklamaya çalıştım.

– İşte dostumuzun sıkıntısı...

Osiecki:

– Her şeyi anlatabilirsin, dedi. Artık sır olmaktan çıktı. Yakında sonunu getireceğiz.

Yerinden doğruldu.

– Özür dilerim, ama bunu içemeyeceğim. İçinde çok fazla terementi var. Kahveniz var mı?

Mona:

– Tabiî, dedi. Bir sandviç de istersiniz belki?

– Mersi...

Utanarak başını önüne eğdi.

– Dostlarımla küçük bir tartışma yaptık. Benden bıktıklarını sanıyorum. Onları suçlu da bulamam. Şu son birkaç aydır kafalarını adamakıllı şişirdim. Biliyor musunuz, kimi zaman biraz kaçık olduğumu düşünüyorum.

Sustu. Bu sözünün üstümüzdeki etkisini anlamak istermiş gibiydi.

– Ziyanı yok, dedim. Hepimizin kaçık bir yönü vardır.

O'Mara biraz önce beraber oturduğu bir zır deliden söz ediyordu. Etrafını kırıp geçirmediğin takdirde istediğin kadar deli olabilirsin.

Osiecki:

– O zımbırtıların her gece kanını emdiklerini düşünecek olursan, dedi. Sen de keçileri kaçırırdın. Bütün gün de kanının emildiğini hissederdin.

Pantolonunun paçalarını yukarı sıvayarak ısırık yerlerini gösterdi. Bacakları pütür pütür ve kanlı yaracıklarla doluydu. Onun için üzüntüm sonsuzdu.

– Acaba başka bir yere taşınsan..., diye bir fikir attım ortaya.

Üzüntüyle yere baktı.

– Faydasız, dedi. İşten ayrılıncaya kadar peşimi bırakamayacaklar... Onları suçüstü yakalayacak olursam...

O'Mara:

– Kız arkadaşını bir gece yemeğe getireceğini sanıyordum, dedi.

– Getireceğim. Şu anda çok meşgul.

– Neyle meşgul?

– Bilmiyorum. Gereksiz sorular sormamayı öğrendim.

Yine sırıtarak baktı. Bu kez dişleri biraz sallandı. Ağzının diş köprüleriyle dolu olduğuna dikkat ettim.

Osiecki sözüne devam etti:

– Işık görünce uğradım. Eve gitmekten nefret ediyorum, biliyorsunuz.

Sırıttı.

– Birkaç dakika oyalanmamı hoş görürsünüz, değil mi? Burasını seviyorum... neşeli ve sevimli bir yer.

O'Mara:

– Öyle de olması gerekirdi, dedi. Kadifelere içinde yaşıyoruz.

Osiecki:

– Keşke ben de böyle olsam, dedi. Bütün gün boyunca plan yapmak ve bütün gece piyano çalmak çok eğlenceli olmalı.

O'Mara:

– Ama kız arkadaşın var, dedi. Onun seni çok eğlendirmesi gerekir.

Kıkır kıkır güldü.

Osiecki'nin zaten şerit gibi olan kısık gözleri büsbütün kısıldı. O'Mara'ya hoşnut olmayan bir ifadeyle baktı.

– Ağzımdan lâf almaya çalışmıyorsun, değil mi?

O'Mara içtenlikle gülümsedi ve başını salladı. Ağzını açmak üzereyken Osiecki yine söze başladı.

– Onun başka bir derdi var.

Mona:

– Lütfen, dedi. Bize her şeyi anlatmak zorunluğunda olduğunuzu düşünmeyin. Öyle sanıyorum ki gerektiğinden çok şey sorduk.

– Oh, ziyanı yok, biraz kurcalanmak umurunda olmaz, ancak kız arkadaşım olduğunu nasıl öğrendiğini merak etmiştim.

O'Mara:

– Bildiğim bir şey yok, dedi. Sadece tahmin ederek söylemiştim. Boş ver!

– Boş vermek istemiyorum. İçimi dökmem daha doğru olacak. Hiç değilse biraz rahatlamış olurum.

Sustu. Başım önüne eğmişti. Bu arada sandviçinden ısırmayı ihmal etmiyordu. Birkaç dakika sonra sandviçini bitirdi, sırıtarak bize baktı, ayağa kalkıp gerindi ve şapkasına uzandı.

– Başka zaman anlatırım, dedi. Vakit geç oldu.

Kapıda el sıkışırken sırıttı ve:

– Sahi aklıma geldi, dedi. Sıkıntıda olduğunuz takdirde biraz yardım edebilirim... biraz ödünç verebilirim.

Osiecki'nin bu inceliğine karşılık nasıl davranılması gerektiğini kestiremeyen O'Mara:

– Eve kadar seninle yürüyeyim, dedi. Neler olabileceğini...

O'Mara'nın bu sözü üzerine Osiecki koşarak uzaklaştı.

Kapı Osiecki'nin arkasından kapanır kapanmaz:

– Bize anlattığın şu Eakins ne oldu? diye sordum.

O'Mara, Osiecki'yi taklit ederek sırıttı.

– Başka zaman anlatırım.

Mona, banyoya doğru yürürken:

– Anlattıklarının içinde hiç de gerçek payı yoktu, dedi.

O'Mara:

– Haklısın, dedi. Hepsi uydurmaydı.

– Haydi, dedim. Bana anlatabilirsin.

– Peki, mademki gerçeği öğrenmek istiyorsun anlatacağım. Her şeyden önce, Eakins diye bir adam yoktu... benim kardeşimdi. Bir süre için saklanıyordu. Birlikte yetimhaneden nasıl kaçtığımızı anlatmıştım, değil mi? Eh, tekrar karşılaştığımız zaman aradan on ya da daha fazla yıl geçmişti. Teksas'a gitmiş sığır çobanı olmuştu. Eğer iyi insan varsa, o iyi insanların içinde en iyisiydi. Sonra birisiyle kapıştı... sarhoş olmalıydı... ve adamı öldürdü.

Şarabından bir yudum aldı, sonra devam etti.

– Söylediğim gibiydi, ama neşeli değildi. Onu almaya gelen adam şerifti. Ödünü kopartmış olduğunu söyleyebilirim. Her neyse, soyundum, bana söylediği gibi, ve elbisemi kardeşime verdim. Her bakımdan benden iri ve uzun boyluydu ve elbisemin ona uymayacağını biliyordum. Fakat elbisemi alıp tekrar banyoya girdi. Banyo penceresinden çıkıp kaçacak kadar akıllı olduğunu sanıyordum. Şerifin neden ötürü bu kadar gevşek olduğunu anlayamıyordum, ama Teksaslı olduğuna göre, işi kendi bildiği gibi yürüten bir adam, diye düşündüm. Her neyse, birdenbire, çırılçıplak caddeye fırlayıp "Cinayet! cinayet!" diye haykırmak gibi bir fikir saplandı kafama. Merdivenlerin başına kadar gidebildim ve orada ayağım yol halısına takıldı. İri yarı şerif hemen tepeme çöktü. Bir eliyle ağzımı kapayarak beni tekrar odaya sürükledi. "Çok akıllısın bayım, ha?" dedi. Bu arada hafifçe, yumruğunun ucunu çeneme dokundurdu. "Eğer kardeşin olacak o hergele pencereden kaçmaya kalkışırsa fazla uzağa gidemeyecek. Adamlarım dışarda bekliyor." Tam bu sırada kardeşim her zamanki sakin haliyle odaya girdi. Elbisemin içinde, cambazhanede çalışan palyaçolara benzemişti. Kafasının da kazınmış olduğunu söylemiştim.

– Faydasız, Ted, dedi. Beni enselediler.

– Elbisesiz ne yapacağım? diye sızlandım.

– Teksasa gittiğim zaman elbiseni postayla gönderirim, dedi.

Sonra elini cebine sokup, buruşmuş bir avuç kâğıt para çıkardı.

– Belki bu seni biraz geçindirir, dedi. Seni tekrar gördüğüm için memnunum. Kendine iyi bak.

Bu konuşmadan sonra şerifle beraber odadan çıkıp gittiler.

– Peki, ondan sonra ne oldu? diye sordum.

– Müebbet hapse mahkûm oldu.

– Deme!

– Evet! Bunu o... çocuğu üvey babama yükleyebilirsin. Eğer bizi yetimhaneye göndermeseydi, bunlar başımıza gelmeyecekti.

– Ama bütün olanları şu yetimhaneye yükleyemezsin ki!

– Öyle bir yüklerim ki! başıma gelen her kötü şeyin başlangıç tarihi yetimhaneye verildiğim tarihten sonrasına rastlar.

–Fakat durumun öylesine kötü olmadı ki, Allahın belâsı! Her zaman neden böylesine yakındığını bir türlü anlayamıyorum. Bok, birçok insan senden zor durumda kalmış, sonra ayakta durabilmiştir. Başarısızlıkların için üvey babanı sorumlu tutmaktan vazgeç. Nalları dikerse ne yapacaksın?

– Fark etmez, aynen küfür edip, sövüp saymaktan geri durmayacağım. Mezarında bile onu rahat bırakmayacağım.

– Peki, oğlum, annen ne olacak? Unutma, bunda onun da parmağı vardı. Ona kızgın görünmüyorsun.

O'Mara acıyla:

– Yarım akıllı, dedi. Onun için sadece üzülebilirim, o kadar. Muhtemelen yalnız söyleneni yapıyordu. Hayır, ondan nefret etmiyorum. Bir bakıma, iyi huylu bir kadındı.

Sustu, sonra:

– Bana bak, Henry, dedi. Durumu hiç bir zaman anlayamayacaksın. Ağzında gümüş bir kaşıkla doğmuşsun. Hayatında hiç sıkıntı çekmemişsin. Aynı zamanda şanslıymışsın.

Yeteneklerin de varmış. Ben, bir hiçim. Uygunsuz. Dünyaya karşı bir kinim var...Belki ben de yazar olabilirdim, eğer fırsat bulsaydım. Gördüğün gibi, telâffuz etmesini bile beceremiyorum.

– Fakat hesap yapmasını çok iyi biliyorsun.

– Hayır, işi tatlılığa vurmaya çalışma. Kötü bir kişiyim. Ne yaparsam yapayım, sonunda insanları kırıyorum. Hayatımda ilk dürüs davrandığım insan sensin, bunu biliyorsun, değil mi?

– İtiraf et ki zayıflıyorsun, dedim. Bir içki daha!

– Yatacağım. Rüyayla geçiştireceğim.

– Rüyayla mı geçiştireceksin?

– Tabiî, sen hiç yapmaz mısın... rüyayla geçirtmez misin? Gözlerini kapar, sonra rüya görecekmiş gibi davranırsın. Uykuya dalar ve rüya görürsün. Ertesi sabah, ağzının kötü tadı kaybolur... bunu binlerce defa tekrarladım. Yetimhanede öğrenmiştim.

– Yetimhane! Yahu, sen bunu hiç unutmayacak mısın? Bitti artık, sonu geldi... yüzyıllar önceki bir geçmiş. Bunu kalın kafana sokamaz mısın?

Birkaç dakika ikimiz de sessiz kaldık. O'Mara sessizce soyundu ve yatağa girdi. Işığı söndürüp bir mum yaktım. Masanın yanında durmuş, aramızda geçen konuşmayı düşünürken yumuşak bir sesle mırıldandığını duydum.

– Beni dinle...

– Ne var? diye sordum.

Bir an için hıçkırıklara boğulacağını sandım.

– Sen hiç bir şey bilmiyorsun, Henry. İşin en kötüsü, annemin beni ziyaret için gelmesini beklemekti. Haftalar, aylar, sonra yıllar geçti.

Ondan hiç bir haber yok. Arada bir, bir mektup, ya da küçük bir paket alırdım. Hep söz, söz, söz... Noelde, Paskalyada, veya başka bir tatilde geleceğini yazardı. Fakat hiç bir zaman gelmedi. Postalandığımız zaman ancak üç yaşındaydım, biliyorsun. Şevkate ihtiyacım vardı. Bakıcılarımız fena kimseler değildi. Gerçekte, bazıları saygıdeğer kimselerdi. Fakat

öpüşleri, bir ananın öpücüklerine hiç de benzemiyordu. Kaçmak için kafamı patlatıyordum. Bütün düşüncem kaçtıktan sonra eve gidip kollarımı anamın boynuna dolamaktı. İyi kadındı, biliyorsun, belki biraz zayıftı. İrlandalıların iyi oldukları bilinen bir gerçek, benim gibi. Kolay kanarlar. Annemi sıkan hiç bir şey yoktu. Fakat onu severdim. Zaman ilerledikçe ona karşı sevgim gittikçe çoğalıyordu. Kaçma fırsatını elime geçirdiğim zaman eyer vurulmuş bir tay gibi çılgındım. İçgüdüm doğruca eve koşmamı söylüyordu, fakat sonradan düşündüm... belki beni tekrar yetimhaneye göndereceklerdi! Bunun için de yoluma kesiksiz devam ettim. Virginia'ya gidip Doktor McKinney'le tanışana kadar... biliyorsun, ornitolog.

– Bana bak, Ed, dedim. Uyuyup rüya görmeye başlasan iyi edersin. Biraz hissiz görünüyorsam özür dilerim. Senin yerinde olsam ben de böyle hissedecektim. Bak, yarın başka bir gün. Osiecki'nin nelere karşı durmaya çalıştığını düşün!

– Benim de yaptığım onu düşünmek. O da benim gibi yalnız hergelenin biri. Hem de bize ödünç para vermek isteyen hergelenin biri! Allah'ım, kötü durumda olmalı!

O gece, O'Mara'nın kafasından şu Allah'ın belâsı yetimhaneyi tamamen silmeye kararlı olarak uyudum. Bütün gece boyunca rüyamda, ya bisikletime bindim, ya da piyano çaldım. Gerçekten, bisikletten iniyor, hemen sokakata piyano çalıyordum. Rüyada, bisilete binerken piyanoyu da yanında taşımak zor değil... sadece gerçek dünyada böyle şeylere imkân olmuyor. Rüyamda, hayatımın en tatlı dakikalarını yaşadığım Bedford Rest denen yere gidiyordum. Burası Coney Island'a giden yolun tam ortası... Coney Island'a giden ya da gelen bisikletliler nefes almak için burada mola veriyorlar. Burada, çardakların ve kafeslerin altında dinlenir, ortadaki büyük çeşmede serinler, aylak aylak dolaşıp birbirimizin bisikletlerini inceler, adelelerimize masaj yapardık. Bisikletler pırıl pırıl, gıcır gıcır, ağaçlara ve parmaklıklara yaslanmıştır. Hepsi de muntazam sıralanmıştır. Pop Brown, biz öyle derdik, büyük bir bi-

sikletçiydi. Aramazda en yaşlısı Pop Brown'dı... fakat hepimizle yarış edebilir, başa baş gidebilirdi. Her zaman kalın, siyah bir kazak, başına sıkı sıkı oturan bir kasket giyerdi; yüzü sert hatlı, derin kırışıklıydı ve siyah denecek kadar güneşten yanmıştı. Onun daima "Gece Kuşu" olduğunu düşünürdüm. Makinistti, fakat en büyük zevki bisiklet yarışlarıydı. Basit, az konuşan bir kişiydi, fakat herkes tarafından sevilirdi. Talimhanenin düz zemininde bisiklete binebilmem için askere gitmeme sebep olan da Pop Brown'dı. Cumartesi ve pazar günleri, bisiklet yolunda muhakkak onunla buluşurdum. Sözüm ona, benim yarış babamdı.

Öyle sanıyorum ki bu işbirliğinin en güzel yönü, aynı tutkuya sahip olmamızdı. Bu arkadaşlarımla bisiklete bimekten başka hiç bir şey yapmazdık. Bisikletin üzerinde yiyebilir, içebilir ve uyuyabilirdik. Birçok zamanlar, günün veya gecenin beklenmedik saatlerinde, düzgün çakıl yolda uçarcasına gitmek için bir ya da iki saat çalmış, benim gibi bisikletliye rastlardım. Arada sırada bir atlının yanından geçtiğimizde olurdu. (Bisiklet yoluna paralel uzanan, atlılara ayrılmış bir yol daha vardı.)

Söylediğim gibi bütün bunları rüyamda yeniden görüyordum. Her iyi bisikletçi gibi ben de, bisikletimi ters çevirir, adamakıllı temizler, yağlardım. Bisikletin her parçasının çok iyi temizlenmesi ve yağlanması şarttı. Eğer tekerlekte salgı varsa, bunun giderilmesi lâzımdı. Bu takdirde bisiklet istendiği an binilmeye hazır bir vaziyette beklerdi. Bu temizleme ve parlatma işi daima, ön avluda, pencerinin önünde olurdu. Taşların üstünde yağ görmekten hoşlanmayan annemi memnun etmek için, kaldırımın üstüne gazete kâğıtlarını yayardım.

Rüyamda Pop Brown'ın yanında sakin sakin pedal çeviriyordum. Birkaç mil, ağır ağır pedal basıp çene çalmak alışkısındayız. Ayrıca, daha sonra yapacağımız yarış içinde dinlenmiş oluyoruz. Pop, bir makinist olarak beni yerleştireceği işten söz ediyor. Bilmem gereken her şeyi öğreteceğini söylüyor. Buna için için gülüyorum, çünkü, kullanmasını bildiğim

tek alet, bisiklet anahtarı. Pop beni bir süreden beri incelediğini ve benim akıllı bir çocuk olduğumu anladığını söylüyor. Üzülüyor, çünkü hiç bir iş yapmıyorum. İşsizlikten memnun olduğumu, çünkü bisiklete daha çok binebildiğimi anlatmaya çalışıyorum, fakat Pop bütün bunları bir kenara itiyor ve beni birinci sınıf makinist yapmaya kararlı olduğunu bildiriyor. Makinistliğin, bir kazan ustası olmaktan çok daha iyi olduğunu söylüyor. Kazan ustasının ne olduğu hakkında en küçük bilgim dahi yok.

– Gelecek ay yarışlara hazır olabilmek için çok su iç, diyor. Bol bol, midenin alabileceği kadar.

Son zamanlarda kalbimin rahatsız olduğunu söylüyorlar. Doktor, bir süre bisiklete ara vermemin iyi olacağını düşünüyor.

Pop:

– Bisikletten vazgeçmektense ölmeye razıyım, diyor.

Bir konudan diğer konuya atlıyor, konuşmamızı sürdürüyor. Hafif bir rüzgâr var ve yapraklar dökülmeye başlamış; kahverengi, altın sarısı, kızıl yapraklar, hem de kupkuru. Üzerlerinden geçerken tatlı seslerle çıtırdıyorlar. Yavaş yavaş bacak adelelerimiz kızışıyor.

Pop birden pedallara yükleniyor ve yanımızdan hızla geçmekte olan bisikletin peşine takılıyor.

Başını döndürüp omzunun üzerinden haykırıyor.

– Joe Folger!

Cehennemden fırlamış bir yarasa gibi ileriye atılıyorum. Joe Folger! haftanın altı günü bisiklete binen, eski bir bisikletçi. Bizimle nasıl bir yarış tutturacağım bilmiyorum. Kısa zamanda, çok şaşırıyorum, Pop ileri fırlıyor, beni de peşinden sürüklüyor ve Joe Folger benim kuyruğumda kalıyor. Kalbim çılgınca çarpıyor. Üç büyük yarışçı: Henry Val Miller, Pop Brown ve Joe Folger. Eddie Root ve Frank Kramer neredeler? diye düşünüyorum. Tanınmış büyük yarışçı, İsviçreli şampiyon Oscar Egg nerede? Kafam, bir top gibi omuzlarımın arasına sıkışmış; bacaklarımın hareketini bile hissetmiyor, yalnız

çalışmakla görevli bir makineyi andırıyorum. Her şey büyük bir düzenle işliyor, ahenkle gidiyor.

Birdenbire kendimizi okyanusun kıyısında buluyoruz. Ölü sıcaklık. Köpekler gibi dilimiz bir karış dışarda, fakat kendimizi yeni açmış bir çiçek kadar taze hissediyoruz. Yarış pistinin üç büyük ismi! Bisikletten iniyorum ve Pop Brown, beni büyük Joe Folger'le tanıştırıyor.

Joe Folger beni tepeden tırnağa kadar süzüyor.

– Çok güzel, dedi. Büyük yarış için mi hazırlanıyor? Birden kalçalarımı, bacaklarımı ve kol adelelerimi elliyor, sıkıyor.

– Çok iyi, çok iyi... Büyük bir yarışçı olmaya aday.

Öylesine seviniyorum ki, okul çocukları gibi kızarıyorum. Yapacağım bütün iş, bir sabah Frank Kramer'e rastlamak; hayatının en büyük sürpriziyle karşılaşacağı muhakkak.

Ağır ağır pedal basıyoruz; gidonları tek elle kullanıyoruz. Usta ellerde olunca bisiklet ne kolaylıkla yönetilebiliyor!

Bira içmek üzere kısa bir mola veriyoruz. Birdenbire Joe Folger'i memnun edebilmek için piyano çalmaya başlıyorum. Hissi bir hergele olduğunu kavrıyorum; neden hoşlandığını anlamam için zihin tabağını karıştırmak zorunda kalıyorum. Rüyalarda olduğu gibi kendimi birden New Jersey'deki yarış pistlerinden birinde buluyorum. Kışı geçirmek üzere bir sirk gelmiş. Haberimiz yokken, Joe Folger burada çalışıyormuş. Telin üzerinde bisikletle gitmek oldukça tehlikeli. Palyaçolar takla atarak dolanıyorlar, bazısı mızıka çalıyor, bazısı ipe tırmanıp ağın üstüne atlayarak eğitim yapıyorlar.

Kısa zamanda çevremizi büyük bir kalabalık sarıyor ve bisikletlerimizi dağıtıyorlar, sihirbazlık gösterisi deniyorlar. Ağlamak üzereyim, çünkü bisikletimi bir daha toparlayamayacağım, öylesine çok parça var ki.

Büyük Joe Folger:

– Aldırma, evlât, diyor. Benim bisikleti alırsın. Bu bisikletle çok yarış kazanabilirsin!

Hymie ortaya nasıl çıktı bilmiyorum, fakat birden ortaya çı-

kıyor ve son derece bitkin görünüyor. Bir grev varmış, haberim olmasını istiyor. Mümkün olduğu kadar çabuk büroya dönmem gerekiyor. New York'taki bütün taksileri telgrafların taşınması için sıraya koyacaklar. Böylesine çabuk gitmek zorunda kaldığım için Pop Brown'dan ve Joe Folger'den özür diliyorum, sonra bekleyen arabaya dalıyorum. Holland Tüneli'nden geçerken uyukluyor ve kendimi birden yine bisiklet yolunda buluyorum. Hymie yanımda, minyatür bir bisikletle gidiyor. Michelin lâstiklerinin reklâmındaki şişman modele benziyor. Bisikleti zorlukla sürüyor, öylesine kolay ki. Şimdi havada pedal çeviriyor. Küçük bir köpek kadar sevinçli. Bir sosis ve emzikli biberon istiyor. Söylemesiyle beraber isteğini yerine getiriyorum. Bir kaldırımın yanından geçerken bir sosis ve bir şişe süt kaldırıyorum ve öbür elimle de adama bir metelik fırlatıyorum. Hymie biraz şaşkın görünüyor, fakat korkusuz. Sadece şaşkın.

– Yarın sabah AX bürosuna birkaç demiryolu kunçimentosu göndermeyi unutma, diyorum.

– Dikkat edin, Bay M, diye yalvarıyor. Neredeyse okyanusun içine dalacaktınız.

Kime rastlıyoruz dersiniz, zil zurna sarhoş, fakat eski dostum Stasu'ya. Ordudan henüz terhis olmuş ve bacakları ata binmekten yay gibi bükülmüş.

Asık suratla:

– Kim bu yanındaki sıçan? diye soruyor.

Stasu, hep böyle kötü kelimelerle konuşmaya başlar. Onunla konuşmaya başlamadan önce insanın kendisini iyice hazırlaması gerekir.

– Bu gece Chattanooga'ya hareket ediyorum, diyor. Barakaya dönmek zorundayım.

Bu sözü üzerine bize veda ederek el sallıyor.

Hymie, saflıkla soruyor:

– Arkadaşlarınızdan biri mi, Bay M,?

– O mu? Polanyalının biri, diye cevap veriyorum.

– Ne demek istiyorsun? Amerika'da olduğumuzu unutma!

– Fark etmez. Bir Polanyalı her yerde Polonyalıdır. Onlara güvenilmez.

Dişleri gerçekten de birbirine vuruyor, takır takır.

Acıklı bir sesle ekliyor.

– Şimdi eve gitmek zorundayım. Karım nerede olduğumu merak ediyordur. Saatiniz var mı?

– Peki. Şu halde metroya binelim. Biraz daha çabuk gidebiliriz.

Hymie, sırıtarak bana bakıyor.

– Sizin için gerekli değil, Bay M!

– Sen söyledin, yavrum. Ben şampiyonum. Seyret bak nasıl gideceğim...

Birden ileri fırlıyor ve dönmem için elini kolunu sallayan Hymie'yi çok geride bırakıyorum.

Sonra, bir sürü taksiye yol gösteriyorum. Bisikletin üstündeyim. Sırtımda çizgili bir süveter, elimde bir mikrofon, trafiği yönetiyorum. Hangi yöne gidersem gideyim, bütün trafik o yöne doğru akıyor. Bulutların üzerinde yürüyor gibiyim. Amerikan Telgraf Bürosunun büyük binasının terasına çıkmış olan müdür ve yardımcısı mesajlar gönderiyor. Kâğıt şeritler havada yüzüyor. Lingberg'in eve dönüşü gibi. Taksilerin çevresinde dolanıp durmam, onları kolaylıkla geçmem, hep Joe Foger'in bisikletine bindiğim için mümkün oluyor. Joe Folger gerçekten de bisiklete binmesini çok iyi beceriyor. Eğitim mi? Bundan daha iyi eğitim olur mu? Frank Kramer bile bundan iyisini yapamazdı.

Rüyanın en iyi kısmı Bedford Rest'e dönmekti. İşte yine oradalar, değişik elbiseler, bisikletler yeni ve parlak, seleler tam ayarlı, burunlarını sanki rüzgârı koklamak için hep bir yöne çevirmişler. Onlarla beraber olmak, adelelerini yoklamak, bisikletlerini kontrol etmek ne güzel! Yere dökülmüş yapraklar şimdi daha kalın ve hava daha serin. Pop onları bir araya topluyor ve bu kez iyi iş çıkartacaklarını söylüyor...

O gece eve döndüğümde - aradan ne kadar zaman geçerse geçsin hep aynı geceydi - annem beni bekliyordu.

– Bugün iyi bir çocuktun. Bisikletini bu gece yatağına alabilirsin.

Kulaklarıma inanmayarak haykırdım.

– Sahi mi?

– Evet, Henry dedi. Joe Folger birkaç dakika önce buradaydı. Gelecekte dünya şampiyonu olacağını söyledi.

– Böyle mi dedi? Sahi mi söylüyorsun, anne?!...

– Evet, Henry, söylediklerimin her kelimesi gerçek. Önce, seni biraz şişmanlatmamı söyledi. Biraz zayıfsın.

– Anne, dedim. Dünyadaki en mutlu adam benim. Seni canı gönülden öpmek istiyorum.

– Saçmalama, dedi. Biliyorsun hoşlanmam.

– Boş ver, anne, hoşlanmasan da seni öpeceğim.

Anneme birden sarıldım ve ezecekmiş gibi sıktım.

– Gerçekten de doğru mu söylüyorsun, anne... bisikletimi yatağa alabilir miyim?

– Evet, Henry. Fakat çarşafları sakın yağlama!

– Merak etme, anne! diye haykırdım.

Zevkten çılgına dönmüştüm.

– Bisikletin altına gazete kâğıdı sererim. Nasıl, memnun oldun mu?

Elimle bisikletimi arayarak uyandım.

Mora:

– Ne yapmaya çalışıyorsun? diye haykırdı. Yarım saatten beri beni yoklayıp duruyordun.

– Bisikletimi arıyordun.

– Bisikletini mi? Hangi bisikleti? Rüya görüyordun her halde.

Gülümsedim.

– Rüya görüyordum. Hem de çok güzel bir rüya. Hep bisikletimle uğraştım.

Mona kıkırdamaya başladı.

– Biliyorum, saçma gibi görünüyor, fakat büyük bir rüyaydı. Çok iyi vakit geçirdim.

Sonra haykırdım.

– Hey, Ted, orada mısın?

Cevap yok. Tekrar bağırdım.

– Gitmiş olmalı, diye mırıldandım. Saat kaç?

Tam öğleydi.

– Ona bir şey söylemek istiyordum. Gitmiş olması kötü.

Sırt üstü döndüm ve tavana baktım. Rüya kırıntıları zihnimde dolaşıyordu. Kendimi melek gibi hissediyordum. Ve karnım da açtı. Rüyamla hâlâ sersem gibiydim.

– Belki, fakat bisiklete tekrar binmek gerçekten de hoşuma gidecek. O bisiklet haftada altı günlük çalışma yapan bir kişiye aitti. Hatırlarsan, bana yok pahasına satmıştı.

– Bunu defalarca söyledin.

– Ne o, ilgilenmiyor musun? Hayatında hiç bisiklete binmedin, değil mi?

– Hayır, ama ata bindim.

– Ata binmek de iş mi, yani! Jokey olmadıktan sonra! Böyle bir zamanda bisiklet düşünmek saçma galiba. O günlere geçmiş gözüyle bakmak gerek.

Birden yatakta doğruldum ve Mona'ya baktım.

– Bu sabah neyin var? Derdin nedir?

Zayıf bir tebessümle bana baktı.

– Hiç bir şeyim yok, Val, iyiyim.

Israr ettim.

– Var, var, kendinde değilsin!

Sıçrayarak yataktan kalktı.

– Giyin, dedi. Yoksa hava neredeyse kararacak. Ben kahvaltıyı hazırlayayım.

– Güzel. Salamlı yumurta yiyebilir miyiz?

– Ne istersen. Yalnız çabuk ol!

Acele etmem için bir sebep görememekle beraber Mona'nın dediğini yaptım. Kendimi çok iyi hissediyordum... ve bir kurt kadar açtım. Bazen Mona'nın neye sıkıldığını merak ediyordum. Belki de ay hali yakındı.

Ne yazık ki, O'Mara erkenden gitmişti. Ona söylemek istediğim, rüyadan ayrılırken aklıma gelen bir şey vardı. Eh, beklemem gerekecekti.

Perdeleri açarak güneşin odaya dolmasını sağladım.

Ev, her gün olduğundan çok daha güzeldi; bana öyle geliyordu. Karşı kaldırımda büyük bir araba, bir leydiyi sabah alışverişine götürmek üzere bekliyordu. Arka kanepede her zaman olduğu gibi, iki büyük av köpeği sakin sakin oturuyordu. Çiçekçi büyük bir buketi teslim etmek üzere gidiyordu. Ne hayat! Mamafih, ben kendi hayatımdan memnunum. Eğer şu bisikletimi tekrar ele geçirirsem, hayatım daha da renkli olacaktı. Her nedense gördüğüm rüya beni son derece etkilemişti. Şampiyon! Ne garip ve hoş fikir!

Kahvaltıyı henüz bitirmişti ki Mona, öğleden sonra bir yere gitmek zorunda olduğunu söyledi. Akşam yemeğine yetişeceğine dair söz verdi.

– Olur, dedim. Acele etme. Elimde değil, fakat kelimelerle anlatamayacağım kadar mutluyum. Bugün her ne olursa olsun mutluluğumun süreceğini hissediyorum.

Mona yalvarır gibi:

– Yeter artık! dedi.

– Özür dilerim, kızım, ama kapıdan dışarı adım atar atmaz kendini daha iyi hissedeceksin. Bak, bir bahar havası var.

Birkaç dakika sonra Mona gitmişti. Öylesine büyük bir enerjiyle yüklüydüm ki ne yapacağıma karar veremiyordum. Nihayet hiç bir şey yapmamaya karar verdim... sadece metroya atlayarak ve Times Meydanında inecektim. Ağır ağır dolaşacak ve her şeyi oluruna bırakacaktım.

Yanlışlakla Grand Central'da indim. Madison Caddesi'nde yürürken dostum Ned'i görmek düşüncesi kafama saplandı. Onu görmeyeli sanki yüzyıllar oluyordu. (Yine ilâncılık işine dönmüştü.) Şöyle bir uğrayacak, merhaba diyecek, sonra kirişi kıracaktım.

– Henry! diye haykırdı. Sanki seni Tanrı gönderdi. Başım

dertte! Büyük bir kampanyaya giriştik, oysa herkes evde hasta. Bu Allah'ın cezası şeyin (bazı müsveddeler gösterdi) bu gece bitirilmesi gerekiyor. Ölüm kalım meselesi. Gülme! Çok ciddîyim. Bak, anlatayım...

Oturdum ve dinledim. Sözün kısası, piyasaya çıkacak yeni bir dergi hakkında bir yazı hazırlanacaktı. Ortada olan sadece bir fikirdi, o kadar.

– Sen yapabilirsin, dedi. Bundan eminim. Akla yatkın olsun da ne olursa olsun, bir şeyler yaz. Başım dertte, söylüyorum. İhtiyor Mc Farland... kimi kastettiğimi biliyorsun, değil mi?... bu işin peşinde. Orada odayı arşınlayıp duruyor. Eğer hemen bir şeyler yapamazsak hepimize pasaportumuzu verecek.

Yapılacak tek şey "evet" demekti. Gerekli bilgiyi alarak makinenin başına oturdum. Biraz sonra takır takır yazmaya başladım. Üç ay dört sayfa yazmıştım ki, ne yaptığımı görmek üzüre ayaklarının ucuna basa basa içeri girdi. Omzumun üzerinden yazdığım sayfayı okumaya başladı. Biraz sonra Bravo! Bravo! diye ellerini sevinçle çırpıyordu.

Başımı çevirip yüzüne baktım.

– Sahi, bu kadar güzel mi?

– Güzel mi? Güzel de söz mü, fevkalâde! Bana bak, sen, bu işi yapan herifien çok daha iyisin. Mc Farland bunu görünce kafasını tavana vuracak...

Birden sözünü yarıda kesti. Ellerini oğuşturarak durdu, sonra sözüne devam etti.

– Biliyor musun ne? bir fikrim var. Yeni tuttuğum kişi olarak seni Mc Farland'a takdim edeceğim. Seni, işi alman için kandırdığımı söyleyeceğim...

– Ama ben iş istemiyorum ki!

– İşi kabul etmek zorunda değilsin. Tabiî değilsin. Sadece onu yatıştırmak istiyorum, o kadar. Ayrıca, asıl amacım seni onunla konuşturmak. Kim olduğunu ve neler yapabileceğini biliyorsun. Ağzına bir parmak bal çalamaz mısın? Kıçını tavanlara vurduramaz mısın? Sonra biraz ağız kalabalığı yaparsın... ne demek istediğimi anlıyorsun. Bir derginin nasıl

olması, içinde neler bulunması gerektiğini ve bütün bokluklarını söyleyebilirsin. Adamakıllı işlersin! Şu anda her dolmayı yutacak bir durumda.

– Fakat bu Allah'ın cezası iş için en küçük bilgim yok, dedim. Bak, bu işi kendin görsen daha iyi olur. Eğer istersen, arkanda durabilirim.

– Hayır, ne arkadamda ne de yanımda duracaksın. Bu işi bizzat sen yapacaksın. Sadece konuş... aklına ne gelirse söyle. Söylüyorum, Henry, yazdıklarını gördükten sonra ne söylersen söyle dinleyecektir. Bu işte boşuna ter dökmedik. Neyin geçerli olduğunu çok iyi bilirim.

Peki demekten başka çarem yoktu.

– Eğer işi yüzüme gözüme bulaştırırsam beni suçlama, diye fısıldadım.

Sonra ayaklarımızın ucuna basa basa Mc Farland'in bürosunun kapısına yanaştık.

Ned, en kibar tavrını takınarak kapıyı vurdu ve içeri girdik.

– Bay Mc Farland, dedi. Geçen gün tel çektiğim arkadaşım geldi. North Carolina'da bir kitap yazmakla meşguldu. Gelip bize yardımcı olması için rica etmiştim. Bay Miller, Bay Mc Farland.

El sıkışırken farkında olmadan dergi dünyasının en büyük isminin karşısında eğildim. Birkaç dakika kimse konuşmadı. Mc Farland beni tartıyordu. Onu hemen anladığımı söylemeliyim. Mc Farland, her zaman çalışmaya alışkın bir kişiydi. Her hareketinden bunu anlamak mümkündü. "Boş adam olmadığı muhakkak" diye düşündüm. Bu arada çevresinin bir sürü sersem tarafından sarılmasına nasıl göz yumduğunu da merakla düşünüyordum.

Ned çabuk çabuk, geleli birkaç dakika olduğunu, bu arada konuyu hiç bilmediğim halde proje hakkında birkaç sayfa yazdığını anlattı ve elindeki müsveddeleri uzattı.

Mc Farland hem bana bakarak hem de elindeki müsveddeleri okumaya çalışarak:

– Yazarsın, değil mi? diye sordu.

Diplomatik tutumumu yakındım.

– Siz daha iyi yargılayabilirsiniz.

Mc Farland yazdıklarını dikkatle okurken birkaç dakika süren derin bir sessizlik oldu. Sanki iğneli bir fıçıda çalkalanmaya hazırlanıyormuşum gibi huzursuzdum. Adeta diken üstünde oturuyordum. Tilki kadar kurnaz olan Mc Farland öyle kolay yenir yutulur lokma değildi. Birden ne yazmış olduğumu unuttum. Tek satırını dahı hatırlayamıyordum.

Mc Farland birden başını kaldırıp gülümseyerek bana maktı ve yazdıklarımdan, iyi bir geleceğim olacağını söyledi. Adamın bu sözlerinde daha büyük anlamlar vardı. Beni müthiş etkilemişti. Onu aldatmayı aklımın köşesinden bile geçirmiyordum. Emrinde çalışmaktan zevk duyacağım bir adamdı... eğer herhangi bir kişi hesabına çalışacaksam. Gözümün ucuyla Ned'in hayatından memnun gülümseyerek, başarı işareti verdiğini gördüm.

Bir saniye kadar, kendimi söz saldırısına hazırlarken, Mona'nın bu sahneye şahit olsaydı, neler düşüneceğini merak ettim. (Kendi kendime fısıldadım: "sakın O'Mara'ya babalar hakkında vereceğin söylevi unutma.")

McFarland konuşuyordu. Öylesine yumuşak, öylesine sessizce başlamıştı ki, konuştuğunun ancak farkına varıyordum. daha başlangıçta düşündüğüm gibi onun hiç de kolay yutulur dolma olmadığını bir daha anladım. Sonunun gelmiş olduğu, eski moda fikirlerinin geçersizliği söylenirdi. Yetmiş beş yaşında olduğu halde, hâlâ zinde ve geçerliydi. Onun tutumundaki bir adamın yıkılması imkânsızdı. Dikkatle onu dinliyor, arada sırada söylediklerini başımı sallayarak evetliyor, ve sevinçle gururlanıyordum. Kalbimde yaşattığım gibi bir karakterdi. Bir kumarbaz ve şeytan kadar cesur... Acaba onun hesabına çalışmayı ciddiye almam gerekir mi? diye düşünmekten kendimi alamadım.

İhtiyar oldukça uzun bir nutuk çekti. Ned'in bütün işaretlerine rağmen söze nereden gireceğimi bir türlü kes-

tiremiyordum. Mc Farland, düşüncelerimizi duymaktan, öğrenmekten memnun görünüyordu. Odada aşağı yukarı dolaşıyor, sanki içinde bulunduğu sıkıntıdan bir parça olsun kurtulmuş gibi davranıyordu. Sözünü hiç kesmeden dinliyordum. Arada bir, başımı sallarken ağzımdan küçük hayret sayhaları fırlıyordu. Ayrıca, sıram gelene dek, ne kadar çok konuşursa, bana o kadar çok zaman kazandırmış oluyordu.

Şimdi odanın duvarlarını süsleyen çizelgeleri plânları işaret ederk konuşuyordu. Dünyanın her yerini dolaşmış, dünyayı avucunun içi gibi iyi tanıyan bir adamdı. Her şeyi onun kadar kimse iyi ve etraflı bilemezdi. Anladığım kadarıyla, dünya halkına ulaşmak, zenginlere olduğu kadar fakirlere de uzanmak, okumuşlara olduğu kadar cahillere de yetişmek amacında olduğunu ifade ederek beni etkilemeye çalışıyordu. Gazete ve dergiler birçok dillerde, birçok formlarda yayınlanmalıydı. Bu, dergi dünyasında bir devrim yapmak için şarttı..

Birden bitkin bir halde sustu. Masasının başına oturarak, gümüş bir sürahiden bardağına su doldurdu.

Ne kadar akıllı olduğumu ona göstereceğim yerde, saygıdeğer bir sessizlikten sonra, ona ve fikirlerine karşı ne kadar saygı duyduğumu belirttim. Söylediklerimde çok içtendim ve söylenmesi gereken şeyleri söylediğimden emindim. Ned'in gittikçe huzursuzlandığını hissediyordum. Aklı fikri, adama iyi bir maval okumamdaydı.

Nihayet daha fazla dayanamadı.

– Bay Miller'in size söylemek istediği birkaç şey var. Şu şey... Ayağa fırlayarak:

– Hiç de değil, dedim.

Ned çok şaşırmıştı.

– Yani, Bay Mc Farland, dedim. Yarım düşüncelerimi söylememin gereksiz olduğunu düşünüyordum. Söylemek istedilkerimi çok iyi belirttiğiniz kanısındayım.

Mc Farland'ın memnun olduğu açıkça belliydi. Birden burada bulunuşumun nedenini hatırlamış gibi önünde duran müsveddeleri tekrar eline aldı ve incelenmiş gibi göründü.

İçimi okumak isteyen bir bakış fırlatarak:

– Ne zamandan beri yazıyordun? diye sordu. daha önce de bu tür yazılar yazdın mı?

Yazmamış olduğumu itiraf ettim.

– Ben de öyle düşünmüştü, dedi. Belki de bunun için yazılarından hoşlandım. Olayları bambaşka, taptaze bir açıdan görüşün var. Ve çok güzel üslup. Acaba şu anda ne üzerinde çalışıyorsun, sorabilir miyim?

İşte şimdi beni sıkıştırmıştı. Böylesine içten davranmasına karşılık benim de körlemesine ve doğru konuşmam gerekiyordu.

– Aslına bakarsanız, dedim. Yazmaya henüz başlamıştım. Hemen hemen her şey üzerinde deneme yaptım, fakat henüz bir sonuç alamadım. Birkaç yıl öncesi bir kitap yazmıştım, ama çok zayıf bir kitap olduğu kanısındayım.

Mc Farland:

– Böylesi daha iyi, dedi. Parlak fikirli genç yazarların bilgiçliklerine dayanamıyorum. Bir insanın, söylediklerini anlatabilmesi için kırsağında bazı bilgi kırıntılarının olması gerekir. Yani, bir şey söylemeden önce de demek istiyorum.

Parmaklarıyla masanın üzerinde trampet çalmaya başladı.

– Bir gün şu yazdıklarını görmek isterdim. Gerçek mi uydurma mı? Sıkılarak:

– Her halde uydurma, dedim.

– İyi! dedi. Daha iyi. Belki kısa zamanda yazılarından yararlanabiliriz.

Bu söze nasıl cevap vermem gerektiğini sahiden de bilmiyordum. Allah'tan ki Ned imdadıma yetişti.

– Bay Miller alçak gönüllülük ediyor, Bay Mc Farland. Yazdığı hemen hemen her şeyi okudum. Gerçekten yetenekli. Aslında, bir dâhi olduğunu söylemeliyim.

McFarland:

– Dahi mi? dedi. Bak bu daha da ilginç!

Yaşlı adama hitap ederek:

– Şu yazıyı bitirmemin uygun olacağını düşünmüyor musunuz? diye sordum.

– Acele etme, dedi. Zamanımız bol... Söyle bakalım, yazmaya başlamadan önce ne iş yapardın?

Gençlik serüvenlerimin kısa bir tarihçesini yaptım. Tecrübelerimi sırasıyla anlattım. Arada sırada sözümü kesip şu veya bu konuyu soruyordu. Anlattıklarımı daha ayrıntılı anlatmam için beni zorluyordu. Biraz sonra tekrar ayağa fırlamış, kafese konulmuş bir aslan gibi oda da dolaşmaya başlamıştı.

– Devam et, devam et! diye söylendi.

Arada sırada "Vay vay!" gibi hayret sayfaları kopanyordu.

Birdenbire önümde durdu.

– Bunları henüz yazmadın mı?

Başımı "hayır" anlamında salladım.

– İyi! Bana bir yazı serisi hazırlamanı söylesek... Bir dakika önce anlattığın gibi yazabileceğini zannediyor musun?

– Bilmiyorum, efendim. Deneyebilirim.

– Denemek mi? Saçma! Yaz, arkadaş. Hemen yazmaya başla... Buradaa!

Yazmış olduğum müsveddeleri Ned'e uzattı.

– Bu adam böyle saçmalıklarla vakit geçirmesin. Başka birini bul, ona yazdır.

Ned hem sevinmiş hem de şaşkına dönmüştü.

–Fakat bunu yazabilecek başka biri yok!

Mc Farland gürledi.

– Bu takdirde git, birini bul! Makale yazarları bulmak o kadar zor değil.

Ned:

– Emredersiniz, efendim, dedi.

Mc Farland bir kere daha önümde durdu ve parmağını burnumun ucunda salladı.

– Sana gelince, delikanlı, eve gidip bu seriye, bu gece başlamanı istiyorum. İlk sayıda yayınlayacağız. Fakat edebiyata kaçmak yok, ha, anlaşıldı mı? Hikâyeni bir dakika önce bana

anlattığın gibi yazacaksın. Bir stenoya dikte ettirebilir misin? Yapamazsın, ha! Çok yazık! Yazılarını kolay yazmanın tek yoluydu. Şimdi beni dinle... artık acemi bir çaylak değilim. Çok tecrübem var ve kendilerini dahi zanneden sürüyle adam tanıdım. Dâhi olup olmadığını düşünmekle vakit geçirme. Hatta kendinin bir yazar olduğunu bile düşünme. Sadece bildiklerini sayfalara dök... aklına geldiği gibi... sanki bir dostuna, arkadaşına anlatıyormuşsun gibi. Bana anlatıyordun, değil mi? ben senin dostunum. Senin büyük bir yazar olup olmadığını bilmiyorum. Anlatacak bir hikâyen var, benim de ilgilendiğim bu... bu işi başarıyla tamamlarsan, sana daha büyük işlerim olacak. Seni Çin'e, Hindistan'a, Afrika'ya, Güney Amerika'ya... nereye arzu edersen oraya gönderebilirim. Dünya geniştir ve senin gibi bir adam için yer boldur. Yirmi bir yaşına bastığım zaman dünyayı tam üç kere dolaşmıştım. Yirmi beş yaşında tam sekiz dil konuşuyordum. Otuz yaşına geldiğim zaman da, bir sürü derginin sahibiydim. İki kere milyoner oldum. Ama bütün bunların hiç önemi yok. Düşüncelerine para deyimini sokma, kafanı parayla yorma? Ben de parasız kalmıştım... tam beş kere. Şimdi de parasızım.

Parmağının ucuyla göğsüne vurdu.

– Eğer cesaretin varsa, muhayyilen genişse, sana borç verecek çok insan bulursun...

Sert bir ifadeyle Ned'e baktı.

– Karnım acıkıyor, dedi. Birisini gönderip sandviç aldırabilir misin? Öğle yemeğini tamamen unutmuştum.

Ned kapıya doğru yürürken:

– Ben gideyim, dedi.

Mc Farland:

– Hepimize yetecek kadar olsun! diye bağırdı. Nasıl sandviç sevdiğimi biliyorsun. Kahve de getir... sert ve koyu olsun.

Ned döndüğü zaman Mc Farland'la beni eski iki dost gibi oturmuş konuşurken buldu. Yüzünün sevinçle parıldadığını gördüm.

– Bay McFarland'a North Carolina'da olmadığımı söylüyordum, dedim.

Ned'in ağzı bir karış açıldı.

– Ayrıca, oturduğum evin nerde olduğunu da biliyor. Apartmanın eski sahibi... eski dostuymuş.

McFarland:

– Öyle sanıyorum ki, dedi. Bu delikanlıyı Afrika'ya göndereceğim. Bize seri yazısını hazırladıktan sonra. Timbuktu'ya! Oraya gitmek için can attığını söylüyor.

Ned, sandviçleri dağıtıp kahveleri koyarken:

– Fevkalâde bir fikir! dedi.

McFarland:

–İnsan gençlik çağlarında dünyayı dolaşmalı, dedi. Biraz da paran olmalı. Çin'e yaptığım ilk yolculuğu hatırlarım...

Sözünün burasında sandviçinden büyük bir lokma kopardı ve çiğnemeye başladı.

– Yemeyi unuttuğun zaman yaşadığını hatırlarsın.

Bürodan ayrıldığım zaman aradan birkaç saat geçmişti. Başım fıldır fıldır dönüyordu. Ned, başladığım yazıyı evde tamamlayacağına dair söz aldı. İhtiyarın gerçekten de bana kapılmış olduğunu anlattı. Holde asansör beklerken bana yetişti.

– Yüzümü kara çıkarmazsın değil mi? Bu gece bana özel uçakla gönderirsin. Eğer gerekirse bu gece uyuma. Teşekkür!

Sonra elimi hararetle sıktı.

Eve geldiğim zaman her taraf karanlıktı. Öylesine heyecanlıydım ki, heyecanımı yaptıştırıp kendime gelebilmek için birkaç bardak şarap yuvarlamam gerekti. Bugünkü olayı duyunca Mona'nın ne diyeceğini merak ediyordum. Paltomun cebine soktuğum müsveddeleri unutmuştum. Bütün düşüncelerim Çin, Timbuktu, Hindistan, İran, Siyam, Borneo, Burma, egzotik güzelliğe sahip Uzak Doğu, gemiler, trenler, kervanlar, develer, Nil nehrinin yeşil suları, yabancı diller, ormanlar, çöller, camiler, dilenciler, papazlar, şatolar, mabetler, piramitler üzerinde dolaşıyordu. Beynim öylesine zonkluyordu ki, eğer birisi gelmezse keçileri kaçıracağım gerçekti.

Ön pencerenin önündeki büyük koltuğa gömülüp oturdum. mumun alevi titrek gölgeler yaratıyordu. Birden kapı yumuşak bir şekilde açıldı.

Gelen Mona'ydı. Hemen yanıma koştu, kollarını boynuma doladı ve beni hırsla öptü. Yanağından bir damla göz yaşının süzüldüğünü hissettim.

Halâ üzgünsün, dedim. Allah'ını seversen neyin var?

Cevap olarak kendisini kucağıma attı. Bir saniye sonra kollarını tekrar boynuma dolamıştı. Saçlarını okşayarak bir süre ağlaması için rahat bıraktım.

Ağlaması kesilince sordum:

– Çok mu korkunç? Bana anlatamaz mısın?

– Hayır, Val, anlatamam. Çok çirkin.

Azar azar ağzından lâf almaya başladım. Yine ailesi. Annesini görmeye gitmişti. Her şey eskisinden daha kötüydü. İpotek meselesi hakkında bir şeydi... Derhal ödenmediği takdirde ev gidecekti.

Mona, burnunu çekiştirerek:

– Fakat asıl mesele bu değil, dedi. Bana karşı tutumu çirkin. Sanki kötü bir kişiymişim gibi. Evli olduğuma inanmak istemiyor. Bana orospu dedi.

Öfkeyle:

– Şu halde onu düşünmekten vazgeçelim, dedim. Böyle konuşan bir anne, iyi bir insan değildir. Nasıl olsa, istenilen para tutarı fantastik. Böylesine acele olarak üç bin doları nereden bulabiliriz? Aklını kaçırmış olmalı.

– Lütfen böyle konuşma, Val. Durumu daha da zorlaştırıyorsun.

– Ondan iğreniyorum, dedim. Annen olması durumu değiştirmez. Bana göre kan emen bir sülükten farksız. Bırak ne bok yerse yesin pis kaltak!

– Val! Val! Lüften...

Mona, eskisinden daha şiddetle ağlamaya başladı.

– Pekâlâ, dedim. Tek kelime daha söylemiyorum. Dilimi tutamadığım için kusura bakma.

Tam o sırada kapı çalındı, sonra pencereye vuruldu. Yerimden fırlayıp kapıya koştum. Mona hâlâ ağlıyordu.

Kapıyı çalanın kim olduğunu görünce hayretle bağırdım.

– Vay canına!

– Böyle yakın bir arkadaşından saklandığın için cehennemde yanacaksın. Burada, köşe başındaki evde oturuyorum da seni bir kez olsun göremedim. Hep aynısın, hiç değişmedin, öyle değil mi? Eh, nasılsın bakalım? Girebilir miyim?

Bu o anda hayatta en son görmek istediğim bir kişiydi... MacGregor.

Mumu ve Mona'yı bir koltuğa kapanmış ağlar görünce haykırdı.

– Ne oldu... biri mi öldü? Kavga ediyordunuz, değil mi?

Mona'nın yanına gitti, elini uzattı, sonra vazgeçerek saçlarını okşamaya başladı.

Sesine sempatik bir ifade vermeye çalışarak:

– Üzülme, dedi. Yapılacak daha iyi işler var. Yemek yediniz mi? Geçerken uğrayıp sizi yemeğe davet etmeyi düşünmüştüm. Yas tutulan bir eve gireceğim hiç aklıma gelmemişti.

– Sus Allah aşkına! diye rica ettim. Durumu anlatırsam, zannetiğin gibi olmadığını anlayacaksın.

Mona:

– Lütfen bir şey söyleme, Val, dedi. Bir dakikaya kadar bir şeyim kalmaz.

MacGregor, bilgiç bir tavırla Mona'nın yanına oturdu.

– İşte konuşma buna denir, dedi. Hiç bir şey insanın tahayyül ettiği kadar kötü değildir.

– Allah'ını seversen saçma şeyler yumurtlayıp durma! Görmüyor musun, üzgün?

MacGregor'un tutumu hemen değişti. Ayağa fırlayarak ciddî bir tavırla sordu:

– Ne var, ciddî bir şey mi? Üzerinize geldiysem özür dilerim.

– Önemli değil, yalnız biraz dilini tut. Geldiğine sevindim. Belki de akşam yemeğine çıkmak Mona'ya iyi gelir.

Mona:

– Siz ikiniz gidin, dedi. Ben evde kalmayı tercih ederim.

MacGregor:

– Eğer yapabileceğim bir şey varsa..., diye başladı.

Kahkahayı bastım.

– Tabiî, yapabileceğin bir şey var, dedim. Yarın sabah üç bin dolara ihtiyacımız var!

– Aman yahu, bütün üzüntünüz bu mu?

Göğüs cebinden iri bir püro çıkardı ve ucunu ısırdı.

– Oysa ben, üzüntülü bir durum zannediyordum.

– Şaka ediyordum, dedim. Hayır, parayla ilgili değil. MacGregor neşeli bir tavırla:

– Size her zaman için on dolar ödünç verebilirim, dedi. Ama binlerce dolardan söz ederseniz, benim anlamadığım bir dille konuşuyorsunuz derim. Kimsenin hazırda üç bin doları yoktur, bunu bilmiyor musunuz?

– Fakat üç bin dolara ihtiyacımız yok ki, dedim.

– Şu halde neden ağlıyor... mehtaba mı?

Mona:

– Lütfen gidin ve beni yalnız bırakın, olmaz mı? dedi.

MacGregor:

– Bunu yapamayız, dedi. Kabalık olur. Bak, kızım, seni ağlatan her ne ise, düşündüğün kadar üzücü olduğunu sanmıyorum. Üzüntülerin daima boş bir yönleri vardır, bunu unutma. Haydi, yüzünü yıka ve sırtına bir şey geçir, ha? Bu kez sizi çok iyi bir lokantaya götüreceğim.

Kapı birden ardına kadar açıldı. O'Mara, kafayı tütsülemiş, kapının önünde belirdi. Gökten inmiş kudret helvası dağıtıyormuş gibi bir hali vardı.

MacGregor neşeli bir sesle:

– İçeri nasıl girdin? diye sordu. Seni son gördüğüm zaman poker oynuyordun. Dokuz dolarımı çarptın. Nasılsın?

Elini uzattı.

Aceleyle:

– O'Mara bizimle oturuyor, dedim.

MacGregor:

– Burada bulunuşunun nedeni anlaşıldı. Gerçekten de düşüneceğiniz bir şey var şimdi. Bu herife bir saniye olsun itimat etmezdim.

O'Mara, birden, koltuğun üzerine abanmış, gözleri yaşlı Mona'yı fark etti.

– Ne oldu?

– Önemli değil, dedim. Sonra söylerim. Akşam yemeği yedin mi?

O'Mara, evet veya hayır diye cevap vermeden MacGregor atladı.

– Onu davet etmedim. Eğer kendi parasını ödeyecekse, gelebilir tabiî. Ama benim konuğum olarak hayır.

O'Mara bu söz üzerine sadece sırıttı. Böyle bir konuşmaya kızmayacak kadar neşeliydi.

Şarap şişesine dalarken:

– Bana bak, Henry, dedi. Sana anlatacak çok şeyim var. Fevkalâde şeyler. Bugün, büyük bir gün geçirdim.

– Bende!

MacGregor:

– Ben de bir içki alabilir miyim? dedi. Sizlerin iyi bir gün geçirmiş olmanızın onuruna içeceğim.

O'Mara:

– Yemeğe çıkıyor muyuz? diye sordu. Bir yere oturana kadar çenemi açmak istemiyorum. Anlatacak çok şeyim olduğu için ayak üstü konuşmak istemiyorum.

Mona'nın yanına gittim.

– Bizimle gelmek istemediğinden emin misin?

Mona zayıf bir sesle:

– Evet, Val, dedi. Gitmek istemiyorum.

O'Mara:

– Oh, haydi yürü, dedi. Sana verilecek çok iyi haberlerim var.

MacGregor:

– Tabiî, biraz toparlan, dedi. Her gün yemeğe davet etmem... Özellikle iyi bir lokantada.

Sonunda Mona'yı da kandırdık. Giyinmesini beklerken oturup biraz şarap içtik.

MacGregor:

– Biliyor musun, Hen, dedi. Sana bir yardımım dokunabileceğini tahmin ediyorum. Bugünlerde ne iş görüyorsun? yazıyorsun, her halde. Paran da yok, ha? Dinle, büroya bir daktilo lâzım. Parası iyi değil, ama sizi geçindirir sanıyorum. Yani, tanınıncaya kadar demek istedim.

Bu sözünü kıkır kıkır gülerek alayla bitirdi.

O'Mara, MacGregor'un suratına doğru bir kahkaha savurdu.

– Daktilo, ha! vah, vah!

– Çok düşüncelisin, Mac, dedim. Fakat şu anda işe ihtiyacım yok. Bugün büyük bir iş aldım.

O'Mara hayretle haykırdı.

– Neee?! Sallama, yavrum! Asıl ben sana bir iş ayarladım, hem de su gibi bir iş. Sana söylemek istediğim de buydu.

– Aslında bir iş almış değilim, diye açıkladım. Komisyon işi. Yeni bir dergi için seri yazı yazacağım. Ondan sonra Afrika'ya, Çin'e, Hindistan'a falan gidebilirim.

MacGregor kendisini tutamadı.

–Boş geç, Henry, diye patladı. Seninle biri dalga geçmiş olmalı. Sana söylediğim iş haftada yirmi papel ödüyor. Gerçek para. Bunun yanı sıra yine seri yazılarını yazabilirsin. Eğer iş iyi giderse, kaybedeceğin bir şey olmaz. Tamam mı? Fakat Allah için, Henry, böyle şeylere güvenemeyeceğini kavrayacak çağda değil misin? Ne zaman büyüyeceksin?

Mona, giyimli olarak yanımıza geldi.

– İş hakkında bir şeyler duydum, Val, nedir? Val'ın işe ihtiyacı yok. Hepiniz saçmalıyorsunuz, hepiniz.

MacGregor:

– Haydi, yürüyün bakalım, dedi. Sözünü ettiğim lokanta Flatbush'ta. Dışarda araba bekliyor.

Arabaya dolduk ve lokantaya gittik. Lokanta sahibi MacGregor'u çok iyi tanıyormuş gibi görünüyordu. Belki de müşterilerinden biriydi.

MacGregor'un şöyle söylediğini duyduğum zaman çok şaşırdım.

– Ne isterseniz yiyebilirsiniz. Önce kokteyle ne dersiniz?

– Acaba iyi şarabı var mı? diye sordum.

MacGregor:

– Şaraptan söz eden kim? dedi. Önce bir kokteyle ne dersiniz diye sordum?

– Tabiî isterim, şarap listesini de görmek istiyorum.

– Hep aynısın. Her zaman benim işimi zorlaştırırsın. Tabiî, haydi, durma, eğer şarap ısmarlamak istiyorsan, söyle. Ben şaraba elimi bile sürmem. Midemi kaynatıyor.

Önce çok lezzetli bir çorba içtik, arkasından nefis bir ördek kızartması yedik.

MacGregor ağzı dolu olarak:

– Size iyi bir lokanta olduğunu söylemiştim, değil mi. dedi. seni ne zaman yaya bıraktım, söyle bana, piç kurusu... Demek daktilo işi senin için uygun değil, ha?

Mona sertçe:

– Val bir yazardır, dedi. Daktilo değil.

– Yazar olduğunu biliyorum, fakat bir yazarın da arada sırada yemesi gerekir, değil mi?

Mona, öfkelendi.

– Aç kalmış bir hali var mı? Ne yapmaya çalışıyorsun, iyi bir yemekle bizi kandırmak mı istiyorsun?

MacGregor'un saçları diken diken oldu.

– İyi bir dostuma karşı böyle konuşmazdım, dedi. Sadece durumunun iyi olup olmadığını anlamak istemiştim. Henry'nin sümüklü halini bilirim.

Mona:

– O günler geçmişte kaldı, dedi. Onunla beraber olduğum sürece, Val aç kalmaz.

MacGregor da terslendi.

– İyi canım! Bundan iyisi de can sağlığı. Fakat her zaman para temin edebileceğinden emin misin? Ya sana bir şey olursa? Ya sakat kalırsan?

– Saçmalıyorsun. Benim sakat kalmam söz konusu olamaz.

– Senin gibi düşünen insan çoktur, ama yine de sakatlıktan kaçınamamışlardır.

– Tartışmayı bırakın, diye rica ettim. Söylesene bakalım, Mac, neden o işi almam için böylesine ısrar ediyorsun?

Geniş bir tebessümle bana baktı.

– Garson! diye bağırdı. Biraz daha şarap!

Sonra kıkır kıkır güldü.

– Sana hiç bir şey söyleyemem, değil mi, Henry? Hep gerçek, dersin. İşi almanı isteyişimin sebebi, seni etrafımda görmek istemem. Seni özlüyorum. Aslında, işin ücreti on beş papel, ama beş papelini cebimden ödeyecektim. Senin yakınlığını hissetmek, seni çevremde görmek için. Şu kanun işinde insanın çevresini nasıl sıkıcı insanlar sarıyor bilemezsin. Ne konuştuklarını bile doğru dürüst anlayamam. İşe gelince, yapacak bir şey yok. İstediğin kadar hikâye yazabilirsin... ya da her ne haltlar karıştırıyorsan. Biliyorsun, seni görmeyeli hemen hemen bir yıl oluyor. Önceleri üzülüyordum. Sonra, aman sen de, nasılsa evlendi, dedimdi. Nasıl olduğunu bilirim... Demek ki şu yazı serisinde çok ciddîsin, ha? Eh, kendi kendine karar verecek yaştasın. Zor bir oyuna giriyorsun, ama kim bilir, belki onların arasından sıyrılıp çıkabilirsin. Kimi zaman bu fikri ben de kafamda evirip çevirdim. Kendimi dâhi olarak düşünmediğim muhakkak. Etraftaki boklukları görüyorum da, artık dâhi diye bir varlık kabul edemiyorum. İster inanın ister inanmayın,ama kanun adamları arasında da durum aynı. Kolay olduğunu düşündüğümü sanmayın! İhtiyarın senden de benden

de akıllı olduğu muhakkak. Demirden bir kalıp haline geldi. İhtiyar çaylak, ikimizden de çok yaşayacak, görürsün.

O'Mara, söze karıştı.

– Ben de bir iki kelime söyleyebilir miyim? Henry, bir saat önce sana bir şey söylemeye çalışıyordum. Senin işine bayılan biriyle tanıştım. Mezzotins'ler için bir yıllık abone yaptırdı...

– Mezzotinst mi? Neden söz ediyor, Allah aşkına?

– Daha sonra anlatırız... Devam et, Ed!

Her zaman olduğu gibi uzun bir hikâyeydi. Görünüşte, O'Mara, yetimhane konuşmamızdan sonra uyumamıştı. Geçmiş hakkında ve güneşin altındaki her şey üzerine düşünmüştü. Uykusuzluğuna rağmen, bir şeyler yapabilmek hevesiyle erkenden kalkmıştı. Çalışmalarını... hepsini... bir çantaya doldurmuş, ilk önüne çıkan adama asılmak kararıyla sokağa fırlamıştı. Şansını değiştirmek için Jersey şehrine gitmeye karar vermişti. İlk önüne çıkan yer, bir kereste deposu olmuştu. Patron henüz gelmişti ve neşesi yerindeydi.

O'Mara:

– Tonlarca tuğla gibi herifin üzerine çöktüm, dedi. Aslını isterseniz, ne söylediğimi ben de bilmiyordum. Bütün bildiğim ona bir şeyler satabilmekti.

Keresteci iyi bir alıcı olmuştu. O da işin aslını bilmiyordu, ama yardıma hazırdı. Her nasılsa, O'Mara, işi kişiliğe dökmesini becermişti. En iyi arkadaşı, Henry Miller'in çalışmalarını satıyordu. Adamın kitaptan falan anladığı yoktu, ama iyilik etmesini seven bir kişiydi.

O'Mara:

– Abone olmak için çeki yazıyordu ki, dedi. Ordan daha başka türlü de yararlanmak düşüncesi aklıma saplandı. Tabiî önce çeki cebime yerleştirdim, sonra müsveddelerini çıkardım. Kâğıtları tomarıyla masasının üstüne koydum. Hemen onları ne kadar zamanda yazdığını öğrenmek istedi. Altı ayda yazdığını söyledim. Neredeyse koltuğundan yere yuvarlanıyordu. Tabiî, okumasına fırsat vermemek için hababam konuştum. So-

nunda döner koltuğunun arkasına yaslandı ve zile bastı. Sekreteri göründü. Geçen yılki reklâm kampanyası için açılan dosyayı getirin, dedi.

– Sonunun nereye varacağını tahmin ediyorm, dedim.

– Bir dakika, Henry, sözümü bitireyim. İyi haberim yakında.

O'Mara'nın konuşmasını dinledim. Anladığım kadarıyla bir işti. Ancak her gün büroya gitmeyecektim, çalışmalarımı evde de yapabilirdim.

O'Mara:

– Tabiî, arada sırada onunla da konuşmalısın, dedi. Seninle tanışmak için can atıyor. Dahası da var, sana oldukça iyi para ödeyecek. Başlangıç olarak haftada yetmiş beş kaldırabilirsin. İş iştir. Nasıl yazacağımı bilsem, ben bile yapabilirim. Gözden geçirmeni istediği süprüntüyü getirdim. O yazıları sol elinle bile yazabilirsin.

– Fena değil, dedim. Ancak, bugün başka bir teklif daha aldım. Senin aldığın tekliften daha iyisi.

O'Mara, bunu işitmekten pek memnun olmadı.

MacGregor:

– Bana öyle geliyor ki, siz benim yardımıma ihtiyaç göstermeden çalışıyorsunuz, dedi.

Mona:

– Hepsi saçma, dedi.

O'Mara:

– Bana bak, dedi. Neden namusuyla biraz para kazanmasını istemiyorsun? Birkaç ay ancak sürecek. Ondan sonra istediğiniz gibi hareket edebilirsiniz.

"Namusuyla" kelimesi MacGregor'un kulaklarını tırmalamış olacaktı.

– Şimdi ne iş yapıyor? diye sordu.

Sonra bana döndü.

– Yazdığım sanıyordum. Nedir, Hen, ne haltlar karıştıyorsun?

Sırf Mona'nın hatırı için durumu kısa kelimelerle anlattım.

– Hayatında bir kere olsun, O'Mara haklı, dedi. Böyle davranmakla eline bir şey geçmez.

Mona:

– Siz kendi işinize baksanız daha iyi olacak sanıyorum, dedi.

MacGregor:

– Haydi, haydi, dedi. Yükseklerde uçmaktan vazgeç. Hepimiz Henry'nin eski arkadaşlarıyız. Ona kötü tavsiyelerde bulunmayız, değil mi?

Mona:

– Onun tavsiyeye ihtiyacı yok, dedi. Ne yaptığını çok iyi biliyor.

– Peki, kardeşim, istediğin gibi olsun!

Sonra birden bana döndü.

– Bize anlatmak istediğin öbür teklif neydi? Biliyorsun... Çin, Hindistan, Afrika...

– Oh, şu dedim.

Sonra gülümsedim.

– Neden nazlanıyorsun? Bana bak, belki beni sekreter olarak alırsın, ha? Kanun işlerini hemen bırakırım. Çok ciddî söylüyorum, Henry.

Mona, bir telefon etmek için izin istedi. Bu da demekti ki, anlatacağım teklifi duymak istemiyordu.

O'Mara:

– Nesi var, Allah aşkına? dedi. Eve geldiğim zaman neden ağlıyordu?

– Önemli değil, dedim. Ailevî bir mesele. Para meselesi, sanıyorum.

MacGregor:

– Garip bir kadın, dedi. Böyle söylediğim için kusura bakmazsın, değil mi? Sana çok bağlı olduğunu falan biliyorum, ama fikirleri pek sakat. Eğer dikkat etmezsen yakında başını derde sokacaktır.

O'Mara'nın gözleri parıldıyordu.

– Sen işin aslını bilmiyorsun, diye yumurtladı. Bu sabah bir şeyler yapmak istememin nedeni de buydu zaten.

– Hey bana bakın, dedim. Ben ne yaptığımı çok iyi biliyorum.

MacGregor:

– Bok biliyorsun! dedi. Seni tanıdığımdan beri hep böyle söylersin... ama nereye kadar vardın? Seninle her karşılaştığımız zaman yeni yeni hayaller peşindesin. Yakında, seni hapisten kurtarmam için kefil olmamı isteyeceksin.

– Pekâlâ, pekâlâ, fakat bundan başka bir zaman söz ederiz. Mona geliyor... konuyu değiştirelim. Onu gerektiğinden fazla kızdırmak istemem... zaten bugün yeteri kadar üzüldü.

O'Mara'nın gözlerinin içine bakarak sözüme devam ettim.

– Demek gerçekten de birden fazla babalısın.

Mona sandalyesine oturmak üzereydi.

– Demin de söylediğim gibi..., dedim.

MacGregor:

– Hoppala, dedi. Ne biçim konuşma bu?

– O'Mara için pek biçimsiz bir konuşma sayılmaz, dedim. Dün akşam konuştuklarımızı anlatmam gerekirdi, ama uzun sürer. Her neyse, söylediğim gibi, rüyam dağılırken sana neler söyleyeceğimi çok iyi biliyordum.

(Konuşurken gözlerimi O'Mara'dan ayırmıyordum.)

– Söyleyeceklerimin rüyayla bir ilişkisi yoktu, diye ekledim.

– MacGregor biraz şaşkındı.

– Ne rüyası? diye sordu.

– Biraz önce anlattığım rüya, dedim. Bırakta, onunla konuşmamı bitireyim, olmaz mı?

MacGregor:

– Garson! diye seslendi. Şu baylara sor bakalım, ne içecekler?

Bize döndü.

– Ben tuvalete kadar gidiyorum.

O'Mara'ya hitap ederek:

– Şöyle, dedim. Çok küçük yaşta babanı kaybetmen iyi

olmuş. Şimdi gerçek babanın... ve annenin kişiliklerini daha iyi anlarsın. Gerçek babanın kişiliğini anlaman, annenin kişiliğini anlamandan çok daha önemlidir. Halen birçok baban var, ama sen farkında değilsin. Zengin bir adamsın. Ölüyü mezardan çıkartmanın yararı ne? Sen hayatta olanlara bak! Bütün çevren babayla dolu. Sana ismini verenden ve seni yetimhaneye gönderen babalarından çok daha değerli babalar. Gerçek babanın kişiliğini anlamak için. evvelâ iyi bir evlât olman gerekir.

O'Mara'nın gözleri parıldıyordu.

– Devam et, dedi. Ne demek istediğini anlamadığım halde, dinlemek hoşuma gidiyor.

– Fakat çok basit, dedim. Bak şimdi... örneğin, beni ele alalım. Beni bulduğun için ne kadar şanslı olduğunu biliyor musun? Senin baban değilim, ama sana çok iyi bir kardeşim. Bana para verdiğin zaman sana sıkıcı sorular sorar mıyım?.. Seni iş araman için sıkıştırır mıyım? Eğer bütün gün yataktan çıkmazsan, sana ağzımı açıp da tek kelime söyler miyim?

Mona, üzüntüsüne rağmen ilgilenmişti.

– Bütün bu konuşmaların anlamı nedir?

– Neden söz ettiğimi çok iyi biliyorsun, dedim. Sevgiye ihtiyacı var.

Mona:

– Hepimizin sevgiye ihtiyacı var, dedi.

– Bizim bir şeye ihtiyacımız, yok dedim. Gerçekten de yok. Çok talihliyiz, üçümüz de. Her gün yiyoruz, iyi uyuyoruz, okumak istediğimiz kitapları okuyoruz, arada sırada tiyatroya gidiyoruz... ve birbirimize sahibiz. Bir baba, ha? Babayı ne yapacağız? Bakın, gördüğüm rüya her şeyi halletti... benim için. Bisiklete bile ihtiyacım kalmadı. Arada sırada rüya görürsem, rüyamda bisiklete binebilirim, bu da benim için yeterli. Gerçeklerden çok daha iyi. Rüyamda hiç lâstik patlamıyor, patlasa bile önemli sayılmıyor. Hiç yorulmadan bütün gün ve gece bisiklete binebiliyorsun. Ted haklıydı. İnsan rüyayla geçiştirmeli... Eğer o rüya olmasaydı, McFarland'le bugün ta-

nışamayacaktım. Ah, size bundan söz etmemiştim, değil mi? Eh, boş verin, başka zaman anlatırım. Mesele şu.. yeni bir dergiye seri halinde yazı yazmamı istediler. Yolculuk etme şansı da var...

Mona sırf kulak kesilerek:

– Bana bundan söz etmemiştin, dedi. Dinlemek istiyorum...

– A, teklif iyi gibi görünüyor, dedi. Fakat diğerleri gibi balon olacağa benzer.

Mona ısrar etti.

– Anlayamıyorum. Dergiye ne yazacaksın?

– Hayat hikâyemi.

– Eeee...?

– Yapabileceğimi sanmıyorum. İstediği gibi değil, hiç olmazsa.

O'Mara:

– Sen delisin, dedi.

Mona tutumum karşısında tamamen yanılarak:

– Geri mi çevireceksin? dedi.

– Önce düşüneceğim.

O'Mara:

– Seni hiç anlayamıyorum, dedi. Hayatının sonuna kadar rahat yaşayabileceğin bir fırsat yakalıyorsun... McFarland gibi bir adam seni bir gece içinde meşhur edebilir.

– Biliyorum, dedim. Ben de bundan korkuyorum. Henüz başarı için hazır değilim. Ya da böyle bir başarı istemiyorum. Aramızda kalsın... size karşı son derece dürüst olacağım... nasıl yazılacağım bilmiyorum. Henüz bilmiyorum! Allah'ın cezası seriyi yazmamı söylediği an bunu anladım. Söylemek istediğimi nasıl söyleyeceğimi öğrenmem için uzun zaman gerek. Belki de hiç öğrenemeyeceğim. Hazır başlamışken size başka bir şey daha söyleyeyim... bu arada iş de istemiyorum... ne dergi işi, ne gazete işi, ne de başka bir iş. Bütün istediğim bildiğim gibi hareket etmek. Size ne yaptığımı biliyorum diye söylenip duruyorum. Doğru, yalan da değil, hani! Belki size

saçma gibi gelir, ama benim yolum bu. Başka türlü hareket edemem, bunu anlayabiliyor musunuz?

O'Mara cevap vermedi, ama yumuşamış olduğunun farkındaydım. Mona, her zamanki gibi son derece sevinçliydi. Alçak gönüllülük ettiğimi düşünüyor, fakat hiç bir işi kabul etmeyeceğimden ötürü için için seviniyordu.

Bir kere daha bana her zaman söylediklerini tekrarladı.

– İstediğin gibi hareket etmeni istiyorum, Val. İşinden başka bir şey düşünmeni istemiyorum. İster on yıl, ister yirmi yıl sürsün, umurumda değil. Hiç başarı sağlayamazsan bile umurumda olmaz. Yalnız yaz yeter!

Masaya dönen MacGregor konuşmanın son kelimelerini yakalamıştı.

– On yıl sürecek olan nedir?

İyi niyet anlatan bir sırıtışla:

– Bir yazar olmak, dedim.

– Hâlâ bunu mu tartışıyorsunuz? Boş verin, yahu! Şimdi sen bir yazarsın, Henry, bunu senden başka kimse bilmiyor. Yemeğiniz bitti mi? Bir yere gitmem gerekiyor. Sizi eve kadar bırakırım.

Aceleyle çıktık. MacGregor'un her işi aceleydi. Poker oynarken bile acele ederdi. Şimdi de poker partisine gidiyordu.

MacGregor sanki kendi kendisine söyleniyormuş gibi:

– Kötü bir alışkı, dedi. Hiç kazanmıyorum da. Eğer yapacak başka işim olsa bundan vazgeçeceğimi biliyorum. Bir bakıma zaman öldürmekten başka bir şey değil.

– Neden zaman öldürmek zorundasın? dedim. Bizimle beraber gelemez misin? Zamanı kemirerek de tüketebilirsin, tabiî zaman öldürmek istiyorsan, demek istedim.

– Haklısın, bunu hiç düşünmemiştim. Bilmiyorum, ama zayıflık her halde.

– Artık kitap okumuyor musun?

Kahkahayla güldü.

– Okumuyorum, Henry. Senin bir kitap yazmanı bekliyorum. Belki o zaman tekrar okumaya başlarım.

Bir sigara yaktı. Sonra utangaç bir tavırla:

– Arada sırada elime bir kitap alıyorum, tabiî, dedi. Ama hiç de iyi bir kitap seçmiyorum. Zevkimi yitirmiş gibiyim. Uyumak için sadece birkaç satır okuyorum, o kadar. Artık ne Dostoievsky, ne Thomaz Mann, ne de Hardy'yi okuyabiliyorum, Henry... Yemek pişirmekten nasıl sıkılıyorsam, onların eserlerini okumaktan da sıkılıyorum. Sabrım kalmamış... İlgim de tükenmiş. İnsan büroda çalışırsa, birçok alışkanlıklarından vazgeçiyor. Hatırlar mısın, Hen, çocukken nasıl çalışırdım? Allah'ım, o zamanlar hırsım, tutkum vardı. Dünyayı yakacaktım, değil mi? Şimdi... aman... artık önemi kalmadı. Bizim meslekte Dostoievsky'yi okuyup okumamanı iplemiyorlar. En önemli mesele... davayı kazanabilecek misin? bir dava kazanmak için fazla akıllı olmana lüzum yok, bunu rahatlıkla söyleyebilirim. Eğer gerçekten akıllıysan, mahkemelerden uzak kalırsın. Pis işi başkasına yaptırırsın. Evet, eski hikâye, Henry. Dinlemekten usandım. Ellerinin temiz kalmasını isteyen bir kimse hukuku seçmemeli. Seçtiği takdirde aç kalır... Biliyorsun... tembel hergelenin biri olduğum için hep söylenir dururdum. Seni anladığımı sanıyorum. Vaktini hep iyi geçiriyormuşsun gibi görünüyorsun. Ben hiç de iyi vakit geçirmiyorum. Artık iyi vakit geçirmiyorum, demek istedim. Neden evlenmiş olduğumu bir türlü anlayamıyorum. Belki de başka birisini daha sıkıntıya sokmak için, zannederim. Çektiğim cefayı bilsen şaşırırsın. Benim için ne yaparsa yapsın, hep hatalı. Münakaşadan başka bir halt ettiğimiz yok.

Onu tahrik etmek için:

– Yapma yahu, dedim. Söylediğin kadar kötü bir kişi değilsin.

– Değil miyim? Birkaç günlüğüne benimle beraber oturmalısınız. Bak, öylesine huysuz bir insanım ki, kendi kendimle bile geçinemem... buna ne buyrulur?

Ağzımı yaya yaya sıyırttım.

– Neden gırtlağına bir bıçak atmıyorsun? Gerçekten, durum böylesine kötüye giderse, başka çaren kalmıyor.

– Bana mı söylüyorsun? diye haykırdı. Her gün kendi kendimle tartışır dururum. Evet, efendim.

Elini direksiyon simidine vurdu.

– Her gün kendi kendime, yaşamak isteyip istemediğimi sorar dururum.

– Asıl mesele ciddî olmamda, dedim. Bu soruyu kendine bir kere sordun mu, cevabım hemen alırsın.

– Yanılıyorsun, Henry! Sandığın kadar kolay değil. Keşke kolay olsaydı. Keşke yazı tura atıp cevabını alabilseydim.

– Bunu böyle çözümleyemezsin.

– Biliyorum, Henry, biliyorum. Fakat beni tanırsın! Eski günleri hatırlar mısın? Aptese gidip gitmemeye bile karar veremezdim.

İçinden gelmediği halde bir kahkaha attı.

– Dikkat ettin mi, insan yaşlandıkça bazı sorunlar kendiliğinden çözümleniyor. Her adımda ne yapacağını tartışmıyorsun. Sadece sızlanıyorsun.

Evin önüne yanaşıyorduk. Vedalaşmak için biraz oyalandı. Gaz pedalına hafifçe dokunurken:

– Unutma, Henry, dedi. Başın sıkışacak olursa senin için Randall'da her zaman iş hazır. Haftada yirmi kâğıt... Arada bir neden beni aramıyorsun? Her zaman ben mi senin peşide koşacağım?!

IV. Bölüm

Louis Lambert:

– İçimde öylesine bir parlaklık hissediyorum ki, diyor. Belki dünyayı aydınlatabilirim, ama hâlâ bir çeşit maden içinde kapalıyım.

Balzac'ın eserlerinde dile getirdiği bu anlatım, esiri olduğum gizli ıstırabı çok iyi belirtiyor. Beraber ve aynı zamanda birbirinin tam tersi iki yaşantı sürdürüyordum. Biri "mutlu girdap diğeri "hayalî yaşantı" olarak nitelendirilebilirdi. Aktif hayatta aldığım rolde, herkes beni olduğum gibi, ya da göründüğüm gibi kabul ediyor; diğer rolümde beni kimse tanımıyordu, hiç olmazsa kendimi ben tanımıyordum, Olgular nasıl bir çabuklukla ve şaşkınlıkla birbirine karşı başarı sağlarsa sağlasın, daima kendi gücüyle meydana gelmiş aralıklar vardı ki, bu aralıklarda düşüncelerim içinde kendimi kaybederdim. Görünüşte, dünyanın benim için kapanması ve tekrar eski halime dönmem, ancak birkaç dakikalık zamana ihtiyaç gösteriyordu. Oysa, kendi kendimle baş başa kalıp yazmak için daha uzun aralıklara ihtiyaç vardı. Ekseri işaret ettiğim gibi, yazma işi asla kesilmezdi. Fakat bu iç işlemden çeviri işlemine geçiş daima, ve kesinlikle, büyük bir adımdır. Bugün, şu veya bu anlatımı ne zaman veya nerede kullandığımı, bir yerde gerçekte kullanıp kullanmadığımı, yahut şu veya bu zamanda kullanmak niyetinde olup olmadığımı hatırlamak benim için ekseri zordu.

Alelâde bir unutma ve özel bir çeşit unutma vardır; özel çeşit unutma, çok kuvvetli bir ihtimalle, aynı annda iki dünyada birden yaşamak yüzündendir. Bu eğilimin sonuçlarından biri, sayısız zamanlarda her şeyin birden yaşanmasıdır. Daha da kötüsü, kâğıt üzerine aktarmayı başardığımız şey ne olursa

olsun, halen kafanızın içine yazmış olduğunuz şeyin bölünemeyecek kadar küçük bir parçası gibi görünür. Herkesçe tanınmış olan, rüyalarda kendisini çok daha etkin olarak belli eden nefis duygu-bilinen bir alışkıdan meydana gelen duygusal durumu kastediyorum: tanıdık birine tekrar ve tekrar rastlamak, aynı sokaklarda dolaşmak, birbirinin benzeri durumlarla yüzyüze gelmek kendisini ekseri uyanış sırasında bana hissettirir.Belirli bir düşünceyi, belirli bir durumu, belirli bir karakteri nerede kullandığımı düşünerek beynimi ne kadar sık zorlarım! Acaba "O" nu düşüncesizce atılan bazı müsveddelerde mi kullanmış olduğumu çılgınca düşünürüm! Ve sonra, "O" nu tamamen unuttuğum zaman, birdenbire "O" nu hayalimde yazdığım, fakat kâğıt üstüne aktarmadığım sürekli yazılarımda kullanmış olduğum kafama dank eder."O" ilk fırsatta yazmak için hayalî bir not alırım, böylelikle "O" nu sanki bir daha kullanmayacakmışım gibi gömmek isterim. Notu alırım ve "O" nu zevkli anlarımın arasında hemen unuturum.

Sanki bir arada giden iki melodi varmış gibi: biri özel işletme, diğeri toplum kulağı için. Bütün çaba, sürekli iç melodinin bazı küçük kırıntılarını toplum plâğına sokuşturmak içindir.

Dostlarımın hareketlerimde yakaladıkları işte bu iç gümbürtüydü. Üzülmeleri de yazılarımın bu gümbürtüden yoksun oluşuydu. Onların için üzüntü duyuyordum. Fakat içimde bir istidat vardı, ters bir istidat, beni, temel kişiliğimi vermekten ala koyan bir istidat. Bu "terslik" kendisini hep şöyle belli ederdi: "Gerçek kişiliğini ortaya ser ve onlar seni budasınlar." "Onlar" kelimesi sadece dostlarımı değil, bütün dünyayı kastediyor.

Bir keresinde kendimi tamamen verebileceğim bir yaratığa rastladım. Ne yazık ki, bu yaratıklar sadece kitaplara özgüydü. Benim için ölüden beterdi... onlar tahayyülden başka bir yerde varlık göstermemişlerdi. Ah, akaraba, hayalet ruhlarla ne konuşmalar yapardım! Tek satırının bile kaydedilmediği ruharaştırıcı konuşmalar. Gerçekten, bu "eski-İlhamlar", üs-

lubuma uydurmak için seçtiğim ilhamlar, kayıtlara karşı koyuyordu. Varlıkgöstermeyen dillerde kullanıyordu. Öyle basit, düz, berrak bir dildi ki, kelimeler gereksizdi. Sessiz bir dil de değildi, çünkü "yüksek yaratıklar"la yapılan konuşmalarda kullanılırdı. Bir haykırışın ve gürültünün diliydi... kalp haykırışı, kalp gürültüsü. Fakat sessiz. Eğer çağırdığım Dostoievsky'yse, "tam Dostoievsky" ydi, yani, romanları, anıları ve bildiğimiz mektuplarıyla, söylenmemiş, yazılmamış eserleriyle tanınan bir adam. Konuşan örnek ve ilk örnekti, sözüm ona. Daima dolu, tanınan, doğru sözlü; ister duyulabilsin, ister duyulmasın, ister kaydedilmiş olsun, ister kaydedilmemiş olsun daima kusursuz bir çeşit müzik... Öyle bir dil ki ancak Dostoievsky gibi bir kişi tarafından kullanılabilirdi.

Böyle tarifi imkânsız gürültülü sohbetlerden sonra, nihayet tam zamanıdır diyerek makinemin başına otururdum. Kendi kendime "İşte şimdi yazabilirim!" diye söylenirdim. Ve makinemin başında, gökteki yıldızların başıboş oluşması gibi, hareketsiz, sessiz otururdum. Saatlerce çevremin farkına varmadan oturabilirdim. Sonra, hiç beklenmedik bir sesle daldığım rüyadan silkinerek uyanırdın; önümüzdeki boş kâğıda bakar, ağır hareketlerle bir cümle ya da birkaç satır yazardım. Sonra da kâğıdın üstündeki satırlar sanki başka bir el tarafından yazılmış gibi, dalgın dalgın o satırlara bakar dururdum. Genellikle dalgınlığımdan başkasının gelişiyle kurtulurdum. Eğer gelen Mona'ysa, müthiş heyecanlanır (beni daktilo başında otururken görünce) ve yazdıklarımı okumasına izin vermem için yalvarırdı. Kimi zaman, Mona yazdığım cümleciği okurken yarı dalgın, robot gibi otururdum. Onun şaşkınlıkla sorduğu sorulara, yarı trans halinde, sanki çok uzaklardaymışım gibi, boş ve boğuk sesle cevap verirdim. Kimi zaman, altına raptiye konmuş bir insan gibi yerimden fırlar bir sürü yalan uydurur (diğer sayfaları sakladığımı söylerdim), sonra deliler gibi söylenmeye başlardım. İşte o zamanlar bülbül gibi öterdim. Sanki bir kitaptan okuyormuş gibi, bütün konuşmalarım onu

kandırmak içindi... aslında kendimi kandırmak içindi!... Derin düşünceye daldığımı, yaratmak üzere olduğumu söylerdim. Çok şaşıran Mona, böyle bir zamanda beni rahatsız ettiğinden ötürü özür dilerdi ve Mona'nın özür dileyişini rahatlıkla, umursamaz bir tavırla kabul ederdim. Sanki "önemli değil, dağarcığımda daha bunun gibi neler var," demek istermiş gibi bir tavır takınırdım. Söylediğim yalanı gerçekleştirirdim. Sadece karakterleri bulmakla kalmaz, onları hareket de ettirirdim. Ve zavallı Mona heyecanla, "Bunları gerçekten de yazılarına koyacak mısın? diye sorardı. (Böyle anlarda hiç birimiz hangi kitap olacağını düşünmezdik.) "Kitap kelimesi söz konusu oldu mu, ilk akla gelen "Kitap" olur, yani yazılması gereken kitap, sakladığım, bitirmeden ona göstermeyeceğim "Kitap" (Mona daima sanki bu gizli kitap gerçekten de yazılıyormuş gibi davranırdı. Hatta yokluğumda bu kitabı aramış da bulamamış gibi numara bile yapardı.) Mona bazen bu konuşmayı üçüncü bir kişinin yanında yapar, şaşırtıcı durumların ortaya çıkmasına sebep olurdu. Eğer ikimiz arasında geçen konuşmayı dinleyen Ulric'se mesele yoktu. Çünkü genellikle oynadığımız oyuna yavaşça girer ve kendisi de aktif bir rol alırdı. Yaptığı bir hatayı hemen düzeltirdi. Örneğin, eğer şimdiki zaman çekimini kullanıyorsak, Ulric, gelecek zaman çekimini kullanırdı. ("Bir gün kitap yazacağını biliyorum!") Bir dakika sonra, yaptığı hatayı anlar ve düzeltirdi:" Yazacaksın demek istemedim, yazdığın kitabı kastettim. Yazdığın diyorum, çünkü, insan halen içine girmiş olduğu bir konuyu yazmaya başlamadığı takdirde böyle konuşamaz. Belki fazla kesin konuşuyorum, özür dilerim."

Böyle durumlarda konuşmasını bu şekilde sonuçlanmasına hepimiz memnun olurduk. Hep beraber kahkahalarla gülerdik. Ulric'in kahkahası her zaman en gür ve en çirkindi. "Ho! ho!" diye gülerdi. Sanki "Hepimiz fevkalâde yalancılar değil miyiz?! Ben de fena sayımam hani! Eğer yanınızda biraz daha kalırsam, ben de sizin kadar yalancı olacağım." demek istiyordu. "Ho Ho Ho! Ha Ha! Ha! Ha hah! heh heh!" Bu arada ba-

caklarına vurur, dizlerini döver, dilini şaplatırdı... Diğer arkadaşlarla durum bu kadar iyi değildi. Mona'nın söylediği gibi, onlar "münasebetsiz" sorular sormaya karşı fazla eğilim gösteriyorlardı. Kronski de Ulric gibi oyunu nasıl oynayacağım biliyordu. Bir bakıma Ulric'ten daha değişik davranıyordu, ama Mona'yı tatmin ediyordu. Mona ona güvenebilirdi. Kronski'nin bütün hatası,oyunu çok güzel oynamasıydı. Sadece yardımcı olmakla kalmıyor, kendiliğinden birşeyler de uyduruyordu. Onun bu gayreti, şeytani olmamakla beraber tatsız tartışmalara yol açıyordu. Kritik dakika daima kendisini kahkaha tufanıyla birlikte belli ediyodu... Daha çok Mona belli ederdi. Bu da, Mona'nın nerede olduğunu unutmuş olduğuna işaretti. Bana gelince, inandırma konusuyla bir ilişkim olmadığı için, onlara uymak zorunluğunu hissetmiyordum. Yapmam gerekli olan şey, yüzümün anlatımını mümkün olduğu kadar sade tutabilmekti. Canım isterse güler, düzeltme yapar, fakat hiçbir şekilde, ne kelimeyle ne de el hareketiyle bunun bir oyun olduğunu ima etmezdim...

Sürekli olarak meydana gelen garip, küçük olaycıklar yaşantımızın değişmeden, sıkıcı geçmesini önlüyordu. Bazen bu olaylar havai fişekleri gibi peşi peşine sıralanıyordu.

Bu küçük olayların başlangıcı, büyük bir kesekağıdına koyup gardırobun içinde sakladığımız aşk mektuplarının aniden ve esrarlı kayboluşu oldu. Arada sırada evin temizliğini yapan kadının, bu kesekâğıdını çöpe atmış olduğunu öğrenmemiz tam bir hafta sürdü.

Mona haberi aldığı zaman neredeyse bayılıyordu.

– Onları muhakak bulmalıyız! diye ısrar etti.

Bulalım, ama nasıl? Çöpçü kamyonu çoktan boşaltmıştı. Çöpün boşaltılmış olduğu yeri bulsak bile, şimdiye kadar çöplerin dağ gibi yığılmış olması gerekirdi. Mamafih, Mona'yı memnun etmek için, çöplerin nereye boşaltıldıklarını öğrendim. O'Mara, çöplüğe kadar gelmeyi teklif etti. Çöplük cehennemin bir ucundaydı. Çöpçünün o günkü çöpü nereye bo-

şaltmış olduğunu araştırmaya başladık. Delice bir işe kalkıştığımız gerçekti. Çöp kamyonunun şoförüne durumu açıkça anlatmış, adamı razı etmiştim. Çöpü nereye dökmüş olduğunu hatırlamak için elinden gelen çabayı gösterdi, ama yararı olmadı. Çalışmaya başladık, ben ve O'Mara... Elimize aldığımız bastonlarla çöpleri tavuk gibi eşeledik durduk. Güneş altındaki her şeyi bulduk, ama aşk mektuplarını bulamadık. O'Mara, çöplerin arasında bulduğum öteberiyi eve getirmeme güçlükle engel oldu. O'Mara, çöplerin arasında güzel bir pipo kutusu buldu. Pipo içmediği için bu kutuyu ne yapacağı merak konusuydu. Kemik yüzlü bir çakı buldum, fakat bıçakları öylesine paslıydı ki açmak mümkün değildi. Ayrıca, Woodlawn Mezarlık Müdürlüğü tarafından verilmiş olan bir mezar taşı faturasını da cebime tıktım.

Mona, mektupların kaybolmasını üzüntüyle karşıladı. Bu olayın kötüye işaret olduğunu kabul etti. (Yıllar sonra, sevgili Madam Hanska'nın mektuplarıyla ilgili olarak Balzac'ın başına gelenleri okuduğum zaman, bu olayı canlı olarak açıkladım.)

Çöplüğü ziyaretimizin ertesi günü, mahalle karakolu komiseri hiç beklenmedik bir anda ziyaretimize geldi. Komiser, Mona'yı arıyordu; bereket versin ki Mona o gün evde yoktu. Birkaç nazik cümleden sonra nasıl bir yardımım dokunabileceğini sordum. Herhangi kötü bir durum olmadığını kesinlikle söyledi. Sadece birkaç şey sormak istiyordu. Mona'nın kocası olarak bu sorulara cevap verip veremeyeceğimi sordum. Bu nazik teklif karşısında isteksiz görünüyordu.

– Ne zaman dönecek acaba? diye sordu.

Cevap veremeyeceğimi söyledim. Bir işte çalışıp çalışmadığını sordu.

– Yani, bir işi var mı demek istiyorsunuz? dedim.

Bu sözüme aldırmadı.

– Demek nerede olduğunu bilmiyorsunuz, ha?

Ağzımdan lâf almak için beni sıkıştırdığı açık seçik belliydi. En küçük bir fikrim olmadığını bildirdim. Sorduğu so-

rular arttıkça, dudaklarım kasıldı. Kafasından neler geçtiğini hâlâ anlayamıyordum.

Nihayet bir ipucu yakaladım. Sanatçı olup olmadığını sorduğu zaman kuyruğunu kıstırmış olduğunu anladım.

– Bir bakıma, evet.

İkinci soruyu bekledim.

Cebinden bir Mezzotint çıkardı ve önüme koydu.

– Belki bunun hakkında bana bilgi verebilirsiniz?

İyice rahatladım.

– Muhakkak, dedim. Ne öğrenmek istiyorsunuz?

Arkasına yaslanarak rahatça konuşmaya hazırlandı.

– Şey, dedi. Bu nedir? Yani, bu dümeniniz nedir demek istedim?

Gülümsedim.

– Dümen falan yok. Satıyoruz.

– Kime?

– Kime olursa. Herkese. Kabahat mi?

Saçını kurcalarken sustu. Sonra, sanki kafadan atıyormuş gibi sordu.

– Bunu kendin okudun mu?

– Tabiî, okudum, çünkü ben yazdım.

– Ne dediniz? Siz mi yazdınız? Yazarın Mona olduğunu sanıyordum?

– İkimiz de yazarız.

– Fakat bunda onun imzası var.

– Doğru. Bize göre bazı nedenler var.

– Demek ki böyle?

Tırnaklarını kemirerek kafasını zorlar göründü.

Büyük sürprizi yumurtlamasını bekledim.

– Ve bunları satarak geçiniyorsunuz... şey, bu kâğıt parçalarını?

– Çalışıyoruz...

Tam bu sırada Mona gelmez mi! Komiseri, Mona'ya tanıştırdım. Sahi, komiser sivildi.

Mona'nın hayretle haykırmasına çok şaşırdım.

– Onun komiser Morgan olduğunu nereden bilirdim?

Zarif bir başlangıç değildi.

Komiser hiç de şaşırmamıştı. Sanki Mona'nın, polisin burada bulunuş nedenini açıklaması hoşuna gitmişti.

Çok nazik bir tavırla ve tatlı bir sesle sordu:

– Şimdi, küçük hanım, bu küçük makaleyi neden yazmış olduğunuzu bana açıklayabilir misiniz?

Burada ikimiz birden konuştuk.

– Yazanın ben olduğumu söylemiştim! diye haykırdım.

Benimle aynı anda konuşan Mona da:

– Bunu polise neden anlatmam gerektiğini anlamıyorum, dedi.

– Ben yazdım.

– O yazmadı, dedim.

Komiser babacan bir tavırla:

– Hanginiz yazdı? dedi. Yoksa beraber mi yazdınız?

Mona:

– Onun bununla bir ilgisi yok, dedi.

– Beni korumaya çalışıyor, diye itiraz ettim. Söylediği tek kelimeye bile inanmayın.

Komiser:

– Belki de onu korumaya çalışıyorsunuz! dedi.

Mona, kendisini engelleyemedi.

– Korumak mı? diye haykırdı. Ne demek istiyorsunuz? Bunun... bunun nesi varmış?

Mona, suçlandırıcı bu delile ne isim vereceğini kestirememişti.

– Cinayet işlediğinizi söylemiş değilim. Öğrenmek istediğim bunu yazmak için sizi kışkırtan şeyin ne olduğu?

Önce Mona'ya sonra Komiser Morgan'a baktım.

– Ben söyleyeyim mi? dedim. Bunu yazan benim. Öfkeli olduğum için, adaletsizlik görmekten nefret ettiğim için yazdım. İnsanların bunu bilmelerini istedim. Sorunuza cevap oldu mu?

Komiser Morgan, Mona'ya hitap ederek:

– Demek ki siz yazmadınız? dedi. Bunu öğrendiğim için memnun oldum. Sizin gibi güzel bir kadının böyle şeyler yazabileceğini tasavvur edememiştim.

Mona yine şaşırmıştı. Çok daha başka bir tepki beklemişti.

Komiser bana hitap ederek konuşurken sesinin tonu hafifçe sertleşmişti.

– Bay Miller, eğer deyim uygunsa, bu şiddetli eleştirileriniz hakkında şikâyetler alıyoruz. Halk böyle şeylerden hoşlanmıyor. Öfkelendirici. Radikal partiden bir kişiye benziyorsunuz. Tabiî olmadığınızı biliyorum, aksi halde böyle bir yerde oturmazdınız. Bu apartımanı çok iyi bilirim. Hakim ve dostlarıyla burada iskambil oynardık.

Rahatlamaya başlamıştım. Konuşmaların, ortalığı karıştırmamamız için küçük bir öğütle tatlıya bağlanacağını biliyordum.

Mona'ya:

– Komisere neden bir içki ikram etmiyorsun? dedim. Bizimle bir kadeh içmenizde sakınca yok değil mi, Bay Morgan? Görevli olmadığını sanıyorum?!

– Memnuniyetle içerim, dedi. Çünkü nasıl kişiler olduğunuzu anladım. Böyle meselelere dikkat etmemiz gerektiğini biliyorsunuz. Usul bakımından. Bu semt, ağır başlı kimselerin toplandığı semttir.

Çok iyi anladığımı belirtmek istermiş gibi gülümsedim. Sonra, henüz çocuk denecek yaştayken yakalanıp önüne sürüklendiğim komiseri hatırladım. Anılarım şimşek gibi kafamda birden çakıvermişti.

Bu olayı hatırlamam bana bir ilham verdi. Bir bardak şarabı yuvarladıktan sonra Komiser Morgan'a dikkatle baktım ve çamurlu yolda koşmasını seven koşu atı gibi ileri atıldım.

Tatlı bir sesle:

– Eski 14. Ward'danım, diye başladım. Belki Komiser Short'u ve Oakley'i tanırsınız? Veya Jimmy Dunnet? Pat McCarren'i hatırlayacağınız muhakkak. Tam on iki!

Elini uzatarak:

– Ben Greenpoint'tenim, dedi.

– Vay, vay, ne haber? Temize çıktık.

– Sahi aklıma geldi, dedim. Acaba viskiyi tercih mi edersiniz? Sormak hiç aklıma gelmemişti.

Viskimiz yoktu, ama nasıl olsa istemeyeceğini biliyordum.

– Mona, buralarda bir yerde Skocth olacaktı? Komiser Morgan hemen itiraz etti.

– Hayır, hayır! Aklıma bile getirmek istemem. Bu şarap çok güzel. Demek ki 14. Ward'dansınız... ve bir yazarsınız...? Söyler misiniz bana, şu...şu... şeylerden başka neler yazarsınız? Kitap yazdınız mı?

– Birkaç. Son yazdığım kitabı basılır basılmaz size gönderirim.

– Çok naziksiniz. Bana karınızın da eserlerinden gönderin, olmaz mı? Şunu söylemeliyim ki, çok zeki bir kadın seçmişsiniz. Sizi nasıl savunacağını da bildiği muhakkak.

Eski günlerden bir süre konuştuktan sonra Komiser Morgan gitmesi gerektiğine karar verdi.

– Şikâyetleri hasır altına atacağız, ne diyorsunuz şunun ismi ne?

Mona:

– Mezzotints, dedi.

– Tamam, M harfine koyacağız. İyi günler ve yazılarınızda iyi şanslar. Eğer başınız sıkılırsa beni nerede bulacağınızı biliyorsunuz.

El sıkıştıktan sonra kapıyı usulca arkasından kapadım.

Kendimi bir koltuğa atarken:

– Ooofff! dedim.

Mona:

– Bir daha beni arayan olursa, dedi. Mezzotintsleri benim yazdığımı unutma. Konuşmanızın üzerine gelmem büyük bir şans eseri. Böyle insanlarla nasıl konuşulacağını bilmiyorsun.

– Başarılı bir konuşma yaptığımı sanıyordum.

– Polisle hiç bir zaman dürüst konuşmamalısın.

– Duruma göre değişir, dedim. Seçim yeteneğini kullanmak şarttır.

Mona şiddetle itiraz etti.

– Güvenilemez kişilerdir. Onlara karşı dürüst davranılmaz... O'Mara'nın burada bulunmamasına sevindim. Böyle durumlarda senden de aptaldır.

– Neden yakındığını anladıysam Allah beni kahretsin!

– Zamanımızı boşa geçirmemize sebep oldu. Ona içki de ikram etmemeliydin.

– Bana bak, konu dışına çıkıyorsun. Polisler de insandır, değil mi? Polislerin hepsi de kaba insanlar değil ya!

– Eğer biraz akıllı olsalardı polis mesleğine girmezlerdi. Bence hiç biri on para etmez.

– Pekâlâ, bu konuyu bırakalım.

– Her iş bitti sanıyorsun... sana nazik davrandı diye. İnsanı enselemelerinin yolu bu. Artık kara kaplı deftere geçtik. Yapacakları ikinci şey burdan taşınmamızı istemek olacaktır.

– Oh, üzülme, üzülme!

– Pekâlâ, göreceksin... Domuz, neredeyse şişeyi bitirecekmiş!

Üzücü başka bir olay bundan birkaç gün sonra meydana geldi.

Son birkaç haftadan beri, Arthur Roymond vasıtasıyla tanıdığım Doc Zabriskie adında bir dişçiye gidip geliyordum. İnsan onun bekleme odasında yıllar geçirebilirdi. Zabriskie'nin o zamanlar çok az iş gördüğüne inanılıyordu. Gerçekte, konuşmasını seviyordu. Ağzın bir karış açık, çenene ağrılar girmiş, dişçi koltuğunda otururken, o, iplikçi kan gibi kafa şişirirdi. Kardeşi Boris'in takma diş ve köprü yaptığı protez atelyesi muayenehaneye bitişikti. Her ikisi de büyük satranç oyuncularıydı, ve ekseri, dişçi koltuğuna oturmadan önce onlarla birer parti oynamak zorunda kalırdım.

Diğer alışkıların yanında, Doc Zabriskie'nin boksa ve güreşe karşı büyük tutkusu vardı. Önemli olan bütün maçlara gi-

derdi. İş dünyasındaki tüm yahudiler gibi, müzik ve edebiyata da düşkündü. Fakat en iyi yönü, alacağı için insanı sıkıştırmamasıydı. Özellikle, sanatçılara karşı zayıf olduğu için, sanatçılarla çok iyi geçinirdi. Bir gün, henüz yazıp bitirmiş olduğum bir müsveddeyi ona götürdüm. Yazı, küçük Herkül, Jim Londos hakkında fazlasıyla büyütülmüş, övücü bir yazıydı. Zabriskie okurken, ben de ağzım bir karış açık, çenemde müthiş bir ağrı, koltukta oturuyordum. Okumasını bitirdikten sonra sevinçten çılgına döndü: yazıyı hemen kardeşine gösterdi ve Arthur Raymond'a telefon etti.

Sonra bana döndü:

– Böyle güzel yazabileceğini hiç düşünmemiştim, dedi.

– Benimle daha iyi dost olmak kararını verdi. Bir gün buluşup, bu konularda daha derin tartışmalara dalıp dalamayacağımızı sordu.

Bir tarih kararlaştırdık ve yemekten sonra Cafe Royal'de buluşmak üzere anlaştık. Arthur Raymond, Kronski ve O'Mara da geldi. Biraz sonra dostumuz Zabriskie'yle buluştuk. Tam oturuma son verip "Roumanian" lokantasına gideceğimiz sırada, kibrit ve ayakkabı bağı satan sakallı bir ihtiyar yanımıza geldi. Bana ne olduğunu bilmiyorum, fakat kendime hakim olamadan zavallı ihtiyarla alay etmeye, cevap veremeyeceği sorular sormaya, ayakkabı bağlarını inceleyip karıştırmaya, ağzına püro tıkmaya başladım. Herkes bana şaşkınlıkla baktı, sonra öfkeli homurtular duyuldu. İhtiyar adamın gözleri yaşlıydı. Bavulunda belki bir servet olduğu üzerine şaka yaparak adamı güldürmeye çalıştım. Taş gibi ağır bir sessizlik oldu.

O'Mara birden koluma yapıştı.

– Buradan gidelim, diye mırıldandı. Zor duruma düşeceksin.

Sonra diğerlerine döndü ve sarhoş olduğumu, beni biraz dolaştıracağını söyledi. Dışarı çıkarken ihtiyarın eline bir avuç para sıkıştırdı. İhtiyar arkamdan yumruğunu öfkeyle salladı.

Köşeye ancak ulaşmıştık ki, karşımıza Sheldon, deli Sheldon çıktı.

Altın dişlerini gösterip sırıtırken iki elini de açarak haykırdı.

– Bay Miller! Bay O'Mara!

Gören olsa, bizi kaybolmuş da yeni bulunmuş kardeşler zannedeceklerdi.

Sheldon'un koluna girdik ve nehre doğru yürümeye başladık. Sheldon neşeyle mırıldanıyordu. Söylediğine göre, bütün şehirde beni arıyordu. Durumu çok iyiydi. Bürosu evine çok yakındı.

– Peki, siz ne yapıyorsunuz, Bay Miller?

Bir kitap yazmakta olduğumu söyledim.

Bu sözümü duyunca kolunu kurtarıp karşımızda durdu. Kollarını göğsüne kavuşturmuş, yüzünde komik bir ifade, ciddiyetle duruyordu. Gözleri hemen hemen kapanmış, ağzı buruşmuştu. Dudaklarını ıslık çalacakmış gibi büzmüştü.

Sanki bütün dünya kendisini dinliyormuş gibi, tane tane konuştu.

– Bay Miller, her zaman bir kitap yazmayı düşünürdüm. Sheldon anlıyor. Evet, muhakkak.

Bu arada başını şiddetle öne arkaya sallıyor ve kendi söylediklerini yine kendisi evetliyordu.

Sheldon'u gırgıra almaya her zaman hazır olan O'Mara:

– Klondike hakkında yazıyor, dedi.

Sheldon, işaret parmağını burnumuzun dibinde sallayarak, alaylı bir tebessümle:

– Hayır, hayır! dedi. Bay Miller büyük bir kitap yazıyor. Sheldon bilir.

Birden kollarımıza yapıştı, sonra bir elini çekip parmağını dudaklarına götürdü.

– Sh-h-h-!

Çevremizde kimsenin bulunmadığından emin olmak için etrafına bakındı. Parmağını dudaklarından indirmeden ileri geri dolaşmaya başladı.

– Durun, diye fısıldadı. Bir yer biliyorum... Sh-h-h!

O'Mara, kolumdan çekiştirirken Sheldon'u kenara itti ve kabaca:

– Yürümek istiyoruz, dedi. Sarhoş, görmüyor musun?

Sheldon dehşete kapılmış göründü.

– Ah, hayır! diye haykırdı. Hayır, Bay Miller sarhoş olamaz!

Eğilip yüzüme baktı.

– Hayır, diye tekrarladı. Bay Miller hiç sarhoş olmaz.

Parmağı dudaklarında, çarpık ayaklarının imkân verdiği kadar koşar adımlarla yanımızda yürüyordu. O'Mara, gittikçe hızlanarak yürüdü. Nihayet, Sheldon durdu ve ondan iyice uzaklaşmamızı seyretti. Kollarını göğsünde kavuşturmuş, kımıldamadan duruyordu. Sonra, birdenbire koşmaya başladı.

Bize yetiştiği zaman fısıldadı.

– Dikkat edin. Polanyalılar buralarda. Shhhhh!

O'Mara adamın yüzüne karşı bir kahkaha savurdu.

Sheldon yalvardı.

– Gülmeyin!

O'Mara dişlerini gıcırdatarak terslendi.

– Sen delisin!

Sheldon, sanki kırık cam parçaları üzerinde yürüyormuş gibi adımlarını dikkatle atarak, hızlı hızlı yürüyordu. Birkaç dakika sesini çıkarmadan yürüdü. Birden durdu, paltosunun ve ceketinin önünü açtı, aceleyle iç ceplerinin düğmelerini, sonra ceketim, paltosunu ilikedi. Alt dudağını sarkıttı, gözlerini kıstı, şapkasını kaşlarının üzerine kadar indirdi ve yürüdü. Bütün bunları sesini çıkarmadan elini ileri doğru uzattı, parmağındaki parlak yüzüğü yarım döndürdü. Sonra ellerini paltosunun ceplerine soktu.

Eskisinden daha dikkatle yürürken:

– Ses çıkarmayın! diye fısıldadı.

O'Mara:

– Kafadan çatlak, dedi.

– Sh-h-h-h!

Sessiz bir kahkaha attım.

Şimdi, dudaklarını ancak kıpırdatarak, hemen hemen duyulamayacak kadar yavaş sesle konuşmaya başlamıştı. Sözlerinin ancak birkaç kırıntısını yakalayabiliyordum, o kadar.

O'Mara:

– Ağzını aç biraz! dedi.

– Sh-h-h-h!

Ağzın içinde yuvarlanan daha çok boş lâflar. Sık sık Kuuuuuu ve İiiiiiii'lerle kesilen kelimeler. Ağzının içinde yuvarlanan kesik hayret sayhaları ve ıslık sesleri. Esrarlı olmaya çalışmalar. Şimdi benzin tanklarına ve kasvetli görünüşlü kereste ambarına yaklaşıyorduk.

Boş caddeler tehdit edici ve sıkıntılı görünüyordu. Birdenbire Sheldon'un koluma yapıştığını hissettim. İnce dudaklarının arasından "Ughhh" gibi bir sayha fırladı.

Kolumu çekiştiriyor ve başını sallıyordu. Tıpkı başını salayarak yelesini silkeleyen bir at gibi.

Dikkatle etrafıma bakındım. Karşı kaldırımda, zikzaklar çizerek muhtemelen evine gitmekte olan bir sarhoş vardı. Adam oldukça şişmandı.Ceketinin önü açıktı ve ne şapkası ne de kravatı vardı. Arada sırada duruyor ve sunturlu bir küfür sallıyordu.

Sheldon koluma daha sıkı sarılarak:

– Çabuk, çabuk! diye mırıldandı.

– Shhh! önemli değil, dedim.

– Bir Polanyalı, diye fısıldadı.

Tir tir titrediğini hissedebiliyordum.

O'Mara'ya:

– Haydi, caddeye çıkalım, dedim. Baksana adam korkusundan ölecek.

Sheldon:

– Evet, evet, diye sızlandı. Bu taraf daha iyi.

Dirseklerini vücuduna yapıştırmış, elini uzatmaya çalışarak yolu gösteriyordu. Köşeyi döner dönmez adımları canlandı. Yarı koşuyor, yarı yürüyor, başını sağa sola çevirip et-

rafına bakınıyor, sanki gafil avlanmamak için elinden geleni yapıyordu. Metroya geldiğimiz zaman ondan ayrıldık. Tabiî, oturduğum evin adresini verdim. Bir kibrit kutusunun içine yazmak zorunda kaldım. Elleri hâlâ titriyor, korkusundan dişleri takırdıyordu.

Elini veda edermiş gibi sallayarak:

– Sheldon sizi tekrar arayacak, dedi.

Basamakların sonunda durdu, döndü, pamağını dudaklarının üzerine dokundurdu.

O'Mara, mümkün olduğu kadar yüksek sesle tısladı.

– SHHHHHHH!

Sheldon ciddiyetle sırıttı. Sonra sessizce dudaklarını kımıldattı. Dudaklarının kımıldayış şeklinden POLONYALI demek istediğini anladım. Muhtemelen haykırmakta olduğunu zannediyordu.

O'Mara:

– Adresimizi ona vermemeliydin, dedi. Herif peşimizi bırakmayacak. Zırdelinin biri. Tüylerimi ürpertiyor.

Sularını silkeleyen köpek gibi silkelendi.

– Bir şeyi yok, dedim. Eğer gelirse, ben onu idare ederim. Ayrıca, Sheldon'u severim.

– Ah, bilirim, seversin!

– Parmaklarındaki taşları gördün mü?

– Muhtemelen Renanya taşıdır.

– Elmas demek istiyorsun! Sheldon'u tanımazsın. Dinle, eğer yardıma ihtiyacımız olursa, bu adam gömleğini satar yine bize yardım eder.

– Onu dinlemektense açlıktan ölmeye razıyım.

– Peki, sen bilirsin. Bana öyle geliyor ki, günün birinde Bay Sheldon'a ihtiyacımız olacak. Allahım, şu sarhoş Polonyalıyı görünce nasıl titriyordu!

O'Mara sessizdi.

– Hiç aldırmıyorsun, değil mi? diye alay ettim. Çarlık Rusyası'nda devlet yönetimi altında yapılan katliam hareketlerinin ne olduğunu bilmezsin...

O'Mara ekşi bir sesle:

– Sen de bilmezsin, dedi.

– Sheldon'a baktığım zaman anlıyorum. Evet, efendim, bana göre bu zavallı yürüyen bir katliamdır. Eğer o Polanyalı bize doğru gelseydi, zavallıcık donuna dolduracaktı.

Birkaç gece sonra Osiecki kız arkadaşıyla beraber geldi. Kızın adı Louella'ydı. Açıktan açığa belli olan sadeliği onu sadeliği onu güzelleştiriyordu. Üzerinde Nil-yeşili bir gece elbisesi, ayağında muz-sarısı ve portakal rengi arası, geniş tokalı, arkası açık ayakkabı vardı. Sessiz, içine kapanık ve şakadan hoşlanmayan bir tipti. Tavırları ve tutumu bir nişanlıdan çok bir hastabakıcıya benziyordu.

Osiecki'nin dudaklarında sabit bir tebessüm vardı. Tutumu, "İşte, istemiştiniz, getirdi." demek istiyormuş gibiydi. Sanki, benim yardımım olmadan ondan istediğinizi öğrenebilirsiniz, demek istiyordu. Oturmak ve sunulan içkiyi yudumlamak için gelmişti. Konuşmaya gelince, sanki konuşulanların hepsini teybe alıyormuş gibi, yalnız dinliyordu.

Çok garip bir konuşmaydı, çünkü Louella'nın ağzından "evet", "hayır", yanılmıyorsam, "zannedersem" veya "belki" kelimelerinden başka şey çıkmıyordu. Osiecki'nin tebessümü gittikçe yayılıyordu, sanki: "Size söylemiştim." demek istiyordu. İçtikçe dişleri daha çok sallanıyordu. Ağzının içi yalnız çelik tellerle döşenmiş gibi görünüyordu. Ne yerse yesin, çok yavaş ve sıkıntıyla çiğniyordu. Gerçekte, çiğnemekten çok dişleriyle eziyordu. Son ziyaretinden beni yüzünün kırmızılığı artmış ve üzüntülü ifadesinde bir değişiklik olmamıştı.

Durumun iyiye gidip gitmediğini sorduğum zaman, Louella'ya döndü.

Kelimeler ağzının içinde yuvarlanarak:

– Size söylesin, dedi.

Louella:

– Hayır, dedi.

– Yine eski sıkıntılar mı?

Osiekci yine Louella'ya baktı.

Bu sefer Louella:

– Evet, dedi.

Sonra, bizi şaşırtan Oisecki'nin şöyle söyleyişi oldu:

– Nasıl hissettiğini sorun.

Bu sözünden sonra başını eğdi; bardağına birkaç damla salyası aktı. Cebinden bir mendil çıkardı ve gözle görünür bir zorlukla ağzını sildi.

Bütün gözler Louella'ya çevrildi. Görmeyen gözlerle bize bakmaktan başka tepki göstermedi. Soluk yeşil gözleri taşlaşmış gibi sabit bakıyordu. Son derece rahatsız olmakla beraber, içimizden hiç biri kadının trans halini nasıl bozacağını bilmiyordu. Birdenbire kurulu bir makine gibi konuşmaya başladı. Hipnotize edilmiş gibi sesinin tonu değişmiyordu. Gözleri, hemen başımızın üstüne rastlayan şöminenin mermer rafına dikilmişti. Sahne elbisesini andıran Nil-yeşili gece elbisesi, cam gibi parlayan uçuk yeşil gözleriyle, bir medyumu andırıyordu. Yüzünün ifadesine uymayan saçları, çok güzeldi; gür kumral saçları bir çağlayan gibi çıplak omuzlarına dökülmüştü. Tam bir dakika büyülenmiştim; sanki sıcak kanlı bir cesede bakıyormuşum gibi duygulandım.

Değişmeyen ses tonuyla söylediklerini önceleri pek anlayamadım. Onu dinlemek, kayalık bir yere çarpan dalgaların sesini uzaktan dinlemeye benziyordu. İsim, yer, zaman söylemiyordu. Yavaş yavaş "O" deyiminin nişanlasına ait olduğunu kavradım. Arada sırada Osiecki'ye bakıyor, tepkisini anlamak istiyordum, ama Osiecki'nin hissiz durduğunu görüyordum. Hâlâ pişmiş kelle gibi sırıtıyordu. Onun böyle sırıtışını gören, Louella'nın ondan söz etmediğini düşünebilirdi.

Konuşmanın özeti, Osiecki'yi bir yıldan fazla tanıdığı, ve arkadaşlarının söylemelerine karşı, onun hiç değişmemiş kanısında olduğuydu. Louella, onun bir guguk kuşu olduğunu kesinlikle belirtti. Yakında kendisinin de onun gibi guguk kuşu olacağım sözlerine ekledi. Bunun onun hatası olduğuna dair

üstü kapalı bir söz yoktu. Hayır, sadece sanki talihsizlikti, ya da şans, rastlantıydı. Louella'nın dikkatini çeken onun bedbahtlığıydı. Onu sevdiğini sanıyordu, fakat her ikisinin de tepkisi anormal olduğu için, bunu anlaması imkânsızdı. Aleyhlerinde bulunmadığı arkadaşları, onun üzerindeki etkisinin kötü olduğunu düşünüyorlardı. Belki de öyleydi. Ona bağlanmasında açığa vurmadığı gizli amaçları yoktu. kendi yaşantısını kendisi sağlıyordu, gerekirse, ona da bakabilirdi. Ne mutluydu, ne de mutsuz. Günler rüyadaymış gibi, geceler de başka bir rüyanın devamıymış gibi geçiyordu. Kimi zaman şehirden ayrılmalarının uygun olacağını, kimi zaman da şehirden ayrılmalarının bir ayrım gözetmeyeceğini düşünüyordu. Karar vermesi gittikçe zorlaşıyordu.

Üzerlerine bir çeşit karanlık çökmüştü, dayanılmayacak gibi değildi. Kısa zamanda evleneceklerdi; arkadaşlarının evlenmelerine karşı duramayacaklarını düşünüyordu. Bitlere gelince, kendisi de onları hissetmişti; tahayyül de olabilirdi, tabiî, fakat tahayyüldeki ısırmayla gerçekteki ısırma arasında pek fark göremiyordu, özellikle deride ısırık yerleri kalıyorsa. Egzeması muhtemelen fark etmiş olacaktık, geçmek üzereydi... ama çok fazla içiyordu. Fakat onu ölmekten korkar göreceğine sarhoş görmeyi terch ediyordu. Herkes gibi onun da iyi ve kötü yönleri vardı. Yazık ki müzikten fazla hoşlanmıyordu, ama dinlemek için elinden gelen gayreti gösteriyordu. Hayatında ne müziğe, ne resime, ne de edebiyata karşı aşırı bir tutkusu olmamıştı. Çocukluğundan beri hiç bir şeye karşı hevesli olmamıştı. Hayatı her zaman rahat ve kolaydı, aynı zamanda, donuk ve monoton. Hayatın değişken olmaması diğerleri gibi onu etkilemiyordu. Yalnız da olsa başkalarıyla beraber de olsa kendisi için bir ayrım yoktu...

İşte, Louella konuşmasına böyle devam etti ve hiç birimizin onu susturmaya cesareti yoktu. Sanki bizi büyülemiş, etkisi altına almıştı. Eğer bir ceset konuşabilirse, Louella çok güzel konuşan bir cesetti. Ancak dudakları kımıldıyor, sesi çıkıyordu. Bu gerçekler, dışında, tamamen ölü sayılabilirdi.

Kadının etkisini bozan yine O'Mara oldu. Kapıda bir ses duyduğunu söyledi. Birden ayağa fırladı ve kapıyı hızla açtı. Kapının ötesi zindan gibi karanlıktı ve kimseler yoktu. Kapı birden açıldığı zaman Louella'nın başını hızla çevirdiğini gördüm. Birkaç dakika sonra yüz hatları yumuşadı, gözleri ışıklandı.

Mona:

– Bir içki daha alır mısınız? diye sordu.

– Evet, teşekkür ederim.

O'Mara henüz oturmuş, kendisine içki koyuyordu ki kapı vuruldu. Yerinden sıçradı. Mona, Louella'ya uzatmak üzere olduğu kadehi elinden düşürdü. Yalnız Osiecki hareketsiz kaldı.

Kapıya gittim ve sessizce açtım. Kapının önünde, şapkasını eline almış Sheldon duruyordu.

– Bir dakika önce burada mıydın? diye sordum.

– Hayır, henüz geldim.

O'Mara da sordu:

– Emin misin?

Sheldon ona cevap vermeden içeri girdi.

Odadakileri teker teker hafifçe selâmlayarak kendisini takdim etti.

– Sheldon.

Her eğilip selâm verişinde gözlerini yumuyor, doğrulduğu zaman açıyardı.

Onun mümkün olduğu kadar tabiî karşıladık ve içki ikram ettik.

– Sheldon hiç bir zaman geri çevirmez.

Gözlerinde gururlu bir parıltı, başını arkaya attı ve kadehi bir yudumda boşalttı. Sonra gözlerini kırpıştırarak ağzım şaplattı, sağlığımızın yerinde olup olmadığını sordu. Ciddî bir ifadeyle gülümseyen Louella'nın dışında, hepimiz bu soruyu kahkahalarla karşıladık.

Sheldon da gülümsemeye çalışıyordu, ama gülümseyişi, avını yemeye hazırlanan bir kurdun yalanması gibi, dişlerini göstermekten ileri gitmiyordu.

Osiecki, sert bir sıntışla Sheldon'a baktı. Ona karşı bir yakınlık duyduğu belliydi.

O'Mara'ya bakarak:

– İsminin ne olduğunu söylemişti? diye sordu.

Sheldon ciddî bir tavırla ismini söyledi, söylerken de gözlerini yummayı ihmal etmedi.

Osiecki, bu kez doğrudan doğruya ona sordu:

– Ön ismin yok mu senin?

– Yalnız Sheldon.

Osiecki, gittikçe ciddîleşerek:

– Fakat Polanyalısın, değil mi? dedi.

– Polanyada doğmuştum. Fakat Polonyalı olmadığımı övünerek söyleyebilirim.

Osiecki neşeyle:

– Eh, ben yarı Polanyalıyım, dedi. Fakat bununla övünüp övünmediğimi biliyorsam Allah belâmı versin.

Sheldon, yanlış bir söz söylemekten korkarmış gibi dudaklarını kıstı. Bakışlarını yakalayarak acı acı gülümsedi. Sanki şöyle söylemek istiyordu: "Polonyalı kanı kokusunun aldığım halde arkadaşlarının yanında elimden geldiği kadar terbiyeli davranmaya çalışıyorum."

Sesime tatlı bir ifade vermeye çalışarak:

– Sana bir zararı dokunmaz, dedim.

Osiecki, adeta haykırdı.

– Ne oldu?! Ne yaptım?

Sheldon hemen ayağa fırladı, göğsünü kabarttı, kaşlarını çattı, sonra sahneye çıkacak bir artist pozunu aldı.

Söylediği her kelimeden sonra dişlerinin arasından soluyarak:

– Shedon korkmuyor, dedi. Sheldon bir Polonyalıyla konuşmayı arzu etmiyor.

Sözünün burasında yerinden kımıldamadan başını boynunun üzerinde döndürebildiği kadar geriye çevirdi, baktı, sonra tekrar eski halini aldı. Tıpkı, yapma bir bebeği andırıyordu. Başını çevrirken gözlerini kısmış, alt dudağını sarkıtmış, parmağını kaldırmıştı.

O'Mara'dan bir ses yükseldi.

– Shhhhhh!

Osiecki, hem O'Mara'nın hem de Sheldon'un bu tutumuna çok şaşırmıştı.

– Ne oluyoruz? diye bağırdı.

– Sheldon konuşacak. Daha sonra Polonyalı konuşabilir. Burası çapkınlık yapılacak yer değil. Haklı mıyım, Bay Miller? Susun, lütfen!

Başım yine yapma bebekler gibi ekseni etrafında çevirdi.

– Bir zamanlar son derece korkunç bir şey yapılmıştı. Böyle bir şeyden hanımların ve beylerin önünde söz etmek zorunda olduğum için özür dilerim. Fakat bu adam...

Öfkeyle Osiecki'ye baktı.

– Bana Polonyalı olup olmadığımı sordu. Tuuuhhh!

Yere tükürdü.

– Bir Polanyalı olabilirim... Tuhh!

Yine tükürdü.

– Özür dilerim Madam Bayan Miller...

Sertçe eğildi.

– Polonyalı kelimesini duyduğum zaman tükürmeliyim. Tuuuhhh!

Üçüncü kez tükürdü.

Göğsünü şişirebilmek için derin bir nefes aldı. Aynı zamanda ağzının içine biriken tükürükleri toparladı. Alt çenesi titriyor, gözlerinden kara kara nefret ışıkları fışkırıyordu. Birden kasıldı, gerildi... Kendisini serbest bıraktığı takdirde caddenin karşı tarafına fırlayabilirdi.

Osiecki, ciddî bir endişeyle:

– Havaya fırlayacak, dedi.

O'Mara ayağa fırlayarak Sheldon'a bir kadeh şarap uzattı. Sheldon, sanki bir sineği kovmak istiyormuş gibi elinin bir hareketiyle bardağı O'Mara'nın elinden düşürdü. Şarap, Louella'nın Nil-yeşili şık elbisesinin üstüne döküldü. Fakat Lourella bunun farkına bile varmamış göründü. Osiecki, gittikçe karışıyordu. Şaşkınlık içinde sorgulu bakışlarını bana çevirdi.

Yalvarır gibi:

– Söyle ona, dedi. Söylediklerimle onu incitmek istememiştim.

Sheldon bakışlarını ilerdeki bir noktaya dikerek:

– Bir Polonyalı hiç bir zaman özür dilemez, dedi.

Öldürür, işkence eder, ırza geçer, kadınları ve çocukları yakar... fakat hiç bir zaman özür dilemez. Kan içer, insan kanı... dizleri üstüne çöküp dua eder, hayvan gibi. Ağzından dökülen her kelime ya yalandır, ya da küfür. Köpek gibi yer, donunu kirletir, pislik içinde yaşar, insanın yüzüne kusar. Sheldon her gece Tanrı'nın onları cezalandırması için dua ediyor. Tek canlı bir Polonyalı bile olsa, çevrede göz yaşı ve sıkıntı olacaktır. Sheldon onlara hiç acımaz. Onların domuz gibi gebermeleri gerekir... erkekleri, kadınları ve çocukları. Sheldon söylüyor... çünkü onları çok iyi tanır.

Konuşmaya başladığı zaman yarı aralık olan gözleri şimdi tamamen kapanmıştı. Kelimeler sanki dudaklarından zorlukla kaçıyormuş gibiydi. Ağzının bir köşesinde tükürük birikmişti. Tükürük birikintisi, onun kriz geçirmek üzere olan bir hastaya benzemesine sebep oluyordu.

Osiecki, adeta yalvardı.

– Susturun onu, lütfen, Henry!

Mona da haykırdı.

– Evet, Val, lütfen bir şeyler yap! Biraz fazla ileri gidiyor!

Onu şaşırtacağımı düşünerek birden haykırdım.

– Sheldon!

Sanki hiç bir şey duymamış gibi durdu.

Yerimden kalktım, kolunu yakaladım ve hafifçe sarstım.

– Gel, Sheldon, dedim.

Biraz daha şiddetli sarstım.

– Kendine gel!

Sheldon, sanki henüz kendisine gelmiş gibi gözlerini açtı ve yavaş yavaş etrafına bakındı.

Sanki parmağım gırtlağına sokup zehirli bir maddeyi kusmuş gibi memnun gülümsedi.

Sırtına oldukça şiddetli bir şamar patlatarak:

– Şimdi iyicesin, değil mi? diye sordum.

Gözlerini kırpıştırarak öksürdü.

– Özür dilerim, dedi. Hep Polonyalılar yüzünden. Beni hep hasta ederler.

– Burada Polonyalı yok, Sheldon, dedim.

Sonra Osiecki'yi işaret ettim.

– Bu adam Kanuck. Seninle el sıkışmak istiyor.

Sheldon, sanki ilk defa Osiecki'yi görüyormuş gibi elini uzatırken hafifçe eğildi.

– Sheldon!

– Tanıştığımıza memnun oldum.

Osiecki boş bir kadehe uzanırken hafifçe eğildi.

– Bir içki almaz mısınız?

Sheldon kadehi aldı, içkisini yudumladı, sanki zararsız olabileceğine inanıyormuş gibiydi.

Osiecki, neşeyle gürledi.

– Güzel mi?

– Ausgezeichnet!

Sheldon dudaklarını yaladı, ağzını şaplattı. Bunu memnuniyetinden çok, tavırlarının iyi olduğunu göstermek için yapmıştı.

Osiecki, Sheldon'a yakınlaşmak amacıyla:

– Henry'nin eski bir dostu musunuz? diye sordu.

– Bay Miller herkesin dostudur.

Açıklamak zorunda kaldım.

– Benim yanımda çalışırdı.

Osiecki, gözle görülür bir şekilde rahatlamıştı.

– Oh, anlıyorum! Şimdi anlıyorum!

– Şimdi serbest çalışıyor, diye ekledim.

Sheldon birden neşelendi ve elmas yüzüğünü parmağında döndürmeye başladı.

Ellerini oğuşturarak:

– Kanuna uygun bir iş, dedi.

Yüzüklerinden birini parmağından çıkartıp Osiecki'nin burnunun ucuna soktu. Yüzüğün üzerinde büyük bir yakut vardı. Osiecki, yüzüğü dikkatle inceledikten sonra Louella'ya verdi. Bu arada Sheldon, parmağından başka bir yüzük çıkartmış Mona'ya uzatmıştı. Bu yüzükte de oldukça büyük bir zümrüt vardı. Sheldon, yüzüklerinin yaptığı etkiyi görmek için birkaç dakika bekledi. Sonra büyük bir iş yapıyormuş gibi elmas olan diğer iki yüzüğünü parmaklarından çıkardı. Bunları da benim elime tutuşturdu. Sonra parmağını dudağına götürdü.

– Shhhh!

Yüzüklerin ne kadar güzel olduğunu hayretle söylerken Sheldon yeleğinin cebine el attı ve pelür kâğıdına sarılmış küçük bir paket çıkardı. Küçük içki masasının üzerinde paketi dikkatle açtı ve pakettekileri avucuna boşalttı. Beş ya da altı elmas parçası küçük olmakla beraber pırıl pırıl yanıyordu. Avcuna döktüğü elmasları teker teker masanın üzerine sıraladıktan sonra yeleğinin öbür cebine uzandı. Bu kez, şimdiye kadar hiç görmediğim irilikte bir dizi inci çıkardı.

Bu mücevher hazinesine hayran hayran bakarken, Sheldon, esrarlı pozunu takındı, sonra ceketinin iç cebine daldı ve domuz derisi bir cüzdan çıkardı. Sonra cüzdanı, bir sihirbaz gibi havada açtı ve içinden bir sürü değişik ülkelere ait tomarla döviz çıkardı. Eğer bunlar gerçek paraysa, ki böyle olduğunu sanıyordum, en azından birkaç bin dolar para vardı.

Birisi sordu:

– Ceplerin bu kadar değerli şeylerle doluyken ortada dolaşmaktan korkmuyor musun?

Sheldon, ellerini zil çalıyormuş gibi havada sallayarak:

– Sheldon nasıl davranacağını çok iyi bilir, dedi.

O'Mara kıkırdadı.

– Onun kaçık olduğunu söylemiştim.

Sheldon, O'Mara'nın sözüne aldırmadan devam etti.

– Bu ülkede Sheldon'u kimse rahatsız etmez. Burası uygar bir ülke. Sheldon kimsenin işine karışmaz... Öyle değil mi, Bay Miller?

Göğsünü şişirmek için durdu. Sonra ekledi.

– Sheldon daima naziktir, siyahîlere bile.

– Fakat Sheldon...

– Dur! diye haykırdı. Susun, lütfen!

Sonra gözlerinde garip bir parıltıyla gömleğinin önünü açtı, pencereye kadar gitti ve boynundaki siyah bir şeritte asılı polis düdüğünü dukaklarına götürüp kuvvetle üfledi. Düdük sesi kulaklarımızın çınlamasına sebep oldu.

Sheldon düdüğü terar dudaklarına dokundurduğu zaman:

– Yakalayın! diye haykırdım.

O'Mara, düdüğe sıkı sıkı sarıldı.

– Çabuk! Her şeyi saklayın! diye haykırdı. Eğer polis gelecek olursa, bu mücevherleri anlatıncaya kadar canımız çıkar.

Osiecki, sakin bir tavırla yüzükleri, elmasları, incileri ve paraları masanın üzerinden aldı, cebine soktu ve kollarını kavuşturup oturarak polisin gelmesini bekledi.

Sheldon'un gözlerinde garip pırıltılar vardı.

– Varsın gelsinler, dedi. Sheldon polisten korkmaz.

O'Mara, Sheldon'un gömleğini, yeleğini ve ceketini ilikledi. Sheldon, O'Mara'nın hareketlerine hiç itiraz etmemişti, ama gözlerini de Osiecki'den ayırmamıştı.

Kısa bir süre sonra kapının zili çaldı. Mona kapıya koştu. Yanılmamıştık, polis kapıda duruyordu.

O'Mara:

– Konuşun, diye mırıldandı.

Sanki öfkeli bir tartışma yapıyormuş gibi yüksek sesle konuşmaya başladı. Ben de, ne söylediğime aldırmadan onu taklit ettim. Aynı zamanda Osiecki'ye bize katılması için işaret ettim. Osiecki sırıtarak bana bakmakla yetindi. Kollarını göğsünde kavuşturmuş, sadece sırıtıyor ve bekliyordu. Bu arada Mona, polis düdüğü çalındığını duymadığım hararetle iddia ediyordu. O'Mara bütün sesleri bastıracak kada yüksek sesle konuşuyordu. Bu arada da bana işaret ederek konuşmaya katılmamı istediğini anlatmaya çalışıyordu. Eğer polis o anda

içeri dalmış olsaydı, garip bir manzarayla karşılaşacaktı. Tam konuşmanın ortasında kesiksiz kahkahalar atmaya başladım. O'Mara'ya gayretini iki misline çıkarması için işaret ediyordum. Louella yine taşlaşmış gibi oturuyordu. Osiecki, sanki sirkteymiş gibi rahatça oturmuş bizi seyrediyordu. Yüzünde pırıl pırıl bir ifade vardı. Sheldon, vitrinde süslenen bir manken gibi camın önünde, konuşmadan duruyordu. Sürekli olarak konuşmasını işaret edip duruyordum, ama o bana mısın demiyordu.

Nihayet kapının kapandığını duyduk. Mona ayaklarını sürüyerek odaya girdi.

– Sersemler! diye söylendi.

Sheldon ciddi bir sesle:

– Ne zaman düdük çalsam hemen gelirler, dedi.

– Bütün umudum ev sahibinin aşağıya inmesi, dedim.

Mona:

– Hafta tatili için gittiler, dedi.

O'Mara:

– Polisin dışarda beklemediğinden emin misin? diye sordu.

Mona:

– Gitti, dedi. Eminim. Allah, onları hiç kandıramayacağımı zannettim.

Osiecki:

– Neden onları içeri davet etmedin? dedi. En iyi yol budur.

Louella:

– Evet, dedi. Biz hep böyle yaparız.

Osiecki:

– Umulmadık ustalık, diye sırıttı. Her zaman böyle oyunlar oynar mısınız? Eğlenceli bir adam, şu Sheldon.

Yerinden kalkıp cebindekileri masanın üzerine boşalttı. Sonra Sheldon'un yanına gitti.

– Şu düdüğe bakabilir miyim?

O'Mara birden ayağa fırlamış, Sheldon'un kollarına sarılmaya hazırlanmıştı.

– Aman Allah aşkına, yine başlamayalım!

Sheldon, avuçlarının içi bize doğru dönük olarak, ellerini kaldırdı.

– Susun! diye fısıldadı.

Sonra elini arka cebine attı. Bir eli arka cebinde, bir eli bize doğru uzanmış durdu.

– Eğer düdüğümü kaybedersem, dedi. Bu her zaman yanımda.

Birden elini cebinden çıkardı ve toplu bir tabancayı bize doğru uzattı. Namluyu teker teker üzerimizde dolaştırdı. Onu sinirlendirip tetiği çekmesine sebep olmamak için kimse ağzını açmıyordu. Hepimizin etkilendiği kanısına varan Sheldon, tabancayı tekrar arka cebine soktu.

Mona, yıldırım gibi banyoya doğru fırladı. Bir dakika sonra bana seslenip çağırdı. Ne istediğini anlamak için konuklardan özür dileyerek banyoya gittim. Beni kolumdan tuttuğu gibi banyoya soktu ve kapıyı üzerimize kilitledi.

– Lütfen, diye fısıldadı. Hepsini buradan gönder, bir şeyler olmasından korkuyorum.

İstemediğim halde:

– Arzun bu mu?, dedim. Pekâlâ.

– Ama onları hemen gönder, diye yalvardı. Hepsi deli!

Mona'yı banyoda kilitli bırakıp salondakilerin yanına döndüm. Sheldon, yanında taşıdığı bir sustalıyı Osiecki'ye gösteriyordu. Osciecki de sustalının ağzını parmağıyla kontrol ediyordu.

Mona'nın hasta olduğunu, bir an önce dağılmamızın yerinde olacağını söyledim.

Sheldon hemen telefona koşup doktor çağırmaya kalktı. nihayet onu yatıştırmaya muvaffak olduk. Osiecki, Sheldon'a göz kulak olacağını söylüyor, Sheldon da kendi kendisini koruyabileceğini anlatmaya çalışıyordu. Evden çıkışlarından birkaç dakika sonra düdük sesini duyacağımı düşündüm. Polisler Sheldon'un cebindekileri bulunca acaba ne derlerdi? Fakat sessizliği bozan herhangi bir gürültü duyulmadı.

Yatmak üzere soyunurken gözüm, Hindistan yapısı olması gereken ve çok sevdiğim bir tablaya takıldı. Mobilya satın aldığım gün, hoşuma gittiği için seçtiğim küçük parçalardan biriydi; ömrümün sonuna kadar saklamak istediğim bir parçaydı. Sanki yeni görüyormuş gibi elime almış incelerken, buradaki hiç bir şeyin geçmişimden kalmadığını düşündüm. Her şey yeniydi. Küçük Çin cevizini düşündüm. Bu cevizi, evde şöminenin üzerindeki küçük bir demir kutuda çocukluğumdan beri saklardım. Bu cevizin elime nasıl geçtiğini artık hatırlamıyorum; her halde, Güney Denizi'nden dönen bir akrabam tarafından verilmişti. Zaman zaman, şimdi birkaç metelikten başka bir şey bulunmayan bu küçük banka kutumu açar, cevizi çıkartır, oynardım. Yüzeyi bir süet kadar düzgün, kırmızıya çalar kahverengili, ve tam ortasında uzunluğuna siyah bir şerit bulunan bir cevizdi. Buna benzer başka ceviz görmemiştim. Kimi zaman cevizi kutudan çıkartır ve günlerce, haftalarca yanımda taşırdım. Onu hissetmekten hoşlanıyordum. Bana göre, tamamen esrarlı bir cisimdi ve esrarını korumasından memnundum. Çünkü çok eski bir hikâyesi vardı, birçok el değiştirmişti, çok yer dolaşmıştı; bundan emindim. Onu benim için değerli yapan da buydu. bir gün, Maude'la evlendikten bir gün sonra, bu küçük fetişi öylesine özlemiştim ki, onu alabilmek için annemin evine özel bir ziyaret yapmıştım. Annemin bu cevizi, komşu çocuklarından birine vermiş olduğunu öğrendiğim zaman çok şaşırmış ve hayal kırıklığına uğramıştım.

Hangi çocuk? Bilmek istedim. Fakat annem artık hatırlamıyordu. Küçük bir cevizle böylesine ilgilenmemi saçma bulurdu. Babamın gelmesini akşam yemeği için beklerken, şundan söz ederdik.

– Benim tiyatrom ne oldu? Onu da mı verdin?

Annem:

– Çok oluyor, dedi. Caddenin karşısında oturan küçük Arthur'u hatırlar mısın? Bu tiyatroya bayılıyordu.

– Demek onu da Arthur'a verdin, ha?

Annemin küçük Arthur dediği çocuğu hiç sevmezdim. Do-

güştan kız gibi bir erkek çocuktu. Fakat annem onun tavırlarını falan çok beğeniyordu.

– Acaba hâlâ onda mı? diye sordum.

– Oh, hayır, artık onda olamaz! Artık kocaman insan oldu. Oturup da oyuncakla oynayacak değil ya!

– Bilemezsin ki, dedim. Onlara kadar gidip şu oyuncağımı görsem iyi olacak.

– Oradan taşındılar.

– Nereye taşındıklarını da bilmiyorsun, sanırım, ha?

Bilmiyordu, tabiî, ya da bildiği fakat söylemek istemediği daha kuvvetli ihtimaldi. Böyle eski şeyleri geri istememin çok saçma olduğunu tekrar tekrar söylüyordu.

– Biliyorum, dedim. Fakat onları tekrar görebilmek için veremeyeceğim şey yok.

– Çocukların olana kadar bekle, o zaman onlara yenilerini alırsın.

Şiddetle itiraz ettim.

– O tiyatrodan daha iyisinin bulunabileceğini sanmam.

O tiyatroyu yapabilmek için aylarca uğraşan Ed Martini amcamın uzun biyografisini anlattım. Konuşurken Noel ağcının altında duruşunu hatırladım. Tatillerde eve dolan küçük arkadaşlarımın çember halinde yerde oturuşlarını ve tiyatroyu oynatırken beni seyredişlerin hatırladım.

Amcam her şeyi düşünmüştü. Sahnelerin değişmesini, değişik ışıkları, makaraları, perdeyi... Tiyatro hakkında akla gelebilen her şeyi düşünmüş, öyle yapmıştım. On altı, on yedi yaşlarına kadar bu tiyatroyu her Noelde çıkartır, arkadaşlarıma oynatırdım. Böylesine güzel, canlı, gerçeğe yakın bu tiyatroyla şimdi, çocukluğumda olduğundan daha büyük bir arzuyla oynardım. Ama artık elden gitmişti ve onu bir daha göremeyecektim. Onun gibi bir tiyatro daha bulamaycağımı biliyordum. Ayrıca, o oyuncak, şimdi kimsede bulunmayan bir sabır ve özenti ile yapılmış, meydana getirilmişti. Garipir ki, Ed Martini amcam, hiç bir işe yaramayan, vaktini boşa harcayan, çok içen ve çenesi düşük bir kişi olarak tanınırdı. Fakat

bir çocuğun nasıl mutlu edileceğini çok iyi biliyordu!

Çocukluğumdan geriye kalan bir şey yoktu. Takım sandığım Good Will Derneği'ne, hikâye kitaplarım iğrendiğim başka küçük bir velede armağan edilmişti. Güzel kitaplarımı ne yaptığını çok güzel tahayyül edebiliyordum. İşin en şaşırtıcı yönü, annemin, bana ait olan bu öteberiyi tekrar ele geçirmem için bana yardım etmekten kaçınmasıydı. Kitaplarım için, örneğin, onları defalarca okuduğumu ve artık ezbere bilebileceğimi söyleyip duruyordu. Onlara sahip olmak arzumu, kelimenin basit anlamı ile kabul edemiyor, ya da kabul etmek istemiyordu. Belki de armağanları alırken gösterdiğim ilgisizliğin karşılığı olarak beni şimdi cezalandırmak istiyordu.

(Beni geçmişe çocukluk günlerime birleştiren bağları sağlamlaştırmak arzusu gittikçe güçleniyordu. Günlük yaşantılarımızın tatsızlığı ve zevksizliği arttıkça çocukluk günlerimin, uzun bir tatil... Bir gençlik karnavalı olduğunu daha açıkça anlıyordum. Yaşlandığım için değil, çok sevilen bir çağı kaybettiğimi anladığım için böyle hissediyordum.)

Bu konu, güzel anıları canlandırmak düşüncesiyle babamı, eski oyun arkadaşım Tony Marella'nın yaptıklarını anlattığı zaman kendisini daha da kuvvetli hissettiriyordu.

– Geçen hafta The Chat dergisinde okumuştum... diye başlardı.

Önce, Tony Marella'nın atletik başarıları hakkında konuşurdu. Örneğin, maraton koşusunu nasıl kazandığını, bitkinlikten ölecek hale geldiği halde koşuyu bırakmadığını anlatırdı. Sonra Tony Marella'nın açtığı kulüpten, komşu çocuklarına nasıl yardım ettiğinden uzun uzun söz ederdi. Gazete küpürleriyle beraber daima bir resmi de bulunurdu. O zamanlar mahallî küçük bir dergi olan The Chat'ten Brooklyn'in günlük gazetelerine geçmişti. Hatırlanacak bir kişiydi ve bugünlerde kendisinden çok söz ettirecekti. Evet, yakında Alderban hesabına çalıştığı duyulacak olursa hiç de hayret edilmemeliydi.Ve yakında... Tony Marella'nın, Bushwick Bölgesi'nin kubbesinde yeni bir yıldız gibi doğduğu kuşkusuzdu. Sıfırdan başlamış, bütün güçlükleri başarıyla yen-

miş, hukuk fakültesini bitirmişti; fakir bir göçmenin, bu fırsatlar ülkesinde nasıl başarı sağladığının parlak bir örneğiydi.

Ailemin Tony Marella'dan böylesine kıvançla söz etmesini bir türlü hazmedemezdim. Tony'yi Gramer Okulu'ndan tanırdım; hep aynı sınıftaydık ve okulu ikimiz de birincilikle bitirmiştik. Benim çaba harcamam sıkıntısına katlandığım her yerde Tony, büyük çaba harcardı. Sert huylu, isyankâr bir çocuktu ve hayvanî duyguları öğretmenleri deli ederdi. Doğuştan liderdi. Yıllardır onun izini kaybetmiştim. Bir kış gecesi, karları ezerek yürürken, ona rastladım. Siyasî bir toplantıya gitmek üzereydi, oysa ben sarışın bir kızla olan randevuma gidiyordum. Tony, onunla beraber toplantıya gelmemi, benim için yararlı olacağını söyledi. Yüzüne güldüm. Biraz şaşırmıştı, ama siyasetten söz etmeye başladı; bizim bölgedeki Demokratik Parti'yi geliştireceğini söyledi. Yine yüzüne karşı güldüm, ama bu kez biraz hareket gelir gibi oldu.

Tony haykırdı.

– Birkaç yıl sonra bana oy vereceksin, bak görürsün! Partide benim gibi kimselere ihtiyaçları var.

– Tony, dedim. Henüz kimseye oy vermedim ve vereceğimi de sanmıyorum. Fakat kendine bir yer sağlamak çabasındaysan bir şeyler düşünürüz. Seni Amerika Cumhurbaşkanı olarak görmek beni memnun eder. Sen ancak Beyaz Saray'a yaraşırsın.

Kendisiyle alay ettiğimi düşünmüştü, ama son derece ciddîydim.

Tony, konuşmasının ortasında rakibinden söz etti. Martin Malone.

– Martin Malone mu?! diye hayretle bağırdım. Bizim Martin mi?

– Ta kendisi!

Cumhuriyetçi Parti adayının ismi geçince öylesine şaşırmıştım ki, şaşkınlığımdan neredeyse yere yuvarlanıyordum. Şu kalın kafalı, ha! Nasıl olmuş da böylesine tanınmış bir kişi haline gelmişti?! Tony, onun babasının etkisiyle şim-

diki durumunu bulmuş olduğunu açıkladı. İhtiyar Malone'u çok iyi hatırlıyordum; iyi bir adamdı ve şerefli bir politikacı, ender bulunan bir kişiydi. Fakat oğlu! Bizden dört yaş büyük olan Martin, daima sınıfın sonuncusuydu. Hem de kekemeydi veya çocuk olduğu için kekeliyordu. Ve şimdi bu ahmak, mahallî politikada başı çekiyordu.

– Şimdi anlıyorsun ya politikayla neden ilgilenmediğimi? dedim.

Tony hararetle:

– İşte burada yanılıyorsun, Henry, dedi. Martin Malone'un kongre üyesi olduğunu görmek hoşuna mı gidecek?

– Aslına bakarsan, dedim. Bu bölgenin veya başka bölgenin Kongre üyesi kim olursa olsun umurumda değil. Benim için hiç de önemli deil. Hatta kimin cumhurbaşkanı olacağı da benim için önemsiz. Benim için hiç bir şeyin önemi yok. Bu ülke öyle boklar tarafından yönetilmiyor.

Tony, sözlerinden hoşlanmadığını belli ederek başını şiddetle salladı.

– Henry, sen batmışsın. Sen büyük bir anarşistsin.

Bu konuşmadan sonra ayrılmış ve yıllarca birbirimizi görmemiştik.

Bizim moruk, artık Tony'den söz etmekten vazgeçmişti. Biliyordum, tabiî, babam beni hayata alıştırmak çabasındaydı. Tony Marella'dan söz ettikten sonra yazılarımın nasıl gittiğini, satıp satamadığımı soracağım da biliyordum. Eğer önemsiz olduğunu söyleyecek olursam, annem üzüntüyle yan yan bana bakacak, sanki vurdumduymazlığıma üzüldüğünü belirtmek istermiş gibi, sınıfın en zeki çocuğu olduğumu, yükselmek için her türlü şansa sahip bulunduğumu, böyle olduğu halde yazar olmakta ısrarımın saçmalığını söyleyecekti.

– Keşke Saturday Evening Post gazetesine bir makale yazabilseydin!

Ya da, durumumu daha gülünç göstermek için şöyle söyleyecekti:

– Belki de The Chat hikâyelerinden birini alıp basar!

(Yazdığım her şeye "hikâye" demek alışkanlığındaydı. Oysa, hayatımda hikâye yazmadığımı ona defalarca tekrarladım. Son sözleri daima, "Eh, her ne ise..." olurdu.)

Ayrılırken anneme daima:

– Eski oyuncaklarımdan bir şey kalmadığından emin misin? diye sorardım.

Cevap daima şöyle olurdu:

– Boş ver!

Bahçe kapısında durup bana el sallarken arkamdan seslenirdi.

– Yazmaktan vazgeçip bir iş bulsan daha iyi olmaz mı? Biliyorsun artık yaşın geçiyor. Tanınmış olmadan önce ihtiyarlamış olabilirsin.

Gecelerini daha neşeli geçirmelerini sağlayamadığım için pişmanlık duyarak ordan ayrılırdım. Metro istasyonuna giderken Tony Marella'ların eski evlerinin önünden geçerdim. Babası ön caddede, hâlâ eski ayakkabı tamirciliği yapıyordu. Tony, büyüdüğü bu kulübecikten sıvrilip çıkmıştı. Bina, geçen yıllara rağmen yine değişmemiş, eski varlığını koruyordu. Yalnız Tony değişmiş, zamana uymuştu. Ailesiyle hâlâ İtalyanca konuştuğundan, karşılaştığı zaman babasını hâlâ hararetle öpütüğünden, ailesine hâlâ, aldığı az maaşından yardım ettiğinden emindim. Bu eski evde, nasıl değişik bir atmosfer hüküm sürüyordu! Tony'nin dünyada adım adım ilerleyişinden ailesi nasıl gururlanıyordu! Büyük konuşmalar yaptığı zaman, onun söylediği tek kelimeyi bile anlamazlardı. Fakat söylediklerinin doğruluğunu kabul edelerdi. Yaptığı her şey onların gözünde iyiydi. Gerçekten iyi bir evlâttı. Ve, eğer başarırsa, iyi bir cumhurbaşkanı olacaktı.

Bütün bunları naklederken annemin babamdan söz edişini, onun ailesine övünç kaynağı olduğunu anlatışını hatırladım. Ben onlar için büyük bir dikendim. Onlara sıkıntıdan başka bir şey vermiyordum. Mamafih, kim bilirdi? Günün birinde her şey değişebilirdi. Bir gün, tek vuruşla, belki her şeyi tümüyle değiştirebilirdim. Tamamen umutsuz olmadığımı da ispat edebilirdim. Fakat ne zaman Ve nasıl?

V. Bölüm

Baharın ilk güneşli günlerinden birinde kendimizi İkinci Cadde'de bulduk. Mezzotint düzeni boğulmak üzereydi ve ufukta başka gemi yoktu. Doğu Yakası'na gelmiş, fakat bir şey elde edememiştik. Kızgın güneşin altında dolaşmaktan ayaklarımız şişmiş, susuzluktan ölecek hale gelmiştik ve parasız tarafından soğuk bir içkiyi nasıl içebileceğimizi düşünüyorduk. Soğuk soda sifonunu gördüğümüz bir şekerci dükkânının önünden geçerken, içgüdümüze uyarak dükkâna dalmayı, soğuk bir şeyler içtikten sonra paramızı düşürme numarası yapmaya karar verdik.

Mal sahibi, sıcak kanlı, dost görünüşlü bir Yahudiydi ve bize özellikle hizmet etti. Onun gözünde başka dünyadan gelmiş kimseler gibiydik. İçkilerimizi yudumlarken, kötü haberin etkisini biraz olsun azaltabilmek amacıyla onu konuşmaya mecbur ediyorduk. Onu önemsediğimizden ötürü böbürleniyordu. Zamanı geldiğinde ceplerimi araştırarak para aradım, sonra yüksek sesle paramı muhtemelen evde unutmuş olacağımı söyleyerek Mona'dan çantasını araştırmasını istedim. Tabiî, Mona da bir kuruş bulamadı. Numaramızı büyük bir soğukkanlılıkla izleyen mal sahibine, eğer onca bir sakıncası yoksa, gelecek sefere parasını ödeyebileceğimizi söyledim. Mal sahibi oldukça sakin bir tavırla bunun üzerinde durmamamızı söyledi. Sonra nezaketle şehrin hangi bölgesinde oturduğumuzu sordu. Oturduğumuz caddeyi çok iyi bildiğini öğrenince şaşırdık. Birer içki daha içmemizi rica etti ve içkiyle beraber bize nefis pastalar sundu. Hakkımızda biraz daha bilgi sahibi olmak istediği açık seçik belli oluyordu. Kaybedecek bir şeyimiz olmadığı için, adamın ilgisinden yararlanmaya karar verdim.

Demek ki paramız yoktu, ha? Bundan kuşkulanmıştı, ama

bizim gibi akıllı, iyi İngilizce konuşan, Amerika'nın yerlisi iki insanın, New York gibi bir şehirde aç kalabilmesine inanamayacak kadar kalın kafalıydı. Tabiî, ben, iş bulabildiğim takdirde çalışacağımı söylemekten geri kalmadım. İş bulmanın hemen hemen imkânsız olduğunu, çünkü kalem kullanmaktan başka bir iş yapamadığımı, bunda da pek iyi olmadığımı söyledim. Oysa, o başka türlü düşünüyordu. Eğer İngilizceyi doğru dürüst yazabilmiş olsaydı, şimdi Park Avenue'da oturabileceğini söyledi. Hikâyesi çok basitti. Bundan sekiz yıl önce, cebinde birkaç dolarla Amerika'ya göç etmişti. Yorucu bir işti, ama birkaç yüz dolar biriktirmesini sağlamıştı. Bu parayla ufak tefek şeyler almış, bir torbaya doldurmuş ve seyyar satıcı olarak yola düşmüştü. Kısa zamanda (Horatio Alger'in hikâyesine benziyordu.), bir el arabası, sonra bir at ve araba satın almıştı. Bütün düşüncesi, günün birinde New York'a gelip nasıl olursa olsun, bir dükkân açabilmekmiş... Talihi yardımcı olmuştu ve ithal malı şeker satmakla geçinebileceğini öğrenmişti. Sözünün burasında arkasına uzandı ve bir sürü ithal malı şeker kutusu indirdi. Hemen bu şekerleri kapı kapı dolaşıp nasıl sattığım anlattı. Satışa, şimdi yaşamış olduğumuz Colombia Heights'ten başladığını söyledi. Kötü, yarım yamalak İngilizcesiyle büyük bir başarı sağlamıştı. Bir yıldan daha az zamanda bu dükkânı açabilecek kadar para biriktirmişti.

Amerikalıların şeker sevdiklerini söyledi. Parasına aldırmıyorlardı. Sözün burasında fiatlara nasıl zam yaptığını anlattı. bir kutudaki kârımızın ne kadar olacağını söyledi.

Nihayet:

– Eğer bunu ben yapabildiysem, siz neden yapamıyasınız? dedi.

Sonunda bize bir bavul dolusu ithal malı şeker verebileceğini, denemek istediğimiz takdirde şekerlerin parasını daha sonra ödeyebileceğimizi söyledi.

Adamcağız öylesine nazik, öylesine içtendi ki, bizi tekrar kalkındarmak için gösterdiği çaba karşısında onu kıramadık.

Büyük bir bavulu doldurmasını, eve kadar gidebilmemiz için verdiği parayı kabul etmekten başka çaremiz yoktu. Eve giderken edineceğimiz bu tecrübeden ötürü çok sevinçliydim. Ertesi sabah, hemen kendi mahallemizden başlayacaktık. Mona benim kadar sevinmiyordu, ama denemek için hazırdı. Geceleyin, ne yalan söyleyeyim, hevesim biraz kırılmıştı.

(Allahtan ki, O'Mara, birkaç günlüğüne eski bir dostu ziyarete gitmişti. Hiç acımadan bu işi baltalayacağı gerçekti.)

Ertesi gün, öğle üzeri, notlarımızı karşılaştırmak üzere buluştuk. Eve gittiğim zaman Mona çoktan gelmişti. Sabah çalışmasından memnun gibi görünmüyordu. Birkaç kutu satmıştı, evet, fakat zor bir iş olmuştu. Komşularımız, Mona'ya göre, hoşgörülü kimseler değildi. (Ben, tabiî, tek kutu bile satmamıştım. Satış yapabilmek için semt evlerini gezmekten vazgeçmek üzereydim. Gerçekte, bir iş kabul etmeye razıydım.)

Mona, daha iyi bir yol olduğunu düşündü. Yarın büroları dolaşacak, ev kadınları, hizmetçiler yerine erkeklerle karşılaşacaktı. Eğer bu da başarısız olursa, o zaman semtteki gece kulüplerini dolaşacak, belki de İkinci Cadde'deki kahveleri deneyecekti. (Kahveler daha akla yatkın geliyordu. Oraları ben bile dolaşabilirdim.)

Bürolar, evlerden çok daha iyi sonuç vermişti, ama beklendiği kadar değil. Başlangıç noktam olarak, tanıdık bir yer olan Cafe Royal'i seçmiştim. (Bütün amacım tandık bir kimseye rastlayıp yardım görmekti.) Küçük bavulumun içi şeker dolu olduğu halde Cafe Royal'e daldığım zaman hâlâ yemek yeniyordu. Salonu şöyle gözden geçirdim, ama tanıdık bir yüze rastayamadım. Gözlerim, uzun bir masada yemek yiyen neşeli bir gruba takıldı. Önce işe onlardan başlamanın uygun olacağını düşündüm.

Ne yazık ki, çok fazla neşeliydiler.

Neşeli adamlardan biri alay etti.

– İthal malı şekerleme oldukları muhakkak! Neden ipek ithal etmezler ki!...

Onun yanında oturan adam, gerçekten ithal malı olup olmadıklarını kontrol etmek üzere şekerlemeleri denemek istedi. birkaç kutu aldı ve masadakilere dağıttı. Kadınların şekerlemeleri kemirmekte olduklarını görünce, her şeyin tıkırında gideceğini düşündüm. Masayı dolanarak, grubun başı olduğunu zannettiğim adamın yanında durdum. Herif sade çeneydi. "Şeker, ha! Hmmm! Yeni bir düzen. İyi giyim, iyi konuşma. Belki de Üniversiteyi bitirmeye çalışıyordur..." Birkaç şekeri ısırdı, sonra kutuyu başka birine verdi. kesiksiz konuşmasına devam ediyordu. Kazık gibi yanında çakılıp kalmıştım. Şimdiye dek kimse kutunun kaç para olduğunu sormamıştı. Ne de kimse bir kutu alacağını söylemişti. Sanki lalapaşa eğlendiriyordum. Sonra, şekerlemeleri canları istediği gibi denediler, benim hesabıma şakalaştılar, başka meselelerden konuşmaya başladılar. Her şeyden söz ediyorlardı, ama şekerlerden, genç adamdan yani bendenizden, söz eden olmuyordu.

Şen ruhlu kişilerin şakalarını ne kadar sürdüreceklerini merak ederek uzun müddet ayakta bekledim. Masanın üzerinde dağınık duran şeker kutularını toplamaya bile çalışmadım. Ağzımı açıp tek kelime de söylemedim. Yalnız masadakilerin yüzlerini teker teker inceliyordum. Bakışlarım öylesine ısrarlı bir hal almıştı ki, masanın başındakiler arasında huzursuz bir kımıldanma oldu. Nihayet, dirseğinin dibinde durduğum adam, olağanüstü bir durum olduğunu hissetti ve başını çevirip bana baktı. Sanki beni ilk olarak görüyordu.

Burnuna konan bir sineği kovuyormuş gibi eliyle bir hareket yaptı.

– Ne, sen daha burada mısın? Şeker istemiyoruz. Yallah!

Hâlâ cevap vermedim, sadece homurdandım. Parmaklarım sinirli sinirli açılıp kapanıyordu; gırtlağına sarılmamak için kendimi zor tutuyordum. Bana böyle bir oyun oynayacağını hâlâ düşünmek istemiyordum. Benim gibi kökten bir Amerikalıya, kıçındaki donuna kadar sanatçı olan bir kişiye böyle davranılamazdı. Birdenbire, aynı kahvede zavallı Yahudi bir sa-

tıcıya aynı şekilde davranmış olduğum aklıma geldi. Birdenbire içinde buluduğum zor durumu kavradım. Şimdi ben de o zavallı Yahudi satıcı gibi zor durumdaydım. Evet, eğer masada oturan başkası ayakta duran sizseniz durumun ne kadar nazik olduğunu daha iyi anlarsınız. Kendimi arka ayakları üzerinde salta duran bir köpeğe benzettim. Birden kızardım, sonra buz gibi oldum. Hem çok utanıyordum, hem de üzülüyordum. Beni ısırmaya çalışan bu köpeğin hemen gırtlağına sarılıp boğazlamak istiyordum. Daha fazla rezil olmaktansa kodesi boylamak hepsinden iyiydi.

Adam kafamdan geçenleri tahmin etmiş olmalı. Mamafih başladığı şakanın sonunu nasıl getireceğini bilmiyordu.

Adamın yatıştırıcı sesini duydum.

– Ne oldu?

Sonra kendi sesimden başka ses duymadım. Neler haykırıyordum, bilmiyorum. Bütün bildiğim çılgınlar gibi söylendiğimdi. Belki ömrümün sonuna kadar konuşabilirdim, ama garsonlar üzerime saldırıp beni kıskıvrak yakaladılar. Hep birlikte beni kargatulumba sokağa atacakladı, fakat bu olaya sebep olan adam garsonlara beni bırakmaları için rica etti.

Hemen ayağa fırlayıp elini omzuma koydu.

– Çok özür dilerim, dedi. Böyle bir olaya sebep olacağımı tahmin edemedim. Bir dakika oturmaz mısın?

Şarap şişesine uzandı, bir kadeh şarap doldurup önüme sürdü. Yüzüm kıpkırmızı olmuş, hâlâ söyleniyordum. Ellerim tir tir titriyordu. Masadakilerin hepsi gözlerini dikmişler bana bakıyorlardı; sanki birden fazla gözü olan büyük bir hayvan gibi. Başka oturanlar da bana bakıyorlardı. Adamın ılık elinin elimin üzerinde olduğunu fark ettim. Kadehe doldurduğu şarabı içmem için beni zorluyordu. Bardağı dudaklarıma dokundurdum ve bir yudumda boşalttım. Kadehimi tekrar doldurdu, sonra kendi kadehini kaldırdı.

– Sağlığına!

Masada oturanlar da onu taklit ettiler.

Sonra, adam:

– İsmim Spailberg, dedi. Senin ismin nedir?

İsmimi söyledim. Kadehlerimizi tokuşturduk. birdenbire, masadakilerin hepsi bir ağızdan konuşmaya, yanlış tutumlarından ötürü ne kadar üzgün olduklarını söylemeye başladılar.

Karşımda oturan genç ve güzel bir kadın:

– Biraz tavuk almaz mısınız? diye sordu.

Sonra içinde kızarmış tavuk bulunan tabağı bana uzattı. Bu güzel kadının isteğini geri çeviremezdim. Garson çağrıldı. Acaba başka bir şey arzu eder miydim? Muhakkak kahve isterdim, ve belki de biraz şnaps? Razı oldum. Ağzımdan, ismimden başka kelime çıkmamıştı. Kendi kendime tekrarlayıp duruyordum: "Henry Miller'in burada ne işi var? Henry Miller... Henry Miler..."

Kulaklarıma saldıran kelimeler topluluğundan nihayet şu sözleri yakalayabildim: "Peki, burada ne işin var? Bir deneme mi?"

Nihayet gülümseyebildim. Titrek sesle:

– Evet, dedim. Bir bakıma.

Sözüm ona bana azap çektiren düşmanın şimdi benimle konuşmaya can atarmış gibi görünüyordu.

– Gerçekten ne yapıyorsun? Yani, gördüğün iş nedir? Birkaç kelimeyle anlatım.

Vay, vay! İşte bir yerlere geliyordu konuşmalarımız! Benimle konuştuğu sürede böyle bir şeylerden kuşkulanmıştı. Acaba bana bir yardımı olabilir miydi? Söylediğine göre birkaç editör tanıyordu. Bir zamanlar kendisiside yazar olmak istemişti. Falan filan...

Onlarla beraber, yiyip içerek bir ya da iki saat geçirdim. Yanlarında kendimi evdeymiş gibi hissediyordum. Masada bulunanların hepsi birer kutu şeker aldılar. İçlerinden biri ya da ikisi, şekerleri başka masada oturan dostlarına sundular, ki ben buna çok şaşırdım. Tutumlarından, günün birinde büyük bir yazar olacak birine yardım etmek arzusu açıkça belliydi. Bana

karşı gösterdikleri yakınlık ve yaptıkları içten muamele gözlerimi yaşarttı. Oysa, biraz önce kaba şakalarına söz konusu olmuştum. Sonunda hepsinin Yahudi olduğu meydana çıktı. Hepsi sanatla ilgili orta sınıf Yahudiydi. Öyle sanıyorum ki beni de Yahudi zannetmişlerdi. Önemli değildi. Hayatımda ilk kez, sanatçıyla ilgilenen Amerikalılara rastlıyordum. Hem sanatçı hem de seyyar satıcı olmam onları iki misli ilgileniyordu. Onların ataları sanatçı değillerse bile seyyar satıcıydılar ve öğrenimleri vardı. Geleneklerine uyuyordum.

Geleneklere uyduğum muhakkaktı. Lokantadan lokantaya, meyhaneden meyhaneye dolaşırken, Ulric, bana rastlarsa ne düşünürdü? Bizim Mc Farland'in peşinde olan Ed, ne düşünürdü? Böyle düşünürken, birdenbire Yahudi arkadaşlarımdan, bir kulak doktorunun bana yaklaşmakta olduğunu gördüm. (Ona oldukça kabarık borcum vardı.) Bakışlarımı yakalamasına fırsat vermeden kendimi dışarı attım ve geçmekte olan bir otobüse atladım. Otobüsün sahanlığından doktora el salladım. Birkaç blok gittikten sonra otobüsten indim, yorgun adımlarla tekrar parlak ışıklara doğru yürüdüm, ve yeniden başladım. Ekseri orta sınıf bir Yahudiye, bana acıyan, belki de benim hesabıma biraz utanan Yahudilere bir ya da iki kutu satarak dolaştım. Ayak takımı insanların merhametine sığınmak çok garipti. Rollerin tersine çevrilmesinin sakinleştirici bir etkisi oluyordu. Kabadayı İrlandalılara rastlamak şanssızlığına uğradığım takdirde başıma gelebilecekleri düşününce titredim.

Gece yarısına doğru eve döndüm. Mona gelmişti ve neşeliydi. Bavul dolusu şekeri satmıştı. Hem de bir yerde. Yemeğini yemiş, şarabını da içmişti. Nerede? Papa Moskowitz'te. (Moskowitz'e gitmemiştim, çünkü doktorun arabasını kapının önünde görmüştüm.)

– Bu gece Village'den başlayacağını düşünmüştüm?

– Oradan başladım.

Mona aceleyle banker Alan Cdomwell'e rastlamıştı. Banker sakin sakin konuşabilecekleri bir yer arıyordu. Mona da onu

Moskowitz'e sürüklemişti. Her neyse, Moskowitz, bir kutu şeker almış, sonra Mona'yı arkadaşlarıyla tanıştırmış, arkadaşlarının hepsi de birer kutu şeker almıştı. Daha sonra, ilk sabah bürolara satışa gittiği zaman tanışmış olduğu adamla karşılaşmıştı. Adamın ismi Mathias'tı. Moskowitz'in eski arkadaşıydı. Bu Mathias da, bir düzine şeker satın almıştı.

İşin burasında Mona, emlâk komisyonculuğuna dönmüştü. Mathias, Mona'nın bu işi öğrenmesini istiyordu. Evleri de şekerler kadar kolay satabileceğinden emindi. Tabiî, her şeyden önce araba kullanmasını onun öğreteceğini söyledi. Emlâk satamasa bile araba kullanmasını öğrenmesinin yerinde olacağına inanıyordu. Bizim de günün birinde arabaya ihtiyacımız olacaktı. Fevkalâde değil miydi? Ve falan filân gibi...

Nihayet konuşabildim.

– Peki, Cromwell'le nasıl geçiniyor?

– İyi.

– Sahi mi?

– Neden geçinemesin? Her ikisi de akıllı ve duygulu. Cromwell sarhoşun biri diye, hakkında böyle düşünmek gerekmez ki:

– Tamam. Fakat Cromwell'in sana söylemek istediği bu kadar önemli şey neydi?

– Oh şu! Fırsat bulamadık. Masamızda öyle çok insan vardı ki...

– Pekâlâ. Mamafih, çok iyi iş yaptığını söylemeliyim.

Biraz durakladım, sonra:

– Ben de birkaç tane sattım, dedim.

Mona sanki beni duymamış gibi:

– Düşünüyordum Val diye başladı.

Ne söyleyeceğini biliyordum. Yüzümü ekşittim.

– Doğrusu, Val, senin şeker satmamam gerekir. Bırak bu işi ben yapayım! Benim için ne kadar kolay olduğunu görüyorsun. Sen evde kal ve yaz.

– Fakat gece gündüz yazamam ki.

– Bu takdirde oku, tiyatroya git, arkadaşlarını ziyaret et. Artık hiç bir arkadaşına gitmez oldun.

Bu konu üzerinde düşüneceğimi söyledim. Bu arada Mona, çantasını masanın üzerine boşaltmıştı. Oldukça fazla para vardı.

– Patronumuz gerçekten de çok şaşıracak, dedim.

– Oh, söylemedim değil mi? Onu bu akşam gördüm. Şeker almak için gitmek zorunda kaldım. Eğer böyle giderse, bizim de yakında bir dükkân açabileceğimizi söyledi.

– Ne iyi olurdu!

İki hafta süreyle işler tıkırında gitti. Mona'yla bir anlaşma yapmıştık: Ben iki bavulu taşıyacak, kapıda bekleyecektim, o da malları satacaktı. Yanıma daima bir kitap alıp okuyordum. Kimi zaman Sheldon da bizimle beraber geliyordu. Sadece bavulları taşımakta ısrar etmiyor, işimiz bittikten sonra bir şeyler atıştırdığımız İkinci Cadde'deki küçük bir Yahudi lokantasında yediklerimizin parasını da ödemek için ısrar ediyordu. Her gece nefis yemek yiyorduk. Turp, soğan, pastırma, tütsü balık, her türlü çavdar ekmeği, tereyağı, havyar, yumurta yiyor, Rus çayı içiyorduk... Tabiî, sonunda iş madensuyuna kalıyordu. Sonra, hep Brooklyn Köprüsü'nden geçmek şartıyla, bir taksiye atlayıp eve dönüyorduk. Her gün sabaha karşı, elimizde iki valizle eve döndüğümüzü ev sahibi görse acaba ne derdi?

Birdenbire meydana çıkan yeni hayranlar oluyordu. Mona onları silkeleyip atmak için sıkıntı çekiyordu. En yenisi Yahudi bir sanatçıydı... Manuel Siegfried. Fazla parası yoktu, ama çok zengin sanat kitapları koleksiyonu vardı. Onları serbestçe ödünç alıyorduk, özellikle erotik olanları. En çok sevdiğimiz Japon sanatçılardı. Ulric, en küçük ayrıntıyı bile kaçırmamak için çoğu zaman bir büyülteçle geliyordu.

O'Mara, onları satıyor ve Mona kaybetmiş gibi numara yapıyordu. Bizim son derece titiz olduğumuzu düşünüyordu.

Shelldon'un ziyaret gecelerinden birinde, en ilginç albümlerden birini açtım ve bakmasını söyledim. Şöyle bir baktı, sonra sırtını bana döndü. Kitabı kapatıncaya kadar ellerini gözlerinin üstünden çekmedi

– Neyin var? diye sordum.

Parmağını dudaklarına götürerek çevresine bakındı.

– Seni ısırmazlar, dedim.

Sheldon cevap vermiyor, kapıya yaklaşıyordu. Birdenbire iki elini ağzına kapayarak tuvalete doğru fırladı. Kustuğunu işittim. Geri döndüğü zaman ellerimi tuttu ve araştıran bakışlarını gözlerime dikti.

Fısıltılı bir sesle yalvardı.

– Ne olur bunları Bayan Miller'e gösterme!

İki parmağımı dudağıma yapıştırıp:

– Pekâlâ, Sheldon, dedim. Şeref sözü.

Sheldon artık her gece bizdeydi. Canım konuşmak istemediği zaman, okuduğum sürece kolumun dibinde, heykel gibi dikilip beklemesine sesim çıkmıyordu. Bu süre sonra, bu salakla vakit geçirmenin aptallık olduğunu kavradım. Mona, evde kalmak niyetinde olduğumu öğrenince çok sevindi. Daha serbest çalışabileceğini söylüyordu. Böylesi daha iyiydi.

Ve böylece, bir gece, evde kaldığıma sevinen O'Mara ile çene çalarken şeker işinde mektupla sipariş almak fikri aklıma geldi. Her zaman yeni tekliflere balıklama atlayan O'Mara, zokayı hemen yuttu.

– Büyük bir kampanyaya girişelim.

Bu onun fikriydi. Derhal plân yapmaya başladık: Doğru bir mektup başlığı, sirküler mektupları, takip mektupları, isimler listesi, falan filan... İsimleri düşünmeye sıra gelince, telgraf şirketinde tanıdığım bütün telgraf memurlarını ve müdürleri saymaya başladım. Haftada bir kere, tek kutu şeker almayı reddedemezlerdi. Zaten müşterilerimizden haftada bir kutu şeker almalarından başka bir şey beklemiyorduk. Hiç aklımıza gelmiyordu, ki insan yılın elli iki haftasında, her hafta aynı şekeri yemekten bıkar.

Bir süre, yeni hazırladığımız bu düzenden Mona'yı haberdar etmemeye karar verdik.

O'Mara:

– Onun nasıl olduğunu bilirsin, dedi.

Tabiî bundan bir sonuç çıkmadı. Kırtasiye çok güzeldi, mektuplar kusursuzdu, fakat bunlara oranla satış sıfırdı. Kampanyamızın tam ortasında Mona, kalkıştığımız işi öğrendi. Yaptığımız işi hiç beğenmedi. Zamanımızı boşa harcadığımızı söyledi. Ayrıca, bu oyundan usanmıştı. Emlâk komisyoncusu arkadaşı, Mathias,onu işe başlatmaya her an hazırdı. Söylediğine göre, araba kullanmasını öğrenmişti. (İkimiz de buna inanmadık.) Birkaç iyi satıştan sonra kendi evimiz olabilirdi. Ve sonra Alan Cromwell vardı. Onun teklifini bana söylememişti. Bunun söylemek için en elverişli zamanı bekliyordu.

– Eh, söyle bakalım nedir? diye sordum.

– Bir sütun yazmamı istiyor... Hearst gazetesi için. Her gün bir sütun.

Yerimden sıçradım.

– Ne! Günde bir sütun mu? Hearst gazetesinin tanınmamış bir yazara günde bir sütun yazı yazmasını teklif ettiği ne zaman görülmüş?

– Bu onu ilgilendirir, Val. Ne yaptığını biliyor.

– Fakat yazılanları basacaklar mı?

Bundan bir bit yeniği kokusu sezdim.

– Hayır, dedi. Hemen basmayacaklar. Birkaç ay çalışacağız, eğer beğenecek olurlarsa... Her neyse, önemli değil! Cromwell her hafta bize kendi cebinden yüz dolar ödeyecek. Sendikayı yöneten adama satacağından emin. Çok yakın arkadaşı.

– Peki ben... ya da sen, özür dilerim!... her gün ne hakkında yazacağız?

– Dünyada olan her şeyi.

– Ciddî değilsin!

– Çok ciddîyim. Aksi takdirde üzerinde düşünmeyecektim bile.

Teklifin güzel olduğunu itiraf etmek zorundaydım. Demek... O emlâk satacak, ben günlük yazı yazacaktım. Fena değildi.

– Haftada yüz dolar mı dedin? Çok iyilik sever biri... yani,

Cromwell demek istedim. Seni fazlasıyla düşünüyor olmalı. (Bunu yüzümün ifadesini değiştirmeden söyledim.)

– Onun için çok önemsiz, Val. Sadece yardımcı olmaya çalışıyor, o kadar.

– Beni tanıyor mu? Yani, kuşkulanmıyor mu?

– Böyle bir şey olamaz. Aklını mı kaçırdın?

– Sadece merak etmiştim. Kimi zaman böyle bir adam... bilirsin... onlara her şey söylenir. Onunla tanışmak isterim. Merak ediyorum.

Mona gülümseyerek:

– Bu çok kolay dedi.

– Ne demek istiyorsun?

– Bir gece Moskowitz'de buluşalım. Seni bir arkadaş olarak tanıştıracağım.

– Bu da bir fikirdir. Bir gece gelirim. Eğlenceli olacak. Beni Yahudi bir doktor olarak tanıştırırsın. Nasıl?

Sonra ekledim.

– Fakat şu şeker kampanyasına son vermeden önce, bir şey denemek istiyorum. Değişik telgraf bürolarına birkaç satıcı gönderirsek bu işi temizleyeceğime inanıyorum. Bir atışta yüz kutu satabiliriz.

– Ah, hatırıma geldi. Şekerci gelecek hafta Cumartesi günü için bizi yemeğe davet ediyor. Memnunluğunu belirtmek için bizi ağırlamak istiyormuş. Öyle sanıyorum ki iş kurma teklifinde bulunacak. Senin yerinde olsam, teklifi hemen geri çevirmem... belki onu kırabilirsin.

– Tabiî, o bir prens. Arkadaşlarımızdan çok daha fazla yardımı dokundu.

Ertesi günü, telgraf şirketindeki eski dostlarıma mektup yazmakla geçti. Hatta mektuplarıma, başkan vekilinin bürosundaki bazı kişilere küçük birer pusula bile iliştirdim. Bu plânları hazırlarken, birkaç satıcı yerine yarım düzine satıcıya ihtiyacım olduğunu düşündüm; tabiî, bir vuruşta başarmak istediğim takdirde.

Mümkün olabilecek satış tutarını hesapladım... 500 dolar civarındaydı. Kendi kendime, şeker işinden emekli olmak için fena bir yol değil, diye düşünerek ellerimi sevinçle oğuşturdum.

Nihayet o gün geldi çattı. Altı çocuk buldum ve kesin talimat vererek yerlerine yolladım.

Akşama doğru ellerindeki dolu bavullarla teker teker sökün ettiler. Tek kutu dahi satamamışlardı. Gözlerime inanmadım. Çocuklara oldukça yüklü bir ücret ödeyerek başımdan savdım. Sonra bavulların ortasına, yere oturdum.

Şeker kutularına lâstik bantla iliştirdiğim pusulalara dokunulmamıştı bile. Kutuları teker teker alarak hepsine yan ayrı başımı salladım. "İnanılmaz, inanılmaz!" diye söylendim. Nihayet iki adrese sıra geldi: Hymie Laubscher ve Steve Romero. Durumu kavrayamadan mektup zarflarını iki elime aldım. Eğer Hymie ve Steve gibi iki eski dosta güvenemezsem, kime güvenebilirdim?

Steve Romero'ya yazılmış olan zarfı istemeyerek açtım. Mektup başlığının üstüne bir şeyler karalanmıştı. Tek kelime okumadığım halde biraz rahatladım. Hiç değilse bir açıklama yapmıştı.

" Spivak gönderdiğin çocuğu başkan vekilinin odasında karşıladı. Bütün personele, şeker almamalarını söyledi. Özür dilerim. Steve"

Hymie'in zarfını açtım. Aynı haber. Costigan'ın zarfını açtım, aynı yazıyla karşılaştım. Bu arada öfkeden kuduracak hale gelmiştim.

– Şu piç Spivak! Demek benden intikamım böyle alıyor!

Bir daha yolda ilk karşılaştığımda onu boğmaya yemin ettim.

Costigan'ın notu elimde, kımıldamadan oturdum. Demir muşta Costigan. Onu görmeyeli ve ondan haber almayalı epey zaman olmuştu. Spivak'a bir ders vermek onun için ne güzel bir ikram olacaktı! Yapması gereken şey, onu bir gece şehrin dışına çağırmak, nehre yakın bir yerde kıstırmak ve iyice pataklamaktı.

Pis kokarca ne sıkıntılara katlanmıştı. Brooklyn, Manhattan ve Bronx'daki bütün bürolara telefon etmişti! Hymie'in bana haber vermek için birini göndermemiş olması garipti; Bu takdirde bir çok sıkıntılardan kurtulmuş olacaktım. Belki her zamanki gibi adamı yoktu.

Bana yardımda bulunabilecek köpek gibi sadık arkadaşlarımın kimler olduğunu düşündüm. Hiç kesiksiz kumar oynayan 14. Cadde'deki gece kâtibi vardı: patronu, telgrafların posta güvercinleriyle gönderilmesi için başkanı kandırmaya çalışan bir adamdı. Greenpoint'li bu kişiden daha kalpsiz, daha ruhsuz bir insan düşünülemezdi; atlar üzerine oynayabileceği birkaç dolar fazla para için yapmayacağı şey yoktu. Balık pazarında bir de kambur vardı. Kalleşlikte üstüne olmayan bir herif. Ve şu gece postacısı, Arthur Wilmington. Bir zamanların papazı, şimdi donunu pisleten çirkef insanın biriydi. Melek yüzlü, fakat kötü kalpli, kurnaz küçük Jimmy Falzone vardı. Uyuşturucu madde satan ve piyasaya sahte çekler süren Harlemli, fare suratlı çocuğu da hesaba katmak gerekirdi. Sarhoş Küba'lı Lopez vardı. Lopez, hafif bir dokunuşla insanın kaburgalarını birbirine geçirebilecek kadar güçlüydü. Üç karası ve on dört çocuğu olan Polanyalı deli Kovalski vardı; cinayet dışında her şeyi yapabilirdi... bir dolar için.

Bu konu için böyle serserileri düşünmek gereksizdi. Şehrin aşağı semtinde Mona'nın peşinden sadık bir köpek gibi dolaşan polis memuru Gus vardı. Bir kadının yabancı biri tarafından rahatsız edildiğini şikâyet etmesi üzerine, şikâyet eden adamın kafasını bir sopada kıracak kadar sadık bir köpekti. Peki ya bizim şu Katolik dostumuz dedektif, sarhoş olduğu zamanlar siyah renkli İsa heykelini çıkartıp öpmemizi isteyen, Buckley? Bir gece, çok sinirlendiğinde, tabancasını saklayarak ona büyük bir iyilikte bulunmamış mıydık?

Mona geldiği zaman hâlâ yerde oturmuş, derin düşüncedeydim. Verdiğim haber onu pek şaşırtmadı. Böyle bir sonuç zaten bekliyordu. Aslında böyle bir sonuç alındığından

memnundu; pratik olmayan düşüncelerimden belki böylece kurtulabilirdim. Para kazanmasını yalnız o biliyordu ve bunu karışık olaylara neden olmadan yapabiliyordu. Mona'ya ne zaman güven sağlayabilecektim?

– Bütün bunlarda vazgeçelim, dedim. Eğer Cromwell haftada yüz dolar verebilirse, geçinebiliriz, öyle değil mi?

Buna pek emin değildi. Haftada yüz papel bizi geçindirirdi, ama nafaka, annesi ve kardeşleri, şu veya bu ne olacaktı?

Sordum:

– Annenin istediği ipotek parasını temin edebildin mi?

Evet, annesine gerekli parayı vermişti... haftalar önce. Bu konuya şu anda değinmek istemiyordu, çünkü çok acı çekmişti. Tek çözüm yolu olduğunu söylüyordu. Bu da büyük bir vurgun yapmaktı. Emlâk satım işi ona gittikçe uygun görünmeye başlamıştı.

– Her neyse, şu şeker işine son verelim, dedim. Patronla yemeğe çıkar haberi ona incitmeden vermeye çalışınız. Öteberi satmaktan usandım... ve senin de bu satış işinde çalışmanı istemiyorum. Utanç verici.

Benimle aynı fikirdeymiş gibi göründü. Yüzünü kremlerken birdenbire:

– Neden Ulric'i çağırıp hep beraber yemeğe çıkmıyoruz? dedi. Biliyorsun, ne ne zamandan beri onu görmedin.

İyi bir fikir olduğunu düşündüm. Vakit oldukça geçti, ama bir kere telefon etmeye karar verdim. Sırtıma bir şeyler geçirip dışarı fırladım.

Bir saat kadar sonra üçümüz, City Hall'ün yakınındaki bir lokantada oturuyorduk. Bir İtalyan lokantası. Ulric bizi gördüğü için sevinçliydi. Bugüne dek neler yaptığımızı merak edip duruyormuş. Yemeklerimizi beklerken birkaç kadeh bir şey içtik. Ulric bir sabun kampanyasında köpek gibi çalışıyordu ve biraz nefes aldığı için memnundu. Neşeli bir ruhsal durum içindeydi.

Mona, şeker işi hakkında durmadan konuşuyordu... sırf konuşma olsun diye. Ulric, onun anlattıklarını daima can kulağıyla

dinlerdi. Fikir yürütmeden önce, şeker işini benim ağzımdan da duymak istedi. Konuşulanları destekleyici tutumum olduğu zaman, söylenenleri can kulağıyla dinlerdi.

Sonunda kıkır kıkır gülerek:

– Ne hayat! dedi. Keşke ben de böyle bir şeye girişmek cesareti olsaydı. Demek ki Cafe Royal'de şeker sattınız, ha! Hay Allah!

Başını sallayarak biraz daha kıkırdadı.

– Peki, O'Mara hâlâ sizinle beraber mi? diye sordu.

– Evet, fakat yakında bizden ayrılacak. Güneye gitmek istiyor. Orada temizlik yapabileceğine inanıyor.

– Öyle sanıyorum ki onu fazla özlemeyeceksiniz, ha?

– Özlerim, dedim. Hatalarına rağmen O'Mara'yı severim.

Bu sözüm üzerine Ulric başını salladı, sanki ona fazla düşkün olduğumu fakat bunun da bir özellik olduğunu söylemek istiyordu

– Peki, şu Osiecki... nerelerde?

– Şimdi Kanada'da. İki arkadaşı... onları hatırlasın... flörtüne bakıyorlar.

Ulric yalanarak:

– Anlıyorum, dedi. Şövalye erkekler, değil mi?

Sonra tekrar kıkır kıkır gülmeye başladı.

Mona'ya dönerek:

– Sahi aklıma geldi, dedi. Şu aşağı mahalle gittikçe berbatlaşmıyor mu? Geçen akşam Virginialı arkadaşlarımı oraya götürmek hatasını işledim. Palas pandıras kaçtığımızı söyleyebilirim. Meyhane ve batakhaneden başka şey yokmuş gibi görünüyor. Belki de midemiz bozuktu... Bir yer vardı, bir lokantaydı sanıyorum, Sheridan Meydanı'nda. Oldukça ilginç bir yer olduğunu söyleyebilirim.

Mona kahkahayla güldü.

– Minnie Douchebag'ın batakhanesini söylemek istiyorsun her halde?

– Minnie Douchebeg mi?

– Evet,şu hem piyano çalan hem de şarkı söyleyen peri... ve kadın elbisesi giyer. Orada yok muydu?

Ulric:

– Ah, tabiî! dedi. İsmini bilmiyordum. Bu ismin ona çok yakıştığım söylemek isterim. Gerçekten de sihirbaz gibi. Öyle bir noktaya geldi ki, avizeye tırmanacağını sandım. Ne ses, insanı arı gibi sokan ne dil! Bana döndü.

– Henry, bizim zamanımızdan bu yana birçok değişiklikler olmuş. Düşün bir kere yanıma iki Virginialı sofuyu almış orada oturuyorum! Gerçeği söylemek gerekirse, söylediklerimin tek kelimesini bile anlamadılar.

Ulric'in deyimiyle, o meyhane ve batakhaneler bizim av sahamızdı. Ulric'in alaylı sözlerine güldüm, ama o yerler hakkındaki düşüncelerine de katıldım. Aşağı mahalle gerçekten de kötüleşmişti Meyhanelerden, batakhanelerden, kulamparalardan, sevicilerden, pezevenklerden, oruspulardan, sahtekârlıklardan ve her türlü düzenbazlardan başka bir şey görmek mümkün olamazdı. Bunları Ulric'e anlatmak lüzumunu hissetmedim, fakat Paul ve Joe'nun yerine son gittiğimizde, orası bahriye üniforması içindeki homoseksüellerle doluydu. Şehvete düşkün küçük kaltaklardan biri Mona'nın sağ memesinden bir parçayı dişlemeye çalışmıştı... hem de yemek salonunda. Oradan çıkarken balkonun zemininde kıvranan, pantolonlarını indirmiş, bıçak altına götürülen domuzlar gibi homurdanan, çırpınan iki bahriyeliye rastlamıştı. Orası Greenwich Mahallesi bile olsa, durumun biraz kötüye gittiğini düşünüyordum. Söylediğim gibi, bunları Ulric'e anlatmayı gereksiz buldum... çünkü onun hazmedemeyeceği kadar inanılmaz şeylerdi. Dinlemekten hoşlandığı Mona'nın, Ulric'in deyimiyle garip yaratıklar olan, kişileri nasıl atlattığı hakkında söyledikleriydi. Atlattıkları arasında Weehawken, Milwaukee, Washington, Puerto Rico gibi yerlerden gelenler de vardı. Durumları iyi olan kişilerin böyle yaş tahtaya nasıl bastıklarına bir türlü aklı ermezdi. Onların bir kez atlatılabildiklerini aklı alıyordu, ama defalarca atlatılmalarına aklı ermiyordu.

– Onları nasıl oluyor da yanına sokmuyor? dedi.

Sonra dilini ısırmış gibi bir ses çıkardı.

Birden konuşmayı değiştirmek zorunda kaldığını hissederek:

– Biliyor musun. Henry, şu McFarland denen ihtiyar seni sık sık soruyor. Ned, normal olarak, böyle iyi bir teklifi nasıl olur da geri çevirebilirsin diye merakla düşünüp duruyor. McFarland'a günün birinde çıkıp geleceğini söylüyor. İhtiyar üzerinde son derece derin bir etki yaratmış olmalısın. Başka planların olduğunu sanıyorum, ama... fikrini değiştirecek olursan, McFarland'dan çok büyük yardımlar görebileceğini sanıyorum. Ned'e söylediğine göre, senin gibi birisini yanında alakoyabilmek için bütün büroyu feda edebilirmiş. Bunu sana söylemek zorunluğunda olduğumu düşündüm. Hiç bilinmez ki...

Mona, konuşmayı hemen başka bir yöne soktu. Biraz sonra komik şeyler üzerine konuşmaya başlamıştık. Ulric'in şeytanca bir hafızası vardı. Sadece eski artistlerin,komedyenlerin isimlerini hatırlamakla kalmaz, onların çalıştığı tiyatroların isimlerini, yerlerini bile söylerdi. Son yirmi yıldan beri söyledikleri şarkıları, çalıştıkları yerleri, yaz ve kış aylarında nerede çalıştıklarını ve oralara gittiği zaman, kiminle beraber gittiğini bile hatırlardı. Ulric, konuşmayı komedilerden müzikli oyunlara, müzikli oyunlardan balelere kadar götürdü.

Üçümüz beraber oturup konuştuğumuz zamanlar, konudan konuya atlardık. Konularımız daima dağınık konuşmalarımız heyecanlı olurdu. Hiç bir şeye uzun süre dayanamayan Monan'ın, insanı deli eden bir dinleme stili vardı. Daima, anlatılanların en heyecanlı noktasına ulaşıldığı zaman, aklına bir şey gelir ve o şeyi hemen anlatmak lüzumunu duyardı. İster Cimabue'den, ister Sigmund Freud'den, ya da Fratellin'den konuşalım, konuştuğumuz konular onun için bir ayrım gözetmezdi; bize anlatmasının çok önemli olduğunu düşündüğü şeyler de, kayan bir yıldız kadar oynak olurdu. Ancak bir kadın böyle yakışıksız konuşabilirdi. Ayrıca, konuştuktan sonra sesini

çıkarmadan dinleyen tiplerden değildi. Tekrar konuşulan konuya dönmek, akıntıya karşı yüzmeye benzerdi. İnsan onun bulunduğu konuşmalarda, daima konuları oluruna bırakmak zorunda kalırdı.

Ulric, onun bu konuşmalarına alışmıştı. Ulric'in fotoğraf makinesine benzeyen gözleri, özellikle sevdiği şeylere yumuşakça dokunan bakışları, tükenmek bilmeyen anıları, ayrıntılar, kesinlik ve doğruluk üzerinde durmak için gösterdiği çaba (zaman, yer, ritm, önem), konuşmalarına renk verirdi. Onunla konuştuğum zamanlar kendimi büyük bir üstadın yanında zannederdim. Arkadaşlarımdan çoğu Ulric'in "sevimli ve hoş" olduğunu söylerlerdi. Yani, "eski-kafa" olduğunu belirtirlerdi. Oysa, Ulric ne bir üstat ne de dünyadan elini eteğini çekmiş bir insandı. Sadece zamanından ileri gitmiş olan bir kişiydi. Sevdiği kimselerden söz ettiği zaman... ressamlar... onlarla beraber yaşamış gibi konuşurdu.

Konuşmalarımdan her zaman sarhoş olduğunu söylerdi. Yanında olduğu zamanlar, söylemek istediklerini istediği gibi söyleyemediğini tekrarlardı. Bir yazar olduğum için, ondan daha iyi hikâye anlattığımı düşünürmüş gibi görünürdü. Oysa, gerçek bunun tamamen tersiydi. Eğer onunla kıyaslanacak olursam, çok ender dakikalar dışında, coşmadığım, tepemin atmadığı zaman, kekeleyen bir ahmaktan başka bir şey değildim.

Ulric'in hayranlığını uyandıran ve bağlılığını sağlayan hayatımın kaba muhteviyatı, o hayatın altında yatan karışıklıktı. Her ne kadar aynı ortamdan fırlamış, aynı saçma Alman-Amerikan atmosferinde yetiştirilmişsek de, böylesine değişik birer yaratık olarak birbirinin tam tersi yönlerde gittiğimiz gerçeğini bir türlü kabullenmek istemezdi. Tabiî, aramızdaki bu ayrımı biraz büyütür. Garip hallerimi büyütmekten zevk aldığını bildiğim için, bunu düzeltmek için çok az çaba harcardım. İnsanın yüzünü bile kızartacak olsa, bazen insanın cömert olması gerekirdi.

Ulric:

– Kimi zaman, dedi. Senin hakkında arkadaşlarımla konuşurken, anlattıklarım bana bile uydurma gelir. Tekrar karşılaşmamız üzerinden çok kısa zaman geçtiği halde çok çeşitli yaşantın olduğunu düşünmemek elimden gelmez. Örneğin, şu dul kadın ve oğluyla yaşadığın devre hakkında çok az şey bilirim. Lou Jacobs'la yaptığınız konuşmalar... ismini doğru hatırladım, değil mi? O dönemin, tecrübe bile olsa, çok değerli bir dönem olduğunu düşünüyorum. McFarland'ın sende bulduğu değişikliğe hayret etmemek gerekir. Bu konuyu tekrar açmakla tehlikeli bir yerde olduğumu biliyorum, ama...

Mona'ya bir göz atarak konuşmasını sürdürdü.

–... gerçekten de, Henry, içinde bulunduğun bu serüven dolu ve hareketli hayat... özür dilerim, kaba bir şekilde ifade etmek istememiştim... bir şeyler yapmak niyetinde bir adam olduğunu da biliyorum...

Burada sözünü, kesti, kıkırdadı, homurdandı, dilini dudaklarının üzerinde dolaştırdı, bir yudum konyak aldı, ellerini bacaklarına vurdu, bakışlarını yüzümüzde dolaştırdı, sonra uzun bir kahkaha attı.

– Allah kahretsin, ne demek istediğimi anladınız! Okul çocuklar gibi geveleyip duruyorum. Öyle sanıyorum ki söylemek istediğim şuydu... yaşatında daha büyük bir amacın olmalı. Senden daha bilgili kimselerle tanışmalısın. Yolculuklara çıkabilmelisin, para bol olmalı, araştırmalı, incelemelisin. Kısacası... daha büyük serüvenler, daha büyük unutulmaz olaylar.

Gülümseyerek başımı salladım ve konuşmasına devam etmesini işaret ettim.

– Tabiî, aynı zamanda şunu da anlıyorum ki, şimdi sürdürdüğün yaşantı, bir bakıma benim anlayışımın dışında, çok zengin... bir yazar olarak çok zengin demek istedim. Bir insanın, sanatını sürdürebilmesi için fazla seçim yapamadığını da çok iyi biliyorum. Sanki seni bir mıknatıs gibi çeker görünen şu garip karakterlerin de kuşkusuz ki, kendilerine özgü bir dün-

yalan vardır. Onların çoğuyla geçireceğim bir gece beni perişan eder. Onlar hakkında anlattıklarını zevkle dinliyorum, ama onlarla karşılıklı konuştuğum takdirde aklımı oynatabilirim. Demek istediğim, Henry, senin gösterdiğin ilgiye, yakınlığa karşılık onların sana verdikleri bir şey yok. İşte yine başladım. Hatalıyım, tabiî. Senin için iyi ve kötü olan şeyleri herkesten çok daha iyi bildiğin gerçek.

Sözün burasında konuşmasını kesmek zorunda kaldım.

– Son cümlende hatalısın sanıyorum. Benim için neyin iyi ya da kötü olduğunu hiç bir zaman düşünmem. Tarafına gelen şeyi yakalar ve en iyi şekilde kullanmaya çalışırım. Bu insanları kasıtlı olarak terbiye etmeye çalışmıyorum. Haklısın, beni kendilerine çekiyorlar... fakat ben de onlara doğru eğiliyorum. Kimi zaman da onların bana senden, O'Mara'dan ve diğer dostlarımdan çok daha yakın olduklarını düşünürüm. Sahi, acaba gerçek dostum var mı, ne dersin? Bir şeyi kesinlikle biliyorum, hiç bir şeyde ne sana ne de diğerlerine güvenemem.

Alt çenesini garip bir şekilde sarkıtarak:

– Çok doğru, Henry, dedi. Hiç birimizin sana değerli bir dost olabileceğimizi düşünemiyorum. Bizlerden çok daha iyi kimselere ihtiyacın var.

– Saçma, dedi. Böyle bir şeyi aklıma bile getirmem. Özür dilerim, sadece bir düşünceydi o kadar.

– Şu doktor arkadaşın ne oldu... Kronski? Son zamanlarda ondan söz ettiğini hatırlamıyorum.

– Hiç bir fikrim yok, dedim. Muhtemelen kış uykusuna yatmıştır. Merak etme yakında yine ortaya çıkacaktır.

Mona:

– Val ona çok kötü davranıyor, dedi. Anlamıyorum. Bana sorarsanız, gerçek bir dost. Val, gerçek arkadaşlarının kim olduğunu anlamaz. Senin dışında, Ulric. Fakat bazen seni hatırlaması için onu dürtüştürmem gerekir. Çok kolaylıkla unutur.

Ulric:

– Seni kolaylıkla unutabileceğini sanmam, dedi.

Elini dizine vurup yüzüne aptalca bir anlam vererek sırıttı.

– Pek, geçerli bir anlatım şekli değil, ha? Fakat ne söylemek istediğimi anladığından eminim.

Elini Mona'nın eline dokundurdu ve hafifçe sıktı.

Mona, neşeyle:

– Beni unutmamasına dikkat edeceğim, dedi. Bu kadar uzun süre dayanabileceğimizi hiç düşünmemiştim. Fakat şimdi sizi tanıdığıma göre, birbirinize ne kadar bağlı olduğunuzu bildiğim için, anlıyorum.

– Neden buradan gitmiyoruz? dedim. Neden bize gelmiyorsun? İstersen akşam da kalabilirsin. O'Mara, bu gece gelmeyecek.

Ulric:

– Olur, dedi. Teklifini kabul ettim bile. Bir, iki gün dinlenebilirim. Patrona bize birkaç şişe içki vermesini söyleyeceğim... Ne istersiniz?

Eve geldiğimizde ışığı yaktığım zaman, Ulric, bir süre holde durdu ve çevresine zevkle bakındı.

– Gerçekten de eviniz güzel, dedi. Uzun zaman burada oturmanızı temenni ederim.

Çalışma masamın yanına gitti ve masanın üzerine dağılmış olan kâğıtlara baktı.

Alaylı bir sesle:

– Bir yazarın masasını nasıl tuttuğunu görmek çok ilginç, dedi. Kâğıtlardan yükselen fikirleri insan canlı olarak hissedebiliyor. Biliyor musun...

Kolunu omzuma doladı.

– ... çalıştığım zaman hep seni düşünürüm. Makinenin üzerine eğildiğini, parmaklarının süratle çalıştığını tahayyül ederim. Yüzündeki yoğunlaşmış anlamı görür gibi olurum. Çocukluğunda da çalıştığın zamanlar yüzünde böyle bir ifade olurdu... her halde sen hatırlamazsın. Evet, evet! Ne garip, olayların gelişme şekli demek istedim! Bir işim var. Bu yazarın benim dostum olduğunu bildiren bir işim var, diye düşünürüm. Ve çok eski dostum olduğunu kabul ederim. Biraz önce lo-

kantada söylemek istediğim şuydu, Henry, senin garip bir yönün var. Beni anlıyorsun, değil mi?

Konuşurken sesi çok yumuşaktı. Fakat içtenlikle konuştuğu belliydi. Son derece içtendi. Gözlerinin nemlendiğini görüyordum. Dudakları titriyordu. Hemen devreyi kapamam gerekiyordu, aksi takdirde hepimiz hüngür hüngür ağlayacaktık.

Banyodan döndüğüm zaman Mona'yla hâlâ konuşmakta olduğunu gördüm. Paltosu hâlâ sırtında, şapkası başındaydı. Elinde, gerekir düşüncesiyle daima masanın kenarında duran, ilginç kelimeleri yazdığım uzun bir liste vardı. Görünüşte, Mona'yı çalışma alışkılarımı anlamak için sıkıştırıyordu. Son görüşmemizden beri ne kadar yazdığımı gördüğü için son derece şaşkındı. Yazı masamın üzerine yığılmış olan kitaplara, zevkle dokunuyordu.

Kitapların yanında duran, üzerinde birkaç not yazılı kâğıtlara bakarak:

– Kusura bakmazsın, değil mi? dedi.

Benim için sakıncası olmadığını söyledim. Eğer elimden gelse, iyice görebilmesi için derimi bile yüzebilirdim. Küçücük şeylerle ilgilenmesi beni son derece memnun ediyordu. Ayrıca, şunu da itiraf etmeliyim ki, çalışmamla yakından ilgilenen gerçek bir dosttu. Bütün gecemizi ayakta, kelimeleri yazdığım liste üzerinde konuşmakla geçirebilirdik. Halen üzerinde çalıştığım "Bir Fütüristin anıları" isimli küçük notlarla sonsuz ilgilenmişti.

Yanımda duran bu adam bambaşka bir çağdan gelmeydi. Evet, basit kelimelere karşı gösterdiği ilgi onun değişik bir çağdan gelme olduğunu gösteriyordu. Bazı kimselerin, bizler için bir anlam taşımayan şeyler üzerinde, günler, haftalar, aylar harcadıkları bir gerçekti. Bizim için güç olabilecek bir çaba harcamaları, küçücük şeyler üzerinde durmaları, onların gerçek sanatçılar olduğunu gösteriyordu. Hayatları sanat içinde yoğrulmuştu, damarlarında akan kan değil, sanattı. Yaşantıları gerçekti. Farkında olmadığı halde Ulric'in aradığı böyle bir yaşantıydı. Önemli bir bütün olarak örülmüş yaşantımı, bu bir-

leştirici hayatımı, başkalarına miras olarak bırakacağımı gizlice umuyordu.

Şimdi içki kadehi elinde dolaşıyor, dilini şaplatıyor, sanki kendisini bir cennette bulmuş gibi neşeyle söyleniyordu. Bir lokantada böyle konuşmak için ne kadar aptal olması gerekirdi! Şimdi, evvelce çok hafifçe değindiği öteki yüzümü görebiliyordu. Evden taşan bu ne zenginlikti! Kitaplarımın kenarlarına yazılmış olan notlar, kendisinin tamamen yabancı olduğu bir çalışmayı açık olarak gösteriyordu. İşte burada, fikirlerle dolu bir kafa vardı. Burada nasıl çalışacağını bilen bir insan vardı. Ve beni, zamanımı boşa harcamakla suçluyordu!

Biraz nefes alacak zaman bulunca:

– Bu konyak da fena sayılmaz, değil mi? dedi. Biraz daha az konyak, biraz daha düşünce... bu benim için zekâ yolu olacak.

Yüzünü ekşitti. Yüzünde, bir araya nasıl getireleceğini yalnız kendisinin bildiği alçalma, yaltaklanma, dalkavukluk, iftira ve zaferden meydana gelen karma bir ifade vardı.

Elindeki kadehten bir damla konyak dahi dökmeden koltuklardan birine çökerken:

– Bu kadar işi yapmak için nasıl vakit buluyorsun, bunu bana söyler misin? diye sordu.

Sonra aceleyle ekledi.

– Bu nokta açıkça belli. Yaptığın işi seviyorsun. Ben sevmiyorum! Bundan ders alarak çalışma şeklimi değiştirmem gerekir... Boş bir konuşma gibi görünüyor, değil mi? Haydi, durma, bas kahkahayı; bazen ne kadar komik durumlara düştüğümü çok iyi bilirim...

Ona gülmediğimi, fakat onunla birlikte güldüğümü anlattım.

– Şu veya bu şekilde olması önemli değil, dedi. Yüzüme karşı gülsen bile, aldırmam. Tepkilerine dayanabileceğim tek kişi sensin. Zalim değilsin, namuslusun. Beraber çalıştığım adamlar arasında en az bulduğum şey de bu. Fakat kafanı bu eski "teraneyle" şişerecek değilim.

Sözünün burasında ileri doğru uzanarak içtenlikle gülümsedi.

– Muhtemelen yerinde olmayacak, ama sana söyleyebilirim, Henry, Büyük bir gayretle çalıştığım, severek çalıştığım zamanlar, yalnız Lucy'nin bana poz verdiği zamanlardır. İşin kötüsü sonunu bir türlü bulamıyorum. Lucy'yi bilirsin... onu nasıl tahrik etmeme izin verdiğini, falan filân. Biliyor musun, şimdi bana çıplak poz veriyor. Evet! Güzel bir parça.

Yine güldü, ama gülüşü at kişnemesini andırıyordu.

– Ah, eleştiricilerin yıldırım gibi çarptığı o pozlar!... Keşke sen de orada olsaydın da görseydin. Gülmekten çatlardın. Fakat sonunda ayakta sallanırken bırakır. İhtiyarı soğuk suya sokup çıkartmam gerekir. Beni yerlere serer. Oh...

Arkasında duran Mona'nın tepkisini görmek için başını kaldırıp baktı.

Mona'nın şöyle demesi üzerine şaşkınlığından ne yapacağını şaşırdı:

– Arada sırada sana poz vermemi ister misin?

Gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibi açıldı. Bir Mona'ya, bir bana baktı, sonra bakışlarını yine Mona'ya çevirdi.

– Bunu şimdiye kadar neden düşünemedim? Bu herif kızmaz mı?

Gece anımsamalar, gelecek hakkında konuşmalar, inceleme yapmak üzere kurulan plânlar, gece yaşantısının nasıl incelenmesi gerektiği hakkında fikir yürütmelerle geçti ve her zaman olduğu gibi kulaklarımızda büyük ressamların çınlayan isimleriyle son buldu.

Ulric'in, uykuya dalmadan önceki son sözü şu oldu:

– Freud'ün da Vinci hakkındaki makalesini okumalıyım... Yoksa bu kadar önemli olmadığını mı söylersin?

– Şu anda önemli olan şey uyumak ve sabaha yepyeni bir insan olarak kalkmaktır, dedim.

Bu sözlerimin doğruluğunu yüksek bir Zaaarrrt! sesiyle onayladı... istemeyerek, tabiî.

Birkaç gece sonra şekerciyle yemeğe çıktık. Caddelerin en güzeli olan Allen Caddesi'nde, trenlerin üzerimizden gümbürtüyle geçtiği bir bodrumda oturduk. Lokantayı bir Arap arkadaşı işletiyordu. Yemek çok güzeldi ve bizi ağırlayan çok cömertti. Adamla konuşmak gerçek bir zevkti. Çok içten, doğru, düz konuşan bir adamdı. Çocukluk ve gençlik günlerinden söz etti. O günler, ancak günün birinde Amerika'ya gidebilme hülyalarıyla arada sırada kesilen uzun bir kâbustu. Amerika hakkındaki görüşünü çok basit cümlelerle tarif etti. Milyonlarca insanın çaresizlik içinde çırpınışlarından doğan bir Cennetti. Muhakkak ki,Doğu Yakası hiç de düşündüğü gibi bir yer değildi, ama böyle de olsa hayat güzeldi. Günün birinde taşraya çıkacağını umuyordu, belki Catskill Dağları'na gidecek ve orada bir yazlık yer açacaktı. Çocukken yaz tatillerimi geçirdiğim bir kasabadan söz etti. Çocukluğumun geçtiği o kasaba şimdi "Seçkin bir Kabile" tarafından işgal edilmiş ve sevimli kasaba tanınmayacak şekilde değişmişti. Fakat o kasabanın şekerci için nasıl bir cennet olabileceğini tahmin edebiliyordum.

Aklına birdenbire gelen bir düşünce ile kalkıp paltosunun ceplerini araştırana kadar konuşmalar böylece sürmüştü. Okul çocukları kadar sevinçli bir tavırla, ince pelür kâğıdına sarılı bir paket çıkardı ve Mona'yla bana uzattı. Şeker işinin başarılı olması için gösterdiğimiz gayretin karşılığı olarak verilen küçük birer armağan olduğunu anlattı. Paketleri hemen açtık. Mona'nın paketinden çok güzel bir kol saati, benim paketimden de oldukça pahalı bir dolmakalem çıktı. Bunların bize yararlı olacağını düşünmüştü.

Sonra gelecek hakkındaki düşüncelerini anlatmaya başladı. Bir süre eskisi gibi çalışacak, eğer ona güvenimiz varsa, haftalık kazancımızın bir miktarını ona verecek ve bizim için biraz para biriktirmesini sağlamış olacaktık Bir kuruş bile arttıramayacak nitelikte kişiler olduğumuzdan emindi. Bize küçük bir iş kurmak, bir büro kiralamak ve yanımızda adam çalıştırmamıza imkân verebilmek çabasındadı. Başaracağımızdan

çok emindi. Düşüncesine göre, bir insanın sıfırdan başlaması gerekirdi. Amerikalıların yaptığı gibi peşin para kullanıp borç almaya veda etmeliydik. Banka defterini çıkartarak bize hesabını gösterdi. On iki bin dolardan fazla parası vardı. Dükkânı sattıktan sonra banka hesabına beş, ya da on bin dolar daha ekleyebilecekti. Eğer işlerimiz iyi giderse, dükkânını bize satabilirdi

Yine onu nasıl hayat kırıklığına uğratacağımızı bilemiyorduk. Nazik, çok nazik bir tavırla gelecek hakkında başka plânlarımız olabileceğini ima ettim, fakat yüzünün ifadesini görünce bu konuyu hemen bıraktım. Evet, işimize devam edecektik. İkinci Cadde'nin şeker kralları olacaktık. Belki de onunla beraber taşraya çıkacak ve açmak niyetinde olduğu yazlıkta ona yardim edecektik... yani Livingston Manor'da. Evet, yakında muhtemelen çocuklarımız olacaktı. Artık ciddî olmanın zamanı gelip çatıyordu. Yazı yazmaya gelince, iyi bir iş kurduktan sonra bunu da düşünebilirdik. Tolstoy, ileri yaşlarda emekli olup, yazı yazmak için bir kenara çekilmemiş miydi? Onu hayal kırıklığına uğratmaktansa, başımı sallayarak sözlerini evetledim. Sonra, çok ciddî, bir tavırla, acaba onun hayatını yazmamın iyi bir fikir olup olmadığını sordu. Bir mermer işçisi olarak atıldığı hayatta nasıl başarı sağlayarak büyük bir yazlığın sahibi olmuştu! Bunun çok değerli bir düşünce olduğunu söyledim; zamanı gelince bu konuyu tekrar konuşacaktık.

Her neyse, zokayı yutmuştu. Hayatımda hiç kimseyi yüz üstü bırakıp kaçmamıştım. Çok fazlasıyla içten bir kişiydi. Ayrıca, şu sütun yazısı hakkında Cromwelli henüz kesin bir şey söylememişti. (Birkaç hafta için şehirde olmayacaktı.) O zamana kadar bu şeker işinde kalmanın ne sakıncası olabilirdi? Mona'ya göre, emlâk işini gündüzleri yürütebilirdi. İlk satışını yapıp para kazanıncaya kadar Mathias avans vermeye hazırdı.

Bütün iyi niyetimize rağmen şeker işi yattı. Geceleri Mona, bir ya da iki kutuyu bile zorlukla satıyordu. Yine eskisi gibi onu iki valizle dışarda bekliyor ve Elie Faure'la baş başa ka-

labiliyordum (Artık sanat tarihi kanıma öylesine işlemişti ki, arzu ettiğim takdirde gözlerimi kapayabilir ve bütün bir pasajı, içine kendimden de bir şeyle katarak ezbere söyleyebilirdim.) Sheldon, çok garip bir şekilde ortadan kaybolmuştu. O'Mara, Güneye gitmişti ve Osiecki hâlâ Kanada'daydı. Sıkıntılı bir gerginlik. Dış Mahalle ve Doğu Yakası'ndan usandığımız için, şansımızı yukarı şehirde denedik. George M. Cohan'in söylediği gibi eski Broadway değildi. Gürültülü, tatsız olaylara her zaman gebe, tehditler, hakaretlerle dolu, insanlıktan uzak bir yerdi. Bu devre süresinde, tehlikeli olabilecek kadar ciddî bir hastalık geçirdim... Basur! Ayaklarımdaki ağırlığı kaldırarak acımı biraz olsun hafifletmeyi düşünerek, Lido'nun karşısındaki parmaklıklara kollarımdan asılı kaldığım geceyi hâlâ canlı olarak yaşarım. Lido'yu son ziyaret, bir boksör eskisi olan müdürün, Mona'yı bürosuna kilitleyerek ırzına geçmek istemesiyle sonuçlanmıştı. Ah, Broadway!

Artık bu işi bırakmanın tam vaktiydi. Para biriktireceğimiz yerde patronumuza borçluyduk. Bu yetmiyormuş gibi, bir de, bizim için evinde şeker yapmak üzere kandırdığım Maude'a borçlanmıştım. Zavallı Maude, nafaka parasını ödeyebilmem için bu işe hemen razı olmuştu.

Gerçekte, bütün işler ters gidiyordu. Öğle üzeri kalkacağımız yerde, saat dörde ya da beşe kadar yataktan çıkmıyorduk. Mathias, Mona'ya ne olduğunu bir türlü anlamıyordu. Satış yapabilmesi için her şey hazırlandığı halde, Mona bunu parmaklarının arasında kaçırıyordu.

Bazen eğlenceli şeyler de oluyordu. Birdenbire üç gün süren bir hıçkırık tuttu ve sonunda bizi doktor çağırmaya kadar götürdü. Gömleğimi kaldırdıktan sonra adamın soğuk parmaklarını karnımda hissedince hıçkırık birden kesildi. Adamı evinden kaldırıp buraya kadar getirdiğim için bayağı utandım. Önemsemez gibi göründü, muhtemelen bizim satranç oynadığımızı anladığından olacaktı. Kürtaj yaptığı zamanlar satranç oynadığını hiç de saklamadı. Garip bir kişi, ve son de-

rece hassas. Bizden para almayı düşünmezdi. Para alacağı yerde bize ödünç verirdi. İster para için olsun ister kürtaj için, başımız sıkıştığında onu çağıracaktık. Bir daha gelirken Sholem Aleichem'in bir kitabını getireceğine dair söz verdi. (Bu zamana kadar Moishe Nadir'i işitmemiştim, yoksa "My Life as an Echo" isimli kitabı ödünç olarak isterdim.)

Doktor gittikten sonra, bir Yahudi doktorun böyle davranmasının çok tipik olduğunu söylemekten kendimi alamadım. Hiç bir Yahudi doktor beni para bakımından sıkıştırmamıştı. Sanat ve ilimle ilgilenmeyen hiç bir Yahudi doktora rastlanamıştım. Hemen hemen hepsi müzisyen, ressam ve küçük çapta yazardı. Hepsi dostluk elini uzatmaktan çekinmeyen kişilerdi. Yahudi olmayan doktorlarla aralarında ne büyük fark vardı! Hayatımda, ilâçları bir kenara itmiş, sanatla ilgilenenlerini hiç görmemiştim.

– Bunu nasıl açıklayabilirsin? diye sordum.

Mona:

– Yahudiler daima insancıldır, dedi.

– Tam üstüne bastın. Ölüm döşeğinde bile olsan, sana ölümü iyi gösterirler.

Bir ya da iki hafta sonra, elli dolarlık acele bir ihtiyaç için, yine Seçkin Kabile'den olan dişçi dostumu çağırmak aklıma geldi. Her zamanki gibi dolaşırken, 23. Caddedeki büroda gece telgrafçısı olan ihtiyar dostum Creighton'a uğrayıp, onunla bir pusula göndermeye karar verdim. Telgraf bürosuna giderken, Mona'ya, bu gece habercisi ile aramdaki garip bağın ne olduğunu açıklamaya çalıştım. Jimmy Kelly'nin yerinde o gece nasıl imdada yetiştiğini hatırlattım.

Büroda bir süre beklememiz gerekti... Creighton bir hastaya gitmişti. Bu arada, O'Rourke'un elinin altında bulunan kötülüğe tövbe etmiş suçlulardan birinden söz ettik. Nihayet Creihton geldi. Karımla beraber beni görünce şaşırdı. Her zamanki zarif tavırlarını takınarak Mona'yla sanki evvelce hiç tanışmamış gibi davrandı.

Gece telgrafçısına Creighton'la bir, iki saatlik işim olduğunu söyledim. Dışarı çıkınca bir taksi çağırdım; onunla birlikte Brooklyn'e gitmek niyetindeydim. Hareket ettikten sonra onu arayışımın nedenini söyledim.

– Fakat buna lüzum yoktu! dedi. Biraz saklı param var. Eğer size bir yardımı dokunacaksa, yüz hatta iki yüz dolar seve seve verebilirim, Bay Miller.

Önce biraz nazlandım, sonra kabul ettim.

Creighton:

– Yarın sabah erkenden getiririm, dedi.

Bizimle beraber eve kadar geldi, kapıda biraz çene çaldıktan sonra metroya gitti. Yüz elli dolarlık bir ödünç verme üzerine anlaşmıştık.

Ertesi sabah, Creighton erkenden göründü.

– Ödemede acele etmenize lüzum yok, dedi.

Hararetle teşekkür ettim ve bir gece beraber yememiz için zorladım.

Ertesi günkü gazetelerde, dostumuzun evini yaktığını ve eviyle beraber yanarak kül olduğunu okuduk. Bu hareketinin nedeni yazılmamıştı.

Eh, hiç ödemek zorunluğunda kalmadığımız küçük bir paraydı. Borç aldığımız paraları küçük bir deftere not etmek alışkısındaydım. Yani, hatırladığım borçları yazardım. Mona'nın "kavalye"lerinden aldığı paraların hesabını tutmama imkân yoktu. Mamafih, yaptığım borçları günün birinde ödemek amacındaydım. Mona'nın borçlarıyla karşılaştıracak olursak, benim borçlarım devede kulak kalırdı. Yazdığım borçların çoğu beş dolar ve beş doların altındaki borçlardı. Bu küçük miktarlar, benim gözümde en önemli olan borçlardı. Bu borçlar, kendileri için bir kuruşun bile değeri olan kişiler tarafından verilmişti. Örneğin, emekli bir telgraf memuru Savardekar tarafından verilmiş olan üç buçuk dolarlık küçük bir yekûn vardı. Savardekar, son derece hassas ve çabuk kırılabilen bir kişiydi. Her gün bir avuç pirinçle yetinirdi. Muhtemelen şimdi Hindistan'a

dönmüş, evliyalığa hazırlanıyordu. Daha da kuvvetli bir ihtimalle artık bu üç buçuk dolara ihtiyacı kalmamıştı. Her ne olursa olsun, parayı da ona gönderebilmem benim için son derece iyi olacaktı. Bir evliyanın bile arada sırada paraya ihtiyacı olabilirdi.

Oturmuş düşünürken, şu veya bu zamanda her tanıdığım Hintli'den borç almış olduğumu hatırladım. Eski keselerin ağızları hemen açılmış ve titrek parmaklar paraları elime saymıştı. Bir madde vardı; dört dolar yetmiş beş sentlik. Bu borç, telgraf işlerinin durumu hakkındaki görüşlerini bildiren, olağanüstü mektuplar yazma alışkısında olan Ali Han adında bir İranlı'ya ödenecekti. Yazısı güzel ve dili zengindi. Eğer İsa öğrenimi, ya da (beni din bakımından terbiye etmek için) Budha hakkında yazmıyorsa, Belediye Başkanı'na mektup yazarak evlerin numaralarının fosforlu yazılmasını, bu takdirde postacıların numaraları kolaylıkla okuyabileceklerini bildirmemi isterdi.

"Al Jolson" adını takdığımız birine olan on altı dolarlık bir borç vardı. Sokakta rastladığım her zaman ondan bir dolar olsun sızdırmak alışkısındaydım. Her karşılaştığımızda bana böyle küçük bir yardım yapabildiği için sonsuz sevindiğinden ötürü özellikle isterdim. Aldığım borca karşılık çektiğim ceza, ayakta durup yeni bestelediği bir parçayı mırıldanmasını dinlemekti. Yüzden fazla böyle küçük eseri, Tin Pan Alley yayıncıları arasında dolaşıyordu. Arada sırada, amatörler gecesinde, civardaki tiyatrolardan birinin sahnesinde görünürdü. En sevdiği şarkı, tek veya koro halinde söylediği "Avalon" du. Bir keresinde, bir arkadaşımı ağırlarken... "Little Hungary" de... bana biraz para getirmesi için bir postacı çağırmak zorunda kalmıştım. Parayı getiren "Al Jolson" oldu. Hiç düşünmeden oturup bizimle birkaç kadeh içmesini teklif ettim. Birkaç kelimeden sonra şarkılarından birini dinlemek isteyip istemediğimizi sordu. Mırıldanarak söyleyeceğini düşünmüştüm, hayır, onu duddurmama fırsat kalmadan salonun ortasına fırlamış, bir elinde şapkası bir elinde içki kadehi, avazı çıktığı kadar haykırarak

şarkı söylemeye başlamıştı. Tabiî, patronlar son derece sevinmişlerdi. Şarkısını bitirdikten sonra şapkası elinde masaları teker teker dolaşarak para toplamaya başladı. Sonra yerine oturdu ve bize içki ısmarlamayı teklif etti. Bunun imkânsız olduğunu anlayınca, masanın altından birkaç dolar uzattı.

– Komisyonun, diye fısıldadı.

Oldukça fazla borçlu olduğum adam, Dave amcaydı. Zaman ilerledikçe artacak olan, birkaç yüz dolar borcum vardı. Bu Dave Leonard, babamın kız kardeşiyle evlenmişti. Yıllarca fırıncılık yapmış, iki parmağını kaybettikten sonra, başka bir işi denemeye karar vermişti. Doğuştan Amerikalı, gerçek bir "Yanki" olduğu halde öğrenimden yoksundu. Kendi ismini bile yazamazdı. Ama ne adamdı! Ne temiz kalbi vardı! Ziegfield Yıldızları Tiyatrosu'nun önüne demir atıp onu beklemeyi bir alışkanlık haline getirmiştir. Bilet piyasasını elinde tutuyor ve suya sabuna dokunmadan haftada birkaç yüz dolar kazanıyordu. Eğer tiyatronun önünde bulamazsam, onu ya Hipodromda ya da Met'te bulurdum. Söylediğim gibi, hep dışarda beklerdim. Dave, ne zaman benim geldiğimi görse, hiç sesini çıkarmadan elini cebine atardı. Üzerinde daima yüklü para bulunurdu. Bir elli dolarlığı tomarın arasından kolaylıkla çekerdi. Parayı bana verirken, ne yüzünü buruşturur ne de parayı ne yapacağımı sorardı.

Sıkıştığın zaman beni gör, derdi. Beni nerede bulacağını biliyorsun.

Ya da şöyle söylerdi:

– Biraz oyalanırsan beraber yeriz.

– Bu gece tiyatroyu seyretmek ister misin? Bu gece tenha, ön sırada yerim var.

Gerçek bir erkekti, bizim Dave. Ondan her ayrıldığımda dua ederdim... Günün birinde yazmaya başladığımı söylediğim zaman gerçekten de çok heycanlandı. Yazmak Dave için: "Sihirbaz oldum." demek gibi ber şeydi. Okumaya karşı tutkusu, her öğrenimsiz insanın tutkusuna benzerdi. Fakat gayretinin arkasında gizli başka şeyler vardı. Dave beni anlardı, ailede kim-

seye benzemediğimi anlardı ve bundan hoşlanırdı. Evvelce nasıl piyano çaldığımı, ne büyük bir sanatçı olduğumu hatırlatırdı. Piyano dersleri verdiğim kızı, şimdi başarılı bir piyanistti. Artık piyano çalmadığımı öğrendiği zaman çok şaşırdı. Eğer piyano istersem alacaktı... ucuz piyanonun nereden alınacağını biliyordu: "Sen yalnız iste, Henry." Sonra, beni yazma sanatı hakkında sorguya çekerdi. Yazmadan önce düşünülür müydü, yoksa akla ne gelirse mi yazılırdı? Tabiî, insanın çok iyi yazım bilmesi gerekirdi. İnsanın gazeteleri izlemesi lâzımdı, ha? Düşüncesine göre, bir yazarın haber alması gerekirdi... dünya üzerindeki bütün olaylardan haberdar edilmeliydi. Fakat en çok hoşuna giden şey, günün birinde ismimin kitaplar üzerinde yazıldığını görmekti. Gazetede olsun, dergide olsun, ya da bir kitap kapağında olsun.

Dalgın dalgın söylenirdi:

– Bir hafta önce ne yazdığını hatırlamak zordur, ha? Ve bütün karakterler! Ne yapıyorsun, önünde bir liste halinde mi buluduruyorsun?

Sonra aklına gelmiş gibi eklerdi. Düşüncelerimi öğrenmek isterdi. Ya da para içinde yüzen bir makale yazarı hakkında bilgi isterdi.

– İşte, asıl para bunda, Henry... bir makale yazarı olabilsen...

Her ne olursa olsun, bana iyi şanslar diliyordu. Başaracağımdan emindi. Dağarcığımın zengin olduğunu biliyordu.

– Bu paranın yeterli olacağını zannediyor musun? (Bana verdiği parayı kastederdi.) Eh, paran kalmazsa yarın gel. Paranın benim için önemi olmadığını biliyorsun.

Sonra aklına gelmiş gibi eklerdi.

– Bak, bir dakikanı bana ayırabilir misin? Arkadaşlarımdan biriyle tanışmanı istiyorum. Seninle tanışmak için can atıyor. Bir zamanlar gazetede çalışıyordu.

Dave'i ve onun son derece iyiliklerini düşünürken yeğenim Gene'i uzun zamandar beri görmediğimi hatırladım. Bütün bil-

diğim, birkaç yıl önce Yorkville'den döndüğü ve şimdi Long Island'a iki oğluyla beraber oturduğuydu.

Bir kart atarak onu tekrar görmek istediğimi yazdım ve nerede buluşabileceğimizi sordum. Derhal cevap yazarak metro hattının sonuna yakın bir yerdeki durakta buluşmamızı telif etti.

Yanıma bir paket dolusu yiyecek ve bir şişe şarap alıp götürmek istiyordum, ama yapabildiğim en iyi şey ancak gidiş dönüş parasını bulmak oldu Eğer çalışıyorsa, diye düşündüm, sıkıntıda değildir. Son dakikada Borough Hall'deki kör bir gazeteciden bir dolar borç almaya çalıştım, ama olmadı.

Gene'i elinde bir yemek çantası, istasyonda beni beklerken bulunca şaşırdım. Saçları kırlaşmıştı bile. Yamalı bir pantolon, kalın bir süveter giymişti ve başında bir kasket vardı. Tebessümü parlak, el sıkışı içtendi. Benimle konuşurken sesi titriyordu. Sesinde yine yumuşak, insanın içine işleyen bir ifade vardı.

Bir, iki dakika kadar karşılıklı durarak birbirimizin gözlerinin içine baktık.

Yorkville aksanıyla:

– İyi görünüyorsun, Henry, dedi.

– Sen de iyisin, dedim. Yalnız biraz zayıflamışsın.

– Yaşlanıyorum.

Sonra kasketini çıkartıp saçlarının dökülen tepesini gösterdi.

– Saçma, dedim. Henüz otuz yaşındasın. Hâlâ genç sayılırsın.

– Hayır, diye cevap verdi. Enerjimi kaybettim. Çok güç durumlar atlattım, Henry.

Başlangıç böyle oldu. Bana gerçeği söylediğini hemen kavradım. Her zaman dürüst, açık sözlü, içtendi.

Metronun basamaklarını ağır ağır indik. Nereye gittiğimiz belli değildi. Tanrının el uzatmadığı bir yerdeydik.

Anlatılanlar ilerledikçe ağır ağır, kalbim sızlayarak anlıyordum. Haftanın sadece iki ya da üç günü çalışıyordu. Artık kimse güzel pipo kutuları istemiyordu. Fabrikada ona iş bulan babası olmuştu. (Yüzyıllar önceymiş gibi görünüyordu.) Babası, öğrenimle kaydedilecek zamanın, boşuna bir çaba ol-

duğunu düşünmüştü. Babasının ne densiz bir kişi olduğunu söylemesine lüzum yoktu.Her zaman kırmızı fanilâsıyla, yaz olsun kış olsun, önünde konserve bir bira olduğu halde otururdu. Hiç bir zaman değişmesine imkân olmayan kaba Almanlardandı.

Gene evlenmiş, iki çocuğu olmuş, çocuklar henüz bebek yaşdayken karısı kanserden ölmüştü... acılı ve uzun süren bir ölümdü. Bütün parasını harcadığı gibi borca da girmişti. Karısı öldüğü zaman, kendi deyimiyle, taşraya çıkalı ancak birkaç ay olmuştu. Karısının ölümünden hemen sonra fabrika, işine son vermişti. Tropik balık yetiştirmeye çalışmış, fakat başaramamıştı. Çocuklarını bırakabileceği kimse olmadığından, evde yapabileceği bir iş bulmak zorunluğunda kalmıştı. Yemek pişiriyor, yıkıyor, dikiş dikiyor, ütülüyor ve her şeyi yapıyordu. Yalnızdı, son derece yalnızdı. Bütün kalbiyle sevdiği karısının yerini bir türlü dolduramıyordu.

Bütün bunları evine doğru giderken konuştuk. Kendi sıkıntılarını anlatmaya öylesine dalmıştı ki benim yaşantım hakkında en küçük bir şey dahi sormamıştı. Nihayet otobüsten indiğimiz zaman, ıssız gibi görünen banliyönün çarpık çurpuk sokaklarında yürüdük. Sokağın sonunda, ayakta zorlukla durabilen, viran, dökküntü, Güney'deki fakir beyazların kullandığı cinsten berbat bir baraka vardı. Sokak kapısının hemen önünde, barakada hayat olduğunu belirten birkaç cılız çiçek fidanı vardı. Görünüş çok acıklıydı. Eve girdik ve oğulları tarafından karşılandık... güzel, fakat az besili görünen iki çocuktu. Sessiz, ağır başlı, garip bir şekilde ciddî ve içine kapanık iki çocuk. Onları evvelce hiç görmemiştim. Eli boş geldiğim için kendimden büsbütün utanmaya başladım.

Bir şeyler söyleyerek özür dilemem gerektiğine inanıyordum. Gene:

– Söylemene luzum yok, dedi.Nasıl olduğunu çok iyi bilirim.

– Fakat her zaman parasız kalmayız, dedim. Bak, kısa hem de çok kısa zaman sonra yine geleceğim, söz veriyorum. Karımı da beraber getireceğim.

– Sakın üzülme. Geldiğine çok sevindim. Sobanın üstünde biraz mercimek çorbamız var, ekmeğimiz de olacak sanıyorum. Nasıl olsa aç kalmayız.

Tekrar anlatmaya başladı. Yiyecek bir loma ekmekleri olmadığı bir gün öyle çaresizlik içinde kalmıştı ki, komşulara gdip biraz ekmek istemek zorunda kalmıştı... Çocuklar için, tabiî.

– Fakat Dave sana yardım ederdi, dedim. Neden ondan para istemedin?

Acı çekiyormuş gibi göründü.

– Nasıl olduğunu bilirsin. İnsan kendi akarabalarından borç almak istemez.

– Fakat Dave sadece bir akraba değil ki.

– Biliyorum, Henry, fakat yardım istemek hoşuma gitmiyor. Yardım istemektense açlıktan ölmeyi tercih ederim. Eğer çocuklar olmasaydı, muhtemelen açlıktan ölürdüm.

Biz konuşmaya dalmışken çocuklar dışarı çıkmışlardı. Birkaç dakika sonra ellerinde biraz lahana, kereviz ve turpla döndüler.

– Bunu yapmamalıydınız, dedi.

– Ne yaptılar? diye sordum.

– Oh, burada olmayan konşumuzun bahçesinden aldılar.

– İyi, dedim. Hay Allah, Gene, doğru düşünmüşler. Bak, çok fazla eski kafalı, ya da fazla gururlusun, hangisi olduğunu bilmiyorum.

Hemen özür diledim. Basit dürüstlüğü karşısında onu nasıl azarlayabilirdim? Nezaketin, yumuşaklığın, gerçek insanlığın örneğiydi. Ağzından çıkan her sözün altın kadar değeri vardı. Kimseyi suçlamıyordu, hatayı bile.

Her şeyi bir kaza, yaşantısının bir parçası olarak kabulleniyor ve sorgusuz boyun eğidiğini belirterek konuşuyordu.

Yarı ciddî yarı şaka:

– Belki biraz şarap da bulurlar, dedim.

Gene kızarak:

– Bak bunu tamamen unutmuştum, dedi. Kilerde biraz şa-

rabımız olacak. Ev şarabı... mürver ağacının meyvesinden yapılma... İçer misin? Böyle bir zaman için saklıyordum.

Çocuklar kilere dalmışlardı bile. Her hareketlerinin bir anlam taşıdığının farkındaydım.

– İyi çocuklar, Gene, dedim. Büyüdükleri zaman ne yapacaklar?

– Bildiğim bir şey varsa, fabrikaya gitmeyecekleri. Onları koleje göndermeye çalışacağım. İyi bir öğrenimin çok önemli olduğunu sanıyorum. Küçük Arthur, genç olanı, doktor olmak istiyor. Büyük olanı daha haylaz, Batıya gidip kovboy olmayı düşünüyor. Fakat onunda aklı başına gelecek, zannederim. Bilirsin, şu saçma kovboy hikâyelerini okuyorlar.

Birdenbire çocuğum olup olmadığını sormak lüzumunu hissetti:

– Birinci karımdan, dedim. Bir kız.

Tekarar evlenmiş olduğumu duyunca pek şaşırdı. Görünüşe göre, boşanma, aklının ermediği bir konuydu.

– Karın da çalışıyor mu? diye sordu.

– Bir bakıma, dedim.

Birkaç kelimeyle yaşantımızın karışıklığını nasıl anlatacağımı bilmiyordum.

– Öyle sanıyorum ki hâlâ çimento şirketiyle çalışıyorsun, dedi.

Çimento şirketi! Neredeyse sandalyeden yere yuvarlanıyordum.

– Ah hayır, Gene, dedim. Şimdi yazarım. Bilmiyor muydun?

– Yazar mı?

Şimdi şaşırmak sırası ona gelmişti. Yüzü birden memnunlukla aydınlandı.

Bir an sustu, başını salladı, sonra üzüntüyle:

– Tabiî, öğrenimin de iyiydi, değil mi? dedi.

Bu soruyu, Amerikalıların hakları olan bir şeyden yoksun olan bir göçmenmiş gibi sormuştu.

Çok ileri öğrenimim olmadığım anlatmaya çalışarak, kendisiyle hemen hemen aynı hizada bulunduğumu söyledim. Konuşmamın arasında artık okuyup okumadığını sordum.

Parlak bir ifadeyle:

– Oh evet, dedi. Biraz okuyorum. Yapacak fazla bir şey yok, biliyorsun.

Kitaplarının bulunduğu, arkamda kalan rafı işaret etti. Dönüp baktım. Dickens, Scott, Thackeray, Bronte kardeşler, George Elliot, Balzac, Zola...

Sessiz sorumu cevaplandırdı.

– Modern saçmaları okumuyorum.

Yemeğe oturduk. Çocuklar kurt gibi açtı. Birden yine üzüntü duydum. Eğer burada bulunmasaydım, şimdi yediklerinin iki mislini yiyebileceklerdi. Çorbayı bitirir bitirmez yeşiliklere saldırdık. Zeytinyağı, sirke, hatta hardalları bile yoktu. Ekmek de bayattı. Elimi cebime attım ve bir on sentlik çıkardım. Bu para yol param dışında, fazla olan tek onluktu.

– Şurudan gidip bir ekmek alsınlar, dedim.

Gene:

– Lüzum yok, dedi. Ekmeksiz de olabilir. Artık nasıl olsa alıştılar.

– Haydi! Ben biraz daha ekmek yerim, ya sen?

– Fakat ne tereyağı ne de reçel var!

– Ne fark eder? Yavan ekmek yeriz. Daha önce de yavan ekmek yemiştim.

Çocuklar ekmek almak için sokağa fırladılar.

– Tanrım! dedim. Gerçekten de hiç bir şeyiniz yok, değil mi?

– Bu da kötü sayılmaz, Henry. Bir zaman, ot kökleriyle geçindik.

Ona bayağı içerlemiştim.

– Hayır, bunu bana söyleme! Mantıksız bir düşünüş! Biliyor musun ki aç kalmak zorunluğunda değilsin? Bu ülke yiyecekle dolup taşıyor. Gene, ben kök kemirmektense, dışarı çıkıp dilenmeyi tercih ederim. Allah kahretsin, şimdiye kadar böyle bir şey duymamıştım.

– Senin durumun başka. Sen dolaştın, dünyayı tanıyorsun. Oysa ben, bir sincap gibi kafeste yaşadım. Çöpçülük bile yaptım.

– Ne? Çöpçülük mü? Ne demek istedin?

Gene sakin bir tavırla:

– Şunu söylemek istedim, dedi. Barren Island'a çöp taşıyordum. Çocukların bir müddet kanının ailesiyle beraber oturduğu zamana rastlar. Bir süre için serbestçe çalışmak fırsatını buldum. Bay Kiesling'i, ihtiyarlar heyeti başkanı, tanırsın değil mi? Bana iş bulan o. Hoşuma da gidiyordu... bir süre. Koku dayanılacak gibi değildi, ama insan zamanla her şeye alışıyor. Ayda seksen dolar alıyordum, pipo fabrikasından aldığım paranın hemen hemen iki misli. Eğlenceliydi de... körfezde, limanda ve nehirde gezintiler. Biraz dolaşmak için elime geçen ilk ve son fırsat olmuştu. Bir keresinde, fırtınalı bir havada denizde kaybolduk. Günlerce sürüklenip durduk. En kötüsü, yiyeceğimizin tükenmesiydi. Evet, çöpleri, eşeleyip bulduğumuzu yemek zorunda kaldık. Oldukça ilginç bir tecrübeydi. Benim için eğlenceli olduğunu söyleyebilirim. Pipo fabrikasında bulunmaktan çok daha iyi. Çok kötü bir kokusu olmakla beraber...

Sanki olayı yeniden yaşıyormuş gibi bir dakika sustu. En iyi günleri!

Hiç beklenmedik bir anda, Joseph Conrad'ın deniz kitabı'ın okuyup okumadığımı sordu.

Başımla okuduğumu anlatım.

– Çok takdir ettiğim bir yazar, Henry. Eğer onun gibi bir hikâye yazabilirsen... Eh...

Ne söyleyeceğini bilemeden sustu. Sonra:

– En çok sevdiğim "The Nigger of Narcissus" (* Kitap Tükrçe'ye "Ölüm Seferi" adıyla çevrildi.). En azından on kere okumuş olmalıyım. Okuduğum her zaman, onun daha da güzelleştiğini sanırım.

– Evet, biliyorum. Conrad'ın hemen hemen bütün kitaplarını okudum. Ben de senin gibi düşünüyorum, fevkalâde bir yazar... Dostoievsky'yi okun mu hiç?

Hayır,okumamıştı. İsmini bile şimdiye dek duymamıştı. Ne iş yapardı, romancı mıydı? Polonyalıların isimlerine benziyordu.

– Sana kitaplarından birini yollarım, dedim. Kitabın ismi "ÖLÜLER EVİ". Sahi, çok kitabım var. İstediğin yazarın, istediğin kadar kitabını gönderebilirim. Sen sadece hoşuna gideni söyle yeter.

Zahmet etmememi, kendi kitaplarını nasıl olsa defalarca okumaktan hoşlandığını söyledi.

– Fakat başka yazarlar hakkında da bilgi edinmek istemez misin?

Yeni yazarlar hakkında bilgi edinmenin kendisi için geç olduğunu düşünüyordu. Fakat oğlu, büyük oğlu, okumayı seviyordu. Belki onun için bir kitap gönderebilirdim.

– Ne çeşit kitaplar okur?

– Modern yazarları seviyor.

– Hangileri?

– Oh, Hall Caine, Rider Haggard, Henry...

– Anladım. Tabiî, dedim. İlginç bir şeyler gönderebilirim.

Gene:

– Küçük oğlum hiç okumuyor, dedi. Hep bilimle uğraşıyor. Bilimsel dergiler elinden düşmez. Öyle sanıyorum ki doktor olmayı kafasına iyice yerleştirmiş. Kendisi için kurmuş olduğu laboratuvarı görsen şaşırırsın. Her şeyi var, hepsi de şişeler içinde ve ağızları kapalı. Orası kokuyor, ama onu mutlu yapıyorsa...

– Tamam, Gene, eğer onu mutlu yapıyorsa mesele yok.

Son otobüs zamanına kadar orada kaldım. Çarpık taşlı sokakta yürürken konuşmadık. Ellerini sıkarken tekrarladığım sadece yine geleceğimdi.

– Gelecek sefere kendimize ziyafet çekeceğiz ha, çocuklar?

Gene:

– Böyle bir şey düşünme, Henry, dedi. Sen gel yeter... ve karını da beraber getir.

Eve kadar süren yolculuk bitmeyecekmiş gibi göründü. Sadece üzülmüyor, kendimi ekşi suratlı umutsuz yenilmiş hissediyordum. Kapağı aşk yuvasına attığım takdirde kendimi daha güvenlikte hissedecektim. Fevkalâde, küçük apartmanımız

şimdiye dek bana böylesine sıcak bir yuva, bir ana rahmi gibi görünmemişti. Gerçekte, noksan olan hiç bir şeyimiz yoktu. Arada sırada aç kalıyorsak da bunun uzun sürmeyeceğini biliyorduk. Dostlarımız vardı... ve konuşma sanatımız, Tanrı vergisi bir yetenekti. Yiyecek bulmak için nasıl araştırma yapılacağını biliyorduk. Dünyaya gelince, gerçek dünyamız dört duvarımızın hemen içindeydi. Dünyada istediğimiz her şeyi, içimize çekmeyi başarıyorduk. Doğru, arada sırada hassaslaşır, ya da birisinden para sızdıracağım zaman utanırdım, fakat bu dakikalar sayılıydı. Gerektiğinde, tamamen yabancı olan bir kişiyi bile sızdıracak gücü bulabilirdim. İnsanın kimi zaman gururunu kırması gerektiği muhakkaktı. Fakat kendi tükürüğümü yutmaktansa, gururumu yutmaya razıydım.

Metrodan çıktığım zaman Brough Hall bana şimdiye dek böylesine güzel görünmemişti. Eve gelmiş sayılırdım. Yoldan gelip geçenlerin alışkın olduğum havası vardı. Boşlukta kaybolmuş kişiler değildi. Henüz ayrılmış olduğum dünya ile bu dünya arasındaki ayrım düşünülemeyecek kadar fazlaydı. Gerçekten de Gene'in yaşadığı yer şehrin kıyısındaydı... fakat bana bir vahşet yuvası gibi gelmişti. Böyle bir yerde yaşamak zorunluğunda kalmak düşüncesiyle ürperdim.

Önüne geçemediğim sokaklarda biraz dolaşmak arzusu beni Sackett Caddesi'ne götürdü. Eski arkadaşım Al Burger'in anılarıyla dolu olarak evinin önünden geçtim. Bakımsızlıktan harap görünüyordu. Bütün cadde, evler ve her şey, son ziyaretimden beri eriyip bitmiş gibi görünüyordu. Her şey küçülmüş ve kuruyarak büzülmüş gibiydi. Her şeye rağmen, bana göre hâlâ fekalâde bir caddeydi. Vatan hasreti yolu!

Banliyölere gelince, böylesine kötülük saçan ve ıssız bir yer... banliyölerde yaşamak için ayrılan tanıdığım herkes ruhlarını Tanrı'ya teslim etmişlerdi. Hayat akıntısı bu varoşçuları hiç yıkamamıştı. Bu canlı, yer altında yapılmış kat kat kabristana çekilmenin tek ancak tek amacı olabilirdi; üremek ve çürüyüp gitmek. Eğer hayattan çekilmek için yapılan bir davranış

olsaydı, anlaşılacaktı, ancak durum böyle değildi. Daima bir yenilginin kabul edilmesiydi.

Hayat çekilmez, sıkıntılı olurdu. Can sıkıcı bir iş, iri memeli bir kadın, avluda yetişmiş çocuklar ve hastalıkları, kaygan dergiler, eğlence dergileri, çiftçiler almanağı. Bir insanın kendisini bol bol, aynada seyredebileceği kadar sonsuz zaman. Birbiri peşinden, güneşin doğuşu gibi rahimden düşen yavrular. Kira düzenli olarak gelir, ya da ipotek faizinin günü gelip çatar. Yeni kanalizasyon borularının döşenmesini seyretmek ne zevklidir! Yeni caddelerin açılışını ve nihayet asfaltlanışını görmek ve heyecanlı olur! Her şey yenidir. Yeni ve bayağı. Yeni ve perişan. Yeni ve anlamsız. Yenilikle, rahatlık katkısı gelir. Her şey gelecek nesil için plânlanmıştır. İnsan parlak bir geleceğe ipotek edilmiştir. Şehre bir yolculuk ve insan, önünde çimenlik, içinde çamaşır makinesi olan küçük bir evin özlemini duyar. Şehir rahatsız edici, şaşırtıcı, ezicidir. İnsan banliyölerde değişik ritimde bir hayat yaşar. İnsan hayatın akışına kapılmazsa ne olur sanki?

Denklemeler vardı... yumuşak terlikler, radyo, duvardan fırlayıp çıkan ütü tahtası gibi. Hatta evin su tesisatı bile caziptir.

Tabiî,zavallı Gene'in böyle denklemeleri yoktu. Yalnız temiz havası vardı, o kadar. Doğru, o gerçek varoluşlu değildi. Arada kalan bu sahada yalnız bırakılmış. İnsanın, bütün mantık kurallarını hiçe sayan bedbaht bir şekilde vücudunu ve ruhunu birleştirdiği ıssız bir yer. Her zaman gelişmekte olan şehir, daima, onu, üzerinde bulunduğu her şeyle beraber yutmakla tehdit eder. Ya da, med hareketi birtakım saçma nedenlerle geri çekilir ve onları korumak üzere yükseklerde terk eder. Kimi zaman şehir belirli bir yönde hareket etmeye başlar, sonra birdenbire fikrini değiştirir.

Başlanmış olan gelişmeler bitirilmeden bırakılır. Küçük toplum yavaş yavaş, oksijensizlikten ötürü ölmeye terk edilir. Her şey bozulur ve şeklini kaybeder. Bu atmosferde insan aynı kitapları okuyabilirdi... ya da aynı kitapları... tekrar ve tekrar oku-

yabilirdi. Ya da aynı plâk çalınabilir. Girdapta insanın yeni şeylere ihtiyacı yoktur, heyecan aramaz, dış tahriklere karşı sağır kalır. İnsan yalnız yaşamak, kökleşmek çabasındadır, tıpkı kavanozda gelişen bir cenin gibi.

O gece Gene'i düşünmekten uyuyamadım. Onu her zaman kendi ikiz kardeşim olarak düşünmem nedeniyle, içinde bulunduğu kötü hali beni daha fazla sıkıyordu. Onda daima kendimi görürdüm. Birbirimize benzerdik ve konuşmalarımız birbirimizin aynıydı. Hemen hemen aynı evde doğmuştuk. Annesi, çok rahatlıkla benim annem olabilirdi: onu kendi anneme tercih edeceğim kuşkusuzdu. Gene, acıyla kıvrandığı zaman ben de kıvranırdım. Eğer bir şey yapmak için arzu duyarsa, aynı arzuyu ben de duyardım. Her bakımdan bir bütün gibiydik. Onunla münakaşa ettiğimi, ya da onu aldattığımı, yapmak istemediği bir şeyi ısrarla yaptığımı hiç hatırlamam. Sahip olduğu her şey benimdi, benim olan her şey onundu. Aramızda kıskançlık ya da çekememezlik söz konusu olmazdı. Bir vücut, bir ruhduk... Şimdi kendi karikatürümü onda görüyordum, ama ne var ki, önceden haber almış oluyordum. Eğer kader onu böylesine kötü harpalamışsa... kimseye herhangi bir kötülüğü dokunmayan öz kardeşim... bu kader acaba benim için neler hazırlayabilirdi? İçindeki iyilik, ucu bucağı olmayan iyilik kuyusundan taşardı; kötülük doğrudan doğruya bana aitti. Kötülük, ayrılmamızın sonucu olarak kümelenmişti. Yollarımızı ayırdığımız zaman, kendi çevre koşullarına uyma bakımından güvendiğim ekoyu kaybetmiştim. Mihenk taşımı kaybetmiştim.

Yatakta uyanık yatarken bütün bunlar içime birer taş gibi çöküyordu. Şimdiye kadar akrabalığımız için hiç böyle düşünmemiştim. Fakat şimdi kendisini ne kadar açıklıkla hissettiriyordu! Gerçek kardeşimi kaybetmiştim. Yolumdan çıkmıştım. Ondan daha başka bir kişi olmayı arzulamıştım. Peki, neden? Çünkü dünyanın önünde eğilmeyecektim. Gururum vardı. Kelimenin basit anlamıyla, yenigiyi kabul etmeyecektim. Fakat ne vermek istiyordum? Bunu hiç düşündüğümü san-

mıyordum. Dünyadan aldığımız kadar vermemiz gerektiğini hiç aklıma getirmemiştim. Sanki her şeyin sonuymuş gibi herkese şimdi yazar olduğumu söylüyordum. ne maskaralık! Gene'e yazar olduğu mu söylediğime pişman oldum. Ona bir büroda kâtip olduğumu, bankada memur olduğumu, söylemeliydim, ama yazar olduğumu, ne olursa olsun söylememeliydim. Yüzüne şiddetli bir tokat atmış gibiydim.

Ne gariptir ki yıllar sonra "haylaz oğlu", Gene'in deyimiyle, müsveddelerini bana getirecek ve akıl danışacaktı. Acaba o gece, bu çocuğu alevlendiren kıvılcımları ben mi serpmiştim? Babanın söylediği gibi, çocuk batıya gitmiş, bir sergüzeşt yaşantısı sürdürmüş, serseri olmuş, ve sonra, her müsrif oğul gibi dönmüş, yaşantısını temin etmek için tekin olmayan bu yazma işini seçmişti. Elimden gelen yardımı yapmış, dergiler için yazmaktan daha ciddi birşeyler yapması için kışkırtmıştım. Ondan sonra çocuktan bir daha haber alamadım. Arada sırada, elime bir dergi aldığım zaman, daima ismini ararım. Neden ona mektup yazmam? Hiç değilse babasının sağ olup olmadığını sorabilirdim. Belki de yeğenim Gene'in ne olduğunu öğrenmek istemiyordum. Belki de gerçeği öğrenmek, bugün bile, beni korkutacaktı.

VI. Bölüm

Alan Cromwell'in onayını beklemeden günlük makeleleri yazmaya karar verdim. Her gün yeni ve ilginç bir şey yazmak, ve tayin edilen zaman kısıtlaması içinde tutabilmek biraz pratiğe ihtiyaç gösterirdi. Birkaç sütun ilerde olmanın iyi olacağını düşündüm; eğer Cromwell verdiği sözü tutacak olursa, devreye hemen girmiş olacaktım. En güzelini tayin edebilmek için, değişik şekilleri denedim. Tek kelime dahi yazamayacağım günlerin olacağını biliyordum. Tüyleri dökülmüş papağan gibi yakalanmak istemiyordum.

Bu arada Mona, aşağı mahalledeki gece kulüplerinden birinde geçici olarak hosteslik yapıyordu... Remo'nun yerinde. Mathias, emlâkçı, Mona'yı işe başlatmak için henüz hazır değildi. Neden olduğunu öğrenemezdim. Belki de, Mona'nın onu biraz soğutması gerekecekti. Kimi zaman Mona'nın bu hayranları öyle zorlu oluyordu ki, hiç vakit geçirmeden onunla evlenmek istiyorlardı. Bunun böyle olduğunu doğruluyordu.

Her neyse, Mona'nın aldığı iş hem kendi nabzına göre, hem de geçmiş tecrübelerine uygundu. Mümkün olduğu kadar az dans ediyordu. Asıl mesele müşterileri mümkün olduğu kadar çok içirmekti. Başka şey alamasalar bile, hostesler içilen içkiden komisyon alırlardı.

Aşağı mahallede tanınmış bir tesisi olan Corsi adında genç bir adamın Mona'ya sınlsıklam aşık olması uzun sürmedi. Kapanma zamanına doğru kulübe düşer ve Mona'yı "kendi yerine" kadar götürdü. Orada şampanyadan başka bir şey içmezlerdi. Sabaha karşı, Mona'yı özel arabasıyla eve kadar gönderirdi.

.Corsi, kafasına Mona'yla evlenmeyi koymuş zorbalardan biriydi. Mona'yı yeni bir hayat kurabilecekleri Capri'ye ya da Sorrento'ya kaçırmayı tasarlıyordu. Mona'yı Remo'daki işini

bırakması için kandırmak üzere elinden geleni yapmakta olduğu açıkça anlaşılıyordu. Gerçekte, ben de Mona'yı kandırmaya çalışıyordum. Bazen benim gösterdiğim nedenlerle, Corsi'nin tekliflerini yan yana getirecek olursak, durumun ne olacağını merakla düşünürdüm. Ve tabiî, Mona'nın cevabını da merak ederdim.

Cromwell'in şehre gelmesi her gün bekleniyordu. Belki onun gelişiyle Mona durumu daha başka türlü görebilecekti. Her nasılsa, tutumunun değişik olacağını şu veya bu şekilde ima etmişti.

Mamafih, Corsi'nin onu kandırmaya çalışmasından daha endişe verici durum, Mona'nın, aşağı mahalledeki en keskin, belirli lezbiyenlerin eline düşmesi ihtimaliydi. Görünüşte, Remo'ya geliyorlar ve onun üzerinde çalışabilmek için bir erkek gibi içki ısmarlıyorlardı. Corsi'nin de her gün geldiğini öğrendim. Çaresizlik içinde yalvarıyordu... eğer çalışmak zorundaysa... kendisi için çalışmasını istiyordu. Bunda başarı sağlayamayınca başka bir şey denemek zorunda kaldı. İşinden nefret edeceğini düşünerek her gece Mona'yı zilzurna sarhoş yapmaya başladı. Fakat bu da başarısız oldu.

Nihayet onun fikir değiştirmemesindeki sebebi öğrendim. Sıkıntı içinde bulunan... ve gebe olan bir Cherokee dansöze karşı sevgi beslemeye başlamıştı. Çok dürüst içten ve doğru sözlü bu kız, baş atraksiyonda olmasaydı, çoktan kovulacaktı. Her gece sırf onun numarasını seyretmek için gelenler vardı. Yaptığı numara daima bacaklarını iki yana açarak yere oturmakla sonuçlanıyordu. Çocuğunu düşürmeden bu numarayı her gece nasıl yapabileceği, üzücü bir soruydu.

Mona'nın bu durumu bana anlatmasından birkaç gece sonra kız sahnede bayıldı. Zavallı kızı sahneden hastaneye taşıdılar; hastanede hemen doğum yapan kızcağızın çocuğu ölü doğmuştu. Durumu öylesine kritikti ki, haftalarca hastanede yatması gerekiyordu. Daha sonra hiç beklenmedik bir olay meydana geldi. Hastaneden taburcu olacağı gün üzüntüsünden ötürü kendisini pencereden atarak intihar etti.

Bu üzücü olaydan sonra Mona, Remo'ya gidemezdi. Bir müddet hiç bir şey yapmak istemedi. Onu rahatlatmak ve aynı zamanda niyet ettiğim takdirde bir şeyler yapabileceğimi ona ispat etmek için, her gün sokağa çıkarak şurada veya burada rastladığım arkadaşlarımdan para çekmeye başladım. Bunu çaresizlik ve ihtiyaç içinde olduğumuz için yapmıyordum; benim de hissem olsun, ve köpekbalıkları gibi bir hayat sürdüreceksek, benim de onun kadar iyi olduğuma inansın diye yapıyordum. Normal olarak, önce para alacağımdan yüzde yüz emin olduğum kimseleri seçiyordum. Yeğenim, benim bisikletin şimdiki sahibi yeğenim, listemin başında yer alıyordu. Ondan on dolar kestim. Parayı dişlerini gıcırdatarak verdi, ama cimriliğinden değil, ödünç alma ve verme işinden hoşlanmadığı için. Bisikleti sorduğum zaman ona hiç binmediğini, Suriyeli bir arkadaşına satmış olduğunu söyledi.

Hemen Suriyeli'nin evine koştum. Evi birkaç blok ötedeydi. Bisiklet yarışlarından, boks maçlarından, futboldan ve şundan bundan söz ederek üzerinde öyle büyük bir etki yarattım ki, ayrılırken elime bir on dolarlık sıkıştırmaktan kaçınmadı. Hatta bir gece karımı da beraber getirmemi ve akşam yemeğini birlikte yememizi teklif etti.

Times Meydanı'nın yakınındaki bir telgraf bürosunda manipleci olan dostum Zabrowskie'den de bir onluk ve yeni bir şapka aldım. Fevkalâde bir de öğle yemeği. Tabiî, her zamanki konuşmalar. Atlar, çok çalışma, yağmurlu günlerin yaklaştığı hakkında konuştuk. İyi bir dövüş olduğu zaman beraber olacağımıza dair kesin söz aldı. Hearst için makale yazacağımı söylediğim zaman bana bakarken gözlerinin şaşılaştığını gördüm. Söylediğim gibi, onluğu önceden almıştım. Birden hararetle konuşmaya başladı. Eğer arasıra paraya ihtiyacım olursa onu aramayı unutmayacaktım.

Onluğu geri verdim ve yirmi dolarlığı aldım. Köşede sigara almak üzere durduğumuz zaman ceplerimi kalın pürolarla doldurdu. Sonra bana son almış olduğu şapkanın başıma biraz küçük

geldiğini gördü. Telgraf bürosuna giderken bir dükkâna uğradık ve bana yeni bir şapka aldı. Borsalino'dan aşağı kurtarmazdı.

– İnsanın iyi giyinmesi gerekir, dedi. Fakir olduğunu onlara hiç bir zaman göstermeyeceksin.

Ayrıldığımız zaman mutluluğundan havaya uçuyordu. Gören, benim ona büyük iyiliklerde bulunduğumu düşünürdü.

Cebindeki anahtar demetini şakırdatırken son kelimeleri:

– Sakın unutma! oldu.

Cebimdeki kırk dolarla kendimi çok rahat hissettim. Bugün Cumartesiydi, ve işime devam etmenin yerinde olacağını düşündüm. Belki iyi bir arkadaşıma rastlar onu da silkelerdim... İşte böyle. Ellerimi ceplerime sokup araştırdığım zaman bozuk param olmadığını anladım. Bütün parayı bozmak istemiyordum... tertemiz kırk dolar ya da hiç.

Bozuk param olmadığını söylemiştim; yanılıyordum, çünkü yeleğimin cebinde eski görünüşlü, iki peni vardı. Muhtemelen şans getirmesi için saklamış olacaktım.

Park Caddesinin üst kesiminde Minerva Motor Şirketi'nin sergi galerisine geldim. Güzel bir araba, Minerva. Rolls-Royce kadar güzel bir araba. Acaba bu şirkette muhasebeci olarak çalışan eski dostum. Otto Kunts halâ burada mıydı? Otto'yu yıllardan beri görmüyordum... eski kulübümüzün kapanışından beri.

Gösterişli galeriye daldım. Bir mezarcı kadar can sıkıcı ve ağır başlı Otto, orada oturuyordu. Şimdi satış müdürü olmuştu. Evvelce olduğu gibi yine Murads içiyordu. Parmaklarında birkaç iri taşlı yüzük de vardı.

Beni tekrar gördüğüne sevinmişti, fakat bunu her zaman kızdıran gergin ir sesle söylemişti.

– Bakıyorum durumun iyi, dedim.

– Peki, sen neler yapıyorsun?

Bu soruyu sanki, "Bu kez ne istiyorsun? " demek istemiş gibi sormuştu.

Kısa bir süre sonra bir gazete için makale yazmaya başlayacağımı söyledim.

– Yaaa!

Kaşlarını kaldırdı.

– Hımmm!

Böyle de olsa bir onluk koparmayı denemeliydim... belki de bir ellilik. Nihayet, satış müdürüydü, eski arkadaştı... Nerden olmasın?

Başının sert bir işaretiyle reddetti. Neden reddettiğini bile söylemedi. Söz konusu bile olamazdı, o kadar. İmkânsız. Üstelemenin yararsız olacağını biliyordum, ama sırf onu kızdırmak için ısrara karar verdim. İhtiyacım bile olmasa beni geri çevirmezdi. Beni geri çevirmeye hakkı yoktu. Eski günlerin hatırı için bana para vermeliydi. Otto, yeleğine bağlı saat zincirini parmağının ucunda çevirerek beni dinledi. Kusura bakmayın, salatalık gibi adamdı. Şaşırmamıştı. Sempati de duymuyordu.

– Çok cimrisin! diye bağırdım.

Hiç bozulmadı.

– Ne yardım isterim ne de yardım ederim.

Tahtakurusu gibi herifti. İnsan onu ayağının altına alıp ezmek isterdi, ama kokusundan çekinirdi. Sanki her zaman satış müdürüymüş... daha yüksek biriymiş gibi davranıyordu. Birkaç yıl sonra Beşinci Cadde'de elma satacağını nereden bilirdi? (Milyonerler bile, bu durgunluk zamanında Minerva kullanamazlardı.)

– Eh, boş ver, dedim. Gerçekten, cebim para dolu. Seni deniyordum, o kadar.

Cebimden paraları çıkardım ve gözlerinin önünde salladım... Şaşırmış göründü, sonra kaşları çatıldı. Tek kelime söylemesine fırsat vermeden, cebimden iki peniyi çıkartıp parmaklarımın ucunda tuttum.

– Buraya gelmemin sebebi senden bir ricada bulunmak içindi. Bana üç sent verebilir misin? Metro için bozuk para lâzımdı. Bir daha buradan geçerken öderim.

Yüzü hemen aydınlandı. Rahat bir nefes aldığını fark ettim.

– Tabiî, memnuniyetle, dedi.

Hemen elini cebine atarak üç sent çıkardı.

– Çok teşekkür ederim, dedim.

Sonra elini sıkıp tekrar teşekkür ettim.

Ciddî bir ifadeyle:

– Önemli değil, dedi. Geri vermen de gereksiz olacak.

– Emin misin?

Nihayet alay ettiğimi anlıyordu.

– Sana her zaman birkaç kuruş verebilirim, dedi. Ama on dolar verememe. Paranın ağaçta bitmediğini biliyorsun. Birine araba satarken anamdan emdiğim süt burnumdan geliyor. Ayrıca, iki aydan beri bir araba bile satamadım.

– Senin için çok zor, değil mi? Biliyor musun, senin için her zaman üzülüyorum. Karına ve çocuklarına selâm.

Bir müşteriye yaptığı gibi beni kapıya kadar uğurladı.

Ayrılırken:

– Arada sırada uğra, dedi.

– Gelecek sefer bir araba alacağım... sadece şasisini.

Neşesiz bir şekilde gülümsedi. Metroya doğru yürürken, bu kalpsiz, akrep gibi insanı sokan herife ağzıma gelen küfürü ediyordum. Çocukken yakın arkadaştık. Bir türlü hazmedemiyordum. İşin garip olan yönü, her zaman hakkında kötü konuştuğu babasına benzemesiydi. Babası için, "Kalın kafalı, kötü kapli, pis Alman!" derdi.

Eh, listemden sileceğim arkadaşlarımdan biriydi. Hemen listemi çıkartıp isminin üstünü çizdim. Yıllar sonra Beşinci Cadde'de karşılaştığımız zaman onu tanıyamadım. Onun bir dedektif olabileceğini düşündüm. Şimdi onun heyecanla konuştuğunu hatırlıyorum.

– Ne, beni tanımadın mı?

– Hayır, dedim. Gerçekten de tanıyamadım. Kimsin?

Onu ancak ismini söyledikten sonra hatırlayabilmiştum.

Otto Kunts, eski sokaklarda cirit atarken en yakın arkadaşımdı. Amerika'dan ayrıldıktan sonra hatırladığım çocukların hemen hemen hepsi, en küçük bir ilişkim dahi olmayan

kimselerdi. Örneğin... caddenin üstündeki eski çiftlik evinde oturan grup. Geniş çevredeki tek ev buydu. Çok eski günler görmüş bir evdi. Evvelce taşra yolu olan bu sokağa Alman göçmenlerden olan van Voohees'in adı verilmişti. Her neyse, barakada, ayakta sallanan bu meskende üç aile otururdu. Son derece kaba ve cimri, kömür, odun, buz ve gübre işiyle uğraşan Vossler'ler; eczacı bir baba, boksör iki kardeş ve yetişkin, et yığını bir kız çocuktan meydana gelmiş Laski'ler; anne ve çok ender konuştuğum halde saygı duyduğum oğlundan ibaret Newton ailesi. Akranım olan Ed Vossle, öküz kadar kuvvetli, biraz kaçık, yarık dudaklı ve kekemeydi. Uzun konuşmalarımız olmazdı, fakat dost değilsek bile, arkadaştık. Ed, sabahtan akşama kadar çalışırdı; işi de zordu, ve bunun içinde okuldan sonra oynamaktan başka bir şey yapmayan bizlerden çok daha yaşlı görünürdü. Çocukken, onun yürüyen bir iş olduğunu düşünürdüm; eline birkaç kuruş sıkıştırdık mı, ona istediğimiz işi yaptırabilirdik. Her çocuk gibi, onunla bol bol alay ederdik. Avrupa'ya gittiğim zaman, bu garip, cimri Ed Vossler'i düşündüğümü hayretle fark ettim. Onu her zaman takdirle düşündüğümü söylemeliyim. Bu zamana kadar şu ölümlü dünyada, "Güvenilebilecek bir insan" sözünü hak eden çok az insan olduğunu anladım. Arada sırada ona bir kart atardım, fakat hiç cevap alamazdım. Bildiğim kadarıyla, ölmüş olabilirdi.

Ed Vossler, yakın yeğenleri Laski'lerden yardım görürdü. Özellikle bizden biraz daha yaşlı ve kötümser bir çocuk olan Eddie Laski'den yardım görürdü. Ağabeyi Eddie'den daha ufak tefek olan Tom, çok tatlı bir çocuktu ve şimdi muhtemelen sağlam adımlarla bu dünyada ilerliyordu. Tom, yirmi iki ya da yirmi üç yaşlarında, sessiz, iyi huylu, tertemiz görünüşlü ve oldukça yakışıklı bir erkekti. Terry McGovern'ı taklit ederek ilerliyordu. Eğer ağabeyi Eddie, sağda solda konuşmasa onun iyi bir boksör olduğunu kimse anlayamazdı. Arada sırada iki kardeşin eldivenleri takarak antreman yapmalarını zevkle seyrederdik.

Fakat Eddie Laski onun önünden kaçmak imkânsızdı. Geldiğini görür görmez yolu kapar, sarı dişlerini gösteren geniş bir tebessümle elini sıkar ve tükürüklerini saça saça konuşurdu! Konuşurken yumruğunun ucuyla kaburgalarına dokunur, ya da onun deyimiyle "şaka" dan çenenin ucuna vururdu. Hepimiz onun ringde başarı sağlayamayacağı kanısındaydık. "Günün birinde belâsını bulacak." sözü hepimizin ağzındaydı.

Jimmy Newton, hem Vossler'lerin hem de Laski'lerin uzaktan akrabasıydı ve onların arasında anormal kalıyordu. Kimse onun kadar sessiz olamazdı; Kimse onun kadar terbiyeli, içten doğru sözlü olamazdı. Ne yapılığını kimse bilmezdi. Onu çok ender görür, gördüğümüz zaman da hemen hemen hiç konuşmazdık. Yalnız "İyi sabahlar!" dediği halde insan sevinirdi. Sanki iyi sabahlar dileğiyle insanı kutsuyordu. Bizi en çok şaşırtan, yüzündeki tarifi mümkün olmayan ve giderilmesi imkânsız melânkolik ifadeydi. Böyle bir ifade ancak, söylenemeyecek kadar derin acı çeken kimselere özgü olabilirdi. Üzüntüsünün, şimdiye dek görmediğimiz annesinden ötürü olduğundan kuşkulanıyorduk. Belki de annesi sakattı? Yoksa deli mi? Yoksa topal mı? Babasına gelince, onun ailesini terk mi ettiğini yoksa ölü mü olduğunu bilen yoktu.

Bizim gibi hiç bir şeyi umursamaz, dünyayı toz pembe gören gençlere göre, Laski'lerin durumu sırdı. Her sabah saat yedi otuzda, yaşlı ve kör olan baba Laski, evden çıkar, köpeğini yanına alır ve bastonuyla yerleri döve döve uzaklaşırdı. İhtiyar Laski'nin yalnız bu hareketi bile bizim için garipti. Fakat ev tümüyle garipti. Örneğin, bazı pencereler hiç açılmaz, perdeleri daima kapalı kalırdı. Öteki pencerelerden birinde, Laski'lerin kızı Mollie, önünde bir şişe birayla otururdu. Perde açılır açılamz sahneye çıkan bir sanatçı gibi pencerenin önünden ayrılmazdı. Yapılacak hiç bir işi olmadığı için herhangi bir iş yapmak isteğini göstermediğinden, sadece pencere önünde oturur ve dedikodu toplardı. Çevrede dönen her işten haberi olurdu. Arada sırada vücut şekli olgunlaşır, sanki gebeymiş gibi gö-

rünürdü, ama şimdiye dek ne doğum yapmıştı ne de düşük yaptığı duyulmuştu. mevsimlere göre değişiyormuş gibi görünürdü. Tembel olduğu hade ondan hepimiz hoşlanırdık. Köşedeki bakkalla bile konuşamayacak kadar tembeldi. Zemin katta bulunan pencereden bize yarım dolar atar, sonra da üstünün bizde kalabileceğini söylerdi. Kimi zaman bize ne aldırdığını unutur ve aldırdığı şeyi kullanabileceğimizi söylerdi.

Sebzecilik yapan ihtiyar Vossler, herhangi birine rastladığı zaman sövüp sayan, iri yarı ve kaba bir adamdı. Ayık olsun sarhoş olsun, oldukça hatırı sayılır ağırlıkları kolaylıkla kaldırabilirdi. Normal olarak korkumuzdan ötürü ondan uzak dururduk. Fakat oğlunu nasıl tekmelediğini görmek kanımızı dondururdu... oğlunu ayak parmağının ucuyla kaldırıp bir kenara fırlatacak güçteydi. Oğlunu kırbaçlayışı da görülecek şeydi! Her ne kadar ihtiyara karşı açık bir harekete girişmek cesaretini gösteremezsek de, ekseri köşe başında toplanır ondan nasıl intikam alacağımızı uzun uzun konuşurduk. Babasının geldiğini görünce elini başının üstüne koyup bir köşeye sinen Ed Vossler'i görmek bize utanç veriyordu Çaresizlik içinde bir kere Ed'i toplantımıza katılması için çağırmıştık, fakat ne konuştuğumuzu anlar anlamaz kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırıp kaçan bir köpek gibi yanımızdan koşarak uzaklaşmıştı.

Çocukluk anılarından yükselen bu kişileri bu kadar sık hatırlamam çok garipti. Sözünü ettiğim kişiler, çok sevdiğim eski mahalleden, 14. Ward'dandı. Bütün bu kişiler, eski sokağın sapıklarıydı. Basit bir çocuk olarak... eski mahallede... yarı akıllılar, gangsterliğe henüz başlayanlar, küçük dolandırıcılar, parayla dövüşen boksörler, saralılar, sarhoşlar ve pis kızlarla haşır neşir olmaya alışkındım. Bu sevimli, eski dünyadaki herkes bir "karakter" di. Yeni girdiğim mahallede herkes normaldi, gerçekte, hiç birisi sözü edilecek kimse değildi. Yalnız, garip kabilenin yaşadığı çiftlik evinin dışında kalan, bambaşka biri vardı. Bu arkadaşımın ismini artık hatırlayamıyordum, fakat kişiliği zihnime kazınmıştı. Mahalleye yeni gelen biriydi. Bizden

biraz daha yaşlıcaydı, ve açıkça "değişik" ti. Bir gün, bilye oynarken, söylediğim bir söz üzerine şaşkınlıkla bana baktı.

–Neredensin? diye sordu.

– Asıl yerim Driggs Caddesi, dedim.

Birden ayağa fırladı ve boynuma sarıldı.

– Neden bunu daha önce söylemedim? diye bağırdı. Ben de Wythe Caddesi'ndenim, Kuzey Yedinci Cadde'nin köşesinde.

Parola kelimelerini birbirlerine söyleyen iki mason kardeş gibiydik. Aramızda hemen bir bağ kuruldu. Ne oyun oynarsak oynayalım benim tarafımı tutardı. Benden daha büyük çocuklarla takışacak olsam, hemen araya girerdi. Eğer bana gizli bir şey söyleyecekse, 14. Ward'un lehçesini kullanırdı.

Bir gün, beni, benden biraz daha genç olan kız kardeşine tanıştırdı. İlk görüşte birbirimize aşık olmuştuk. Kız güzel değildi, bunu tecrübesizliğime rağmen anlıyordum, fakat eski mahallemizdeki kızların hoşuma giden tavırlarına sahipti.

Bir gece, bana bir sürpriz partisi verildi. Mahalledeki bütün çocuklar bizdeydi... Yalnız yeni bulduğum bu arkadaşım ve küçük kız kardeşi yoktu. Gerçekten üzülmüştüm. Onların neden davet edilmediğini sorduğum zaman, aramıza uymadıklarını söylediler. Bu söz benim için her şeyi çözümlemişti. Derhal kimseye çaktırmadan evden süzülerek kaçtım ve onları aradım. Annelerine aceleyle bir hata yapılmış olduğunu, her nasılsa unutulmuş olduklarını, herkesin oğluyla kızını beklediklerini söyledim. Anlayışlı bir tavırla gülümseyerek başımı okşadı ve iyi bir çocuk olduğumu söyledi. Bana öylesine içtenlikle teşekkür etti ki utancımdan kıpkırmızı oldum.

İki arkadaşımı büyük bir gururla partiye getirdim, ancak, ciddî bir acemilik yaptığımın varkına vardım. Herkesten soğuk muamele gördüler. Partinin havasını ısıtmak için elimden geleni yaptım, ama başaramadım.

Nihayet daha fazla dayanamadım. Arkadmaşlarımın kollarını tutarak umursamaz bir tavırla:

– Ya arkadaşlarımla da arkadaş olursunuz, ya da hepiniz

eve gidersiniz, dedim. Bu benim partim ve kendi arkadaşlarımın bulunmasını da arzu ediyorum.

Bu kahramanca davranışım sonucu annemden şiddetli bir tokat yedim. Yüzümü buruşturmakla beraber direnmeyi elden bırakmadım. Ağlamak üzereydim.

– Bu haksızlık! diye haykırdım.

Derhal durum değişti. Buzların birden çözülmesi gerçekten de büyük bir mucizeydi. Kısa zamanda herkes gülüyor, bağırıyor, şarkı söylüyordu. Durumun neden böyle birdenbire değiştiğini bir türlü anlayamamıştım.

Gece sürüp giderken ismi Sadie olan kız beni bir köşeye kıstırdı ve yaptıklarım için teşekkür etti.

– Fevkalâdeydin, Henry.

Kıpkırmızı oldum. Ne yapacağımı, söyleyeceğimi bilemeden mırıldandım.

– Önemli değil!

Sadie, etrafına bakarak bizi kimsenin görüp görmediğini kontrol etti, sonra dudaklarımdan öptü. Bu sefer rengim kırmızıdan patlıcan rengine döndü.

– Annem seni bir gece yemeğe bekliyor, diye fısıldadı. Gelir misin?

Küçük elini sıkarak cevap verdim.

– Tabiî.

Sadie ve erkek kardeşinin oturduğu yer, caddenin karşısındaydı. Caddenin karşı tarafındaki evlere şimdiye dek hiç girmemiştim. Evlerinin nasıl olduğunu çok merak ediyordum. Onları almaya gittiğim zaman, öylesine heyecanlanmıştım ki, etrafıma bakmak aklıma gelmemişti. Bütün hatırlayabildiğim, evin içindeki Katolik havasını hissetmiş olmamdı. Büyük bir rastlantı olarak o katlarda oturanların hemen hemen hepsi Roma Katolik kilisesine dahil kimselerdi. Zaten bu kadarı, onları sokaktaki diğer kişilerden ayırmak için yeterliydi.

İki arkadaşımı ziyaretim sırasında ilk dikkatimi çeken şey son derece fakir oluşlarıydı. Lokomotif makinisti olan babası

ölmüştü; ciddî bir hastalığı olan annesinin evden çıkması imkânsızdı. Hepsinin katolik olduğu gerçekti. Hem de dindar kimselerdi. Böyle olduğu açıkça belliydi. Her odada, bana öyle görünüyordu, tespihler ve haç üstünde İsa heykelcikleri, adak olarak verilen mumlar, Meryem ana ve İsa'nın renkli taş basma resimleri ya da Hazreti İsa'nın çarmıha gerili resimleri vardı. Her ne kadar böyle şeyleri başka evlerde de görüyorsam da, her görüşümde tüylerimin ürperdiğini hissediyordum.

Bu kutsal eşyalardan hoşnutsuzluğum... eğer onlara kutsal eşya denebilirse... onların hastalıklı görünüşlerinden ötürüydü. Doğru, o zamanlar hastalıklı kelimesinin anlamını gerektiği gibi bilmiyordum, fakat duygusal durumum böyleydi. Diğer küçük arkadaşlarımın evinde bu "eşyaları" ilk gördüğüm zaman, onlarla alay ettiğimi hatırlarım. Garipür ki, sarhoşlardan ve suçlulardan olduğu kadar katoliklerden de nefret eden annem, beni bu tutumumdan vazgeçiriyordu. Beni daha "anlayışlı" yapabilmek gayesiyle, beni ekseri katolik arkadaşlarımla ayinlere gönderirdi.

Şimdiye, her nasılsa, iki arkadaşımın evindeki koşulları ayrıntılarıyla tarif ettiğim zaman, annem biraz anlayış gösterirdi. Onları fazlaca sık görmemin doğru olmadığını defalarca tekrarlardı. Neden? Bilmek isterdim. Doğrudan doğruya cevap vermeyi reddederdi. Her ne zaman, daima iyi şeylerle dolu olan büfemizden onlara şeker ve meyva götürüp götüremeyeceğimi sorsam, kaşlarını çatardı. İstediğimi geri çevirmesinin arkasındaki nedenlerin pek geçerli olmayacağını düşündüğüm için, yenen şeyleri saklayıp arkadaşlarıma götürmeye karar verdim. Arada sırada annemin bozuk para çantasından çaldığım birkaç kuruşu ya Sadie'ye ya da kardeşine verirdim. Her zaman da annemin böyle istediği süsünü verirdim.

Bir gün Sadie'nin annesi

– Annen çok iyi bir kadın olmalı, dedi.

Biraz utanarak gülümsedim.

– Bu hediyeleri bize gönderenin annen olduğundan emin misin, Henry?

Birdenbire parlak bir tebessümle cevap verdim.

– Tabiî, İhtiyacımızdan fazlası var. Eğer isterseniz, size başka şeyler de getirebilirim.

Sadie'nın annesi:

– Buraya gel, Henry, dedi.

Eski tip salıncaklı bir sandalyede oturuyordu. Başımı sevgiyle okşayıp beni kucağına doğru çekerek:

– Şimdi beni çok iyi dinle, Henry, dedi. Sen çok, ama çok iyi bir çocuksun ve seni çok seviyoruz. Fakat başkalarını mutlu yapmak için çalışmamalısın. Bu günahtır. Niyetinin iyi olduğunu biliyorum, fakat... Hemen itiraz ettim.

– Çalmadım. Nasıl olsa atacaklardı.

– Çok iyi kalplisin. Böyle küçücük bir çocukta bulunmaması gereken büyük bir kalbin var. Bir müddet bekle. Büyüyünceye kadar bekle ve kendi kazancını sağla. İşte ancak o zaman kalbinin emrettiği gibi hareket edebilirsin.

Ertesi günü, Sadie'nin ağabeyi beni bir kenara çekerek yalvardı. Annesinin kusuruna bakmamamı, hediyeleri geri çevirme arzusunu hoş karşılamamı rica etti.

– Seni fazlasıyla seviyor, Henry.

– Fakat yeteri kadar yiyeceğiniz yok, dedim.

– Yeteri yiyeceğimiz var.

– Yok! Biliyorum, çünkü bizim ne kadar yediğimizi biliyorum.

– Yakında işe başlayacağım, Henry, dedi. O zaman yiyeceğimiz bol olacak.

Sonra ekledi.

– Gerçekte gelecek hafta işe başlayabilirim.

– Nasıl bir iş?

– Bir mezarcının yanında yarım gün çalışacağım.

– Çok feci, dedim.

– Yok canım, ölülere dokunmayacağım ki!

– Emin misin?

– Kesinlikle. Bunun için adamları var. Ufak tefek işleri göreceğim, o kadar.

– Peki, ne kadar alacaksın?

– Haftada üç dolar.

Ondan ayrıldığım zaman, acaba ben de bir iş bulabilir miyim diye düşünüyordum. Belki ben de yapacak bir iş bulabilirdim. Tabiî, bütün düşüncem, kazandığım parayı onlara vermekti. Haftada üç doların sözü bile olamazdı, özellikle içinde bulunduğumuz günlerde. Bütün gece kafam bu düşüncelerle meşgul olduğu için uyuyamadım. Daha işin başlangıcında annemin onayını alamayacağımı biliyordum. Yapılacak her neyse, bunun büyük bir gizlilik içinde yapılması gerekiyordu. Aynı zamanda, göz altında bulunmamam da gerekirdi.

Birkaç kapı ötemizdeki bir ailenin oğlu kahve işinde çalışıyordu. Yani, kendi hazırladığı kahveleri sattığı birkaç müşterisi vardı. Cumartesi günleri paketleri ekseri kendisi dağıtırdı. Gittiği yerler çok uzak ve karışık olduğu için kendime pek güvenemiyordum, ama bana bir şans tanıması için rica ettim. Beni hemen işe almasına çok şaşırdım. Yardımsızlıktan neredeyse işini bırakacağını söylüyordu.

Ertesi cumartesi iki bavul dolusu kahveyle yola çıktım. Maaş olarak elli sent, yeni işlerde de küçük bir komisyon alacaktım. Eğer kalmış borçları toplayabilirsem, dolgun prim alacaktım. Ketenden yapılma bir para kesesi taşıyordum ve aldığım paraları bu keseye koyacaktım.

Bir borçluya nasıl yanaşacağımı öğretirken, bazı evlerdeki köpeklerden sakınmamı da söylemeyi ihmal etmedi. Bu noktaları liste üzerinde kırmızı kalemle işaretledim. Listede bütün geçitler, köprüler, parmaklıklar, devlet arazisi falan işaretlenmişti.

İlk cumartesi günüm büyük bir başarı oldu. Paraları masanın üzerine boca ettiğimde patronumun hayretinden gözleri dört açıldı. Derhal maaşımı yetmiş beş sente çıkardı. Ona beş yeni müşteri bulmuş ve kalmış borçların üçte birini toplamıştım. Sanki bir mücevher bulmuş gibi beni sevinçle kucakladı.

– Senin yanında çalıştığımı bizimkilere söylemeyeceksin, değil mi? diye rica ettim.

– Tabiî, söylemem.

– Hayır, söz ver! Şerefin üzerine söz vermelisin!

Garip bir şekilde yüzüme baktı. Sonra ağır ağır:

– Şerefim üzerine söz veririm.

Ertesi gün, yani pazar günü, onları kiliseye giderken yakalayabilmek için kapılarının önünde bekledim. Onlarla beraber ayine gitmek için onları kandırmam zor olmadı. Gerçekte son derece sevinmişlerdi.

St. Francis de Sales Kilisesinden çıktığımız zaman oldukça feci bir yerdi - neler yaptığımı anlattım. Parayı çıkardım - üç dolara yakın para vardı ve sadie'nin ağabeyine verdim. Uzattığım parayı olmamasına çok şaşırdım.

Sitem ederek:

– Fakat işi sırf sizin hatırınız için almıştım, dedim.

– Biliyorum, Henry, fakat annem böyle bir şeyi duymak bile istemeyecektir.

– İnanmayacaktır.

– O zaman sokakta bulduğunu söylersin. Bak, eski bir para çantası bulurum. Bu parayı çantanın içine kor, kilisenin yanındaki su oluğunda bulduğunu söylersin. Buna inanması gerekir.

Parayı halâ almak istemiyordu.

Dayanıklılığımın sonuna gelmek üzereydim. Eğer bu parayı kabul etmeyecek olursa bu kadar çalışmam boşa gitmiş olacaktı. Bu konu üzerinde düşüneceğine dair söz aldım.

İmdadıma yetişen Sadie oldu. Annesine daha yakın olduğu için pratik bir çarenin bulunmasına yardımcı olabilirdi. Her ne olursa olsun, annesinin, onlara nasıl yardımcı olmak istediğimi bilmesi gerekirdi. Bu takdirde memnun olacağı gerçekti.

Hafta sona ermeden önce bir konuşma yaptık, Sadie ve ben. Bir öğleden sonra beni, okulun kapısında bekliyordu.

Soluk soluğa:

– İş halledildi, Henry, dedi. Annem parayı kabul edecek, fakat yalnız bir süre için... Ağabeyim bütün gün çalışmaya başlayıncaya kadar. O zaman da bu parayı sana ödeyeceğiz.

Bu paranın bana ödenmesi gerekmediğini söyledim, ama annesinin bu isteğini reddedecek gücüm yoktu. Bir kapak kağıdına sarılı olan parayı verdim.

– Annem, Meryem Ana, iyi kalpliliğin için seni kutsayacaktır, diyor.

Buna ne cevap vermem gerektiğini bilmiyorum. Şimdiye dek kimse bana bu şekilde bir şey söylememişti. Ayrıca, Meryem Ana deyimi bana hiç bir şey söylemiyordu. Böyle saçmalıklara inanmıyordum.

– Bütün bunlara sen inanıyor musun... Yani Meryem Ana'ya? diye sordum.

Sadie, şok geçirmiş gibi göründü... ya da üzülmüştü. Ciddî bir tavırla başını salladı.

Yine sordum:

– Meryem Ana dediğiniz kimdir?

– Benim kadar sen de biliyorsun.

– Hayır, bilmiyorum. Neden ona bakire diyorsunuz?

Sadie, biraz düşündü, sonra en masum tavrıyla cevap verdi.

– Çünkü Tanrı'nın anasıdır.

– Sahi, bakire ne demek?

Sadie:

– Yalnız bir bakire vardır, dedi. Ve bu bakire de Kutsal Meryem Ana'dır.

– Bu cevap olamaz. Sana sordum... bekâret ne demektir?

Sadie, kendinden pek emin olmayan bir tavırla:

– Kutsal olan bir ana demektir, dedi.

Burada aklıma pek parlak bir fikir geldi.

– Tanrı dünyayı yaratmadı mı? diye sordum.

– Tabiî.

– Şu halde anne diye bir şey yoktur. Tanrı'nın anneye ihtiyacı yoktur.

Sadie haykırırmış gibi tiz sesle:

– Bu Tanrı'ya sövmedir, dedi. Bir rahiple konuşsan iyi edersin.

– Rahiplere inanmam.

– Henry, böyle konuşma! Tanrı seni cezalandırır.

– Neden?

– Çünkü...

– Pekâlâ, dedim. Rahibe sen sor! Sen katoliksin. Ben değilim.

Sadie son derece alınarak:

– Böyle şeyler söylememelisin, dedi. Böyle sorular sormak için yeteri kadar büyümedin. Biz böyle sorular sormayız. İnanırız. Eğer inancın yoksa, iyi bir katolik olamazsın.

– İnanmak istiyorum, dedim. Eğer soruma cevap verirsen.

– Olmaz. Her şeyden önce inanmalısın. Sonra dua etmelisin. Tanrıya günahlarını affetmesi için yalvar...

– Günah mı? İtiraf edeceğim bir günahım yok.

– Henry, Henry, böyle konuşma, günahtır. Herkes günah işler. Rahipler de bu nedenle ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Kutsal Meryem'e dua ederiz.

Sadie'nin bu tür konuşmalarından biraz sıkılarak:

– Kimseye dua etmem, dedim.

– Çünkü sen bir protestansın.

– Protestan değilim. Hiçbir şeyim. Hiçbir şeye inancım yok...

Sadie birden endişelenerek:

– Bu sözünü geri almalısın, dedi. Böyle konuştuğun için çarpılabilirsin.

Sadie, öylesine endişelenmiş, korkmuştu ki, korkusu bana da geçiyordu.

– Yani demek istiyorum ki, dedim. Biz sizin gibi dua etmeyiz. Biz yalnız kilisede dua ederiz... Papaz dua ettiği zaman.

– Uyumadan önce dua etmez misin?

– Hayır, diye cevap verdim. Dua hakkında fazla bir şey bildiğimi sanmıyorum.

– Şu halde sana öğretiriz. Her gün dua etmelisin, günde en azından üç kere. Aksi takdirde cehennem'de yanarsın.

Bu konuşmadan sonra ayrıldık. Hiç değilse, uyumadan önce dua edeceğime dair söz verdim. Ondan ayrıldıktan sonra eve doğru yürürken kendi kendime ne için dua etmem gerektiğini sordum. neredeyse gerisin geriye koup soracaktım. "Günahlar" kelimesi kafamı kurcalayıp duruyordu. Ne günahları? Kendi kendime soruyordum. Annemden başka kimseye yalan söylemezdim, ya da çok ender söylerdim. Annemden başka kimseden çalmazdım. İtiraf edeceğim ne vardı? Anneme yalan söylemekle veya ondan çalmakla günah işlemiş olabileceğimi hiç düşünmemiştim. Böyle davranmam gerekirdi, çünkü annem başka türlü laftan anlamazdı. Eğer o da benim gibi düşünse, tutumumu çok iyi anlardı.

Bu durum hakkındaki görüşüm böyleydi.

Sadie ile aramızda geçen konuşma üzerine düşünürken, evlerinin ciddî durumunu zihnimde tartarken, belki de annemin Katoliklere güvenmemekte haklı olduğunu düşünmeye başladım. Evimizde kimse dua etmediği halde yaşantımız sıkıntısız sürüyordu. Ailemizde henüz kimse Tanrı'nın adını ağzına almamıştı. Böyle olduğu halde Tanrı bizi cezalandırmamıştı. Katoliklerin vahşiler gibi, boş şeylere inandıkları kanısına vardım. Puta tapan cahiller! Kendi kendilerine düşünmek cesaretini gösteremeyen korkak, dikkatli insanlar! Bir daha ayinlere gitmemeye karar verdim. Zaten kiliseleri zindana benziyordu. Birdenbire... arada sırada aklıma gelen parlak düşüncelerden biri... eğer Tanrı'yı bu kadar sık düşünmeselerdi, Sadie'nin ailesi böylesine fakir olmayacaktı, diye düşündüm. Her şey kiliseye, her zaman para dilenen papazlara gidiyordu. Papazlardan hiç bir zaman hoşlanmamıştım. Benim için fazla kaypak ve yılışık kimselerdi. Hayır, canları cehenneme! Mumlarının, renkli taş basma resimlerinin, haçlı İsa'nın ve Meryem Ana'nın cehenneme kadar yolu vardı!

Nihayet esrarengiz adam Alan Cromwell'le karşılıklı oturuyor, eline başka bir kadeh tutuşturuyor, sırtını okşuyor, kısacası, onunla iyi vakil geçiriyordum. Hem de kendi aşk yuvamda!

Doc Kronski'nin de bulunduğu toplantıyı ayarlayan Mona olmuştu. Kronski de içiyor, bağırıyor ve el kol hareketleriyle konuşuyordu. Karım gibi arada sırada poz veren fare suratlı, ufak tefek karısı da içiyordu. Artık Henry Miller değildim. Gece için takıma bir isim verildi: Dr. Harry Marx.

Yalnız Mona yok. Daha sonra "gelmesi" gerekiyor.

O gece daha erken saatlerde Cromwell'in elini sıktığımdan beri her şey tıkırında gidiyordu. Şunu itiraf etmeliyim ki, herif oldukça yakışıklıydı. Ve sadece yakışıklı değildi (güneyli usulü); hem samimî konuşan hem de çocuk gibi kolay kanan bir insandı. Aptal olduğunu söylemeyeceğim, hayır. Kolay güvenen bir tipti. Kültürlü olmamakla beraber zekiydi. Kumaz değildi, ama yetenekliydi. İyi kalpli bir kişiydi. Söyledikleri hep iyi niyetini gösteriyordu.

Cromwell'i aptal yerine koymak, onu aldatmak ayıp oluyor gibi görünüyordum. Bu fikrin Mona'nın olmadığını, Kronski'nın olduğunu anlayabiliyordum. Belki de Mona, onun teklifini hiç düşünmeden kabul etmişti. Ya da bana öyle geliyordu.

Her ne ise, hepimiz iyiydik. Şaşkınlık büyüktü. Bereket versin, Cromwell biraz içkili gelmişti. Zaten yaratılıştan kuşkusuz olan bir kişiydi ve içki onu daha da duşkusuz yapıyordu. Kronski'nin bir Yahudi olduğunu bir çocuk bile anlayabilirdi, ama Cromwell anlamamazlıktan geliyordu. Bana gelince ismimin Marx olmasından ötürü hakkımda ne düşüneceğini bilmiyordu. (Beni bir Yahudi olarak göstermek fikri, Kronski'nin parlak zekâsından çıkıyordu.) Bu şaşırtıcı gerçek... yani Yahudi olamam... Cromwell üzerinde etkin olmamış gibiydi. Benim bir Sioux ya da bir Eskimo olduğum söylenmiş olsaydı bile onun için bir ayrım gözetmeyecekti. Mamafih, nasıl geçindiğimi merak ediyordu. Evvelce hazırlanan plâna göre, operatör doktor olduğumu ve Dr. Kronski'yle aynı muayenehanede çalıştığımızı söyledim. Ellerime bir göz attıktan sonra başını ciddî bir ifadeyle salladı.

Benim için hatırlanması en zor şey, Kronski'nin karısının, benim karım olmasıydı. Tabiî, bu da, Kronski'nin verimli beyninden çıkmıştı. Bu şekilde kuşkuları ortadan kaldırabileceğimizi söylemişti. Kronski'nin faresine her baktığım zaman, onu tokatlamak istiyordum. Ona içirmek için elimizden geleni yaptık; kadının yaptığı bütün iş, içkiden bur yudum aldıktan sonra kadehi kenara itmekti. Fakat gece ilerledikçe, oyunumuz gittikçe açılmaya başladı, Kronski'nin karısı biraz canlandı. Canlandı, ama birkaç kelimeden başka şey söylemiyordu. Bir ara delice bir kahkaha attığı zaman, onun gerçekten de hastalanmış olduğunu düşündüm. Çünkü ağladığı zaman daha güzeldi.

Diğeri taraftan, Cromwell, kahkaha atmasını seven bir adamdı. Kimi zaman neye güldüğünü kendisi de bilmiyordu, fakat kahkahalarımız öylesine içtendi ki, neye gülmekte olduğu umurunda değildi. Arada sırada Mona hakkında bir, iki soru patlatıyordu. Mona onun için garip bir yaratık olmakla beraber, saygıdeğer bir kadındı. Tabiî, biz, onu çocukluğundan beri tanırmış görünüyorduk. Mona'nın yazılarını methediyor; onun, şiirlerinden, çalışmalarından söz etmeyecek kadar alçak gönüllü olduğunu söylüyorduk. Kronski, biraz daha ileri giderek, Mona'nın günün birinde Amerika'nın en büyük yazarlarından biri olacağını düşündüğümüzü söyledi. bundan pek emin değilmiş gibi davrandım, fakat Mona'nın olağanüstü yetenekleri olduğunu, elinde hudutsuz imkânlar bulunduğunu kabul eder göründüm.

Mona'mn yazdığı makaleleri görüp görmediğimiz sorulunca, haberimiz olmadığını söyledik, aslında, böyle bir şey yapmasının bizi çok şaşırtmış olduğunu belirttik.

Kronski:

– Buna bir son vermeliyiz, dedi. Vaktim böyle boşuna harcaması onun için büyük bir kayıptır.

Onun fikrine uydum. Cromwell şaşırmış göründü. Günlük makale yazmanın kötü yönünü göremiyordu. Ayrıca, Mona'nm paraya ihtiyacı vardı.

Kronski:

– Paraya ihtiyacı mı var? diye haykırdı. Para mı? Bize ne olmuş? Doktor Marx'la ben onun bütün ihtiyaçlarını giderecek durumdayız.

Mona'nın paraya ihtiyacı olduğunu duyduğu için çok şaşırmış görünüyordu. Aslında, biraz da kırılmış numarası yapıyordu.

Zavallı Cromwell büyük bir çam devirdiğini zannediyordu. Yanlış düşünmüş olduğunu tekrar tekrar söyleyerek bizden özür diledi. Fakat, tekrar aynı konuya döndü, makalelere bir göz atmamızı ve kendisine gerçek fikrimizi söylememizi istedi. Kendisinin pek anlamadığını söyledi. Eğer makaleler gerçekten de iyiyse, ona iyi bir kontrat imzalatabilirdi. Tabiî, haftada kendi cebinden vereceği yüz dolardan hiç söz etmedi.

Bu söz üzerine birer kadeh daha içtik ve konuşmayı başka şeyler üzerine çektik. Onu istenilen kanala sokmak çok kolaydı. Yalnız kafasında tek düşünce vardı... Mona ne zaman gelecekti? Arada sıra, Washington'a telefon etmek için kendisine izin vermemizi istiyordu. Şu veya bu şekilde onun teşebbüslerine engel oluyorduk. Onu başımızdan savana kadar Mona'mn gelemeyeceğini biliyorduk. Mona, ondan kurtulmamız için bize saat bire kadar izin vermişti. Bütün umudumuz onu sarhoş etmek, sonra bir taksiye yükleyip göndermekti.

Birkaç kere nerede oturduğunu öğrenmek istemiş, fakat her seferinde konuşma başka yerlere sürüklenmişti. Kronski, oturduğu yerin pek önemli olmadığını düşünüyordu... nasılsa her otel onu kabul edecekti. Vakit ilerleyince, kendi kendime bu aptalca işlere neden lüzum görüldüğünü sordum. Hiç bir anlam taşımıyordu. Daha sonra, Mona'mn fikri olduğunu, Cromwell'e yalnız yaşadığını ispatlamasının önem taşıdığını öğrendim. Bunun başka bir yönü de vardı, tabiî, Cromwell'in gerçekten doğru söyleyip söylemediğini anlayacaktık. Allahtan ki Kronski'nin yardımıyla bu konuyu çoktan bırakmıştık. Her ne se-

beptense, Kronski, ameliyathaneler hakkında insanın saçlarını diken diken eden hikâyeler anlatmaya başlamıştı. Tabiî, bu konuşmalara ben katılmıyordum. Biraz aklı olan kimsenin, onun uydurup anlattıklarına inanması gerekirdi. Anlatılanlar öylesine uygulu, fantazi ve kanlıydı ki, çok sarhoş olan Cromwell'in bunlardan bir şey anladığını sanmıyordum. Tabiî, anlatılanlar ne kadar korkunç, ne kadar inanılmaz şeyler olursa biz o kadar çok gülüyorduk, Kronski ve ben. Cromwell, böylesine neşeli oluşumuzu anlamıyordu, fakat sonunda neşemizin "profesyonel katılıktan" ileri geldiğini kabul etmek zorunda kaldı.

Kronski'ye inanılacak olursa, on ameliyattan dokuzu başlı başına cinayetti. Ancak, bir avuç dolusu doktor dışında, bütün doktorların sadist doğdukları düşünülebilirdi. Kronski, sadece insanlar üzerindeki tecrübelerden söz etmekle kalmadı, işi hayvanlara yapılan ameliyatlara kadar götürdü. Bu hikâyelerden biri, kahkahalar arasında anlatılmıştı. Zavallı bir tavşan, yapılan bir sürü iğnelerden, elektrik şoklarından sonra kesilip biçilmişti. Bütün bunların üstüne, Kronski, tavşandan kalan artıkları toplayıp tas kebabı yaptığını, fakat birkaç lokmadan sonra tavşana arsenik enjekte edilmiş olduğunu hatırladığını söylemişti. Sözünü tamamladıktan sonra kahkahalarla gülmeye başladı. Bu kanlı hikâyelerden ötürü biraz ayılan Cromwell, Kronski'ye bakarak arsenikten zehirlenmemiş olmasının çok kötü olduğunu söyledi. Bu sözünü çok beğenmiş gibi kahkahalarla gülmeye başladı ve bu arada bir kadeh dolusu konyağı başına dikti. Bundan sonra öyle şiddetli öksürmeye başladı ki, onun yere yatırıp sunî teneffüs yapmak zorunda kaldık.

İşte bu sırada Cromwell'in idare edilemeyecek kadar sarhoş olduğunu kavradık. Sunî teneffüs yapabilmek için ceketini, yeleğini, gömleğini ve atletini çıkartmak zorunda kalmıştık. Asıl işi Kronski yapıyordu; ben de arada sırada bir el atıyor, Cromwell'in göğsünü tokatlıyordum. Sırt üstü, rahat bir şekilde yatan Cromwell, artık giyinmesinin gereksiz olduğunu söyledi. Birkaç dakika kestirirse toparlanacağını sözlerine ekledi. Elini belirsiz

bir şekilde divana doğru uzattı. Belki de yerden kalkmadan divana yatıp yatamayacağını düşünüyordu.

Sızıp kalacağı düşüncesiyle hemen alarma geçtik. Bundan sonra deliler gibi hareket etmeye başladık. Zavallı Cromwell'i başının üstüne dikiyor, etrafında sıçrıyor, taklalar atıyor (tabiî, Cromwell bu hareketlerimize şaşıyordu), göz kapaklarını açık tutabilmesi için elimizden geleni yapıyorduk. Biz ne kadar çok gayret sarfedersek... gerçek deliler gibi davranıyorduk... Cromwell de o kadar çok uyumak istiyordu. Şimdi divana doğru emeklemeye başlamıştı. Oraya yetiştiği takdirde, onu nasıl uyandıracağımızı ancak Tanrı bilirdi.

– Şuraya oturtalım, dedim.

El, kol hareketleriyle onu giydirip postalayabileceğimizi işaret ettim.

Onu giydirmemiz tam yarım saat sürdü. Cromwell her ne kadar sarhoşsa da, gömleğini içeri sokmamız için pantolonunun düğmelerini açmamıza büyük bir gayretle karşı koyuyordu. pantolonunun önünü açık bırakıp, gömleğini üzerine sarkıtmaktan başka çaremiz yoktu. Zamanı gelince paltosunu giydirecek ve gömleğini ceketin altına gizleyecektik.

Cromwell hemen sızdı. Horlamaya bile başladı. Kronski çok neşeliydi. hayatında böylesine eğlendiğini hatırlamadığını söyledi. Sonra sesini alçaltmak lüzumunu duymadan Cromwell'in ceplerini araştırmamızı teklif etti.

– Hiç değilse aldığımız yiyeceklerin ve içkinin parasını alalım.

Neden bu kadar titizlendiğimi bilmiyorum, ama böyle bir düşünceye katılmadığımı söyledim.

Kronski:

– Farkına bile varmaz, dedi. Elli doların ya da yüz doların onun için sözü mü olur?

Cromwell'in cüzdanını cebinden çekti. Cüzdanın içini boş bulunca çok şaşırdı.

– Hay Allah kahretsin be! diye söylendi. İşte sizin zengin adamınız. Yanında para yok.

– Onu buradan hemen götürsek iyi olacak, dedim.

Kronski, pis pis sırıtarak:

– Bir dene bakalım, dedi. Burada kalsa ne olur?

– Deli misin? diye haykırdım.

Bir kahkaha attı. Sonra serinkanlılıkla düşündüklerini anlattı. Bu maskaralığı devam edecek, ertesi sabah beşimiz birden uyanacak ve saygıdeğer rollerimize devam edecektik. Mona'nın gerçekten rol yapmak fırsatını bulacağını düşünüyordu. Kronski'nin karısı bu teklife pek hevesli değildi... onun için çok fazla karışık şeylerdi.

Bu kadar palavradan sonra Cromwell'i uyandırmaya, gerekirse ayaklarından sürüklemeye ve bir otele atmaya karar verdik. Cromwell'i yarı oturur duruma sokabilmek için, tam on beş dakika onunla güreşmek zorunda kaldık. Dizleri bir türlü doğrulmak istemiyordu; şapkası gözlerinin üzerindeydi ve önünü ilikleyemediğimiz paltosunun altından gömleğinin etekleri görünüyordu. Öylesine çılgınca gülüyorduk ki, bütün başarımız merdivenlerden yuvarlanmadan inebilmek oldu. Zavallı Cromwell, hâlâ gitmek istemediğini, Mona'yı bekleyeceğim sayıklıyıp duruyordu.

Kronski, bile bile:

– Seninle buluşmak için Washington'a gitti, dedi. Sen uyurken telgrafını aldık.

Cromwell durumu kavrayamayacak kadar aptallaşmıştı. Arada bir caddede yığılıp kalacakmış gibi dizleri bükülüyordu. Düşüncemiz, ona biraz hava aldırıp kendine gelmesini sağladıktan sonra bir taksiye bindirip göndermekti. Bir taksi bulabilmemiz için birkaç blok yürümek zorunda kaldık. Yürüyüş yönümüz nehre doğruydu, ama biraz hava almasının ona iyi geleceğini düşünmüştük. Doklara geldiğimiz zaman biraz nefes almak için üçümüz de demiryolunun üzerine oturduk. Cromwell, hiç sakınmadan iki rayın arasına uzandı. Çocuklar gibi kahkahayla gülüyor, arada bir hıçkırıyordu. Hıçkırıkları arasında da bir şeyler yemek istediğini söylüyordu. Salamlı yu-

murta istiyordu. En yakın açık lokanta hiç değilse bir mil uzaktaydı. Eve kadar gidip birkaç sandviç hazırlamayı teklif ettim. Cromwell o kadar uzun zaman bekleyemeyeceğini, salamlı yumurtasını hemen istediğini söyledi. Kronski'yle beraber onu tekrar ayağa kaldırdık, itip sürükleyerek Borough Hall'ün aydınlığına doğru götürdük. Bir gece bekçisi yanımıza gelerek gecenin bu saatinde orada ne aradığımızı öğrenmek istedi. Cromwell ayaklarımızın dibine çöktü. Gece bekçisi Cromwell'i sanki bir cesetmiş gibi ayağıyla dürtüştürdü.

– Bu da nesi?

– Bir şey değil, biraz sarhoş, dedim.

Geçe bekçisi eğilip Comwell'in ağzını kokladı.

– Onu hemen buradan götürün, dedi. Yoksa hepinizi içeri alırım.

Cromwell'in koltuk altlarından tutup onu sürüklerken:

– Emredersiniz, efendim, dedim.

Birkaç dakika sonra gece bekçisi elinde Cromwell'in şapkası olduğu halde koşarak geldi. Şapkayı Cromwell'in başına oturttuk, ama yine düştü.

Ağzımı açarak:

– Dişlerimin arasına sıkıştır, dedim.

Cromwell'i çekiştirmekten dilimiz bir karış sarkmış, terden sırılsıklam olmuştuk.

Gece bekçisi birkaç dakika yüzünü buruşturarak bizi seyretti, sonra:

– Bırakın onu! dedi. Buraya... omzuma vurun, beceriksiz adamlarsınız.

Böylece tren köprüsünün altına kadar geldik.

Gece bekçisi:

– Şimdi biriniz gidip taksi bulun, dedi. Artık onu kollarından sürüklemeyin, kollarını omuzların sökeceksiniz.

Kronski, koşar adımlarla taksi bulmak için gitti, biz de kaldırıma oturduk.

Taksi beş dakika sonra geldi ve Cromwell'i yükledik. Gömleğinin etekleri hâlâ sarkıyordu.

Şoför sordu:

– Nereye?

– Astor Oteli'ne! dedim.

Kronski atıldı.

– Waldorf-Astoria!

Şöför:

– Bir karar verin, dedi.

Bu kez Cromwell haykırdı.

– Commodore!

Şöför:

– Ciddî mi söylüyorsunuz? dedi. Köşe kapmaca oynamıyoruz ya?

Başımı taksinin penceresinden uzatarak:

– Commodore oteli tamam mı? dedim.

Cromwell ağdalı bir sesle:

– Tabiî dedi. Neresi olsa olur.

Şöför:

– Üzerinde parası var mı? diye sordu.

Kronski:

– Tomarla parası var, dedi. Bankerdir.

Şöför:

– İkinizden biri bu adamla beraber gelse iyi olur, dedi.

Kronski:

– Peki, dedi.

Sonra karısıyla beraber arabaya bindi.

Cromwell haykırdı.

– Hey! Doktor Marx ne olacak?

Kronski:

– Başka arabayla gelir, dedi. Bir telefon konuşması gerekiyor.

Cromwell bana döndü.

– Peki karın ne olacak?

Veda edip elimi sallayarak:

– Hiç bir şey olmaz, dedim. Sen keyfine bak.

Eve döndüğüm zaman Cromwell'in evrak çantasını ve ce-

binden dökülmüş birkaç kuruş bozuk parayı buldum. Evrak çantasını açtım ve bir yığın kâğıtla, birtakım telgraflar gördüm. En son telgraf Hazine Dairesi'nden çekilmişti ve Cromwell'in hiç ihmal etmeden gece yarısı birisine telefon etmesini bildiriyordu. Resmî kâğıtlara bir göz atarken, sandviç yedim, bir bardak şarap içtim ve Cromwell'in yerine Washington'u aramaya karar verdim. Aradığım adamı bulana kadar göbeğim çatladı; adamın uykulu sesinde şaşkın bir ifade vardı. Cromwell'in basıt bir kaza geçirmiş olduğunu, fakat yarın sabah telefon edeceğini söyledim.

Adam:

– Fakat siz kimsiniz? diye sordu.

– Yarın sabah sizi arayacak, diye tekrarladım.

Sonra telefonu kapadım. Telefon kulübesinden çıkınca hiç vakit geçirmeden koşarak uzaklaştım. Adamın beni arayacağını biliyordum. Polisleri peşime takması işime gelmezdi. Biraz dolaşarak telgraf bürosuna gittim ve Commodore otele, Cromwell için bir not gönderdim. Kronski'nin onu konuştuğumuz otele götürmüş olmasını temenni ediyordum. Telgraf bürosudan çıkarken Cromwell'in göndermiş olduğum notu, ancak öğleden sonra alabileceğini düşündüm. Muhtemelen otel kâtibi, Cromwell uyanıncaya kadar notu tutacaktı. Bir kafeteryaya giderek Commodore'u aradım ve gece kâtibine, gerekirse Cromwell'i zorla uyandırmasını ve telgrafı vermesini tembih ettim.

– Eğer gerekirse başından aşağı buz gibi bir kova su dökersin, dedim. Fakat telgrafımı muhakkak okusun...ölüm kalım meselesi.

Eve döndüğüm zaman Mona'yı evin pisliğini temizlerken buldum.

– Oldukça iyi vakit geçirmiş olmalısınız, dedi.

– Hiç kuşkun olmasın.

Evrak çantasını gördüm. Washington'a telefon ettiyği zaman çantasına ihtiyacı olacaktı.

– Bak, dedim. Bir arabaya atlayıp bu çantayı hemen gö-

türsek iyi olacak. Kâğıtlarını okudum. Dinamit gibi evrak. Bizim elimizde yakalanmaması iyi olur.

Mona:

– Sen git, dedi. Ben yorgunum.

Tekrar sokağa fırlamış, bir taksiye atlamış gidiyordum. Otele ulatığım zaman Cromwell'in odasına çıkmış olduğunu öğrendim. Gece kâtibine beni onun odasına götürmesini söyledim. Cromwell, sırt üstü yatağa uzanmış yatıyordu, şapkası da yanındaydı. Evrak çantasını göğsünün üstüne koydum ve ayaklarının ucuna basarak odadan çıktım. Sonra kâtiple beraber müdürün odasına gittim, durumu anlattım ve kâtibe, çantayı bıraktığıma tanık olmasını söyledim.

Kâtip, tutumumun garipliği karşısında:

– İsminizi sorabilir miyim? dedi.

– Politeknik Enstitüsü'nden Doktor Karl Marx, dedim. Bir aksilik olursa yarın bana telefon edersiniz. Bay Cromwell dostumdur ve FBI ajanıdır. Biraz fazla kaçırdı. Umarım kendisine dikkat edersiniz.

– Muhakkak, efendim. Sizi her an büronuzda bulabilir miyiz, Doktor Marx?

– Bütün gün büromdayım, dedim. Eğer yoksam sekreterim Bayan Rabinovitch'i istersiniz, beni nerede bulacağını bilir. Biraz dinlenmem gerekiyor, çünkü yarın sabah erkenden ameliyathanede bulunmam şart. Çok teşekkür ederim. İyi geceler!

Kapıcı beni döner kapıya kadar götürdü. Konuşmam onu son derece etkilemişti.

– Taksi, efendim?

– Teşekkür ederim, dedim.

Sonra, yerde bulduğum Cromwell'in bozuk paralarını eline sıkıştırdım.

– Çok, çok teşekkür ederim, Doktor, dedi.

Bu arada yerlere kadar eğilmiş beni selâmlıyordu.

Şöföre, beni Times Meydanı'na götürmesini söyledim. Orada taksiden indim ve metroya gittim. Tam elimi cebime at-

tığım zaman meteliğim olmadığını düşündüm. Buraya kadar geldiğim şöför cebimdeki parayı son meteliğine kadar almıştı. Tekrar caddeye çıkarak köşede durdum ve gerekli parayı nereden bulacağımı düşündüm. Düşünüp dururken bir gece postacısı geldi. Tanıyıp tanımadığını anlamak için iki kez bakmam gerekti. Sonra Grand Central'daki telgraf bürosunu hatırladım. Orada tanıdık birine rastlayacağımdan emindim. Grand Central'a kadar yürüdüm, merdivenleri indim ve masanın başında eski arkadaşlarımdan Driggs'in oturduğumu gördüm.

– Driggs, dedim. Bana on sent verebilir misin?

– On sentin lâfı mı olur, bir dolar al!

Birkaç dakika ayak üstü çene çaldıktan sonra dışarı fırladım ve metroya koştum.

Cromwell'in söylediği bir söz kafamdan çıkmıyordu. "Dostum Williams Randolph Hearst." Cromwell, bir gazete çarının dostu olamayacak kadar gençti, ama gerçekten de doğru söylediğine inanıyordum. Cromwell'i düşündükçe ondan hoşlanmaya başladığımı anladım. Onu tekrar, kendi istediğim koşullar altında görmeye karar verdim. Telefon konuşmasını unutmaması için dua ediyordum. Evrak çantasını araştırdığımı öğrenince benim hakkımda kimbilir neler düşünecekti!

Birkaç gece sonra tekrar görüştük. Bu seferki Papa Moskowitz'de oldu. Cromwell, Mona ve benden başka kimse yoktu. Randevuyu veren Cromwell olmuştu. Ertesi günü Washington'a hareket edecekti.

İkinci görüşmemizdeki korkularım, içten gülüşü ve hararetle el sıkışmasıyla hemen dağıldı. İlk sözü, yaptıklarım için bana teşekkür etmek oldu. Ne yaptığımı söylememişti, ama gülümseyişinden her şeyi bildiğini anladım.

Cromwell, hafifçe kızararak:

– İçtiğim zaman hep saçmalarım, dedi.

Adamın gittikçe daha çocuksu göründüğüne karar verdim. Görünüşte, otuzundan fazla olmamalıydı. Ne iş yaptığını bildiğim için, umursamaz tutumu, her şeyi hafiften alması beni

şaşkına çeviriyordu. Hiç sorumluluğu olmayan bir insan gibi davranıyordu. Sadece iyi bir aileden gelme genç bir bankerdi... insanların üzerindeki etkisi buydu.

Mona'yla edebiyat hakkında konuşurmuş gibi görünüyordu. Evvelce olduğu gibi, edebî konularla ilgisi yokmuş kanısını yaratmaya çalışıyordu. Biraz bilgili basit bir iş adamıydı, o kadar. Politika? Tamamen bilgisi dışında kalırdı. Hayır, banka işi onu yeteri kadar oyalıyordu. Arada sırada çıkan işlerin dışında, evcil bir adamdı. Washington ve New York'tan başka bir şehre gitmemişti. Avrupa? Evet, Avrupa'yı görmek isterdi. Fakat gerçek izin alana kadar sabretmek zorundaydı.

İngilizceden başka dil bilmediği için utanıyormuş gibi numara yapıyordu. Fakat başka dil bilmesinin pek gerekmediğine inanıyordu.

Bu noktaya değinmesine seviniyorum. Kendisine olan güvenini sarsmamak için ne konuştum, ne de elimle herhangi bir hareket yaptım. Cromwell hakkında bildiklerimi Mona'ya bile açıklayamazdım. Bana güvenebileceğini biliyormuş gibi davranıyordu.

Konuşmalarımız böylece uzayıp gidiyor, arada bir Moskowitz'i dinliyor ve şaraplarımızı yudumluyorduk. Anladığım kadarıyla makale meselesinin olmayacağını Mona'ya açıkça söylemişti. Mona'nın işini herkes beğeniyordu, ama büyük patron, her kimse, Hearst gazetesine uymayacağını söylemişti.

– Hearst'ün kendisi ne diyor? dedim. O da mı hayır dedi?

Cromwell, Hearst'ün daima çalıştırdığı kimselerin düşüncelerine karşı saygı duyduğunu söyledi. Çok karışık bir durum olduğunu kesinlikle anlattı. Bununla beraber, başka bir şeyler yapılabileceğini, daha verimli bir durumla karşılaşmamızın mümkün olduğunu belirtti. Washington'a döndüğünde bunu öğrenecekti.

Tabiî ben, en azından iki aydan önce Washington'a dönemeyeceğini, bir hafta içinde Bükreş'e gideceğini ve o ülkenin dilini çok iyi konuştuğunu biliyordum.

Gözünü bile kırpmadan:

– Gelecek ay California'ya gittiğim zaman Hearst'ü belki görürüm, dedi. Bir iş için nasılsa oraya gitmek zorundayım.

Sanki henüz aklına gelmiş gibi ekledi.

– Ah, sahi aklıma geldi, arkadaşınız Kronski oldukça garip bir adam değil mi... yani bir operatör olarak demek istedim?

– Ne demek istedin? diye sordum.

– Oh, bilmiyorum... onun bir tefeci falan olduğunu düşünmek daha yerinde olurdu. Ya da böyle bir şey. Belki de beni eğlendirmek için böyle davranıyordu.

– Yani konuşmasını mı demek istiyorsun? İçtiği zamanlar hep böyledir. Hayır, gerçekten de ilginç bir kişiliği vardır... ve çok iyi operatördür.

Cromwell:

– Dönüşümde onu aramalıyım, dedi. Küçük oğlumun yumru ayağı var. Belki Doktor Kronski, ne yapılması gerektiğini bilir?

Kendimin de bir operatör olduğumu unutarak:

– Muhakkak, diye cevap verdim.

Sanki hatamı yakaladığını belirtmek için, biraz da şaka olsun diye, alayla bana baktı.

– Belki böyle konular hakkında bana siz de bir şeyler söyleyebilirsiniz, Doktor Marx. Yoksa sizin ihtisasınız dışında mı kalıyor?

– Hayır, böyle bir şey yok, dedim. Yalnız şu kadarını söyleyebilirim. Bazı vakaları tedavi ettik. Vakaya göre değişiklik gösterir. Açıklaması oldukça karışık olacaktır ki...

Sözümün burasında ağzını yayarak gülümsedi.

– Anlıyorum, dedi. Fakat ümit olduğunu söylediğiniz için yine de memnunum.

Hararetle:

– Tabiî çaresi vardır, dedim. Halen Bükreş'te, böyle vakaların yüzde doksanını tedavi etmiş bir doktor var. Henüz bilmediğimiz, kendisine özgü bir tedavi şekli varmış. Fizik tedavisi olduğuna inanıyorum.

– Bükreş mi dediniz? Oldukça uzak bir yer.

– Doğru.

Cromwell:

– Başka bir şişe Rhine şarabına ne dersiniz? diye sordu.

– Eğer ısrar ediyorsan, dedim. Birkaç yudum alabilirim. Ondan sonra da gitmem gerekiyor.

– Biraz daha kalın, diye rica etti. Sizinle konuşmak gerçekten de bana zevk veriyor. Biliyor musunuz, bana öyle geliyor ki, siz operatör olacağınıza edebiyatçı olmalıymışsınız.

– Evvelce yazardım, dedim Ama bu yıllar önceydi. Bizim meslekte insan yazmaya fırsat bulamaz.

– Banka işinde olduğu gibi, değil mi?

– Tamamen haklısın.

Birbirimize gülümseyerek baktık.

Cromwell:

– Fakat kitap yazan doktorlar yok mudur? diye sordu. Yani roman, piyes ve bunun benzeri şeyler yazanlar demek istiyorum.

– Hem de sürüyle, dedim. Schnitzler, Mann, Somerset Maugham...

Cromwell:

– Elie Faure'u unutmayın, dedi. Mona, onun hakkında oldukça çok şeyler anlatıyordu. Sanat tarihi gibi bir şeyler yazmış... Öyle değil mi?

Sözlerini doğrulamasını istermiş gibi Mona'ya baktı.

– Kitabını okumadım, tabiî. İyi bir resmi kötüsünden ayıramayacak kadar bilgisizim.

– Ben bundan emin değilim, dedim. Gördüğün zaman resmin fevkalâde olduğunu kolaylıkla anlayabilirsin.

– Neden böyle söylüyorsunuz?

– Oh, sadece bir kuşku. Sahtekârlığı kolaylıkla anlayabileceğini sanıyorum, o kadar.

– Kavrayışımın çabuk olduğuna değinmek istediğinizi sanıyorum, Doktor Marx. Bizim işte, sahte paraları kolaylıkla an-

layabiliriz. Ama gerçekten de benim işim değil. Böyle şeyler için özel adamlarımız var.

– Normal, dedim. Fakat gerçekten, Mona haklı... fırsat bulursan Elie Faure'u okumalısın. Tasavvur et ki, bir adam boş vakitlerinde çok büyük bir Sanat Tarihi yazmış! Hastalarını muayene için gittiği zaman gömleğinin manşetine notlar alırmış. Arada sırada Yucatan, Siam, Easter Adaları Gibi uzak yerlere gitmiş. Komşularının, onun böyle yolculuklar yaptığını bilmediklerini iddia edebilirim. Dış görünüşüyle, sıkıcı bir yaşantı sürdürüyordu. Fevkalâde iyi bir doktordu. Fakat asıl tutkusu sanattı. Adamı nasıl beğendiğimi anlatamam.

Cromwell:

– Onun hakkında tıpkı Mona gibi konuşuyorsunuz, dedi. Bir de kalkmış bana, böyle şeyler için vaktiniz olmadığını söylüyorsunuz!

Sözün burasında Mona küreklere yapıştı. Mona'ya göre, ben, her şeye zaman ayırabilen, birçok yüzlü bir adamdım.

Doktor Karl Marx'ın aynı zamanda tecrübeli bir müzisyen, usta santranç oyuncusu, pul meraklısı... olduğundan hiç kuşkulanır mıydı?!

Cromwell, birçok şey bildiğimi, fakat çok alçak gönüllü olduğum için söylemediğimi kuvvetle belirtti. Bir şeye inanmıştı; hayali çok geniş bir adamdım. Geçen gece ellerime dikkat etmiş olduğunu belirli bir kasıtla hatırlattı. Büyük bir alçak gönüllülükle, bu ellerin neşter tutmaktan çok daha başka işlere yaradığını söyledi.

Cromwell'in bu sözüne asılan Mona, el falına bakıp bakamayacağını sordu.

Cromwell, utanmış göründü.

– Gerçekte, okuyamam, dedi. Belki bir katilin elini bir bir kasabın elinden, bir viyolonistin elini bir eczacının elinden ayırabilirim. Bu kadarını herkes yapabilir, hatta avuç içi çizgilerine bakarak falcılık yapmasını bilmeye de lüzum yoktur.

Konuşmanın bu noktasında gitmek istedim.

Cromwell:

– Lütfen gitmeyin! diye rica etti.

Elini yakalayarak:

– Gerçekten de gitmek gerekiyor, dedim.

– İnşallah yakında yine görüşürüz. Bir daha karınızı da beraber getirin. Sevimli bir yaratık. Onu oldukça beğenmiştim.

Kulaklarıma kadar kızararak:

– Teşekkür ederim, dedim. Eh, iyi geceler! Ve iyi yolculuklar!

Bu sözüm üzerine Cromwell, kadehini dudaklarına götürdü. Kadehin üst kesiminden görünen gözlerinde alaycı bir bakış sezdim. Kapıda Papa Moskowitz'le karşılaştım.

Alçak sesle:

– Masanızda oturan kim? diye sordu.

– Valla, ben de bilmiyorum, dedim. Eh, eyvallah! Kapıdan çıktıktan sonra rahat bir nefes aldım.

O gece çok sıkıcı bir rüya gördüm. Her rüyada olduğu gibi, rüyam takiple başladı. Ufak tefek, zayıf bir adamı nehre doğru kovalıyordum. Benim peşimden koşan bir adam da vardı. Peşimdeki adamın beni yakalamasından önce, kovaladığım adamı yakalamam çok önemliydi. Zayıf adam, Spivak'tan başkası değildi. Bütün gece onu oradan oraya kovalamış, ve nihayet kıstırmıştım. Peşimdeki adamın kimliği hakkında bir fikrim yoktu. Peşimdeki her kimse, dayanıklı ve hızlı koşan bir adamdı. İstediği an beni yakalayabilecekmiş gibi bir his verdiği için huzursuzdum. Spivak'a gelince, sanki kendisini denize atmasını canı gönülden istiyormuş gibiydim, ama daha önce onu yakalamalıydım, çünkü üzerinde hayatî önem taşıyan çok değerli bazı kâğıtlar vardı.

Nehire doğru uzanan iskeleye yaklaştığımız zaman ona yetiştim, sıkıca kavradım, ve yüzünü döndürdüm. Yakaladığım adamın Spivak olmadığını görünce çok şaşırdım... yakaladığım adan deli Sheldon'du. Beni tanımış görünmüyordu, belki karanlıktan ötürü tanıyamamıştı. Dizlerinin üstüne çökerek gırt-

lağını kesmemem için yalvardı. " Ben Polanyalı değilim" dedim ve çekip ayağa kaldırdım. Tam bu sırada peşimdeki adam bize yetişti. Gelen adam Alan Cromwell'di. Elime bir tabanca tutuşturarak Sheldon'u vurmamı emretti. "Bak, nasıl yapılacağını göstereyim" dedi ve Sheldon'un kolunu tutup bükerek onu diz üstü çökertti. Sonra tabancanın namlusunu Sheldon'un kafasına dayadı. Sheldon şimdi bir köpek gibi sızlanıyordu. Tabancayı alıp Sheldon'un kafasına dayadım. Cromwell "Vur!" diye emretti. Hemen tetiği çektim, Sheldon, iğne batırılmış gibi fırladı ve yüzükoyun kapaklandı. Cromwell, "İyi iş!" dedi. "Şimdi, acele etmeliyiz. Yarın sabah erkenden Washington'da olmamız gerekiyor."

Trende Cromwell'in kişiliği kökünden değişti. Şimdi eski bir arkadaşım olan George Marshall'a benziyordu. Şu anda konuşmasının bir amacı yoktu, ama konuşması bile o arkadaşımın konuşmasına benziyordu. Xerxes Derneği'nin üyelerine soytarılık yaptığımız eski günleri hatırlatıyordu. Bana göz kırparak, yakasının altındanki düğmeyi gösteriyordu. Bu düğmeyi eskiden hepimiz yakamızın altına takardık ve üzerlerine isimler kazırdık. Elimi sıkarken, eskiden olduğu gibi avcumun içini işaret parmağıyla tırmaladı. "Bu senin için yeterli mi?" diye sordu. Sonra yine göz kırptı. Gözleri oldukça irileşmişti. Geniş yüzünün üstünde sanki yüzmüş gibi görünüyordu. Tekrar Alan Cromwell olduğu zaman gözleri normal halini alıyordu.

– Kimsin? diye yalvardım. Cromwell misin yoksa Marshall mı?

Sheldon gibi parmağını dudaklarına götürdü ve şiddetli bir "SHHHHHHHH" sesi duyuldu.

Sonra, vantrolog gibi ağzının yanından konuşarak, çabuk çabuk ve ancak duyulabilen sesle gittikçe hızlanarak söylediklerini takip etmekten başım dönüyordu! - karargâhtan benimle övündüklerini haber aldığını, bana özel bir görevin verileceğini, Tokyo'ya gideceğimi anlattı. Mikado'nun sağ kolu olan adamlardan birini taklit edecektim... çalınmış plânları bulabilmek için, tabiî, "Biliyorsun." dedi. Göz kırptı, gözlerini de-

virdi, sesini biraz daha alçattı, elimi sıktı, işaret parmağıyla avcumun içini tırmaladı. "Biliyorsun, kullandığımız adama bin dolar veriyorduk." Sözünün burasında Japonca konuşmaya başladığını anlayınca çok şaşırdım, fakat Japoncayı da İngilizce kadar kolaylıkla anladığını fark ettim. Bu işe, sanat işleriyle uğraşan bir komisyoncu katılmıştı. Bu adam müstehcen resimler eksperiydi. Onunla Yokohama'da tanışacaktım, bir doktor kimliği altında. Beni bir amiral elbisesiyle karşılayacaktı ve başında üç köşeli komik bir şapka olacaktı. Sözünün burasında dirseğiyle kaburgalarıma dokundu ve kıkırdadı... tam bir Japon gibi. "Özür dilerim, Hen." diye devam etti. Bu kez, Brooklyn şivesiyle konuşuyordu. "Karını eşyayla yakaladılar. Evet, karında bu işe bulaşmış. Üzerinde büyük bir paket koka bulmuşlar." Bu kez beni daha şiddetle dürtükledi. "Son toplantımızı hatırla... Grimmy'lerdeki toplantıyı? Biliyorsun, bizi atlattıkları gün? O zamandan beri bu ip merdiven oyununu oynuyorum. " Sözünün burasında elimi yakaladı ve avcumu yine kaşıyarak işaret verdi." Şimdi beni dinle, Hen, iyice dinle. Trenden indiğimiz zaman sanki gezintiye çıkmış gibi, Pennsylvania Caddesi'ne doğru yürü. Üç köpekle karşılaşacaksın. İlk iki köpek, sahte köpekler olacak. Üçüncü köpek başını okşatmak için sana koşacak. İşaret bu. Bir elinle başını okşarken öteki elinin parmağını köpeğin dilinin altına sokacaksın. Yulaf tanesi büyüklüğünde bir topak bulacaksın. Köpeğin tasmasını tut ve bırak seni götürsün. Yolunu kesen olursa, sadece "Ohio!" diye cevap ver. Ne demek olduğunu biliyorsun. Her yerde casuslar var, Beyaz Saray'da bile... Şimdi şunu kafana yerleştir, Hen... "Dikiş makinesi gibi gittikçe hızlanarak konuşmaya başladı."... Başkanı gördüğün zaman bizim el sıkışmamız gibi elini sık. Senin için biraz şaşkınlık olacak, fakat buna boş verecek. Yalnız unutma, Hen, o Başkan'dır. Sakın bunu unutma! Sana şunu veya bunu söyleyecek... kendi kızının deliğini yerdeki bir delikten ayıramaz... fakat sen boş ver ve dinle. Bir şey bilmezmiş gibi görün. Tam kritik bir noktada Obsipresieckswizi ortaya çı-

kacak. Onu tanırsın... yıllardan beni bizimle beraberdir..." Bu ismi tekrarlamasını söyledim, ama onu durdurmak mümkün değildi. "Üç dakika içinde varıyoruz." diye mırıldandı. "Oysa sana daha yarısını anlatamadım. Burası çok önemli, Hen, bunu çok iyi dinle. "Dirseğiyle yine kaburgalarımı kıracakmış gibi dürtükledi. Sesi öyle alçalmıştı ki, ancak söylediklerini kırıntı halinde anlayabiliyordum. Acıyla kıvranıyordum. En önemli bilgiler kaybolduktan sonra işime nasıl devam edebilirdim? Üç köpeği hatırlayacağım gerçekti. Mesaj şifreliydi, fakat gemide şifreyi çözebilecektim. Aynı zamanda gemide Japoncamı da ilerletecektim, çünkü lehçem bozuktu, özellikle "Avlu" için "Şimdi anladın mı?" diyordu. Yakasının arkasını gösterip elimi sıkıyordu. "Bir dakika, bir dakika," diye yalvardım. "Şu son kısmı..." Fakat merdivenleri inmiş, kalabalıkta kaybolmuştu.

Pennsylvania Caddesi'nde yürürken, gezintiye çıkmış bir insan gibi davranmaya çalışıyordum. Birdenbire çok şaşkın olduğumu kavradım. Bir dakika için, acaba rüya mı görüyorum? diye düşündüm. Fakat hayır, hiç yanılmıyordum, yürüdüğüm cadde Pennsylvania Caddesi'ydi. Birdenbire kaldırım kenarında duran iri köpeği gördüm. Bir blok taşına bağlandığını gördüğüm için o köpeğin sahte olduğunu sezdim. İşte o zaman zihnimin tamamen açık olduğunu anladım. İkinci köpeği görebilmek için gözlerimi dört açtım. İkinci köpeği kaçırmamak için öylesine dikkat kesilmiştim ki, peşimden birinin gelmekte olduğunu hissettiğim halde dönüp bakmadım. Cromwell, yoksa George Marshall mı... ikisi, içinden çıkılmayacak kadar birbirine karışmıştı... takip edileceğimden söz etmemişti. belki de... fısıltı halinde konuşurken söylemişti. Gittikçe paniğe kapılıyordum. Bu çirkin işe nasıl girmiş olduğumu hatırlamaya çalıştım, fakat beynim çok yorgundu.

Birdenbire yerimden sıçradım. Köşede, sokak lâmbasının altında, Mona duruyordu. Elinde bir demet Mezzotint vardı ve gelip geçenlere dağıtıyordu. Önüne geldiğim zaman bana da bir tane verdi ve sanki "Dikkatli ol." demek istemiş gibi baktı. sal-

lana sallana caddenin karşı tarafına geçtim. Bir süre, sanki gazeteymiş gibi bacağıma vurarak hiç bakmadım. Sonra, burnumu siliyormuş numarası yaparak Mezzotint'i öteki elime geçirdim. Burnumu silerken okudum: "Başlangıç sonuç gibi yuvarlaktır. Fraters Semper." Şaşkınlığım sonsuzdu. Belki bu da nefesinin altından konuşurken kaçırdığım bir ayrıntıydı. Her neyse, verilen mesajı küçük parçalara ayırarak yırtmam gerektiğini düşündüm. Küçük parçaları teker teker yere attım ve arada bir peşimden gelen adamın onları toplamadığından emin olmak için kulak kabarttım.

İkinci köpeğin yanına geldim. Bu köpek, tekerlekli oyuncak bir köpekti. Bir çocuk tarafından terk edilmiş gibiydi. Gerçek bir köpek olmadığından emin olmak için ayağımın burnuyla şöyle bir dokundum. Hemen toz oldu. Tabiî, çok normal bir olaymış gibi yoluma devam ettim.

Beyaz Saray'ın giriş kapısına ancak birkaç yüz metre kaldığı zaman üçüncü ve gerçek köpeği gördüm. Peşimden gelen adam, artık beni adım adım izlemiyordu... ancak ayakkabılarını değiştirmiş olabilirdi. Her neyse, son köpeğe ulaşmıştım. Büyük bir Newfoundland köpeğiydi ve bir yavru kadar oyuncuydu. Uzun fulelerle bana doğru koştu ve yüzümü yalamak için beni neredeyse yere deviriyordu. Bir ya da iki dakika durarak iri başını okşadım, sonra biraz eğilip elimi dilinin altına soktum. Gümüş bir yaprağa sarılmış yumruyu buldum. Marshall'in ya da Cromwell'in söylediği gibi, yumru, bir yulaf tanesi kadardı.

Beyaz Saray'ın merdivenlerini çıkarken köpeğin tasmasından tutuyordum. Bütün nöbetçiler aynı işareti veriyorlardı... Yakalarını gösterip göz kırpıyorlardı. Kapının önündeki paspasa ayaklarımı silerken kırmızı harflerle "Fratres Semper" kelimlerinin yazılmış olduğunu gördüm. Başkan bana doğru geliyordu. Arkasında smokin ceket ve çizgili pantolon vardı. Yakasına iri bir karanfil takmıştı. Beni karşılarken iki elini de bana uzatmıştı.

– Ah, Charlie! diye bağırdım. Buraya nasıl geldin? Ben sanıyordum ki burada...

Birden George Marshall'ın sözlerini hatırladım.

– Sayın Başkan, dedim.

Sonra yerlere kadar eğildim.

– Muhakkak ki bana şeref bah...

Charlie elime sarıldı ve işaret parmağıyla avcumun içini kurcaladı.

– Gel, gel! dedi. Seni bekliyorduk.

Eğer Charlie gerçekten de başkansa, eyski günlerden bu yana pek değişmemişti.

Charlie, kulübümüzün sessiz bir üyesi olarak tanınırdı. Sessizliğinden ötürü, onun akıllı olacağını düşünmüş, alay olsun diye kulübün başkam yapmıştık.Charlie, sokağın karşı tarafındaki evlerden birinde otururdu. Charlie'yi sever, fakat ona yanaşmazdık, çünkü çekilmez derecede sessizdi. Günün birinde ortadan kaybolmuştu. Aylar, yıllar geçmişti. İçimizden kimse onun nerede olduğunu bilmiyordu. Dünya yüzünden silinmiş gibiydi.

Şimdi beni özel dairesine kabul ediyordu. Birleşik Devletlerin Cumhurbaşkanı'ydı!

Charlie:

– Otur, dedi. Rahatına bak.

Bir kutu püroyu önüme doğru sürdü.

Sadece bakıyor, bakıyordum. Her zamanki görünüşünden farklı değildi, yalnız arkasındaki smokin ceket ve çizgili pantolon değişikti. Kumral saçları her zaman olduğu gibi tam ortadan ayrılmıştı. Tırnakları her zaman olduğu gibi muntazam kesilmiş ve manikürlüydü. Bizim eski Charlie. Yeleğinin en alt düğmesi, her zaman olduğu gibi, yine Xerxes Derneği'nin düğmesiydi. Fratres Semper.

Yumuşak tonlu sesiyle konuşmaya başladı.

– Anlıyorsun değil mi, kimliğimi neden sakladığımı?

Biraz eğildi ve sesini büsbütün alçalttı.

– Halâ peşimde, biliyorsun. (O, dediğinin katolik olduğu için boşayamadığı karısı olduğunu biliyordum.) Bütün bunların arkasında olan O. Biliyorsun...

George Marshall'ın yaptığı gibi göz kırptı.

Sanki parmaklarının arasında bir şey çeviriyormuş gibi, parmaklarını oynatmaya başladı. Önce kavrayamadım, fakat bu hareketini birkaç kere tekrarlayınca hemen anladım.

– Oh, yum...

Parmağını kaldırıp dudağının üzerine dokundurdu ve ancak duyulur bir "Shhhhhhhh" salıverdi.

Yumruğu yeleğimin cebinden çıkartıp açmaya başladım. Charlie, ciddi bir tavırla başını sallıyor, fakat sesini çıkarmıyordu. Okuması için mesajı ona verdim; mesajı tekrar bana uzattı ve süratle okudum. Sonra tekrar ona uzattım, mesajı alır almaz hemen yaktı. Mesaj Japoncaydı. Çevrilirse, şöyleydi: "Şimdi ayrılmaz bir kardeşlik içindeyiz. Son başlangıç gibidir. Nezaket kurallarını gözlemleyin."

Telefon çalınca, Charlie, alçak sesle ve ciddi bir tavırla konuştu. Sonunda.

– Birkaç dakika sonra içeri yollayın, dedi.

Sonra bana döndü.

– Biraz sonra Obsipresieckswizi burada olacak. Yokohama'ya kadar seninle gelecek.

Tam biraz daha açık konuşmasını söyleyeceğim zaman, döner koltuğunda hızla döndü ve burnumun ucuna bir resim dayadı.

– Onu tanıdığın muhakkak, tabiî.

Sonra parmağını yine dudağına götürdü.

– Onu bir daha Tokyo'da, muhtemelen gizli avluda göreceksin.

Masasının alt gözlerinden birini çekti ve üzerinde Hopjes etiketi olan bir şeker kutusu çıkardı; Mona'yla benim evvelce satmaya çalıştığımız kutalara benziyordu. Dikkatle açtı ve içindekileri bana gösterdi: bir valentine mektubu, Mona'nın saçına benzeyen bir tutam saç, fildişi saplı minyatür bir hançer ve bir nişan yüzüğü. Onlara dokunmadan, dikkatle inceledim. Charlie kutuyu kapadı ve tekrar masanın gözüne koydu. Sonra gözünü kırpıp, yakasını bana salladıktan sonra, "Ohio!" dedi, ben de tekrarladım: "Ohio!"

Birden yine döndü ve resmi tekrar burnumun ucuna dayadı. Bu kez yüz değişkti. Mona'nın yüzü olmamakla beraber ona benzeyen, cinsiyeti belirsiz, uzun saçları Hintliler gibi omuzlarına dökülmüş birinin yüzüydü. Çekici ve esrarlı bir yüz, Rimbaud'un düşkün meleğini hatırlatan bir yüz. Kendimi huzursuz hissettim. Resme dikkatle bakarken, Charlie, resmin arkasını çevirdi; resmin arkasında Mona'nın Japon kadınları gibi giyinmiş, saçları Japon modasına göre yapılmış, gözleri birer yarık gibi görünen bir fotoğrafı vardı. Charlie, resmi birkaç kere çevirip durdu. İkimiz de sessizdik. Bu işin nasıl bir önemi olduğunu kavramaya çalışıyordum.

Tam bu sırada, bir görevli odaya girdi ve Obsipresiekswizi'nin geldiğini bildirdi. İsmi Obsequp gibi telâffuz etmişti. Uzun boylu, kuru bir adam aceleyle odaya girdi, "Sayın Başkan" diye Charlie'nin yanına gitti ve Lehçe konuşmaya başladı. Benim varlığımı fark bile etmemişti. Beni görmediği için şanslıydı, çünkü, asıl ismini ağzımdan kaçırabilirdim. Olayların nasıl birbirini kovaladıklarını düşünürken, arkadaşım Stasu'dan başkası olmayan bu adam birden sustu.

Başının bir hareketiyle beni gösterip sordu:

– Kimi bu adam?

Charlie, önce bana sonra Stasu'ya göz kırptı.

– İyi bak, dedi.

Stasu, istemeyerek elini bana uzattı.

– Oh, sensin.

Sonra Başkana dönerek sordu:

– Plânımıza nasıl uydu?

Charlie, önce bana sonra Stasu'ya göz kırptı.

– Bunu anlamak senin görevin, dedi.

Stasu:

– Hımmm, diye mırıldandı. Şimdiye kadar hiç bir işi başaramamıştır. Anadan doğma beceriksizdir.

Charlie, hiç etkilenmeden:

– Her şeyi biliyoruz, dedi. Buna rağmen.

Bir zile bastı, başka bir görevli göründü.

– Bu adamların havaalanına kadar güvenlikle gitmesini sağlayın, Griswold. Benim arabamı alın.

Yerinden kalkıp elimizi sıktı. Tutumu, yüksek rütbeli kimselerin tutumuna benziyordu. Büyük Cumhuriyetimizin Başkanı'ydı ve çok sert, tekmelenmeye lâyık bir başkandı.

Kapının önüne çıktığımız zaman arkamızdan seslendi, askerce bir selâm verdi

– Fratres Semper!

Selâmına karşılık verek tekrarladık.

– Fratres Semper!

Uçakta ışık yoktu, içerde bile. Bir süre ikimiz de konuşmadık. Nihayet Stasu, takır takır Lehçe konuşmaya başladı. Gariptir ki söylenenler kulağıma yabancı gelmiyordu, ama Pan ve Pani kelimelerinden başka bir şey anlamıyordum.

– İngilizce konuş, diye rica ettim. Lehçe konuşmadığımı biliyorsun.

– Gayret et, dedi. Nasılsa hatırlayacaksın. Bir zamanlar konuşurdun, aptal numarası yapma. Lehçe, dünya üzerindeki en kolay dillerden biridir. Bak, şunu yap...

Deliğe tıkılmış bir yılan gibi tıslayarak, ıslık çalarmış gibi sesler çıkarmaya başladı.

– Şimdi aksır! İyi. Şimdi gargara? İyi. Şimdi dilini, halı yuvarlıyormuş gibi yuvarla ve yutkun! İyi. Görüyorsun ya... hiç zor değil. İlk esas altı sesli, on iki sessiz ve beş çift - sesliler. Eğer kuşkuluysan, tükür ya da ıslık çal. Ağzını hiç bir zaman fazla açma. Havayı em ve dilini kapalı dudaklarına doğru bastır. Böyle. Çabuk konuş. Daha çabuk konuşsan daha iyi. Sesini biraz yükselt, sanki şarkı söyleyecekmiş gibi. Tamam. Şimdi damağını kapa ve gargara yap. Güzel! Beceriyorsun. Şimdi söylediklerimi tekrarla ve kekeleme: Ochizkishyi seiecsuhy plaifuejticko eicjcyciu! Fevkalâde! Ne demek olduğunu biliyor musun? "Kahvaltı!"

Kusursuz konuşmamdan ötürü neşelenmiştim. Birkaç de-

yimin üzerinden geçtik: Akşam yemeği hazır, su sıcak, kuvvetli rüzgâr esiyor, ateşi söndürme, falan filân. Hemen hemen her şey aklıma geliyordu. Stasu haklıydı. Biraz gayret göstermem yetiyordu, kelimeler hemen dilimin ucuna geliyordu.

Deli saçmalarını değiştirmek için Lehçe sordum:

– Şimdi nereye gidiyoruz?

– Izn Yotzxkieueoeumasysi, diye cevap verdi.

Bu uzun kelimeyi bile hatırlar göründüm. Şu Lehçe, garip bir dildi. İnsan diliyle akrobatik numaralara bile kalkışsa, yine de kolay anlaşılır bir dildi. Dilin çalışması için bir antrenmandı. Bir, ya da iki saatlik Lehçe'den sonra Japonca öğrenimime başlayacak duruma gelmiştim.

– Oraya gittiğimiz zaman ne yapacaksın?

Tabiî, Lehçe sormuştum.

Stasu:

– Dmzybyisi uttituhy kidjeueycmayi, dedi.

Dilimizde "Acele etme" demekti.

Sonra da unutmuş olduğum birkaç kelimeyle bir şeyler ekledi.

– Çeneni tut ve gözlerini aç. Emirleri bekle.

Bütün bu zaman süresinde, geçmişten Driggs Caddesi'nde geçen çocukluk günlerimizden, buzdolabından bize öteberi veren iyi kalpli ihtiyar halasından hiç söz etmemişti. Halası çok sevimli bir kadındı. Her zaman Lehçe konuşurdu, ama şarkı söylermiş gibi tatlı konuşurdu. Stasu hiç değişmemişti. Her zamanki gibi somurtkan, küstah, huysuz ve kibirliydi. Çocukken beni çok korkuttuğu günleri.. sinirleri bozulduğu zamanki hareketlerini hatırladım. İşte o zamanlar şeytan kadar kötü olurdu. Bir bıçak ya da bir balta kadar ve şimşek gibi üstüme atılırdı. sadece, halası lâhana turşusu aldırmak için gönderdiği zaman neşeli ve mutlu görünürdü. Eve gelirken üstünden biraz yerdik. Lâhana güzel olurdu. Polonyalılar bunu çok severlerdi. Lâhana ve kızarmış muz. Yumuşak ve tatlı muz kızartması.

Şimdi iniyorduk. Yokohama'ya gelmiş olmalıydık. Görmem imkânsızdı, çünkü bütün alan zindan gibi karanlıktı.

Birdenbire uçakta yalnız olduğumu fark ettim. karanlıkta el yordamıyla araştırdım, Stasu yoktu. Hafifçe seslendim, fakat cevap alamadım. Paniğe kapıldım. Şakır şakır terliyordum.

Uçaktan inerker iki Japon koşarak beni karşıladılar.

– Ohio! Ohio! diye haykırıştılar.

– Ohio! diye cevap verdim.

Çek-çek arabalalarına binerek şehre doğru gittik. Elektrik olmadığı anlaşılıyordu... sanki festivalmiş gibi her tarafta kâğıt fenerler vardı. Bütün evler bambudan yapılmıştı, hepsi de düzgündü; kaldırımlarda tahta bloklar kullanılmıştı. Arada sırada küçük, tahta bir köprüden geçiyorduk, tıpkı eski resimlerdeki gibi küçük tahta köprüler.

Mikado'nun sarayına ulaştığımız zaman hava ağarmak üzereydi.

Şu anda tir tir titremem gerekirdi, ama sakinleşmiş, kendime gelmiştim ve her türlü olaya hazırdım. Kendi kendime memnun mırıldanıyordum: "Mikado da eski bir arkadaş çıkar?"

Canlı renklerle boyalı, süslü ve büyük kapının önünde indik, tahta takunya ve kimono giydik, birkaç kere yerlere kadar kapandık, sonra büyük kapının açılmasını bekledik.

Nihayet büyük ve süslü kapı, sessizce, hemen hemen farkedilemeyecek kadar ağır ağır açıldı. Sedef ve değerli mücevherlerle süslenmiş büyük ve yassı taşlarla döşenmiş daire biçimindeki küçük bir avluya girdik. Avlunun tam ortasında büyük bir Buddha heykeli vardı. Budha'nın yüzündeki ifade, ciddî ve çok güzeldi. Heykelden öylesine bir sükûn hissi yansıyordu ki, şimdiye kadar böylesine hiç rastlamamıştım. Kutsallık içinde boğulduğumu zannettim.

Saklı gibi duran bir kemerin altından doğru bir kadın bize yaklaştı. Ayinlerde giyilen uzun bir entari giymişti ve elinde kutsal bir kap vardı. Kadın yaklaşırken Budha ve her şey şeklini değiştirdi. Tahta, taş ve demirden çıkan ses gibi yaklaşıyordu. Şimdi her kapıdan, yüzleri maskelerin arkasında gizli, ellerinde bayrak bulunan dansözler çıkmaya başlamıştı. Bütün dansözler

Buddha heykeline yaklaşıp, etrafını sararlarken ellerindeki halisel sedef kabukları öttürüyorlardı. Birdenbire herkes ortadan kayboldu; kendimi avluda yalnız ve boğaya benzeyen bir hayvanın karşısında buldum. Hayvan, tavaya benzeyen demir bir tahtta oturuyordu. Şimdi onun bir hayvan olmadığını, anladım, o Minotaur'du.*

Bir gözü kapalı bir gözü açık, bana bakıyordu, ama açık gözündeki ifade dostçaydı. Birdenbire bu iri göz, kötü sokakların lâmba direklerine dayanıp bacağını göstererek göz kırpan fahişeler gibi, çapkınca göz kırptı. Canavar göz kırparken, sanki tavanın içine iyice yerleşmek istiyormuş gibi büzüldü. Sonra açık gözünü de kapayarak uykuya dalmış gibi göründü. Arada sırada, iri gözünün üzerini kapayan gözkapağı titriyordu.

Gizli gizli, ayak parmaklarımın ucunda ve insana acı verecek kadar yavaş, bu korkunç canavara yaklaştım. Altara birkaç metre kala, tava biçimindeki altarın altında parlayan alevleri korkuyla gördüm. Minotaur, kendi yağıyla kavrulurken zevkleniyor gibiydi. İri gözünü de arada sırada açıp kapamaktan geri kalmıyordu. Bu tek gözünde komik bir ifade vardı.

Biraz daha yaşlaştığım zaman, küçük alevlerin yüksek ısı verdiğini fark ettim. Aynı zamanda hayvanın yanan derisinin kokusunu aldım. Korkudan büyülenmiş gibiydim. Yüzümden iri ter tanecikleri süzülürken, kök salmış gibi kımıldamadan durdum.

Canavar birden sıçradı ve art ayakları üstünde durdu. Korkuyla üç başlı olduğunu fark ettim. Altı gözünü de açmış, dikkatle bana bakıyordu. Büyülenmiş gibi, bembeyaz derinin çıktığını gördüm. Şimdi, üç başı da beyazlaşıyordu, fakat üç burnu parlak kırmızı rengini koruyordu. Gözlerinin çevresinde kobalt mavisi halkalar vardı. Üç başın alnında siyah yıldız vardı; gerçek yıldızlar gibi pırıl pırıl yanıyordu.

---

* Yunan dilinde "Minos" Boğası, Yunan Mitolojisinde, Pasipcutlu bir yaratık. Minos'un hapsettiği bir labirentte Theseus hae ve Poseidon'un canavar oğulları, boğa başlı ve insan vucutlu bu yaratık tarafından öldürülmüştür. Ç.N.

Arka ayakları üstünde durarak şarkı söylemeye başladı. Üç başım kaldırıyor, yelesini sallıyor, alaylı bir ifade taşıyan iri gözlerini devire devire bakıyordu.

Bayılmaya hazırdım. Lehçe mırıldandım.

– Aman Yarabbi!

Zencirlerin dinî şarkılarını andıran şarkı, gittikçe tanımlanır bir hal alıyordu. Canavarın gür sesi bir notadan diğerine atlıyor, süratle değişiyordu. Melodi nihayet anlaşılır hale geldi. Star Spangled Banner şarkısı söyleniyordu. Minotaur'un güzel beyaz derisi önce kırmızı, sonra mavi oldu. Alınlarındaki yıldızlar altın gibi parlamaya başladı.

Bu şaşırtıcı değişikliği izlemeyen aklım durmuş gibiydi. Ya da gerçekten bayılmışım. Her ne olursa olsun, Minotaur, Altarla beraber ortadan kaybolmuştu. Leylâk rengi ve soluk pembe renkli taşların üzerine işlenmiş değerli mücevherler gökteki minik yıldızlar gibi parıldıyordu. Pırıl pırıl yanan bu taşların üzerinde, şehvetli görünüşlü, çıplak bir kadın oryantel hareketlerle dans ediyordu. Gümüş bir dolar büyüklüğünde olan göbeği canlı kırmızı renge boyanmıştı; başında süslü bir taç vardı, kol ve ayak bilekleri bileziklerle donatılmıştı. Çıplak olsun, giyinik olsun bu çıplak kadını nerede olsa tanırdım. Uzun, altın rengi saçları, nimfomanyaklara özgü vahşi bakışları, hassas görünüşlü ağzı, bu kadının Helen Reilly olduğunu gösteriyordu. Eğer bu kadar haris olmasaydı, şu anda kendisini terk eden Charlie'yle beraber Beyaz Saray'da oturacaktı. Ülkenin bir numaralı kadını olacaktı.

Daha fazla düşünmeye fırsat bulamadım. Mis gibi parfüm kokan Helen, çırılçıplak olarak benimle aynı uçağa bindirildi. Yine havadaydık... hiç kuşku yok ki tekrar Washington'a dönüyorduk. Sırtımdaki kimonoyu ona uzattım, elinin bir hareketiyle istemediğini belirtti. Çırılçıplak daha rahat ettiğini söyleyerek teşekkür etti. Orada , tam karşımda oturmuş, dizlerini çenesine değecek kadar kendisine çekmiş, bacakları utanmazca açılmış, sigarasını çekiştiriyordu. Başkanın, yani Char-

lie'nin, onu görünce ne diyeceğini merakla düşündüm. Charlie, ondan söz ederken daima şehvete düşkün, kötü bir kadın olarak söz ederdi. Eh, her neyse, başarmıştım. Onu geri getiriyordum, önemli olan da buydu. Hiç kuşku yoktu ki, Charlie, ancak Papa'nın verebileceği boşanma kararını temin edecekti.

Uçuş süresinde Helen, sigara üstüne sigara içiyor, edepsizce oturuşunu sürdürüyor, gözlerini süzerek bana bakıyor, memelerini hoplatıyor, hatta arasıra kendisini okşuyordu. Benim için çok fazlaydı; gözlerimi kapamak zorunda kaldım.

Gözlerimi açtığım zaman Beyaz Saray'ın merdivenlerini çıkıyorduk. Çevremiz nöbetçilerle sarılmıştı. Başkanın karısının çıplaklığı, nöbetçilerin kordonu altında gizlenmişti. Helen'in arkasından yürüyor, biraz düşük kalçalarını sallayışını büyülenmiş gibi seyrediyordum. Eğer onun kimliğini bilmeseydim, onu Minsky'nin dansözlerinden bir... Oleo'nun kendisi zannedebilirdim.

Beyaz Saray'ın kapısı açıldığı zaman hayatımın en büyük sürpriziyle karşılaştım. Büyük Devletimizin Başkanı tarafından kabul edildiğim aynı salon değildi; George Marshall'ın evindeki odaya benziyordu. Ayakları üzerinde sallanan bir masa hemen hemen bütün odayı kaplamıştı. Masanın iki başında, yekpare, büyük kollu şamdan vardı. Masanın başında onbir adam oturuyordu, her birinin sağ elinde kadeh vardı; adamlara bakınca, Madam Tussaud'un balmumu heykellerini hatırladım. Söylemeye lüzum yok, bu on bir kişi, orijinal "Derindüşünürler" in üyesiydi, ve on ikinci boş sandalyenin benim olduğu açıkça belliydi.

Masanın bir ucunda, eski başkanımız Charlie Reilly, öteki ucunda gerçek başkanımız, George Marshall oturuyordu. Verilen bir işaret üzerin, kadehleri ellerinde ayağa kalktılar ve hep bir ağızdan haykırdılar: "Bravo, Hen! Bravo!" Sonra üstümüze saldırdılar, Helen'i kollarından bacaklarından tutup toplantı masasının üzerine yatırdılar. Charlie elime sarılmış tekrarlayıp duruyordu: "İyi iş gördün, Hen! İyi iş gördün!" Masanın çev-

resinde oturanların teker teker elini sıktım, hepsi de eski işareti verdiler... işaret parmağıyla avcun içini kaşımak. Hepsi son derece eskiye bağlıydı... "eskiye bağlı" diyorum, çünkü, bizi karşılarken gösterdikleri yakınlığa ve sıcaklığa rağmen, tavırlarında bir soğukluk vardı. Her ne olursa olsun, onları tekrar gördüğüm için seviniyordum. Eski zamanlar gibi, diye kendi kendime düşündüm. Aşınmış çantasıyla Besker; her zamanki gibi, burnundan konuşan, içine kapanık George Gifford; kendisini olduğundan önemli gösteremeye çalışan iri yarı Steve Hill; Woodruff, MacGregor, Al Burger, Grimmy, Otto Kunts ve Frank Carroll. Frank Carroll'u gördüğüme özellikle seviniyordum. Lavanta çiçeği rengi gözleri, kız gibi iri kirpikleri vardı. Yumuşak ve nazik, ağzından çok gözleriyle konuşuyordu. Bir rahiple, jigolo arasında kalmış bir istavrosu andırırdı.

Bizi gerçeğe döndüren George Marshall oldu. Elinde ki tahta çekiçle masaya vurdu.

– Toplantı başlamıştır!

Tokmağını vurması üzerine masanın başındaki yerimizi aldık. Çember tamamlanmıştı; son, başlangıç gibi. Birleşmiş kardeşlik, amansız. Her şey ne kadar açıktı! Herkesin yakasında, üzerinde altın işlemeli "Fratres semper" yazılı düğmeler vardı. Her şey yine eskisi gibiydi, hatta Gorge Marshall'ın annesi bile değişmemişti. Mutfakla oda arasında mekik dokuyarak, bize öteberi taşıyan annesinin arkasından baktım. Bir zamanlar, George, güneşin annesinin kıçında doğup battığını söylememiş miydi?

Toplantının tek sıkıcı yönü, Charlie Reilly'in (çıplak) karısının varlığıydı. Uzun masanın ortasında, yine sigarası dudaklarının arasında, müstehcen tavrını bozmamış, hakkında verilecek kararı bekliyordu. Bununla beraber, çok daha garip olan ve bana daha sıkıcı gelen, herkesin ona aldırış etmezmiş gibi görünmesiydi. Charlie'nin durumu nasıl karşıladığını anlamak için baktım; umursamaz görünüyordu. Başkanlık işini taklit ettiği gibi, hareketleri çok rahattı.

– Toplantı zabıtlarını okumadan önce, size kulübün yeni bir üyesini tanıştırmak isterim. Kulübümüzün ilk ve tek kadın üyesi. Gerçek bir hanımefendi, bir köpek gibi yalan bile söylemiş olsam. İçinizden kimisi onu tanıyabilir. Nasılsa Charlie'nin tanıyacağını biliyorum.

Suratını çarpıtan bir gülümseyişle Charlie'ye bir göz attı, sonra aceleyle sözüne devam etti.

– Bu çok önemli bir toplantıdır, bunu iyice anlamanızı istiyorum. Hen, Tokyo'ya gidip geri döndü... ne için olduğunu henüz söylemeyeceğim. Bu toplantının sonunda, gizli olduğunu söyleyebilirim, onun için hazırladığımız takdimameyi Hen'e sunmanızı istiyorum. Tehlikeli bir görev aldı ve sonuna kadar götürdü... Ve şimdi, elimizdeki işe başlamadan önce, ki bu iş, gelecek hafta Cumartesi gecesi Gifford'un evinde verilecek olan bira partisiyle ilgilidir, bu küçük hanımefendiye (sözünün burasında yine alayla gülümsedi) özel numaralarınından birini yapmasını söyleyeceğim. Bu numara, söylemeye lüzum görmüyorum, herkesçe iyi tanınan huki-kukidir. Mikado'ya yaptığına göre, bize yapmaması için bir neden düşünemiyorum. Nasılsa, hepiniz görüyorsunuz ki üzerinde hiç bir şey yok, hatta bir incir yaprağı bile yok.

Bir kahkaha tufanım, tahta tokmağını masanın üzerine şiddetle indirmek suretiyle önledi.

– Numarasına başlamadan önce, size şunları söylemek isterim... numarayı terbiyeli bir şekilde izleyin. Kulübün çalışmalarını daha ilginç bir hale sokmak için Hen ve ben, bu gösteriyi düzenledik. Son birkaç toplantımız çok renksiz geçmişti. Kulübün gerçek ruhunun zayıflamakta olduğunu hissediyorum. Arkadaşlıklara daha sıcak bir hava vermek amacıyla bu özel toplantıyı...

Sözünün burasında tokmağım üç kere kısa kısa masaya vurması üzerine mutfaktaki gramofonda St. Louis Blues şarkısı çalmaya başladı.

– Herkes mutlu mu? Tamam, Helen gösteriye başlayabilirsin! Ve unutma, şu külleri silkele!

Şamdanlar, duvarın kenarında duran büfenin üzerine kaldırıldı; iki şamdanın mumlarından başka bütün ışıklar söndürüldü. Helen, kıvrılıp bükülmeye başladı. Karşı duvara düşen gölgesi de hareket halindeydi. Japon danslarını taklit ederek dans ediyordu. Onu gören, çocukluğundan beri böyle danslar yaptığını zannedebilirdi. Vücudunun her adalesi kontrolu altındaydı. Yüz adelelerini olağanüstü bir ustalıkla kullanıyordu, özellikle şehvet anının seğirme hareketlerini taklit ettiği zaman. Hepimiz kazık yutmuş gibi oturuyorduk. Kimse kımıldamıyordu. Müziğin son nağmeleri bittiği zaman George Gifford sandalyesinden baygın yere yıkıldı. Helen masadan sıçrayarak indi ve mutfağa koştu.

George Marshall, tokmağını şiddetle masanın üzerine indirdi.

– Onu avluya götürüp başından aşağı bir kova su dökün! Çabuk! Zabıtlar üzerinde çalışmamız gerekiyor.

Söylenenleri hemen yaptık, sonra tekrar masanın etrafında toplandık.

George Marshall, haykırdı.

– Neye karşı olduğumuzu görüyorsun, dedi. Onlar için ne pişirirsek pişirelim, fayda yok. Kulübü dağıtmak için harekete geçiyorum. Resmî olarak zabıttan okunmasının istiyorum.

– Aman! diye yalvardım. Sakın kulübü dağıtma! Nihayet hepsi insan.

George Marshall:

– İşte bunda yanıldın, dedi. Hepsi seçilmiş kimseler, hareketlerini ayarlamaları gerekir. Son kez elimizde yeter sayımız bile yoktu.

– Hareketlerini ayarlamaları gerekir sözüyle, ne demek istiyorsun?

– Terbiye kuralları, hisleri belli etmemeyi öngörür. On üye dışarda patlamak üzere. Onuncusu baygın. Sonumuz neye varacak?

– Biraz sert hareket etmiyor musun?

– Zorunluyum, Hen. Ömrümüzün sonuna kadar onları koruyamayız.

– Öyle de olsa, zannediyorum ki...

– Dinle, Hen...

Konuşmaya başladı; konuşmasının gittikçe hızlandırıyor, sesini alçaltıyordu.

– ... Charlie ve benden başkası Tokyo'ya neden gittiğini bilmiyor. İyi bir iş gördün. Üst makamlardakiler her şeyi biliyorlar. Gözlerine biraz kül serpmek için bir gösteri yaptım, o kadar. Toplantı dağıldıktan sonra, sen, Charlie ve ben Helen'i alıp küçük bir cümbüşe götüreceğiz. Kontrollarını kaybetmelerini istememiştim, çünkü Helen'i elleyerek öldürebilirlerdi. Mutfakta kendisini toparlıyor...

Sözünün burasında çapkın bir tavırla göz kırptı.

– Lavaj yapıyor... Biraz şap, biraz kurutulmuş İspanyol sineği tozu. Bilirsin... Annem şimdi masaj yapıyor. Bak!

Masanın altında sakıl bir şey almak üzere eğildi.

– Bunu görüyor musun?

Oldukça iri, içi su dolu, lâstikten yapılmış bir şey (!) gösterdi. Ucundan biraz su fışkırttı.

– Düşünceyi anladın mı? Charlie için. Bir şey söyleme, çünkü bir sürpriz. Başkan olmak pek eğlenceli sayılmaz. Bir yıldan fazla oluyor ki bir şey (!) yapmadı. Bunun içinde yeteri kadar su var...

Kurnaz bir ifadeyle elindeki şeyi (!) salladı.

– Kulaklarından, ağzından ve burnundan işetecek kadar su var. Eğlenceli olacak, Hen. Annem de bu işin içinde, ama sesini çıkartmaz. Bir zamanlar sana söylemiştim, hatırlar mısın, güneş annemin kıçında doğar batar.

Sonra söyledikleri beni büsbütün aptallaştırdı. Hiç de eski George Marshall'a benzemiyordu. Beni her zaman ürküten bir göz kırpışıyla konuşmasını sürdürdü.

– Şunu kafana iyice yerleştir, Hen. Hintli erkekler, göğüslerin iriliğinden bükülmüş bel ve kamburlaşmış sırt görmekten hoşlanır. Ormandaki böcekleri kavgası ve çiftleşmesi nasıl önemli değilse, artık evrensel hayatta kahramanlığın ve müstehcenliğin önemi kalmamıştır. Her sey açık seçik ortadadır.

Tüylerimi diken diken eden o göz kırpışlardan birini daha yapıştırdı.

– Anlıyor musun. Hen? Bir dakika önce söylediğim gibi, eski istekler tükenmiştir; yeni bir nesil bulmalıyız. Sen ve ben yıllardan beri geçiniyoruz; bu eski hileleri aynı gayret ve gustoyla yapamayız. Savaş başladığı zaman topçu olarak yazılacağım.

– Hangi savaş, George?

– Benim için idmandan başka bir şey olmayacaktır.

Diğer üyeler dönmeye başlamışlardı. Hayatımda hiç bu kadar yorgun, tükenmiş, perişan kişiler görmemiştim. Kendi kendime düşündüm: "Haklı, yeni bir nesil bulmalıyız."

Başları ölü çiçekler gibi önlerine sarkmış, sessizce masadaki yerlerini aldılar. İçlerinden bazıları, trans halindeymiş gibi görünüyordu. Georgie Gifford, eline bir marul almış, tıpkı sakalsız bir keçi gibi, haşır huşur kemiriyordu. Görünüşleri insanın gözlerini rahatsız ediyordu.

Tahta tokmağın birkaç kere masaya inişi düzeni tekrar kurdu.

George Marshall sert, kesin bir sesle konuşmaya başladı.

– Ayrılmış olanlar dikkatini versin! Bir zamanlar kendinize derin düşünürler diyordunuz. Bir araya toplanarak Xerxes Derneğini kurdunuz. Artık bu gizli derneğin üyesi olabilecek yetenekte değilsiniz. Soysuzlaşmış kimselersiniz. İçinizden kimisi kurumuş. Bir dakika sonra bu örgütü dağıtmak için oy toplayacağım. Fakat önce, eski başkanımız Charlie Reilly'ye söyleyeceklerim var.

Sözünün burasında elindeki tahta tokmağı şiddetle masanın üzerine indirdi.

– Uyanık mısınız, sefil kurbağalar? Size söylüyorum. Doğru oturun! Pantolonlarınızın düğmelerini ilikleyin! Şimdi dinleyin... Yapılan hizmetleri göz önüne alarak, dört yıl daha hizmet edebileceğiniz Beyaz Saray'a göndereceğim, eğer tekrar sizi seçerlerse, tabiî. Toplantı biter bitmez resmî elbiselerinizi giyip oraya gitmenizi istiyorum. Savunma Bakanlığı'nın ih-

tiyaçlarına cevap verecek kadar cesaretiniz kalmıştır. Dilinizi tutacak olursanız kimse bir şey anlamaz. Aşağılık, tükenmiş, güvenilmeyen kişilersiniz.

Başını bana çevirdi ve bakışlarımı yakaladı.

– Nasıldı, Hen? Hoyle'a göre miydi, ne?

Sesini alçattı, yine son süratle konuşarak ağzının köşesinden fısıldadı.

– Bu senin için, özel... İnsan son hedefinden hiç bir şey değiştiremez, er veya geç şuursuz ve şekilsiz olacaktır.

Bu sözden sonra yerinden kalktı, beni de sürükleyerek mutfağa götürdü. Kara bir duman bulutuyla karşılaştık.

– Söylediğim gibi Hen, sana küçük bir sürpriz hazırladık.

Dumanı üfleyerek dağıttı. Mutfak masasının bir tarafında Mona, diğer tarafında resmini gördüğüm uzun siyah saçlı esrarengiz yaratık oturuyordu.

Hayretle:

– Bu da nesi? dedim.

– Karın ve arkadaşı. Bir çift taş basması.

– Helen nerede?

– Tokyo'ya döndü. Bunları yapılan değişiklik için kullanıyoruz.

Dirseğiyle beni dürttü ve göz kırptı.

– Bir dakika sonra Cromwell burada olacak. Bunun için ona teşekkür etmelisin.

Mona ve aşığı, bize bakmayacak kadar oyuna dalmışlardı. Çok neşeli görünüyorlardı. Uzun saçlı garip yaratık çift taraflıydı; ince bıyıkları, dolgun göğüsleri vardı, ve kenarları sarı zırhıl kadife pantolon giymişti. Tepeden tırnağa kadar yabancı olduğu belliydi.

Arasıra birbirlerini iğneyle dürtüklüyorlardı.

– Güzel bir çift, dedim. Tam saman pazarı için.

George Marshall:

– Sen onu Cromwell'e bırak, dedi. Her şeyi ayarladı.

Tam bu sırada kapı vuruldu.

George Marshall:

– Geldi, dedi. Daima vaktinde gelir.

Kapı, sanki gizli bir yayla çalışıyormuş gibi sessizce açıldı. Başı bezle sarılmış bir adam mutfağa girdi. Gelen, Cromwell değil, deli Sheldon'du. Bir çığlık atarak bayıldım.

Kendime geldiğim zaman, Sheldon oturmuş kâğıtları dağıtıyordu. Başındaki bandajı çıkarmıştı. Kafasının arkasındaki siyah bir delikten kan sızıyor ve beyaz yakasından süzülerek sırtına damlıyordu.

Tekrar bayılacak gibi oldum. Bunu hisseden George yeleğinin cebinden çıkarttığı bir mantarı Sheldon'un başındaki deliğe soktu ve kanı durdurdu. Sheldon arasıra neşeli neşeli ıslık çalıyordu. Bir Polonya halk şarkısıydı. Arasıra ıslık çalmasına ara vererek yere tükürüyor, sonra sanki meme emziren bir anne gibi yumuşak sesle mınl mınl şarkı söylüyordu. Şarkı söyleyip, ıslık çalarak her yöne tükürdükten sonra avazı çıktığı kadar haykırarak İbranice şarkı söylemeye başladı. Başım sallayıp, inleyerek bas bir sesle söylüyordu. Şarkı söylemesi oldukça uzun sürdü. Cinler tarafından çarpılmış gibiydi. birdenbire başka bir melodiye geçti. Sesi, sanki ciğerleri çeliktenmiş gibi, çın çın ötüyordu. Şimdi, Yiddish dilende söylüyordu ve söylediği şarkı, küfürlerle dolu bir sarhoş şarkısıydı. "Die Hutzulies, farbrent soln sei wem... Die Merder, geharget soln sei wem... Die Gozlonem, unzinden soln sei sich..."

Sesi birden tizleşti. "Fonie-ganef, a miese meshine of sei!" Şarkı söylerken ağzından köpükler fışkırıyordu. Ayağa kalktı ve derviş gibi dönmeye başladı. "Cossaken! Cossaken!" diye haykırıyor, dudaklarından kan sızıyordu. Dönmesini biraz yavaşlattı, elini arka cebine attı ve fildişi saplı minyatür hançeri çıkardı. Şimdi daha hızlı dönmeye başladı. Aynı zamanda haykırıyordu: "Cossaken! Hutzulies! Gozlonem! Merder! Fonie-Ganef!" Kollarını, bacaklarını, midesini, gözlerini, burnunu, kulaklarını, ağzını, vücudunun her tarafını yara içinde bırakıncaya kadar bıçakladı. Birdenbire durdu, iki kadını gırtlaklarından tu-

tutu ve kafa kafaya vurdu... sanki iki Hindistan ceviziymiş gibi, kadınların kafalarını tokuşturup durdu. Sonra gömleğinin önünü açtı, polis düdüğünü dudaklarına götürdü ve duvarları sarsarcasına çalmaya başladı. Düdük sesi üzerine Xerxes Derneğinin on üyesi kapıya koştu; eşikten tabancasını çekmiş olan Sheldon onları teker teker vururken haykırıyordu: "Amiese meshine of sei... Hutzulies, Gozlonem, Merder, Cossaken!"

Yalnız George Marshall ve ben hayatta kalmış, nefes alıyorduk. Yerimizden kımıldamayacak kadar şaşkındık. Sırtımızı duvara vermiş, sıramızın gelmesini bekliyorduk. Sanki yere devrilmiş, kütüklerin üzerinde yürüyormuş gibi cesetlerin üzerinde yürüyen Sheldon, tabancasını doğrultup bize yaklaşırken boş eliyle pantolonunun düğmelerini çözüyordu.

Lehçe:

– Boklu köpekler! dedi. Dua etmek için son şansınız. Ben üzerinize işerken siz dua edin. İnşallah sidiğim pis kalplerinizi haşlar! Papanızı, Meryem Ana'nızı çağırın şimdi! Isa'mzı çağırın bakalım! Ne kadar pis kokuyorsun, boklu Goyim! Son defa yellenin!

Dumanı tüten kırmızı sidiği üzerimize boşandı; derimizi asit gibi yakmaya başladı. İşemesini bitirmeden, George Marshall'ın üzerine körlemesine ateş etti; George'un cansız vücudu bir çuval gübre gibi yığıldı.

Elimi kaldırıp durması için bağırdım, fakat Sheldon ateş ediyordu. Yere çökerken at gibi kişnemeye başladım. Ayağım kaldırdığım gördüm. Kalkan ayağı suratıma indi. Yan tarafıma doğru döndüm. Artık bunun son olduğunu biliyordum.

VII. Bölüm

Rüyanın etkisini günlerce üzerimden silkeleyip atamadım. Mona'ya hiç bir şey anlatmadığım halde, her nedense, onun da etki altında kaldığını hissediyordum. Anlatılamayacak kadar neşesiz ve cansızdık. Hakkında böylesine kötü rüya görmüş olduğum Sheldon'un her an gelmesini bekliyordum, ama onu görmek şöyle dursun, haber bile alamıyordum. Sheldon'dan haber beklerken O'Mara'dan bir kart aldık; işlerin çok sıkı olduğu Asheville bölgesinde olduğunu bildiriyordu. İşleri yoluna sokar sokamaz bizi de yanına aldıracağını haber veriyordu.

Sırf sıkıntısından, Mona, yine aşağı mahallede bir iş aldı, bu kez, The Blue Parrot isminde, esrar tekkesine benzeyen bir yerdi. Yeni bir hayranı Tony Maurer'den, yakında Milwaukee milyonerlerinin şehire geleceğini öğrenmişti.

– Peki, Tony Maurer kim? diye sordum.

– Karikatürcü. Bir zamanlar Alman süvari subayıymış. Gerçekten akıllı bir adam.

– Boş ver, dedim.

Canım hâlâ sıkılıyordu. Mona'nın yeni hayranlarıyla ilgilenecek iştahım yoktu. Dibe doğru çöküyordum ve dibe oturmadan da tutumun değişmezdi. Hatta Elie Faure bile bana fazla geliyordu. Hiç bir şeye dikkatimi veremiyordum.

Arkadaşlarımı aramaya gelince, onları aramam söz konusu bile olamazdı. Sıkıntılı zamanlarımda onları aramak şöyle dursun, en yakın arkadaşımı bile aramazdım.

Biraz altın aracılığı yapmak istedim, fakat bu hareketim büsbütün çökmeme sebep oldu. Sadece önemsiz bir beşlik alabilmek için görmeye gittiğim Luther Goering, yelkenimin bütün rüzgârını kesmişti. Ona çanak açmak niyetinde değildim, çünkü ailemizden sayılırdı, fakat ona metroda rastlayınca şansımı de-

nemeye karar vermiştim. Yaptığım hata, tükenmek bilmez nutuklarından birini yarıda kesmemle bitti. Hıristiyanlıktan dem vurarak, başarmış olduğu büyük bir iş hakkında konuşuyordu (sigortacı olarak). Beni her zaman bir ateist olarak kabul ettiği için, Hıristiyanlık ahlâkının pratikliğini bana anlatmak fırsatını yakalamışken bundan yararlanmak ve hiç değilse bir kere olsun benim hakkımdan gelmek istemişti. Zaten canım sıkılıyordu; sesimi çıkarmadan bir süre dinledim; yüzüne karşı kahkahayı basmıyorsam, canımın sıkıntısından ötürüydü. İstasyona yaklaşırken sözünü keserek bana beş dolar borç verip veremeyeceğini sordum. Bu sorumu çok yersiz bulmuş olacak ki, birden tersleşiverdi. Bu kez artık kendimi daha fazla kontrol edemedim... yüzüne karşı kahkahayı bastım. Bir dakika için tokadı suratıma patlatacağını düşündüm; öfkeden kuduruyor, dudakları titriyor, parmakları sinirli sinirli açılıp kapanıyordu. Derdimin ne olduğunu öğrenmek istedi. Hayatını başarıyla kazandığı için, onun sadaka dağıtan bir kişi olduğunu düşünmek hakkına sahip miydim? İncil'in şöyle söylediği doğruydu: "İstediğin takdirde verilecektir, kapıyı çalarsan açılacaktır.", fakat bu, insanın çalışmadan havadan geçineceği ve dileneceği anlamına gelmezdi.

– Ben çalıştığım için Tanrı bana veriyor, dedi. Günde on beş, on altı saat çalışıyorum. Cebime para koyması için Tanrı'ya yakarmıyorum, işimi rast getirmesini diliyorum!

Sözünün bu noktasında nasılsa biraz yumuşadı.

– Anlamış görünmüyorsun, dedi. Şöyle anlatayım. Gerçekten de çok basit...

Söylediklerinin umurumda olmadığını, sadece bana beş dolar verip vermeyeceğini söylemesinin yeterli olduğunu söyledim.

– Veremeyeceğim muhakkak, Henry, dedi. Önce Tanrı'ya karşı saygı duymasını öğrenmelisin.

– Boş ver!

– Henry, günah işliyorsun!

Beni yatıştırmak kastıyla kolumu tuttu. Silkelenip elinden kurtuldum. Sessizce yürüdük. Bir süre sonra yumuşak ve tatlı bir sesle:

– Pişmanlığın zor olduğunu biliyorum, dedi. Ben de bir zamanlar günahkârdım, fakat bütün gücümle çabaladım. Ve nihayet, Henry, Tanrı bana doğru yolu gösterdi. Tanrı bana nasıl dua edileceğini öğretti. Ve ben dua ettim, Henry, gece ve gündüz. Bir müşteriyle konuşurken bile dua ettim. Ve Tanrı, dualarımı kabul etti. Evet, Tanrı beni affetti, beni doğru yola itti. Bak, Henry... geçen yıl net bin beş yüz dolar kazandım. Bu yıl... ve yıl henüz bitmedi... on bin doların üzerinde para kazandım. İşte ispatı, Henry. Bir ateist bile böyle bir mantığa itiraz edemez!

Sıkıntılı olmama rağmen neşelenmiştim. Kendi kendime; "Dinleyeceğim, beni değiştirmeye çalışmasına göz yumacağım," diye düşündüm. "Belki beş yerine on dolar koparabilirim."

Birden sordu:

– Aç değilsin, ya, Henry? Eğer karnın açsa, bir yere uğrar biraz atıştırırız. Belki de Tanrı bizi bu sebepten karşılaştırdı.

Açlıktan bayılacak duruma gelmediğimi söyledim. Bununla beraber, söyleyiş tarzım, onun sorduğu soruyu haklı çıkaracak gibiydi.

Luther, her zamanki duygusuzluğunu ispatladı.

– İyi, dedi. Senin bütün ihtiyacın, biraz nasihat. Eğer insan nasihat kabul edebiliyorsa, dünya yiyeceklerine pek ihtiyaç gösteremez. Şunu unutma... Tanrı, günahkârlara bile yetecek kadar günlük yiyecek verir. Tanrı kuşlara bile... Okulda öğrendiklerini unutmadın, ya? Ailenin seni Pazar Ayinlerine gönderdiğini biliyorum. Sana iyi bir öğrenim temin ettiklerini de biliyorum. Tanrı her zaman seninle beraberdi, Henry...

Kendi kendime sordum: "Bu ne kadar sürecek?"

– Belki St. Paul'lu Epistles'i hatırlarsın? dedi.

Anlamaz bakışlarımı görünce hemen elini göğüs cebine attı ve çok kullanıldığı belli olan bir Yeni Ahit çıkardı. Yolun or-

tasında durup sayfaları karıştırmaya başladı.

– Zahmet etme, dedim. Hatırladığın kadarıyla söyle. Bir an önce eve dönmeliyim.

– Ziyanı yok, dedi. Tanrı'nın boş vakti çok. İncil'den okunacak birkaç cümlenin yanında başka hiç bir şeyin değeri yoktur. Tanrı bizim yardımcımızdır, bunu hiç unutma, Henry.

Luther'in İncil'i karıştırmasını önlemek amacıyla sordum:

– Peki, Tanrı yapılan dualara cevap vermezse?

– Tanrı her zaman kendisini arayanlara cevap verir. Belki ilk, ya da ikinci dualara cevap vermez, ama dua etmekten vazgeçmemeli. Kimi zaman Tanrı önce bizi denemek ister. Sevgimizden, sadakâtimizden, bağlılığımızdan emin olmak ister. İstediğimiz bir şeyin hemen kucağımıza düşmesi çok kolay olurdu, öyle değil mi?

– Bilmiyorum, dedim. Hemen neden olmasın? Tanrı her istediğini yapabilir, değil mi?

– Daima bir nedenle, Henry. Daima bizim bağlılığımıza göre. Bizi cezalandıran Tanrı değil, yine kendimiziz. Tanrı'nın kalbi, kendisini arayanlara karşı daima açıktır. Fakat ona gerçekten de ihtiyaç gösterilmelidir. Tanrı'nın kişiyi görmesi için, o kişinin gerçekten de çaresizlik içinde olması gerekir.

– Eh, şimdi ben çaresizlik içindeyim, dedim. Şerefim üzerine doğru söylüyorum ki paraya ihtiyacım var, Luther. Eğer çok yakında bir çözüm yolu bulamazsak evden atılacağız.

Luther, bu son sözümle etkilenmiş göründü. Öyle ya Tanrı'nın sözü yanında evden atılmak gibi basit bir şey düşünülebilir miydi? Belki de Tanrı böyle istiyordu. Belki de daha iyiye gidişin kapısı açılmak üzereydi.

Luther kızgınlıkla:

– Eğer Tanrı'yı bulacaksan, nerede yaşadığın önemli mi, Henry dedi. Tanrı'yı burada, caddede bile bulabilirsin. Tanrı seni koruyucu kanatlarının altına alır. Evli olanlara baktığı kadar evsiz olanlara da bakar. Gözü daima üzerimizdedir. Bazen değişiklik insanlara yararlı olur. Bazen çok rahat olur ve

Tanrı'ya karşı borçlarımızı unuturuz. Bu gece, diz üstü çök ve Tanrı'ya yalvar, hem de bütün kalbinle. Ellerin için iş vermesini iste. Ona yardımcı olmak istediğini söylemeyi unutma.Tanrı'ya yardımcı olmak biz kulların görevidir. Ben de hep böyle yapıyorum... şimdi Tanrı'nın nurunu gördüm. Tanrı beni hudutsuz mükâfatlandırıyor, daha önce de söylediğim gibi...

– Peki, Luther, eğer Tanrı seni böylesine mükâfatlandırıyorsa, onun mükâfatlarının birazını benimle paylaşsan kızar mı? Nihayet, beş dolar bir servet değildir.

– Eğer bunun doğru bir şey olacağını düşünseydim, muhakkak ki dediğin gibi davranacaktım. Henry. Fakat sen şimdi Tanrı'nın elindesin, seni görecektir.

– Bana beş dolar ödünç vermen Tanrı'nın işine engel mi olur yani, diye ısrar ettim.

Yavaş yavaş usanç gelmeye başlamıştı.

Luther, büyük bir ciddiyetle:

– Tanrı'mn nasıl davranacağını bilmelemeyiz, dedi. Belki yarın sabah sana bir iş temin edecektir.

– Hay Allah kahretsin be! İş isteyen kim! Kendi işim var. Şu anda bütün istediğim, beş dolarcık, hepsi bu.

– Belki bu da temin edilecektir. Yalnız sen inancım yitirme. İnancın olmadığı takdirde, elinde olanları bile kaybedebilirsin.

İtiraz ettim.

– Bir şeyim yok ki. Tek şeyim dahi yok, anlamıyor musun? Hiç bir şeyim olmadığı takdirde Tanrı benden bir şey alamaz. Artık sen hesap et!

– Sağlığını elinden alabilir, kanını alabilir, kaslarını hareket ettiren gücü elinden alabilir, bunu kavrayamıyor musun?

– Böyle bir şey yaparsa, ondan daha kötü bir varlık olamaz!

– Tanrı verir, Tanrı alır, bunu da unutmadın ya?

– Pis bir oyun gibi görünüyor.

Luther:

– Halâ cehaletin ve budalalığın elindesin, dedi. Her birimiz için Tanrı'nın öğretecekleri ayrıdır. İnsanlığın ne demek olduğunu öğrenmelisin.

– Eğer bir fırsat bulabilseydim, ders almaya hazır olabilirdim. Biri zaten beline tekmeyi yemişse, insanlığı nasıl öğrenebilir?

Luther, son sözlerime aldırmadı. Elini tekrar cebine atarak İncil'i çıkartmak istedi. Eline İncil yerine sigorta kâğıtları gelince,bunları burnumun altında salladı.

– Ne? diye bağırdım. Şimdi de beni sigortalamak mı istiyorsun?

Şaşkınlığımı gidermek istemiş gibi koluma yapıştı.

– Şimdi değil, Henry. Belki bir ay sonra. Tanrı'nın kendisine özgü bilinmez usulleri vardır. Kim bilir, belki de bir ay sonra dünyaya hakim olursun! Eğer elinde bir sigorta poliçesi olursa, sigorta şirketinden borç alabilirsin. Bu takdirde kimseden borç istemek zorunda kalmazsın.

Sözün burasında birden yanında ayrıldım. Caddenin karşısına geçtiğim sırada, o halâ ellerini uzatmış, yerinde çakılıp kalmış gibi duruyordu. Luther'e düşmanca bir bakış fırlattıktan sonra yere okkalı bir tükrük attım. Kendi kendime söylendim: "Dangalak! Senin de yardımcının da cehennemin dibine kadar yolunuz var! Senin gibi hıyara şimdiye kadar rastlamamıştım. Yalvarmak mı? Tabiî yalvaracağım. Bir metelik bulabilmen için yerlerde sürünesin diye. Dizlerinin, bacaklarının tutmaması, seni yerlerde karnının üzerinde sürünmek zorunda bırakması, gözlerinin görmemesi için yalvaracağım."

Eve döndüğüm zaman, ev karanlıktı. Mona yoktu. Büyük koltuğa çökerek can sıkıntımdan ne yapacağımı bilemeden oturdum. Masamın üzerindeki lambanın verdiği yumuşak ışık altında oda eskisinden çok daha güzel görünüyordu. Hatta, üzeri karmakarışık olan masamın görünüşü bile bana zevk veriyordu. Büyük bir kesinti olduğu açıkça belliydi. Müsveddeler her yere dağılmıştı; okumakta olduğum kitaplar, sayfaları açık duruyordu. Sözlük bile kitaplığın üzerinde açık duruyordu.

Koltukta otururken odanın ruhumla dolu olduğunu kavradım. Ben buradan başka hiç bir yere ait değildim. Bir kâhya

gibi sokaklarda dolaşıp iaşemi temin etmek istemem saçmaydı. Evde oturup yazmalıydım. Tanrı bugüne dek bana bakmıştı, neden yine bakmasın? Pratik sorunlara ne kadar az değinirsem, işler o kadar kolay yürüyordu. Dünyanın yağma edilmesi, sadece insanlığa karşı yabancı kalmama sebep oluyordu.

Cromwell'le geçirdiğimiz geceden beri tek satır dahi yazmamıştım. Yazı masasının başında durdum ve kâğıtlarla oynamaya başladım. Yazdığım son sütun... Cromwell'in bizi ziyarete geldiği gün yazdığım... önümde duruyordu. Aceleyle okudum.

Bana iyi gibi geldi, olağanüstü güzeldi. Gerçekte, bir gazete için fazla iyiydi. Bunu bir kenara ittim ve tamamlanmamış olan küçük bir romancığı ağır ağır okumaya başladım. Bu roman, Ulric'e bir zamanlar bölük bölük okumuş olduğum "Bir Fütürist'in Anıları"ydı. Kullandığım kendi kelimelerim, beni sadece etkilemekle kalmıyor, aynı zamanda büyülüyordu. Böylesine güzel yazabilmiş olmam, o zamanki ruhsal durumumun yüksekliğini gösteriyordu.

Her müsveddeden birkaç satır okuyarak hepsini teker teker gözden geçirdim. Nihayet, notlarıma geldim. Bu notlar, onları aldığım zamanki kadar canlı ve çekiciydi. Evvelce kullandığım notlardan bazısı öylesine kışkırtıcıydı ki, hikâyeleri yeni baştan, yepyeni bir açıdan alarak yazmak istedim. Notları eşeledikçe büsbütün canlandım. Sanki içimde bulunan büyük bir çark ağır ağır dönmeye başlıyordu.

Her şeyi bir kenara ittim ve bir sigara yaktım. Kendimi güzel hayallerin kollarına bıraktım. Bütün geçmiş aylarda yazmak istediklerim kendiliklerinden yazıyordu. Bir hindistan cevizinden süzülen süt gibi zihnimden süzülüyordu. Bu yazımla benim bir ilişkim yoktu. Başka birisi bana sahipti. Ben sadece, aldıklarını yansıtan bir vericiden başka bir şey değildim.

Geçen gün, bu olaydan tam yirmi yıl sonra, Jean-Paul Richter adında birinin, o dakikada hissettiklerimi tam olarak nitelendiren, sözlerine rastladım. Ne yazık ki bunları o zaman bilmiyordum! İşte yazdıkları:

"Rien ne m'a jamais emu davantage que le sieur Jean-Paul. II s'est assis a sa table et, par ses livers, il m'a corrompu et fransforme. Maintenant, je m'enflamme de moi-même."*

Kapının yumuşak bir şekilde vurulmasıyla rüyam bozuldu.

Bulunduğum yerden ayrılmadan:

– Buyurun! dile seslendim.

Ev sahibimiz Bay Taliaferro'nun odaya girmesi beni şaşkına çevirdi.

Bay Taliaferro, sakin tavrı ve Güneyli lehçesiyle:

– İyi akşamlar, Bay Miller, dedi. Umarım sizi rahatsız etmedim?

– Rica ederim, dedim. Hayale dalmıştım.

Elimle oturması için işaret ettikten sonra, kendisine nasıl bir yardımım dokunabileceğini sordum. Bu sözüm üzerine iyi kalpliliğini gösteren bir tebessümle sandalyesini biraz daha çekerek yaklaştı. İçten bir nezaketle:

– Yoğun bir çalışmaya girmiş görünüyorsunuz, dedi. Ne yazık ki sizi böyle bir sırada rahatsız etmek zorunda kaldım.

– Çalışmıyordum, Bay Taliaferro. Sizi gördüğüme gerçekten memnun oldum. Ne zaman beri sizi aramayı düşünüyordum. Hayret ediyor olmalısınız ki...

Sözümü kesti.

– Bay Miller, küçük bir konuşma yapmamızın tam sırası olduğunu düşündüm. İşinizin yanı sıra, birçok meşguliyetlerinizin olduğunu biliyorum. Belki, son kira verişinizden bu yana aylar geçtiğinin bile farkında değilsiniz. Yazarların durumunu çok iyi bilirim...

Adam öylesine nazik, öylesine düşünceliydi ki onun yanında ezildiğimi hissettim. Kaç aydan beri kira vermediğimi gerçekten unutmuştum. Bay Taliaferro'nun en çok hoşuma

---

Mösyö Jean - Paul benim için hiçbir avantaj sağlamaz. Masanın üstünde duran şu kitabı bile benim için çok eski ve bayatlamış. Oysa ben, için için kaynıyorum.

giden yönü, bizi hiç bir zaman sıkmamış olmasıydı. Bundan önce, yalnız bir kere kapımızı çalmış ve bir şeye ihtiyacımız olup olmadığını sormuştu. Bu düşüncelerin etkisinde kalarak kendimi kapıp koyuverdim.

Nasıl olduğunu bilmiyorum, fakat birkaç dakika içinde O'Mara'nın yatması için aldığımız divanın üstüne yan yana oturmuş konuşuyorduk. Bir kolumu omuzuma atmış, bir ağabey gibi durumu açıklıyordu. Çok yumuşak, yatıştırıcı bir sesle, iyi bir kişi olduğumu bildiğini, kirayı (beş aydan beri ödemiyormuşuz) bilerek geciktirmediğime inandığım, fakat er veya geç dünyanın gidişine ayak uydurmamızın gerektiğini anlatıyordu.

Omuzumu hafifçe sıkarak:

– Oğlum, dedi. İhtiyacınız olan zaman değil, daldığınız uykudan uyanmaktır. Şimdi, eğer sizin yerinizde olsaydım, bu akşam durumu Bayan Miller'le konuşur ve kendi kesenize daha uygun bir yere çıkmayı düşünürdüm. Uygunsuz bir şekilde sizi sıkboğaz etmem... arayın... acele etmeyin... beğeneceğiniz bir yer bulun ve taşının. Ne dersiniz?

Neredeyse ağlayacaktım.

– Çok naziksiniz, dedim. Haklı olduğunuz muhakkak. Başka bir yer bulacağımız da gerçek, hem de en çabuk tarafından. Böylesine düşünceli davrandığınız için size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Hayal görmeyi seven bir insanım herhalde. Size son para ödediğimiz tarihten beri aradan bunca zaman geçtiğini farkında bile değilim.

– Tabiî farkında değilsiniz. Namuslu bir kişi olduğunuzu biliyorum. Fakat merak etmeyin...

– Nasıl merak etmem! dedim. Geçmiş kiraları ödemeden çıkmak zorunda bile kalsak, daha sonra ödeyeceğimden emin olmanızı istiyorum. Belki azar azar ödeyeceğim, ama ödeyeceğimden emin olabilirsiniz.

– Bay Miller, eğer durumunuz daha değişik olsaydı sözünüzü memnunlukla kabul ederdim, fakat şu anda böyle bir şeyi sizden beklemek çok fazla olur. Eğer gelecek ay başından

önce ev bulacak olursanız bana yardım etmiş olursunuz. Geçmiş kiraları unutalım, olmaz mı?

Ne söyleyebilirdim? Yaşlı gözlerle baktım, hararetle elini sıktım ve tam zamanında evinden çıkacağımıza dair söz verdim.

Gitmek üzere yerinden kalkarken:

– Bundan ötürü umudunuz kırılmasın, dedi. Bu evi ne kadar sevdiğinizi biliyorum. Burada iyi çalışmalar yapmış olmanızı temenni ederim. Günün birinde kitabınızı okumak isterim.

Biraz durakladı, sonra ekledi.

– Umarım ki bizi her zaman bir dost olarak düşünürsünüz.

Tekrar el sıkıştık, sonra kapıyı yavaşça arkasından kapadım. Birkaç dakika arkamı kapıya dayadım ve odayı seyrettim. Kendimi iyi hissediyordum. Başarılı bir ameliyattan çıkmıştım. Anasteziden ötürü biraz başım dönüyordu. Mona'nın bunu nasıl karşılayacağını bilmiyordum. Halen rahat nefes almaya başlamıştım. Benim gibi fakir kimselerin arasında oturduğumu şimdiden görebiliyordum. Tekrar yer yüzüne iniyordum. Fevkalâde. Aşağı yukarı dolaşmaya başladım, aradaki boş dairenin sürgülü kapılarını açtım. Zarifliğin son kez tadını çıkartıyordum. Lekeli cama iyice baktım, ipek duvar kilimlerinde elimi gezdirdim, parlak döşemenin üzerinde kaydım, büyük aynada kendime baktım. Kendi görünüşüme sırıttım ve tekrarladım.

– İyi! Çok iyi!

Birkaç dakika sonra kendime çay yapmış, iri bir sandviç hazırlamıştım. Çalışma masamın başına oturdum, ayaklarımı uzattım ve Elie Faire'un kitabını alarak gelişi güzel açtım.

"Bu insanlar gırtlak kesmedikleri, ya da bina yakmadıkları zaman, büyük bir kısmı açlık ve katliamla yok edilmedikleri zaman, yalnız bir görev vardır... Sar'ı, kanlarını, askerlerini, esirlerini, yirmi ya da otuz bin kişiyi güneşe, istilâya, belki de ayaklanmaya karşı koruyacak, dik duvarları kalın bir saray inşa edip, donatmak. Büyük avluların çevrelerinde teraslı veya kubbeli, Arap sanatını gösteren işlemeli büyük binalar vardır. Ka-

pılarda insan başlı aslanlar, boğalar bir aşağı bir yukarı dolaşarak nöbet tutuyorlar..."

Birkaç blok ötede, Suriyeliler tarafından işgal edilmiş sakin bir sokakta, bir binanı zemin katının arka kısmında, eski moda döşenmiş bir daire bulduk. Bize daireyi kiralayan kadını, Nova Scotia'dan burnu morarmış, bu eski fahişeyi her gördüğüm zaman tüylerim ürperiyordu. Akla gelebilen her şey oturduğumuz daireye tıklım tıklım doldurulmuştu: Lavobolar, gazocağı, soba, büyük bir büfe, eski model bir gardırop, yedek bir divan, eski bir salıncaklı koltuk, daha eski bir koltuk, bir dikiş makinesi, büyük bir divan, mutfak dolabı ve hoş bir kuş kafesi. Öyle sanıyordum ki bu oda, gelişimizden önce ihtiyar büyücü tarafından kullanılıyordu.

Tam delilere özgü bir evdi.

Kurtarıcı olan şey, arka kapının açıldığı bahçeydi. Çevresi yüksek, tuğla duvarlarla çevrili uzun dikdörtgen şeklindeki bu bahçe, sayılamayacak kadar çok sebepten bana, Peter Ibbetson'daki bahçeyi hatırlatıyordu. Her nasılsa, içinde hülyaya dalınabilecek bir bahçeydi. Yaz henüz başlamıştı; akşam üstüne doğru bahçeye bir sandalye atar ve okumaya başlardım. Arthur Weignall'un kitaplarını yeni bulmuştum ve birbiri peşinden okuyordum. Kitaptan birkaç sayfa okuduktan sonra hayale dalardım. Bu bahçede insanı rüya görmeye ve hayal kurmaya iten birçok şey vardı: yumuşak, kokulu hava, vızıldayan böcekler, tembel tembel uçan kuşlar, hışırdayan yapraklar, bitişik bahçelerden gelen yabancı kişilerin mırıltılı konuşmaları, falan filan.

Durgunluk ve yalnızlık.

Bu devre süresinde, bir gün eski arkadaşlarımdan Stanley'le karşılaşmam büyük bir rastlantıydı. Forthwith Stanley, bizi sık sık ziyaret etmeye ve genellikle beş ve yedi yaşındaki erkek çocuklarını da beraberinde getirmeye başladı. Çocuklarının tavırları, görünüşleri ve konuşmalarıyla övünüyordu. Stanley'den, kızının özel okula gitmediğini öğrendim. Büyük oğlu, onun da

ismi Stanley'di, kızımı çok beğeniyordu... Baba Stanley böyle söylüyordu. Bunu söylerken de zevklendiğini açıkça belli ediyordu. Maude durumu korkuyla karşılıyordu. Nasıl geçindiklerini Stanley'in ağzından almak biraz zordu. Önemli olmadığını, rahat olduklarını söyledi, ama konuşma şeklinden onların da epey sıkıntıda olduğunu anlıyordum. Zavallı Melanie hâlâ hastanede yatıyor ve bastonla yürüyebiliyordu. Geceleri varis ağrılarından uyuyamadığı mahakkaktı. Melanie'yle Maude'un araları eskisinden çok daha açıktı. Maude, tabiî, yine piyano dersleri veriyordu.

Stanley'den öğrendiğim kadarıyla, onları ziyarette gitmesem daha iyi olacaktı. Benim umutsuz ve sorumsuz olduğumu kabul etmişlerdi. Yanlız Melanie beni koruyucu sözler ediyordu, ama o artık yaşlı bunağın biriydi. (Her zaman ince ve zarif, Stanley.)

– Evde kimse olmadığı zaman beni oraya götürebilir misin? diye rica ettim. Evin şimdi nasıl göründüğünü merak ediyorum. Hiç değilse, çocuğun oyuncaklarını görebilirim.

Stanley, bunun akıllıca bir yönünü göremiyordu, ama düşüneceğini söyledi.

Sonra aceleyle ekledi.

– Onları unutsan iyi olacak. kendine yeni bir hayat kurmuşsun, bu hayata sarılmalısın.

Yeteri kadar yiyeceğimiz olmadığını anlamış olacak ki, her gelişinde karısının hazırladığı Polonya yemeklerinden getiriyordu... çorba, tas kebabı, puding, reçel, falan. Tam istediğimiz gibi yavan lâpa. Gerçekte, bu ziyaretleri dört gözle beklemeye başlamıştık.

Stanley'in fazla değişmiş olduğuna dikkat ettim, yalnız şimdi çok çalışıyordu. Söylediğine göre, Aşağı New York'taki bir matbaada geceleri çalışıyordu. Arasıra, mufak masasının başına geçip yazıyordu. Çok fazla aile sıkıntıları içinde kendisini yazılarına vermesi mümkün olmuyordu. Genellikle, hafta sona ermeden yazmayı bırakıyordu. Her neyse, şimdi çocuklarıyla

yazı yazmaktan çok daha ilgiliydi. İyi bir yaşamları olmasını arzu ediyordu. Zamanı gelir gelmez onları koleje gönderecekti.

Yazmayı her ne kadar güç buluyorsa da, okuyordu. Arasıra, kendisini ilgilendiren bir kitabı da beraberinde getiriyordu. Genellikle aşk romanları yazan yazarların eserlerini tercih ediyordu; ekseri 19. yüzyıl yazarlarından eserler okuyordu. Her nedense, hangi kitap üzerinde konuşursak konuşalım, dünya durumu ne olursa olsun, hatta bir devrim bile yapılıyor olsa, konuşmalarımız daima Joseph Conrad'la son bulurdu. Conrad olmazsa, Anatole France olurdu. Bu iki yazarla da ilişkimi çok zaman önce kesmiştim. Conrad beni sıkardı. Fakat Stanley övgülerine başlayınca, ona karşı duyduğum hislere rağmen, ilgilenirdim. Stanley'in bir eleştirici olmadığı muhakkaktı, oysa eski günlerde, sıcak sobanın başında oturup saatlerce konuştuğumuz zaman, Stanley'in sevdiği adamlar hakkında ki konuşmaları beni etkilerdi. Masal dolu bir kişiydi; ekseri saçma olaylar üzerine bir sürü şeyler anlatırdı. Bu masallar daima iğnelemeler ve alaylarla dolu, garip, çenesi bol şeylerdi. Bununla beraber, anlattıklarını şikâyetler, insanı boğacak kadar büyük bir şefkatle anlatırdı. Kindar ve zalim oluşu, bu şefkatli halinin altında baskıya alınmış gibiydi. Böyle olmasına rağmen, genellikle görünen şefkatli haliydi. Genel olarak sert, acı konuşan, ters huylu bir kişiydi. Birkaç kelimesi ve hareketiyle insanın arzusunu hemen kırabilirdi. sustuğu zaman bile yüzünün ifadesi insanın hevesini kırmaya yetebilirdi.

Bununla beraber, benimle konuştuğu zamanlar eriyip biterdi. Garip bir nedenle, bende ikinci bir kişilik bulurdu. Ben ne kadar sıkıntılı olursam, o, o kadar sevimli ve neşelidir. Sonra kardeş oluveririz. O zaman rahatlar, sere serpe güneşin altına serilir, güneşlenirdi. Bizim lânetli olduğumuzu düşünmek hoşuna gider. Eğer önceden haber vermeseydi, bütün çalışmalarım boşa gitmeyecek miydi? Eğer peşinen söylemeseydi, iyi bir koca, iyi bir baba, iyi bir yazar olamayacak mıydım? Neden direniyordum? Neden bir yere yerleşip kalmadım, neden bir iş

bulup çalışmadım? Böyle konuşmak, içini dökmek onu rahatlatıyordu. Her zaman bana, "bir Brooklyn çocuğu" olduğumu, benim de Louis Pirossa, Marry Martin, Eddie Goeller ve Alfie Betcha'dan farkım olmadığını hatırlatırdı. Hayır, içimizden hiç biri sıfırı bulamayacaktı. Önceden, doğuştan lânetlenmiştik. Şimdiye dek hapishaneye düşmediğim ya da uyuşturucu maddeye alışmadığım için şükretmeliydim. Namuslu ve saygıdeğer bir aileden geldiğim için çok şanslıydım.

Her ne olursa olsun sonum gelmiş demekti.

Konuşmasına devam ettikçe sesi daha yumuşuyordu. Şimdi sesinde arzulu, biraz da hasret ifadesi vardı. Bütün söylediklerine rağmen, eski günleri hatırladığı, müşterek arkadaşlarımızın özlemini duyduğu açıkça belliydi. Sanki hepsinin ayrı ayrı hayat hikâyelerini incelemiş gibi, eski arkadaşlarımızdan söz ederdi. Farklı yaratılışlarda olan bu kişileri, kendi ölçülerine göre nitelendirirdi. Stanley'e göre, hiç birisinin kurtuluş yolu yoktu. Her zaman tehlike içindeydik. Arkadaşlarımızın, diğer insanlar gibi yüksek yetenekli olduklarını kabul ediyordu. Diğer insanları şair, kral, diplomat, profesör yapan bütün yetenekler bizim arkadaşlarda da vardı, bunu kabul ediyordu. Arkadaşlarımızdan her biri, kendi çapında, bu yeteneklere sahip olduklarını ispatlamışlardı. Johnny Paul'da bir kral ruhu yok muydu? Bir Charlemagne olamaz mıydı? Mertliği, iyi yürekliliği, bağlılık ve hoşgörülüğü, Selâhattin Eyyubi'ye benzemiyor muydu? Stanley, dokuz ya da on yaşından beri görmediğimiz Johnny Paul'dan söz açtığı zaman daima böyle konuşurdu.

Birbirimize daima o çocuğun ne olduğunu sorardık. ne olduğunu kimse bilmiyordu. Ya kendi arzusuyla ya da kaderinden ötürü isminden hiç söz edilmiyordu. Orada, insanlığın içinde bir yerde bulunuyordu. Tabiî hem Stanley hem de benim için bu kadarı yeterli oluyordu. Her nedense Johnny Paul'un isminden söz edildiği zaman gözlerimiz dalardı. Gerçekten de bize böylesine yakın mıydı, yoksa yılların geçmesi bizi ona doğru mu

çekiyordu? Her ne olursa olsun, orada... anılarımızın boşluğunda duruyordu. Onun, anılarımızda bir dokunulmazlığı vardı. Sahip olduğu özellik her neyse, içimizde silinmeden kalmıştı. Onu evvelce bir çocuk olarak hatırlıyorduk, oysa şimdi yetişkin bir insan olarak tahayyül ediyorduk...

Önce Stanley'in varlığından sıkılan, onun yanında huzursuz olan Mona, bu sık ziyaretlerden sonra ona yavaş yavaş alışmıştı. Eski mahalleden, iyi oyun arkadaşlarımızdan, ilginç ve sert oyunlarımızdan, içinde bulunduğumuz dünya hakkındaki düşüncelerimizden (çocukken) söz ettiğimiz zaman, hiç bilmediği bir dünya Mona'nın gözleri önüne seriliyordu. Arasıra Mona, Polonyalı, Romanyalı, Viyanalı oluşundan söz ederdi. Stanley, anlatılanları yarım yamalak dinlerdi. Stanley'e göre Mona'nın lehçe konuşmaması her şeyi kökünden hallediyor ve onu da "Dıştan" gelenler sınıfına sokuyordu. Ayrıca, Stanley'e göre Mona, biraz çabuk konuşuyordu. Hiç bir zaman Mona'yla iddia etmez, ona karşı zıt gitmezdi. Kuşku ve iğrenme, Stanley'in kolaylıkla kıvırdığı anlam şekilleriydi. Asında Stanley, kibirli bir kişiydi. Gururu hiç bir zaman yüzünden eksik olmazdı. Özellikle burun deliklerinin kımıldamasında ne hissettiğini anlamak mümkündü. Stanley'in burnu oldukça uzun, muntazam, burun kanatları genişti. Hissettiklerini, önce burnundan belli ederdi. Ağız çizgileri sert, bakışları zalimdi. Küçük gözleri, biraz birbirinden uzakçaydı ve bir insana baktığı zaman, bakışları sanki o insanı delip geçerdi. Alaylı baktığı zaman gözleri, soğuk yıldızlar gibi parıldardı; öfkeli olduğu zaman, uçları kızdırılmış oklar gibi kızıl kızıl yanardı.

Mona'nın yanında şaşkına dönmesi ve huzursuz olması, Mona'nın çabukluğu, çevikliği ve pratik zekâsıydı. Bu yetenekler, diğer cinsiyetlerde hoşuna gitmeyen şeylerdi. Stanley'in kendisine karı olarak, bilgisizliğini ve utancını aptalca ya da en sinirlendirici bir şekilde kıkır kıkır gülerek saklamaya çalışan ahmak, aklı kısa bir kadın seçmesi rastgele değildi. Aslında, Stanley karısına bir eşya gibi muamele ediyordu. Karısı

onun gözünde vasat bir kuldu. Belki bir zamanlar karısını sevmişti, fakat bu sevgisi tamamen başka bir hava içindeydi. Bütün bunlara rağmen karısının yanında çok rahat ediyordu. Karısının hatalarıyla nasıl başa çıkacağım biliyordu.

İşte Stanley böyle garip bir insandı. Birbirine zıt yetenekleri olan bir adamdı. Fakat çok seyrek yaptığı bir şey vardı... çok ender olarak soru sorardı. Sorduğu zaman da bu soruları açıktı ve açık cevap almak isterdi. Tabiî, bu hareketi sertliğinden ötürü değil, gururundan ötürüydü. Önemli şeyleri kendisine anlatacağımdan bir bakıma emindi. Öğrenmek istediklerini ağzımdan almaya çalışacağına, kendiliğimden söylememi tercih ederdi. Onu iyi tanıdığım için, yaşantımızın aslını anlatmak lüzumunu görmüyordum. Eğer ona yaşamak için hırsızlık yaptığımı söylesem, hiç itiraz etmeden doğru söylediğimi kabu edecekti. Eğer ona bir sahtekâr olduğumu söylesem sorgulu bakışlarını gözlerime dikerek, kaşlarını hayretle kaldıracaktı. Fakat ona çalışmamızın çapraşık halini anlatacak olursam, hemen itiraz ve isyan edecekti.

İşte bu Polanyalı böyle bir herifti. Tatlı dilli oluğu tek zaman, garip hikâyelerinden birini anlattığı andı. Sofrada, bir parça ekmek istese, insan yüzüne bir tokat yemiş gibi olurdu. Bilerek kabalaşır ve hakaret eder gibi konuşurdu. Karşısındaki insanların ezildiiğini görmek hoşuna giderdi.

Aynı zamanda, insana çok garip gelen bir utangaçlığı vardı. Eğer Mona karşısına oturup bacak bacak üstüne atsa, bakışlarını kaçırırdı. Eğer onun yanında makyaj yapacak olsa, onun varlığından haberdar olmazmış gibi görünürdü. Zaten Mona'nın güzelliği onun için başlı başına bir sıkıntıydı. Mona gibi güzel ve akıllı bir kadının benim gibi bir erkekle evli olması bile onun için başlı başına bir sıkıntıydı. Tabiî, Mona'yı nerede tanıdığımı ve onunla nasıl evlendiğimi biliyordu. Arasıra bu evliliğe değinir, fakat bunu daima istemeyerek yapmış gibi görünürdü. Mona, Polonya'da ya da Viyana'da geçen çocukluk günlerinden söz ettiği zaman onu büyük bir ilgiyle dinlerdi. Bu arada benim,

söze karışarak noksan kısımları tamamlayacağını umardı. Aradaki boşluk onu son derece rahatsız ederdi. Bir keresinde, Mona'nın orada doğmamış olması ihtimali bulunduğundan söz etmek cesaretini bile gösterdi. Fakat Mona'nın Yahudi olduğundan hiç kuşkulanmıyordu. Özel inancında Mona, doğuştan bir Amerikalı'ydı. Fakat onun olağanüstü bir Amerikalı kadın olduğuna inanıyordu. Mona'nın lehçesinin böylesine düzgün olmasını bir türlü kabul edemiyordu.

– Böylesine güzel İngilizce konuşmasını nasıl öğrendi? diye sorardı.

– Onu ilgilendiren her şeyi bilemem ki.

– Seni tanırım... sen romantiksindir... her şeyin esrarlı kalması hoşuna gider.

Bu sözü doğruydu.

Stanley sözünün sürdürdü.

– Bana gelince, neyin ne olduğunu bilmek isterim. Her şeyi açıkça öğrenmek isterim. Köşe kapmaca oynamak hoşuma gitmez.

Esrarengiz kahraman Herr Nagel'e karşı büyük bir tutku gösteren yine Stanley'di. Mutfak ateşinin karşısında oturup konuştuğumuz zaman hep Hamsun'un esrarlı kişiliğinden söz edirdik. Stanley, böyle bir karakteri canlandırabilmek için sağ kolunu seve seve verebilirdi. Stanley'i saran sadece Herr Nagel'in kişiliği değil, aynı zamanda onun insanlık yönleri gururlu tavırlarıydı. Asıl hoşuna giden, adamın doğal tabiatıydı. Herr Nagel'in sevdiği kadının yanında çaresizlik içinde bulunması, bir başkası tarafından yapılan türlü kötü davranışlardan cinsî zevk alma sapıklığı, hassaslığı, son derece etki altında kalması... İşte bu nitelikte onu olağanüstü değerli yapıyordu.

– Söylüyorum, Henry, bu Hamsun gerçek insandır, diye söylenirdi.

Conrad, Balzac, Anatole France, Gay de Maupassant, Loti için de böyle konuşurrdu. The Peasents'ı bitirdiği zaman Reymont için de aynı şeyleri söylemişti. (tamamen değişik bir ne-

denle olduğu gerçekti.) Yalnız bir şeyden emin olabilirdim, bütün bunları benim için söylemezdi. Stanley'in görüşüne göre, edebiyat dalındaki dev insanlar, yukarda söz ettiği kişilerdi. Onun görüşünde, bir kişinin edebiyat dalında usta olması için, o kişinin eski dünyaya ait olması gerekirdi; o kişinin tatlı dilli, usta, nazik, ihtiraslı olması gerekirdi. Stanley'e göre hiç bir zaman iyi romancı olamazdım. Hatta iyi bir romancı olduğunu söylediği Sherwood Anderson'un bile hatalarını bulurdu. Sherwood Anderson'un yazıları çok yeni, çok ham ve Stanley için çok başkaydı. Böyle olmakla beraber "Yumurtanın Zaferi"ni okuduğu zaman gülmekten, gözlerinden yaş gelmişti.

Sonra Jerome K. Jerome'den söz etmeye başladı. Jerome, muhakkak ki bir Polonyalı tarafından söz edilemeyecek kişiydi. Stanley'e göre, bugüne dek "Kayıktaki Üç Adam" dan daha iyi yazılmış bir hikâye yoktu. Polonyalı yazarlar bile onunla boy ölçüşemezdi. Oysa Polonyalılar çok ender olarak eğlenceli şeyler yazarlardı.

Stanley:

– Eğer bir Polonyalı bir şeye komik derse, o şeyi garip buluyor demektir, dedi. Polonyalı çok ciddî, çok trajiktir ve böyle şeylerden hoşlanmaz.

Böyle konuştuğu zaman "maskaralık" kelimesi ağzından düşmezdi. Böyle şeylerden söz ederken maskaralık kelimesini çok kullanırdı. Eğer bir yazar için "maskara" deyimini kullanırsa, o yazarı methediyor demekti. Örneğin, Gogol, maskara yazarlardan biriydi. Fakat Bernard Shaw içinde "maskara" deyimini kullanırdı. Strindberg, hatta Maeterlinck için bile bu deyimi kullanırdı.

Evet Stanley garip bir adamdı. Maskara, ha!

Söylediğim gibi bu oturumlar daima bahçede olurdu. Eğer paramız olursa Stanley'e birkaç şişe bira alırdım. Sadece bira ve votka severdi. Arasıra, yanımızdaki binanın ikinci kat penceresinden sarkan Suriyeli komşumuzla sahbet ederdik. Samimî insanlardı, ve karısı son derece güzeldi. Mona'nın siyah saç-

larına bakarak onu da kendilerinden zannetmişlerdi. Daha sonra öğrendiğimize göre ev sahibemiz kadın, Suriyelileri hiç çekemezdi. Dünyanın ayak takımı insanlarıydı... önce, derileri çok koyu renkliydi, sonra, konuştukları dili kimse anlamazdı. Bir ara, onlarla arkadaşlık etmemizi hoş karşılamadığını imalı bir şekilde söylemişti. Onları evimize davet etmeyecek kadar akıllı davranacağımıza inanıyordu. Nihayet, "saygı gören bir evi" olduğunu söylemeden edemedi.

Mona'ya, dışarda olduğumuz zaman kapıyı iyice kitlemeyi unutmamasını sıkı sıkı tembih ediyordum. Yazdığım müsveddelere bir göz attığı takdirde işimiz bitik demekti.

Yeni eve taşınalı birkaç hafta olmuştu ki, Mona, Tony Maurer'e rastladığını söyledi. Tony Maurer ve Milwaukee'li milyoner beraber kalıyorlardı. Görünüşte, Tony Maurer, Mona'ya yardımcı olmaya can atıyordu. Arkadaşını, en azından bin dolarlık bir çek yazması için kandırmaya çalıştığını söylüyordu.

Muhakkak ki böyle bir kurtuluş yolu arıyorduk. Böyle bir parayla tekrar ortaya çıkabilirdik. Ya da O'Mara'nın yanına gidebilirdik. O'Mara bize kart göndermeye devam ediyor ve güneşli Güney'den ballandıra ballandıra söz ediyordu. Her ne olursa olsun, New York'tan artık bıkmıştık.

Başka şehirlere gitme fikri Mona'nındı. Yazmak için artık hiç bir çaba harcamamam onu son derece üzüyordu. İkili bir hayat yaşadığı için işimi engellediğine onu biraz olsun inandırmıştım. (Ona güvenmediğimden değil, onun için endişe duyduğumdan ötürü.) Söylediğim gibi, bulduğum sakıncaya yan inanmıştı. Nedenin, bulduğum sakıncadan daha derine indiğini biliyor ve buna inanıyordu. Onun basit anlayışına, pratik düşüncesine göre,yer değiştirdiğimiz takdirde her şey düzelecekti.

Bir gün, Tony Maurer'den bir telefon geldi. İşin bitmek üzere olduğunu bildiriyordu. kendilerini Hudson'a götürecek olan arabanın Times Meydanı'nda bekleyeceğini söyleyerek onunla orada buluşmak istiyordu. Bir lokantada yiyecekleri iyi bir yemekten sonra çek ellerine geçecekti. (Çek bin dolar yerine, yedi yüz elli dolarlık olacaktı.)

Mona'nın gidişinden sonra elime bir kitap aldım. kitabın adı Zekâ ve Amaç'tı. Yıllardan beri Maeterlinck'ten tek satır bile okumamıştım. Tekrar eskiye dönüş gibi bir şey oluyordu. Gece yarısına doğru, her nedense kendimi huzursuz hissediyordum. Yürüyeşe çıkarak biraz hava almaya karar verdim. Bir mağazanın önünden geçerken vitrindeki kamp eşyalarını gördüm. kamp malzemesini görmek bana büyük bir fikir verdi. Sırtımıza kamp malzemesini aldık mı, geçen arabaları durdurup bedava yolculuk yaparak Virgina hududuna kadar gidebilir, oradan da yolumuza yayan devam edebilirdik. Bu düşünceyle birdenbire açlığımı hissettim. Bir kurt kadar acıkmıştım. Borough Hall'deki Joe'nun lokantasına gittim ve iri bir bifteğin başını çöktüm. Yerken hayale daldım.Bir, iki güne kadar bu kokmuş şehirden uzaklaşacak, yıldızların altında uyuyacak, kaynaklardan buz gibi su içecek, dağlara tırmanacak, terleyecek, soluk soluğa kalacak, ciğerlerimizin yettiği kadar haykırarak şarkılar söyleyecektik. Büyük bir parça keki bir fincan koyu kahveyle beraber yerken hayal kurmaya devam ettim. Artık dişlerimin arasına bir kürdan sokarak evin yolunu tutmaya hazırdım. Kasanı önünde, dururken, bir kutu içinde duran püroları gördüm. Bir Romeo ve Juliet seçtim, ucunu ısırıp tükürürken kendimi son derece neşeli hissediyordum.

Eve döndüğüm zaman saat iki sularında olmalıydı. Soyunup yatağa daldım! Mona'nın ayak seslerinin duyulmasını bekleyerek gözlerim açık sırt üstü yattım. Sabaha karşı dalmışım.

Sabah saat sekiz buçukta Mona, kıvrak adımlarla eve girdi. Hiç de yorgun görünmüyordu. Yatmayı aklının ucundan bile geçirmediği belliydi, çünkü hemen sabah kahvaltısını hazırlamaya başlamıştı. Son dakikaya kadar yataktan çıkmamamı ısrarla tekrarlıyordu.

Sesime mümkün olduğu kadar öfkeli bir ifade vermeye çalıştım. Her şeyin yolunda gitmiş olduğunu biliyordum, aksi takdirde Mona böylesine neşeli olamazdı.

– Bu saate kadar neredeydin?

– Lütfen önce kahvaltı edelim, diye rica etti. Uzun hikâye.

– Çeki aldın mı? Bütün öğrenmek istediğim bu.

Gözlerimin önünde salladı.

O gün öğleden sonra bir mağazaya giderek bir sürü şey sipariş ettik; siparişimiz ertesi günü gönderilecekti ve bu zaman süresinde çeki bozdurabileceğimizi düşünüyorduk. Ertesi günü olduğu halde çeki hâlâ bozdurmamıştık. Tabiî, sipariş verdiğimiz giyim eşyası tekrar mağazaya geri götürüldü. Çaresizlik içinde çeki bir bankaya vardik, bu da birkaç günlük gecikme demekti.

Bu arada, Mona ile mavi burunlu ev sahibemiz arasında büyük bir fırtına kopmuştu. Yanımızdaki apartımanda oturan güzel Suriyeli ile konuşurken, ev sahibemiz bahçeye fırlamış ve kadına olmadık sözlerle hakaret etmeye başlamıştı. Çok öfkelenen Mona, mor burunlu kadına söylemediğini bırakmamıştı. Ev sahibi kadın da Mona'ya hakaret ederek onun da Suriyeli olduğunu ve orospuluk yaptığını falan söylemiş. Bu tartışma da saç saça, baş başa dövüşe kadar gitmişti.

Bu kavga sonucu, evden çıkmamız için bir haftalık mühlet verilmişti. New York'tan ayrılmaya karar verdiğimiz için buna pek üzülmedik. Bununla beraber, kafamı kurcalayan bir mesele vardı: Bu ihtiyar büyücüyle nasıl hesaplaşacaktım? Ondan intikamımı nasıl alacaktım?

Bunun bir yolunu bulan da yine Stanley oldu. Mademki buradan temelli ayrılmaya niyetliydik, neden krallara yakışır bir şekilde ödeme yapamıyorduk?

– İyi, dedim. Fakat nasıl?

Ona göre çok basitti. Son gün, her zaman olduğu gibi çocukları da beraber getirecekti. Ellerine salça, hardal, sinek kâğıdı, mürekkep, un ve şeytan işini görebilecek her şeyi verecekti.

– Akıllarına estiği gibi hareket etsinler, dedi. Nasıl buldun? Çocuklar yıkıcı olan her şeyi severler.

Bu işe karar verdiğimizin ertesi günü, bankadan, çekin ge-

çerli olmadığını öğrendik. Tony Mauer'e ve Milwaukee'ye telefonlar edildi. Milyonerimiz ortadan kaybolmuştu... sanki adam dünya yüzüden silinmişti. Hiç değilse bir kerecik, aldanan biz olmuştuk. Öfkeme rağmen kahkahalarla gülmekten kendimi alamadım.

Fakat şimdi ne yapacaktık?

Bu haberi Stanley'e aktardık. Anlattıklarımızı büyük bir ciddiyetle dinlendi. Neden onun evine taşınmıyorduk? Yatağı misafir odasında yere serebilirdi. Nasılsa, misafir odasını kullanamıyorlardı. Nihayet, yemek sıkıntısı çekmez, aç kalmaktan korkmazdık.

– Fakat siz nerede yatacaksınız? diye sordum.

– Somyanın üstünde, dedi.

– Peki, kanın?

– Umurunda olmaz. Ekseri tahta üstünde yatarız.

Sonra ekledi.

– Nihayet, geçici bir süre için. Bir iş ararsın, iş bulunca da kendinize bir ev bulursunuz.

– Tamam, dedim.

Ve eline sarıldım.

Stanley:

– Eşyanızı toparlayın, dedi. Beraberinizde neler alacaksınız?

– İki bavul ve daktilo, hepsi bu kadar

– Şu halde hazırlanın. Çocukları işe koyacağım.

Kimsenin girmemesi için kapının önüne divanı çekip dayadı.

Mona bavulları hazırlarken ben de büfeye saldırdım. Çocuklar bu anı bekliyorlardı. İşlerine dört elle sarıldılar. On dakika sonra oda bir harabeye dönmüştü. Üzerine bir şeyler bulanabilecek her şey, salça, hardal, mürekkep ve unla bulanmıştı. Sirke, yumurta ve bulanabilecek her şey yerlere, eşyanın üzerlerine saçılmıştı. Sandalyelerin üzerlerine sinek kâğıtları yapıştırılmış, çöp tenekesi odanın ortasına boca edilmişti. Her şey-

den çok işe yarayan mürekkep olmuştu. Çocuklar mürekkebi duvarlara, mobilyanın üzerine ve aynaya sürmüşlerdi. Tuvalet kağıtlarını küçük küçük parçalayarak etrafa saçmışlardı.

Stanley ve ben de üzerimize düşeni yapmıştık. Yulaf unu, salça, hardal ve mürekkeple yaptığımız bulamacı tavana sürmüştük. Divan örtülerini ve çarşafları bıçak ve makasla lime lime etmiştik. Büyük bir bıçakla, divanın tam ortasına büyük bir delik açmıştık. tuvalet tahtasının üstünü bal ve yaptığımız çeşitli bulamaçlarla donatmıştık. Her şeyi tepetaklak çevirmiş, ters döndürmüş, sökmüş ve parçalarını birbirlerine karıştırmıştık. Her şey sistemli bir çalışmayla yapılmıştı. Son rötuşları da çocuklara bırakmıştım. Banyo küvetinin içine pislediler, sonra onları kağıtlarla örttüler, halıların üzerine işediler. İncili boş kuş kafesine koyarak tavandan sarkan abajura astık. Aslında avizeyi de ezmiş, bükmüş, tanınmayacak hale getirmiştik. Çocukları yıkamaya vaktimiz olmadığı için ellerini, yüzlerini yırtık çarşaflarla mümkün olduğu kadar temizledik. Çocuklar neşelerinden yerlerinde duramıyorlardı. Ne iş! Bir daha ellerine böyle bir fırsat geçmezdi... Son işler de tamamlandıktan sonra bir toplantı yaptık. Stanley, çocukları dizlerine oturtarak ne yapacaklarını ciddiyetle anlattı. Önce onlar arka kapıdan çıkacaklardı. Ön kapıya kadar sakin, acele etmeden yürüyeceklerdi, sonra adımlarını gittikçe hızlandırarak uzaklaşacaklardı. Sonra güçlerinin yettiği hızla koşacaklar, bizi köşe başında bekleyeceklerdi. Bize gelince, mor burunlu büyücüye raslayacak olursak, odanın anahtarını eline tutuşturacak ve sevimli bir şekilde iyi günler dileyerek evden çıkacaktık. Eğer bir şeyden kuşkulanacak olursa, kapıyı açabilmesi için büyük çaba harcayacaktı, çünkü kapının arkasında kocaman divan ve öteberi yığılmıştı. Bu zaman süresinde de çocukları köşe başından almış ve bir taksiye atlayıp oradan uzakalaşmış olacaktık.

Her şey planımıza uygun olarak yürüdü. İhtiyar kadını görmedik. Bavulun birini ben, birini Stanley almıştı ve Mona, dak-

tiloyu taşıyordu. Köşede çocuklar bizi büyük bir neşeyle karşıladılar. Bir taksiye atlayıp Stanley'in evine gittik.

Çocukların yaptıklarını duyduğu zaman annenin öfkeleneceğini düşünmüştüm, ama hayır, kadın, çocukların yaptıklarını zevkli dinlemişti. Çocuklarının böylesine güzel bir gün geçirdiğini duyunca bayağı neşelenmişti. Bütün şikâyet elbiselerini kirlettikleri içindi.

Öğle yemeği hazırlanmış bizi bekliyordu... Soğuk et, peynir, bira ve galeta. Sabah yaptıklarımızı aramızda konuşurken kahkahadan kırılıyorduk.

Stanley:

– Bak Polonyalılar neler yapabiliyorlar, dedi. Tahrip etmeye gelince neler yapılacağını biliriz. Polanyalılar yaratılıştan zalim insanlardır. Ruslardan da kötü kimselerdir. Öldürdükleri zaman gülerler, işkence ettikleri zaman neşeleri hudutsuzdur. İşte Polonyalıların kişilikleri.

– Hassas oldukları zaman da sırtlarından gömleklerini çıkartıp sana verirler, dedim. Ya da altlarından yataklarını seve seve verirler.

Allahtan ki yazdı. Üzerimize örttüğümüz tek çarşaf ve Stanley'in kışlık kalın paltosuydu. Ev tertemizdi. Hiç bir tabak, çatal, kaşık, bıçak, birbirinin aynı değildi. Muhtemelen hepsi de hurdalıklardan toplanmıştı. Peşi peşine üç oda vardı ve hepsi de karanlıktı... tipik demiryolu kenarındaki evlerden.

Sıcak su, küvet, hatta duş bile yoktu. Sırayla mutfak lavabosunda yıkanıyorduk. Mona, yemeğe yardım etmek istiyordu, fakat Stanley'in karısı Sophie bunu duymak bile istemiyordu. Yaptığımız bütün iş, yatağı kaldırıp yeri süpürmekten ibaretti. Arasıra da bulaşıkları yıkıyorduk.

Geçici bir yaşantı için, hiç de fena sayılmazdı. Çevrenin sıkıcı olduğu muhakkaktı. Stanley, gündüzleri uyuyordu. Mamafih, beş saatlik uyku ona yeterli oluyordu. Yemek yerken idareli olduğuna dikkat ettim. Dayanamadığı ve onsuz yapamadığı tek şey sigaraydı. Tütün kullanıyordu. Eski günlerden kalma bir alışkanlık olduğunu söylüyordu.

Stanley'den istenmeyecek tek şey paraydı. Karısı ona her gün on sent veriyordu. İşe giderken de yanına gazete kağıdına sarılı iki sandviç alıyordu. Salı gününden sonra her şey veresiye alınıyordu. Fakat bu, Stanley'in yıllardan beri sürdürdüğü bir usuldü. Başka türlü hareket etmesinin mümkün olduğunu hiç düşünmediğini sanıyorum. Her gün Mona ve ben ortadan kayboluyor, günlük işlerimizi görüyor, daima akşam yemeğine yetişiyorduk. İş aramış gibi görünmek işimize geliyordu. Mona'nın bütün çabası biraz para temin ederek, yaşantımızı sürdürmekti. Ben de gayesiz dolaşıyor, kitaplıklara, müzelere ve param olursa sinemaya gidiyordum. Ne Mona ne de ben iş bulup çalışmak amacında değildik. Hatta bu konuyu aramızda bile konuşmuyorduk.

Önceleri, Mona'nın her gün çocuklara öteberi getirmesinden memnundular. Mona, her eve gelişinde eli kolu dolu gelmeşi alışkanlık haline getirmişti. Ayrıca, Stanley'in ve karısının hiç yememiş olduğu yiyeceklerden getiriyordu. Çocuklar daima şeker ve pasta yiyorlardı. Her akşam kapının önüne çıkıp Mona'yı beklemeleri artık alışkı haline gelmişti. Bir süre, Mona'nın bu davranışı hoş oldu. Bol sigara, şeker, pasta, her çeşit Rus ve Yahudi ekmeği, turşu, sardalya balığı, ton balığı, zeytin, mayonez, midye, tütsü balık, Allah bilir daha neler, neler...

Mona, bütün bunların arkadaşları tarafından hediye edildiğini söylüyordu. Bütün bu yiyecekleri parayla aldığım söylemiyordu. Tabiî, Sophie, şaşkına dönmüştü. Şimdiye kadar mutfağımn böylesine çeşitli yiyeceklerle dolup taştığını hiç görmemişti. Böyle bir diyete ömrünün sonuna kadar dayanabileceği açık seçik belliydi.

Fakat Stanley böyle değildi. Çünkü sonunu düşünüyordu. Biz gittikten sonra ne olacaktı? Çocukların ahlâkı bozulmuş oluyordu. Karısı, gücü dışında olan şeylere alışıyordu. Bizim yaşantı şeklimizi eleştirmeye başladı. Bir gün, büfeyi açarak en güzel yiyeceklerden birkaç konserve aldı ve bunları parayla de-

giştireceğini söyledi. Ödemeleri gereken gecikmiş havagazı borçları vardı. Ertesi günü beni bir kenara çekerek, karımın çocuklara şeker ve tatlı getirmesini engellememi istedi. Canının sıkıldığı anlaşılıyordu. Ya bizim çalışmak istemediğimizi, ya da ailesinin daha sonra sıkıntı çekeceğini düşünüyordu.

İçinde bulunduğumuz durum gerçekten de iyiydi, ama Stanley'in böyle bir yaşantıya tahammülü yoktu. Yemekte pek konuşmaz olmuştuk. Çocuklar bir şeyden yılmış gibi davranıyorlardı. Sophie, ancak kocası izin verdiği takdirde konuşuyordu. Arasıra, Stanley'e yol parasını veren Mona oluyordu. Mona'nın bu kadar parayı nereden temin ettiğinin sorulmasını her gün bekliyordum. Tabif, her zaman olduğu gibi Sophie hiç bir şey sormuyordu. Mona onu büyülemişti. Sophie, Mona'nın her hareketini dikkatle izliyor, onun gibi davranmaya çalışıyordu. Ona göre, Mona, bir çeşit Tanrıça'ydı.

Akşamları yattığım zaman, Sophie'nin, bir gün Mona gibi dolaştığı takdirde neler hissedeceğini düşünürdüm. Mona'nın Weehawken'li, tek bacaklı asker eskisiyle buluştuğu günü düşünelim.

İsmi Rothermel olan bu adam her zamanki gibi sarhoş olacaktı. Weehawken'in sıkıntılı yan sokaklarından birindeki bir meyhanenin dip tarafında bekliyecekti. Birasının üzerine sıkıntıyla kapanmış olacaktı. Mona içeri girdiği zaman yerinden kalkacak ve eğilerek onu selâmlamak isteyecek, fakat sakat bacağı eğilmesine mani olacaktı. O zaman ayağı ökseye yakalanmış bir kuş gibi öfkeyle ötecekti. Öfkeyle küfür ederken, üzerin sıçrayan bira köpüğünü pis bir peçeteyle silmeye çalışacaktı.

– Bu kez sadece iki saat geç kaldın, diyecekti. Ne kadar?

Elini cebine atarak dolgun cüzdanını çıkartacaktı.

Tabif, Mona, har zaman aralarında geçen sahneyi tekrarlayacak, harakete uğramış gibi konuşacaktı.

– Şu cüzdanı cebine sok! Buraya sadece para için mi geldiğimi sanıyorsun?

Rothermel: Başka bir neden düşünebiliyorsam Allah belâmı versin. Benim için gelmediğin muhakkak.

İşte böyle başlardı. Bu konuşmalar aralarında belki yüzlerce defa tekrarlanmıştır.

Rothermel: Söyle bakalım, bu kez ne hikâye uyduracaksın? Aptal yerine bile konmuş olsam, uydurmaların hoşuma gidiyor.

Mona: Her zaman sebep söylemem mi gerekir? Diğer insanlara güvenmeyi ne zaman öğreneceksin?

Rothermel: Güzel bir soru bu. Bir kere olsun yarım saat kalabilseydin bu sorunun cevabını verebilirdim. (saatine bakar) Saat üçe çeyrek var.

Mona: Saat altıda dönmem gerektiğini biliyorsun.

Rothermel: Annen halâ sakat şu halde?

Mona: Ne zannediyorsun... mucize mi oldu sanıyorsun?

Rothermel: Bu kez belki babandır diye düşünmüştüm.

Mona: Oh, kes artık! Yine sarhoşsun.

Rothermel: Senin şansına. Aksi takdirde cüzdanımı getirmeyi unutabilirdim. Ne kadar? Şu işi bitirelim de o zaman konuşuruz. Seninle konuşmak büyük bir öğrenime bedel.

Mona: Bugün elli versen iyi olur...

Rothermel: Elli mi? Bana bak, kızım, aptal olduğumu biliyorum, fakat darphane işletmiyorum.

Mona: Yine mi bunlardan konuşacağız?

Rothermel, cüzdanını çıkartır, masanın üstüne koyar: Ne kadar alacaksın?

Mona: Söylemiştim.

Rothermel: Yani ne içeceksin demek istedim? İçki içmeden gidecek değilsin, ya?

Mona: Oh, peki... Şampanya kokteyli olsun.

Rothermel: Bira hiç içmezsin, değil mi? (cüzdanıyla oynar)

Mona: Cüzdanınla neden oynuyorsun? Bana işkence mi etmek istiyorsun?

Rothermel: Bana öyle geliyor ki, bu söylediğin imkânsız bir şey. (duraklar) Biliyor musun, seni burada oturup beklerken,

sana nasıl davranacağımı düşünüyordum. Hak etmiyorsun, ama boş ver! Eğer aklım olsaydı, burada oturup seninle çene çalmazdım. (duraklama) Ne düşündüğümü öğrenmek istemez misin? Seni nasıl mutlu yapabilirim? Biliyorsun, güzel bir kız olarak, karşılaştığım en mutsuz insansın. Suratına bakılacak bir adam değilim, her geçen gün biraz daha can sıkıcı oluyorum, fakat gerçekten sıkıcı bir adam değilim. Bir bacağım var. Etrafta sıçrayarak dolaşabilirim. Kendi hesabıma bile olsa, arasıra gülebilirim. Fakat, biliyor musun ne... senin güldüğünü hiç görmedim. Bu korkunç. Gerçekten çok acı. Daima üzüntülüsün. İstediğin her şeyi veriyorum, ama sen değişmiyorsun. Kendi kendine zararın dokunuyor, söylemek istediğim de bu...

Mona (sözünü keserek): Seninle evlendiğim takdirde her şey değişecektir, söylemek istediğin bu mu?

Rothermel: Hayır. Allah biliyor ki gül yatağında olmayacaksın. Ama hiç değilse istediğini verebilirim. Şu ricalara ve ödünç almalara son verebilirim.

Mona: Eğer beni gerçekten de özgür yapmak istiyorsan, bana fiyat biçmezdin.

Rothermel: Tam senin söyleyebileceğin bir şey. Acaba bir gün olsun...

Mona: Ayrı hayat mı sürdürecektik?

(Garson şampanya kokteylini getirir.)

Rothermel: Bir kadeh daha hazırla... bayan çok susamış.

Mona: Bu saçmalıklara her karşılaştığımızda devam etmek zorunda mıyız? Biraz sıkıcı olduğunu düşünmüyor musun?

Rothermel: Bana göre, hayır. Başka hayalim kalmadı. Fakat seninle bir bakıma konuşmuş oluyorum. Hastaneler ve sakatlar yerine bu tür konuşmaları tercih ederim.

Mona: Söylediklerime inanmıyorsun, söylemek istediğin bu değil mi?

Rothermel: Söylediğin her söze inanırım... çünkü inanmak isterim. Yalnız sen olsan, bir şeylere inanmak zorundayım.

Mona: Yalnız ben mi?

Rothermel: Haydi, ne demek istediğimi biliyorsun.

Mona: Yani sen enayi yerine mi koyuyorum?

Rothermel: Bu kadar kesinlikle ben bile nitelendirmezdim. Teşekkür ederim.

Mona: Saat kaç şimdi, lütfen?

Rothermel saatine bakar ve yalan söyler: Saat tam üçü yirmi geçiyor. (Sonra şaşkınlıkla) Bir kadeh daha içmelisin. Bir kadeh daha hazırlamasını söylemiştim.

Mona: Sen iç, benim vaktim yok.

Rothermel (çileden çıkmışçasına): Hey, garson, bir saat önce ısmarlığım koktey nerede?

(Kendisini unutur ve sandalyesinden doğrulmaya çalışır. sarsılarak tekrar yerine çöker, sanki gücü tükenmiştir.)

Rothermel: Şu bacağımın Allah belâsını versin! Allah şu savaşın cezasını versin! Geberseydim daha iyiydi! Özür dilerim, bazen kendimi kaybediyorum.

Rothermel'i neşelendirmek için Mona, içkisinden bir yudum alır, sonra birden ayağa kalkar: Gitmem gerekiyor.

Kapıya doğru yürümeye başlar.

Rothermel arkasından haykırır: Bir dakika, bir dakika! Bir taksi çağırayım.

Cüzdanını cebine kor ve Mona'nın arkasından seke seke gider.

Taksiye bindikleri zaman cüzdanı Mona'nın avucuna bırakır.

– İstediğin kadar al, der. Biliyorsun, sadece şaka ediyordum.

Mona, serinkanlılıkla birkaç dolar alır ve cüzdanı Rothermel'in yan cebine sokar.

– Seni tekrar ne zaman göreceğim?

– Daha fazla faraya ihtiyacım olduğu zaman.

– Paradan başka şeye ihtiyacın olmaz mı?

Sessizlik. Haritaya göre New York şehrinde olması gereken Weehawken'in çarpık sokaklarında yol alırlar.

Rothermel, taksinin koltuğuna gömülmüş düşünür. Tek bacaklı bile olsa avukatlığını sürdürecektir. Sadece bacağını sakat eden Almanlardan değil, bütün insanlardan nefret eder. Hepsinin üstünde, doğduğu kasabadan nefret eder. Alkolikler gibi içmesinden nefret eder. İnsanlardan olduğu kadar doğadan, kuşlardan hayvanlardan, ağaçlardan ve güneşten nefret eder. Boş geçmişinden kalan tek şey paradır. Paradan da nefret eder. Her sabah, pis dünyada bir gün daha geçirmek için gözlerini açar. İşi gücü cinayet davalarıyla uğraşmaktır. Evvelce neşeyle dolaştığı, kahkahalarla güldüğü yerlerde, şimdi öksürüp aksırarak, seke seke dolaşmak zorundadır.

Sakat kaldığı günün sabahı uyandığında neşeli bir gençti. Makineli tüfeğiyle bir Alman yuvasını taramıştı, kendi taburundan iki teğmeni temizlemişti ve kantini taramak üzereydi. Aynı gece kendi kanının içinde yatıyor ve çocuklar gibi hıçkırıyordu...

İki ayaklı insanlar dünyası onun yanından geçmişti; bir daha onlara katılmak şansı yoktu. Çaresizlik içinde canavarlar gibi uludu. Çaresizlik içinde Tanrı'ya yakardı. Çaresizlik içinde annesine seslendi. Savaş onun için bitmişti... savaşın artıklarından biriydi.

Weehawken'i tekrar gördüğü zaman annesinin yatağına sürünerek girmek ve ölmek istedi. Üst kat penceresinden bahçeye baktı ve nefretle tükürdü. Arkadaşlarının yüzüne kapıyı çarparak kapadı ve şişeye sarıldı. Bu anıların arasında bocalarken sanki aradan yüzyıllar geçti. Tek dayanağı vardı... sağlığı; bir köre elindeki değneğin beyaz olduğunu söylemeye benziyordu.

Ve bir gece, tenha bir meyhanede oturmuş içerken, bir kadın gelir eline bir Mezzotint sıkıştırır. Kadını oturması için davet eder. Kadına yemek ısmarlar ve onun hikâyesini dinler.

Onu dinlerken sakat bacağını unutur, savaşı hiç aklına getirmez. Birden bu kadını sevdiğini anlar. Bu kadının kendisini sevmesine lüzum yoktur, sadece oturup onunla konuşması yeter. Bu takdirde hayatın rengi tamamen değişecektir.

İşte Rothermel'in gördüğü rüya budur. Bu güzel rüyanın acı yönlerini düşünmek bile istemez. Şu anda bile, bu kadının her istediğini yapacaktır.

Ve şimdi Rothermel'i bir süre için bir kenara bırakalım. Bırakalım takside hülyaya dalsın. Hudson nehrinin sallantısına kapılıp giden vapurda rüya görsün. Nasılsa, onu Manhattan'da tekrar göreceğiz.

Kırk ikinci caddede Mona, metroya dalar, birkaç dakika sonra Sheridan Maydanı'na çıkar. Burada yolu gerçekten de karışıktır. Sophie, eğer hâlâ Mona'nın peşindeyse, onu izlemek için zorluk çekecektir. Aşağı mahalle bir labirentin içi kadar karışıktır. İnsan dolambaçlı yollarda sık sık kendisiyle karşılaşabilir. Ara sokaklar, çıkmaz sokaklar, boş arsalar, çöplükler, avlular hep şaşırtıcıdır. Evler birbirlerinin içine girmiş gibidir. Hepsi birbirine benzer. Vasıtaların geçişiyle temellerinden sarsılır. İnsanları çok değişiktir. Hepsinin özellikleri ayrı ayrıdır. Her şey ucuz görünüşlüdür. Kimin ne yaptığı bilinmez,

İşte böyle bir yerde, Mona kendi evindeymiş gibi dolaşır, her girdiği çıktığı ezbere bilir. Her adımda tanıdığı birine rastlar. Bu karşılaşmalar, sürü halinde çalışan karıncaların birbirlerine rastladıkları zaman antenleriyle birbirlerine dokunup, araştırmalarına benzer. Anlaşmalar bu antenler vasıtasıyla yapılır. Merdivenlerden inip çıkmalar, el sıkışmalar, burun kaşımalar, garip işaretler, konuşmalar, uyarmalar, giyinmeler, soyunmalar, tehditler, girişler, çıkışlar... bütün bunların hepsi, karıncaların hareketleri gibi, gözle izlenemeyecek kadar hareketlidir.

Kimi zaman, evlerden birinde insanın yalnız rüyasında görebileceği soluk yüzlü, cılız bir yaratık yaşar; ekseri cinsiyeti bilinmez; bunlar ancak bu Maurier, Chekov ya da Alain Fournier'in dünyasına ait kişidir; isim Alma, Frederika, Ursula, Malvina olabilir; bu yaratık ancak sabahın erken saatinde evinden çıkar.

Bu tip kişiler Mona'yı özellikle ilgilendirir. Gizli bir dostluk, esrarlı bir şekilde ilgilerini gölgeler. Mona'nın bu dolambaçlı yollarda soluksuz koşmasına sebep olan, bir düzine beyaz kaz yumurtasından başka bir şey değildir. Başka hiç bir yumurta ise yaramaz. Önce hediyeler, sonra paralar gelir. Soluk soluğa gider, soluk soluğa döner. Rothermel bile parasının nereye gittiğini böylesine çabuklukla kavrayamaz. Böyle hızlı çalışmaların sonunda onu karşılayan bizler, sadece alınan yiyecekleri görürüz. Bozuk paralarla oynarız, çünkü kâğıt paralar daha başka yere, Mona'nın ailesine gider...

Polonyalılarda kaldığımız süre içinde bir kez Standley'le beraber sinemaya gittik. Çok güzel vahşi atların rol aldığı kovboy filmini gördüğümüz zaman, Stanley, süvari birliğinde geçen günlerini hatırladı. Öylesine heyecanlanmıştı ki o gece işe gitmemeye karar verdi. Yemek süresince hep hikâye anlattı. Sonra birdenbire çocukluğumuzdan mektuplaşmamızı hatırladı.

Her şey, onu cenaze töreninde, arabacının yanında otururken gördüğüm zaman başlamıştı. (Amcasının ölümünden sonra yengesi, cenaze işlerine bakan bir adamla evlenmişti. O adam da Polonyalıydı. Stanley, cenaze törenlerinde ona yardım ederdi.)

Cenaze alayı gelirken ben, caddenin tam ortasında bir kediyle oynuyordum. Bana elini sallayanın Stanley olduğunu görmüştüm, ama gözlerime inanamadığım için daha dikkatli bakmak zorunda kalmıştım. Cenaze töreni olmasaydı, arabanın yanında koşar, onunla çene çalardım. Oysa, yerimde çakılmış, cenaze alayı köşeyi dönene kadar da yerimden kımıldayamamıştım.

Altı yıldan beri Stanley'i ilk kez görüyordum. Ertesi günü oturup ona bir mektup yazdım... eski adresine.

Stanley şimdi o ilk mektubu çıkardı... sonra o mektubun arkasından yazdığım diğer mektupları getirdi. Onun mektuplarını çoktan kaybetmiş olduğumu söylemeye utandım. Fakat o mektupları hâlâ hatırlıyordum. Uzun, sarı kâğıtlar üzerine kurşun

kalemle yazılmış mektuplardı. mektup başlıklarını da hatırlıyordum: "Sevgili dostum!" "Kısa pantolonlu arkadaşıma!"

Mektuplar şekil bakımından, Theophile Gautier'in yazabileceği cinstendi. Sağdan soldan çalma edebî sözlerle doluydu. Fakat onları okuduğum zaman hep için için tutuştuğumu hisederdim.

Mektuplarımın nasıl oluğunu şimdiye dek hiç düşünmemiştim. O mektuplar unutulmuş bir geçmişe, uzun bir geçmişe aitti. Şimdi o mektupları elimde tutuyordum ve okurken ellerim titriyordu. Demek ki ben çocukken böyle yazabiliyormuşum? Ne yazık ki kimse bizim hayatımızı filme almamıştı! Ne maskara insanlar olurduk! Şimdiye dek okuduğumuz kitapların, günün birinde kendi yazacağımız kitapların yanında değersiz olacağını düşünürdük.

Fakat bu çocuksu mektupların içindeki hayal gücü beni çok şaşırttı. O zamanlar bile edebiyata hevesli olduğumuz açıkça belliydi. Stanley, edebiyat üzerindeki çalışmalarına devam etseydi, muhakkak ki iyi bir yazar oldurdu.

VIII. Bölüm

Birkaç yıl önce beni Karen Lundgren'le tanıştıran Maxie Schnadig'di. Bu iki kişinin bir araya nasıl geldiği benim için çözümlenmesi imkânsız bir bilmeceydi. Birleştikleri hiç bir yönleri yoktu.

Karen Lundgren, Oxford'da öğrenim yapmış bir İsveçli'ydi. Oxford'da atletik çalışmaları ve çok ender rastlanan bilgisiyle göze batmıştı. Kıvırcık sarı saçlı, yumuşak sesli ve son derece nazik, iri yarı bir adamdı. Bir karıncanın, annın ve köstebeğin içgüdülerini benliğine toplamış bir kişiydi. Başladığı her işi bitirmeden bırakmayan bir buldog köpeği kadar inatçıydı. Çalışma onun ihtirasıydı. Ayakta oturur vaziyette ve yatarken çalışabilirdi. Ve her çok çalışan kişi gibi, kalben tembeldi. Bir işe kalkıştığı zaman, önce o işi kolay yapabilme yollarını araştırır, en az gayretle nasıl yapabileceğini bulmaya çalışırdı. Söylemeye lüzum yok, bu kestirme buluşları, çok zaman ve çalışma isterdi. Fakat kestirme bir yol bulmak için kafa patlatmak onun hoşuna giderdi. Yürüyen, konuşan bir iş makinesinden başka bir şey değildi.

Proje ne kadar kolay olursa olsun, Karen o projeyi karışık bir şekle sokardı. Evvelce, antropolojik araştırmalar bürosunda birkaç yıl onun yardımcısı olarak çalışırken bu garip halleri olan kişi hakkında oldukça geniş bilgim vardı. Dosyalama işinde beni öyle karışık bir desimal sistemi içine bulamıştı ki, Dewey sistemi bu sistem yanında çocuk oyuncağı gibi kalırdı. Karen sistemiyle dosya üzerindeki her şeyin, yün çoraptan emoroide kadar, fihristini yapabilirdik.

Söylediğim gibi, Karen'i görmeyeli yıllar oluyordu. Onun maymun iştahlı bir insan olduğuna inanırdım. Donuk ve çalışkan olması, genel karakterini verirdi. Arası daima içten ol-

makla beraber her zaman yanlış şeye güler ve gülmesi de daima zamansız olurdu. Evvelce adelerini nasıl geliştirdiyse, kahkaha atma yeteneğini de geliştirmişti. Onun bin çeşit deli olduğunu da söylemek yerinde olur, ama bu yeteneği doğal değildir.

Onun hakkında bu kadarcık şey söyledim, çünkü, bir kere daha onunla beraber, onun hesabına çalışıyorum. Mona da onun hesabına çalışır. Far Rockaway sahilinde kendi yaptığı bir kulübede hep beraber oturuyoruz. Tam söylemek gerekirse, kulübe henüz tamamlanmamıştı. Bu sebepten ötürü orada bulunuyoruz. Karşılık olmadan çalışıyor, Karen ve karısıyla beraber oturuyoruz. Henüz yapılacak çok iş var. Hem de çok fazla. İş, gözlerimi açtığım andan, yorgunluktan baygın düşünceye kadar sürüyor.

Biraz geri giderek anlatmam gerekiyor... Karen'le yolda karşılaşmamız Tanri'nın bize tanıdığı bir lütuf oldu. Onunla karşılaştığımız zaman kelimenin tam onlamı ile meteliksizdik. Stanley, bir akşam tam işe gitmek üzere hazırlanırken, artık bizden bıkmış olduğunu söylemişti. Hemen bavullarımızı hazırlayıp evi terk edecektik. Hazırlanmamıza yardım edecek ve bizi metroya kadar götürecekti. Tek kelime yok. Böyle bir şey olmasını hemen hemen her gün beklediğim için hiç de hayret etmemiştim. Ona kızmamıştım. Aksine, onun bu hareketi neşelenmeme sebep olmuştu.

Metroya geldiğimizde bavulu elime tutuşturmuş, avcuma on sent sıkıştırmış, ve elimi bile sıkmadan birdenbire arkasını dönüp uzaklaşmıştı. Hatta veda bile etmemişti. Bizim için yapacak başka şey olmadığı için metroya binmek zorunda kalmıştık. Ne yapacağımıza karar verinceye kadar metroyla birkaç kere gidip gelmiştik. Nihayet Sheridan Meydanı'nda metrodan inmiştik. Daha birkaç adım yürümeden, Karen Lungren'in bize doğru geldiğini hayretle görmüştüm. Beni tekrar bulduğu için memnun görünüyordu. Ne yapıyordum? Akşam yemeği yemiş miydik? Ve böyle...

Onun deyimiyle, evine gittik, karısı yemek hazırlarken rahat

koltuklara kurulduk. İçinde bulunduğumuz koşulları duyunca sevinci büsbütün arttı.

Her zamanki neşeli tavrıyla:

– Elimde tam sana göre bir iş var, Henry, dedi.

Bizi havyar sandviç ve kokteyllerle ağırlarken, işin aslını anlattı. Söyledikleri bana yüksek matematik problemleri gibi geliyordu. Daha konuşmaya başladığı zaman, sanki bu işi hemen kubullenecekmişim gibi kendisinden emin görünüyordu. Durumu daha ilginç yapabilmek için, başka düşüncelerim olduğunu, biraz düşünmem gerektiğini söyledim. Tabiî, bu sözüm onu daha çok tahrik etmekten başka işe yaramadı.

– Bu gece bizde kalın, diye rica etti. Sabahleyin de bana düşünceni söylersin.

Sekreteri olarak çalıştığım sürece, kendisine evini yaparken de yardımcı olabileceğini sözlerine eklemeyi unutmamıştı. Ellerimin pek işi yaramayacağım söylediğim halde, bu sözümü elinin bir hareketiyle geçiştirmişti. Sonra sahil vardı; yüzebilir, oynayabilir, hata kürek bile çekebilirdik. Bu arada zengin kitaplığından, plâklarından, satranç takımından da söz etmeyi unutmamıştı.

Tabiî, ertesi sabah "evet" cevabını verdim. Mona hevesliydi. Sadece istekli değildi, Karen'in karısına yardımcı olabilmek için can atıyordu.

– Tamam, dedim. Denemekle kaybımız olmaz.

Far Rockaway'e trenle gittik. Yolculuk boyunca Karen hep işinden söz etti. Anladığım kadarıyla istatistik hakkında bir kitap yazmakla meşguldü. Ona göre, bu konu hakkında başka kitap yoktu. Anlattıkları öylesine karışıktı ki, şaşkınlığımdan ne söyleyeceğimi bilemiyordum. Her zaman olduğu gibi birçok denemeler yapmıştı ve bu işe kolaylıkla alışacağımı söylüyordu. Kullandığı aletlerden biri diktafondu. Makineye dikte ettirmenin en kolay yoluydu ve bir sekreterden çok işe yarıyordu. Tabiî, doğrudan doğruya yazdırmak isteyeceği şeyler olacaktı ki, bunları daktiloda ben yazacaktım.

– Kelimelerin söyleniş şeyleri hakkında endişe etmen lüzumsuz, dedi.

Diktafon meselesini öğrendiğim zaman hevesimin kırılmış olduğunu söylemeliyim. Böyle olmakla beraber bir şey söylemedim, sadece gülümsedim ve bir konudan diğerine atlayarak konuşmasını dinledim.

Bize söylemeyi unuttuğu tek şey sivrisineklerdi.

Bize gösterdiği küçük bir kilerde yatacaktık. Buraya ancak zorlukla bir somya sıkıştırabilmişti. Yatağın üzerindeki cibinliği görünce nelerle karşılaşacağımızı tahmin ettim. Daha ilk geceden başladı. Ne Mona ne de ben gözümüzü dahi kırpmadık. Karen, bunu gülerek geçiştirdi ve alışana kadar bir, iki gün istirahat edebileceğimizi söyledi. İyi, diye düşündüm. Nazik bir adamdı. Bir Oxford'lu değil de neydi? Fakat ikinci gece de uyuyamadık. Cibinlik olduğu, vücudumuzu yüzücüler gibi yağa buladığımız halde uyuyamadık. Üçüncü gece tütsü yaptık, sabaha karşı öyle yorgun düşmüştük ki biraz dalabildik. Güneş doğar doğmaz da kendimizi suya attık.

O sabah kahvaltıdan sonra Karen, artık çalışmaya başlamamızın zamanı geldiğini söyledi. Karısı Mona'yı bir kenara çekerek yapacağı işi anlatmaya başladı. Karen, öğleye kadar işinde kullandığı faydalı makinelerin nasıl çalıştığını gösterdi. Daktiloya çekmem gereken yığınla not vardı. Üzerinde çalışarak alışmam gereken çizelgeler, şemalar, cetveller, kompaslar ve gönyeler, hesap cetveleri, dosyalama sistemi ve binlerce ufak tefek iş, birkaç gün bekleyebilirdi. Önce müsveddeleri daktiloya çekecek ve eğer hava hâlâ aydınlıksa çatıda ona yardım edecektim.

Diktafonla çalıştığım o ilk günü hiç unutamayacağım. Aklımı kaçıracağımı sandım. Hem dikiş makinesini, hem santralı hem de viktrolayı bir arda kullanmaya benziyordu. Ellerimi, ayaklarımı, kulaklarımı ve gözlerimi aynı anda kullanmak zorundaydım. Tabiî, ilk on sayfa tamamen saçmaydı. Sadece yanlış şeyleri yazmakla kalmamış, tüm bir cümleyi kaçırmış, başka

cümlelere ya yarısından ya da sonundan başlamıştım. Keşke o ilk günkü çalışmamı iki kopyalı yapıp saklasaydım, Gertrude Stain'in soğukkanlılıkla yazdığı saçma yazıların yanına koyabilirdim. Doğru bile yazmış olsaydım, nasıl olsa kelimelerin benim için bir anlamı olmayacaktı. Bütün terminoloji benim için tamamen yabancıydı. Telefon numaralarını yazmış olsaydım, belki daha iyi bir iş yapmış olacaktım.

Karen, hayvanları terbiye etmeye alışık kimseler gibi, çok sabırlı kişiler gibi, günlük çalışmamın kötü olduğunu hissettirmemeye çalıştı. Bilmece gibi cümleleri okuyarak şaka bile yaptı.

– Biraz zaman alacak, dedi. Ama nasıl olsa alışacaksın.

Sonra beni biraz pohpohlamak ihtiyacını duymuş olacak ki:

– Böyle bir iş yapmam istediğim için kendimden utanıyorum, dedi. Yardımın için nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum, Henry.

Usta olması gerektiği Ju-jutsu dersi bile verecek olsa yine böyle konuşacağını biliyordum. Bir judo numarasıyla beni havaya atıp, on metre ileriye fırlatacak olsa:

– Kusura bakma, dostum, nasıl olsa öğreneceksin, Canın yandı mı? diyecekti.

Her şeyden çok, iyi bir içkiye ihtiyacım vardı. Fakat Karen çok ender içerdi. Dinlenmek istediği zaman enerjisini başka bir işle uğraşmakla toplardı. Çalışma, onun ihtirasıydı. Uykusunda bile çalışırdı. Şaka ettiğimi sanmayın. Uykuya dalmadan önce kafasında bir problem hazırlar, ve uykusu sırasında bu problemi çözümlerdi.

Ondan temin edebildiğim içki ancak bir Coca-cola oldu. Bunu bile rahat içemiyordum, çünkü, Karen ertesi günkü çalışma programından söz ediyordu. Beni en çok endişeye düşüren şey, işlerin yapılışını açıklayış şekliydi. Şemaların her şeyden daha iyi işe yarayacağım düşünen budalalardan biriydi. Benim için, şema ya da çizelge halindeki şeyler çok şaşırtıcıydı. En basit plânları bile okumak için başımın üzerinde durmam ge-

rekirdi. Bunu Karen'e anlatmaya çalıştım, ama tecrübesiz olduğumu, kısa zamanda grafikleri ve şemaların kolaylıkla okuyabileceğimi söyledi.

– Matematik gibi, dedi.

– Ama ben matematikten hoşlanmam.

– Kimse böyle söylememeli, Henry. Hangi insan yararlı bir şeyi reddedebilir? Matematik bize hizmet eden unsurlardan biridir.

Bundan sonra da, hiç ilgim olmadığı halde bana matematiğin yararlarından söz ederdi. Fakat her zaman iyi bir dinleyiciydim. Burada bulunduğum birkaç gün süresinde, işten kurtulmak için onu konuşturacak bir konudan söz etmemin yeterli olacağını anladım. Gerçekte, öylesine iyi dinliyordum ki, beni kolaylıkla kandırabildiğini düşünüyordu. Arasıra bir soru patlatıyordum. Sorduğum soruların amacı, değirmen taşının altına girmeden önce birkaç dakika daha kazanabilmekti. Tabiî, matematik hakkında anlattıklarının üzerimde en küçük bir etkisi dahi olmuyordu. Bir kulağımdan girip öbür kulağımdan çıkıyordu.

– Görüyorsun ya, Henry, zannettiğin kadar zor değil. Kısa zamanda seni iyi bir matematikçi yapacağım.

Bura arada Mona da mutfakta ders alıyordu. Bütün gün tabakların şakırdadığını duyuyordum. Ne yaptıklarını gerçekten merak ediyordum. Sanki, büyük bir bahar temizliğine girişmişler gibi çalışıyorlardı. Yattığımız zaman Lotta'nın, Karen'in karısı, kirli tabakları bir hafta biriktirdiğini öğrendim. Görünüşe göre kadın iş yapmasını sevmiyordu. Bir sanatçıydı. Karen hiç bir zaman şikâyetçi değildi. Karısını bir sanatçı olarak görmek istiyordu... yani, mutfak işini bitirip kendisine her bakımdanyardımcı olduktan sonra. Karen, zaten mutfağa adım atmayan erkeklerdendi. Ne çeşit yemek yediğine aldırmadığı gibi, bulaşıkların birikip birikmemesine de aldırdığı yoktu. Aceleyle yemeğini yer, sonra tabağını önünden iterek masa örtüsüne hesap yapmaya başlardı. Yaptığı hareketin kötülüğünü fark ediyordu, ama umursamıyordu. Bu hareketi de beni çileden çıkarmaya yetiyordu.

Nerede çalışırsa çalışsın, çalıştığı yer leş gibi oluyordu. Bir şeye uzanmak istediği zaman önce en azından bir düzine şeyi kenara çekmek zorunda kalıyordu. Eğer eline aldığı bir bıçaksa ve kirliyse, hiç düşünmeden ve masanın örtüsüne ya da mendiline silerdi. Kimi zaman dirseğinin dibindeki tablada üç sigara birden yanardı. Yatakta bile sigara içmesine ara vermezdi. Izmaritler davar pisliği gibi her tarafa yığılırdı. Karısı da onun gibi sigara içerdi üstelik sigaraları zincirleme, birbirinden yakarak içerdi.

En fazla olan maddelerden biri de sigaraydı. Yiyecek ikinci plânda kalıyordu. Tabiî, Mona, yemek pişirme işini Lotta'nın elinden almak istemiş, fakat Lotta bunu şiddetle reddetmişti. neden olduğunu kısa bir zaman sonra anladık. Son derece cimriydi. Mona'nın fazla malzeme kullanacağından korkuyordu. Bundan da çok haklıydı! Mutfağı devralmak ve bir şölen hazırlamak kafamıza yerleşen en büyük düşünceydi. Birkaç gün şehre inmelerini ve mutfağı bize devretmelerini dört gözle bekliyorduk. Bu takdirde mutfak bize kalacak ve ağzımızın tadıyla bir şeyler yemek fırsatım bulacaktık.

Mona:

– Bütün istediğim şöyle güzel bir biftek, diyecekti.

– Bana bir piliç... ya da güzel bir ördek rosto.

– Bir değişiklik olsun diye tatlı patates isterdim.

– Tamam, güzelim, fakat patatesin yanında şöyle bolca sos olsun.

Hayali yemeklere aç tavuklar gibi dalacaktık. Ama bir gitseler! Sardalya kutularına, torba torba yığılı cips paketlerine bakmaktan usanmıştık. Bütün gün fareler gbi kemirip duruyorlardı. Ayrıca Coca-cola ve Saparnadan başka bir şey yoktu. Ne bir damla şarap, ne de viski!

Karen'in cimri olduğunu söyleyemem. Hayır, Karen hassas olmayan, kör bir adamdı. Bir gün yeteri kadar gıda alamadığımızı söylediğim zaman, hayal kırıklığına uğramış göründü.

– Ne isterdiniz? diye sordu.

Hemen yaptığı işi bıraktı, yakın komşulardan birinden bir araba aldı ve şehre indik. Şehirde dükkân dükkân dolaşarak yiyecek aldık. Bu şekilde davranmak onun tipik hareketlerinden biriydi. Her zaman aşırı hareket ederdi. Böyle aşırı hareketlerle sanki insanı utandırırdı.

Sanki şöyle söylemek istiyordu:

– Yiyecek mi? İstediğin bu mu? Kolay, yığınla yeyecek alınız, bir atı patlatacak kadar çok yiyecek alınız.

Belki de şöyle söyleyecekti:

– Yiyecek mi? İstediğin yiyecek olsun, ben de daha başka sıkıntın var sanıyordum.

Tabiî, karısı, kucak dolusu yiyecekle döndüğümüzü görünce yüzünü ekşitti. Karen'e açlığımız hakkında karısına söz etmemesini söylemiştim. bunun için de sanki yağmurlu günlerin hazırlığını yapıyormuş gibi göründü.

– Erzak azalıyordu.

Fakat Mona'nın öğle yemeği hazırlamak istediğim söylediği zaman Lotta'nın yüzü büsbütün buruşacaktı.

İmdada yine Karen yetişecekti.

– Biraz değişiklik olması için yemeği başkasının hazırlamasını isteyeceğini düşünmüştük. Mona çok iyi bir aşçı gibi görünüyordu. Bu gece filaminyon yiyeceğiz... nasıl beğendin mi?

Tabiî, Lotta'nın memnun olmuş görünmesi gerekecekti.

Akşam yemeği olağanüstüydü. Kızarmış soğan ve püre patetesin yanında fasulye ve mısır haşlaması, pancar ve Brüksel lâhanası ve marul salatası vardı. Bütün bunları kırmızı ve beyaz şarapla yıkadık. Üç çeşit peynir vardı; onun peşinden bol kremalı ağaççileği yedik. Biraz değişiklik olsun diye, koyu kahve içtik. Eksiğimiz sadece iyi bir viskiyle Havana pürosuydu.

Karen de zevkle yedi. Her zamanki Karen'den çok başkaydı. Şaka yaptı, hikâyeler, fıkralar anlattı; kasıkları çatlayıncaya kadar güldü ve bir kerecik olsun işten söz etmedi. Hatta yemeğin sonuna doğru şarkı söylemeye kalkıştı.

– Fena değildi, ha? dedim.

Hemen cevap verdi.

– Henry, böyle yemeği sık sık tekrarlamalıyız.

Kabul etmesi için Lotta'ya baktı. Lotta zayıf bir gülümsemeyle cevap verdi. Öyle sanıyorum ki, gülümseyişinin altından, süratle yediklerimizin hesabını yapmaya çalışıyordu.

Karen birdenbire sandalyesini itti ve masadan kalktı. Plânlarını ve çizelgelerini masaya getirecek zannettim. Öteki odaya geçti ve kısa zaman sonra elinde bir kitapla döndü. Kitabı burnumun ucunda sallayarak sordu:

– Bunu okudun mu hiç, Henry?

Kitabın ismine göz attım.

– Hayır, dedim. İsmini bile duymamıştım.

Karen, kitabı kansına verdi ve bize bir bölüm okumasını rica etti. Kederli bir şay olacağını düşünerek kendime bir kadeh daha şarap doldurdum.

Lotta, ciddî bir tavırla sayfaları çevirerek sevdiği bölümü aradı.

Karen:

– Nereden olursa olsun, dedi. Kitabın her sayfası güzeldir.

Lotta, sayfaları karıştırmayı bıraktı ve başını kaldırıp baktı. Yüzünün ifadesi birden değişti. İlk kez yüzünün aydınlandığını görüyordum. Hatta sesinin tonu bile değişmişti.

Karen, neşeyle:

– Bölüm üç, James Stephens'in "Altın Kazan" parçasından.

Karen, neşeyle:

– Ne güzel kitaptır! diye içini çekti.

Sonra sandalyesini biraz geri çekti ve ayaklarını yanındaki koltuğa dayadı.

– Şimdi, güzel bir pasaj dinleyeceksiniz.

Lotta başladı.

– Bir Filozofla Meehawl MacMurrachu adında bir çiftçi arasında geçen konuşma. İki adam birbirlerini henüz selâmlamışlardır.

"Çiftçi: Öteki nerede? dedi."

"Filozof: Ah! dedi."

"Belki dışardadır?"

"Filozof ciddiyetle: Muhakkak dışardadır, dedi."

"Ziyaretçi: Eh, önemli değil, dedi. Bir dükkân açabilecek kadar bilgi sahibisin. Buraya gelişimin nedeni, karımın çamaşır tahtası hakkında değerli düşünceni öğrenmek. İki yıldır kullanıyor ve son kullandığı zaman, Pazar günleri giydiğim gömleği ve kırmızı düğmeli siyah gömleğimi yıkadı... hangisi olduğunu biliyorsun, değil mi?"

"Filozof: Bilmiyorum, dedi."

"Her neyse, çamaşır tahtası kayboldu, ve karım tahtanın ya periler tarafından ya da Bessie Hannigan tarafından alındığını söylüyor... Bessie Hannigan'ı tanır mısın? Keçi gibi sakalı var ve bir bacağı topal!"

"Filozof: Hayır tanımıyorum, dedi."

Meehawl MacMurrachu: Önemli değil, dedi. Tahtayı Bessie almamış, çünkü, karım dün onu çağırdı ve iki saat lâfa tuttu, bu arada ben evi iyice aradım... fakat çamaşır tahtasını bulamadım."

"Filozof: Zaten orada olamazdı, dedi."

"Belki sayın Filozof tahtanın nerede olduğunu söyleyebilir?"

"Belki söyleyebilirim. Dinliyor musun?"

"Dinliyorum."

Filozof sandalyesini ziyaretçisine doğru yanaştırdı. Dizleri şimdi birbirine dokunuyordu. İki elini de Meehawl MacMurrachu'nun dizine koydu...

"Yıkanmak olağanüstü bir âdettir. Dünyaya gelişimizde ve öbür dünyaya göç edişimizde yıkanırız ve ne ilk yıkanışımızdan ne de son yıkanışımızdan yararlanmak elimizden gelmez."

"Haklısınız, efendim."

"Çoğu insan yıkanmanın bir alışkı olduğunu düşünür. Alışkı, hareketin bir devamıdır, iğrenç bir şeydir ve kaçınılması zor-

dur. Kutsal kitapta yazılı olmayan bir şey için atasözü ortaya çıkacaktır, ve atalarımızın aptallığı bizim için gelecek nesillerin yetiştirilmesinden çok daha önemlidir."

Burada Karen, Lotta'nın okumasını kesti ve beğenip beğenmediğimizi sordu.

– Çok beğendim, dedim. Devam edin, lütfen!

Karen, sandalyesine daha rahat yerleşerek:

– Devam et, Lotta, dedi.

Lotta, okumasına devam etti. Ses tonu çok güzeldi ve nerede durak yapılması gerektiğini çok iyi biliyordu. Konuşma gittikçe komik bir şekil alıyordu. Karen, önce kıkırdamaya sonra kahkahalarla gülmeye başladı. Yanaklarından yaş süzülüyordu.

Lotta, kitabı masanın üzerine bıraktı.

– Dikkat et, Karen, dedi. Korkarım hıçkırık başlayacak.

Karen:

– Umurumda değil, dedi. Hıçkırığa değecek kadar güzel doğrusu.

– Ama unutma, geçen defa doktor çağırmak zorunda kaldık.

– Bir şey değiştirmez. Sonunu dinlemek istiyorum.

Tekrar kahkahalarına başladı. Onun güldüğünü görünce insan korkuyordu. Her nedense kahkahaları kontrolsuzdu. Acaba, ağlarken de böyle midir? diye kendi kendime düşündüm. Her halde ağlaması da insanın sinirlerini bozacaktı.

Lotta, kocasının kahkahalarının kesilmesini bekledi, sonra devam etti.

" Pauddeen MacLaughlin'in polisin şapkasında tutuğu balık hakkında hiç bir şey duyduğnuz mu, efendim?"

"Filozof: Hayır duymadım, dedi. İlk yıkanan kişi, muhtemelen ucuz bir ün arayan kişidir. Her aptal kendi kendisini yıkayabilir, fakat akıllı kimseler bunun gereksiz bir çalışma olduğunu anlayınca, doğa o akıllı kişiyi tekrar, hemen kir içinde boğacaktır. Şu halde, nasıl temiz kalmayı öğrenmeliyiz, fakat bu kez daha beter kirlilik olmalıdır ki, giyimi gereksiz bir hale soksun..."

"Meehawl: Çamaşır tahtasına gelelim, dedi. Demek istiyordum ki..."

"Önemli değil. Tam yerini bulduğunda ben..."

Konuşmanın burasında Lotta, kitabı kapamak zorunda kaldı. Lotta endişeyle:

– Sevgilim, sevgilim! diye bağırdı. Lütfen sevgilim, biraz sakin ol!

Karen şimdi hıçkırığı andıran sesler çıkararak yerinde sallanıyordu. Yerimden kalkıp sırtını yumrukladım. Sarsıntısı biraz yavaşladı. Teşekkür edermiş gibi yüzüme baktı. Sonra şiddetle öksürdü, burnunu sildi, gözlerinin yaşını gömleğinin koluna kuruladı.

– Gelecek sefer, Henry tokmak ya da balyoz, kullan.

– Merak etme.

Tekrar kıkırdamaya başladı.

Lotta yalvardı.

– Ne olursun, yine başlama! Bir gece için bu kadarı yeter.

Mona:

– Gerçekten de güzel bir geceydi, dedi. Burasını beğenmeye başladım.

Sonra Lotta'ya döndü.

– Çok güzel okuyorsunuz.

Lotta, alçak gönüllülükle:

– Evvelce sahneye çıkardım, dedi.

– Bunu tahmin etmiştim, çünkü, evvelce ben de sahneye çıkardım.

Lotta kaşlarını kaldırarak Mona'ya baktı.

– Öyle mi?

Sesinde alaylı bir ifade vardı.

Mona, anlamamazlıktan geldi.

– Ah, evet, Guild Tiyatrosu'nda oynuyordum.

Karen, hayretle söylendi.

– Bak hele!

Öğrenmek istedim.

– Bunun garip yönü mü var? Onun yeteneksiz olduğunu mu zannediyordunuz?

Karen koluma yapışarak:

– Ah, Henry, dedi. Sen hassas bir canavarsın, değil mi? Şansımızın iyi gitmesinden ötürü kendi kendimi kutluyordum. Başka bir gece sırayla okuruz. Biliyorsun, bir zamanlar ben de sahneye çıkmıştım.

– Ben de bir zamanlar trapez yapmıştım, dedim.

Lotta ve Karen bir ağızdan:

– Sahi mi! diye haykırdılar.

– Şimdiye kadar söylememiş miydim? Bildiğini sanıyordum.

Her nedense safça söylediğim bu yalan onları etkilemişti. Eğer bir zamanlar senato üyesi olduğumu söyleseydim, belki bu kadar şaşırmazlardı. Mona, arasıra söze karışarak bana yardımcı oldu. Anlattıklarımı sanki büyülenmiş gibi dinlediler.

Sözümün bitirdiğim zaman Karen ciddî bir ifadeyle:

– Diğer yeteneklerin yanı sıra, iyi bir anlatıcısın, Henry, dedi. Durum elverişli olduğu zaman bize böyle hikâyeler anlatırsın.

Ertesi gün, sanki büyük bir gösteriş yapmak istiyormuş gibi, Karen, çatıda çalışmaya kararlıydı. Evvelâ kumlanması, sonra da katranlanması gerekiyordu. Ve bir çiviyi bile doğru dürüst çakamayan ben, ona yardım edecektim. Ne var ki, işe yarayacak merdiveni, kullanabileceğimiz çivileri, çekici, testereyi ve belki bir düzine kullanmamız gereken aleti bulmak epey zaman aldı. Bundan sonra olanlar ancak Laurel ve Hardy'nin filmlerinde görülebilirdi. Her şeyden önce, elime kıymık batmasını önleyebilmek için eski bir eldiven bulmak üzere ısrar ettim. Öklit teoremini ezbere söyleyerek, elime kıymık battığı takdirde daktilo yazamayacağımı, işlerin yarım kalacağını anlattım. Sonra, bir çift eski lâstik ayakkabı aradım, çünkü ayağımın kaymasını önleyerek boynumun kırılmasını engellemek istiyordum. Karen, büyük bir ciddiyetle başını sallıyor, söylediklerimin doğruluğunu onaylıyordu. Bir insandan yeteri kadar yararlanabilmek için hiç bir şeyden sakınmayan bir kişi olduğu

için, gerekirse o insanı tuvalete kadar kucağında taşır ve kıçını silebilirdi. Bu zaman süresinde, damın tamiri için yardıma ihtiyacı olduğu açıkça belli olmuştu. Yere bir şey düştüğü takdirde yardımcı olmak için Mona bekleyecekti; ayrıca belirli aralıklarla bize soğuk limonata taşıyacaktı. Tabiî, bu arada Karen, gerekli plânları yapmış, kuşakların nasıl yerleştirileceğini ayrı ayrı göstermişti. Normal olarak bu açıklamalardan bir şey anlamamıştım. Kafamda yalnız bir düşünce vardı... bir şeytan gibi çivilemeye başlamak.

Harakete alışmak için, önce çatı sırtında dolaşarak deneme yapmayı teklif ettim. Söylediklerimin doğruluğunu başını sallamak suretiyle belirten Karen, bir şemsiye almamı söyledi, ama Mona'nın alayla gülmesi üzerine bu teklifini geri aldı. merdiveni bir kedi çevikliğiyle tırmandım, çatı sırtına çıktım ve ip üstünde yürüyen bir cambaz gibi denemelere başladım.

Lotta, korkuyla bana bakıyor, muhtemelen kafasından acele acele düşüp ayağını kırdığım takdirde hastane masraflarının ne olacağını hesaplıyordu. Sıcak kavurucu bir gündü ve sinekler, arılar vızıltıyla kulağımın dibinden geçiyordu. Başımda, çok büyük bir Meksika şapkası vardı; başıma biraz büyük geldiği için gözlerimin üstüne düşüp duruyordu. Tekrar aşağıya indiğim zaman mayomu giymeye karar verdim. Karen de bunun iyi bir fikir olduğunu söyledi. Mayolarımızı giymek de biraz vaktimizi aldı.

Nihayet, işe başlamaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı. Çekici kolumun altına sıkıştırıp, çivi kovasını elime alarak merdivene tırmandım. Vakit öğleye yaklaşıyordu. Karen, tekerlekli bir araba bulmuş ve döşenecek kuşakları getirmiş, talimat veriyordu. Şehrin savunması için askerlerini yerleştiren bir Kartaca komutanına benziyordu. Kadınlar aşağıda tavuklar gibi gıdaklayarak dolaşıyorlar ve düştüğüm takdirde sanki beni yakalayabileceklermiş gibi hazır bekliyorlardı.

İlk döşeme kuşağını serdim ve ilk çiviyi çakmak üzere elime aldım. Çivinin başına çekici indirmek istediğim zaman en

azından iki santim kadar kaçırdım ve çivinin uçurtma gibi havalanıp boşluğa uçusunu seyrettim. Öylesine şaşırmış, öylesine aptallaştım ki çekici elimden düşürdüm. Çekicin arkasından çivi kovası da yuvarlandı. Karen, aldırış etmeden yerimden kımıldamadan durmamı, çekici ve çivileri kadınların toplayacağım söyledi.

Çekici almak için mutfağa koşan Lotta oldu. Döndüğü zaman bir çaydanlıkla birkaç tabağın kırılmış olduğunu öğrendim. Mona, çivileri toplamaya çalışıyordu. Öylesine çabuk çalışmak istiyordu ki, topladığı çiviler tekrar elinden düşüyor, bir türlü çivi kovasına koyamıyordu.

Karen:

– Yavaş, yavaş! diye haykırdı. Yukarda iyi misin, Henry? Sakın düşeyim deme!

Bu durum karşısında güleceğim tuttu. Annemle kız kardeşimin, ön taraftaki sofaya tente takarken bana yardım etmeleri aklıma gelmişti. Bir tentenin ne kadar karışık olduğunu tenteciden başka kimse bilemez. İş sadece tente ve sopalarıyla bitmezdi. Cıvatalar, vidalar, makaralar, kordonlar ve daha yüzlerce karışık şeyler vardır. Bir kere merdivene çıktın mı, sayılamayacak çok şeye ihtiyaç çıkar, insanın o anda aklına gelmeyen bir çok şey gerekirdi. Her şeyden önce, merdivene tırmanıp pencerenin pervasıza iyice tutunmak şarttı. Her neyse, annem ne zaman tenteyi takmamızı istese, muhakkak sert bir rüzgâr esmeye başlardı. Rüzgârdan çırpman tenteyi bir elimle, çekici öbür elimle tutarken, annem, kız kardeşimin kendisine verdiği gerekli şeyleri bana aktarırdı. Çırpman tenteyle beraber uçup gitmemek için ayaklarımı merdivene dolayıp tutunmaya çalışmam başlı başına bir meseleydi. Daha ilk vidayı yerine oturtmadan kollarım yorulmaya başlardı. Dolaşmış olan tenteyi açtıktan sonra yere atlayarak biraz nefes alırdım. Bütün bu zaman süresinde annem homur homur homurdandırdı.

– Öyle basit bir iş ki, eğer romatizmam olmasa, ben çıkıp birkaç dakikada takardım.

Sonra da hangi parçayı nereye takmam gerektiğini söylerdi. Tam tenteyi yerine oturttuğum zaman, çekiç elimden kayar düşer, kız kardeşim aşağıya koşup çekici alırken göbeğimin yardımıyla düşmemek için büyük çaba harcardım. Bir tenteyi takmak tam bir saat sürerdi.

Yorgunluktan bitkin bir halde söylenirdim.

– Öbürlerini yarına bıraksak olmaz mı?

Bu sözüm üzerine annem öfkelenirdi. Bir tentenin takılmış olduğunu gören komşuların ne söyleyeceklerini düşünerek kızardı. Söylendiği sırada kusur bulan komşunun gelip bu tenteyi takabileceğini ima ederdim. Annem bu kez, büsbütün öfkelenir, âdeta kudururdu. Çünkü perdeyi takabilecek olan komşuya para verilmesini söylerdim. Onun düşüncesine göre, insanın kendisinin yapabileceği iş için para harcaması günahtı. İşi tamamladığımız zaman birkaç yara bereyle kurtulurdum.

Annem yine de söylenirdi.

– Oh, olsun! Boyundan utanmalısın! Sen de baban gibi hiç bir işe yaramazsın.

Çatı sırtını bacaklarımın arasına almış, kendi kendime gülerken diktafon işinden başka bir iş yaptığımız için kendimi tebrik ettim. Akşam olduğu zaman sırtımın güneşten yanmasından ötürü ertesi günü çalışamayacağımı biliyordum. Bütün gün yüzükoyun yatmak zorunluğundaydım. İyi. Hiç değilse ilginç bir kitap okumak fırsatını bulacaktım. İstatistik hakkında abrakadabra dinlemekten başka iş yaptığım yoktu. Karen'in yüzükoyun bile yatarken yapabileceğim "hafif" bir iş bulacağını biliyordum, ama onun hevesini nasıl kıracağımı da düşünüyordum.

Eh, yine işe başladık, ama bu kez çok yavaş ve dikkatli hareket ediyorduk. Bir çivi üzerinde uğraşmam, normal bir insanı bile deli edebilirdi. Fakat Karen, normal bir insan değildi. Komutan gibi kurulduğu yerden emirler yağdırıyordu. Neden kuşakları kendisinin döşemediğim bilmiyorum. O çalışabilir, ben de ona döşenecek kuşakları verebilirdim. Fakat Karen, yalnız, sağa

sola emirler verdiği zaman mutlu olurdu. Yapması gereken basit bir iş bile olsa, o işi öylesine karıştırırdı ki, toparlanması için bir sürü adama ihtiyaç olurdu. Bir işin tamamlanması için ne kadar zamana ihtiyaç olduğu umurunda bile olmazdı. Bütün mesele, o işin en uzun ve karışık şekilde... onun istediği gibi tamamlanmasıydı. İşin böyle tamamlanmasına "ustalık" derdi. Müzik aletlerinin nasıl yapıldığını incelerken Almanya'da öğrenmişti. Neden müzik aletleri? Müziği daha iyi anlayabilsin diye.

Birkaç kuşak döşemiştim ki öğle yemeği için işaret verildi. Öğle yemeği, dün aldığımız öteberiden hazılanmış soğuk yiyeceklerden ibaretti. Lotta, buna "salata" diyordu. Allahtan ki insanın boğazını ıslatacak birkaç şişe bira vardı. Hatta birkaç salkım üzüm bile yedik. Yemeğimi, dakikaları özellikle uzatarak ağır ağır, teker teker yedim. Sırtım halen şebek maymununun kıçı gibi kızarmıştı. Mona sırtıma bir gömlek geçirmemi söylüyordu.

Tenimin çabuk yandığını, önemli olmadığını söyledim. Sırtıma bir gömlek geçirmek, aklıma gelebilecek en son çareydi. Zannedildiği kadar aptal olmayan Karen, öğleden sonra işe ara vererek, daha "hafif" bir iş yapmamızın doğru olacağını söyledi. Hemen, hazırlamış olduğu bazı çizelgelerin karışıklığını ve düzeltilmesi gerektiğini anlatmaya başladı.

– Hayır, çatının işini bitirelim, dedim. İşe nasıl olsa alıştım.

Söylediklerimin akla yakın olması, Karen'in yine çatı işine devam etmemize karar vermesine sebep oldu. Bir kez daha merdivene tırmadık, çatı kemeri üzerinde yürüdük ve tekrar çivilerle savaşa başladık. Kısa bir zaman sonra, her tarafımdan yağmur gibi ter boşanmaya başladı. Ne kadar çok terliyorsam, sinekler de o kadar çok sırtıma konuyor ve ısırıyordu. Sırtım henüz ateşe konmuş büfteğe benzemişti. Çalışma hızımı biraz daha arttırdım.

Karen:

– İyi çalışıyorsun, Hank! diye haykırdı. Bu hızla gidecek olursak, bir, iki güne kadar işi bitireceğiz.

Sözlerini ancak bitirmişti ki kuşaklardan biri havaya doğru fırladı ve gözünün tam üst tarafına çarptı. Akan kan gözüne dolmaya başladı.

Lotta:

– Oh, sevgilim, yaralandın mı? diye haykırdı.

– Önemli değil, işe devam et, Henry.

Lotta, eve doğru koşarken:

– Tentürdiyot getireyim! diye bağırdı.

Birden çekici elimden kaçırdım. Çatıdaki bir delikten Lotta'nın kafasına düştü. Sanki bir köpekballığı tarafından ısırılmış gibi haykırdı. Lotta'nın çanhıraş haykırışı üzerine Karen, aceleyle aşağı indi.

İşi kesmenin tam zamanıydı. Lotta'nın başına kocaman bir buz torbası koyarak yatağa yatırdık. Karen, gözünün üzerine iri bir bant yapıştırdı. Bütün bunları yaparken ağzından tek yakınma sözü çıkmıyordu.

Mona'ya özür dileyerek:

– Öyle sanıyorum ki, akşam yemeğini hazırlamak zorunda kalacaksınız, dedi.

Karen'in sesinde gizli bir sevinç olduğunu sezer gibi oldum. Mona ve ben sevincimizi zorlukla saklayabildik. Sıra akşam yemeği için neler hazırlanacağına geldi.

Karen:

– Canın ne isterse onu yap, dedi.

– Kuzu pirzolasına ne dersiniz? dedim. Biraz kuzu pirzolası, yanında Fransız usulü bezelye, biraz püre... Ne dersiniz, ha?

Karen, fikrimin çok iyi olduğunu söyledi.

Mona'ya:

– Kusura bakmazsın, değil mi? diye sordu.

– Rica ederim, benim için bir zevk olacak.

Sonradan aklına gelmiş gibi ekledi.

– Dün biraz Riesling getirmiş miydiniz? Pirzolayla bir şişe Rielsling'in iyi gideceğini düşünmüştüm.

Karen:

– Tamam, dedi.

Bir duş aldıktan sonra pijamamı giydim. İyi bir yemek yiyeceğimden ötürü seviniyordum. İştahımın yerinde olduğunu göstermek için diktafonun başına oturup çalışabilirdim.

Karen:

– Dinlensen iyi olur, dedi. Yarın biraz yorgun olacağını sanıyorum.

– Peki, şu çizelgeler ne olacak? diye sordum. Bir şeyler yapmak istiyorum, biliyorsun. Çatı işinde bu kadar acemi olduğum için kusura bakma.

– Yok canım, iyi bir çalışma yaptın. Akşam yemeğine kadar dinlenebilirsin.

– Mademki böyle istiyorsun, peki.

Bir konserve bira açarak koltuğa gömüldüm.

Sonra iş deniz kıyısına kadar gitti. Dalgaların çarpmasıyla kumlar küçük girdaplar halinde karışıyordu. Arada bir kum fırtınasına tutulmuş gibi kum darbelerini vücuduma yiyorduk. Kum her yere, her şeye hakimdi.

Hepimiz çok iyi yüzücüydük. Dalgaların arasında mantar gibi batıp çıkıyorduk. Karen, bir deniz yatağı kullanıyordu. denizin dibine dalıp, bizi korkutacak kadar uzaklara yüzüp geldikten sonra deniz yatağına tırmanıp dinleniyordu.

Geceleri oyun oynamaktan hoşlanıyordu. Bütün kâğıt oyunlarını, satranç ve dominoyu büyük bir hısla oynardı. İyi bilmediği bir oyun olduğunu hiç sanmıyorum. Bir kere, şehre beraber indiğimiz zaman bilardo oynamayı teklif ettim. İlk atışı yapıp yapmayacağımı sordu. Hiç düşünmeden:

– Hayır, dedim. Sen başla.

Oyuna başladı. Istakayı kullanmama fırsat kalmadan masayı üç kere temizledi. Niihayet sıram geldiği zaman eve dönmemizi teklif ettim.

– Bir daha oyuna ilkin sen başlarsın, dedi.

Bunun benim için bir avantaj olacağını ima etmek istiyordu. Çok iyi oynadığı ve oyunu kimseye karşı kaybetmek istemediğinden, arada sırada topu kaçırmanın oyunun şartından

olduğunu bilmiyordu. Onunla pingpong oynamak da umutsuzdu; ancak Bill Tilden onun servislerini karşılayabilirdi. Onu yenebileceğim hiç bir oyun yoktu.

Bir gece, gaipten haberlere ait kitaplar hakkında tartıştıktan sonra, Hudson nehrinde, bir gezinti gemisiyle yaptığımız yolculuğu hatırlattım.

İsimleri aklımıza gelmeyen unutmuş olduğumuz olaylardan söz ederek gece saat ikiye kadar oturduk. Geçen zamanla kıyaslanarak, yıldızlara ait âlemle ilişkiler kurmuş olmalıydık. Her zaman olduğu gibi garip kişilerin isimlerini yine ben söyledim... Jacob Boehme, Swedenborg, Paracelsus, Nostradamus, Claude Saint Mertin, Ignatius Loyola, Marquis de Sade ve bunun benzeri kişiler. Karen, aldığımız mesajları not etti.Ertesi günü diktafona okuyacağını söyledi. 1352-CZ 240. (18) numarayla dosyalanacaktı. Haftalar sonra diktafonlardan Karen'in sesini duyduğum zaman çok şaşırdım. Karen gaipten alınan mesajları diktafona gerçekten de okumuştu.

"İyi yiyoruz. Zaman ağır geçiyor. Yarın çelenk eğlencesi Paracelcus."

Kahkahadan kırıldım. Demek bizim salak bunları kayda alıyordu! Bu numara altında başka neleri dosyaladığını merak ettim. Önce kart dosyalarına baktım. En azından elli tane başka yere müracaat işareti vardı. Dosya ve dosya kutularını çıkardım. Dosyalardaki notlar gelişigüzel kâğıtlar üzerine alınmıştı: Kâğıt peçete parsaları, tuvalet kâğıtları, sayım kartları falan filan. Bazısı metroda konuşulan bir arkadaştan kapılan sözlerden ileri gitmiyordu; bazısı muhtemelen tuvaletdeyken aklıma gelen bir fikrin üzerine yürütülmüş düşüncelerdi. Bazen bir kitaptan yırtılmış sayfa üzerinde, kitabın ismi, tarihi, yazarı ve ne zaman alındığı not edilmişti. Çince ve Farsça dahil en azından bir düzine yabancı dilde bibliyoğrafyolar vardı.

Garip bir kroki beni son derece ilgilendirdi; bir gün sormaya karar verdim, fakat sormadım. Anladığım kadarıyla, ruhların bulunduğu tek bölgenin haritasını temsil ediyordu; hudutları bir seans sırasında bir medyum tarafından verilmişti.

Kötü bir rüyanın geodetik incelemesi gibi görünüyordu. Yerlerin adları, kimsenin bilmediği bir dilde yazılmıştı. Fakat Karen bunun tercümesini başka bir kâğıda karalamıştı. "Notlar" diye başlıyordu. "Aşağıdaki yer isimlerin tercümesi Madam X. üzerinde çalışan Quincey tarafından gönüllü olarak yapılmıştır. Coleridge'in ölümünden önce bunları onayladığı söylenir, fakat bu şehadeti doğrulayan kâğıt geçici olarak kaybolmuştur."

Söylediğim gibi, bilmediğim bir sebepten ötürü bu konuyu Karen'e hiç açmadım. Doğrusu, işimiz dışındaki konuşmalarımız çok azdı; birinci neden ağzının sıkı olması, ikinci neden sorulan bir şey ne kadar basit olursa olsun o şey üzerinde saatlerce konuşması, üçüncü neden geniş fikir sahasından ötürü gözümün korkmuş olmasıydı. Çok büyük konuları kapsayan kitaplarını zevk için doya doya okuyordum. Yunanca, Latince, İbranice ve Sanskrit dillerini kolaylıkla okur; Rusça, Türkçe ve Arapça dahil, bir düzine dili rahatlıkla konuşurdu. Sadece kitaplarının başlıkları başımın dönmesi için yeterliydi. Beni en çok hayrete düşüren, geniş bilgi sahasını günlük konuşmalarımıza aktarmasıydı.

Kimi zaman, beni son derece cahil bir kişi olarak kabul ettiğini hissederdim. Bazen, yalnız Thomas Aquinas'ın cevaplandırabileceği sorular sorardı. Arasıra üzerimde, beyni fazla gelişmiş bir çocuk izlenimi yaratırdı. Şakadan anlamazdı ve tahayyül yeteneği hemen hemen yoktu. Dış görünüşüyle model bir kocaydı; karısının bütün hareketlerine dikkat eder, onun en küçük bir isteğini bile gözden kaçırmaz görünürdü. İnsandan yapılmış bu hesap makinesiyle evli olan kadının neler düşündüğünü merak etmemek elimden gelmezdi. Muhtemelen her şey plâna göre yürütülürdü. Cinsel birleşme bile. Belki de cinsel birleşme günlerinin bile özel bir dosyası vardı.

Bir gün, kitaplıkta bulduğum Elie Faure'un bir kitabını okurken yakaladı. Yunan Sanatı'nın kaynakları bölümünü açan yazıyı henüz okumuştum:"Şartlı olarak harabeye saygı duyarız, onları tekrar inşa etmeyiz. Sırlarını öğrendikten sonra, yüzyılların külleriyle örtülmelerine göz yumarız. Ölülerin ke-

miklerini örten bu kül tabakası ebedî bir örtüdür. Eskinin gittiği yön ihtirasımızı kabartabilir..."

Bölümü henüz bitirdiğim zaman üstüme geldi.

– Ne? diye şaşkınlıkla haykırdı. Elie Faure'u mu okuyorsun?

Şaşkınlığının nedeninin anlayamamıştım.

– Neden okumayayım?

Bir dakika kadar tereddütle durdu, kafasını kaşıdı, sonra kesik kesik:

– Bilmiyorum, Henry... Hiç düşünmemiştim... Hay Allah! Bunu gerçekten de ilginç mi buluyorsun?

– İlginç mi? İlginç de söz mü, Elie Faure için deli oluyorum.

– Nerede kaldın? diye sordu.

Söyledim.

– Ah, anladım, dedi.

Sonra bölümü okudu.

– Keşke böyle kitapları okuyacak zamanım olsa, dedi. benim için gerçekten lüks sayılırdı.

– Anlayamadım.

– Böyle bir kitabı insan, hayatının erken yıllarında okumalı ve içindekileri ezerlemeli. Zaman ayırabildiğin için şanslısın. Edebiyatı hâlâ seviyorsun.

– Peki, sen?

– Sadece arabacı beygiriyim o kadar. Hayallerimi hep geride bıraktım.

Kitaplığı başımla işaret ettim.

– Oradaki bütün kitapları okudun mu?

– Çoğunu. İçlerinden kimisini boş zamanların için ayırdım.

– Paracelsus'un birçok kitabı olduğunu görüyorum. Şöyle bir göz attım, ama beni şaşırtıyor.

Attığım bu yeme saldıracağım düşünmüştüm, ama hayır, yanılmıştım. Onu biraz deşebilmek amacıyla:

– Peki, Nostradamus, diye sordum.

Yüzünün birden aydınlanması beni çok şaşırttı.

– Ah, bak bu başka bir hikâye. Neden sordun... Onu okuyor muydun?

– İnsan Nostradamus'u okumaz. Onun hassında okuyordum. Beni en çok ilgilendiren, oğlu Caesar'a hitap eden bölüm. Olağanüstü bir belge, birden fazla sebepten. Bir dakikanı ayırabilir misin?

Başıyla evetledi. Yerimden kalkıp kitabı aldım ve birkaç gün önce beni alevlendiren bölümü bulup açtım.

Sonra okumaya başladım.

Okumayı birden keserek:

– Eh, dedim. Bu kitapta beni şaşırtan iki bölüm var... Belki sen açıklayabilirsin.

Sözünün ettiğim bölümlerden pasajlar okudum.

– Ne dersin?

Cevap vermeden önce uzun uzun düşündü.

– Son derece karışık bir şey sorduğunun farkındasın, Henry, dedi. Sana önce şunu sorayım, Evelyn Underhill ya da A.A. Waite'ten okudun mu hiç?

Okumadığımı anlatmak için başımı salladım.

Sözüne devam etti.

– Bu şaşırtıcı yazının anlamını sezinlemiş olsaydın bana böyle bir soru sormayacaktın, bu muhakkak. Eğer kusura bakmazsan sana başka bir soru sormak isterim. Bir kâhin, batım ve mevhum arasındaki farkları anlıyor musun?

Bir dakika tereddüt ettim, sonra:

– Tam olarak değil, dedim. Fakat ne demek istediğini anlıyorum. Eğer zaman tanınırsa bu soruların cevabını belki verebilirim.

– Boş ver, sadece bilgini kontrol etmek istemiştim. Bu konuşmalardan biraz şaşırmıştım.

– Böyle bir başlangıç yaptığın için kusuruma bakmamalısın, dedi. Pek nazik olmuyor, değil mi? Okul günlerinden kalma bir alışkı sanırım. Bak, Henry... zekâ başka... doğal zekâ başka... doğal zekâ demek istedim, bilgi başkadır. Bilgi ve eğitim, demek daha doğru olurdu. Çünkü ikisi beraber yürür. Öğ-

rendiklerini rasgele toplarsın. Şiddetli bir disiplin altında yetiştim. Bunu söylüyorum ki, sorularına neden doğrudan doğruya cevap vermediğimi anlayasın. Bu konularda değişik dil kullanıyoruz, sen ve ben. Bir bakıma, deyimin kusuruna bakma, bilgili bir vahşisin. Zihin gücün belki benimki kadar, belki de benimkinden çok daha yüksek. Fakat bir konuya yaklaşma şeklimiz tamamen ayrı açılardan oluyor. Öğrenim tecrübelerim, senin yeteneklerini anlamamı önleyebilir. Sen de benim boşuna konuştuğumu düşünürsün.

– Konuya giriş şekli beni ilgilendirmiyor. Sorumun cevabını kesin olarak verebildikten sonra, ne söylersen söyle umurumda olmaz.

– Ben de senin bu şekilde konaşacağını biliyordum. Senin için verilecek cevap çok basittir. Ama benim için böyle değil. Soruları eleştirmeden cevaplandırmamayı öğrendim... Bütün bunlar sana cevap olmuyor, değil mi? Şimdi bakalım... tam olarak ne öğrenmek istiyorsun? Bu çok önemli, çünkü, verilecek cevap yanlış olabilir.

Nostradamos'un sözlerini tekrar okudum: "Hayal gücüyle daha az etkilenir."

Cümleyi bitirir bitirmez söylendim.

– Boş ver, şimdi ne demek istediğini çok iyi anladım.

– Anladın mı? Hıh! Şu halde bana anlat bakalım, ha?

– Denerdim, dedim. Fakat önce şunu bilmeni isterim. İnsanın bir şeyi anlaması başka, anlatması başkadır. Eğer sen, bir istatistikçi ya da matematikçi yerine bir kâhin olsaydın, seninle Nostradamus arasında bir ayrım yok derdim. Yani, çalışmalarınız yönündün, Kehanet sanatı Tanrı vergisidir, ve yanılmıyorsam, matematiğe ait doğal yetenek de Tanrı vergisidir. Nostradamus, doğal vergisini her zaman alışılagelen bir yolda kullanmamış. Bildiğin gibi, Nostradamus, sadece astroloji dalında ilerlemiş, sihirbazlık dalında da büyük aşamalar yapmıştır. Gizli, ya da yasak olan şeyler hakkında bilgisi vardı. Sadece doktor değil, ayrı zamanda piskologdu. Bunun gibi birçok yeteneklere sahipti. Kısacası, öyle çok şeylerle işbirliği yapıyordu

ki, sonunda kanatları kırıldı. Kendi kendisini, bilginlerin yaptığı gibi,bilgi yönünden kısıtladı...

Sözüme kesiksiz devam ettim. Karen, büyük bir dikkatle anlattıklarımı dinliyordu. Sözümün bir noktasına geldiğim zaman elini kaldırdı ve beni susturdu.

– Ne yazık ki Ortaçağ'da yaşamıyorsun! Büyük bir alim olarak geçerliydin. Bir soru soruyorsun, sonra o sorunun cevabını büyük bir bilgin gibi yine kendin veriyorsun.

Elini omuzuma koydu.

– Söyle bana, dedi. Bütün bu bilgileri nasıl edindin. Ne demek istediğimi anladığın için numara yapmaya kalkma.

Nazlandım.

– Haydi, haydi, nazlanma!

Öylesine içten soruyordu ki, bu içtenliği karşısında kızamaktan başka bir şey yapmadım.

Karen:

– Böyle konuştuğun zamanlar arkadaşların seni anlıyorlar mı? diye sordu. Yoksa, böyle sadece kendi kendinle mi konuşursun?

Bir kahkaha attım. Kim böyle sorulara ciddiyetle cevap verebilirdi? Konuyu değiştirmesini rica ettim.

Sessizce başını sallayarak evetledi. Sonra:

– Fakat yeteneklerinden yararlanmayı düşünmüyor muydun? diye sordu. Anlayabildiğim kadarıyla, zamanını boşuna harcıyorsun. MacGregor ve Maxie Schnagid gibi salaklarla boşuna vakit kaybediyorsun.

Biraz kızmıştım.

– Sana öyle gelebilir, dedim. Benim içinse, durum tamamen değişik. Bir düşünür olmak istemediğimi bilmelisin. Yazmak istiyorum. Yaşantı hakkında yazmak istiyorum. İnsanlar, her çeşit yaratıklar benim için ekmek ve su gibidir. Tabiî, başka şeylerden de söz etmesini severim. Arasıra, kendimin bir sanatçı olduğunu düşünürüm. Bazen de görüşümün güçlü olduğunu zannederim. Nostradamus ya da Paracelus'u okuduğum zaman kendimi rahat hissederim. Eğer hikâye unlatmasını öğrenebilirsem, kendimi mutlu sayacağım. Oyunu, sadece oyun

olduğu için severim. Her ne olursa olsun, içinde yaşadığım bu insanlar dünyasını severim. Kendimi onlardan ayırmak istemem. Belki de yazar olmak istememdeki neden, insanlara daha yakın olma imkânını bulacağım.

Karen:

– Henry, dedi. Ancak anlamaya başlıyorum. Seni çok yanlış anlamışım. Başka zaman... bu konularda yine konuşmalıyız.

Bu söz üzerine özür dileyerek çalışma odasına kapandı. Yarı trans halinde yerimden kımıldamadan bir süre oturdum. Sonra hiç düşünmeden, dalgın bir tavırla, Karen'in elimden alıp bir kenara bıraktığı kitaba uzandım.

Karen'le konuşmamızın üçüncü günü Karen'in annesi geldi. Yanında da eski dostlarından bir adam vardı.

Karen'in annesi! Karen'de olmayan her şey onda vardı. Her ne yaparsa yapsın, üzerinden sıcaklık fışkırıyordu. Çın çın öten kahkahaları bütün sorunları eritip ortadan yok ediyordu. Kendisini beğenip etrafına caka satan tiplerden değildi. Çevresine konuşması ve hareketleriyle neşe saçıyordu. Söylenenleri hiç itiraz etmeden kabul ediyordu.

Yanında getirdiği adam, yumuşak karakterli, arasıra valilik için adaylığını koyan, fakat her seferinde kaybeden bir kişiydi. Dünya olayları üzerine görüşleri çok güçlü ve doğruydu. Wilson'un Versailles'de bulunduğu sırada, onun etrafında toplanmış olan kimselerin arasında bulunmuştu! Güney Afrika'nın müstehcen sözlerini biliyordu; Eugene V. Debs'in çok yakın arkadaşıydı; Yunancadan çeviriler yapmıştı.

Çoy iyi satranç oynuyordu ve bu oyun hakkında bir kitap yazmıştı. Onunla konuştukça, kişiliğindeki çok değişik yönleri anlıyor ve etkisinde kalıyordum. Çok da yer dolaşmıştı! Tibet, Arabistan, Ester Adaları, Tierra del Fuego, Titacaca gölü, Grönland, Moğolistan... Ne arkadaşlar edinmişti... Hep yolculuk yaptığı zaman! Bu kişileri şöyle sıralayacağım: Rabindranath Tagore, Alexander Berkman, Canterbury Piskoposu, Kont Keyserling, Henri Rousseau, Max Jacob, Aristide Briand, Thomas Edison, Isadora Duncan, Charlie Chaplin, Eleanora Duse...

Onunla bir masada oturmak, Socrates'la aynı masada oturmaya benziyordu. Diğer yetenekleri yanında, şaraptan da anladığını ortaya koyuyordu. İyi yememize, iyi içmemize özellikle dikkat ediyordu. Yemek sürüsünde Aztek Uygarlığı'ndan Atilla'ya kadar, her konu hakkında konuştuğu zaman, canlılar üzerinde konuştuğu zamanki inceliği, saygıyı gösteriyordu. İnsanları çok iyi anlıyordu. Ayrıca, kuşlar ve diğer hayvanlar hakkında da bilgisi vardı. Anayasayı ezbene biliyordu, satranç denkelemleri hazırlayabiliyordu; kıtalardaki olaylar, enternasyonal kanun, balistik, tedavi sanatı üzerine ilmî eserler yazmıştı.

Karen'in annesi çevresine neşe saçıyordu. İnsanın kulaklarını çınlatan kahkahaları, sarı bir hastalık gibi herkese geçiyordu. Konuşulan konu ne olursa olsun, o konu üzerine söyledikleri konuşmalara renk katıyordu. Onun da bilgisi yabana atılamayacak kadar çoktu, ama bunu hafiften alıyordu. Karen, annesinin gelişiyle, sanki yeni doğmuş, yaşamaya yeni başlamış bir çocuğa dönmüştü. Annesi ona, yaşından fazla büyümüş bir çocuk muamelesi yapıyordu. Arasıra, onun sadece bir aptal olduğuna değiniyordu.

– Senin bir tatile ihtiyacın var, Bugüne kadar beş çocuğun olmalıydı, diye takılırdı.

Ya da şöyle söylerdi:

–Neden birkaç aylığına Meksika'ya gitmiyorsun? Burada kokacaksın?

Kendisine gelince, Hindistan'a bir yolculuk düşünüyordu. Bir yıl önce Afrika'da bulunmuştu. Oraya bir avcı olarak değil, bir etnolog olarak gitmişti. Hiç bir beyaz kadının ayak basmadığı bölgelere korkusuzca girmişti. Korkusuzdu, fakat dikkatsiz değildi. En kuvvetli insanların bile çekineceği durumlara, gözünü kırpmadan dalar ve her türlü koşullara kolaylıkla uyabilirdi. İnancı ve bağlılığı vardı ki kimse tarafından bozulamazdı. Süslenmedikten sonra kimse onun yanına sokulmazdı. Bazen de bana, uzak Pasifik'teki Dünya cennetinde yaşayan, kraliyet soyunun son kalıntıları olan Polonyalı ka-

dınları hatırlatırdı. Ana rahmine düşmeden önce seçebileceğim bir anaydı. Yaratılmamız için gerekli ilkel elemanları kendisinde toplayan bir anaydı. Yeri, denizi ve göğü ahenkle birleştiren bir anaydı. Bilinç altı, sanki kendi arzusuyla harekete geçiyormuş gibiydi. En büyük işleri bile kolaylıkla yapmasını biliyordu. Kanatları, yüzgeçleri, ayakları, pençeleri ve solungaçları varmış gbi görünüyordu. Her şeye karşı hırslı ve istekliydi. Her dili anladığı halde çocuksu konuşmasını elden bırakmamıştı. Neşesini hiç bir şeyin dağıtmasına imkân yoktu. Sadece ona bakmakla bile insan kaybolmuş zannettiği cesaretini hemen bulabilirdi. Sorun diye bir şeyin varlığım tanımıyordu. Gerçeğe bağlıydı, fakat kutsal gerçekleri tercih ederdi.

Hayatımda ilk kez bir anaya baktığım zaman zevkleniyordum. Meryem Ana'nın görüntüsü bana hiç bir şey söylemezdi; onlar çok parlak, çok şeffaf, çok oynak, çok inceydi. kendime göre bir görüşüm vardı... daha karanlık, daha maddî, daha esrarlı, daha kuvvetli. Onun böylesine sağlamlaşabileceği aklıma gelmezdi. Böyle tiplerin varlığını tasavvur ederdim, ama sadece dünyanın uzak yerlerinde bulunduğunu düşünürdüm. Geçmişte onların varlığını hissetmiştim; Etruya'da, eski İran'da, Çin'in altın günlerinde, Malay'da, efsanevî Irlanda'da, Polinezya'da. Fakat böyle birini çevremde görmek, onunla aynı sofrada yiyip içmek, beraber gülmek... aklımın ucundan bile geçmeyen şeylerdi.

Her gün onu başka bir yönden görüyordum. Her gün peçenin düşmesini bekliyordum. Fakat hayır, her gün daha endamlı, daha harikulâde, daha gerçek oluyordu.

Benim için artık bir süper-insan olmayı beklemek diye bir şey söz konusu olamazdı. İnsanlığın hudutları benim için artık kısıtlı değildi. Tanrı'nın bize verdilerine karşılık, bizden istenen sadece gerçek kişliğimiz bulmaktı. Sanki bir insanın açığa vurduğu yaratılışının tamamen tersiymiş gibi, o insanın muhtemel yaratılışından söz edilir. Karen'in annesinde doğal yaratılışın gelişmiş oldukğunu görüyordum.

Ne yazık ki annesinin ve dostunun ziyareti ancak birkaç gün sürdü. Onların gidişinden hemen sonra, Karen şehirde yapılması gereken işleri olduğunu söyleyerek hep birlikte şehre inmemizi istedi. Tiyatroya, konsere gidip biraz eğlenmenin hepimiz içim yararlı olacağım söyledi. Biraz dinlendikten sonra sahildeki eve dönecek olursak daha iyi ve verimli çalışacağımıza inanıyordu. Annesinin ziyaretiyle Karen'in yoldan çıktığını kavradım.

Şehirdeki dairesi korkunçtu. Ne zamandan beri süpürge görmediğini anacak Allah bilirdi. Mutfaktaki çöpler kimbilir ne zamandan beri dökülmemişti. Evi fareler, karıncalar, hamam böcekleri, tahtakuruları ve her çeşit böcek istilâ etmişti. Masaların, yatakların , sandalyelerin, divanların, komodinlerin üstü hir çeşit eşya, kağıt, çizelge ve pânlarla doluydu. En azından ağızları açık beş mürekkep şişesi vardı. Yarı yenmiş sandviçler kâğıtların arasına sıkışıp kalmıştı. Yüzlerce sigara izmariti gözün görebileceği her yere saçılmıştı.

Ev öylesine pisti ki, Karen ve kansı bir otele yerleşmeye karar verdiler. Ertesi gece, evi elimizden geldiği kadar toparlayıp, temizledikten sonra döneceklerdi. Ben, dosyalarını mümkün olduğu kadar, düzene sokacaktım.

Mona'yla yalnız kalabildiğimiz için hayatımızdan memnun olduğumuzdan, evde yapılması gereken işleri umursamadık. Biraz yiyecek alabilmek için Karen'den bir onluk aldım. Onların gidişinden hemen sonra dışarı çıktık ve gerçekten iyi bir yemek yedik. İyi kırmızı şarapla, güzel bir İtalyan sofrası...

Eve dönüp merdivenleri çıkarken burnumuza kadar gelen kokunun farkındaydık.

Mona'ya:

– Hiç bir şeye dokunmayacağız, dedim. Hemen yatalım, yarın buradan gideriz. Artık usandım.

– Onları görüp artık ayrılacağımıza haber vermek daha doğru olmaz mı?

– Bir not bırakırım, dedim. Bir şeyi uzatmak canımı sıkıyor. Onlara bir borcumuz olduğunu sanmıyorum.

Yatak odasını rahat bir gece geçirebilecek kadar temizlememiz bir saat sürdü.Yine de kirli çarşaflarda yatmamız gerekiyordu. Nereye dokunsak elimizde kalıyordu. Perdeyi kapamak bile bir matematik problemini çözümlemekten zordu. İkisinde bir çeşit deli olduğuna karar verdim. Tam yatmak üzereyken yatağın üstündeki rafın şaka ve ayakkabı kutularıyla tıklım tıklım olduğunu fark ettim. Her kutunun üzerinde, içindekinin rengini, büyüklüğünü belirten yazılar vardı. Kutularda gerçekten de ayakkabı ve şapka olup olmadığını anlamak üzere kutuları açtım. Evet, içleri doluydu. Hiçbirinin giyilecek hali kalmamıştı. Bu benim için, bardağı taşıracak son damla olmuştu.

– Herif deli, dedim. Gerçekten de zırdeli .

Tahtakurularından ötürü rahat uyuyamadığımız için sabah erkenden kalktık. Acele birer duş aldık ve çamaşırlarımızın bitlenmediğinden emin olmak için iyice gözden geçirdikden sonra kampı toplamak üzere harekete geçtik. Bir not yazmak hevesine kapıldım. Onları bir daha görmemek amacında olduğum için yazacağım notun güzel olmasını istiyordum. Çevreme bakınarak uygun bir kağıt aradım. Duvardaki haritayı görünce çekip aşağı aldım ve boyaya batırdığım bir süpürge sapını kalem gibi kullandım. Elveda yazısını, otuz metreden okunabilecek büyüklükte hiyeroglif harflerle yazdım. Büyük çalışma masasının üzerindekileri elimin tersiyle itip yere yuvarladım. Haritayı masanın tam ortasına koydum, üzerine en kokmuş çöpleri yığdım. Bunu gözden kaçırmayacağından emindim. Sahnenin hatırımda kalmasını istermiş gibi son defa dönüp arkama baktım. Sokak kapısına geldiğim zaman birden geri döndüm. Yapılacak son bir iş vardı... yazıya bir "hamiş" eklemeliydim. Sivri uçlu bir kalem ceçerek karınca duası gibi bir yazıyla "K" harfine dosyalanmak üzere aklıma hangisi isim geliyorsa yazdım.

Merdivenden inerken, kartımı da bırakmadığıma üzüldüm.

Tombs'un karşısındaki küçük bir büfede neşeyle kahvaltı ederken, epey karanlık görünen geleceğimizi tartıştık.

Mona:

– Öğleden sonra neden bir sinemaya gitmiyorsun? dedi. Hoboken'e yada başka bir yere gidip şansımı deneyebilirim. Akşam yemeğinde Ulric'te buluşuruz... ne dersin?

– Güzel, dedim. Fakat bu sabah ne yapacağım? Saatin henüz sekiz olduğunu unuttun mu?

– Neden hayvanat bahçesine gitmiyorsun?... Otobüse bin. Kısa da olsa, yolculuk sana iyi gelir.

Mona, bundan daha iyi bir teklif yapamazdı. Kendimi yaratıklar dünyasına atacak kadar iyi hissediyordum. Canımın istediğini yapabilecek durumda olduğum için sabahın bu erken saatinde hayvanat bahçesinden başka bir yere zaten gidemezdim. Otobüsün ikinci katında oturacak, işe yetişmek üzere koşanları seyredecektim. Bir dakika kadar hayattaki işimin ne olabileceğini düşündüm. Bir yazar olmak istediğimi hemen hemen unutmuştum. Yalnız bir şey biliyorum... bir çöpçü olarak yaratılmamıştım. Ne köle olabilirdim ne de bir kâtip.

Köşe başında Mona'dan ayrıldım. Beşinci Cadde'de kuzeye giden bir otobüse atladım ve üst kata tırmandım. Yine hürdüm! Birkaç derin nefes alarak ozonlu havayı içime çektim. Central Park boyunca giderken, Beşinci Cadde'nin kenar kısmına yaslanmış duran sönük malikânelere dikkatle baktım. Onların çoğunu, uşaklar, ya da hizmetçiler kapısından girdiğim için biliyordum. Evet, Roosevelt'in malikânesine, on dört yaşındayken öteberi götürüp getirdim. Banker olan yaşlı Bay Roosvelt'le dört dev oğlunu hâlâ her sabah, Wall Caddesi'ndeki bürolarına yayan yürüyüp yürümediklerini merakla düşündüm. Biraz ötedeki ihtiyar Bendix'in malikânesini tanıdım. Süslü püslü yelek düğmelerine bayılan kardeşi çoktan ölmüştü.Fakat H.W. muhtemelen sağdı ve terzisinin, takımlarını sağ tarafta taşıdığını unutmuş olmasına söylenip duruyordu. O adamı hiç sevmezdim! Onu öfkelendirdiğim günlerin çok gerilerde kaldığını gülümseyerek düşündüm. Şimdi her halde çok ihtiyarlamıştı ve ona uşağı bakıyordu. Sadık uşak... aşçı, kâhya,

şöför olan uşak! Kendisini nasıl da hep meşgul ederdi! Gerçekten, zenginler acınacak insanlardı.

İşte böyle... anımsama üstüne anımsama. Birdenbire Rothermel'i hatırladım. Baş ağrısıyla yataktan kalkıp, kendi oturağına takıldığını, sonra küfür kıyamet odanın içinde saksağan gibi seke seke dolaştığına tahayyül edebiliyordum. Eh, Mona'yı tekrar görmesinin onun için hayatın en önemli bir günü olacağını biliyordum. (Mona'nın o tarafa gittiğinden emindim.)

Rothermel'in sabah kalktığı zamanki durumunu düşününce, tanıdığım değişik kimselerin sabahlan nasıl karşıladıklarını da düşündüm. Zevkli bir oyundu. Arkadaş ve doslardan şöhretler âlemine daldım... sanatçılar, aktörler ve artistler, politik kimseler, suçlular, dinî liderler her sınıf ve seviyedekiler. Büyük tarihî kimselerin alışkılarını araştırmaya başladığım zaman oyun benim için gerçekten de çok ilginç oldu. Caligula günü nasıl karşılardı? Beynimi bir sürü belirsiz kişiler sardı; Sör Francis Bacon, Hazreti Muhammet, Şarlman, Jül Sezar, Anibal, Konfiçyüs, Tamerlane, St. Helena'lı Napolyon, Herbert Spencer, Modjeska, Sör Walter Scott, Gustavus Adohphus, Fiedrich Barbarossa, P.T. Barnum...

Bronx Park'a geldiğim zaman buraya geliş sebebini çoktan unutmuştum. İlk defa sirk gördüğüm günü düşünüyordum. Her çocuğun idealinde yaşayan bir kahraman vardı. Benimki Buffalo Bill'di. Onu çok severdim. Tozu dumana katarak ortaya çıkıp seyircileri selâmlaması görülecek şeydi. Uzun kıvırcık saçları, sarkık bıyıkları vardı. Bir eliyle atın dizginlerini diğer eliyle tüfeğini tutardı. Sahneye çıkışından bir dakika sonra usta silâh atışlarına başlardı. Ne adamdı! Dostları en berbat Kızılderili kabilelerinin reisleriydi... Sioux, Commanche, Crow, Backfeet.

Selâhattin Eyyubî, onu izleyenlğr için ne ise, Buffalo Bill de bizim için öyleydi. Bir çocuk idealinde bulunan bir şeyi imkânı yok unutmazdı. Eh, bütün bu düşünceleri bir kenara atmam gerekiyorrdu, çünkü hayvanat bahçesine gelmiştik. Gör-

düğüm ilk hayvan bir zürafa oldu. Sonra bir Bengal kaplanı, bir gergedan, bir tapir gördüm. Ah, işte maymunlar orada! Psikolojik sistemi, vahşi hayvanlara bakmak kadar hiç bir şey temizleyemez. Tabula rasa. Yaratılışlarının gerçek ismi bu. insan, yılanların yağmur gibi yağdığı Adem'in dünyasına doğru kayıyor. Gelişme hiç bir şeyi açıklamıyor. Zamanın başından beri habersiz, sonuna kadar da beraber olacağız. Yıldızlar, yıldız kümeleri, kıtalar akıyor; insanlar birlikte akıntıya kapılmış sürükleniyor; evrende her şey boşluğun bir noktasına doğru akıyor. tann da muhdemelen akıyor, hem de yaratıklarıyla beraber.

Bu düşüncelerin akışıyla sürüklenirken Renée Tietjen'i hatırladım. Renee, On yaşındayken beraber oynadığım Richies Tietjen'in kız kardeşiydi. Bu Richie, kana suşamış Fransızların zuhaf askerine benziyordu. Eğer onu kızdıracak olursan, ısınıp bir tarafını rahatlıkla koparırdı. Hırsız-polis oynarken Richie'yi muhakkak kendi tarafına almak zorundaydın. Arasıra kız kardeşi Renée, bahçe kapısında durup bizi seyrederdi. Renée, o zaman Richies'den altı yaş büyüktü; on altı yaşında kadınlaşmış bir genç kızdı. Bizim için çocuklara göre de son derece güzel ve çekiciydi. İnsan ona yaklaştığı zaman kullandığı parfümün kokosunu kuvvetle alırdı. Yoksa bu koku, sadece taze tenin kokusu muydu? Sokakta oynamaktan vazgeçtikten sonra Renée Tietjen'i bir daha aklıma bile getirmemiştim. Şimdi birdenbire ve hiç sebep yokken onu düşünüyordum ve hayali gözlerimin önünde dans ediyordu. Kapının yanındaki demir parmaklıklara yaslanmış duruyor ve rüzgâr ince ipek elbisesini dolgun vücuduna yapıştırıyordu. Şimdi, onun neden bu kadar çekici olduğunu kavrıyordum. Renée, Fransız madonnalarının bir koyası gibiydi. Sarı saçları ve deniz yeşili gözleriyle insanı kandıracak kadar güzeldi. Daima sassiz, daima bir melek gibi. Rüzgârın altında ince bir dal gibi sallanırdı. Ergenlik sivilceleri gibi sipsivri duran memeleri, rüzgârın eteklerine yaptırdığı bacaklarının birleştiği yerdeki üçgen, canlı ve duyguluydu. Rüzgâr sangi bir geminin pruvası gibi karşılıyordu... Ondan birkaç adım ötede

deliler gibi dövüşüyor, birbirimiz tırmalıyor, hırpalıyor, boğuşuyorduk.Renée daima yerinden kımıldamadan bizi seyrederdi. Dudaklarında her zaman hüzünlü bir tebessümle bize bakardı. Kimisi onun bir erkek tarafından aldatılmış olduğunu, kimi de sakat olduğunu söylerdi. Kimse doğrudan doğruya onunla konuşmak cesaretini gösteremezdi. Biz oyuna başladığımız zaman parmaklıkların önündeki yerini alır ve bizi bir heykel gibi kımıldamadan seyrederdi. Arasıra, rüzgâr eteğini biraz kaldırınca, dizkapaklarının üstünden görünen bembeyaz teni nefesimizin boğazımızda düğümlenmesine sebep olurdu. Akşam doğru ihtiyar Tietjen, elinde bir kırbaçla evden çıkardı. Richie'yi elbiseleri yırtılmış, yüzü gözü toz içinde görünce kırbacını şaklatır ve Richie'ye indirirdi. Richie'nin ağzından tek kelime bile çıkmazdı. Baba Tietjen, kızını sert bir şekilde selâmlar sonra ön kapıda gözden kaybolurdu. Bu garip sahnenin sonunu hiç kimse bilmezdi.

Bütün bu anılar öylesine güçlü geriye gelmişti ki birkaç not almaktan başka çare bulamadım. Bir kâğıt ve kalem bulabilmek için parktan dışarı uğradım. Nihayet, Yahudi bir kadın tarafından işletilen kırtasiye dükkânı buldum. Kadının başında, hamamböceği kanadı renginde takma saç vardı. Her nedense zorluk çekiyordu. İşaretle anlatmaya çalıştım. Sağır olduğumu zannederek haykırmaya başladı. Ben de haykırdım. Kadın korkarak dükkânın arka tarafına kaçtı ve yardım için haykırmaya başladı. Dükkândan çıktım ve köşede bekleyen otobüse atladım. Kanepenin üzerinde terkedilmiş bir gazete buldum. Hemen elime alıp boş yerlerine not almaya başladım. Boş yerler dolduktan sonra yazıların üstünü arap saçı gibi yazıyla doldurdum. Morningside Park'a geldiğim zaman gazeteyi pencereden fırlatıp attım. Sanki cinsel tatmin olmuş gibi rahatladım. Renée'nin hayali yavaş yavaş silinmişti. Genç kızın zürafalar, develer, Bengal kaplanları ve arslanların kükremesiyle beraber kaybolduğunu hissetmiştim. Bütün bunları Ulric'e anlatacaktım. Onun bunları duymaktan hoşlanacağım biliyordum. Ancak, Ulric, bir muz kampanyasının tam ortasında boğulmak için uğraşıyordu.

IX. Bölüm

Yine Fart Greene Park'tan fazla uzak olmayan insanı yatıştırıcı çevrede oturuyoruz. Cadde, bir bulvar kadar alabildiğine geniş. Evler kaldırımların çok içerlerinde ve genellikle esmer taşlardan yapılmış. Evlerden bazısı, çevreleri yemyeşil çim saha olan gerçek malikânelerdi. Geniş araba yolları bu malikânelerin arka taraflarında bulunan ahırlara doğru uzanıyordu. Bu çevrenin havası, 1880 ve 1890 yıllarının havasını andırıyordu. Bu çevrenin insanı etkileyen yönü, geleneksel olmasıydı. Her yer, sanki yağlı bezle silinmiş gibi pırıl pırıldı. Tantanalı, zarif, sessiz bir yer... bizim için gerçek bir cennetten farksız.

Tabiî, bu iki odayı bulan yine Mona olmuştu. Ve bir kez daha ev sahibimiz, kendisini nasıl kullanacağını bilmeyen Amerikalı kafasız dullardan, kafadar bir kadındı. Mobilyamızı emanete bıraktığımız ambardan alıp iki odayı döşemiştik. Ev sahibimiz bizi kiracı olarak aldığına seviniyordu. Tatlı sesli, tembel, neşeli bir yaratıktı. Burada her şey yolunda gidecek gibi görünüyordu. Kira ucuzdu; havagazı, elektrik ve su iyi çalışıyordu; iyi yiyor, içiyorduk. Canımız istediği takdirde sinemeye, tiyatroya gidiyorduk. Arasıra, ev sahibimizi hoşnut etmek için kağıt oynuyorduk ve hiç ziyaretçimiz yoktu. Adresimizi bilen tek kişi yoktu. Gelirimizin nereden geldiği hakkında en küçük bilgim yoktu. Mathias hâlâ devredeydi, ve Rothermel, eskisinden çok canlıydı. Fakat başkaları da olmalıydı, çünkü son derece yüksek yaşıyorduk. Ev sahibemiz, çok cömert bir kadındı. Bizi sık sık yemeğe davet ediyor, tiyatroya, sinemaya ve dansa götürüyordu. Onun deyimiyle, biz sanatçıydık, "Bohem" hayatı yaşıyorduk. Kocası bir sigortacıydı ve hayatı sönük geçen bir adamdı. Ev sahibemiz, sözüm ona, kaybolmuş hayatını kazanmaya çalışıyordu.

Bir daktilo ödünç aldım ve bir kere daha yazmaya başladım. Her şeyimiz güzeldi. Güzel, ipek sabahlık, pijamalar, giydiğim yumuşak terlikler hep ev sahibimiz kadının hediyeleriydi; ölü kocasının mirası. Sabahlarımız lüks içinde geçiyordu.

Sabahları saat onda yataktan kalkıyor, pikap tatlı bir müzik çalarken duş alıyor, sonra genellikle ev sahibemiz tarafından hazırlanan kahvaltının başına çöküyorduk. Sofrada taze meyva, kremalı ağaççileği, marmelâtı, sütlü kahve eksik olmazdı. Kendimi bir paşazade sanıyordum. Her ne kadar kullanmıyorsam da çok güzel iki sigara tabakam vardı. Birinin yanında bir de uzun bir ağızlık. Bunları sadece ev sahibemizin yanında, onu memnun etmek için kullanıyordum.

Ev sahibemizi artık "Ev sahibi" diye çağırmamalıydım. İsmi Marjorie'ydi, ve bu isim ona çok güzel uyuyordu. Şehvete düşkün olduğunu gösteren bir havası, sanki daima havayı koklarmış gibi bir hali vardı. Oldukça güzel olan vücudunu göstermekten kaçınmazdı. Özellikle sabahları incecik bir sabahlıka karşımıza çıkardı. Birbirimizi okşamaya başlamamız uzun sürmemişti. İnsanın hem "bilmemnesiyle" oynayabilir, hem de o insanı kahkahadan kırıp geçirebilirdi. İnsanın ondan hoşlanmamak elinden gelmezdi. Yaptığı her şey açıktı. Sahip olduğu şeyler istendiği anda elinden alınabilirdi. Nesi var nesi yok, hiç düşünmeden karşısındakiyle paylaşabilirdi.

Karen'in evinden çok daha değişik bir yerdi! Yalnız yiyecek durumu bile Karen'in evinde gördüklerimizle karşılaştırılamazdı. Bizim odalara bitişik olan odalarının kapıları hiç bir zaman kilitlenmezdi. Sanki hep beraber oturuyormuşuz gibi evin içinde serbestçe dolaşabilirdik.

Sabah kahvaltılarından sonra, genellikle öğe yemeği için iştahımın açılmasına yardımcı olsun diye bol bol yürürdüm. Sonbaharın ilk günleriydi ve havalar çok güzel gidiyordu. Ekseri parka gider, bir sıranın üzerine oturur şekerleme yapardım. İyi yaşantının kolları arasına sıkışıp kalmış gibiydim; çok rahattım, ne düşüncem, ne sıkıntım ne de üzüntüm vardı. Sorumluluk diye bir şey de tanımıyordum. Kendi kendimin efendisiydim ve

bulunmaz bir horozmuşum gibi elleri ve ayakları üstünde bekleyen iki kadına sahiptim. Her gün düzenli olarak bir, iki saat yazıyordum.... günün geri kalan kısmı sevişmek, ziyafet ve eğlenceyle geçiyordu. Yazdıklarım muhtemelen hep hayalî şeylerdi. Çünkü ciddî eser yazamayacak kadar büyük bir hayal aleminde yaşıyordum. Elimin boş kalması için yazıyordum, o kadar.

Arasıra, sırf Marjorie'yi mutlu yapabilmek için, bazı eğelenceli şeyler yazıyor, sonra Marjorie'nin tükenmez deposundan çıkan konyaklarımız yudumlarken yazdıklarımı okuyordum. Kadınlarımın ikisini de mutlu yapmak çok kolay oluyordu. Benden istedikleri tek şey, hareketlerimin devamıydı.

Bazen Marjorie:

– Keşke ben de yazmasını bilseydim, diye söylenirdi.

(Marjorie'ye göre yazma sanatı tam bir mucizeydi.)

Örneğin, kimi zaman fikirleri nereden aldığımı merak ederdi.

– Yumurta gibi yumurtlarsın, dedim.

– Peki, o büyük kelimeler, Henry?

Kelimeleri özellikle yanlış söylerdi. Sonra eklerdi.

– Bu kelimeleri gerçekten de nasıl kullanacağım biliyorsun.

Kimi zaman ağzının içinden şarkı mırıldanırdı. Onun şarkı söylemesini dinlemek bile zevkliydi. Sanki cinsel çekiciliği gırtağından taşardı. Çoğu zaman şarkının tam ortasında kahkahalarla gülmeye başlardı. Hem de ne kahkahalar!

Kimi geceler tek başıma yürüyüşe çıkardım. Parkın hemen karşı tarafında oturduğum için çevreyi iyice tanımıştım. Sakin çevreden çıkıp gürültülü bir ortama girmek insanın başını döndürüyordu. İtalyanlar, Filipinliler, Çinliler ve bir sürü insanın toplandığı bir ortam. Fakir semtin kirli, pis bir havası, kokusu vardı. Hava sanki peynir, salam, şarap, mantar, kuru balık, kahve, gübre, ter ve daha bir sürü kokuyla yoğrulmuş gibiydi. Dükkânlarda çocukluğumdan beri alışık olduğum rutubet kokusu vardı. Cenaze eşyası satan dükkânları (özellikle İtalyanlara ait olanlar), dinî eşya satan dükkânları, hurdacıların leş gibi kirli dükkânlarını, hemen hemen her çeşit dükkânı se-

verdim. İnsan buralarda dolaşırken, kendisini serin bir havadan çıkmış, yoğyun bir havaya dalmış gibi hissederdi. İnsanlar küfür bile etseler, kullandıkları dilin müziksel bir havası vardı. İnsanların giyimleri de çok değişikti, hepsinin kendilerine özgü giyim şekilleri vardı. Atlı yük arabaları hâlâ ortadaydı. Fakat mahallelerde olduğu gibi bütün çocuklar sokaklara dökülür, çılgınlar gibi pislik içinde oynarlardı. Bütün çehrelerde gerçek insanın karakterli onlatımı görmek mümkündü.

Eğer belirli bir yönde yürüyecek olursam, Amerikalıların yaşadıkları bölgeye ulaşırdım. Dostum Ulric, böyle bir yerde doğmadığı için buraları hiç sevmezdi. Böyle yerlerde avare avare dolaşmak mümkündü; insan hangi yönde yürürse yürüsün, ilginç şeylere rastalayabilirdi. İnsan geceleri rüyadaymış gibi dolaşırdı. Her şey tepetaklak, yan yatmış, karışık görünürdü. Kimi zaman kendimi Borough Hall'de, kimi zaman Williamsburg'da bulurdum. Bahriye Meydanı, fantezi eşyalar satan Wallabout Pazarı, şeker fabrikaları, büyük köprüler, değirmenler, tavukçu dükkânları, boya fabrikaları, büyük köprüler, değirmenler, tavukçu dükkânları, boya fabrikaları, mezar taşlarının yapıldığı mermerciler, ahırlar, buz fabrikaları, deri işleri yapılan imalâthaneler, demirciler, kuşçular, balık pazarları, hayvan kesim yerleri, teneke fabrikaları, insanın hemen elinin altındaymış gibi görünürdü. İşte bu semt, kokudan geçilmez bir hale gelirdi, bütün bacalardan çıkan dumanlar birbirine karışır, havayı teneffüs edilmez bir hale sokardı.

Eğer Ulric'in böyle bir yerde benimle beraber dolaştığını düşünürsem aklıma hemen Ortaçağ gelirdi. Yedi Cüceler, Robenson Cruse, Şehzade Simbad ve daha bir sürü şey düşünürdüm. Böyle yerlerde kendimi hep evde... böyle yerlerden filizlenip büyüdüğümü zannederdim.

Böyle yürüyüşlerden sonra Marjorie ile Mona'yı daima beni bekler bulurdum. Her zaman, aperatif için hazırlanmış bir sofra da kurulu olurdu. Marjorie'nin aperatif dediği salam, peynir, zeytin, turşu, sardalya, patates salatası ve Malago şarabından meydana gelirdi. Sofrada hayvar, Hollanda peyyniri ve puding

de eksik olmazdı. Kahvelerimizi ya da içkilerimizi yudumlarken ekseri John Jacob Niles'ın plâklarını dinlerdik. İçinde en çok sevdiğimiz şarkı, "I Wonder As I wonder" şarkısıydı. Adamın sesi insana daima Arthur, Merlin, Guinevere'i hatırlatırdı. O şarkı söylediği zaman sanki yıldızlar daha parlak görünürdü. Şarkı bittikten sonra onun doğmuş olduğu Kentucky'den, Arkansas'ın Blue Ridge dağlarından söz ederdik. Marjorie ekseri mırıldandığı veya ıslıkla çaldığı bir melodinin şarkısına geçer ve bu şarkılar genellikle okul şarkıları olurdu.

Çiftçiler Almanağı'nda sözü edilen güzel bir Eylül ayıydı. O ayda, geyikler büyük bir özentiyle yetiştirilmiş fasulyeleri kemirirdi. Hiç bir şey düşünmeden yaşanacak bir aydı. Penceremizde, büyük ağaçların yer aldığı güzel bahçeleri seyrederdik. Yapraklar kızıl-sarı renge dönüşüyor ve dökülmeye hazırlanıyordu. Rüzgârın sert estiği günler yaprakların havada tüyler gibi uçuşmasına tanık olurduk. Ekseri kahvaltı masasında otururken, arka taraftan görünen bahçelere bakar ve hayale dalardım. Belirli günlerde ne bir dal sallanır, ne de bir yaprak düşerdi; sadece güneşin kızgın ışınlarında vızıldayarak tembel tembel uçuşan sinekler ve arılar hareketli olurdu. Kimi zaman evvelce bu ortamda başka bir kadınla yaşadığımı, çocuk arabası sürdüğümü, çocuğu parka götürüp gezdirdiğimi, çimlerin üzerinde yuvarlanarak oynadığını seyrettiğimi zor hatırlardım. Bu pencerenin önünde otururken geçmişim bulanıklaşır ve ortadan silinirdi; sanki tamamen yabancı bir dünyada yaşıyormuşum gibi hissederdim. İçimi tatlı bir his doldurur, denizde yüzerken oynaşan bir yunus balığı gibi, güle oynaya geçmişe doğru dönerdim. Böyle duygulu olduğum sılarda Mona'ya baktığım zaman onun yabancı bir insan olduğunu zannederdim. Kimi zaman ismini bile unuttuğum olurdu.

Birden omuzumda bir el hissederdim.

– Ne düşünüyorsun?

(Şimdi bile sesinin ne kadar uzaklardan geliyormuş gibi duyulduğunu hatırlarım.)

– Düşünmek mi? Hiç bir şey düşünmüyorum.

Gözlerimde düşünceli ve dalgın bir ifade olduğunu söylediği zaman:

– Öyle sanıyorum ki ne yazacağını düşünüyor.

– Evet, Marjorie, dedim.

Yanımdan ayrılıp beni yalnız bırakmaları üzerine tekrar hayal âlemine dalar giderdim.

Yerden üç kat yüksekte, kendimi havada yüzüyordmuş gibi zannederdim. Bakışlarımın takıldığı çim sahalar, düzgün kesilmiş çalılıklar gözlerimin önünde eriyip kaybolurdu. Gözlerimin önünde sadece gördüğüm rüya kalırdı. Kimi zaman değişik kılıktaki kişiler gözlerimin önünde uçuşurdu; Samuel Johnson, Dean Swift, Thomas Carlyle, Izaak Walton gibi. Kimi zaman zırhları içinde dövüşen insanları görürdüm; bu insanlar savaş meydanlarında, kendi kanlarının arasında boğulup giderlerdi. Hayvanlarda bu hayal denizinde yüzerlerdi; özellikle mitolojiye ait yaratıklar kol gezerdi. Bu görüntülerin hiç birisi beni şaşırtmazdı. Görünmez ayaklarla bu hayaller arasında dolaşır, onlarla beraber yaşardım. Arasıra çocukken geçirmiş olduğum tecrübeleri düşünürdüm; örneğin, sanki insan bir şeyi ilk olarak görüyormuş duyuyormuş gibi. Bu anlarda hem çocuk hem de o çocuğu seyreden isimsiz kişi olurdum. Kimi zaman gördüğüm hayallerin bir parçası haline gelirdim; hayallerin kıvrımlarıyla oynardım; onlardan kendime yeni bir hayal âlemi kurardım.

Bu döneme gördüğüm bir rüya da rastlar ki, bu rüyayı hiç vakit geçirmeden bir kenara yazmıştım, ve sözünü etmeyi gerekli buluyordum...

"Rüyam, beni derin bir uçurumdan Caribbean denizinin ılık sularına fırlatıp atan baş döndürücü bir kâbusla başladı. Hızla dönen, başlangıcı olmayan ve sonsuzda bitecekmiş gibi görünen bir girbada daldım. Bu sonu gelmeyecekmiş gibi iniş sırasında, denizcilik hayatının şaşırtıcı ve büyülü panaroması gözlerimin önünde belirdi. Büyük deniz canavarları, güneşin tozlaşmış ışınları arasında parlayarak kıvrılıp bükülüyor, kökleri belli olmayan büyük kaktüsler denizin derinliklerinde yüzüyor,

rengârenk parıltılarla yanıyordu. Sudaki hayattan, on binlerce mikroskobik hayvancık, parlak toz bulutları gibi peşlerinde birer kuyruk, suyun yüzüne doğru yükseliyorlardı."

"Kulaklarımdaki korkunç uğultunun yerini, yepyeni, gürültülü bir melodi, aldı; yeryüzünün titrediğini, büyük kavak ve huş ağaçlarının yoğun bir sis bulutu içinde yerlere kadar eğilerek hava kırıntılarını toplamaya çalıştıklarını fark ettim. Yoğun sis bulutu yavaş yavaş dağıldı. Haykıran maymunların, kuşların ve çeşitli tropikal hayvanların sesleriyle canlanmış, esrarlı bir ormanda yürüyorum. Omuzumdaki sandığın içinde bir yığın ok ve elimde altın bir yay var."

"Ormanın derinliklerine daldıkça melodi daha kutsallaşıyor, ışık altın rengini alıyordu; zemin kan kırmızısı yapraklarla döşenmişti. Çevrem öylesine güzel ki heyecandan bayılıyorum. Uyandığım zaman ormanın kaybolmuş olduğunu görüyorum. sarhoşluk duygularım içinde, kendimi büyük değer taşıyan soluk renkli bir çoban çadırı önünde buluyorum; tıpkı Puvis de Chavannes'in duvar resimlerini andıran, ancak rüyalarda görülebilecek güzellikte bir çadırdı. Ağırbaşlı, can sıkıcı hayaletler ölçülü, insanı çıldırtacak kadar ağır hareketlerle ileri geri oynaşıp duruyordu. Çadıra girdiğim zaman ufka doğru uzanan bir patikayı takip etmeye başlıyorum. Yunanlıların giydiği bir cüppeye sarınmış, elinde bir vazo bulunan, dolgun kalçalı bir kadın, beni, yumuşak görünüşlü tepelerin zirvesinden belli belirsiz görünen bir kaleye doğru götürüyor. Tepelerin zirvesinde kayboluncya kadar sallanan bu kalçaları izliyorum."

"Elinde vazo bulunan şekil kayboldu. Fakat şimdi gözlerimin önünde daha şaşırtıcı bir manzara var. Sanki bu dünyanın sonuna gelmiş gibiyim. Evrenin ötelerinde saklı olan daha değişik bir dünya içinde bulunuyorum. Vahşetin, hunharlığın kaynaştığı bir dünyada gibiyim. Önümde yükselen kalenin surlarından mızraklar sarkıyor. Fakat beni en çok büyüleyen kalenin rengi."

"Şimdiye kadar hiç görmediğim kızıl bir renk. Duvarlar, lop et renginde... sanki bir bıçakla kesilip açılmış et gibi Kalenin iç-

lerine doğru parlak kızıllık gittikçe koyulaşıyor. Her şey birden kan rengini alıyor."

"Korkuyla bakışlarımı kaçırıyorum ve bakışlarımı kaçırdığım an sahne değişiyor. Önümde şimdi çok rahat görünüşlü ve zengin düşenmiş bir divan var. Bu divanın üzerinde beni bekleyen Maude oturuyor. Onu kuşa benzeyen minicik ağzından tanıyorum. Ağzını açıyor ve hiç beklemediğim bir ses duyuyorum. Şakaklarımın zonkladığını hissediyorum. Bu sırada çırılçıplak olduğunu fark ediyorum. Onu kucağıma almak üzere eğiliyorum; fakat süt rengindeki memelerinin üzerinde yürüyen iri örümceği görünce korkuyla irkilerek doğruluyorum. Sanki cin çarpmış gibi kalenin duvarlarına doğru koşuyorum."

"Ve şimdi garip bir şey oluyor. Büyük kapı, menteşeleri üzerinde gıcırdayarak ağır ağır açılıyor. Helezon gibi yükselen merdivenlerin ayağında son bulan bir patikadan süratle koşuyorum. Gittikçe yükselen demir basamakları çılgınca tırmanıyorum. Sanki tırmanışımın sonu gelmeyecekmiş gibi. Nihayet, kalbim heyecandan kuş gibi çırpınırken kendimi zirvede buluyorum. Siperler, surları pencereler, esrarlı kalenin kuleleri artık ayaklarımın altında görünmüyor. Gözlerimin altında uçsuz bucaksız, karanlık bir çukur var. Ne bitki, ne de canlı bir şey görünüyor. Birdenbire korkuyla haykırıyorum, çünkü karanlıklardan doğru kımıldayan bir şey yükseliyor."

"Merdivenin ayaklarımın altından kaydığını hissediyorum. Karanlık kuyuya düşmek üzereyim. Tam bu sırada karanlığın arasından bir ses... bir insan sesi duyuyorum. Ses birdenbire sanki boğulmuş gibi kesiliyor. Üzerinde bulunduğum kule kökünden sallanmaya başlıyor, yüksek dalgaların arasında kalmış bir gemi gibi bocalıyorum. İnsan kahkahaları, deli haykırışları duyuyorum."

"Altımdaki basamaklar birdenbire kaybolunca boşluğu doğru bir meteor gibi fırlıyorum. Gittikçe alçalarak yuvarlanıyorum. Düşüşüm yavaşlaşıyor, ve derilerinden kan fışkıran insanların üzerine yumuşakça düşüyorum. Aşağıda beni bekleyen, kocaman ağızlı, keskin dişli bir canavar var. İri çeneleri arasına sıkışmak üzereyim."

" Tam bu sırada canavar aksırıyor ve bütün evren birden dağılıyor, şiddetli bir öksürükle uyanıyorum."

Acaba ertesi günü Ulric'e rastlamam rüyamla ilişkili miydi? Bir gün önce Maude, Ulric'i ziyaret etmiş ve benimle konuşmasını, tekrar kendisine dönmemi arzuladığını söylemişti. Ulric, ciddî bir tavırla Maude'nin çok feci bir durumda olduğunu söyledi. Maude, stüdyoya girişinden çıkıp gidişine kadar kesiksiz ağlamıştı. Dahası da vardı; dizlerinin üstüne çöküp, elinden gelini yapması için Ulric'e yalvarmıştı.

Ulric:

– Gerçekten de seni nerede bulabileceğimi bilmediğimi söyledim, dedi. Bir yolunu bulup seni bulabileceğimi söyledi. Seni affettiği gibi senin de onu affetmeni rica etti. Çocuğun sürekli olarak seni sorduğunu anlattı. Geri dönecek olursan geçmişi tamamen unutabileceğini tekrarladı. Benim için büyük bir üzüntüydü, Henry. Faydasız olacağını bildiğim halde elimden geleni yapacağıma dair kendisine söz vermek zorunda kaldım. Bütün bunları dinlemenin senin için büyük üzüntü olduğunu biliyorum.

Bir dakika kadar tereddüt ettikten sonra ekledi.

– Eğer fazla görmezsen, senden bir şey isteyebilirim... acaba onunla bağıntı kurup kendin konuşabilir misin? Böyle bir şeyle bir daha yüzleşebileceğimi sanmıyorum. İnsanın gerçekten de sinirlerini bozuyor.

Durumu idare edeceğime dair ona söz verdim. İkimiz için de üzülmemesini söyledim.

– Bak, Ulric, bu meseleyi bir süre için unutalım. Benimle gel, yemeği beraber yiyelim. Mona seni tekrar gördüğüne çok sevinecektir. Marjorie'den de hoşlanacağını biliyorum.

Gözleri hemen parladı. Dilinin ucuyla dudaklarını yaladı.

Eliyle kalçasına vurarak:

– Peki, dedi. Sözüne inandım. Nasılsa biraz konuşmamızın tam zamanıdır. Biliyor musun, seni bir daha görüp göremeyeceğimi merakla düşünüyordum. Bana anlatacak çok şeyin olmalı.

Tahmin ettiğim gibi Marjore ile Ulric çok iyi anlaştılar. İki şişe şarabın yanında güel bir öğle yemeği yedik. Yemekten sonra Ulric, divanın üzerine uzanarak biraz kestirdi. Ananas kampanyasında çok çalıştığım ve müthiş yorulduğunu sözlerine eklemeyi unutmadı. Belki Marjorie ona poz verebilirdi.

Bir gözünü kapamış, öyle bakıyordu. Elini midesinin üzerinde dolaştırarak:

– Burada iyi besleniyor olmalısın, dedi.

Bir dirseğinin üzerinde doğrulup eliyle gözlerini kapadı.

– Şu perdeyi biraz çeksek olmazı mı? Tamam, yeter.

İçini çekerek sırt üstü uzandı, bir dakika sonra derin bir uykuya dalmıştı.

Marjorie'ye:

– Kusura bakmazsan, biz de biraz yatalım, dedim. Uyandığı zaman bize haber verirsin, olmaz mı?

Akşama doğru Ulric'i divana oturmuş buz gibi içkisini yudumlarken bulduk. Kendisini toparlamıştı ve çok zindeydi.

Kaşlarından birini kaldırıp indererek ve dudaklarını ezip büzerek:

– Sizinle tekrar beraber olduğum için çok memnun oldum, dedi. Eski günlerdeki yaşantımızın kısa bir tarihçesini anlatıyordum.

İçkisini yanında duran taburenin üzerine dikkatle bırakarak bize baktı.

– Biliyor musun, seni uzun zamandan beri görmeyince, sana soracak bir çok şey birikiyor. Yüzlerce not alıyorum, sonra seni gördüğüm zaman hepsini unutuveriyorum. Bir zamanlar, O'Mara ve neydi şunun ismi... hani uzun saçlı Hintli... çılgınca kahkaha atan herifle beraber oturduğumuz ev buralarda bir yerde değil miydi?

– Govinder'ı mı demek istiyorsun?

– Tamam o herif. Gerçekten de garip bir adamdı. Hatırladığım kadarıyla onu çok severdim. O zamanlar bir kitap yazmıyor muydu?

– Sadece bir kitap değil, birkaç kitap yazıyordu, dedim. Me-

tafizik hakkında yazdığı kitap, olağanüstü bir kitaptı. Yazdıklarının ne kadar değerli olduğunu şimdi daha iyi anlayabiliyorum. Govinder'nın metafizikçi bir dadaist olduğunu söyleyebilirim. Fakat o günlerde bizim için sadece alay konusuydu. O zamanlar Hintli felsefesi umurumda bile değildi. Şimdi Hindistanda... duyduğuma göre Gandi'nin sağ kolu. Şimdiye kadar karşılaştığım en ilginç Hintlilerden biriydi.

– Evet, bir de Mısırlı vardı, şu şaşı olan adam.

– Skukrullah demek istiyorsun!

– Ne bellek! Evet, ismini şimdi hatırladım. Haydi şu hiç sonu gelmeyen mektupları yazan biri daha vardı?

– Muhammed Ali Servet.

– Tanrım, ne isimler! Komik bir kişiydi, Henry, umarım o mektupları hâlâ saklıyorsundur.

– Hiç unutamadığım birini söyleyeceğim, Ulric. Şu ufak tefek Yahudi çocuk, Sid Harris. Hatırlar mısın? Ne çocuktu! Yanımda oturup boş dilekçe kâğıdını doldurduğunu hâlâ hatırlarım. Noel Baba'ya dua ettiğini hatırlar mısın.

– Ona iş vermemiştin, değil mi?

– Hayır, fakat her hafta gelir bir dilekçe doldururdu. Her zaman güleç yüzlü, konuşkan ve sevimliydi. Ekseri, sinemaya gitmesi için eline birkaç kuruş sıkıştırırdım. Ertesi günü bana bir mektup yazarak gördüğü filmi anlatırdı. Hangi sırada oturduğunu, kaç kese kâğıdı fıstık yediğini, gelecek program ne oynayacağını, yangın söndürme aleti bulunup bulunmadığını yazardı. Her mektubunu Sidney Roosvelt Harris, Sidney R. Harris, S. Roosvelt Harris, S.R Harris gibi değişki şekilde imzalardı. Arasıra, maktubunun altına postacı olmak istediğini eklerdi. Can sıkardı, ama ziyaretleri hoşuma giderdi. Günün yorgunluğunu onun yanında hemen unutuverirdim. Bir keresinde eskilerin arasındaki perdeler bozuktu. Bir sabah Angel Gabriel gibi büroya daldığı zaman trompetin pırıl pırıl omuzunda asılı olduğunu gördüm. Kimse onun merdivenlerden nasıl çıktığını görmemişti. En azından elli kişi işe alınmak için bekliyor, telefon çıldırmış gibi çalıyordu ve kendimi patlayacakmışım gibi

hissettiğim günlerden biriydi. Birdenbire kulakları tırmalayan bir ses duyuldu. Neredeyse koltuğumdan yuvarlanıyordum. Küçük karşımda durmuş trompeti üflüyordu. Onu yakalamamıza fırsat kalmadan Star Spangled Banner şarkısını söylemeye başladı. İş için bekleyenler de ona katılınca büyük bir curcuna koptu, kalemler havada uçmaya, mürekkepler duvarları yıkamaya başladı. Büroyu temizlememiz ve kapıları kilitlememiz gerekti. Dışarda, Allahın cezası trompetin sesi duyuluyordu. Zırdeliydi, ama neşeli çocuktu. İstesem de ona kızamazdım. Nerede oturduğunu öğrenmeye çalıştım, ama bir türlü bulamadım. Muhtemelen evi yoktu ve parklarda sabahlıyordu. Kışları, topuklarına kadar inen büyük bir palto giyer, ellerine kocaman gelen yün eldivenler takardı. Bir şaka yapmayacaksa, onun şapka ya da kasket giydiğini hiç görmedim. Bir keresinde kışın tam ortasında uzun paltosu ve büyük eldivenleriyle büronun ortasında bitiverdi. Başında meksikalıların giydiği cinsten büyük, hasır bir şapka var. Masama kadar yürüdü, şapkasını çıkartıp beni yerlere kadar eğilerek selâmladı. Şapkası kar içindeydi, karları masamın üzerine silkeledi. Sonra da bir fare gibi kaçıp ortadan kayboldu. Kapıda bir dakika oyalandı ve "İyi Noeller" diye haykırdı.

Ulric, içkisinin kalan kısmını bitirirken:

– O günleri hatırlamaz olur muyum? dedi. İşinde nasıl kalabildiğine hâlâ şaşarım. Bütün New York'ta senin gibi bir personel müdürü daha olduğunu düşünemezdim.

Mona:

– Yani, bütün Amerika'da demek istiyorsun, değil mi? diye sordu.

Ulric, çevresine alıcı gözle baktı.

– Buradaki yaşantınız gerçekten de güzel... Sizi çok iyi anlıyorum... Arkadaşlarım senin biraz olsun kafadan çatlak olup olmadığını merak ederlerdi. Tabiî, kafadan çatlaktır derdim. Keşke biz de onun gibi olsaydık, diye eklerdim. Sonra kendini ve aileni nasıl geçindirdiğini sorarlardı. İşte sözün orasında çaresizlik içinde susmam gerekirdi...

Hepimiz kahkahalarla gülmeye başladık. Hatta Ulric, hepimizden fazla güldü. Aslında böyle saçma bir şey söylediği için kendisine gülüyordu. Tabiî, Mona'nın gülmek için bambaşka sebebi vardı.

Gözlerinden yaşlar boşanarak:

– Bazen bir deliyle beraber yaşadığımı düşünürüm, dedi.

Ulric şaşkınlıkla:

– Sahi mi? diye sordu.

– Kimi zaman gece yarısı uyanır ve kahkahalarla gülmeye başlar. Sekiz yıl önce olmuş bir olaya güler. Genellikle hüzünlü olaylara.

Ulric:

– Hay Allah, dedi.

– Kimi zaman durumun umutsuz olmasına ve ne yapacağını şaşırmasına güler. Böyle güldüğü zamanlar gerçekten de endişe ederim.

– Saçma, dedim. Gülmek ağlamanın başka bir yoludur.

Ulric:

– Duydunuz mu dedi. Ah, keşke olayları ben de böyle görebilsem.

Boş kadehini doldurması için Marjorie'ye doğru kaldırdı.

Bir ağız dolusu yudum aldıktan sonra:

– Belki de saçmadır, diye devam etti. Fakat böyle durumlardan sonra bir ruhsal bunalım geçirmiyor musun?

Başımı salladım.

– Herhangi bir şey de olabilir, dedim. Önemli olan şey, önce iyi bir yemektir. Yemek genellikle beni yatıştırır ve sakinleştirici bir etki yapar.

– Can sıkıntısını dağıtmak için içmezsin, değil mi? Cevap vermene lüzum yok, içmediğini biliyorum. Bu da senin hakkında bildiğim başka bir özellik... iyi bir yemek, ha, ne basit!

– Öyle mi sanıyorsun? dedim. Keşke düşündüğün gibi olsaydı... Eh, buna boş verelim! Mademki Marjorie'miz var, yemek bizim için önemli değil. Hayatımda hiç bu kadar iyi yememiştim.

Ulric, dudaklarını şaklatarak:

– Buna inanırım, dedi. Gariptir... her zaman iştahımı açmaya çalışırım. Üzüntülü bir tipim her halde. Muhtemelen, suçlu vicdanım var. Bizim ihtiyarın her huyunu miras olarak almışım. Bu da onlara dahil...

Elindeki kadehe parmağıyla vurdu.

– Saçma, dedim. Sen sadece perfeksiyonistsin, o kadar. Yani, her yaptığın şeyin mükemmel olmasını ısrarla istiyorsun.

Mona, bir tepki yaratacağını bildiği için:

– Evlenmelisin, dedi.

Ulric, yüzünü ekşiterek:

– Bu da ayrı bir sorun, dedi. İlgili olduğum kıza yaptığım muamele başlı başına suçtur. Şimdi beş yıldan beri beraberiz... fakat evlenme kelimesini söylemek cesaretini gösterdiği zaman tepem atıyor. Evlenme düşüncesi beni ürkütüyor. Kızı hep kendime istemek gibi kötü bir huyum var, oysa onun şansını kapatıyorum. Kimi zaman benden ayrılmasını ve başkasını bulmasını söylüyorum. Tabiî böyle konuşmam durumu daha da kötüye götürüyor. Ondan sonra yarı istekle onunla evleneceğime dair söz veriyorum, tabiî ertesi günü unuttuğum bir söz oluyor. Zavallı kız ne yapacağını bilemiyor.

Yarı aptalca, yarı çapkınca bir bakışla sözüne devam etti.

– Hayatımın sonuna kadar bekâr kalacağımı sanıyorum. Son derece bencilim.

Bu söz üzerine yine hep beraber kahkahalarla gülmeye başladık.

Marjorie:

– Akşam yemeğini düşünmemiz gerekiyor, dedi. Neden siz erkekler şöyle bir saatlik yürüyüşe çıkmıyorsunuz. Geldiğiniz zaman yemek hazırlamış olur.

Ulric, bunun yerinde bir teklif olduğunu düşündü.

Biz yerimizden kalkarken, Marjorie:

– İyi bir parça Rokfor bulmaya çalışmalısınız, dedi. Ve mümkün olursa acı çavdar ekmeği.

Sakin ve geniş caddede sallana sallana yürüdük. Evvelce de

böyle uzun yürüyüşlere çıkardık. Ulric, evvelce sevdiğimiz utangaç kızlara rastlamak umuduyla Bushwick Caddesi'nde, pazar sabahları yaptığımız gezintileri hatırlattı. Her pazar bizim için Paskalya tatiliydi... setlerden mezarlığın hemen yanındaki küçük, Beyaz Kilise'ye yürürdük. Yan yolda, Trommer'in bira bahçesinin yanındaki St. François de Sales/Katolik kilisesini geçerdik. Birinci dünya savaşından önceki dönemden söz ediyordum... Picasso, Derain, Matisse, Vlaminck ve diğer kimselerin Fransa'da tanınmaya başladığı dönem. O dönem "asrın sonu" gibi görünürdü. Farkında değildik, ama yaşantı o zaman çok daha kolaydı. Kafamızdaki tek düşünce kızlardı. Birkaç dakika konuşabilmek için onları durdurabildiğimiz takdirde kendimizi cennetin yedinci katında zannederdik. Haftanın diğer günlerinde de kimi geceler yürüyüşe çıkardık. O zaman daha korkusuz hareket ederdik. Eğer şansımız yardım ederde, setlerin gölgelik yerinde, parklarda, hatta mezarlığın dua yerinde kızlara rastlarsak... gerçekten saldırgan olurduk. Ulric, onların isimlerini hatırlıyordu. Özellikle hatırladığı bir çift vardı... Tina ve Henrietta. Öğrenim süresinde onlarda bizim sınıfta okuyorlardı, fakat sınıf öğrencilerinden üç yaş daha büyük kızlardı. Bu da onların olgun olduklarına işaret ederdi. Sadece olgun olmakla kalmıyorlar, cinsel arzuları dışa taşıyordu. Herkes onların bir çift yosma olduklarını biliyordu. Daha atak davranan Tina, Degas'ın canladırdığı kadınları andırıyordu; Henriatta daha iri, daha olgun ve daha arzuluydu. Her zaman sınıfta müstehcen hikâyeler anlatırlardı. Arasıra, eteklerini dizlerinin üstüne çekerek bacaklarını bize gösterirlerdi. Kimi zaman ise, Tina, Henrietta'nın memesinin başını yakalar, hafifçe sıkardı, tabiî sınıfın önünde, öğretmenin arkasında. Gece yürüyüşler çıktığımız zaman onları aramak kadar normal bir arzu olabilir miydi? Arasıra onlara rastladığımız olurdu. Hemen hemen hiç birimiz konuşmazdık. Onları hemen parmaklıklara, ya da mezar taşlarına iter, eteklerini kaldırır her taraflarını eller, sıkar ama o işi yapmazdık. Böyle bir şeyi yapabilmek için yaşlarımızın biraz daha büyük olması gerekirdi. En kötüsü kuru bir birleşmede başarı

gisterirdik. Sonra da hayalarımız şişmiş, sallana sallana eve dönerdik.

Ulric:

– Öğretmen Baimsfeather'ı nasıl sıkıştırdığımı söylemiş miydim? dedi. Yani, okulu bitirdikten birkaç yıl sonra demek istedim. Ne ahmakmışım o günler! Onun ne kadar oynak olduğunu hatırlarsın... Onu bir türlü unutamıyordum. Bir gün oturup ona bir pusula yazdım. O zamanlar küçük bir stüdyo açmıştım ve kendimi gerçek sanatçı olarak kabul ediyordum. hemen cevap aldım... bir gün kendisini aramamı söylüyordu. Öylesine heyecanlanmıştım ki neredeyse pantolonuma işiyordum. Onu aradım ve stüdyoma davet ettim. Tabiî onun gelişi için önceden hazırlanmıştım... her çeşit içki, küçük pastalar, kanapeler, tuzlu yemişler, birkaç çıplak kadın tablosu, falan filân... ne demek istediğimi anlıyorsun, değil mi? Unuttuğum tek şey, aradaki yaş farkıydı. Hâlâ güzel ve dolgundu, fakat fazlasıyla kadın olması beni şaşkına çevirmişti. Doğru adımı atabilmek için oldukça zorluk çektiğimi söyleyebilirim. Bana yardım etmeye çalıştığını anlıyordum, fakat öylesine çekingen, öylesine utangaçtım ki, heyecamından ne yapacağımı bilemiyordum. Nihayet, insan en çok sevdiği öğretmenin önünde hemen pantolonunu sıyıramaz, değil mi, ya?!

Kıkır kıkır gülerek sustu, kulaklarını çekiştirdi.

– Bari becerebildin mi? diye sordum.

– Tabiî becerdim, ama fazlaca içtikten sonra. O zaman da öylesine azdı ki, benim herhangi bir hareketimi beklemeden, desteye el attı ve beni üzerine çekti. Kimi zaman içkinin nedeniyle meydana gelen sertleşmelerden birinin esiri olmuştum. Öyle çok şeyler yaptığımız halde halâ havalardaydı. Üzerinde sadece ince bir bulüzle divanın üstüne uzanmış, yeni doğmuş bir malak gibi mızmızlanıyordu. Soğuk suyla yıkanmıştım, belki faydası olur diye düşünüyordum. Bana, " Buraya gel" dedi. "Şu nesnene bir bakayım, Ulric. Benim sınıfımdayken neden bunu bilmiyordum? "Şaşkanlıkla ona baktım."" Yani... Beni bırakır mıydın?" dedim. "Bırakmak mı?" dedi. "Seni canlı

canlı yerdim. Öteki çocuklar hiç sana benden söz etmedi mi?" Kulaklarıma inanamıyordum. Bütün konuşmalarımız süresincey, Henry, başının ucunda duruyordum ve o başını göklere dikmiş duruyordu. Birden oturdu ve beni kavradı, ikiye kıracağını sandım. Birden dizlerinin üzerine çökmüş dadaklarını yapıştırmıştı. Öyle olduğu halde faydası olmadı, Henry. Söylüyorum, çıldıracak hale gelmiştim. Sonunda onu çevirdim ve yaklaştım, inlemeye başladı. Sonra yavaşça geri çekildim, belinden kavradım ve ellerinin üzerinde yürütmeye başladım. Bir el arabası sürüyormuş gibi... böyle olduğu halde bir faydasını göremedim. Çaresizlik içinde bir koltuğa çöktüm ve kucağıma aldım. "Eriyene kadar orada dursun, sakın yerinden oynatma," dedim. Öylece oturarak birer içki daha aldık, onun peşinden bir daha içtik. İçki içkiyi izledi. Ayrıldığımız zaman hâlâ havalarda zıpkın gibi dolaşan bir kırlangıça benziyordu. Fakat gevşemesi... Fakat, Henry, tam o sırada bana ne dese beğenirsin?

Boş bakışlarımı gözlerine diktim. Sonra:

– Söyleme! dedim. Allahını seversen, haydi dönelim. Yemeğe oturmadan önce bir parça debelenmek istiyorum.

Gözlerini baykuş gibi kırpıştırdı. Ağzını tam tekrar açacağı zaman:

– Sahi, Marjorie'yle henüz takışmadınız mı? Biliyorsun, can atıyor.

Ulric:

– Fena fikir değil, diye sırıttı. Sahi, becerebileceğimizi sanıyor musun... şey... ihtiyatlı olarak.

– Sen o işi bana bırak!

Adımlarımızı hızlandırdık. Kapıya ulaştığımız zaman koşar adımlarla yürüyorduk.

Mona'yı bir kenara çekerek düşündüklerimi söyledim.

– Neden rahat bir şeyler giymiyorsun? dedi. Böyle Yani, Marjorie ve Ulric için demek istiyorum.

Ulric'le Marjorie çene çalarlarken kapıyı kapadık ve çabuk tarafından seviştik. Onların yanına döndüğümüz zaman, Marjorie eteklerini sıvamış, Ulric'in kucağına oturmuştu bile.

Mona:

– Neden rahat bir şeyler giymiyorsun? dedi. Böyle bir şey.

Sözünü bitirince kimonosunun önünü açtı ve çıplak vücudunu gösterdi.

Marjorie, Mona'nın teklifini hemen uygulamak için vakit kaybetmedi. Ulric'le benim sırtımda pijamalar vardı. Bu kılıkta yemeğe oturduk.

Yediklerimiz cinsel cümbüşü arttıracak biçimdeydi. Yarı kabuğunun içinde duran istiridye ve havyarla başladık. Peşinden kuyruk çorbası, domuz büfteği, patates püresi, bezelye, peynir, dilim şeftali ve kremalı pasta izledi. Onların arkasından da viski ve Benedictine şarabının içinde yüzen dondurma yedik. Arasıra, Marjorie, Ulric'le şakalaşıyordu. Kimonoların önü şimdi açıktı, memeler meydandaydı; göbek çukurları nazlı nazlı titreyerek inip kalkıyordu. Marjorie'nin memelerinden birinin ucu istemeyerek kremasının içine dalınca, bir iki dakika emerek temizlemek fırsatı buldum. Ulric, bir tabak almış, şeyinde denge sağlamak istiyordu, ama başaramıyordu. Her şey büyük bir mutluluk içinde devam ediyordu.

Kadınlarımızın bulup hazırladıkları şeylerden çimdik çimdik tadıp yerken tatlı bir konuşmaya dalmış eskilerden söz ediyorduk. Kadınlar yer değiştirmişler, şimdi kucağımızda oturuyorlardı. Kendilerini tam olarak ayarlayabilmek için hafif hafif çabuk sallanmaları ve biraz kıpırdanmaları gerekti. Arasıra, içimizden biri vuslata eriyor, sessizce duruyor, sonra dondurma, Bentictine ve viskinin yardımıyla tekrar toparlanıyordu.

Bir süre sonra masadan divanlara geçtik, ve kısa aralarla, konuşmalarımızı sürdürdük, birbirinden çok farklı konulardan söz ettik. Rahat, doğal bir konuşmaydı ve kimse sıkılmıyordu. İçimizden birinin cümlenin tam ortasında sızıp kalması kimseyi şaşırtmıyordu. Işık loşlaştırılmıştı, odanın havası ılıktı, açık pencereden gelen hafif esinti odayı yalayıp geçiyordu. Böyle bir havada ne söylendiği, ya da ne cevap verildiği kimsenin umurunda değildi.

Ulric, Marjorie'yle konuşurken uyuya kaldı. Beş dakika kadar uyumamıştı ki birden silkelenerek uyandı.

– Ah, ben de bunun düşünmüştüm! diye söylendi.

Sonra yalnız olmadığını fark etti. Bir dirseği üzerinde doğrularak sordu:

– Çok uyudum mu?

Marjorie:

– Beş dakika kadar, dedi.

– Çok garip. Sanki saatlerce uyumuş gibiyim. Yine o rüyalardan birini gördüm.

Bana döndü.

– Biliyorsun, Henry, hani, kendi kendine rüya gördüğünü ispatlamaya çalıştığın rüyalardan.

Böyle bir rüya görmemiş olduğumu itiraf etmek zorundaydım.

Ulric, rüyalarını daima bütün ayrıntılarıyla anlatabilirdi. Rüya görmesi onu şaşkına çevirirdi, çünkü, hiç bir zaman tamamen kendinden geçmiş olduğunu kabul edemezdi. Rüyasında, zihni, uyanık olduğundan daha çok çalışırdı. Uyuduğu zaman mantıklı düşünceleri yüze çıkardı. Onu endişelendiren de böyle rüyalar görmesiydi. Rüyasında çektiği acıları anlatır ve kendi kendisini, uyanık olmadığına ve rüya gördüğüne inandırmaya çalışırdı. Örneğin, ağır bir sandalyeyi iki parmağıyla tutar kaldırırdı. Kimi zaman bu hareketi kardeşi sandalyede otururken tekrarlardı. Rüyasında, uyanık olduğu takdirde kimsenin bunu yapamayacağını, kendi kendisine söylerdi. Sonra uyanık olmadığını ispatlamak için garip denemelere kalkışırdı. Örneğin, açık pencereden uçarak çıkar, sonra yine yarı aralık bir pencereden içeri dalardı.

Ulric:

– Evet, Henry, dedi. Şöyle açıklamaya çalışayım. Rüya gördüğünü kendi kendine ispatlayabilmek için uyanık olman şarttır. Uyanık olduğun zaman da, rüya görmene imkân yoktur, değil mi?

Birdenbire rüya görmesine sebep olan şeyin ne olduğunu

hatırladı. Bu, bir rüya tabir kitabıydı. Bir zamanlar kendisine ödünç olarak verdiğim bu kitaptan kimi pasajlar okuduğunu söyledi.

Parmaklarını şaklatarak:

– Hangi adamdan söz ettiğimi anlıyorsun, değil mi? dedi.

– Gottfried Benn mi?

– Evet, o adam. Keşke onun tabirlerini yine okuyabilseydim... Sahi aklıma geldi, sende yok değil mi?

– Var Ulric, görmek ister misin?

– Bak ne söyleyeceğim... yüksek sesle sen okusan nasıl olur? Tabiî, itiraz etmezlerse!

Rüya tabirleri kitabını buldum ve sayfalarını karıştırmaya başladım.

– Şimdi psikolojik gerçekler kısmından okuyalım: "Geceleri bütün fışkıran kaynakların sesi yükselir, benim runumun da sesi, tıpkı fışkıran kaynak sesleri gibi yüksekti," dedi, Zerdüşt. İnsan hayatı geceleri sürgün gibidir. Bu sözler, ünlü Freud'ün sözleridir. Freud'ün rüyalardan çıkardığı anlam budur: Gündüz sürdürülen hayat, geceleri sürgün olarak girer. Bu cümle modern psikolojinin anlamını kapsar. Ruhun kendisine özgü yaratılışı vardır:

Ulric:

– Dinleyin, dinleyin! diye hayretle söylendi.

– Eski insanları ruhumuzda taşırız ve uykuda ya da sarhoşlukta mantık zihnin yüzeyine çıkar. Kimi zaman...

Ulric, okumayı kesti.

- Şu bölümü tekrar okuyabilir miyiz?

– Tabiî, dedim.

Sora aynı bölümü daha ağır okudum.

Ulric:

– Cümleler çok etkin, dedi. Bu bölümü hemen hemen ezbere biliyorum. Teşekkür ederim, Henry, istediğim bu kadardı.

Diğerlerine döndü.

– Anladınız ya bu adamı neden sevdiğimi!

Bana sevgiyle baktı ve sözüne devam etti.

– Stüdyoma böyle kişiler çok az gelirler. Henry'nin bu kitapları nereden bulduğunu bir türlü anlamam. Her nedense böyle kitapları ben bulamıyorum.

Kadehini doldurmak üzere sustu.

–Biliyor musun, Henry, böyle söylememe aldırmazsın her halde, buna benzer bir pasaj senin tarafından da yazılamaz mı? Belki de Gootfried Benn'i bu sebeple seviyorum. Hugo Ball da apayrı bir karakter, ha, ne dersin? İşin en garip yönü, eğer sen olmasaydın, böylesine sevdiğim bu yazılardan haberim bile olamayacaktı. Şu Virginialılarla beraber olduğum zaman keşke sen de yanımda olabilseydin! Aptal kimseler sayılmamakla beraber bu tür yazıların etkisi altında kalacaklarını biliyorum.

Üzüntülü bir tebessümle, önce bana, sonra Mona'ya ve Marjorie'ye baktı.

– Böyle konuşmaların sırası olmadığını biliyorum, ama kusuruma bakmazsınız, değil mi? Birer kadeh içkiye itaraz eder misiniz? Ondan sonra da gideceğim.

Sonra yerinden kalkıp, şömineye dayandı.

Birçok yıldan sonra Altıncı Cadde'de birbirimize rastlamamız ne büyük şans değil mi, Henry? Benim için ne şanslı bir gündü! Belki inanmazsınız, ama garip yerlerde olduğum zaman ekseri... Sahranın ortası meselâ... Henry, yanımda olsaydı, acaba ne derdi? diye düşünürüm. Birbirimizle bağıntıyı kaybettiğimiz halde hep aklımdaydın, Henry. Bir yazar olduğunu bilmiyordum. Hayır, fakat bir şey ya da bir kişi olacağından emindim. Çocukken bile değişik bir yaradılışın vardı. Bulunduğun her yerde atmosferi elektrikledin. Belki bunu hiç bir zaman aklına getirmemişsindir. Seninle tanışmış olan herkes, Henry nasıl? diye soruyor. Ne demek istediğimi anlıyorsun, değil mi? Tanıdığım başka kimseleri hiç sormazlar. Biliyorum, bunları belki yüzlerce defa işitmişsindir.

Mona:

– Neden gece kalıp iyice dinlenmiyorsun? dedi.

– Bundan daha iyisini isteyemezdim, fakat...

Bir kaşını kaldırıp, dudaklarını büzdü.

– Bu gece iyi bir rüya göreceğinden eminim, dedi. Sadece bir rüya değil, düzinelerle rüya göreceğim!

Hepimizin teker teker elini sıktı. Kapıda döndü, bize baktı.

– Sahi aklıma geldi, dedi. Şu Forel'in kitabını ödünç verebilir misin? Tekrar okumak istediğim istibdat devirlerine ait bir pasaj var.

Yatağa girdiğim zaman rüya tabirleri kitabını açtım. Gözlerim bir cümleye takıldı: İnsanların biyolojik yapısında iki yüz esas madde vardır. Ruhun yapısında bu maddeden ne kadar vardır, bilinmiyor.

Bu cümleyi kafamdan geçirirken uykuya daldım ve tekrar rüya girdabına yakalandım...

Yine Stanley'le beraberim. Maude ve küçüğün oturduğu eve doğru hızlı hızlı yürüyoruz. Stanley, bunun gereksiz ve saçma olduğunu söylüyor, ama istediğimi kıramayacağı için yanımda yürüyor. Ön kapının anahtarı onda; evde kimsenin olamayacağına dair bana garanti veriyor. Çocuk odasının nasıl olduğunu görmek istiyorum. Onu son gördüğümden beri yüzyıllar geçmiş gibi. Onu tekrar gördüğüm zaman korkarım ki... ne zaman? Beni tanıyamayacaktır. Stanley'e ne kadar büyümüş olduğunu, ne giydiğini, nasıl koştuğunu, falan sorup duruyorum. Bu ziyaretimize bir mana veremiyor.

Eve giriyoruz ve hemen odayı inceliyorum. Oyuncakları beni şaşırtıyor... her tarafa saçılmış. Onun oyuncaklarını incelerken, sessizce ağlıyorum. Bir köşedeki rafın üzerinde duran, içi doldurulmuş eski bebeği görüyorum. Bebeği kolumun altına sıkıştırıp Stanley'e hemen gitmemiz gerektiğini işaretle anlatıyorum.

Ertesi sabah uyandığım zaman rüyam hâlâ canlı. Alışkanlıktan ötürü sırtıma eski elbiseyi geçiriyorum: Soluk bir pantolon ve eski bir kazak. İki günden beri traş olmadım, canım müthiş sıkılıyor. Kendimi huzursuz hissediyorum. Hava bir gece içinde değişmiş; hava soğuk, sonbahar rüzgârı esiyor ve yağmur yağacağa benziyor. Sabahı huzursuz bir şekilde geçiriyorum. Öğle yemeğinden sonra eski ceketimi sırtıma ge-

çiriyor, şapkamı başıma oturtuyor ve dışarı çıkıyorum. Her ne olursa olsun, çocuğumu görmek arzusu içimi kasıp kavuruyor.

Evden birkaç blok ötede metrodan iniyorum ve dikkatle, gözlerimi dört açarak tehlikeli bölgeye giriyorum. Evden bir kapı uzaklığı kadar gizli gizli yanaşıyorum. Köşede durup gözlerimi bahçe kapısına dikiyor ve küçüğün her an çıkmasını bekliyorum. Hava gittikçe serinliyor, yakamı kaldırıyor, şapkamı biraz daha gözlerimin üzerine indiriyorum. İleri geri dolaşıyorum.

Halâ ondan bir haber yok. Karşı kaldırımdan hızlı adımlarla yürüyerek evin önünden geçiyorum; belki pencerelerden gözüme çarpar, diye düşünüyorum. Fakat perdeler sonuna kadar çekilmiş. Tekrar köşeme dönüp iler geri dolaşmaya başlıyorum. Belki on beş, belki yirmi, belki de daha uzun zaman bekliyorum. Kendimi alçalmış, düşmüş hissediyorum. Bir casus olduğumu düşünüyorum. Suçluluk hissi içinde kıvranıp duruyorum.

Dönmeye karar verdiğim zaman kilisesinin karşı köşesinden bir grup çocuk çıkıverdi. Haykırıp şarkı söyleyerek, koşar adımlarla caddenin karşı tarafına geçtiler. Kalbim ağzımdan fırlayacakmış gibi. Kızımın onların arasında olduğuna dair içimde bir his var, ancak bulunduğum yerden görmem mümkün değil. Şaşkınım. Birkaç dakika hayalet gibi duruyor, sonra beklemeye karar veriyorum. Birkaç dakika sonra kilisenin ötesindeki bakkal dükkânını fark ediyorum. Çocukların o dükkânda olmaları muhtemel. Usulca sokağın kenarını takip ederek ilerliyorum. Karşı kaldırıma geçip soluk soluğa kilisenin merdivenlerini çıkıyorum.

Şimdi artık kesinlikle çocukların dükkânda olduğunu biliyorum. Bir dakika bile gözlerimi dükkânın kapısından ayırmıyorum. Birdenbire, böyle basamaklarda duruşumla dikkati çektiğimi fark ediyorum. Sırtımı kilisenin kapısına dayayarak dikkati çekmemeye çalışıyorum. Titriyorum, ama soğuktan değil, korkudan. Beni gördüğü takdirde ne yapacağım? Ne söyleyeceğim? Ne yapabilir, ne söyleyebilirim? Öylesine garip bir durumdayım ki neredeyse koşarak kaçacağım.

Tam o sırada dükkânın kapısı gürültüyle açılıyor ve üç çocuk dışarı fırlıyor. Tam caddenin ortasına doğru koşuyorlar. İçlerinden biri beni görüp arkadaşlarını durduruyor ve tekrar dükkâna dalıyorlar. Bunu yapanın benim küçüğüm olduğunu hissediyorum. Bakışlarımı birkaç saniye dükkândan ayırıyor, sanki birisini beklermiş gibi bir tavır takınıyorum. Tekrar baktığım zaman küçük bir yüzün dükkân kapısının camına dayanmış, bana baktığını görüyorum. Dikkatle bakıyorum, ama benim küçük olup olmadığını kestiremiyorum.

O çekiliyor, bu kez onun yerini bir başka küçük yüz alıyor. Sonra yüzler çoğalıyor. Sonra yine hep beraber dükkânın karanlığında kayboluyorlar.

Şimdi içimdeki panik hissi bana tamamen hakim. Artık eminim, o. Fakat neden bu kadar ürkek? Yoksa benden korkuyorlar mı?

Kuşkunun ötesinde korkunun esiri olduklarını kavrıyorum. Çocukların bana bakarken gülümsediklerini hatırlamıyorum. Benim babası olduğumdan emin olmak için dikkatle bakmış olacak.

Görünüşümün ne kadar korkunç olduğunu o zaman daha iyi kavrıyorum. Sakalıma el atıyorum sanki bir santim daha uzamış gibi. Ayakkabılarıma ve ceketimin kollarına bakıyorum. Allah kahretsin, belki de bir çocuk hırsızına benziyorum!

Çocuk hırsızı! Belki de annesi, bana rastladığı takdirde benimle konuşmamasını söylemiştir.

"Hemen eve koş annene söyle."

Ezilmiştim. Ağır ağır, sanki büyük bir ağırlık altında eziliyormuşum gibi, basamakları indim. Basamakların sonuna ulaştığım zaman dükkânın kapısı birden açılıyor ve altı, ya da yedi çocuk sokağa fırlıyor. Sanki peşlerinden şeytan kovalıyormuş gbi koşuştular. Köşeye gelince gelip geçen arabalara aldırmadan karşıya geçtiler ve "bizim eve" doğru koştular. Bana öyle geldi ki, caddenin tam ortasında duran... birkaç saniye kadar... ve çevresine bakınan benim küçüktü. Tabiî,

öteki çocuklardan biri de olabilirdi. Kesinlikle görebildiğim tek şey, kenarları kürklü minik bir şapkaydı.

Ağır ağır köşeye kadar yürüdüm, tam bir dakika durup onların gittiği yöne doğru baktım, sonra acele adımlarla metroya doğru uzaklaştım.

Ne zalim şanssızlıktı! Metroya gelinceye kadar, aptallığım için kendi kendimi azarladım. Kendi öz kızımın benden ürktüğünü, benden korkuyla kaçtığını düşünmek! Ne başarı!

Metroya inince bilet makinesinin önünde durdum. Bir serseriye, terkedilmiş bir kişiye benziyordum. Belki onu tekrar göremeyeceğimi, belki onu son kez gördüğümü düşünmek acıydı! Kızımın öz babası bir çocuk hırsızı gibi köşeye gizlenmiş, onu gözlüyordu. Çok kötü, ucuz bir film görmüş gibiydim!

Birdenbire Ulric'e verdiğim sözü harladım... Maude'u tekrar görecek ve durumu konuşacaktım. Oysa şimdi imkânsızdı, kesinlikle mümkün değildi. Neden? Söyleyemezdim. Sadece böyle olduğunu biliyordum. Eğer elimden gelirse Maude'u bir daha görmeyecektim. Küçüğe gelince, Tann'ya yalvaracaktım. Onu görmeli, onunla konuşmalıydım. Fakat ne zaman? Eh, günün birinde. Olayları daha başka bir ışık altında görmeye başladığı gün. Tann'ya, onun benden nefret etmemesi için yalvardım... hepsinin üstünde benden korkmaması için dua ettim.

Kendi kendime mırıldanıp duruyordum.

– Çok korkunç... çok korkunç. Küçüğüm seni çok seviyorum. Seni çok, çok seviyorum...

Tren geldi, kapılar açılırken hıçkırmaya başladım. Merdilimi cebimden çıkartarak ağzıma tıkadım. Kapı arasına koşarak oraya saklandım ve tekerleklerden çıkan takırtının hıçkırıklarımı saklayacağını umdum.

Tekerlek seslerinden başka seslerin farkında bile olmadan orada ne kadar durduğumu bilmiyordum. Yumuşak bir elin dokunuşuyla birdenbire kendime geldim. Mendili ağzımdan çekmeden arkama dönüp baktım. Siyahlar giyinmiş yaşlı bir kadın şefkatle bana bakıyordu.

– Dostum, sevgili dostum, dedi. Neyiniz var?

Bu söz üzerine kelimenin tam anlamı ile uludum. Göz yaşlarından göremiyordum. Bütün görebildiğim, bulanık şefkatli bir tebessümdü.

Kadın:

– Lütfen, lütfen, diye rica etti. Kendinize gelin!

Ağlamaya ve hıçkırmaya devam ettim. Tren birden durdu. Başka yolcuların binişiyle kapının kenarına sıkıştık.

Kadın son derece sakin ve yatıştırıcı bir ifadeyle:

– Çok sevdiğiniz birini mi kaybettiniz diye sordu.

Cevap yerine başımı salladım.

– Zavallı adam, nasıl olduğunu tahmin edebiliyorum!

Kadının parmakları yine omuzumu sıktı.

Trenin kapısı kapanmak üzereydi. Birden mendili ağzımdan çektim, kalabalık arasından sıyrılarak kendimi dışarı attım. Ayaklarımın gücünün yettiği kadar hızla merdivenleri tırmandım ve deliler gibi yürümeye başladım. Yağmur başlamıştı. Başımı önüme eğmiş, ağlayıp kahkahalar atarak yağmurun altında korkusuzca yürüyordum. İnsanlara çarpıyordum, onlar da bana omuz atıyorlardı. Bir keresinde yoldan geçen birinin çarpmasıyla ayağım kaydı ve su yoluna düştüm. Başımı kaldırıp bakmadım bile. Başımı önümde tutarak hızla yürüdüm. Yağmur ensemden sırtıma süzülüyordu. İliklerime kadar ıslanmak istiyordum. Bütün günahlarımdan temizlenmek istiyordum. Evet, kendi kendime böyle söylüyordum... bütün günahlarımdan temizlenmek. İliklerime kadar ıslanmak, sonra bıçaklanmak, sonra bir hendeğe atılmak, sonra ağır bir kamyonun tekerlekleri altında ezilmek, sonra çamurlara bulanmak, silinmek, temelli olarak ortadan kalkmak istiyordum.

X. Bölüm

Güneş dünyanın öteki yüzüne geçtiği zaman bizim için yeni bir yaşantı başlar; bu yeni yaşantı, güneşli güney bölgeleri için değil, Greenwich ilçesi için söz konusudur. Gizli yaşantının ilk aşaması.

Hem gizli içki satılan bir batakhane çalıştırmak (şimdi yaptığımız iş), hem de aynı yerde yatmak, ancak pratik olmayan kişilerin kafasından çıkabilecek mantıksız düşüncelerden biridir.

Bu batakhaneyi açmak üzere gerekli parayı annemden çekebilmek için kıvırdığım yalanları düşününce yüzüm kızarıyor. Batakhanenin yönetmeni benim. Gerçeği saklamak amacıyla aynı zamanda masalarda bekler, siparişleri alır, çöpü döker, ufak tefek işlere koşar, yatakları yapar, evi temizlerim ve genel olarak mümkün olduğu kadar işe yaramaya çalışırım. (Yapamayacağım tek şey odalar dolusu dumanları temizlemek. Etraftan görülmemesi için çalışma sırasında pencerelerin kapalı tutulması gerekir.)

Yerimiz - İlçe'nin fakir semtinde tipik bir bodrum katıydı üç odalıydı, odalardan biri mutfak olarak kullanılıyordu. Pencerelerde kalın perdeler vardı, öyleki, gündüz bile ışık çok zor sızardı. Kuruluşumuz başarılı bile olsa, verem olacağımız muhakkaktı. Niyetimiz akşama doğru açmak, son müşterinin gidişinden sonra kapamaktı; muhtemelen sabaha karşı kapamış olacaktık.

Burada yazmak diye bir şey olmayacak, bunu anlıyorum. Günde bir kez olsun bacaklarımı uzatıp dinlenecek vakit bulursam kendimi şanslı saymalıydım.

Ancak en candan dostlarımız burada oturduğumuzu.... ve evli olduğumuzu bilecekti. Her şeyin gizlilik peçesi altında saklanması gerekiyordu. Bu da demekti ki, kapı çalınırsa ve Mona

evde yoksa, kapıyı açmayacaktım. Kapıyı çalan gidene kadar sesimi çıkarmadan bekleyecektim. Eğer mümkünse perdenin kenarından bakacak ve kim olduğunu görmeye çalışacaktım... tedbir olarak. Ne tedbiri? Bir dedektif ya da vergi memuru olduğu takdirde. Ya da çok yeni, acemi ve korkusuz aşıklarsa...

Kısacası, kurduğumuz düzen bu. Buradan temin edeceğimiz kâr, evvelden biliyorum, yalnız korku ve endişe olacak. Mona, tabiî, birkaç ay içinde işten çekileceğimizi ve taşrada bir ev satın alacağımızı hayal ediyordu. Boş hayal. Bununla beraber bu hayallerle öylesine aşılanmıştım ki, artık o hayallere karşı bağışıklık kazanmıştım. Hayal balonunu patlatmanın tek yolu, ideali yürütmekti. Benim de hayallerim var, ama bunları açığa vurmayacak kadar akıllıyım.

Arkadaşlarımız şaşılacak kadar çok; hepsi açılış gecesinde bize yardımcı olmaya söz vermişti. Onlardan kimisi, önceleri benim için sadece bir isimdi (hepsi Mona'nın etrafına toplanan kimseler), vaziyetimizi toparlamamız için bize yardım ediyordu. Cedric Ross, sonradan öğredim, monokl kullanan ve patabiyolog olduğunu iddia eden bir sahtekârdı; Roberta de Sundra, "sırılsıklam aşıklardan" biri, son derece zengin olarak tanınan Şilili öğrenciydi; George Innes, arasıra afyon nöbeti tutan artist, usta bir eskrimciydi; Jem Briscoll, ringde de görmüştüm, akıllı geçinen bir güreşçiydi; Trevelyan, geçmişi olan bir İngiliz yazarı, para havalesi gibi bir adamdı; Caccicacci, ailesinin İtalya'da bir mermer ocağı vardı, inanılmaz hikâyeler anlatan yaratılıştan soytarı bir kişiydi.

Ve sonra Baroyni vardı; bu tehlikeli işi başarıya götürmek için yeteri kadar bir şey yapamadığı söyleyen ve en çok sevilen bir kişiydi. Kendisini toplumdan bir insan olarak tanıtırdı.

Açılıştan önceki gece, ilk aşığın aynı zamanda gelmesi beni çok şaşırttı. Tabiî, ikisi de birbirlerini tanımıyordu. Carruthers ve karımın kızlık zarını parçalamak hakkına sahip olmak için oldukça yüklü para ödeyen Harris.

Harris, iki kolunda birer yosma, Rolls-Royce bir arabayla

geldi. Carruthers'in de yanında, Mona'nın eski arkadaşları olan iki kız vardı.

Tabiî, bütün eski arkadaşlarım açılış gecesinde el altında bulunacaklarını yeminle söylemişlerdi. Bunlara, güneyden dönmüş olan O'Mara da dahildi. Birkaç dakika kalabilecek olan Cromwell bile gelecekti. Rothermel'e gelince, Mona, onun gelmesine çalışıyor... herifin çenesi durmak bilmiyor. Sheldon görünecek mi diye merak ediyorum... sadece ihtimal. Bir iki milyonerin de gelmesi muhakkak... muhtemelen ayakkabı fabrikatörü, ya da kereste kralı.

Yeteri kadar içkimiz olacak mı?... bizim ilkel sıkıntımız. Marjorie kendikilerinden yardım edeceğine söz verdi... gerekirse.

Mona ile aramızdaki anlaşma şu: İkimiziden biri sarhoş olursa, diğeri ayık kalacak. Tabiî ikimiz de içkici değildik, ama yine de tedbir alıyorduk... Asıl sorun... sarhoşlardan nasıl kurtulmak? Polisler sırtımızda olacak, kendimizi aldatmakta mana yok. İçinde bulunulan koşullar altında, yapılacak en iyi iş... sus parası için bir kenara para ayırmak. Fakat Mona, daha iyi ve daha büyük yerden korunacağımızdan emin. Hothermel'in arkadaş grubuna güveniyor... hakimler, politikacılar, bankerler, cephane imalâtcıları.

Şu Rothemel! Onu görmek için sabırsızlanıyorum.

Yeni tesisimizde hoşuma giden küçük bir ayrıntı var ki beni çok memnun ediyor... buz kutusu. Yiyicekle dolu ve her ne olursa olsun dolu kalması gerekiyor. Leziz yiyeceklere şöyle bakabilmek için Allahın cezası şeyin kapağını açıp kapıyorum. Ekmek de çok güzel... Doğu Yakası'ndan getirilen Yahudi ekmeği. Sıkıldığım zaman yalnızlığımı gidermek için oturur bir şeyler atıştırırım. Sabahın ikisinde... bol yağ sürülmüş çavdar ekmeğiyle yapılmış hayvarlı sanviçten daha iyi ne olabilir? Bu sandviçi mideye indirmek için bir bardak Chablis ya da Riesling şarabına ne buyurulur? Onun üstüne belki de bir tabak, koyu krema içinde yüzen çilek, ya da, çilek yoksa, böğürtlen, yaban mersini, dağçayı, ağaç çileği, helva ve baklava da gö-

rüyorum. Aman, aman, ne güzel! Rafta Kirschwasser, StregaBenedictine, Chartreuse Verte var. Viskiye gelince... bir düzine çeşidimiz var.... her şey bana vız geliyor. Birada öyle. Bira ve viski... Köpekler için. C'est-â-dire... les clients. (Müşteriler böyle diyor.)

Ayrıca elimizde, dikkat ettim, her çeşit püro var. Müşteriler için! Arasıra bir püro da ben tellendiririm... iyi bir Havana, örneğin. Ama pürosuz da yapabilirim. İnancıma göre, insanın püro içebilmesi için rahat olması gerekir. Bununla beraber, müşterilerimin, ceplerini püroyla dolduracaklarından eminim.

Hayır, yiyecek ve içeceksiz kalmayacağız, bu kesin. Fakat çalışma, temiz hava...? Halen rengimin solduğunu hissediyorum.

Olmayan tek şeyimiz, bir para kasası. Her gün elimde bir torba dolusu kağıt ve bozuk parayla bankaya koştuğumu görüyorum...

Açılış gecesi patırtıyla gelip çattı. Beş yüz dolara yakın para kazanmış olmalıyız. Hayatımda ilk kez, bütün ceplerim para dolu: Yelek ceplerim dahil, bütün ceplerim aceleyle sokulmuş buruşuk kâğıt paralarla dolu. Bu kez yeni iki kızla beraber gelen Carruthers, bütün dostlukları tehdit edermiş gibi yüz dolar bırakmış olmalıydı. İki milyoner de gelmişti, ama kimseye sokulmamışlar ve erkenden gitmişlerdi. Steve Romero, onu yıllardan beri görmemiştim, karısıyla beraber geldi; her zamaki gibi iyi görünüyordu, güçlü bir boğa gibi. Steve'den, halen aynı yerde olan "cosmodemonic" arkadaşlarımın haberini aldım. Spivak gözden düşmüş ve Güney Dakota'da bir yere atanmıştı. Hymie'nin sigortacı olduğunu öğrendim; bir gece o da gelecekti, ama sakin bir geceyi, oturup konuşabileceğimiz bir geceyi seçecekti. Costigan'a gelince, demir-muşta, zavallıcık sanatoryuma yatmıştı...hem de aniden.

Gece yarısına doğru MacGregor geldi, bedava bir iki kadeh içtikten sonra gitti. Hiç de etkilenmemişti. Benim gibi akıllı bir kişinin nasıl olup da böyle bir batağa saplandığıma aklı ermediğini söyledi.

– İş yapmayacak kadar tembel, fakat bütün gece içki dağıtmak umurunda değil... Ha ha! ha ha!

Giderken cebime bir kart sokuşturdu.

– Başın derde girerse, unutma avukatım. Acele birisini tutma!

Tesisimizden ayrılan her arkadaşa, birisini gönderecek olursa parola kelimesini vermesini söyledik: Farters Semper. (Normal olarak bunu kimse hatırlamıyordu.) Aynı zamanda, her gelene, arabasını birkaç blok ötede park etmesini sıkı sıkı tembih ettik.

Yeni iş hakkında öğrendiğim ilk şey ayakların çok yorulduğu... ve gözlerin bozulduğu oldu. Duman dayanılacak gibi değildi: Gece yarısına doğru gözlerim alev alev yanan iki fırın halini almıştı. Nihayet yatıp battaniyeyi üstüme çektiğimiz zaman bira, şarap ve tütün kokusu dayanılmaz derecedeydi. Duman ve içki kokusuna ek olarak, ayak kokusu da duyduğumu zannettim. Bununla beraber hemen kendimizden geçtik. Uykumda bile içki dağıtıyor, sandviç veriyor ve müşteriye para bozuyordum.

Ertesi gün saat on ikide kalkmak niyetindeydim, fakat saat dörtte yataktan fırlayıp kaltığımız zaman dinç olacağımız yerde ölü gibiydik. Ev, Akşam Yıldızı'nın perişan haline benziyordu.

– Sen biraz dolaş ve sabah kahvaltını dışarda et, dedim. Burasını biraz toparlar toparlamaz kendime bir şeyler hazırlarım.

Evin toparlanması hemen hemen bir buçuk saat sürdü. Bir buçuk saatten sonra da, kahvaltı edecek halim kalmamıştı. Kendime bir bardak portakal suyu hazırladım, birisi de yaklaşmıştı. Hava kararmıştı bile.

Oda hâlâ sigara ve içki kokuyordu.

Bir hava akımı meydana getirmek için arka ve ön pencereleri açtım, fakat bu hareketim ciğerlerim yerinden sökülecekmiş gibi öksürmeme sebep oldu. Tuvaletin de tamir edilmesi gerekiyordu. Portakal suyuna yanıma alarak tuvalete oturdum, ve bir sigara daha yaktım. Kendimi tükenmiş hissediyordum.

Biraz sonra tuvaletin kapısı vuruldu. Tabiî, Mona.

– Neyin var? diye bağırdı.

Bir elimde bardak, bir elimde sigara eski yerimi almıştım.

– Dinleniyorum, dedim. Hem orası fazla esintili.

– Üzerine bir şeyler geçir ve biraz yürüyüşe çık. Artık ben devir alabilirim. Döndüğüm zaman kahvaltını hazır bulursun.

– Kahvaltı mı? diye haykırdım. Saatin kaç olduğunu biliyor musun? Sabah kahvaltısı değil, akşam yemeği zamanı. Tanrım, altüst olmuş gibiyim.

– Alışırsın. Dışarısı çok güzel... çabuk ol! Çok yumuşak ve güzel kokulu bir hava var. Sanki bahardan kalmış bir gün gibi.

Gitmek üzere hazırlandım. Ay doğmak üzereyken sabah yürüyüşüne çıkmak saçma görünüyordu.

Birden aklıma bir şey geldi.

– Biliyor musun, bankaya gitmek için vakit çok geç?

Anlamaz gözlerle baktı.

– Banka mı?

– Banka, evet! Topladığımız parayı yatıracağımız yer.

– Oh, şu! Parayı unutmuştum bile.

– Hay Allah, parayı unutmuş! Zaten sen başka türlü olamazsın!

– Haydi, durma, yola çık. Parayı bankaya yarın yatırırsın... ya da ertesi gün. Merak etme erimez.

Yürürken parayı okşayıp durdum. Parmaklarım kaşınıyormuş gibi oluyordu. Hırsızlar gibi bir köşeye çekilerek parayı saydım. Beş yüz dolar mı demiştim? Beş yüz doların üstünde para vardı! Öylesine sevinmiştim ki Mona'ya göstermek üzere koşa koşa eve döndüm.

Koştum diyorum, ama aslında hızlı adımlarla yürüyordum. Kahvaltı etmem gerektiğini bir an için unutmuştum. Bir süre sonra yanlış saymış olabileceğimi düşündüm. Gözlerimi dört açarak, terk edilmiş bir evin köşesine sindim ve parayı tekrar çıkardım. Bu kez, daha büyük bir dikkatle sayydım, söylediği gibi. Tam beş yüz kırk üç dolar altmış dokuz sent vardı. He-

yecanlanmıştım. Aynı zamanda, üzerimde bu kadar parayla karanlıkta dolaşmaktan korkmuştum. Kendi kendime, ışıklı bir yere gitmem gerektiğini söyledim. Durmadan yürü, dostum, yoksa arkandan biri gelir ve...!

Para! Aynı zamanda benzedrine'den söz ediyorlar... Kola yapılacak bir iğne bana her zaman para temin edecekti!

Durmadan yürüdüm. Ayaklarım yere dokunmuyormuş gibiydi: Patenler üzerinde gidiyordum, gözlerimi dört açmıştım, kulaklarım taşvan kulakları gibi sağa sola dönüp duruyordu. Böylesine başım dönüyordu; enerjiktim... milyona kadar saydıktan sonra, geri geri sayarak, tek sayı atlamadan bire inebilirdim.

Yavaş yavaş açlık kendisini göstermeye başladı. Güçlü bir hırs gibiydi. Bir elimi, cüzdanı koyduğum cebimin üzerine bastırmış, koşar adımlarla eve döndüm. Yiyeceğim yemek listesini aklımda hazırlamıştım; güzel bir omlet, peynir ve reçel, kahve, bir tabak kremalı çilek...

Sokak kapısına geldiğim zaman anahtarı unutmuş olduğumu anladım. Edeceğim kahvaltıyı düşünürken ağzım sulanmıştı. kapıyı heyecanla çaldım. Mona'nın kapıyı açması birkaç dakika sürdü.

Kapıyı açtığı zaman parmağını dudaklarının üzerine koydu.

– Shhhhhh! Rothermel içerde. Benimle yalnız konuşmak istiyor. Bir saat sonra gel.

Sonra kapıyı yüzüme kapadı.

Akşam yemeği zamanı sabah kahvaltısının hayalini kuruyordum. Çaresizlik içinde bir büfeye gittim ve salamlı yumurta ısmarladım. Omletimi yedikten sonra Washington Meydanı'na gittim, bir sıranın üzerine oturup güvercinlerin yere konup bir şeyler gagaladıktan sonra uçuşlarını seyrettim. Kâğıtları toplayan bir çöpçü geldi, hiç düşünmeden adamın eline bir dolar sıkıştırdım. Öylesine şaşalamıştı ki, karşımda durup para sanki sahteymiş gibi dikkatle inceledi. Nihayet paranın sahte olmadığı kanısına varmış olacak ki, bana teşekkür ettikten sonra... bir kırlangıç gibi... seke seke uzaklaştı.

Bir saat oyalandım, sonra yolun tamamen açık olduğu kanısına varmak için beş, on dakika daha geçirdim.

Kapıya vardığım zaman karşılaştığım ilk söz şu oldu.

– Biraz buz alsan iyi olacak.

Bir kez daha buz almak üzere evden ayrıldım.

Kendi kendime sordum:

– Acaba gün ne zaman başlayacak?

Buz satan adamı bulmak için biraz araştırmam gerekti. Abingdon Meydanı yakınındaki bir kovukta oturuyordu. Adam, iri yarı, asık suratlı bir Polonyalıydı. İki kez kapıya getirdiğini, fakat cevap verilmediğini söyledi. Sonra beni tepeden tırnağa kadar süzdü. Sanki, "Eve nasıl götüreceksin?" demek istiyordu. Adamın tutumu, buzu üçüncü kez eve götüremeyeceğini açıkça belli ediyordu.

Cebimde beş yüz dolar nakit para olduktan sonra, buzu neden bir taksiyle götüremeyecektim?

Taksiyle eve doğru yaptığım kısa yolculuk sırasında tamamen yersiz, garip anılar düşüncelerime hücum etti. Her nasılsa, ailemizin eski bir dostu olan Bay Meyer, taptaze ve canlı olarak zihnimde belirdi. Bizi karşılamak üzere merdivenlerin en üst basamağında duruyordu. Sekiz, ya da dokuz yaşındayken tanıdığım aynı adamdı. Yalnız, şimdiye kadar aklıma hiç gelmeyen bir şeyi kavradım... komik filmlerde gördüğümüz"Gloomy Gus" m bir benzeriydi.

El sıkıştık, karşılıklı selâmlaştık ve girdik. Şimdi Bay Meyer'in karısı sahneye giriyor. Önündeki lekesiz beyaz önlüğüne ellerini kurulayarak mutfaktan çıkıyor. Zayıf, ufak tefek, derli toplu, sakin, düzenli bir kadıncık. Ailemle Almanca konuşuyor... şimdiye kadar hiç duymadığım tatlı, ince, kulağa hoş gelen bir Almanca. Yalnız, onun, Bay Meyer'in annesi olabilecek kadar yaşlı olduğu gerçeğini bir türlü unutamıyorum. Karşımada kol kola, tam bir ana-oğul gibi duruyorlar. Gerçekte, Bay Meyer'le evlenmeden önce, onun kaynanasıydı. Evet, çocuk olduğum halde bu gerçek bende derin izler bırakmıştı.

Kızı Katie, çok güzel genç bir kadındı. Bay Meyer ona aşık olmuş ve evlenmişti. Bir yıl sonra Katie, sesizce göçüp gitmişti. Bay Meyer karısının ölümünü bir türlü unutamıyordu. Fakat Bay Meyer karısının annesiyle evlendi. Gariptir ki çok iyi anlaşıp geçinmeye başlamışlardı. Kısacası, durum böyleydi. Fayak benim aklımı bulandıran, anılarımla ilişkili daha başka bir şey vardı.

Neden Meyer'leri her ziyarete gidişimizde pencerenin yanıda duran bir kafeste bülbül öterken, yüksek bir sandalyeye oturup Alman şiirleri okuduğum odanın, onların oturma odası olduğu inancındaydım?

Annem bunun mümkün olmadığını ısrarla söylerdi.

– Başka bir yer hatırlamış olmalısın, Henry!

Böyle olduğu halde, Meyer'lere her gidişimizde, oturma odasında belirli bir yere gidip, kuş kafesinin evvelce asılı bulduğu yerde durup sahneyi gözlerimde canlandırmaya çalışırdım. Bugün bile, gözlerimi kapayıp düşündüğüm zaman, bu unutulmaz dakikayı tüm canlılığıyla hatırlarım.

Bununla beraber, Stringberg'in kendi cehenneminde, "Hiç sevmediğim yemek, yanmış tereyağı içinde dana başıdır." dediği gibi. Bayan Meyer de yemeklerde bize hep yabanî havuç yedirirdi. Daha ilk yediğim zaman yabanî havuçtan tiksinmiştim, özellikle tereyağlısından. Ne zaman yabani havuç görsem, masanın başında, yüzünde melankolik bir usanç ifadesiyle oturan Bay Meyer'i hatırlarım. Annem onun daima sessiz, düşünceli ve anlayışlı bir kişi olduğunu söylerdi. Bana sorarsanız hep mezar kokardı. Onun güldüğünü hiç görmemiştim. Bakışları daima hüzünlüydü. Elleri kucağında, başparmaklarını daire gibi çevirerek, hiç konuşmadan, anlamsız bir yüzle otururdu. Konuştuğu zaman, sesi sanki evrenin derinliklerinden geliyormuş gbi gürültülü çıkardı. Karısının kızı, Katie'yle evli olduğu zaman da yine böyleymiş.

Ama gerçekten de garip bir adamdı! Evlerindeki yaşantı rahat sakin olduğu halde bu sıkıntılı ruh günün birinde yerinden

kalktı ve ortadan kayboldu. Ondan hiç haber alınamadı. Arkasında iz de bırakmadı. Tabiî, herkes onun intihar etmiş olacağını düşündü. Ben böyle düşünmedim. Şimdi düşündüğüm gibi, o zaman da onun kendi acısıyla başbaşa kalmak için ortadan kaybolmuş olduğunu düşündüm. Beraberinde aldığı tek şey, her zaman komidinin üzerinde duran karısı Katie'nin resmiydi. Evden bir mendil dahi almamıştı.

Garip anımsamalar! Bu anıyı onun kadar şatafatlı başka bir anı izledi. Şimdi de, babamın kız kardeşi, Dave dayımla evlenen kadın vardı. Millie hala, oturma odalarının tam ortasındaki bir divana uzanmış yatıyor. Kucağımda bir sürü nota, ondan birkaç adım ötede duran piyanonun taburesinde oturuyorum. (Annem, kanserden ölmek üzere olan Millie halaya piyano çalmam için beni New York'a göndermişti.) Babamın bütün kız kardeşleri gibi, Millie halanın da çok tatlı, güzel bir yaratılışı vardı. Ne çalmamı istediğini soruyorum. "Ne istersen", diyor. Elime bir nota alıyorum, The Orange Blossom Waltz ve onun için çalıyorum. Dönüp ona baktığımı zaman, beni kutsayan bir tebesümle bana baktığını görüyorum. "Harikasın, Henry" diyor. "Bir parça daha çalamaz mısın?" The Midnight Fire Alarm'ı çalıyorum. Yeni aynı tebessüm, devam etmem için yine yanı yakarı. Tüm repertuvarımı geçiyorum... The Chariot Race, Poet and Peasant, The Burning of Rome, ve falan filan. Kanserden ölen bir kişiye çalmak ne kadar zevkli! Fakat Millie hala kandinden geçmiş bir halde. Benim bir harika olduğumu düşünüyor. Yanından ayrılırken, "Günün birinde büyük bir müzisyen olacaksın," diye fısıldıyor. Tam bu sırada taksi duruyor ve buzu indiriyorum. Harika! (Il est l'affection et l'avenir.") Saat sekiz ve harika adam günlük çalışmasına başlıyor... içki ve sandviç dağıtma işine başlıyor. Bununla beraber, ruhsal durumum iyi. Her nasılsa, sıcak geçmişin bu garip olgularını hatırlamam halâ bir yazar olduğumu düşünmeme sebep oluyor. Belki bu anılarımı hemen kağıt üzerine geçiremeyecektim, ama günün birinde yazacaktım.

(Şimdi aradan yirmi yıl geçti. "Harika" hiç bir zaman unutmaz." Il est l'amour et l'eternelte.)

Omuzumda taşıdığım buz kalıplarıyla odalardan iki kere geçmek zorundayım. Müşterilere - sekiz, ya da on kişi var - çok komik görünüyor. İçlerinden biri yardım teklif ediyor. Bizim kurucu, Baronyi. Yakında benimle uzun uzun konuşması gerektiğini söylüyor. Anlaşmayı perçinlemek için bana içki ısmarlıyor. Mutfakta durmuş çene çalıyoruz; gözlerim başının biraz üstündeki bir noktaya, kızımın kürklü şapkasıyla çekilmiş küçük resmini yapıştırdığım yere dikilmiş. Bronyi aynı perdeden konuşuyor. Başımı sallıyor, arasıra gülümsüyorum. Şu anda acaba ne yapıyor? Acaba yattı mı? Maude, her halde halâ deli gibi çalışıyor. Daima Listz, hep Liszt, parmaklarını ısıtmak için... Birisi pastırmalı çavdar sandviçi istiyor. Baronyi hemen kutusuna dalıp pastırmayı çıkartıyor. Sonra ekmeği dilimliyor. Ben hâlâ gözlerimi o noktadan ayırmadan duruyorum.

Bir akşam satranç oynamak istediğini söyleyen Baronyi'nin sesi sanki çok uzaklardan geliyor. Başımla evetliyorum ve hiç farkına varmadan kendime bir sandviç yapıp dişlerken, bir bardak Dubonnet içiyorum.

Şimdi Mona başını kapıdan uzatıyor. George Innas'in benimle biraz konuşmak istediğini haber veriyor... tabiî vaktim olursa. Arkadaşı Şilili öğrenci Roberto'yla beraber yatak odasında oturuyorlar.

– Ne istiyor? diye soruyorum. Neden herkes benimle konuşmak ister?

– Çünkü sen bir yazarsın. (Ne cevap!)

Bir köşede, ön pencereye yakın bir yerde, Trevelyan ve Caccicacci baş başa vermişler. Şiddetli bir tartışmaya tutuşmuşlar. Trevelyan tıpkı bir akbaba gibi. Diğeri, İtalyan Operasından kaçmış bir soytarıyı andırıyor. Karşılıklı gelebileceği düşünülmeyen iki yaratık.

Başka bir köşede Manuel Siegfried ve Cedric Ross, terkedilmiş iki aşık oturuyor. Asık suratla birbirlerini süzüyorlar.

Şimdi Marjorie eli kolu dolu olarak içeri giriyor. Birden her şey renkleniyor. Birkaç dakika içinde, istasyona bir tren gelmiş gibi Ned, O'Mara ve Ulric birbirinin arkasından sökün edip geliyorlar. Eski kulüp havası! Fratres Semper!

Şimdi herkes birbirini tanıyor. Hepsi bir ağızdan konuşuyorlar. Ve içiyorlar! Herkesin elinde kadeh olduğuna dikkat etmekten ben sorumluyum. Arasıra birisiyle çene çalmak için oturuyorum. Fakat en çok hoşuma giden müşterilerin emirlerini almak, oraya buraya koşmak, pürolarını yakmak, isteklerini karşılamak, şişeleri açmak, kül tablalarını dökmek, günün geri kalan kısmını böyle işlerle geçirmek. Sürekli hareket kendi özel düşüncelerimle yalnız kalmamı önlüyor. Öyle görünüyor ki, kafamda başka bir kitap yazmak üzereyim. Kaşları, dudakların kıvrımlarını, hareketleri dikkatle izliyorum. Sanki büyük bir temsilin provasını yapıyoruz. Ben yönetmen, müşteriler oyuncu. Mutfağa giderken yakaladığım küçük bir cümleyi büyütüyor, bir paragraf, ya da koca bir sayfa yapıyorum. Eğer birisi, komşusu hakkında bir soru sorarsa, cevabını ben veriyorum... kafamda. Eğlence çok etkin. Gerçekten heyecanlı Arasıra bir sevinç ve içki alıyorum, tabiî hepsi müşterilerden.

Mutfak benim ülkem. Orada, bütün bir pasajı amaç ve sonuçlarıyla birlikte hayalimde canlandırıyorum.

Ulric beni lavabonun yanında kıstırıyor.

– İşler nasıl gidiyor, Henry? Bu senin başarına!

Bardağını başına dikip boşaltıyor.

– İyi içki! Daha sonra bu içkileri aldığın yerin adresini verirsin.

Verilen bir iki siparişi hazırlarken beraberce içiyoruz.

Ulric:

– Allah Allah, diyor. Seni elinde bıçakla görmek gerçekten de çok garip.

– Vakit geçirmek için fena bir usul değil. Günün birinde neler yazacağım rahatça düşünmeme yarıyor.

– Şaka ediyorsun!

– Tabiî şaka ediyorum. Bu sandviçleri yapan ben değilim,

bir başkası. Uykuda yürür-gezermiş gibi... Büyük bir salam ister misin? Yahudi ya da İtalyan salamı alabilirsin. İşte, şu zeytinleri bir dene... Yunan zeytini, nasıl! Biliyor musun, eğer barmen olsaydım, felâket biri olurdum.

– Henry, sen ne yaparsan yap, felâket biri olamazsın. Yerin dibine bile batmış olsan, hayatı daima ilginç bulursun. Bilirsin, sen dağlılara benzersin;derin bir yarığa düştükleri zaman yıldızların gökte parıldadığını görürler... hem de gün ışığında. İnsanların dünyayı zindan gibi gördüğü yerde, sen parlak yıldızlar görürsün.

Sıcak, yumuşak tabessümlerinden biriyle bana baktı, sonra birden ciddîleşti.

– Sana bir şey söylemek zorunluğunda olduğumu düşündüm, dedi. Ned hakkında. Sana söyleyip söylemediğini bilmiyorum, ama işini kaybetti. İçki. Alkole dayanamıyor. Bunu sana söylüyorum ki ona göz kulak olabilesin. Biliyorsun, seni çok seviyor, muhtemelen sık sık gelecektir. Ona dikkat et, olmaz mı? Alkol onun için bir zehirdir...

Sözünün burasında sustu, sonra devam etti.

– Sahi aklıma geldi, bir gece satranç takımımı getirebilir miyim? Yani, işler biraz yatıştığı zaman demek istedim. Bana bir telefon et yeter. Sahi, bana verdiğin kitabı okuyordum... oyunun tarihi hakkındaki bölümü. Çok şaşırtıcı bir kitap. Bir gün müzeye gidip, şu Ortaçağ santraç takımlarına bir göz atmalıyız, ha?

– Tabiî, dedim. Eğer öğleden önce kalkabilecek fırsatı bulabilirsek!

Arkadaşlarım teker teker, çene çalmak için mutfağa akın etmeye başladılar. Ekseri, müşterilere benim hesabıma yardım ederlerdi. Kimi zaman müşteriler mutfağa kadar gelip içkilerini kendileri alırlardı; ya da ne yaptığımızı merak ettikleri için şöyle bir göz atarlardı.

Tabiî, O'Mara demiri mutfağa attı. Güneşli Güney'deki serüvenlerini kesiksiz anlatıyordu. Üçümüzün birden Güney'e

gidip hayata yeniden başlamamızın yerinde bir karar olacağını söylüyordu.

– Yazık ki burada yedek bir yatağımız yok, dedi.

Düşünceli bir tavırla başını kaşıyarak ekledi.

– Belki bir iki masayı birleştirir üzerine bir yatak atabiliriz, ne dersin?

– Daha sonra, belki.

– Tabiî, tabiî, ne zaman olsa olur. Sadece bir teklifti. Her neyse, sizi tekrar gördüğüm için memnunum. Güney'i seveceğinden eminim. Her şeyden önce tertemiz hava... Burası bataklık gibi! Attan inip eşeğe binmeye benziyor. Sahi şu kaçığı görüyor musunuz... neydi ismi?

– Evet, Sheldon. Bekleyin görürsünüz, nasıl olsa bir yerden fırlayıp ortaya çıkacaktır! Böyle bir deliyi Güney'de ne yaparlar bilir misin? Ensesinden kıçından yakaladıkları gibi hududa kadar sürerler... ya da linç ederler.

Birden koluma yapıştı.

– Sahi aklıma geldi, şu köşede oturan kadın kim? Onu buraya çağırır mısın? İki haftadan beni koynuma iyi bir kadın alamadım. Yahudi değil her halde? Umurumda değil, ama... Yahudiler insana fazlaca yapışırlar. Bilirsin.

Çirkin tavırla bir kahkaha attı ve şaraba sarıldı.

– Henry, Güney'de düşüp kalktığım bir kadından söz etmek istiyorum. Avrupa Moral Tarihi'ne geçiş gibi bir şeydi. Büyük bir malikâne, uşaklar, hizmetçiler... beni kancaya takmak için ne gerekirse hepsi vardı. Neredeyse tuzağa düşüyordum... kadın öylesine güzeldi. Petersburg'daydı. Chatanooga'da nimfomanyağa rastladım. Neredeyse beni kuruttu. Hepsi garip. Fulkner onları iyi kaleme almış... insanı öldürürlermiş... falan filan. Daha kötüsü, İnsanın ahlâkını bozmaları. Neredeyse ölecektim. Dönüş nedenim bu. Bir şeyler yapmalıyım. Fakat New York bir morga benziyor! insanlar bütün hayatları süresince burada kaldıkları için deli olmalı...

O'Mara'nın dikkatle gözlediği, köşede oturan kadının bir işareti üzerine, O'Mara:

– Özür dilerim, Henry, dedi.

Sonra acele adımlarla uzaklaştı.

Arthur Roymond'un devamlı olarak gelmesiyle durum biraz tiyatrovari bir hal aldı. Ekseri, yanında yakın dostu Spud Jason ve Jason'un "sevgilisi" Alameda vardı. Reymond tartışmaktan, reddetmekten, ve mümkünse, bu oturumları yerde bacak ve kol kapmalarıyla bitirmekten hoşlanırdı. Birisinin kolunu bükmek, ya da kolunu omuzundan çıkarmak kadar hiç bir şey onu hoşnut edemezdi. İdeali, son zamanlarda profesyonel olan Jim Driscoll'du. Belki de Jim Driscoll'u, onun bir zamanlar organist olmak için yaptığı incelemelerden ötürü seviyordu.

Söylediğim gibi, Arthur Roymond daima belâ arayan bir tipti. Eğer kimseyi tartışmaya sokmazsa, hırsını Spud Jason'dan alırdı. Spud Jason, oldukça yetenekli, gelecek vaat eden tam bir bohemdi. Her zaman en küçük bir bahaneyle işini bırakabilirdi. Çalıştığı yer, domuz ahırına benziyordu ve bu ahırda, çabuk öfkelenen küçük dostuyla beraber oturuyordu. Onun kapısını, gece olsun gündüz olsun her zaman çalmak mümkündü. Çok güzel bir aşçıydı; ne olursa olsun her teklife uyardı. Ayrıca, her zaman parası bulunurdu ve parasını cömertçe ödünç verebilirdi.

Mona, Spud Jason'a aldırış bile etmezdi. Ayrıca, "İspanyol Orospusu" diye isimlendirdiği Alameda'yı hiç sevmezdi. Bununla beraber, geldikleri zaman, yanlarında üç ya da dört müşteri getirirlerdi. Bu takım geldiğinde belirli kimseler genellikle hemen giderdi... Tony Maurer, Manuel Siegfried ve Cedric Ross. Diğer taraftan Caccicacci ve Trevelyan, onları kollarını açarak karşılarlardı. Onlar için bedava yemek ve içmekti. Ayrıca, tartışmadan hoşlanırlardı. Hatta tartışmalara zevkle dalarlardı.

İki yaşından beri İtalya'yı görmemiş olan ve Floransalı olduğunu iddia eden Caccicacci, Floransa hakkında çok güzel fıkralar anlatırdı... tabiî, bu fıkraların uydurma olduğu kuşkusuzdu. Bu fıkralardan kimisini değiştirip genişleterek tekrarlar ve dinleyicilerinin merakına göre uzatırdı.

"Uydurma" fıkaralarından biri, ismini hatırlayamadığı bir Ortaçağ bilgini tarafından on ikinci yüzyılda yapılmış robotla ilgiliydi. Esasında, Caccicacci, bu hilkat garibesi makineyi (onun çift cinsiyetli olduğunu ısrarla söylerdi.) bir çeşit yorulmaz köle gibi çalışan, hizmetçiye ait her türlü işi yapabilen ve bu işlerden bazısını da oldukça eğlenceli bir şekilde başaran yaratık olarak tarif ederdi. Fakat fıkrayı süslemeye devam ederken, robot... her zaman onu Picodiribibi diye isimlendirirdi... yavaş yavaş güç kazanır ve gösterdiği temayüller oldukça şaşırtıcı olurdu. Örneğin, insan sesini taklit etmesini öğrendiği zaman, Picodribibi'nin efendisi, bu makine kölesine belirli sanat ve bilim dallarında, kendisine yararlı olabilecek ağırlıklar, ölçüleri, teoremleri, logaritmayı, belirli astronomik hesapları, geçmiş yedi yüz yıl içinde takım yıldızların isimlerini ve yerlerini ezberlemesi için talimat vermişti. Aynı zamanda testerenin çekiç ve keskinin, kompasın nasıl kullanılacağını öğrettiği gibi, birçok müzik enstrümanlarının kullanılmasını da öğretmişti. Sonuç olarak Picodiribibi, yalnız kâhya kadın, koruyucu, kâtip, değerli bilgilerin taşıyıcısı değil, aynı zamanda çaldığı garip müzikle efendisini uyutabilen bir dadıydı.

Neyse, kafesteki bir papağan gibi, bu Picodiribibi hiç bir kural tanımadan söylev vermek tutkusuna kapılmıştı. Kimi zaman efendisi onun bu yeteneğini önleyemiyordu. Uzun şiirleri Latince, Yunanca, İbranice ve her dilde söylemeye alışkın olan robot, bütün repertuvarını okumayı kafasına kor ve efendisinin başını şişireceğini düşünmeden, soluk almak için duraklamadan okumaya başlardı. Yorgunluk onun için söz konusu olmadığından, arasıra hissiz ve kusursuz tavrıyla bildiği bütün ağırlık ve ölçüleri, logaritma tablolarını, astronomik tarih ve sayıları, sahibi öfke ve şaşkınlığından ne yapacağını bilmeden evden kaçıncaya kadar peşi peşine sıralardı. Zaman ilerledikçe bazı garip olaylar meydana geliyordu. kendi kendini koruma sanatında usta olan Picodribibi, en küçük öfkelendirici bir durumda efendisinin bütün konuklarını sağa sola fırlatır, onları

yerle bir ederdi. Kimi zaman, efendisinin konuğu olarak gelen büyük bilginleri sorduğu bilmece gibi üçlü sorularla şaşkına çevirir, tabiî sorunların hepsi çevapsız kalırdı ve konuk bilginler utançlarından ne yapacakların bilemezlerdi.

Yavaş yavaş, Picodribibi'nin efendisi kendi yarattığı bu makineyi kıskanmaya başlamıştı. Onu asıl öfkelendiren, robotun yorgunluk nedir bilmemesiydi. Robotun günün yirmi dört saatinde yorulmak bilmeden çalışması, anlamsız bile olsa, bir hünerden diğerine geçişi... işte bütün bu yetenekler bu "aptalı", keşfine böyle diyordu, kısa zamanda tehdit edici ve alaycı bir yaratık haline dönüştürdü. Bu "aptalın", efendisinden çok daha iyi yapamadığı hiç bir şey yoktu. Canavarın hiç bir zaman sahip olamayacağı birkaç yetenek kalıyordu, fakat efendisi bu hayvansal fonksiyonlardan özellikle hoşlanmıyordu. Bilginin tekrar kendisini toparlaması için yapılacak tek şey kalıyordu... kendi buluşu olan bu yaratığı imha etmek! Bununla beraber, böyle bir şeyi yapmak istemiyordu. Rotobu yapıp ortaya çıkarması ve onu bilgili bir hale sokması yirmi uzun yılını almıştı. Dünyada bu "aptalla" boy ölçüşebilecek hiç bir bilgin yoktu. Dahası da, bu yaratığı nasıl yaptığını çoktan unutmuş olmasıydı. Her yönden Picodribibi, büyük yeteneklerini aynen kopye ettiği efendisinin en büyük rakibi haline geliyordu. Doğru, kendisi gibi birini yaratmayacaktı, ancak bütün insanlığın zihninde bir baş belâsı anı olarak kalacaktı.

Bilgin aklını kaçıracak duruma gelmişti. Keşfini yok edemediği için, robotu nasıl ve nerede tecrit edeceğini düşünerek kafa patlatıyordu. Bir ara onu, demir bir kafesin içinde bahçeye gömmeyi düşündü. Hatta onu bir manastıra bile kapamayı düşündü. Fakat korku, kaybetmek korkusu, paslanmasından doğacak güçlüklerin korkusu, bilgini donduruyordu. Onunla beraber yaşamak zorunluğunda olduğu, her geçen gün kendisini daha iyi, açıkça belli ediyordu. Zamanı gelince robotuyla beraber nasıl gömüleceği üzerine kafa yormaya başladı. Garip düşünce! Canlı olmayan, fakat birçok yönden kendisinden daha

canlı olan bir yaratığı beraberinde mezara götürmek düşüncesi altında eziliyordu. Öteki dünyada bile bu yaratığın kendisi için baş belâsı olacağından emindi. Tanrı'ya yalvarmaktan başka yapılacak şey kalmamış gibi görünüyordu. Her gün dizleri üstüne çöküyor ve Tanrı'ya bu yükü omuzlarından alması için yalvarıyordu. Fakat Ulu Tanrı bütün bu yakarışlara aldırmıyordu.

Utanç ve çaresizlik içinde, nihayet Papa'dan yardım istemeye karar verdi. Garip yaratığıyla beraber Floransa'dan Avignon'a kadar yaya yürüdü. Hedefine ulaştığı zaman peşinde oldukça büyük bir kalabalık vardı. Taşlanarak ölmekten büyük bir şans eseri olarak kurtulmuştu, çünkü, aradan geçen zaman süresinde bütün Avrupa, şeytanın, Tanrı huzuruna kabul olunmak için Papa'ya gittiğini öğrenmişti. Bilgili ve gizli bilimler ustası olan Papa, bu garip göçmeni ve yanındaki yaratığı korumak için büyük güçlüklerle karşılaştı. Söylentilere göre, Kutsal Peder, bu yaratığı iyi bir katolik yapmak amacındaydı. Yanında yalnız çok değerli Kardinali bulunan Papa, bilgini ve garip yaratığını huzuruna kabul etti. Aradan geçen dört buçuk saat süresinde neler olduğunu kimse bilmiyordu. Sonuç, eğer buna sonuç denebilirse, bilgin, ertesi günü feci bir ölümle dünyadan göç etti. Ölümünün ertesi günü, cesedi toplumun önünde yakıldı ve külleri "sous le pont d'Avignon" (Avignon köprüsünün altına) savruldu.

Sözün burasında Caccicacci sustu, kaçınılmaz soruyu bekledi... "Peki, Picodribibi ne oldu?" Caccicacci ısırıcı bir tebessümle elindeki boş kadehi kaldırdı, öksürdü, gırtlağını temizledi, ve konuşmaya başlamadan önce, bir sandviç yemek istediğini söyledi.

– Picodribibi! Ah, işte şimdi sordunuz! İçinizden Occam... ya da Albertus Magnus'un "Private Papers" ını okuyan var mı?

Kimsenin böyle bir şey okumuş olduğunu söylemek gereksiz.

– Arasıra Labrador ya da başka yerlerde bir deniz canavarının göründüğü işitilir. Yarın Sherwood Ormanları'nda insana benzeyen garip bir canavarın dolaşmakta olduğu haber ve-

rilse ne yaparsınız? Görüyorsunuz ya, Picodribibi onun ilk yaratığı değildi. Hatta Mısır'da bile bazı söylentiler dolaşır. Avrupa'nın büyük müzelerinde bizim robot diye nitelendirdiğimiz yaratıkları tarif eden değerli kâğıtlar vardır. Bununla beraber, insanların yarattığı bu canavarların yok edildiğine ilişkin raporlara rastlamak mümkün değildir. Gerçekte, bu konu hakkında elimizde bulunan kayıtlara göre, bu canavarlar daima yaratıcılarının elinden kurtulup kaçmışlardır...

Sözünün burasında Caccicacci yine sustu ve sorgulu bakışlarını çevresinde dolaştırdı.

– Bunları ben uydurmuyorum, gerçeklere dayanarak konuşuyorum. Bu şeytanî yaratıklar varlıklarını sürdürüyorlar. Çok kuvvetli ihtimalle birçok kolonîler kurmuş olmaları akla yatkın. Hem neden olmasın? Yaşları yok, hastalığa yakalanmaları ihtimali yok... yani ölümsüz yaratıklar. Kimi bilginlere göre, bu yaratıkların kendilerine özgü bir haberleşme sistemi olmalı; hatta kendilerine benzeyen yaratık yapmaları da muhtemel, tabiî makine olarak. Fakat Picodiribibi'yi unutuyorum... Efendisinin hunharca ölümünden sonra ortadan kayboldu. Her tarafta "Tutun! Bulun!" diye bağırışmalar oldu, fakat faydasız. İzini bile bulamadılar. Arasıra esrarlı ölümler haber veriliyor, beklenmedik kazalar meydana geliyor, ve bütün bunlar kayıp robota yükleniyordu. Bu canavarı yakalamayı düşündükleri gerekçesiyle birçok bilgin öldürüldü, kazıklandı. Hatta Papa'nın bile, böyle bir robot yapılması için emir verdiği söylentisi çıkarıldı. Tabiî Papa bunu kendi kötülükleri için kullanmak amacındaydı. Halen Vatikan sarayının arşivinde Picodribibi'ye benzer robotların yapılmış olduğuna dair kayıtlar vardır. Tabiî, bugün her çeşit robot yapılıyor. Bunlardan biri de, bildiğiniz gibi, sözüm ona, uzak yıldızların ışıklarından hayat kazanacak. Acaba böyle bir şey Ortaçağ'da yapılabilir miydi, düşünün bir kez? Böyle bir şey yapanın büyücü olduğu iddia edilirdi. Ya yakılır ya da kazıklanırdı, öyle değil mi? Fakat başka bir sonuç da olabilirdi, hem de daha baş döndürücü, daha

belâlı bir sonuç. Makineler yerine, belki de yıldız-ışınlarıyla çalıştırılan bu köleleri kullanmayacaktık. Belki de dünyanın işi, usta-iş canlısı bu esirler tarafından yapılacaktı...

Sözünün burasında Cacicacci sustu, sanki sersemlemiş gibi sırıttı, sonra şöyle devam etti:

– Onlara özgürlük vermeye kim kalkışabilirdi? Gülersiniz. Fakat makineleri esirimiz olarak kabul etmez miyiz? Bu sahte ilişkiden biz de, eskiler kadar sıkıntı çekmez miyiz? Çalışma esaretinden kurtulmak istemez miyiz? Bugünün insanları için cennet sadece günahtan kurtulma anlamını taşımaz, işten kurtulma anlamını da taşır, çünkü çalışma nefret ve tiksinti verisidir. İnsanoğlu Tanrı'ya ulaşmak için kestirme yol arar. Tanrı'nın sırrını çalmaya kalkışır. Sonuç ne olmuştur? Günah, hastalık, ölüm. Başlangıcı olmayan savaş, başlangıcı olmayan huzursuzluk. Bildiğimiz küçücük şeyleri, kendimizi ortadan kaldırmak için kullanırız. Yarattığımız canavarın zulmünden nasıl kaçacağımızı bilmiyoruz. Günün birinde mutluluğu bulacağımıza kendi kendimizi inandırmaya çalışıyoruz, oysa, doğruyu söylemek gerekirse, bütün yaptığımız kendimize daha çok, daha büyük işler çıkartıyor, kendimizi daha büyük sıkıntılara sokuyoruz. Buluşlarımızla dünya yüzünü değiştiriyoruz... Öyle bir gün gelecek ki dünyayı tanınmayacak şekilde değişmiş bulacağız. Yaşantı dayanılmaz bir hale gelinceye kadar... Uzak bir yıldızın ışınları... Sorarım size eğer bu değişmez ışınlar insan olmayan bir yaratığı etkiliyorsa, bizi neden etkilemesin? Cennetin bütün yıldızları, güneşin yardımıyla üzerimizde parıldarken neden halâ karanlık içinde bocalıyoruz? Eğer bizi meydana getiren madde tahrip olmazsa, neden yavaş yavaş eriyip bitiyoruz? Eriyip biten nedir? Bizi meydana getiren elemanların erimedikleri gerçek. Eriyor, yok oluyoruz, çünkü yaşama arzumuzu yitiriyoruz. Peki neden böylesine önemli bir alev sönüyor? İnançtan yoksun olduğumuz için. Doğduğumuz anda, fani olduğumuz söyleniyor. Kelimeleri anlamaya başladığımız andan itibaren, yaşamak için öldürmemiz gerektiğini

öğreniyoruz. Ne kadar iyi, ne kadar akıllıca yaşarsak yaşayalım, hasta olup öleceğimiz hatırlatılıyor. Ölüm düşüncesi daha doğuşumuzdan itibaren kafamıza yerleşiyor. Öleceğimiz üzerine en küçük bir kuşku dahi var mıdır?

Caccicacci derin bir nefes aldı. Anlatmaya çalıştığı, kelimelerle ifade etmekte zorluk çektiği bir şey vardı. Anlattıklarının etkisinde kaldığı açıkça belliydi. Kendisini bir şeye inandırmaya çalıştığı hissediliyordu. Bu hikâyeyi birçok defa anlattığını... kendi anlayışı dışında kalan bir sonuca ulaşmaya çalıştığını anlıyordum. Belki, sadece hikâyeyi sonuna kadar sürdürmek cesaretinden yoksun olduğu için, bu hikâye anlatabilir, uydurabilir, yalancı olabilir. Fakat anlatılan hikâyenin muhakkak gerçek bir yönü vardır. Picodribibi'nin yaratıcısı da kendisine göre bir hikâyeciydi. Uydurma bir hikâye, ya da bir efsane yaratmıştı, ama bu hikâye sözü olacağı yerde mihaniki olmuştu. Her hikâyeci gibi, o da duygularımızı aldatmıştı. Bununla beraber...

Caccicacci ciddiyetle ve becerebildiği kadar büyük bir içtenlikle konuşmaya başladı.

– Kimi zaman, geçmişten tamamen kopamadığımız takdirde insanlar için bir umut olmadığına inanırım.Yani, demek istiyorum ki, değişik düşünüp, değişik yaşamadığımız takdirde. Bayağı gibi göründüğünü biliyorum... binlerce defa takrarlanmış, fakat sonuç alınamamıştır. Anlıyorsunuz ya, çevremizi saran büyük güneşleri, kimsenin, varlığı dışında bir şey bilmediği cennetteki bu büyük güneşe ait kütleleri düşünüyorum. Bunlardan birini yaşantımızı temin ettiği kabul edilmiştir. Kimisi Ay'ın da dünya yüzündeki varlığımızın hayatî bir faktörü olduğunu kabul eder. Başkaları yıldızların yararından ya da zararından söz eder. Fakat düşünmekten vazgeçecek olursanız, her şey – her şey dediğim zaman, var olan her şeyi kastediyorum!– görünsün ya da görünmesin, bilinsin ya da bilinmesin, var olmamız için hayatî önem taşır. Birçok yönden tarif edilmesi mümkün olmayan ve kesiksiz işleyen man-

yetik güçteki bir şebekenin tam ortasında yaşarız. Bunların hiç birini biz yaratmadık. Güya uygulamak, kullanmak üzere birkaç şey öğrendik. Küçük çalışmalarımız nedeniyle gururumuzdan patlayacak hale geldik. Fakat günümüzün sihirbazları arasındaki en cesur, en kibirli olanları bile bilmediklerimizle karşılaştırılacak olduğu takdirde bildiklerimizin bölenemeyecek kadar küçük olduğunu kabul etmek zorunluğundadır. Rica ederim, bir an durun ve düşünün! Günün birinde her şeyi öğrenebileceğimize içtenlikle inanan kimse var mı, dürüst olarak söylesin? Daha da ileri gideceğim... içtenlikle soruyorum... kurtuluşumuzun bilgiye dayandığına inanıyor musunuz? Bir an için insan beyninin, evreni yöneten tüm gizli gelişmeleri esrarlı kıvrıntıları arasına alabildiğini kabul edelim, sonra. Evet, sonra? Düşünülemez ki bu bilgiyi, biz insanlar ne yapacağız? Ne yapabiliriz? Bu soruyu kendi kendinize hiç sordunuz mu? Herkes bilgi kümesinin çok iyi bir şey olduğunu kabul etmiş görünüyor. Kimse "Bilgiye sahip olduğum zaman ne yapacağım?", diye soruyor mu? Artık kimse, kısa bir hayat dönemi içinde, var olan tüm insan bilgisinin kısa bir zamanda kazanılmasının mümkün olacağına inanmak cesaretini gösteremez...

Yine nefes almak için sustu. Bu kez hepimiz şişelere sarılmaya hazırdık. Caccicacci nefes nefeseydi. Raydan tamamen çıkmıştı. Bilgi ya da bilgi yoksunluğuyla böylesine ilgili olamazdı. Adımlarını geriye doğru izlemek için çaba harcadığının farkındaydım; ana konuya ulaşmak çabasından olduğunu hissediyordum.

– İnanç! Bir dakika önce inançtan söz ediyordum. İnancımızı yitirdik. Tamamen kaybettik. Yani, her şeye inancımızı! Oysa, insanı yaşatan tek şey inançtır. İnsanı yaşatan tükenmez gibi görünen, sonunda boş olduğu ya da yıkıcı olduğu kabul edilen bilgi değildir. Ama inanç! İnanç da tükenmez. Her zaman böyledir, böyle kalacaktır. Çalışmamızı temin eden inançtır, engellerin üstesinden inanç gelebilir... kelimesi ke-

limesine, İncil'de yazdığı gibi, inanç dağları bile yerinden oynatabilir. Ama neye inanç? Sadece inanç işte! İsterseniz, her şeye karşı inanç! Belki de en uygun kelime kabul kelimesidir. Ancak kabul kelimesini anlamak, inanç kelimesini anlamaktan çok daha zordur. Şu kelime dudaklarımıza kadar gelir: Şeytana da mı? Bu soruyu soran araştırıcılar vardı. Eğer, "evet" derseniz, işte o zaman yol tamamen tıkanmış demektir. Yüzünüze karşı gülerler, cüzzamlıymışınız gibi sizden sakınırlar. İyi, anlıyorsunuz, belki sorguya çekildiniz, fakat şeytan... ve işte bu mantığa aykırı fakat gerçeğe uygun bir düşüncedir... şeytan, her ne kadar kaçınmaya çalışırsak da daima kabul ettiğimiz bir kelimedir. Kimse şeytanın varlığından kuşkulanmaz. Her ne kadar tekil bir terimse de, sürekli karakter değişikliği gösterir ve daha yakından incelenecek olursa, ekseri, insanlar tarafından olumlu karşılanır. Kimse şeytanı gerçek yüzüyle kabullenmez. Gerçek yüzüdür, ya da değildir. Zihin onu şartsız olarak kabullenmeyi reddeder. Gerçekte, sadece tersyüz edilebildiği için varlığı kabul edilmiş gibi görünür. Bunu temin etmenin en basit en hazır yolu, tabiî, onu olduğu gibi kabullenmektir. Fakat böyle bir gidişi kabul edecek kadar akılı kaç kişi vardır? Yine Picodiribibi aklıma geliyor. Onun varlığında ya da görünüşünde "şeytanî" olan bir şey var mıdır? Bununla beraber, bulunduğu dünya tarafından korku ve nefretle karşılanmaktadır. Doğaya aykırı olduğu kabul edilmiştir. Fakat insanoğlunun kendisi de doğaya aykırı değil midir? Eğer başka bir Picodiribibi yaratabilseydik ya da fonksiyon bakımından daha olağanüstü bir yaratık ortaya atsaydık, sevinçten kendimizi kaybetmez miydik? Fakat tasavvur edelim ki, olağanüstü bir robot yerine, nitelikleri bizimkilerler karşılaştırılmayacak kadar yüksek olan, tanrısal, olağanüstü bir insanla birden karşılaştık? Bu sorunun varsayımı olduğu gerçek,ancak, mantıklı olsun ya da olmasın, böyle olağanüstü yaratıkların görülmüş olduğuna tanık gösterebileceklerini ısrarla söyleyen kişiler vardır. Hepimiz kendimize göre uygun isimler bulabiliriz. Kendim, kimsenin duy-

madığı, görmediği, ya da hayatında hiç karşılaşmayacağı mitolojik yaratıklardan söz etmeyi tercih ederim. Kısacası, var, olabilen ve sözünü ettiğim bu ihtiyaçları karşılayan biri...

Sözün burasında Caccicacci konudan ayrıldı. Ne böyle bir konuşmaya kendisini yönelten neden, ne de konuşmayı nereye bağlayacağını bilmediğini itiraf etmek zorunda kaldı. Saçlarını sıvazlayarak kendi kendisine mırıl mırıl söyleniyordu:

– Garip, garip, fakat bir sonuca varacağımı sanıyordum.

Birdenbire yüzü sevinçe aydınlandı.

– Ah evet, şimdi biliyorum. Buldum. Dinleyin... bu yaratığın her bakımdan bizden üstünlüğü evrensel olarak kabul edilmiş olsun. Dünyaya şöyle bir çağrıda bulunduğunu düşünelim: "Ey insanoğlu olduğun yerde dur ve dinle! Yanlış yoldasın. Yok olmaya doğru gidiyorsun." Evrendeki tüm insanların yaptıkları işi bırakıp dinlediklerini kabul edelim. Bu tanrısal, olağanüstü yaratık, ona öğretilenden fazlasını söyleyememiş bile olsa, etkinin ne olabileceğini tahmin edebilir misiniz? Tüm dünya hep birlikte durup akıllıca edilen bu sözleri dinleyecek mi? Tahmin edin bakalım, sıkıcı bir sessizlik, kulaklar bu öldürücü, etkin sözleri dinlemek için dikilmiş! Kelimelerle anlatılması gerekir mi? Herkes, kalbinin sessizliğinde bunun cevabını kendiliğinden bulamaz mı? İnsanlığın, vermek özlemini duyduğu tek cevap vardır... ve tek kelimeyle söylenebilir. AŞK. Bu küçücük kelime, bu güçlü düşünce, ebedî kanun, olumlu, belirli ezelî kelime içimize yerleşirse, dünya hemen değişmeyecek mi? Eğer aşk günün düzeni haline gelecek olursa, ona karşı kim durabilir? İnsan aşkın edebî zaferiyle yıkanmışsa, güç ya da bilgi arar mı?

Derin bir nefes aldı, sonra ağır ağır devam etti.

– Bildiğiniz gibi, Tibet Yaylası'nda gerçekten, bizimle kıyaslanamayacak ölçüde bizden üstün, küçük bir insan topluluğu vardır ve bunlar "Ustalar" diye tanımlanır. Gönüllü olarak dünyadan uzakta, sürgün hayatı yaşarlar. Daha önce sözünü ettiğim android'ler gibi ömürleri uzun, hastalık bilmez ve yok edilemez

kişilerdir. Neden bizimle kaynaşmak istemezler, neden varlıklarını bize belli etmekten kaçınırlar. Onlar mı bizden uzaklaştılar, yoksa biz mi onları kendimizden uzaklaştırdık? Cevap vermeden önce kendi kendinize başka bir soru sorun... Onlara bilmedikleri, ya da sahip olmadıkları ne verebiliriz? Eğer böyle yaratıklar varsa, varlıklarına inanmam için birçok sebep var, mümkün olan tek engel, şuurdur. Tam anlamıyla, şuurun derecesidir. Düşüncelerin ve yaratılışımızın derinliğine inecek olursak, onları orada bulabiliriz. Halâ tanrılara karışmak için hazır ve arzulu değiliz. Eskiler tanrıları tanıyorlar, onları yakından görüyorlardı. Bugün için insanın yolu kesilmiştir. Bugün insan esir gibi yaşamaktadır. Daha da kötüsü, birbirimizin esiri olmamız. Gerçek özgürlüğü istediğimiz takdirde özgür olacağız. Şimdiki makineler gibi düşünüyoruz, çünkü makineleştik. Güç kazanmaya çalışmakla, gücün çaresiz kurbanları oluyoruz... Aşkı ifade etmesini öğrendiğimiz gün, aşkı tanıyacak, aşka sahip olacağız... ve aşka sahip olmamız diğer şeyleri geride bırakacaktır. Şeytan, insan zihninden doğan bir yaratıktır. Gerçek yüzüyle kabul edilmesi güçtür. Bu takdirde güçsüzdür, kendi başına değersizdir. Picodiribibi canlı değildir. Bu anlamda, hiç birimiz canlı değiliz. Canlanalım, işte söylemek istediğim buydu.

Caccicacci bu kesiksiz konuşmasından ötürü şaşkınlık ve utanç içinde birden gitti. Sessizce onu dinleyen bizler büzüldüğümüz köşelerden kımıldamadan kaldık. Birkaç dakika süreyle kimse nefes alamıyormuş gibi göründü.

Nihayet buzları eriten Barolyi oldu. Caccicacci'nin böylesine ciddî olabileceğini hiç düşünmediğini söyledi.

Trevelyan hiç beklenmedik bir anda kendi ailevî sıkıntılarından söz etmeye başladı. Karısının sadece gebe değil, aynı zamanda deli, hem de zırdeli olduğunu söyledi. Geçen akşam uyurken kendisini boğmaya kalktağını anlattı. Karısına anormal davrandığını itiraf etti. Daha işin başında ondan nefret etmişti. Bir adamın onu karnında çocukla bırakıp kaçmasından

sonra acıdığı için onunla evlenmişti. Karısı şairdi ve çalışmalarını takdir ederdi. Asıl dayanamadığı karısının ruhsal durumuydu. Karısı saatlerce tek kelime konuşmadan oturur, hiç giymediği yün çoraplar örerdi. Ya da salıncaklı koltuğa oturur, bir şarkı tutturur saatlerce sallanırdı. Kimi zaman karısının çenesi açılır, onu ya mutfağın ya da yatak odasının bir köşesine sıkıştırır, ilham diye nitelendirdiği hayalî şeylerden söz ederdi.

O'Mara sırıtarak, alaycı bir tavırla:

– Hayalî şeyler demekle, ne kastediyorsun? diye sordu.

Trevelyon:

– Ah, dedi. Sis olabilir, sis ve yağmur... sis birden dağıldığı takdirde ağaçların ve çalıların nasıl görüneceği... sisin rengi hakkında olabilir... grinin bütün tonlarından söz eder. Çocukluğunda Cornwall sahillerinde oturmuş... siste dolaşmış, keçiler ve kedilerle haşır neşir olmuş. Bu tutumda olduğu zaman başka bir dil konuşur... gerçekten kimsenin anlayamadığı bir dil konuşur. Tarif edebildiğim kadarıyla, tüylerimi ürperten, kedi miyavlamasınıandıran bir dil, sanki kedi dili. Kimi zaman rüzgârın esişini taklit eder. Sonra burnunu çekerek ağlamaya başlar, ve beni, çiçeklerin kesilmesine üzüldüğü için ağladığına inandırmaya çalışır. Ağlaması birden kesilir ve hiç gitmediği yerleri, sanki yıllarca yaşamış gibi tarif etmeye, anlatmaya başlar. Sahi, birer içki içemez miyiz? İçmeyeli sanki yıllar olmuş gibi...

Derin derin iç çekti.

– Deli olduğu muhakkak. Onunla bir tartışmaya giriş, yandın demektir. Bütün çıkış yollarını nasıl tıkayacağını çok iyi bilir. Kurtuluş bulamazsın. Konu ne olursa olsun, son söz daima onundur. Elinde bir çiçek yaprağı, kahvaltı masasında oturur ve saatlerce o yaprağa bakarak düşünür. Sonra senin de dikkat etmeni ister. İşte bu küçücük, kıymık kadar küçücük şeyde, akla hayale gelmedik şeyler gördüğünü iddia eder. Hem de çıplak gözle. Tabiî, karanlıkta bir kediden daha iyi görebilir. Hatta, ister inanın ister inanmayın, gözleri kapalı bile görür. Bir insana

baktığı zaman o insanda neler görmez! Sizinle konuştuğu zaman, içinizi gördüğünü düşünürsünüz. Sadece sözünü ettiği şeyleri görür. İlk zamanlar onu kolundan tutar sarsardım. Trans haline geldiğini düşünürdüm. Kimi zaman cümlesinin tam yarısında "Duydun mu?" diye sorar. "Neyi duydum mu?" Belki, bir yaprağın düşüşünü, belki buz dolabında çatırdayan buz tanesinin sesini duymuştur. "Duydun mu?" dediği zaman yerimden bir karış sıçrarım. Bir müddet sonra sağır olduğumu düşüneye başladım. Kulakları böylesine keskin olmakla beraber müzikten hiç anlamaz, yani müzik kulağı yoktur. İşittiği tek şey bir iğnenin cızırtısıdır; plağın eski ya da yeni olduğunu söyleyebilir, ya da ne kadar kullanılmış olduğunu... Mozart, Puccini ve Satie arasındaki farkı söyleyemez. İlâhileri sever. Zaten mırıldandıkları da ilâhiden başka bir şey değildir, sanki meleklerin arasına karışmış gibi. Komik bir fıkra anlatsan, suratını asar. Gülsen öfkelenir. Aksırırsan, nezaketsizsindir. İçki içsen, alkolik olursun... Topu topu üç kere cinsî birleşmede bulunduk. Gözlerini kapar, kazık gibi yatar, sonra mümkün olduğu kadar işini çabuk bitirmen için rica eder. Bir cesetle yatmak, onunla yatmaktan kolaydır. İşini bitirdiğin zaman, hemen yatakta doğrulur, eline bir defter alır ve şiir yazmaya başlar. Her halde kendisini temizlemek için olacak. Kimi zaman onu gebertebileceğimi düşünürüm...

O'Mara:

– Çocuktan ne haber? dedi. Çocuğu doğuracak mı?

– Bilmem! Bu konuya hiç değinmez. Onun için belki de bir tümörden başka bir şey değildir. Arasıra, fazla şiştiğinden söz eder... şişmanladım demez, çünkü bu kelime onun için çok kabadır. Sanki yedi aylık gebenin karnı şişmezmiş gibi...

Spud Jason, uykulu bir tavırla:

– Gebe olduğunu nereden biliyorsun? diye sordu. Bazen tahminden ileri gitmez.

– Tahmin mi? Keşke tahmin olsa! Gebe olduğu muhakak... İçinde oynadığını hissederim.

Birisi:

– Gaz olabilir, dedi.

Trevelyan gittikçe öfkeleniyordu.

– Gazın kolları ve bacakları yoktur. Gaz, insanın kamını tekmelemez.

Spud Jason:

– Haydi, buradan gidelim, dedi. Bu konuşmalarınla insanın aklına kötü düşünceler getiriyorsun...

Yanındaki kadının kaburgalarını öylesine şiddetle dürttü ki kadıncağız neredeyse oturduğu yerden düşüyordu.

Sanki aralarında her zaman oynadıkları bir oyunmuş gibi, Alameda sakin bir tavırla yerinden kalktı, dolaştı ve Spud Jason'un suratına şiddetli bir tokat yapıştırdı.

Spud Jason, birden yerinden kalktı ve kadının kolunu kıvırdı.

– Demek böyle, ha?

Sonra kadının uzun saçlarını yakaladı ve şiddetle çekti.

– Kendine gel, yoksa iki gözünü de morartırım!

Alameda boş şişeye uzanırken:

– Yok canım! dedi.

Mona birden haykırdı.

– Defolun buradan, ikiniz de! Ve bir daha da lütfen buraya gelmeyin!

Spud Jason, koyun gibi aptal bir tavırla sordu:

– Borcum ne kadar?

Mona:

– Borcun falan yok, dedi. Yalnız defolun ve bir daha da görünmeyin!

XI. Bölüm

Bir gece, hiç umulmadık bir anda MacGregor geldi, bir içki söyledi, tek kelime söylemeden parasını ödedi. Tavırları olağanüstü yumuşaktı. Ciddî bir tavırla nasıl olduğumuzu, işlerin nasıl gittiğini, yardıma ihtiyacımız olup olmadığını... kanunî yardım... falan sordu. Tutumunun neden bu kadar değişik olduğunu bir türlü kestiremiyordum.

Mona'nın arkasını dönmesinden yararlanarak:

– Bir gece buradan birkaç saat ayrılamaz mısın? diye sordu.

Benim evet ya da hayır cevabımı beklemeden yeniden sırılsıklam aşık olduğunu anlattı.

– Beni görünce tahmin edebildin, değil mi?

Garip bir kadındı; iki çocuklu, boşanmış bir duldu.

– Ne dersin bu duruma?

Sonra bana çok özel bir sır vereceğini söyledi. Ağzımı sıkı tutamayacağımı biliyordu, ama yine de söyleyecekti...

– Tess'in hiç bir şeyden haberi yok, tabiî. Onu incitmek istemem. Allah kahretsin! Gülme! Bunu sana söylüyorum ki günün birinde ağzından kaçırmayasın.

Sıntım.

Demek ki durum böyleydi. Trix, yeni olan Bronx'ta oturuyordu. Geceleri saat üçe, dörde ya da beşe kadar dışarda kalıyordu.

– Tess kumar oynadığımı düşünüyor. Paranın gidişine bakılacak olursa, her gece zar atmış olmam gerekiyor. Senden istediğim sadece şu... bir gece buradan ayrılabilir misin, birkaç saat için?

– Kıza bir göz atmanı istiyorum... Guguk kuşu olup olmadığımı söylersin...

Sözünün burasında sanki şaşırmış gibi yine duraladı.

– Durumu sana biraz daha açmam gerekiyor, Hen, şöyle: Her gece yemekten sonra çocukları dizlerime oturtuyorum. Ne yaptığımı düşünürsün? Onlara hikâye anlatıyorum! Tasavvur edebiliyor musun?

Yüksek sesle bir kahkaha attı.

– Bilirsin, Hen, kendi kendime bile zor inanıyorum. Fakat gerçek bu. Eğer kendi öz çocuklarım olsa, ancak bu kadar ilgilenebilirdim. Halen onlara sürüyle hediye aldım. Biliyorsun, eğer Tess, içini dışını temizletmiş olmasaydı, bu zamana kadarüç, dört çocuğumuz olurdu. Belki birbirimizden uzaklaşmamızın nedeni de budur. Tess'i tanırsın Henry... altın gibi bir kalbi vardır. Fakat üzerinde fazla durmaya gelmez. Kendisini mahkemelere kaptırmış gidiyor. Geceleri evde kalsam uyumaktan başka bir şey yapamıyorum. Ya da sarhoş olup sızarım. Onunla neden evlenmiş olduğumu bilmiyorum. Sen, sen hergele, tek kelime bile söylemedin, körlemesine dalmama sebep oldun. Benim için iyi olacağını düşünmüştün, değil mi? Eh, akıntıya kapılmış gidiyorum. Bilirsin, kimi zaman, kendi kendimi dinlerim, bizim ihtiyarın konuştuğunu zannederim. Hiç bir konu üzerinde iki dakikadan fazla duramazdı. Annem de öyleydi.... Bir içki daha almaz mısın? Merak etme parasını ben ödeyeceğim.

Birkaç dakikalık sessizlikten sonra, neden bu kadınla tanışmamı istediğim körlemesine sordum.

– Çok iyi biliyorum, diye ekledim. Benim uygun bulup bulamayacağım umurunda değil.

Masının üzerine bakarak:

– Hayır, Hen, çok ciddiyim. Çocukların bizimle yediği bir gece bize yemeğe gelmeni istiyorum ve...

– Ve ne

– Bana şu Allahın cezası peri hikâyeleri hakkında bir ipucu ver. Bilirsin, çocuklar peri hikâyelerini çok ciddîye alırlar. Beş yaşındaki çocuklara söylenmeyecek hikâyeler anlatmış olabilirim...

– Demek ki durum bu? dedim. Vay canına be! Peki, bu iş hakkında bilgim olabileceğini nereden biliyorsun?

– Eh, senin de bir çocuğun vardı, değil mi? Ayrıca, bir yazarsın. Böyle şeylere sen alışıksın, ama benim aklım ermez Bir hikâyeye başlıyorum, sonra nasıl bitireceğimi bilmiyorum. Boğulmak üzereyim.

– Tahayyül yeteneğin yokmu?

– Alay mı ediyorsun? Beni iyi tanırsın. Bütün bildiğim kanundur. Belki kanundan da fazla anlamam. Tek yönlü bir düşünüş yolum var. Her neyse, senin sadece bu iş için gelmeni istemiyorum... Trix'le tanışmanı istiyorum. Ondan hoşlanacağını sanıyorum. İyi bir aşçı! Tess'in... biliyorsun, yumurta kırmasını bile bilmez. Yemekte kendini Ritz'de zannedeceksin. Gerçekten iyi yemek pişiriyor. Kileri de oldukça zengin... belki bu seni kandırır. Bana bak, neden mırın kırın edip duruyorsun? İyi bir vakit geçirmeni istiyorum, o kadar. Arasıra değişiklik yapmalısın. O'Mara, birkaç saat için durumu her halde idare edebilir, değil mi? Yani, ona güvenin varsa! Bana sorarsan, onu bir dakika bile gözümden ayırmazdım...

Tam bu sırada, kolunun altına kalın bir kitap sıkıştırmış olduğu halde Tony Maurer göründü. Her zaman olduğu gibi son derece nazikti. Yanımıza oturduktan sonra kendisiyle birer kadeh içip içmeyeceğimizi sordu.

İsmini okuyabilmem için kitabı kaldırıp tuttu. "Batı'nın Çöküşü"

– İsmini hiç duymamıştım, dedim.

– Kısa zamada işitirsin, dedi. Büyük bir kitap. Kehanete ait...

MacGregor, bir solukta:

– Boş ver, dedi. Nasılsa okuyacak vaktin yok!

– Okuyup bitirdikten sonra ödünç verebilir misin? diye sordum.

Tony Maurer:

– Tabiî, dedi. Sana armağan olarak verebilirim.

MacGregor, özür dileyerek kitabın tasavvufa ait olup olmadığını öğrenmek istedi. Tabiî, böyle şeylerle hiç ilgisi yoktu, ama Tony Maurer'in bir aptal olmadığını anlamıştı.

Bir tarih felsefesi olduğu cevabını alınca:

– Aman sizin olsun! diye şakalaştı.

Tony Maurer'le birkaç kadeh içtik. İçki kadehlerinin adedi çoğaldıkça neşem yerine geliyordu. Aşçı Trix'le iyi bir gece, ya da iyi bir akşam yemeği yiyebileceğimizi düşündüm. Kadının tam ismi Trix Miranda'ydı. Kadının ismini de beğenmiştim.

– Hangi hikâyelerden daha çok hoşlanırlar? diye sordum.

– Üç ayı gibi.

– Yani Goldilocks ve Üç ayı mı? Bu hikâyeyi ezbere bilirim. Biliyor musun, düşünüyordum ki... Yarından sonraki gece olur mu?

– İşte şimdi konuşuyorsun, Henry. Beni yaya bırakmayacağını biliyordum. Sahi aklıma geldi, tabiî yapmak zorunda değilsin ama beraberinde bir şişe şarap getirecek olursan, Trix bundan hoşlanacaktır. Mümkünse Fransız şarabı.

– Dünyanın en kolay şeyi! Bir iki şişe getiririm.

Gitmek üzere kalktı ve elimi sıkarken:

– Sana bir ricada bulunabilir miyim? dedi. Çocukları yatırmadan önce Trix'i fazla sıkıştırma.

– Anlaştık. Şimdi de ben senden bir ricada bulunacağım. Onlara üç ayı hikâyesini anlatayım olmaz mı?

– Tamam, Henry... ama kötü konuşmak yok!

İki gece sonra Bronx'un uzak bir semtinde MacGregor ve Trix'le yemek yiyorum. Erkek çocuk beş, kız çocuk üç buçuk yaşında. Sevimli çocuklar, fakat oldukça şımarık. Çocuklar yatmadan önce sert çıkışlar yapmamak için kendimi zor tutuyorum. Fakat yemekten önce üç martini içtik ve şimdi de beraber getirdiğim Chambertin şarabını tadıyoruz.

Trix, MacGregor'un söylediği gibi alaycı. Güzel değil, fakat insan ona sıkılmadan bakabiliyor. Neşeli bir görünüşü var. Şimdiye kadar tek sakıncalı tarafını görmüştüm... Trix isterik bir kadın.

Her şey tıkırında gidiyordu. Çocukların yanında kendimi evimde sanıyorum. Üç Ayı hikâyesini söyleyeceğime dair söz verdiğim bana hatırlatıp duruyorlar.

MacGregor:

– Sen kendin istedin, Henry, diyor.

Gerçeği söylemek gerekiyorsa, canım hiç de hikâye anlatmak istemiyor. Elimden geldiği kadar yemeği uzatmaya çalışıyorum. Biraz çakırkeyfim. Allahın cezası hikâyenin nasıl başladığını bir türlü hatırlayamıyorum.

Trix birdenbire:

– Şimdi anlatmalısın Henry, diyor. Yatma vakitleri çoktan geçti.

– Pekalâ! diye inliyorum. Bir kahve daha içeyim de anlatmaya başlayacağım.

Oğlan:

– Senin yerine ben başlayayım, diyor.

Trix, atılıyor.

– Böyle bir şey yapmayacaksın! Bu hikâyeyi Henry anlatacak... hem de başından sonuna kadar. Çok dikkatle dinlemenizi istiyorum. Şimdi susun bakalım.

Koyu kahveyi yudumladım, öksürdüm, aksırdım, tıksırdım.

– Bir zamanlar büyük bir siyah ayı varmış...

Küçük kız çıtladı.

– Böyle başlamıyordu.

– Peki, nasıl başlıyordu?

– Bir varmış bir yokmuş...

– Evet, evet... nasıl da unuttum? Pekalâ, dinliyor musunuz? Başlıyorum... Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde üç ayı varmış... bir kutup ayısı, bir boz ayı, ve bir bal ayısı...

(İki çocuk güldüler ve maskaralık ettiler.)

– Kutup ayısının, soğuktan korunmak için uzun tüylü beyaz kürkü varmış. Boz ayı...

Küçük kız haykırdı.

– Hikâye böyle başlamıyor, anneciğim!

Oğlan:

– Uyduruyor, dedi.

Trix bağırdı.

– İkiniz de susun bakayım!

MacGregor:

– Bana bak, Henry, dedi. Seni çok konuşturmasınlar. Acele etme. Unutma, sakin olursan bu iş çabuk biter. Bak, bir yudum konyak daha alırsan, kafanı toparlarsın.

Kalın bir püro yaktım, bir yudum konyak aldı, sonra kendimi çocuklara uydurmak üzere hazırladım. Sonra birdenbire hikâyeyi anlatmanın tek yolu olduğunu kavradım. Düşünecek olursam hapı yutardım.

– Beni dinleyin, çocuklar, dedim. Hikâyeye yeniden başlayacağım. Sözünü artık kesmek yok, ha?

Küçük kıza bir göz kırptım ve oğlana üzerinde halâ biraz et olan bir kemik attım.

MacGregor:

– Senin gibi hayali geniş bir insan da zorluk çekermiş, dedi. Bu hikâyenin çok kolay olması gerekirdi. Bir aspirin istemediğinden emin misin?

Birden bütün cesaretimi topladım.

– Hikâyem çok daha kolay olacak, dedim Fakat sözümü kesmeyin!

MacGregor:

– Haydi, haydi, dedi. Geveleyip durma. Hikâye bir varmış bir yokmuş diye başlıyordu.

– Pekalâ... Bir varmış bir yokmuş... Evet, tamam. Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde üç ayı varmış: Bir kutup ayısı, bir boz ayı, ve bir bal ayısı...

Oğlan:

– Bunları söylemiştin, dedi.

Trix:

– Hey, kes sesini! diye bağırdı.

– Kutup ayısı, yere kadar sarkan uzun beyaz kürküyle tamamen çıplakmış. Boz ayı, sığır filetosu kadar sertmiş ve ayak parmaklarının arasında da çok yağ varmış. Bal ayısı normalmış, ne fazla şişman, ne fazla sıska, ne sert, ne yumuşak, ne sıcak ne de soğukmuş...

Çocukar kıkırdadılar.

– Kutup ayısı buzdan başka bir şey yemezmiş, buz gibi soğuk buz, hem de buzhaneden çıkma buz. Bozayı enginara bayılırmış, çünkü enginarların dikenli kabukları ve tüyleri varmış...

Küçük kız yine çıtladı.

– Dikenli kabuk nedir, anneciğim?

Trix:

– Susun! dedi.

– Bal ayısına gelince, sadece köpüğü alınmış süt içermiş. Büyük ayı olduğu için vitamine ihtiyacı yokmuş. Bir gün Boz ayı ateş yakmak için odun toplamaya çıkmış. Sırtında ayı derisinden başka bir şey olmadığı için sırtına konan sinekler onu deli ediyormuş. Bunun için de koşmaya, koşmaya başlamış. Kısa zamanda ormanın derinliklerine dalmış. Bir müddet sonra, bir pınarın başına oturmuş ve uykuya dalmış...

Oğlan:

– Söyleyiş tarzını beğenmedim, dedi. Hep karıştırıyor.

– Eğer sesinizi kesmezseniz, hemen yatırırım!

– Birdenbire ormana küçük sarışın bir kız girmiş. Kızın ismi Goldilocks'mış. Kolunda içi yiyeceklerle dolu ve bir şişe de salça bulunan bir sepet varmış. Goldilocks yeşil pancurlu küçük evi arıyormuş. Birdenbire birisinin horladığını işitmiş. Horultular arasında gürleyen bir ses duyuluyormuş: "Palamut pastası benim! Palamut pastası benim!" Goldilocks, önce sağ tarafına sonra sol tarafına bakmış. Kimseyi görememiş. Pusulasını çıkartmış, batıya dönmüş ve burnunun doğrultusunda yürümeye başlamış. Bir saat, ya da bir saat on beş dakika sonra ormanda küçük bir düzlüğe gelmiş. Ve bu düzlükte zeytin renkli panjurları bulunan küçük bir ev varmış.

Oğlan haykırdı.

– Yeşil panjurlar!

– Doğru, yeşil panjurlar! Sonra ne olsa beğenirsiniz? Büyük bir aslan ormandan fırlamış, peşinde de elinde bir yay ve ok bulunan küçük bir adam varmış. Aslan çok ürkek ve şakacıymış. Bir sıçrayışta evin damına çıkmış ve bacanın arkasına sak-

lanmış. Başında kâğıt külâh bulunan küçük adam, evin kapısına gelene kadar dizlerinin ve ellerinin üzerinde sürünmüş. Sonra kalkmış, hoplayarak eve dalmış.

Küçük kız:

– İnanmam, dedi. Doğru değil.

– Doğru, dedim. Eğer dikkat etmezsen kulaklarını çekeceğim.

Sözümün burasında derin bir nefes alarak söze başlamam gerektiğini düşündüm. Pürom sönmüş, bardağım boşalmıştı. Acele etmeye karar verdim.

Hikâyeme devam ettim.

– Hikâyem bundan sonra daha da hızla gidecek.

Oğlan:

– Çabuk anlatma, dedi. Bir kelimesini bile kaçırmak istemiyorum.

– Pekâlâ... Goldilocks eve girince her tarafın tertemiz olduğunu görmüş. Bulaşıklar yıkanmış, yırtık elbiseler yamanmış, resimler düzgün olarak çerçevelenmiş. Masanın üzerinde bir atlas ve iki ciltlik sözlük varmış. Bal ayısının bulunmamasından yararlanan birisi satranç taşlarını oynatmış. Çok yazık olmuş, çünkü, sekiz hareket sonra mat edecekmiş. Goldilocks, gördüğü oyuncaklara özellikle konserve açacağına öylesine bayılmış ki, satranç problemini düşünmeye fırsat kalmamış. Sabahtan beri trigonometri çalıştığı için küçük beyni gambitlerle uğraşamayacak kadar yorgunmuş. Mutfak lavabosunun üzerinde asılan inek çıngırağını çalabilmek için can atıyormuş. Çıngırağa yetişebilmek için bir tabure kullanmak zorundaymış. İlk tabure çok alçakmış, ikinci tabure çok yüksekmiş, fakat üçüncü tabure tam istediği gibiymiş. Çıngırağı öylesine hızlı çalmış ki, tabaklar raflardan yere yuvarlanmış. Goldilocks önce çok korkmuş, fakat sonra komik olduğunu düşünmüş ve çıngırağı tekrar çalmış. Bu kez asılan bacayı bırakmış ve evin damından kayarak inmiş, kuyruğunda kırk düğüm varmış. Goldilocks bunun da komik olduğunu düşünmüş ve çıngırağı üçüncü kez çalmış. Başında kâğıt külâh olan küçük adam parendeler atarak yatak

odasından çıkmış, sonra hiç konuşmadan takla atmaya devam etmiş, sonra ormanda gözden kaybolmuş...

MacGregor:

– İpin ucunu kaçırdın, zannederim? dedi.

Trix haykırdı.

– Kesme!

Küçük kız:

– Anne, yatmak istiyorum, dedi.

Oğlan:

– Kes sesini! dedi. İlgilenmeye başladım.

Derin bir nefes alarak devam ettim.

– Ve şimdi, birdenbire gök gürlemeye, şimşek çakmaya başlamış. Yağmur bardaktan boşanırcasına dökülmüş. Küçük Goldilocks gerçekten korkmuş. Tabureden tepetaklak yere düşmüş. Hem ayak bileğini hem de elini incitmiş. Hava düzelene kadar saklanmak istemiş. Wing Victory'nin durduğu köşeden ince bir ses duyulmuş: "Hiç bir şey kolay olmaz." Bu sesin duyulması üzerine dolabun kapısı kendiliğinden açılmış. Goldilocks, oraya giderim, diye düşünmüş ve dolaba doğru koşmuş. Dolap şişelerle, kavanozlarla doluymuş. Goldilocks, küçük bir şişeyi açmış ve ayak bileğini arnikayla oğuşturmuş. Sonra başka bir şişeye uzunmış. Bir de ne görsün, şişede Sloan'un Romatizma ilâcı yokmuymuş? "Aman Tanrım!" demiş ve bileğini bu ilâçla bulamış. Sonra küçük bir şişe tentürdiyot bulmuş, başına dikip içmiş ve şarkı söylemeye başlamış. Frêre Jacques hakkında neşeli bir şarkıymış. Şarkıyı Fransızca söylüyormuş, çünkü annesi başka dilde şarkı söylememesini tembih etmiş. Yirmi yedinci kıtadan sonra canı sıkılan Goldilocks dolabı kontrol etmeye karar vermiş. Gariptir ki dolap, evin kendisinden büyükmüş. Zemin katta yedi oda, üst katta beş oda, ve her odada tuvalet, banyo varmış. Goldilocks gök gürültüsünü şimşekleri, yağmuru, doluyu, saylangozları ve kurbağaları unutmuş. Aslanı, elinde yay ve ok bulunan, sahi, ismi Pinokyo olan küçük adamı unutmuş. Bütün düşüncesi, böylesine güzel bir dolapta yaşamanın ne kadar güzel olacağı üzerineymiş...

Küçük kız:

– Anlattığın Cinderalla, dedi.

Oğlan terslendi.

– Hiç de değil! Yedi cüceler.

– Hey, susun bakayım!

Mac Gregor:

– Devam et, Henry, dedi. Bu curcunadan nasıl kurtulacağını merak ediyorum.

– Goldilocks odadan odaya dolaşırken üç ayının eve dönmüş olduklarını ve yemek için sofraya oturduklarını aklına bile getirmemiş. Oturma odasının bir kenarında, içinde bir sürü garip kitap bulunan bir kitaplık görmüş. Kitaplar hep seks ve ölülerin tekrar dirilmesi hakkındaymış...

Oğlan sordu:

– Seks ne demek?

Küçük kız:

– Senin için değil, dedi.

– Goldilocks oturmuş ve yüksek sesle büyük bir kitaptan okumaya başlamış. Altın Çiçek, ya da Hormonların Esrarı isimli eserlerin yazarı Wilhelm Reich'in bir kitabıymış. Kitap öyle ağırmış ki Goldilocks kitabı kucağında tutamıyormuş. Bunun için de kitabı yere koymuş ve yanına çökmüş. Kitabın bütün sayfaları rengârenk resimlerle süsülüymüş. Her ne kadar Goldilocks çok ender ve kısıtlı baskıları görmüşse de, hayatında böylesine güzel renkli resimler görmemişti. Resimlerden kimisi Picasso, kimisi Matisse, kimisi Ghirlandajo'danmış, fakat hepsi birbirinden güzelmiş...

Küçük oğlan haykırdı.

– Çok garip!

– Tamam! Şimdi yerine otur bakalım, olmaz mı? Çünkü şimdi gerçekten de ilginç şeyler olacak... Söylediğim gibi Goldilocks yüksek sesle okuyormuş. Okudukları, Hazreti İsa'nın çarmıha nasıl gerildiği ve günahlarımızın silinmesi için nasıl öldüğü üzerineymiş. Goldilocks, küçük bir kız olduğu için günah işleminin ne demek olduğunu bilmiyormuş.

Fakat öğrenmeyi arzu ediyormuş. Günah işlemenin ne olduğunu bir türlü öğrenemeden gözleri ağrıncaya kadar okumuş, okumuş. Ve kendisine, "Aşağı koşayım, bakalım sözlükte ne yazıyor?" demiş. "Kısaltılmamış sözlük olduğu için günah kelimesini almış olmalı." Bu zaman süresinde ayak bileği geçmişe, eli iyileşmiş. Yedi günlük bir keçi gibi merdivenleri sekerek inmiş. Halâ aralık duran dolabın kapısına yaklaştığı zaman, kâğıt külâhlı küçük adamın yaptığı gibi bir takla atmış.

Oğlan haykırdı.

– Pinokyo!

– Sonra ne olsa beğenirsiniz, kız doğruca boz ayının kucağına düşmez mi!

Çocuklar neşeyle uludular.

– Boz ayı etli dudaklarını şapırdatarak, "Seni yesem ne iyi olur!" demiş. Yağmur ve doludan bembeyaz olan kutup ayısı, "Tam ağzıma göre!" demiş ve küçük kızı tavana doğru atıp tutmuş. Bal ayısı, "O benimdir!" diye bağırmış ve küçük kızı öylesine bir kucaklamış ki, kızcağızın neredeyse kaburgaları kırılıyormuş. Üç ayı hemen çalışmaya başlamış; Goldilocks'ı hemen soyduktan sonra tabağa oturtmuşlar ve kesmeye hazırlanmışlar. Goldilocks ağlayıp sızlarken, büyük ayı baltasını bir biley taşında bilemeye başlamış; kutup ayısı belindeki kemerinde taşıdığı av bıçağını çıkarmış. Bal ayısına gelince, sadece ellerini çırparak neşeyle dönüp duruyor, "Tam ağzıma göre! Tam ağzıma göre!" diye haykırıyormuş. Goldilocks'u, neresinin daha yumuşak olduğunu anlamak için çevirip durmuşlar. Goldilocks korkuyla haykırmış. Kutup ayısı emretmiş:

" Sus, yoksa aç kalırsın!" Goldilocks yalvarmış: "Lütfen Bay kutup ayısı, beni yemeyin!" Boz ayı haykırmış: "Kapa çeneni" önce biz yiyeceğiz, sen sonra yersin. "Goldilocks yanaklarından yaşlar süzülerek bağırmış: "Fakat ben yemek istemiyorum!" Bal Ayısı sen yemeyeceksin.!" diye haykırmış ve Goldilocks'un bacağını yakaladığı gibi ağzına götürmüş. Goldilocks korkuyla bağırmış: "Oh, oh! Yalvarırım beni henüz yemeyin! Daha pişirilmedim!"

Çocuklar hırçınlaşmaya başlıyordu.

– Boz Ayı "Bak şimdi akıllıca bir lâf ettin," demiş. Boz ayının babalık yönü güçlüymüş. İyice pişmedikten sonra küçük kızların etini sevmezmiş. Diğer iki ayı çok aç oldukları için, Boz ayının böyle düşünmesi Goldilocks'ın işine yararmış. Her neyse, Boz Ayı ateşe biraz daha odun atıp karıştırırken, Goldilocks, eskisinden çok daha güzel görünüyormuş, ve ayılar insan olsalarmış Meryem Ana kadar güzel olan bu kızı çiğ çiğ yemeyeceklermiş. Fakat ayı her zaman ayı olduğu için, onun güzelliği, kuralı bozamamış. Odunlar alevlenip gerekli ısıyı verince ayılar Goldilocks'ı kolundan yakaladıkları gibi ateşin üstüne atmışlar. Beş dakika içinde Goldilocks, tümüyle kızarmış. Sonra küçük kızı tekrar tabağın içine koymuşlar ve büyük parçalara bölmüşler. Boz Ayı için büyük bir parça, Bal Ayısı için de minicik bir parça ayrılmış. Fakat küçük kızın eti öylesine lezzetliymiş ki, ayılar küçük kızın her parçasını yemişler... dişlerini, saçlarını ayak tırnaklarını, kemiklerini ve böbreklerini. Tabak öylesine temizlenmiş ki, insan ayna gibi yüzünü seyredebilirmiş. Küçük bir yağ lekesi bile kalmamış. Boz ayı, "şimdi, bakalım şu yemek sepetiyle neler getirmiş, palamut pastasını da çok severim." demiş ve üç ayı sepeti açmış. Gerçekten de üç pasta varmış. Pastalardan biri çok büyük, ikincisi orta ve üçüncüsü minik bir parçaymış. Bal ayısı dudaklarını şaplatarak yerken, Boz ayı " Ben size söylemedim mi?" demiş. Kutup ayısının ağzı öylesine doluymuş ki sadece homurdanabilmiş. Son lokmalarını da mideye indirdikten sonra kutup ayısı çevresine bakınmış ve "Sepette bir şişe cin olsaydı ne iyi olurdu." demiş. Üç ayı bu söz üzerine hemen sepete saldırmışlar ve cin şişesini aramaya başlamışlar...

Küçük kız:

– Cin şişenin içine mi girmiş, anneciğim? diye haykırdı.

Küçük oğlan:

– Aptal, o içki! dedi.

– Nihayet ayılar, sepetin dibinde, ıslak beze sarılı cin şi-

şesini bulmuşlar. Cin, 1926 yılına ait, Hollanda malı Utrecht markaymış. Fakat üç ayı için sadece bir şişe cinmiş. Fakat ayılar tirbişon kullanmadıkları için, şişenin mantarını çıkarmakta çok zorluk çekmişler...

MacGregor:

– Konudan uzaklaşıyorsun, dedi.

– Sen öyle zannet, dedim. Biraz bekle de görürsün.

– Bari, gece yarısına kadar bitirmeye gayret et.

– Merak etme, daha da erken bitecek. Fakat bir daha sözümü kesecek olursan ipin ucunu kaçırabilirim. Şimdi hikâyeye gelelim, bu şişe her şişeye benzemiyormuş. Sihirliymiş. Ayılar şişeden birer yudum aldıktan sonra başları dönmeye başlamış. Ne kadar çok içerlerse içsinler, şişede o kadar çok içki kalıyormuş. Başları gittikçe daha çok dönmeye, sarhoş olmaya başlamışlar. Nihayet Kutup ayısı konuşmuş: "Son damlasına kadar bitireceğim." Şişeyi pençeleri arasına aldığı gibi ağzına boca etmiş. İçmiş, içmiş, nihayet son damlasını da bitirmiş. Zilzurna sarhoş yere yıkılmış, şişenin boynu da yarısına kadar gırtağına girmiş. Söylediğim gibi son damlasına kadar içmiş, eğer şişeyi yere bıraksaymış, şişe tekrar dolacakmış. Fakat şişeyi bırakmamış. Şişeyi tutmaya devam etmiş ve hep son damlayı yudumlamış. Sonra çok garip bir olay meydana gelmiş. Birdenbire, Goldilocks, tümüyle canlanıp ortaya çıkmış. Kutup ayısının göbeğinde Cig dansı oynamaya başlamış. Şarkı söylemeye başladığı zaman ayılar öylesine korkmuşlar ki, korkularından bayılmışlar. Önce Boz ayı, sonra Kutup ayısı, daha sonra da Bal ayısı...

Küçük kız ellerini neşeyle çırptı.

– Şimdi hikâyemizin sonuna geliyoruz. Yağmur dinmiş, gökyüzü parlamış ve kuşlar her zamanki gibi cıvıldamaya başlamış. Küçük Goldilocks birden öğle yemeği için eve yetişeceğine söz verdiğini hatırlamış. Sepetini yerden almış, bir şey unutmadığına emin olmak için çevresine bakınmış ve kapıya doğru yürümüş. Birden çıngırağı hatırlamış. Kendi ken-

disine "Onu bir kez daha çalmak zevkli olacak," diye söylenmiş. Bu düşünceyle evvelce kullandığı taburenin üzerine çıkmış ve çıngırağı bütün gücüyle çalmış. Bir, iki, üç, dört kez çalmış... Ve sonra küçük bacaklarının gücü yettiği kadar hızla evden kaçmış Dışarda, kâğıt külâhlı küçük adam bekliyormuş "Çabuk sırtıma atla," demiş "Böylece daha çabuk gidebiliriz" Goldilocks, küçük adamın sırtına sıçramış ve beraberce yola koyulmulmuşlar. Altın çimenlerden, gümüş derelerden geçmişler ve ormanın kenarına gelmişler. Küçük adam, "Artık yoruldum, seni indireceğim," demiş "Sol tarafa doğru gidecek olursan yolunu kaybetmezsin" Bu söz üzerine, geldiği gibi yine esrarlı bir şekilde ortadan kaybolmuş.

– Son mu?

– Hayır, dedim. Henüz bitmedi. Şimdi dinleyin... Goldilocks, söyleneni yapmış ve sol tarafı bırakmadan yoluna devam etmiş. Birkaç dakika sonra kendi evinin kapısına uluşmış Annesi, "Goldilocks, senin gözlerin ne büyük!" demiş Goldilocks cevap vermiş: "Seni daha iyi görmek için!" Babası haykırmış: "Goldilocks, cin şişemi ne yaptın" Goldilocks, görevine tutkun bir tavırla, "Üç ayıya verdim," demiş. Babası kızmış! "Goldililolcks, yalan söylüyorsun." Goldilocks cevap vermiş: "Hayır, Tann hakkı için doğru söylüyorum." Birdenbire büyük kitapta okuduğu şeyleri hatırlamış; günah ve Hazreti İsa'nın bu günahları temizlemek için ortaya çıkışı hakkında okuduğu yazıyı hatırlamış. Babasının önünde diz çökerek "Baba," demiş "Bir günah işlediğime inanıyorum", Babası kırbaca uzanırken, "Daha da fazlasını işledin," demiş. "Hırsızlık yaptın." Sonra tek kelime söylemeden başlamış Goldilocks'ı dövmeye. Bu arada söyleniyormuş: "Ormandaki üç ayıyı ziyaretine sesim çıkmıyor, arasıra yalan söylemene aldırmam, fakat gırtlağım susuzluktan kurumuşken bir damla cinin bile ziyan olmasına dayanamam." Goldilocks'ı, her tarafı çürüyene kadar iyice kırbaçlamış. Son kırbacı indirirken yine söylenmiş: "Ve şimdi, sana bir ceza vereceğim. Sana üç ayının hikâyesini anlatacağım... Ya da bir şişe

cinimin ne olduğunu söyleyeceğim." Ve işte sevgili çocuklar, hikâyemiz burada bitiyor.

Hikâye bitince çocuklar hemen yatağa götürüldüler. Artık rahat rahat oturabilir, içkimizi içerken eskilerden konuşabilirdik. MacGregor, eski anılardan söz etmeye bayılırdı. Henüz otuz yaşındaydık, fakat aramızda yirmi yıllık sağlam bir dostluk vardı, ayrıca, insan bu yaşta kendisini elli ya da ailtmiş yaştaki insanlardan daha yaşlı hissediyordu. Gerçekte, hem MacGregor hem de ben, halâ uzatmalı gençlik dönemini yaşıyorduk.

MacGregor her zaman yeni bir kızla ilişki kursa, kendisini, beni aramaya, benim onayımı almaya, sonra oturup duygusal konulardan söz etmeye zorunlu tutuyordu. Bu işi öylesine çok yapmıştık ki, bizim için artık bir alışkı haline gelmişti. Konuşmamızla ilgili bir soruyla sözümüzü kesmesi gerekirdi. Düet daima, içimziden birinin diğerine, son zamanlarda George Marshall'ı görüp görmediğini, ya da ondan haber alıp almadığını sormasıyla başlardı. Nasıl bir içgüdüyle böyle bir açlışı seçtiğimizi bilmiyorum. Rakip kim olursa olsun, daima Scotch gambitile oyun açan belirli satranç oyuncularına benziyorduk.

Hiç sebep yokken sorarım:

– Son zamanlarda George'u gördün mü?

– George Marshall'ı mı?

– Evet, onu görmeyeli epey zaman oldu.

– Hayır, Hen, doğrusu görmedim. Öyle sanıyorum ki Cumartesi öğleden sonraları halâ ilçeye gidiyor.

– Dans etmeye mi?

MacGregor gülümsedi.

– Nasıl düşünürsen öyle, Henry. George'u tanırsın!

Sustu, sonra ekledi.

– George garip bir adam. Onun hakkında şimdi çok daha az şey biliyorum.

– Ne?

– Sadece şu, Henry. İkili bir yaşantı sürdürüyor. Onu evde karısı ve çocuklarıyla görmelisin. Onu tanıyamazsın..

Evlendiğinden bu yana George'u görmemiş olduğumu itiraf ettim.

– Karısını da hiç sevmem.

– Karısı hakkında bir gün George'la konuşmalısın. Beraber nasıl yaşadıkları bir mucize. Karısına istediklerini veriyor, buna karşılık kendi yaşantısını sürdürüyor. Onları ziyaret ettiği zaman insan kendisini barut fıçısı üzerinde oturuyormuş sanıyor. George'un ikili konuşmayı nasıl sevdiğini bilirsin...

Sözünü kestim.

– Bana bak, dedim. Hatırlar mısın, bir gece Greenpoint'te bir meyhanenin arka tarafında oturuyorduk; George, annesinden söz ederken, güneşin annesinin kıçında doğup yine orda battığını söylemişti?

– Aman, Hen, sen hep garip şeyleri düşünürsün. Tabiî, hatırlıyorum. Aramızda geçen konuşmaları da hatırladığımı sanıyorum. Zamanını ve yerini bile. Sarhoş da olsam ayık da olsam hatırlarım.

Trix'e döndü.

– Seni sıkıyor muyuz? Biliyor musun, bir zamanlar üçümüz çok yakın arkadaştık. Beraber çok iyi vakit geçirdik, öyle değil mi, Hen? Maspeth'i hatırlar mısın? Şu atletik yarışmaları? Üzüleceğimiz bir şey yoktu, değil mi? Dur bakayım, o dul kadınla o zaman mı beraberdin, yoksa daha sonra mıydı? İyi bak, Trix... İşte karşında okulu henüz bitirdiği zaman annesi olacak bir kadına âşık olan adam oturuyor. Onunla evlenmek de istiyordu, öyle değil mi, Hen.

Sıkıntım ve belirsiz bir baş işareti yaptım.

– Henry, daima zor yıkılır. Yüzüne baktığın zaman tahmin edemezsin, ama ciddî bir insandır. Ama biz George'a dönelim. Daha önce söylediğim gibi, Hen, George bambaşka bir insandır. Pusulayı adamakıllı şaşırmış. İşinden nefret eder, karısından tiksinir, ve çocuklardan ölecek kadar sıkılır. Şimdi bütün düşüncesi kadın. Hem de neler buluyor! Onu son gördüğüm zaman on beş yaşındaki bir kızla sarmaş dolaştı. Hem de kendi okulundan.

George'u bir okul müdürü olarak tahayyül edemiyorum, ya sen? Görünüşe göre bürosunda olmuş. Sonra dans salonlarında buluşmaya başlamış. Nihayet kızı bir otele götürmek cesaretini göstermiş. Karı koca olarak kaydolmuşlar. Aldığım son habere göre, boş bir arsada buluşuyorlarmış.

Benim görüşümle, çiftliğin diğer çiftliklerden farkı yoktu. Pis görünüşlü, sıkıntılı ve kötü bir yerdi. Teyzesi sağlam yapılı, iyi kalpli, George'a ana gibi davranan bir yaratıktı. George'a hemen hemen ikinci bir ana sayılabilirdi. Oğulları Herbie, biraz aptalcaydı. Ağzıda kalabalıktı. Böyle olmakla beraber, gözündeki hülyalı bakış beni etkilemişti. George'la konuşmalarımız da onun için tamamen yeniydi. Onu silkeleyip sırtımızdan atmak epey zordu.

Çok iyi hatırladığım ilk yaptığımız iş, kocaman birer bardak süt içmek oldu. Çocukluğumdan beri böylesine yağlı süt içmemiştim.

George:

– Günde beş altı bardak içiyorum, dedi.

Sonra, evde yapılmış ekmekten kalın bir dilim kesti, üzerine bir parmak kalınlığında yağ sürdü, sonra reçele buladı.

– Eski elbise getirdin mi, Hen?

– Eski elbise getirmemiş olduğumu söyledim.

– Boş ver, benim elbiselerimden giyebilirsin. Burada eski elbise giymek şart. Nasıl olsa anlayacaksın.

Dikkatle Herbie'ye baktı.

– Ne dersin, Herbie?

Öğleden sonraki trenle gelmiştim. Şimdi hava kararmak üzereydi.

– Elbise değiş, Hen, şöyle kısa bir yürüyüşe çıkalım. Nasılsa akşam yemeği yediden önce hazır olmaz. İştahı açmak gerekiyor.

Herbie:

– Evet, dedi. Bu gece tavuk yiyeceğiz.

Sonra iyi koşucu olup olmadığımı sordu.

George bana bakarak göz kırptı.

– Oyun için deli olur, Hen.

Merdivenlerin altında buluştuğumuz zaman elime bir sopa tutuşturdular.

Herbie:

– Eldiven giysen iyi olacak, dedi.

Sonra bana, bir çift kalın yün eldiven attı.

George:

– Hazır mıyız? dedi. Haydi, durmayalım.

Sonra dünya yürüme şampiyonlarını kıskandıracak bir hızla yürümeye başladı.

– Neden acele ediyoruz? dedim. Nereye gidiyoruz?

Herbie:

– İstasyona, dedi.

– Peki, istasyonda ne var?

– Görürsün. Öyle değil mi, George?

İstasyon içe sıkıntı veren, ıssız bir yerdi. Diziyle yük vagonu, platformun önünde duruyordu. Süt konservelerinin yüklenmesini beklediği muhakkaktı.

George, biraz yavaşlayıp adımlarını bana uydurdu.

– Bak dinle, dedi. Mesele başa geçmekti. Ne demek istediğimi anlarsın!

Sanki hareketlerimizin büyük bir gizliliği varmış gibi, acele acele konuşuyor kelimeleri ağzının içinde yuvarlıyordu.

Şimdiye kadar Herbie ve ben vardık. Kendimize bir eğlence bulmamız gerekiyordu. Endişe edecek bir durum yok, Hen. Nasıl olsa hemen alışacaksın. Sen sadece beni taklit et yeter.

Bu saçma konuşma beni çok şaşırttı. seke seke yürürken Herbie'nin heyecanı hudutsuzdu. Yaşlı bir hindi gibi böbürlenip, kaz gibi manasız sesler çıkartarak yürüyordu.

George, istasyon binasının kapısını usul usul araladı ve içeri bir göz attı. Yaşlı bir sarhoş tahta kanepelerin birinde sızmış, horul horul uyuyordu.

George şapkamı başımdan çekip aldı, sonra elime eski püskü bir şapka tutuşturdu.

– Bunu giy!

Kendisi de başına garip bir şapka geçirdi ve göğsüne bir rozet iliştirdi.

– Sen burada kal, dedi. Ben dükkânı açacağım. Herbie'yi taklit edersen mesele kalmaz.

George büroya dalıp gişeyi açarken, Herbie, elimden tutup çekti ve beni gişeye doğru sürükledi. George, gişeye girmiş, tren tarifesini hazırlıyormuş gibi numara yapıyordu.

Herbie, çekingen bir sesle:

– Efendim, bir bilet almak istiyorum, dedi.

George kaşlarını çatarak sordu:

– Nereye? Burada her çeşit biletimiz var. Birinci mi, ikinci mi, yoksa üçüncü mü istiyorsun? Bakalım, Weehawken ekspresi sekiz dakikaya kadar hareket ediyor. Omaha Kavşağı'nda Denver ve Rio Grande'ye aktarması var. Bagaj varmı?

– Henüz nereye gideceğimi bilmiyorum, efendim.

– Ne demek henüz nereye gideceğimi bilmiyorum? Burasını ne zannettin... Piyango gişesi mi? Arkanda duran adam kim? Akraban falan mı?

Herbie bana bakmak üzere arkasını döndü ve göz kırptı.

– Benim büyük amcam, efendim. Winnipeg'e gitmek istiyor, ama ne zaman gideceğine karar veremedi.

– Söyle gişenin önüne gelsin. Nesi var bu adamın...sağır mı, yoksa işitmesi mi ağır?

Herbie beni ön tarafa doğru itti. Sanki birbirimizi ilk görüyormuşuz gibi George Marshall'la bakıştık.

Winnipeg'den henüz geldim, dedim. Gidebileceğim başka bir yer yok mu?

– New Brunswick'e bir bilet verebilirm, ama şirketin bir kazancı olmaz. Uzun yol bileti satmak işimize gelir. İşte sana Spuyten Duyvil için güzel bir bilet... ne dersin? Yoksa daha pahalı bir yer mi istersin?

– Mümkünse büyük göllere gitmek isterim.

– Mümkünse mi? Bu benim işim? Kaç kişilik? Kedi ya da

köpek var mı? Göllerin donmuş olduğunu bimiyorsun, değil mi? Fakat Canandaigua'nın bu tarafında buz gemisi bulabilirsin. Bir haritasını çizmemi ister misin?

Sanki özel bir şey konuşacakmışım gibi eğildim.

George, elindeki cetveli vurarak bağırdı:

– Fısıldama! Kurallara aykırıdır... Benimle ne konuşmak istiyordun? Açıkça tane tane konuş virgül ve noktalarda duraklamayı unutma.

– Bir tabut hakkında konuşmak istiyordum, dedim.

– Tabut mu? Neden hemen söylemedin? Bir dakika dur, hareket memuruna bir tel çekmem gerekiyor.

Telgraf maniplesinin başına geçti ve tıkırdatmaya başladı.

– Özel bir hat almalıyım. Canlı hayvanlar ve ölüler tehirli rota izlerler. Çok çabuk bozulurlar... Tabutta cesetten başka bir şey var mı?

– Evet efendim, karım.

– Polis çağırmadan çabuk buradan defolun!

Gişe gürültüyle kapandı, sonra içerden sanki yeni istasyon müdürü aklını kaçırmış gibi sesler gelmeye başladı.

Herbie:

– Çabuk, dedi. Buradan kaçalım. Kestirme bir yol biliyorum, gel!

Herbie elimi yakaladı, beni sürükleyerek arka kapıdan çıkardı ve su deposunun arkasına götürdü.

– Çabuk yere yat, yoksa seni görürler.

Çamurlu su birikintisine yattık.

Herbie parmağını dudaklarının üstüne koydu.

– Shhhhh! Sesini çıkarma, işitürler.

Beş dakika kadar çamurlu suyun içinde yattık, sonra Herbie, dizlerinin ve ellerinin üzerinde doğruldu dikkatle deponun kenarından baktı.

– Sen bir dakika daha burada kal, ben merdiveni tırmanıp bakayım, depo boş mu!?

Kendi kendime, "Bunlar kafadan kontak," dedim. Sonra

neden bu soğuk, pis çamurda yatmak zorunda olduğumu kendime sordum.

Herbie yumuşak bir sesle:

– Yukarı gel, diye seslendi. Etrafa kimseler yok. Bir süre burada saklanabiliriz.

Merdivenin demir korkuluğunu tuttuğum zaman rüzgârın buz gibi içime işlediğini hissettim.

Herbie:

– İçeri düşmemeye dikkat et, dedi. Depo yarı yarıya dolu.

Yukarı tırmandım ve tankın içine buz gibi ellerle asıldım.

Birkaç dakika sonra:

– Böyle ne kadar kalacağız? diye sordum.

– Uzun sürmez. Şimdi nöbet değiştiriyorlar. Duyuyor musun? George bizi furgonda bekleyecek. Sobayıda yakmış olacak.

Tanktan çıkıp demir merdivenlerden indiğimiz zaman hava iyice kararmıştı. Bir kenarada duran yük treninin son vagonuna kadar koştuk. Buz kesmiştim. Herbie haklıydı. Furgonun kapısını açtığımız zaman George'u yanan bir sobanın başında ellerini ısıtırken bulduk.

George:

– Paltonu çıkar, Hen, dedi. Sonra elbiseni kurut.

Uzandı, küçük bir dolaptan yassı bir viski şişesi çıkardı.

– Al... uzun bir yudum çek, dinamit gibidir.

Söyleneni yaptım, sonra şişeyi George'a verdim. George da içti ve şişeyi küçük Herbie'ye verdi.

George, Herbiye'ye:

– Yiyecek bir şeyler getirdin mi? diye sordu.

– Birkaç dilim ekmek ve iki patates.

Yiyecek paketini cebinden çıkardı.

– Mayonez yok mu?

– Valla bulamadım.

George Marchall gürledi.

– Bir daha mayonez isterim, anlaşıldı mı? Haşlanmış patatesi mayonezsiz yiyeceğimi mi sanıyorsun?

Sonra hiç bir geçiş yapmaya lüzum görmeden:

– Mesele şu, dedi. Lokomotife ulaşıncaya kadar vagonların alltından sürünerek gideceğiz. Islık çaldığım zaman vagonların altından çıkıp hızla koşacaksınız. Nehire kestirmeden gidin. Köprünün altında buluşuruz. Hen, şundan bir yudum daha alsan iyi olur... orası soğuktur. Gelecek sefer sana püro ikram edeceğim... fakat alma! Şimdi kendini nasıl hissediyorsun?

Kendimi öyle iyi hissediyordum ki acele etmek lüzumunu duymuyordum. Fakat görünüşe göre, plânlarının kesinlikle uygulanması gerekiyordu.

– Peki şu ekmekle patatesler ne olacak?

George:

– Daha sonra, dedi. Burada yakalanmayı göze alamayız.

Herbie'ye döndü.

– Tabancan yanında mı?

Treni basmaya hazırlanan haydutlar gibi trenin altında sürünmeye başladık. Herbie'nin eldivenleri vermesi iyi olmuştu. Verilen işaret üzerine trenin altına yüzükoyun uzandık ve George'un ıslığını bekledik.

– Sonra ne olacak? diye fısıldadım.

– Shhhh! Belki duyan olur.

Birkaç dakika sonra hafif bir ıslık duyuldu. Hemen yerimizden fırladık ve ayaklarımızın gücü yettiği kadar hızla köprüye doğru koştuk. George, yine oturmuş, köprünün altında bizi bekliyordu.

– İyi iş başardınız. Onları atlattığımız muhakkak. Şimdi beni dinleyin, bir kaç dakika dinlendikten sonra şu tepeye çıkacağız, gördünüz mü?

Herbie'ye döndü.

– Tabanca dolu mu?

Herbie, paslı Colt tabancasını kontrol etti, başını salladı ve tabancayı tekrar kılıfına soktu.

George:

– Unutmayın, dedi. Gerekli olmadığı takdirde kesin olarak

silâh kullanmak yok. Kaza ile artık daha fazla çocuk öldürmenizi istemiyorum, anlaşıldı mı?

Başım sallayan Herbie'nin gözlerinde kıvılcımlar uçuşuyordu.

George:

– Alarm vermelerinden önce tepenin eteğine ulaşmalıyız, Hen, dedi. Oraya vardığımız takdirde kurtulduk demektir. Bataklıktan dolaşarak eve döneceğiz.

İki büklüm, koşar adımlarla harekete geçtik. Biraz sonra sazların arasına dalmıştık ve su ayak bileklerimize kadar çıkmıştı.

George mırıldandı.

– Serserilere dikkat edin. Tepenin eteğine kadar görünmeden gitmeliyiz. Biraz dinlendikten sonra mümkün olduğu kadar çabuk bataklığın çevresini dolaşacağız. Nihayet, yola çıktığımızda hiç durmadan yolumuza devam edeceğiz.

Bir süre yürüdükten sonra George:

– Birkaç dakika sonra evde olacağız, dedi. Arka kapıdan girip elbise değişeceğiz.

– Onları atlattığımızdan emin misin? diye sordum.

– Tahmin ederim.

Herbie:

– Geçen sefer bizi samanlığa kadar izlediler, dedi.

– Yakalanırsak ne olur?

Herbie gırtlağını kesermiş gibi elinin kenarını gırtlağında gezdirdi.

Böyle bir işe karışmak istemediğimi belirten birkaç söz söyledim.

Herbie:

– Karışmak zorundasın, dedi. Çünkü bu bir kan davasıdır.

George:

– Yarın tüm ayrıntılarını anlatırız, dedi.

Üst kattaki büyük adada iki yatak var. Biri benim, diğeri George ve Herbie'nindi. Tostoparlak odun sobasını hemen yaktık ve elbise değiştirdik.

George fanilasını çıkartırken:

– Vücudumu oğuşturur musun? dedi. Günde iki kere masaj yaptırıyorum. Önce alkolle, sonra da kaz yağıyla. Öyle zevkli oluyor ki, Hen.

Yatağın üstüne uzandı ve vücudunu oğuşturmaya başladım. ellerim acıyana kadar oğuşturdum.

– Şimdi sen yat, dedi. Herbie masaj yapar. Yepyeni bir adam olup çıkarsın.

Söyleneni yaptım. Kanım hareket geçti, derim kızardı. Kendimi şimdiye kadar hiç böylesine aç hissetmemiştim.

George:

– Buraya neden geldiğimi anlıyorsun ya! dedi. Akşam yemeğinden sonra kâğıt oynarız... bizim ihtiyarı memnun etmek için... Sonra da yatarız.

Sonra ekledi.

– Sahi, Hen, sözlerine dikkat et. İhtiyarın yanında küfür etmek yok. Metodisttir. Yemekten önce dua deriz. Gülmemeye çalış!

Herbie:

– Güleceğin günler de olur, dedi. Aklına gelen her şeyi söyleyebilirsin. Nasılsa kimse dinlemez.

Akşam yemeğinde ihtiyar tanıştırıldım. Kendisine göre belirli özellikleri bulunan bir çiftçiydi. İri elleri nasırlıydı. Traşı uzamıştı. Üstü saman ve gübre kokuyordu. Çok az konuşuyor, iştahla yiyor, geğiriyor, çatalla dişlerini karıştırıyor ve hep romatizmasından yakınıyordu.

Hepimiz iştahla, oldukça fazla yedik. Kızarmış tavuğun yanında en azından altı, ya da yedi çeşit sebze vardı. Yemeği, ekmek kadayıfı, meyva ve her çeşit kuru yemiş izledi. Benden başka herkes, sofrada süt içti. Kahve hakiki kremayla karıştırılmıştı ve yanında tuzlu fıstık vardı. Kemerimi iki delik büyültmek zorunda kaldığımı söyleyebilirim.

Yemek biter bitmez masa toplandı, temizlendi ve kullanılmaktan yapış yapış olmuş bir detste oyun kâğıdı ortaya çı-

karıldı. Herbie, bulaşık için annesine yardım ederken George, ihtiyar ve ben üç kol altmış altıya oturduk.

George'un daha önce söylediği gibi, mesele oyunu ihtiyara kazandırmaktı. Aksi taktirde koca ihtiyarın suratı asılır ve huysuzlaşırdı. Kâğıtların her dağıtılışında elime hep iki kâğıt geldiği için oyunu kaybetmekte zorluk çektim. Bununla beraber, çaktırmadan elimden geldiği kadar çalıştım ve sonunda oyunu kaybettim. İhtiyar çok az bir farkla oyunu kazanmıştı. Neşesine diyecek yoktu. Geğire geğire gülüyordu. Arada bir de şaka yaptı.

– Siz gelen kâğıdın onda biri bana gelse, oyunu üç elde bitirdim.

Yatmak üzere yukarı çıkmadan önce Herbie'nin çaldığı birkaç plâğı dinledik. Plâklar oldukça eski olduğundan kendimi başka bir yüzyılda zannettim:

George:

– Şu kahkaha plâğı nerede, Herbie? diye sordu.

Herbie hemen eski bir şapka kutusuna daldı ve iki parmağını büyük bir ustalıkla kullanarak eski bir plâk çıkardı. Şimdiye kadar hiç duymadığım bir plâktı. Delinin biri çılgınca kahkahalar atıyordu. kahkahalar öylesine kesiksiz, öylesine gariptir ki, gülmekten kasıklarımın çatlayacağını düşündüm.

George:

– Bu bir şey mi, dedi, Sen bir de Herbie'nin kahkahasını dinle!

– Sakın, ha! diye rica ettim. Yarına kalsın olmaz mı?

Başını yastığa koyar koymaz derin bir uykuya daldım. Ne yatak! Yatağın kılıfına sanki tonlarca kuştüyü takılmıştı. İnsan kendisini ana rahminda zannediyor. Mutluluk! Gerçek mutluk!

Uyumadan önce George'un sözleri şu oldu:

– İhtiyacın olursa, yatağın altında oturak var.

Değil çişimi etmeye, büyük aptesim bile gelse yataktan kalkmaya niyetim yoktu.

Dinlediğim plâktaki çılgın, madenî kahkahalar uykumda bile kalaklarımda çınlıyordu.

Ertesi sabah herkesten önce uyandım ve çiftlik avlusundan gelen sesleri dinledim. Uzun uzun öten horozun sesi kulağıma en tatlı müzik sesinden de hoş geliyordu. Yaşamak gerçekten de güzel şeydi! George Marshall'ın hastalığı nedeniyle burada bulunduğum için, Tanrı Baba'ya onu çarptığı için teşekkür ettim.

Tembel bir gün geçirecektik, Saatler, dakikalar, saniyeler yavaş yavaş akacak ve gün tamamlanacaktı. Günün nasıl geçirileceği önemli değildi. Asıl önemli olan bu günün bize ait olmasıydı. Günümüzü canımızın istediği gibi geçirmek imkânına sahiptik.

– Günaydın, Hen!

– Günaydın Hen!

– Günaydın, George! Günaydın, Herbie!

– Hemen kalkma, Hen... Herbie sobayı yakacak.

– Tamam, bak bu işime geldi.

– Nasıl, rahat uyudun mu?

– Kütük gibi uyumuşum.

– Anlıyorsun, ya neden hemen iyileşmek istemediğimi!

– Şanslı çocuksun. Ölmediğine memnun değil misin?

– Hen, ben hiç ölmeyeceğim. Ölüm döşeğindeyken bunu kendi kendime söz verdim Hayatta olmak çok güzel.

– Ben de seninle beraberim. Bana bak, George, herkesi aldatıp ebediyete kadar yaşayalım, ha ne dersin?

Herbie, yataktan kalktı, sobayı yaktı, sonra tekrar yorganın altına girdi. Kendi kendisine kıkır kıkır gülüyordu.

– Şimdi ne yapıyoruz? diye sordum. Zil çalana kadar burada yatacak mıyız?

Herbie:

– Doğru söyledin, dedi.

– Sen annesinin mısır pandispanyasını ye de ondan sonra konuşuruz. Hen insanın ağzında eriyor.

Herbie:

– Yumurtanı nasıl seversin? dedi. Lop mu, rafadan mı, yoksa yağda mı?

– Nasıl olursa olsun. Herbie. Kimin umurunda? Yumurta yumurtadır. Çiğ bile yiyebilirim.

– Hen, sucukları görsen aklın durur! Başparmak kalınlığında.

Böylece ikinci gün başladı. Bunun peşini birbirinin benzeri bir düzine gün izledi. Daha önce söylediğim gibi, o zaman yirmi iki, ya da yirmi üç yaşındaydık, ve halâ delidolu gençliğimizi yaşıyorduk.

Kafamızda eğlenceli vakit geçirmekten başka bir şey yoktu. Her gün insanın saçlarını diken diken eden yeni oyunlar bulunuyorduk. İlk gün oynadığımız "İstasyon" oyunu, nefes almak kadar kolaydı. İp çekme, halka atma, mistek, birdirbir araya sıkıştırdığımız oyunlardandı. Hatta, "Saklambaç" bile oynuyorduk. Evin dışında olan tuvalete bir satranç takımı götürmüştük. Canımız istediği zaman satranç oynardık. Ekseri üçümüz birlikte aptes ederdik. Bu dış tuvalette garip konuşmalar yapılırdı! Daima George'un annesinden, onun için neler yaptığından, iyi kalpliliğinden falan söz edilirdi. Bir keresinde Tann'dan, onun varlığından, o olmasaydı George'un bugün hayatta olmayacağından bile söz ettik. Herbie konuşulanları can kulağıyla dinlerdi, çünkü George'a adeta tapıyordu.

Bir gün George, gizli bir şey söylemek için beni kenara çekti. Herbie'yi birkaç saat atlatacaktık. Beni tanıştırmak istediği bir köylü kızı vardı. Köylü kızıyla akşama doğru, köprünün altında buluşacaktık.

Buluşma yerine doğru hızlı adımlarla yürürken, George:

– Yirmisinde gösteriyor, ama henüz çocuk sayılır, dedi. Kız tabiî, ama şeytanın ta kendisi. İnsanın duygusal durumunu düzene sokmaktan başka işe yaramıyor, Hen. Her şeyi denedim, ama boş.

Köylü kızın ismi Kitty'di. Bu isim ona tastamam uyuyordu. Basit görünüşlü bir kızdı, ama hayat dolu ve çok meraklıydı.

Kitty'e yaklaşırken George:

– Merhaba, dedi. Ne haber? Bir arkadaşımla tanışmanı isterim, şehirden.

Kitty'nin hafif nemli eli ılık ve yumuşaktı. Bana yüzü kızarıyor gibi geldi, ama yüzünün kızarıklığı sağlıklı olmasından da ileri gelebilirdi.

– Sarılsana ona!

Kitty kollarını boynuma doladı ve ılık vücudunu bana yasladı. Bir dakika sonra dili girtlağıma doğru sarktı. Dudaklarımı, kulağımın memesini, boynumu ısırdı. Elimi eteğinin altına daldırdım. İtiraz yok. İnlemeye ve mırıldanmaya başladı. Nihayet şiddetle sarsıldı ve gevşedi.

– Nasıldı, Hen? Sana ne söylemiştim?

Kitty'ye biraz nefes almak imkânı vermek için çene çaldık. Sonra George kızla didişmeye başladı. Köprünün altı soğuk ve nemliydi, ama üçümüz aleve alev yanıyorduk. George yine öpmek istedi, ama Kitty solucan gibi kıvrılıp uzaklaşmayı becerdi.

George'un yapabildiği tek şey, Kitty'nin mengene gibi sıkan bacaklarını okşamaktı.

Yolda doğru yürürken Kitty, bir gün bizi ziyaret edip edemeyeceğini sordu... Tabiî, bizi şehirde ziyaret etmek istiyordu. New York'a şimdiye kadar hiç inmemişti.

George:

–Tabiî, dedi. Herbie seni getirir. New York'u iyi bilir.

Kitty:

– Fakat param olmayacak, dedi.

İyi kalpli George:

– Onun için merak etme, dedi. Bir çaresine bakarız.

– Annen sana itimat edecek mi? diye sordum.

Kitty, yaptığı şeylerle annesinin hiç ilgilenmediğini söyledi.

– Benim asıl canıma okuyan ihtiyar, dedi.

George:

– Boş ver, dedi. Sen işi bana bırak.

Tam ayrılmak üzereyken Kitty, eteklerini kaldırdı ve kendisine veda etmemizi! son defa istedi.

– Şehri indiğim zaman belki böylesine utangaç olmayabilirim, dedi.

Sonra içten gelme bir tavırla bize uzandı.

Hararetle birer öpücü kondururken:

– Bu gece sizi rüyamda göreceğim, diye fısıldadı.

Kitty'nin neredeyse ağlamak üzere olduğunu hissettim. Bizden ayrıldığına bayağı üzülüyordu.

George:

– Yarın görüşürüz, üzülme, dedi.

Kitty'ye ertesi günü aynı yerde buluşacağımızı dair söz vererek uzaklaştık.

George:

– Ne demek istediğimi şimdi anladın mı, Hen? dedi. Onu bir daha unutacağını sanmam.

– Belim ağrıyor.

– Bol bol süt içer, kaymak yersin bir şeyin kalmaz.

– Unutsam iyi olacak.

– Şimdi böyle düşünüyorsun. Yarın onu görmek için sabırsızlanacak, yerinde duramayacaksın. Bilirim. Benim kanıma işledi, küçük kaltak... Sakın Herbie'ye söyleme, Hen. Dehşete düşecektir. Kitty'nin yanında henüz çocuk kalır. Öyle sanıyorum ki Kitty'ye sırılsıklam aşık.

– Döndüğümüz zaman ona ne söyleyeceğiz?

– Sen o işi bana bırak.

– Peki kızın babası... Onu hiç düşünmüyor musun?

– Doğrusun, Hen, Eğer bizi yakalayacak olursa, kökümüzü budar valla!

– Aman ne sevimli haber!

– Eeeee bazen insan bir tehlikeyi göze almalıdır. Burada bütün köylü kızları erkek için ölüp bitiyorlar. Biliyor musun, şehirli kadınlardan çok daha temiz oluyorlar! Kokla bak... avuçlarım mis gibi kokuyor, öyle değil mi?

Çocukça eğlence... En garip eğlencelerimizden biri de George'un, Herbie'nin ölen kız kardeşinden kalan üç tekerlekli bisiklete binmesiydi. Kocaman adam olan George Marshall'ın o komik bisiklete binerek pedal çevirişi görülecek şey. Kocaman kıçını seleye yerleştirmeye çahşması da başlı başına bir me-

seleydi. Didonu tek eliyle kullanır, öteki eline aldığı bir inek çıngırağını büyük bir enerjiyle çalardı. Arasıra bir araba durur; arabadan inenler, onu sakat zannederek, karşıya geçmesine yardım ederlerdi. Kimi zaman gelip geçenlerden sigara ya da para isterdi. Daima İrlandalı gibi konuşur ve memleketten yeni geldiği kanısını uyandırmaya, kendisini acındırmaya çalışırdı.

Bir gün samanlıkta eski bir çocuk arabası gözüme çarptı. George Marshall'ı bu arabayla gezdirmenin çok daha komik olacağım düşündüm. George'un umurunda bile değildi. Onun için eğlence eğlenceydi. Kurdeleli bir çocuk kepi, üstüne örtmesi için de bir at battaniyesi bulduk. Fakat bütün çabamıza rağmen onu arabaya sığdırmak mümkün olmadı. Sonunda Herbie'yi arabaya bindirmeye karar verdik.

Herbie'yi bebek gibi giydirdik, ağzına kilden yapılmış bir pipo soktuk ve yola koyulduk.

İstasyonda tren beklemekte olan yaşlı bir kıza rastladık. Her zaman olduğu gibi yine George başı çekti.

Parmaklarının ucuyla başındaki kaskete dokundu.

– Madam, dedi. Acaba küçük için azıcık içki bulamaz mıyız? Çocukcağız soğuktan donmak üzere.

Yaşlı kız hemen yapıştırdı.

– Vah, vah!

Sonra söylenenler birden kafasına dank edince ciyak ciyak haykırdı.

– Ne dedin, ne dedin? Ne dedin, delikanlı?

George yine saygıyla elini kasketine götürdü, dudaklarını büzdü ve yaşlı bir spanyel gibi salta durdu.

– Azıcık içki dedim, hepsi bu. Henüz on birini bitirmedi, ama çok susamış.

Şimdi Herbie oturmuş, kısa saplı piposunu hırsla, pofurdayarak çekiştiriyordu.

Artık benim sıramın gelmiş olduğunu düşündüm. Zaten kadının yüzündeki panik ifadesi hoşuma gitmemişti.

Kasketime dokunarak:

– Özür dilerim, Bayan, dedim. Fakat bu ikisi de kafadan çatlaktır. Anlarsınız ya...

Parmağının ucuyla kafama dokundum.

Yaşlı kadın:

– Sahi mi, aman, demeyin! dedi. Aman ne feci!

– Onları hoş tutabilmek için elimden geleni yapıyorum. Her bakımdan usludurlar. Özellikle küçük olanı. Kahkahasını duymak ister misiniz?

Yaşlı kızın cevabını beklemeden Herbie'ye bir işaret çaktım.

Herbie'nin kahkahası gerçekten feciydi. Bir vantrolog kuklası gibi önce çocuksu bir gülümsemeyle başladı. Gülümseme gittikçe genişleyerek sırıtış halini aldı; sonra kıkırdamaya, kakırdamaya başladı, bunu gargara yaparmış gibi gırtlaktan gelen sesler izledi. Nihayet karnından gelme bir gurultu duyuldu ve tahammül edimez kahkahaları birbirini kovaladı.

Kesiksiz kahkaha atabilirdi. Bir elinde pipo, öteki elinde delice salladığı kaynana zırıltısıyla, sirk palyaçolarını andırıyordu. Arasıra duruyor, hıçkırıyor, arabanın kenarından uzanıp tükürüyordu. Durumu daha da komik yapmak isteyen George, aksırmaya başladı. Cebinden çıkardığı ve üzerinde kocaman delikler bulunan mediline burnunu gürültüyle siliyor, aksırıyor, öksürüyor, sonra burnunu tekrar siliyordu.

Yaşlı kıza dönerek:

– Huysuzluk nöbeti, dedi. Kimseye zararları yok. İkisi de çok iyi çocuklardır... belki biraz garip görünürler ama...

Sonra ekledim.

– Gerçekten, Bayan, üçümüzde kafadan kontağız. İçinde bulunduğumuz koşullara bakılacak olursa, geceyi nerede geçirebileceğimizi bilmiyoruz. Acaba bize yardımcı olabilir misiniz? Eğer bir yudum konyağınız varsa... sadece bir yüksük dolusu yeter. Benim için değil tabiî, küçükler için.

Herbie bu kez şiddetli bir ağlama tutturdu. Öylesine içten hareket ediyordu ki kendisi de ne yaptığının farkında değildi. Elindeki kaynana zırıltısını öylesine şiddetle sallıyordu ki, biraz daha abanınca araba burnunun üzerine dikildi.

Yaşlı kız:

– Tanrım, Tanrım! diye sızlandı.

George, hemen Herbie'yi kurtardı. Herbie, uzun pantolonunun paçalarını çekerek doğruldu. Kurdeleli şapkası halâ başındaydı. Kaynana zırıltısına deliler gibi sarılmıştı. Onun durumun gören deli kelimesinin çok hafif olacağını hemen anlayabilirdi.

George, yine kasketinin ucuna dokundu.

– Canı yanmamıştır, Madam, dedi.Kafası oldukça kalmdır.

Herbie'nin kolunu tutup çekti.

– Bayana bir şeyler söyle! Güzel bir şey söyle!

Sonra Herbie'nin kulağına asıldı.

Herbie çığlığı bastı:

– Hergelenin tohumu!

George, bu kez tokadı yapıştırdı.

– Yaramaz, yaramaz çocuk! Kadınlara böyle mi söylenir? Konuş bakalım, yoksa pantolonunu aşağı indiririm.

Herbie'nin yüzüne masum bir ifade geldi, başını göğe doğru kaldırdı, gözlerini kapadı.

– Ulu Tanrım, melekler senin yardımcın olsun! Dokuz kişiyiz, keçiyi saymıyorum. İsmim O'Connell, Madam. Terence O'Connell, Niyagara Şelâleleri'ne gidiyoruz, fakat hava...

İhtiyar bunak daha fazla dinlemek istemedi.

– Üçünüz de topluma zararlı insanlarsınız! diye haykırdı. Şimdi ben polis çağırana kadar buradan ayrılmayın bakayım.

George kasketine dokunarak:

– Emredersiniz, Madam, dedi. Buradan ayrılmayacağız, değil mi, Terence?

Bu sözünden sonra Herbie'nin yanağına bir tokat patlattı. Herbie:

– Ayyyy! diye feryadı bastı.

Yaşlı kız:

– Kesin artık, yeter! dedi.

Sonra bana döndü.

– Sen! Neden onları engellemiyorsun? Yoksa sen de mi delisin?

– Ben de...

Sonra burnumu tuttum ve keçiler gibi melemeye başladım.

Yaşlı kadın, istasyon memurunun bürosuna doğru koşarken:

– Buradan bir yere kımıldamayın! dedi. Bir dakika sonra dönerim.

George:

– Çabuk! dedi. Kirişi kıralım!

İkimiz beraber çocuk arabasını yakaladık ve koşmaya başladık. Herbie, başındaki kepin kurdelesini çözmek için birkaç dakika oyalandı, sonra tabanları yağladı.

Gözden iyice uzaklaştığımız zaman George:

– İyi iş gördün, Herbie, dedi. Bu oyunu akşam da tekrarlayalım. Hen sana yeni bir hikâye uydurur, öyle değil mi, Hen?

Herbie:

– Artık bebek olmak istimiyorum, dedi.

George neşeyle:

– Peki, dedi. Arabaya Hen'i bindiririz.

– Yani sığarsam demek istedin, değil mi? diye sordum.

– Balyoz kullanmak zorunda bile kalsak seni sığdırırız.

Fakat akşam yemeğinden sonra aklımıza daha iyi oyunlar geldi. Planları tartışarak gece yarısına kadar uyumadık.

Tam uykuya dalmak üzereyken George Marshall birden kalkıp oturdu.

– Uyanık mısın, Hen?

Homurdandım.

– Sana sormak istediğim, fakat unuttuğum bir şey vardı.

Uykumun dağılmasından korkarak mırıldandım.

– Neymiş o?

– Una... Una Gifford. Bu kadar zaman geçti ondan tek kelime bile söz etmedin. Ne oldu, artık onu sevmiyor musun?

– Allahım! diye homurdandım. Tam gece yarısı soracak şey bulamadın mı?

– Biliyorum, Hen, özür dilerim. Onu hâlâ sevip sevmediğini öğrenmek istiyorum.

– Cevabı biliyorsun.

– İyi, ben de böyle düşünmüştüm. Tamam Hen, iyi geceler!

Herbie:

– İyi geceler! dedi.

– İyi geceler! dedim.

Tekrar uyumak istedim, ama mümkün olmuyordu. Yattığım yerde gözlerimi tavana dikerek Unq Gifford'u düşündüm. Bir süre sonra onu içimden çıkarmaya karar verdim.

Yumuşak bir sesle:

– George, uyudun mu? dedim.

– Onu son zamanlarda görüp görmediğimi öğrenmek istiyorsun, değil mi?

Onun da uyuyamadığı gerçekti.

– Evet, dedim. Bunu öğrenmek istemiştim. Ne söylersen, söyle. Benim için yeterli olacaktır.

– Keşke söyleyebilseydim, Hen, nasıl hissettiğini biliyorum, fakat söyleyecek bir şey yok.

– Böyle söyleme! Bir şeyler uyduruver.

– Pekâlâ, Hen, gayret ederim. Bir dakika, düşüneyim...

– Basit bir şey söyle, dedim. Uzun bir hikâye istemiyorum.

– Dinle, Hen, söyleyeceklerim yalan da değil. Seni sevdiğini biliyorum. Nasıl tahmin ettiğimi bilmiyorum, ama seni sevdiğinden eminim.

– Bak bu güzel, dedim. Biraz daha konuş.

– Onu son gördüğümde, ağzından senin için bir şeyler almak istemiştim. Tamamen ilgisiz gibi görünmeye çalıştı. Fakat senin hakkında bir şeyler öğrenebilmek için can attığını biliyordum...

Sözünü kestim.

– Öğrenmek istediğim, şu: Başka birini bulmuş mu?

– Başka biri var, Hen, bunu inkâr edemem. Fakat önemsenecek gibi değil. Sadece vakit geçirmek için, hepsi o kadar.

– İsmi nedir?

–Carnahan, ya da böyle bir şey. Boş ver! Una'yı asıl üzen senin dul. Buna çok üzüldüğünü biliyorsun.

– Dul hakkında fazla bir şey bilmesine imkân yok!

– Zannettiğinden de çok şey biliyor. Nasıl öğrenmiş bilmiyorum. Her neyse, gururu incinmiş.

– Fakat artık dulu görmediğimi biliyorsun.

– Bunu ona anlat!

– Keşke anlatabilseydim.

– Hen, neden onu beceremiyorsun? Yaşı nasıl olsa uygun.

– Yapamam, George. Bunun hakkında çok şey düşündüm, ama cesaret edemedim.

– Belki ben sana yardımcı olabilirim.

Birden kalkıp oturdum.

– Öyle mi sanıyorsun? Sahi mi? Bana bak, George, eğer bunu başarırsan hayatımın sonuna kadar kulun kölen olurum. Seni dinleyeceğini biliyorum... Ne zaman döneceksin?

– Acele etme, Hen. Unutma, eski bir yara. Sihirbaz da değilim.

– Fakat deneyeceksin, söz ver.

– Tabiî, tabiî. Fratres Semper!

Birkaç dakika kafamı zorlayarak düşündüm sonra:

– Yarın ona bir mektup yazacağım, dedim. Seninle beraber olduğumu ve yakında birlikte döneceğimizi söyleyeceğim. Bu mektup bir hazırlık olabilir.

George kesinlikle:

– Böyle bir şey yapmayacaksın, dedi. Bir şeyler hazırlamak için vaktimiz nasılsa bol.

– Seni de beraberimde götürebileceğimi bilsem hemen yarın dönerdim.

– Sen delisin, Hen. Halâ dinlenme devresinde olduğumu unutma. Bu kadar acele evleneceğini sanmam, eğer seni üzen buysa.

Una'nın başkasıyla evleneceğini düşünmek beni hayrete dü-

şürüyordu. Her nedense onun başkasıyla evlenebileceğini hiç aklıma getirmemiştim. Ölmek üzere olan bir insan gibi başımı yastığa bıraktım. Gerçekten de acıdan inliyordum.

– Hen...

– Evet?

– Uyumadan önce sana bir şey söylemek istiyorum... Bunu böylesine ciddiye almamalısın. Durumu düzeltebilirsek, tabiî iyi olacak! Onunla evlendiğini görmek kadar beni memnun edecek bir şey olamaz. Fakat seni fazla etkileyecek olursa, bunu yapamazsın. Elinden geldiği kadar, hayatı senin için zehir etmeye çalışacaktır. Senden ancak bu şekilde intikam alabilir. Sana hayır diyecektir, çünkü onun hayır demesini istediğini biliyor. Dengeni kaybettin. Başlamadan önce kaybettin... Eğer bu kadarcık bir öğütü yeterli görürsen, başka şey söyleyecek değilim, onu bir süre için bırak. Yanına hiç uğrama. Tehlikeli tabiî, ama bu tehlikeyi göze almak zorundasın. Son kez onun elinde olduğuna göre seni kukla gibi oynatacaktır. Hiç bir kadın böyle davranışını engelleyemez. Onun bir melek olduğunu düşünmüş bile olsan, melek değildir. Güzel bir kız ve altın gibi bir kalbi var. Eğer şansım olsaydı, onunla hemen evlenebilirdim... Bana bak, Hen, etrafta sürüyle kadın var. Belki onlar Una'dan çok daha iyi olabilir. Bunu düşündün mü hiç?

– Budala gibi söz söylüyorsun, dedim. Dünyanın en çirkin bir yaratığı bile olsa umurumda olmaz... istediğim o... ve başka birini istemiyorum.

– Pekâlâ, Hen, kendi mezarını yine kendin kazıyorsun. Ben uyuyorum...

Bütün anılarımı zihnimden geçirerek uzun müddet uyanık kaldım. Bütün düşüncelerim Una'nın kişiliğiyle doluydu ve değerliydi. George'un durumu düzelteceğinden emindim. Tatlı sözle kandırmaya bayılırdı, hepsi o kadar. Pencereyi örten perdenin üstündeki bir yarıktan parlayan, mavi bir yıldız görüyordum. Sanki geleceği gösteriyordu. Acaba o da benim gibi böyle uyanık yatıp gökyüzüne mi bakıyordu? Bütün gücümü

zihnime toplayarak, eğer uyuyorsa onu uyandırmaya çalıştım. Nefesimin içinden ismini tekrarlayıp durdum. Öylesine güzel bir isimdi ki! Hem ona ne kadar da güzel uyuyordu!

Nihayet uyuklamaya başladım. Eski bir şarkının mısraları dudaklarıma kadar yükseldi...

I wonder as I wander out under the sky
How Jesus our Seviour did come for to die
For poor om'ry people like you end like I
I wonder as I wonder out under the sky

Onu unutmak mı? Söylemesi ne kadar da kolay! Una'yı asla asla unutamazdım. Dokuz kanlı ve kırk altı çocuklu olsam bile onu asla unutmam. George gerçekten de aptal bir kişiydi. Aşık olmanın ne demek olduğunu hiç bir zaman anlayamayacaktı... fazla berrak fikirliydi. Şehre döner dönmez şu Carnahan denilen çocuk hakkında elimden geldiği kadar fazla bilgi toplamaya karar verdim. Hiç bir şeyi şansa bırakamazdım. Gök kubbe altında dolaşırken biraz daha düşündüm. Sonra, düşüncelerim dumanlandı... gözlerimin önüne sanki kurşundan bir levha inmişti.

Ertesi gün yağışlı geçti. Oyun peşine oyun icat ederek kendimizi samanlığa kapadık... Akla gelen her türlü oyunu oynadık... Domino, kombala, dama, altmış altır, remi falan filan. Hatta yirmi bir bile oynadık. Akşama doğru George, oturma odasında duran orgu denememizi teklif etti. Çok eski, yıpranmış ve sadece melankolik havalar çalan bir orgdu. George ve ben sırayla çaldık. Dini bütün Hıristiyanlar gibi, ciğerimizi patlatacakmış gibi avaz avaz şarkı söyledik. En çok sevdiğimiz şarkı. "Wil there be any Stars in may Orown" isimli şarkıydı. Herbie, gözlerinden yaşlar akarak söylüyordu. Annesi bizim böyle bir şeyle uğraşacağımızı aklının ucundan bile geçirmediği için, şaşırarak geldi ve bir kenara ilişti. Arada sırada, "Ne kadar güzel." diye mırıldanıyordu.

Nihayet ihtiyar göründü. Şarkıya o da katıldı. Şarkı söy-

lemenin kendisi için iyi olduğunu söylüyordu. Bizlerin dini bütün Hıristiyan olarak kalmamızı canı gönülden dilediğini sözlerine ekledi. Yemekte, bu kadar sevdiği bir şarkıyı söylememizde parmağı olan Tanrı'ya teşekkür etti. Bunca yıldır üzerlerinden yardımını esirgemediğini söyleyerek bundan sonrada üzerlerinden eksik olmaması için Tanrı'ya yalvardı.

Bu sefer fırında kızarmış domuz, yanında püre patates, kırmızı lahana, haşlanmış soğan, elma sosu ve pişmiş armut vardı. Soğukluk olarak, hâlâ ılık olan peynir tatlısı yedik. Ve tabiî, her zaman olduğu gibi, üzerinde bir parmak kaymak olan birer bardak süt içtik.

Gariptir ki, ihtiyar bu gece çok konuşkandı. Bir yıldan fazla bir zamandan beri aynı kitabı okuyordu. Kitabın ismi: "In Tune with the Infinite." George'un ya da benim bu kitabı okuyup okumadığımızı merak ediyordu. George bu soruyu geçiştirdi, fakat "sanki başı çek" demek istermiş gibi yan gözle bana baktı.

Konuşmak zorunda olduğumuzdan, ihtiyarın kalbinde yatan bir konudan söz edebilmek için, daha iyi fırsat bulamazdım. Sanki yazarın söylemek istediklerini pek iyi anlayamamış gibi konuşmaya başladım. Bu utangaçlık gösteri ihtiyarı çok memnun etmişti. Eğer doğruyu söylemek gerekirse, okuduklarından kendisi de bir şey anlayamıyordu.

Söze başladım.

– Evvelce bir arkadaşım vardı. Her şeyi rahatlıkla açıklayabilirdi. Nereye giderse gitsin, bu kitabı gece ve gündüz kolunun altından eksik etmezdi. George kimden söz ettiğimi bilir, öyle değil mi, George?

– Tabiî. Abercrombie'den söz ediyorsun.

(Böyle bir kişinin olmadığı gerçekti.)

– Evet, Abercrombie'den söz ediyorum.

– Biraz peltekçe konuşurdu, değil mi?

– Hayır, topallardı.

İhtiyar hikâyeye devam edilmesi için işaret verdi. Adamın ismiyle, peltek konuşmasıyla, ya da topallığıyla ilgili değildi.

– Bundan üç yıl önce onu California'da tanıdım. O zamanlar bir kilisenin baş papazı olmaya çalışıyordu. Tanışmamızdan kısa bir süre sonra bir altın madeni buldu ve Tanrı'yı hemen unutuverdi.

George:

– Bir kaza geçirmemiş miydi? diye sordu.

– Hayır, kaza geçiren kardeşiydi... daha doğrusu üvey kardeşiydi.

İhtiyar, sözün George tarafından kesilmesini hoş karşılamamıştı. Bunu bakışlarından anlayabiliyordum. Acele etmeye karar verdim.

– Onunla Majave Çölü'nün kenarında tanışmıştık. Boraks madenimde bir iş arıyordum. Avercrombie bana şöyle söyledi: "Sen iş istemiyorsun, Henry, senin ihtiyacın olan Tanrı'yı bulmaktır. Sana yardım için ben geldim." İsmimi bilmediği halde bana Henry diye gerçek ismimle hitap ediyordu. Buna dikkatinizi çekerim. Sözüne şöyle devam etti: "Geçen akşam Barstow senin rüyanı gördüm. Sıkıntıda olduğunu anladım ve mümkün olduğu kadar çabuk geldim." Konuşmaları beni biraz huzursuz yapıyordu. Altıncı duyusu olan, ya da telepatiyle konuşabilen kimseyle o zamana dek tanışmamış, karşılaşmamıştım. Önceleri benimle alay ettiğini düşündüm. Fakat kısa bir zamanda çok ciddî olduğunu anladım.

İhtiyar biraz şaşkın görünerek sordu:

– Bu kitabın yanında olduğunu mu söyledin?

– Evet, efendim... Kitabın yazarı Ralph Waldo Trine değil mi?

– Doğru. Devam et, ilgilendim.

– Nereden başlayacağımı gerçekten bilmiyorum.

Sanki birçok şey aynı anda olmuş gibiydi.

İhtiyar:

– Acele etme dedi. Gerçekten de çok ilginç. Ana, şu kahveden ve peynir tatlısından biraz daha isteyelim, olmaz mı?

Konuşmaya ara verilmiş olmasından gerçekten memnundum, çünkü sözü nasıl tamlayacağımı bilmiyordum.

Hikâyeye başladığım zaman nasıl sonuçlanacağını hiç düşünmemiştim. George Marshall'ın arasıra bana yardımcı olabileceğini düşünmüştüm.

– Söylediğim gibi, çölde yalnızdık. Gece yarısı yanıma gelmiş ve sanki beni yıllardan beri tanıyormuş gibi karşıma geçmiş konuşuyordu. Aslında, beni en yakın arkadaşlarımdan da iyi tanıyormuş gibi görünüyordu. "Sıkıntıdasın, sana yardım edeyim." diye tekrarlayıp duruyordu. İşin garip yönü, sıkıntıda olduğumu hatırlamıyordum. Hiç bir sıkıntım yoktu. Bütün arzum bir iş bulmaktı ve bunun da güç bir yönü yoktu. Fakat ertesi gün, onun söylediklerinin doğru olduğunu kabullenmek zorunda kaldım, çünkü arkadaşlarımdan birinin çektiği telde, annemin hastalandığı ve hemen geri dönmem gerektiği yazılıyordu. Cebimde iki dolardan başka param yoktu. Tabiî, Abercrombie telde yazılanları biliyordu... onun bir şeyi bilmesi için söylemek gerekmiyordu. "Ne yapacağım?" dediğim zaman, bana: "Dizlerinin üstüne çök ve Tanrı'ya yalvar!" dedi. Söylediğini yaparak döz üstü çöktüm, o da benim yanıma çöktü uzun süre dua ettik. Kendimi hemen iyi hissettiğimi söylemeliyim. Sanki omuzlarımdan büyük bir yük kalkmış gibiydi. Akşam olunca kapımız bir yabancı tarafından tıkırdatıldı. Wyoming'li bir sığır tüccarıydı. Geceyi yanımızda geçirip geçiremeyeceğini sordu. Eh, konuşmaya daldık ve kısa bir süre sonra sıkıntımı öğrenmiş oldu. Akşam yattık. Ertesi sabah bu yabancı beni bir kenara çekti. "Seni evine kadar kaç para götürür?" Şaşırmış ve utanmıştım. Ne söyleyeceğimi bilemiyordum. "Al, al şunu" dedi ve elime iki kâğıt para tutuşturu. İki adet ellilik dolar. Sıcak bir tebessümle bakarak ekledi. "Seni evine kadar götürür sanırım." Kendisine teşekkür ederek, "İlk fırsatta bunu size öderim," dedim. "Üzülme oğlum," dedi. "Üzerimde ihtiyacımdan çok para var. Zamanı gelince ihtiyacı olan başka birisine verirsin." Adamın gidişinden sonra Abercrombie'le aramızda şöyle bir konuşma geçti: "Duan kabul edildi. Bir daha Tanrı'nın varlığından kuşku

etme. Barstow'a dönüyorum. Eğer yine bana ihtiyacın olursa haber verirsin." Şaşkınlıkla sordum: "Ama nereye ve nasıl?" Abercrombie gülümsedi: "Bir haber gönder, yeter. Nerede olursan ol haber bana ulaşır. Sen yalnız imanını kaybetme." Altı ay kadar sonra yine sıkıntıdayydım. Bu kez bir kadın yüzünden sıkılıyordum. Birdenbire Abercrombie'nin sözlerini hatırladım. Bir haber gönderdim. Üç gün sonra sana bve geldi... hem de ta Colorado'dan.

İhtiyar dirseklerini masaya dayayarak bana doğru eğildi. Ellerini yanaklarının üzerine koymuştu.

– Çok ilginç, Henry dedi. Peki, ikinci kez sana yardım etti mi?

– Yardım etmez olur mu? Dua etmekten başka bir şey de yapmadım. Bu kez, benden ayrılırken: "Bir daha beni çağırmak zorunda kalmayacaksın, Henry," dedi. "Artık, gücün bende değil Tanrı'da olduğunu anlamışsındır. Ona inandığın sürece duaların kabul olunacaktır. Belki seni bir daha görmeyeceğim, ama her zaman yanında olacağım." Ve onu bir daha göremedim. Fakat söylemiş olduğu gibi, onun daima yanımda olduğunu biliyorum. Örneğin, ölecek bile olsa bunu anlayabilirim.

İhtiyar:

– Eeee, George, sen ne dersin? dedi. Senin de başından böyle bir tecrübe geçti mi?

– Hayır, fakat Hen'e bir soru sormak isterim.

Ciddî bir tavırla bana döndü.

– Bu Abercombie'nin bir zamanlar hapishane kuşu olduğu doğru değil mi, Hen?

(Uydurmaydı, tabiî, ama kuyruğunu yakalamalıydım.)

– Evet, dedim. Katliamdan ötürü on yıl hapiste yatmış. Suçlu olup olmadığını hiç bir zaman öğrenemedim.

– Fakat bu cinayeti nasıl işlemiş?

Hemen bir şeyler düşünmek zorundaydım.

– Kendisini korumak için bir adam öldürmekten yargılanmıştı. Tanık da yokmuş.

– Fakat cinayetten önce... Abercrombie'nun ermiş olduğu biliniyor muydu?

George'un daha başka neler yumurtlayacağını bilmediğim için itiraf edermiş gibi davrandım.

– Eeevet.

– Abercrombie'nin biraz garip olduğuna hiç dikkat etmedin mi, Hen? Deli demek istemiyorum, ama biraz kafadan sakat olamaz mıydı? Bana bir keresinde istediği zaman uçabileceğini söylememiş miydin?

– Evet, bunu söylemişti... Fakat bunu hiç tekrarlamamıştı. Bu yeteneğiyle de övünmüyordu. Korunmamız gerektiği zaman Tanrı'nın kullarına böyle yetenekler verdiğini söylüyordu. Bu kadar garip görünmüyor, değil mi?

– Belki değil, Hen, ama... başka şeyler de vardı.

– Ne gibi?

– Kedi gibi karanlıkta görebildiğini, kimsenin duymadığı sesleri duyabildiğini, belleğinin çok güçlü olduğunu söylemiştin. Bir keresinde de iki babası olduğunu iddia ediyor demiştin. Acaba bu sözüyle ne demek istemişti?

Bu son soru beni olduğum yere çakmıştı. Sorunun cevabını veremeyeceğimi biliyordum.

– Bana bak, Hen, Abercrombie hakkında bilinmeyen çok şeyler var. O zamanlar sesim çıkmamıştı, çünkü ona inancım sonsuzdu. Bir altın madeni bulduğundan söz etmiştin, bundan emin misin?

– Hayır, dedim. Bunu üvey kardeşinden öğrenmiştim.

George hemen yapıştırdı.

– O da yalancının tekiydi, hani.

İhtiyar, George'un konuşma tarzından hoşlanmadığını belirtti.

George ısrarla:

– Fakat Hen, kolay aldanır, dedi. Söylenen her şeye inanır.

İhtiyar kısaca:

– Tanrı'ya inanç, inançtır, dedi.

George yine ısrar etti.

– Fakat inanmak için mantıklı nedenler olmalıdır. İnsan her duyduğuna ve her şeye inanamaz.

İhtiyar:

– George, dedi. Sen de babana benziyorsun. Her zamana kuşkulu bir insansın.

George'un teyzesi söze girdi.

– Durun durun, böyle şeylerden söz etmeyin!

İhtiyar yumruğunu masanın üzerine indirdi.

– İstediğimi söylerim! George'un babası iyi bir adamdır, fakat inancı yoktur. Hem de hiç inancı yok. Doğduğu gibi günahkâr olarak ölecek.

İhtiyarın sesi yükseliyordu.

George, babasını sevdiğinden değil, ihtiyarı kızdırdığından ötürü inatla:

– Bana karşı iyiydi, dedi.

– Mesele bu değil. Sana iyi davranmak görevidir ve bunun için de övülmesi gerekmez. Tanrı için ne yapıyor? Bunu öğrenmek istiyorum.

George buna cevap veremezdi. İhtiyar homur homur söylenerek konuşmasını uzattı da uzattı. Karısı onu yatıştırmaya çalışıyordu, ama sözleri ihtiyarı kızdırmaktan ileri gitmiyordu.

Eğer küçük Herbie işe karışmasaydı, sonu ne olacaktı bilmiyorum. Hiç beklenmedik bir anda, insanı ağlatan hıristiyan şarkılarından birini söylemeye başladı. Gözlerini kapamış, yüksek perdeden, melek gibi söylüyordu. Hepimiz şaşırmış, tek kelime konuşamaz olmuştuk. Herbie, şarkısını bitirdikten sonra eğildi ve mırıldanarak dua etti. Aileye yine huzur vermesini, babasının öfkesini hoş karşılamasını, annesinin işini kolaylaştırmasını, kuzeni George'a yardımcı olmasını yakardı. Başını kaldırdığı zaman yanaklarından ip gibi süzülen göz yaşlarını gördük.

İhtiyar gözle görünür bir şekilde etkilenmişti. Görünüşe göre, Herbie, şimdiye dek babasının önündü hiç böyle davranmamıştı.

Sesi titriyerek:

– Artık yatsan iyi olur, oğlum, dedi. Yarın sana, ne zamandan beri istediğin o bisikleti alacağım.

Herbie:

– Tanrı seni korusun, baba, dedi. Seni de, anne. Tanrı hepimizi kötülükten korusun!

Annesinin hassaslaştığını hissettim. Tatlı bir sesle sordu:

– Hasta değilsin ya, Herbie?

– Hayır, anne, çok iyiyim.

– Şu halde, iyi uykular, oğlum.

İhtiyar kolunu George'un omuzuna dolayarak:

– George, dedi. Düşünmeden söylediğim sözler için beni affet. Baban iyi bir adamdır. Nasılsa bir gün Tanrı'nın yolunu bulacaktır.

Herbie:

– Tanrı'nın huzurunda hepimiz günahkârız, dedi.

Yüzümü hissiz tutabilmek için büyük bir çaba harcıyordum.

– Yatmadan önce biraz yürüyelim mi? dedim.

İhtiyar, Herbie'ye

– Sen doğru yatağa, dedi. Vakit geç oldu.

Dışarı çıkar çıkmaz George'la beraber nehire doğru hızlı hızlı yürüdük. Evden yeteri kadar uzaklaştığımız zaman kasıklarımız patlayıncaya kadar güldük.

– Şu küçük Herbie, komedyen, dedim. Gülmeden nasıl durabildiğime halâ şaşıyorum.

– Herbie, başım nasıl çekebileceğini çok iyi bilir.

Sonra ekledi.

– Acaba Kitty yattı mı?

– Aman! dedim. Vakit geç bu işten vazgeçelim.

– Hiç belli olmaz, Hen. Yatmadan önce parmaklarımı şu gül yatağına dokundurmak istiyorum, ya sen?

– Bana sorarsan, iyi bir içkiyi tercih ederim.

– Bu da bir düşüncedir. Haydi, furgona gidelim bakalım neler bulacağız.

Yolu biraz uzatarak Kitty'nin evi önünden geçtik. Işıklar sönmüştü, ama George bir işaret vermekte ısrar etti... hafif iki ıslık.

– Eğer kütük gibi uyumuyorsa, dedi. Pencereden çıkacak ve peşimizden gelecektir.

Ağır adımlarla furgona doğru yürüdük.

Lüks lambasını sobanın üstüne koyduk, içinde hâlâ birkaç damla viski bulunan yassı şişeyi açtık ve kulaklarımız kirişte oturup bekledik.

– İşi fazlasıyla şansa bırakıyorsun, George. Bu iş için yirmi yıl ceza yiyebilirsin.

– Eğer içeri girebilirsem, değer doğrusu.

– Sen ne yaparsan yap, ben kırıyorum.

– Beni yalnız bırakma, Hen. Birkaç dakika sabret beraber gideriz.

Birkaç dakika bekledim, sonra ayağa kalktım.

George:

– Belki de bizi köprünün altında bekliyordur, dedi.

Aheste adımlarla köprüye doğru yürüdük. Evet, Kitty, köprünün altında bekliyordu.

– Ah, George, dedi. Hiç gelmeyeceksin sanmıştım.

Kollarım hırsla George'un boynuna doladı.

Yanlarından biraz uzaklaşarak gözcülük yapacağımı söyledim. Köprünün başında tam yarım saat bekledim. Tabiî, lüksü iyice kısmıştım.

Kendi kendime söylendim.

– Sersem! Başım cezaya sokmadan rahat etmeyecek.

Nihayet geldiklerini duydum.

Kitty'yi eve gönderdikten sonra sordum:

– Evet, bu kez şansın yardım etti mi?

George, homurdandı.

– Nehrin kıyısına inelim. Öyle sanıyorum ki her tarafım kan oldu.

Uzun bir ıslık çaldım.

– Demek oldu ha! Şimdi başın dertte, dostum!

– Öyle sanıyorum ki şehre, tahminimizden önce dönmek zorunda kalacağız.

– Ne? Kızı böylece bırakacak mısın?

– Kimseye söylemez. Söz verdi.

– Ben seni düşünmüyorum, sersem, kızı düşünüyordum!

– Oh, şehre geldiği zaman durumu düzeltiriz. Tanıdığım bir tıp öğrencisi var. İşi halledebilir.

– Ya kanama olursa?

– Olmaz. Çok sağlıklı.

Bir süre konuşmadık.

George birden:

– Una'yı düşünüyordum, Hen, dedi. En iyisi, onu kendin gör. Bekli işi karıştırırım.

– Hergele!

Yine konuşmadık. Eve yaklaşırken:

– Bir, iki güne kadar şehre ineceğim, dedim.

– Fena fikir değil, Hen. Uzun konukluk usanç verir derler.

– Kaldığım günler için biraz para verebilirim.

– Sakın ha. Hen, onlara hakaret etmiş olursun.

– Eh, ben de onlara bir hediye alırım.

– Peki.

Sonra ekledi.

– Bana yaptıkların için sana minnettar olmadığımı düşünme.

– Önemli değildi, dedim. Günün birinde sen de bana aynı şeyleri yapabilirsin.

– Una için özür dilerim... Gerçekten de...

Sözünü kestim:

– Boş ver! Aldırma!

– Onu kaybetmek yazık olacak, Hen.

– Sen bununla kafanı yorma. Onu bırakacak değilim.

– Şu Carnahan var ya... onunla nişanladı...

– Ne? Neden bunu daha önce söylemedin?

– Seni incitmek istememiştim.

– Demek böyle, ha? Bana bak, yarın ilk trenle gidiyorum.

– Paniğe kapılma, Hen! Nişanlanalı üç ay oluyor.

– Neee! Böyle bir şeyi nasıl olur da bana söylemezsin, George?

– Gelip geçici sanmıştım, Hen. Onu sevmediğini çok iyi biliyorum.

Kükredim.

– Ama benden intikam almak için onunla evlenebilir.

– Doğru... Fakat böyle bir şey yapacak olursa, hayatının sonuna kadar pişman olacaktır.

– Peki, bunun bana ne faydası olacak? Dinle, sersemin birisin, bunu biliyor musun?

– Kızma, Hen. Ne yapabilirdim? Sana söylemiş olsaydım, üzülecektin. Ayrıca, uzun zamandan beri görüşmüyorduk.

– Neden dürüstçe konuşmuyorsun? Umurunda bile değildi, yanılıyor muyum?

– Aman, saçmalama yahu!

– George, dedim. Seni her zamanki gibi seviyorum, bunca yıldır kardeş gibiydik. Ama sana bir daha güvenmeyeceğim. Durumu hemen bana bildirmen gerekirdi.

– Pekalâ, Hen, istediğin gibi düşünebilirsin.

Bir daha konuşmadık. George yıkandıktan sonra sessizce yattık. Yaptığı iş için şiddetli bir tokat yemesini temenni eder gibi oldum.

Sabahleyin herkesle vedalaştım. New York'a indiğim zaman, neden hoşlandıklarını bilmediğim için büyük bir kutu çukulata postaladım.

İşte o günden sonra George Marshall artık benim ikiz kardeşim değildi...

Mac Gregor:

– Demek Una'yı böyle kaybettin? dedi.

– Evet! New York'a döndüğüm zaman evlenmiş olduğunu öğrendim. Hem de üç gün önce evlenmişti.

– Eh Hen, belki senin için böylesi daha hayırlı olmuştur.

– Sen de tıpkı George gibi konuştun.

– Hayır, ciddî söylüyorum, insan kadere karşı durabilir mi? Farzedelim ki onunla evlendin? Eğer seni iyi tanıyorsum... birkaç yıl içinde ayrılmış olacaktınız.

– Hiç evlenmemektense, evlenip ayrılmak daha iyi.

– Hen, aptallık ediyorsun! Seni dinleyince, halâ onu sevdiğini düşünmem gerekiyor.

– Belki de hâlâ seviyorum.

– Saçma. Eğer yarın ona sokakta rastlarsan, hemen yanından koşarak kaçacaksın.

– Belki. Fakat sevgiyle bunun bir ilişkisi yok.

– Çaresizsin, Hen.

Trix'e döndü.

– Böyle bir şey duydun mu hiç? Bir de kendisine yazar diyor. Hayat hakkında yazmak istiyor, fakat insan yaradılışından anlamıyor.

Sonra yine bana döndü.

– Büyük Amerika romanını yazmaya hazır olduğun zaman beni gör, Hen. Sana birkaç gerçek verebilirim.

Kahkahayla güldüm.

MacGregor:

– Pekâlâ, istediğin kadar gülebilirsin. Sisli rüyaların dağıldığı zaman bana gel, sorunlarını ben çözümlerim. Sana iki yıl tanıyacağım, şu karınla... neydi ismi... Mona. Mona, Una... birbirlerine çok yakın isimler, öyle değil mi? Neden Mary, Jane, ya da Sa gibi alelâde isimler seçmedin.

MacGregor, birden yumuşamış gibi konuşmasını sürürdü.

– Hen, dünyanın en kötü insanı sen değilsin. Hepimizin kendimize göre idealleri var. Fakat bir kere insanın gözleri açıldı mı, düzeni bozamayacağım anlıyor. Ufak tefek değişiklikler yapılabilir, tabiî... devrimler falan... fakat bir anlam taşımaz. İster kraliyetçi, ister komünist, ister demokrat olsunlar, insanlar hiç değişmeden kalacaklardır. Herkes kendi başının çaresine bakar, işte oyun bu, hayat oyunu. İnsan gençken ümidini yitirir. İnanmazsın. İnancın ne kadar güçlü olursa, hayal alemin de o

kadar genişler. İnsanlığın temelinde gerçek bir değişiklik olması için aradan belki elli bin yıl geçmesi gerekecek. Şimdilik elimizdekiyle yetinmek zorundayız, öyle değil mi?

– Tıpkı baban gibi konuşuyorsun.

– Doğru söylüyorsun, Henry.

Sonra ciddiyetle ekledi.

– Bu da gösterir ki, insanlar düşündükleri gibi değildir. Yaşlandığımızın farkında mısın?

– Belki sen yaşlanmış olabilirsin... ama ben henüz gencim!

Trix bile bu sözüme gülmeden edemedi.

– İkiniz de çocuklar gibisiniz, dedi.

MacGregor, Trix'in yanına gitti ve onu okşadı.

– Kendi kendini aldatma, yavrum. İki adet yumurtanın olması beni genç yapmaz. Hayali geniş yaşlı bir adamım, ister inan ister inanma.

– Şu halde neden benimle evlenmek istiyorsun?

– Oh, biliyorum. Belki de kendime bir fırsat daha tanımak istediğim içindir.

Trix, biraz gücenmiş gibi:

– Sözlerini beğendim, dedi.

MacGregor:

– Ne demek istediğimi biliyorsun, dedi. Bu herifi mutlu etmek için romantik olmak zorunda mıyız? Bir yuva istiyorum, gerçek bir yuva istedğim bu! Artık başıboş gezmekten usandım.

Trix aptal aptal bana baktı, sonra başını salladı.

Kadının içini rahatlamak için:

– Onu fazla ciddiye alma, dedim. Her şeyi daima kötü ışık altında göstermekten hoşlanır.

MacGregor:

– Doğru, dedi. Benim hakkımda söylediğin iyi bir şeyi duymak isterdim. Trix'e endişe etmemesini söyle, yakında yerleşeceğim. Ne kadar iyi bir koca olacağımı ona ispat edeceğim... Hayır, durun! Bir şey söylemesen daha iyi. Olayları anlatış şeklini beğenmiyorum.

Trix:

– Bırak konuşsun, dedi. Arkadaşının senin hakkında neler düşündüğünü öğrenmek istiyorum.

– Sana doğruyu söyleyeceğine inanmıyorsun, değil mi? Herif yılanbalığı kadar kaygandır. George Marshall hakkında konuşuyor, fakat... eh, onu bu kadar uzun yıldan beni tanımamış olsaydım, onunla arkadaşlığımı çoktan keserdim.

Trix:

– Henry, dedi. Gerçekten de bu adamla evlenmeli miyim?

Bu soruyu geçiştirmeye çalışır göründüm.

– Bu soruna cevap isteme, lütfen.

MacGregor:

– Görüyorsun ya, dedi. Evet ya da hayır diyemez, işte böyle. Ne diyorsun, Henry? Evet mi yoksa hayır mı?

Dilimi tuttum.

MacGregor:

– Susması, hayır demektir, dedi.

Trix:

– Bu kadar aceleci olma! dedi.

MacGregor:

– Evet, Henry, benim dürüst olmadığımı düşünemezsin, dedi. Beni çok iyi tanırsın.

– Bir şey söylemiş değilim, dedim. Neden hemen karar veriyorsun? Sahi, saat kaç oldu?

– Gördün mü! Şimdi de saatin kaç olduğunu öğrenmek istiyor. İşte Henry böyledir!

Trix:

– Henüz saat iki buçuk, dedi. Gitmeden önce sana bir kahve yapayım.

– Peki, dedim. Biraz da pasta var mı?

– Bak gördün mü, şimdi de savunmaya geçti! Yemekten söz ettin mi, uykusu hemen kaçar! Aman, Hen, sen hiç değişmeyeceksin. Belki de seni bunun için severim. Sen akıllanmazsın.

Yanıma oturdu, pürosunun külünü silkeledi ve içini dökmeye başladı.

– Tess'in her türlü bağıntı kurabildiğini bilirsin. Beni hakim kürsüsünde görmek istemiyor. Asıl mesele, hem adaylığımı hakimliğe koyup hem de boşanma isteyemem... ne demek istediğimi anlıyorsun değil mi? Ayrıca, hakim olmak istediğimi de pek sanmıyorum. Hakim kürsüsünde bile olsa, insan ellerini pek temiz tutamaz, bunu da biliyorsun. samimi söylemek gerekirse, bir avukat olarak da pek parlak sayılmam. Gayret göstermiyorum...

– Peki, neden bu işten ayrılıp başka bir iş yapmıyorsun?

– Ne gibi... lastik mi satayım? Ne yapabilirsin, Henry? Her iş, bir diğerinden kötüdür.

– Fakat, hevesli olduğun bir iş yok mu?

– Doğrusu, hayır! Ruhen tembel bir insanım. Hiç emek harcamadan hayat denizinde yatmak istiyorum.

– Şu halde yat! dedim.

– Cevap bu değil, Hen. Eğer içinde yazma arzusu varsa, o zaman durum değişir. Fakat benim için böyle bir şey söz konusu olamaz. Ben sanatçı değilim. Politikacı da olamam. Ateş parçası da değilim.

– Şu halde sonun gelmiş, dedim.

– Bilmiyorum, Hen, böyle söyleyemem. Bir insanın yorulmadan yapabileceği sürüyle iş olmalı.

– Senin bütün derdin, karar vermek için daima başkasının düşüncelerine dayanmak.

MacGregor, anlayamadığım bir nedenle sevindi.

– Bak bunu doğru söyledin, Hen. İşte bu nedenle Trix'le evlenmek istiyorum. Beni doğru yola itecek birine ihtiyacım var. Tess, ıslak bir süngere benzer. Beni doğrultacağı yerde, dağılmama göz yumar.

– Ne zaman büyüyüp adam olacaksın? dedim.

– Yapma be, Henry, bana böyle söyleme. Sen kocaman bir adamsın. Gizli içki satılan bir yer çalıştırıyorsun! Düşünsene bir kez! Dünyayı ateşe veriyorsun. Ho ho ! Ho ho!

– Bana biraz zaman ver, seni yine aldatabilirim. Hiç değilse, ne yapmak istediğimi biliyorum. Bu da bir şeydir.

– Bunu yapabilir misin? Asıl sorun budur.

– Sonucun beklenmesi gerekir.

– Henry, seni tanıdığımdan beri yazmaya çabalarsın. Senin akranın diğer yazarların, hiç olmazsa bir düzine kitabı yayınlanmıştır. Sen daha ilk kitabını bile bitirmedin... yoksa bitirdin mi? Haydi, haydi, kendini aldatma!

Alayla:

– Belki de kırk beş yaşından önce yazmayacağım, dedim.

– Aman altmışı bekle, Henry. Sahi, yetmişinde yazmaya yazmaya başlayan İngiliz yazarı kimdi?

O anda yazarın ismini hatırlayamadım.

Trix, kahve tepsisiyle göründü, Tekrar masanın başına geçtik.

MacGregor iri bir parça pasta keserken:

– Eh, Hen, dedi. Bütün söylemek istediğim şu... sakın zayıflama! Halâ iyi bir yazar olabilme şansına sahipsin. Fakat iyi bir yazar olup olamayacağını bilemem. Henüz öğrenmen gereken sürüyle şey var.

Trix:

– Sen ona aldırma, dedi.

MacGregor:

– O hiç bir şeye aldırmaz, dedi. Benden çok daha inatçıdır ve bu da büyük bir laftır. Gerçek şu ki, zamanını boşa harcadığım görmek beni üzüyor.

Trix, hayretle:

– Zamanını boşa mı harcıyor? dedi. Peki sen ne yapıyorsun?

– Ben mi? Ben tembelim. Bu başka.

Geniş bir tebessümle Trix'e baktı.

Trix, karşılık verdi.

– Eğer benimle evlenmeyi düşünüyorsan, ayakta durmasını öğrenmelisin. Sana ömürümün sonuna kadar bakacağımı düşünmüyorsun, her halde?

Sanki Trix'in sözleri çok eğlenceli bir şakaymış gibi kıkır kıkır gülen MacGregor, bana döndü.

– Duyuyor musun, Henry? Ömrünün sonuna kadar bakılmak isteyen kim?

– Peki, nasıl geçineceğiz? Kazancınla değil, sanıyorum.

MacGregor:

– Güzelim, henüz çalışmaya başlamadım, dedi. Boşanmayı alayım, ondan sonra düşünürüz.

Trix:

– Seninle evlenmek istediğimden emin değilim, dedi.

Bu sözü çok ciddi olarak söylemişti.

MacGregor:

– Duydun, değil mi, Hen? dedi. Sözü nasıl buldun? Eh, güelim, sen kaybedersin. On yıl sonra temyiz mahkemesinde görev almış olabilirim.

– Fakat halen?

– Dereyi görmeden paçaları sıvama, benim sloganım bu.

– Arzuhalci olarak her zaman para kazanabilir, dedim.

MacGregor:

– Hem de çok para kazanabilirim, dedi.

– Bir arzuhalci ile evlenmek istemem.

MacGregor:

– Sen benimle evleniyorsun, dedi. Ne olduğumu kim bilir?

Trix:

– Şu anda sadece münasebetsizsin, dedi.

– Doğru, güzelim, fakat merdivenin üst başına çıkmadan önce her insan böyledir.

– Ama sen çabalamıyorsun!

– Bak yine söylüyorum, sırf lâf olsun diye, ikiniz de benim başarısız biri olduğumu düşünmüyorsunuz, değil mi? Şimdi iki silindirle çalışıyorum. Bana biraz ilham lâzım. İyi bir kadına, eve ve bir ya da iki iyi arkadaşa ihtiyacım var. Örneğin, şu herif gibi. Ne haber, Henry, doğru mu söylüyorum?

Cevap beklemeden sözünü sürdürdü.

– Görüyorsun ya, Trix, Henry ve benim gibi erkekler herkesin koştuğu yolda koşmazlar. Bizim kalitemiz var. Eğer beni bir koca olarak kabul edecek olursan, bir mücevher kazanmış olursun. Dünyanın en anlayışlı insanıyımdır. Henry, buna tanıklık edecektir. Herkes gibi ben de çok çalışabilirim... eğer zorunluysam! Ancak, kendimi öldürürcesine çalışmak için sebep göremiyorum. Aptallık, bak, şimdiye kadar söylemedim, ama elimde çok parlak işler var. Dahası da var... o işlere başladım bile. Başarıya ulaşmadan söylemek istemiyorum. Eğer işlerimden biri başarılı olursa, on yıl süreyle hiç çalışmak zorunda kalmadan ayaklarımızı uzatıp rahatımıza bakabiliriz. Nasıl, ne dersiniz?

Trix, birden gevşedi.

– Çok sevimlisin.

Trix'in, anlatılanlardan hiç birine inanmadığını hissediyordum, ama denize düşen yılana sarılır, sözünü unutmuyordum.

MacGregor neşelendi.

– Gördün mu, ne kadar basit?

Bir saat sonra eve giderken düşünmeye başladım. MacGregor'u hazırlık okuluna gittiği zamanden beri tanırdım. O günden bu yana hep başı sonu olmayan plânlar kurardı. Yaşantıyı kendisi için kolaylaştırmaya çalışırken nasıl da daha karışık bir hale sokardı! Her ne kadar serbest olduğu takdirde ne yapacağını bilmezse de, "daha sonra" istediği şekilde hareket edebilmesi için köle gibi çalışmakla geçirdiği saatleri düşündüm.

Her zaman çalışmazmış gibi görünmeye gayret ederse de, bomboş durduğunu kesin olarak söylemek imkânsızdı. Eğer bir plâja gidecek olsa, not defterini, birkaç kanun kitabını, ya da yıllardan beri sayfa sayfa okuduğu tam metinli sözlüğü yanına alırdı. Denize girecek olsak, içimizden biriyle rafta kadar yarışmak ister, ya da su topu oynamayı teklif ederdi. Suyun içinde sırt üstü yatarak dinlenmemize imkân vermezdi. Kuma uzanacak olsak, ya top ya da kâğıt oynamayı teklif ederdi. Eğer

tatlı bir konuşmaya başlamışsak, bunu tartışmaya kadar götürürdü. Hayatında hiç bir şeyi sakin sakin yapamazdı. Aklı fikri daima, yapacağı ikinci harekette olurdu.

Onun hakkında hatırladığım daha garip bir şey vardı. Daima nezleydi. Kendisi "göğüs nezlesi" diye nitelendirirdi. Yaz olsun, kış olsun hep nezleydi. Her zaman yaz nezlesinin daha kötü olduğundan söz ederdi. Soğuk algınlıklarını ateşli geçirirdi. Kısacası, her zaman aksıran, tıksıran bir insandı. Bütün kabahati sigaraya yükler, ertesi hafta, ya da gelecek ay sigarayı bırakacağını yeminle söyler, bazen de söylediğini yapardı, ama sonradan eskisinden daha fazla sigara içmeye başlardı. Kimi zaman rahatsızlığını içkiye bağlardı. Belki altı ya da sekiz ay içmez, fakat içmeye başladığı zaman da şişeleri peşi peşine devirirdi. Her şeyi böyle başlama ve bırakma düzeni içinde yapardı. Ders çalışmaya başladığı zaman, on sekiz ya da yirmi dört saat beyni çatlayıncaya kadar çalışırdı. Çalışmasını çocuklarla kâğıt oynamak için kestiği zaman da, bunun dinlenme olduğunu söylerdi. Fakat kâğıt oyunlarını da ders çalıştığı, sigara ve içki içtiği gibi oynardı... daima aşırı derecede. Dahası da, kaybetmeye tahammülü yoktu.

Kadınlara gelince, eğer bir kızın peşine düşmüşse, kaç defa reddedilirse edilsin, peşine düştüğü kızı deli edene kadar arkasını bırakmazdı. Kız yumuşadığı zaman da, hevesi kırılırdı. Kimi zaman bir süre kadın ve kız yüzü görmezdi, tabiî. Kesin olarak, kadınsız yaşamak daha güzeldi; daha akıllıca ve daha sağlıklıydı; daha iyi yemek yer, daha iyi uyur, kendisini daha zinde hissederdi; cinsî birleşmede bulunmaktansa, rahat bir helâda aptes etmeyi tercih ederdi. Dayanamadığı bir kıza rastlayıncaya kadar bu böyle sürerdi.

Sonra haftalarca, gece ve gündüz takipleri başlar ve zevkine ulaşana kadar devam ederdi. Ondan sonra da o kızın ya da kadının ötekilerden bir farkı kalmazdı... ne iyi ne de kötü. "Yapamam, Hen... yapamam!"

Masanın üzerinde daima yirmi ya da daha fazla kalın ciltli

kitap yığılı dururdu. Fırsat bulur bulmaz bu kitapları okurdu. Ekseriya, kitapların kapağını bile açmak fırsatı bulamadan yıllar geçer bu arada kitap onun için önemini kaybederdi. Bu kitapları yarı değerine bana satmaya kalkardı; eğer satın almayı reddedecek olursam, istemeyerek armağan etmek zorunda kalırdı.

– Fakat okuyacağına söz vermelisin, derdi.

On ve on beş yıllık dergi ve gazeteler de vardı. Çok ender olarak bu dergi ya da gazetelerden bir tomar alır, troleybüste ya da metroda acele acele göz gezdirir, sonra pencereden fırlatır atardı. Üzüntüyle gülümserken, "İşte o kadar!" derdi. Vicdanının böylece temizlenmiş olduğunu düşünürdü.

Arasıra, tesadüfen karşılaştığımız zaman:

– Neden bir tiyatroya gitmiyoruz? derdi. Orpheum'da güzel bir temsil varmış.

Temsilin yarısında girer, beş dakika kadar kalır, sonra sanki salonun havası zehirliymiş gibi dışarı uğrardık.

–Beş doları sokağa attık, derdi. Kaç paran var, Hen? Oh, boş ver, cevabın ne olacağını biliyorum. Senin cebinde para olduğunu ne zaman göreceğim?

Sonra beni yan sokaklardaki meyhanelerin birine sürükler, ya tanıdığı mal sahibinden ya da garsondan birkaç dolar borç almaya çalışırdı; borç alabilmişse, onlara da içki ısmarlardı.

– Hiç değilse, on sentin de yok mu? Şu Woodruff piçine telefon etmek istiyorum... bana birkaç dolar borcu var. Yatmış da olsa umurumda değil. Bir taksiye atlar, parasını da ona verdiriz, ne dersin?

Arka arkaya telefon eder dururdu. Nihayet yıllar öncesi tanıdığı iyi huylu, kendisini tekrar gördüğüne sevineceğini söylediği bir kız arkadaşını hatırlardı.

– Birkaç içki içer, sonra kıranız. Belki bir tuş yapabilirim. Fakat sakın çarpık işlere kalkışma... kızın böyle şeylere karnı toktur.

Böylece bütün gecemiz, oradan oraya koşmakla geçerdi. Her yerden eli boş dönerdik. Sonunda yorgunluktan bitkin

halde soluğu Greenpoint'te, ailesinin evinde alırdık. Evde daima buz gibi bira bulunurdu. Eve hırsız gibi sessizce girmek zorundaydık, çünkü her zaman ya babası, ya da anasıyla takışmış olurdu. Bazen ikisiyle de takıştığı olurdu.

– Sana söylemek zorundayım, Hen, senden pek hoşlanmıyorlar. Neden olduğunu bilmiyorum, fakat durum bu. Belki de senin şu dulla olan ilişkin hoşlarına gitmemiştir. Tabiî, övünerek anlattığın edepsizliklerini bir tarafa bırakırsak...

Yıllardan beri evden ayrı olduğu halde odası aynen duruyordu. Odası karmakarışıktı ve içinde ölü varmış gibi kokuyordu.

– Hiç değilse arasıra bu odayı temizleyecek kadar düşünceli olacaklarını sanırsın, değil mi?

Pencereleri açarken eklerdi.

– Allahın salakları halâ beni cezalandırdılarını sanıyorlar. Biliyor musun, Henry, kimsenin bizimkiler kadar aptal ana ve babası yoktur. Tevekkeli değil olduğumuz yerde sayıyoruz. Hayata kötü koşullar altında gelmiş olmalıyız.

Odayı biraz toplamaya çalışırken konuşmasını sürdürdü.

– Odayı kendim de temizleyebilirim, ama fırsat bulamıyorum. Aslında tembelin biriyim, herhalde. Ama yine de fark etmez...

Sonra bütün bildiği küfürleri peşi peşine sıralardı.

Bira şişesinin başında...

– Hatırlar mısın, Hen, baban için bir ilân kampanyasına başlamıştık? Bu odada çalışmıştık, değil mi? Bin mektubun elle yazılmasını düşünsene! Fakat iyi vakit geçirmiştik, değil mi? Yerde duran dizi dizi bira şişelerini hâlâ görür gibiyim. Bir kamyon dolusu bira içmiştik, herhalde. Emeğimiz için para da almamıştık... işte bunu hiç unutamam. Senin nasıl bir kütükten sıyrılmış yonga olduğunu iyice anladım. Cebinde metelik olmaması normal. Sahi, senin ihtiyar ne alemde? On iki müşterisi hâlâ sağ mı, yoksa öldüler mi? Ne saçma iş! Allahtan ki benim babam dökümcü. Acaba sonumuz ne olacak dersin? Her halde yaş-

lanınca sokaklarda dileneceksin. Babanın hiç değilse biraz gururu var, ama sen... bildiğim kadarıyla sende ne gurur, ne sadakat ne de inanç vardır. Günlük yaşıyorsun, ha, Hen? Ne hayat!

Konuşması böyle kesiksiz sürerdi. Hatta yattığımız, ışıkları söndürdüğümüz, yorganı başımıza kadar çektiğimiz halde konuşurdu. Ekseriya, bira şişesi elinde, püro ağzında yatar, konuşur, konuşur, çekirge gibi anıdan anıya sekerdi.

– Dişlerini hiç fırçalamaz mısın? diye sorardım.

Sözünün böyle sorularla kesilmesi hoşuna giderdi.

– Hayır! Evvelce yıkardım, Hen, ama sıkıntılı oluyor. Nasıl olsa dişlerim gününbirinde dökülecek değil mi?

– Fakat ağzında kötü bir tat olmaz mı?

– Olmaz olur mu! Hem de çok pis kokar. Fakat artık alıştım.

Bıyık altından gülümserken devam ederdi.

– Bazen öylesine pis kokar ki ben bile dayanamam. Arasıra, bunu bana sık sık hatırlatan bir kız arkadaşım olduğunu düşünürüm. Tabiî, insan biraz sıkılıp utanıyor, ama sonunda alışıyor. Onları başka şeylerle oyalamaya çalışmak gerekir. Bir kere yerleştirdin mi, nefesinin ne koktuğu önemini kaybeder. Haklı değil miyim?

Leş gibi kokan pürosunu yakar ve kalkıp otururdu.

– Bununla beraber, ne yalan söyleyeyim, canımı sıkan kıçımın kirli olması. Bilmiyorum, Hen, fakat donumu, pislikten kokana kadar giymek alışkanlığım var. Ne kadar sık yıkandığımı bilirsin! Kırk yılda bir!

Kıkırdadı.

– Herhalde kıçımı silmesini bilmiyorum. Her zaman kıllara asılı bir şeyler oluyor... çakıldak herhalde. Bazen makasla kesmek zorunda kalıyorum.

Konuşmasını böylece sürdürürdü.

– Dışarda böyle koşup duracağımıza eve erkenden gelmeli ve etraflıca konuşmalıyız. Acaba neyim var, dersin? Çocukluğumdan beri böyle koşar dururum. Bazen öylesine ateşlenirim ki, cehennemde dans ettiğimi düşünürüm. Bu düşünce

sinirlerimi bozar. Alkolik hastalar gibi titrerim. Arasıra da kekelerim. Kekelediğim zamanda korkudan donuma dolduracak gibi olurum... Bira ister misin?

– Allahını seversen uyuyalım!

– Neden, Hen? Öldüğün zaman nasılsa uzun uzun uyuyacaksın.

– Biraz da yarın anlatırsın.

– Yarın mı? Belki yarını hiç göremeyeceğimizi düşünmez misin, Henry? Uykunda ölebilirsin... bunu hiç düşündün mü?

– Ne olur yani?

– Eh, kaybedeceklerini bir düşünsene.

Öfkeyle:

– Kaybedecek bir şeyim yok, dedim. Bütün istediğim on saatlik deliksiz bir uyku... kalktığım zaman da iyi bir kahvaltı! Cennette kahvaltı etmeyi düşündün mü hiç?

– İşte... kahvaltıyı düşünmeye başladın bile. Peki, sana kahvaltıyı kim ısmarlayacak, söyleyebilir misin?

– Bunu yarın düşünürüz.

Bir süre sustuk.

– Cebinde kaç paran var, Hen? Söylesene, çok merak ediyorum.

– Bilmiyorum... belki on beş ya da yirmi sent.

– Otuz beş sent olmadığından emin misin?

– Olabilirdi. Neden? Borç mu isteyeceksin?

– Senden borç istemek mi? Allahım, hayır. Sen yoksulsun. Hayır, sadece merak ediyordum. Cebinde on beş ya da yirmi sentle yola çıkıyorsun... yüzünde buruşuk bile yok. Birisine rastlıyorsun... örneğin, benim gibi... ve tiyatroya gidiyorsun, içiyorsun, taksiye biniyorsun, telefon ediyorsun...

– Ne olmuş yani?

– Ve hiç sıkılmıyorsun... Kendim için konuşmuyorum, Hen. Ya başka birisi olsaydı?

– Aman ne önemli!

– Öyle sanıyorum ki yaratılış meselesi. Eğer ben olsaydım, derdimden ölürdüm.

– Sen dertli olmaktan hoşlanıyorsun.

– Bak bunda haklısın sanırım. Yaratılışım böyle olmalı.

– Ve böyle de öleceksin.

Şiddetle öksürdü ve bir püro kutusuna uzandı.

– Bir püro ister misin, Hen? Biraz kuru, ama Havana.

– Sen delisin, be! Ben uyuyorum. İyi geceler!

– Pekâlâ. Ben biraz okursam kusura bakmazsın, değil mi?

Sözlükten koparılmış birkaç sayfa aldı. Gözlerim kapanmış, dalmak üzereydim, ama onun mırıldandığını duyubiliyordum.

– Şimdi 1504 üncü sayfadayım. Tam metinli sözsit kelimeler en garip oluyor. Örneğin, ceset kelimesi. Kadavra çok daha kolay ve basit, fakat ceset! Ya da Yortu kelimesini ele alalım... bu kelimenin nereden geldiğini iddia ederim ki şimdiye kadar hiç düşünmemişsindir. İngilizce çok saçma bir dil, biliyor musun? Garip kelimeleri bir düşünsene! Dil gerçekten de çok esrarlı. Kelimelerin aslını öğrendikçe bildiklerimi de unutuyorum. Uyudun mu? Dinle, Hen, kelimelere meraklı olduğunu biliyorum. Sözlüğü baştan sona kadar neden okumadığım hep merak ederim. Yoksa okudun mu? İncil'i okumaya çalıştığını biliyorum. Sözlük çok daha eğlenceli. Hatta İncil'den de zor... Biliyor musun, kelimeleri okuyup ağızda yuvarlamak bile insana zevk veriyor. İşte sana birkaç garip kelime daha... Kimisi olduğu gibi okunuyor. Engles ve Jutes işi arap saçına döndürmüşler. İsveççeye bir göz attın mı hiç? İşte sana deli saçması bir dil! Ve bir zamanlar bizim bu dili konuştuğumuzu düşündükçe... Bak dinle, fakat seni bütün gece uyanık tutmak istemiyorum. Boş ver! Her gece okuyorum, çünkü, kendi kendime okuyacağıma dair söz vermiştim. İşime yaramayacağını da çok iyi biliyorum. Fakat bu işin bir ilginç yönü var, Hen... Evet, efendim! Bitirdiğim sayfayla kıçımı sileceğim. Nasıl beğendin mi sözümü? Böylelikle kitaba bir son vermiş oluyorum...

XII. Bölüm

Açtığımız gizli meyhanenin bir çeşit özel kulüp ve eğlence merkezi haline gelmesi uzun sürmedi. Mutfak duvarında uzun bir isim listesi var. İsimlerin yanına arkadaşlarımızın, yalnız devamlı müşterilerin borçları tebeşirle yazılı.

Roberto ve George Innes bazen öğleden sonraları eskrim yapmak için geliyorlar. Eğer onlar gelmezlerse O'Mara, Ned ve ben arka odada, pencerenin yanında satranç oynuyoruz. Mathias gibi önemli bir müşteri gelecek olursa pencereden arka avluya geçiyor, parmaklığın üzerinden aşıyor ve dar bir aralıktan yürüyerek arka sokağa çıkıyoruz. Çok ender olarak Rothermel, Mona'yla özel konuşma yapmak üzere, akşamüstü geliyor. Kendisine tanınan.

Eğer izin gecemizse, ödeme yapan müşterileri erkenden savıyor, masaları birleştiriyor ve ping pong oynuyoruz. Aramızda turnuva yapıyoruz. Set aralarında soğuk sandviç yiyoruz. Her zaman soğuk bira, cin ya da şarap oluyor. İçkimiz biterse, Allen Caddesi"ne gidip kutsal şarap alıyoruz. Ekseri, şampiyonluk maçı, Arthur Raymond'la benim aramda oluyor. Çok garip sayılır alıyoruz. Sonunda ekseri Athur'e veriyorum, çünkü kaybetmek pek hoşuna gitmiyor... Her zaman hava ağarmak üzereyken yatıyoruz.

Bir gece Rothermel, Jersey bataklıklarından getirdiği birkaç arkadaşıyla beraber geldi. Hepsi yargıç ve politikacı. Tabiî, her şeyin iyisini istiyorlar.

Tony Maurer güzel bir modelle beraber gelinceye kadar her şey yolunda gitti. Her nedense Rothermel ondan hiç hoşlanmadı. Hoşlanmamasının yarı nedeni Tony Maurer'in çok kısa kesilmiş saçları, diğer yarı nedeni de Rothermel'in onu fazlaca geveze bulmasıydı. Rothermel, arka odadaki masasından

kalkıp, münakaşa etmek niyetiyle ön odaya geldiği zaman Tony Maurer'e hizmet ediyordum. Rothermel'in biraz kafayı bulmuş olduğu muhakkaktı. Zaten ayıkken bile tatsız herifin biriydi. Rothermel'in saldırısını büyük bir soğukkanlılıkla karşılayan Tony Maurer'i takdirle seyrederken, kenarda durdum. Fakat Rothermel'in ağır sözleri kırıcı olmaya başlayınca, işe karışmanın zamanının gelmiş olduğuna karar verdim.

Sakin, fakat sert bir sesle:

– Masana dönsen iyi olacak, dedim.

Köpek gibi hırladı.

– Sen de kimsin?

İçin için kaynamakla beraber, dış görünüşüm çok sakindi.

– Ben mi? dedim. Burarın sahibiyim.

Rothermel köpek gibi kokladı, hırladı, homurdandı. Koluna yapıştığım gibi geldiği yere doğru çevirdim.

Haykırdı.

– Dokunma bana!

Allahtan ki tam bu sırada arkadaşları imdadımıza yetiştiler. Sanki bir çuval odun sürüklüyorlarmış gibi, onu yakaladılar ve arka odaya götürdüler. Sonra Tony Maurer ve Mona'dan özür dilemek üzere tekrar döndüler.

Tony Marurer'in kulağına fısıldadım.

– Onları birazdan sepetleriz.

– Lütfen böyle bir şey yapmayın! diye rica etti. Durumu idare edebilirim. Biliyorsunuz, böyle olaylara alışkınım. Bir Hun olduğumu sanıyor ve onu sinirlendiren de bu yanlış kanısı. Bir dakika oturmaz mısın? Bir şeyler iç. Böyle şeylere üzülmek manasız.

Sonra savaşta edindiği tecrübelerinden söz etmeye başladı. Önce istihbarat subayı olarak görev almış, daha sonra casus olarak çalışmıştı. Maurer'i dinlerken, Rothermel'in gitikçe yükselen sesini duyuyordum. Sanki hayvan herif bir isteri nöbetine tutulmuş gbi haykırıyordu. Ned ve O'Maraya onu susturmaları için işaret ettim.

Birdenbire Rothermel'in haykırdığını işittim.

–Mona! Mona! Nerede bu kaltak? Tanrı hakkı için onu düzeceğim!

Masasına koştum ve pek nazik olmayan bir tavırla kolunu tutup sarstım. Sonra arkadaşlarının tutumunu öğrenmek üzere acele bir göz attım. Hepsi de şaşkın ve öfkeli gözlerle Rothermel'e bakıyorlardı.

– Onu buradan çıkartmak zorundayız, dedim.

İçlerinden biri:

– Doğru, dedi. Neden bir polis çağırıp evine göndermiyorsunuz? Bizi yerin dibine soktu.

Ned, O'Mara ve ben, Rothermel'in paltosunu giydirdik, sonra koluna girerek dışarı çıkardık. Hafif bir kar yağmış ve ince bir tabaka halinde tutmuştu. Rothermel'in desteksiz durması imkânsızdı. Ned, bir taksi bulmak üzere gidince, O'Mara'yla birlikte Rothermel'i yarı sürükleyip yarı iteleyerek köşeye kadar getirdik. Ağzı köpük içinde kalmış, ağzına geleni söylüyordu. Tabiî, asıl zehirini döktüğü kişi bendim. İtişip kakışma sırasında şapkası başından düşmüştü.

O'Mara:

– Şapkaya ihtiyacın yok, dedi. Onu oturak olarak kullanabiliriz.

Rothermel şimdi kuduz bir köpek gibiydi. Bize yumruk sallayabilmek için kollarını kurtarmaya çalışıyordu, ama onu sıkı sıkıya tutmuştuk. Birdenbire sanki O'Mara'yla anlaşmış gibi Rothermel'in kollarını aynı anda bıraktık. Rothermel hafifçe sallanarak duruyor, ayağının kaymasından korktuğu için yerinden kımıldamak cesaretini gösteremiyordu.

Birkaç adım açıldık, sonra yeni doğmuş oğlaklar gibi sıçrayarak etrafında dönmeye başladık. Dilimizi çıkartıyor, nanik yapıyor, maymun gibi kıçımızı kaşıyor ve onunla alay ediyorduk. Zavallı çapkın hırsından kendisini kaybetmişti. Şimdi gerçekten öküzler gibi böğürüyordu. Allahtan ki sokakta bizden başka kimse yoktu.

Rothermel nihayet daha fazla dayanamadı ve bize doğru bir hamle yaptı, dengesini kaybetti, ayağı kaydı ve su arkına yuvarlandı. Düştüğü yerden kaldırıp tekrar kaldırımın üzerine bıraktık, sonra yine eski oyunumuzu tekrarladık. Bu arada müstehcen bir şarkıyı onun ismine uydurarak söylüyorduk.

Taksi kaldırıma yanaşınca, Rothermel'i kargatulumba taksinin içine attık, şoföre Hoboken'de yanlış bir adres vererek, iyi geceler diledik. Geri döndüğümüz zaman Rothermel'in arkadaşları bize tekrar teşekkür ettiler ve özür dilediler.

İçlerinden biri:

– Onun yeri akıl hastanesidir, dedi.

Bu söz alkışlandı ve hepimize içki ısmarlandı. Adamcağız bize dönerli sandviç ısmarlamak için can atıyordu.

Kabak kafalı politikacı:

– Böyle kişilerle karşılaşacak olursanız, bizi aramanız yeter, dedi.

Sonra kalını bana uzattı. Eğer krediye ihtiyacımız olursa, içki alabileceğimiz bir isim de verdi. Birinci kadehi, ikinci ve üçüncü kadehler izledi. İçtiğimiz viski iyi cins viskiydi, ama benim için at sidiği bile olsa fark etmezdi.

Onların gidişinden biraz sonra, Arthur Raymond, şimdiye dek hiç görmemiş olduğum bir gençle, Mona'ya hakaret ettiği gerekçesiyle tartışmaya başladı. Tartışma şiddetli bir ağız kavgası halini aldı. Gencin adı, Duffy'ydi. Dürüst ve iyi bir gence benziyordu. Athur Raymond, herkesin önünde Mona'dan özür dilemesi için ısrar ediyor, Duffy ise bunun çok saçma olduğunu söylüyordu. Nihayet Athur Raymond dayanamadı. Yerinden fırladı, gencin kolunu kaptı ve onu yere çarptı. Sonra üzerine oturup kafasını yere vurmaya başladı. Duffy'nun kafasını yere her çarpışında, "Özür dileyecek misin, dilemeyecek misin? diye söyleniyordu. Bu arada zavallı gencin kafasını hiç acımadan yere çarpıyordu. Nihayet Duffy, ağdalı bir sesle özür diledi. Raymond hemen ayağa kalktı ve Duffy'yi de elinden tutarak kaldırdı. Evde çıt çıkmıyordu ve herkes Arthur Raymon'da öf-

keli gözlerle bakıyordu. Duffy paltosunu ve şapkasını aldı, hesabını ödedi ve tek kelime dahi söylemeden gitti.

Arthur Raymond masasında yalnızdı. Başını önüne eğmiş, yüzünde utançtan doğan bir ifade, sessizce oturuyordu. Birkaç dakika sonra yerinden kalktı ve dışarı çıktı.

Onu ancak birkaç gece sonra görebildik. Geldiği zaman gözünün ikisi de morarmıştı. Kavga gecesi Duffy'nin dışarda beklediğini ve onu iyice patakladığını öğrendik. Gariptir ki Athur Raymond yediği dayaktan ötürü memnun görünüyordu. Kavgadan sonra Duffy'yle arkadaş olduğunu söyledi.

Her zamanki sahte alçakgönüllü tavrını takınarak, bir bakıma Duffy'nin avantajlı olduğunu çünkü yumruk kavgasında ellerini incitmeyi göze alamadığını anlattı. Herneyse, hayatında ilk kez dayak yemişti ve buna seviniyordu.

– Herkes hayatından memnun, dedi. Belki de iyi bir dayağı hak etmiştim.

Mona:

– Belki de sana, kimsenin işine burnunu sokmamayı öğretmiştir, dedi.

Arthur Raymond cevap vermeyince Mona sözünü sürdürdü.

– Hesabını ne zaman ödeyeceksin?

Arthur Raymond herkesi şaşırtan bir cevap verdi.

– Borcum ne kadar?

Sonra elini cebine atıp bir tomar para çıkardı, hesabı ödedi, mutfağa gidip ismini listeden kendi eliyle sildi.

Tekrar odaya girdiği zaman etrafına baba hindi gibi kabararak bakındı.

– Bunu hiç biriniz beklemiyordunuz, değil mi?

Herkese içki dağıtılmasını söyledikten sonra:

– Size bir sürprizim daha var, dedi. Bugünden bir ay sonra konser veriyorum. Bach, Beethoven, Mozart, Ravel, Prokofief ve Stravinsky. Hepiniz davetlisiniz, benim davetlim olarak geleceksiniz. Buraya son gelişim olacak. Bundan sonra Komünist partisinde görev alacağım. Ve ellerime ne olursa olsun umurumda olmayacak. Yapıcı bir işte çalışacağım. Evet, efendim!

Yumruğunu şiddetle masanın üzerine indirdi.

Bugünden itibaren hepinizi arkadaşlıktan siliyorum.

Kapıdan çıkmak üzereyken döndü.

– Konseri unutmayın! Ön sıradan ayrılmış olan biletlerinizi göndereceğim.

Arthur Raymond'un bu konuşmasından sonra durum birden değişti ve kötüye doğru gitti. Bütün veresiyelerin hepsi birden başımıza üşüştü. Diğer taraftan Maude'un birikmiş nafakayı almak için tutmuş olduğu avukat ve polis de bizi sıkıştırmaya başladı.

Sabahları erken saatte buzcu geliyor, kapıyı yıkacakmış gibi yumrukluyordu. Derin uykuda, ya da evde yok numarası yapıyorduk. Öğleden sonraları bakkal, mezeci ve veresiye içki aldığımız adam geliyorlar ve ön camı kıracakmış gibi vuruyorlardı. Akşamları kendilerini müşteri süsü veren bir icra memuru, ya da sivil bir polis geliyordu. Nihayet ev sahibi de bayrakları açtı ve bizi kira için sıkıştırmaya başladı. Kirayı vermediğimiz takdirde bizi dava edeceğini söylüyordu. Bütün bunlar insanın sinirlerini fazlasıyla bozuyordu. Bazen öylesine sıkılıyorduk ki, dükkânı kapayıp sinemaya kaçıyorduk.

Bir gece eski üçlümüz... Osiecki, O'Shaughnessy ve Andrews... yanlarında Follibergerden üç kızla beraber geldiler. Gece yarısına doğru gelmişlerdi ve halen istim üzerindeydiler. Yakın arkadaşlarımızın bir araya toplandığı gecelerden biriydi. Folli kızları güzel, gevrek ve olağanüstü bayağıydı. Masaları birleştirip üzerinde dans etmekte ısrar ettiler. Osiecki kendisini Kazak zannederek topaç gibi dönerken şaşkınlıkla onu seyrettik. Aradan geçen zaman süresince hiç değişmemişti, tabiî. Eskisinden daha neşeliydi ve her nedense kendisini bir akrobat zannediyordu. Birkaç sandalye ve bir takım tabak kırıldıktan sonra hep beraber Harlem'e gidilmesine karar verildi. Mona, Osiecki ve ben, Spud Jason ve Alameda'yla aynı arabaya bindik. Alameda'nın kucağında fifi isimli, küçük fakat uyuz bir köpek vardı. Harlem'e vardığımız zaman fifi herkesin kucağına işemişti. Nihayet Alameda heyecandan pantolonuna işedi.

Small'un yerinde şampanya içtik, dans ettik. Çevremiz renkli insanlarla doluydu. Dr. Kronski de partideydi ve çok eğleniyormuş gibi görünüyordu. Bütün bunların parasının kimin cebinden çıktığı hakkında en küçük bilgim yoktu. Muhtemelen Osiecki. Herneyse, sabaha karşı eve döndük ve yorgunluktan bitkin olarak yattık. Tam uyumak üzereyken Alan Cromwell pencereyi tıkırdattı ve kendisini içeri almamız için rica etti. Aldırmadık. "Ben, Alan, kapıyı açın!" diye bağırıp durdu. Sonra, çığlık atıyormuş hissini verecek kadar, sesini yükseltti. Zilzurna sarhoş olduğu açıkça belliydi. Nihayet bir polis geldi ve onu götürdü. Götürürken de elinde copla onu okşadığı muhakkaktı. Masaların üzerinde yatan O'Mara ve Kronski bunun eğlenceli olduğunu düşündüler, ama Mona üzülmüştü. Kısa bir süre sonra deliksiz uykuya dalmıştık.

Ertesi akşam Ned, O'Mara ve ben bir plân kurduk. Elimizde bir Hawaii kitarı, mutfakta oturmuş alçak sesle şarkılar mırıldanırken Mona, müşterileri ağırlıyordu. Florida'nin tam kaynama zamanıydı. Daima huzursuz, daima bir vurgun yapmak arzusunda olan O'Mara, üçümüzün Miami'ye gitmesini teklif etti. Birkaç hafta içinde hatırı sayılır para kazanabileceğimize ve Mona'yı da aldırarak, yeni bir hayat kurabileceğimize inanıyordu. Üçümüzde de mülke yatıracak para olmadığına göre, para yatırımı yapanlardan almak zorundaydık. Garson ya da otellerde komi olarak çalışabilecektik. Hatta ayakkabı boyacılığı bile yapmaya razıydık. Yeni hayata başlamak için her işi yapabilecektik. Hava halâ güzeldi ve güneye yolculuğumuz sırasında daha da düzelecekti.

O'Mara, ortaya attığı zokayı daima cazip göstermesini bilirdi. Normal olarak Mona, bu fikre pek değer vermedi. Nerede olursak olalım ona her gece telefon edeceğime dair söz verdim. Telefon etmek için kumbaraya bir onluk atmam yeterli olacaktı, daima ödemeli konuşabilirdim. Telefon faturası geldiği zaman nasıl olsa Mona meyhaneyi çoktan kapatmış olacaktı.

Her şeyi birkaç gün sonra hareket edebilecek gibi ayarladık

Ne yazık ki, hareketimizden iki gün önce ev sahibi mahkeme kararını burnumuza dayadı. Çaresizlik içinde, hiç değilse ona olan borcumuzun yarısını temin etmeye çalıştım. İtici bir güçle, babamın yakın arkadaşlarından birinin oğlunu aradım. Çok genç biri olmakla beraber gemi işlerinden iyi para kazanıyordu. Onu bulaşmak neden aklıma geldi bir türlü bilmiyordum... ümitsizlik içinde her şeye başvurmak arzusundan başka bir şey olamazdı. Para sözünü eder etmez reddetti. Hatta onu neden aradığımı bile sordu. Benden şimdiye kadar bir yardım istememişti, değil mi? (Halen işte pişmiş bir adamdı. Birkaç yıl içinde "başarılı" olacaktı.) Gururumu kırdım ve ona açıldım. Nihayet, ezici hakaretler altında on dolar koparabildim. Bir borç kâğıdı vermek istedim, fakat bunu şiddetle reddetti. Meyhaneye döndüğü zaman, dayak yemiş gibi bitkin bir haldeydim ve evi ateşe vermeye hazırdım. Bununla beraber...

O'Mara'yla beraber Miami'ye hareket ettiğimiz zaman Cumartesi günü öğleden sonrasıydı. Tam yolculuk havasıydı. Mevsimin ilk karı bulutlarda kümüleniyordu, havada ağır bir rutubet vardı. Plânımız Elizabeth'in dışında kara yoluna çıkmak, Ned'le buluşacağımız Washington'a kadar kamyonlarla gitmekti. Ned, kendine özgü bir nedenle Washington'a kadar trenla gidiyordu. Ned, sırf moral takviyesi için Hawaii kitarını da beraberinde götürüyordu.

Elizabeth'in dışına bir arabaya bindiğimiz zaman hava kararmak üzereydi. Arabada beş siyahî vardı ve hepside içkiliydi. Neden böyle hızlı merakla düşündük. Kısa bir süre sonra nedenini anladık... araba uyuşturucu maddeyle doluydu ve federal polis peşlerindeydi. Neden durup bizi aldıklarını bir türlü anlayamadık. Philedelphia'nın kıyılarına yaklaştığımız zaman yavaşlayıp bizi ektiklerinde rahat birer nefes aldık.

Lapa lapa kar yağıyordu ve rüzgâr sertti. İliklerimize kadar buz kesmiştik. Dahası da; havanın zifiri karanlık olmasıydı. Dişlerimiz çatırdayarak, bir benzin istasyonuna gelene kadar, birkaç mil yürüdük. Wilmington'a kadar bir vasıta bulana kadar

aradan saatler geçti. Geceyi Tanrı'nın bir kovuğunda geçirmeye karar verdik.

Verdiğim sözü unutmayarak Mona'ya aradım. On beş dakika konuştuk. Operatör sık sık araya giriyor ve ücretin çoğaldığını hatırlatıyordu. Mona'nın durumu da pek parlak değildi. Ertesi günü mahkemeye çıkması gerekiyordu.

Ahizeyi yerine astığım zaman öyle pişman olmuştum ki, ertesi günü dönmek kararındaydım.

O'Mara:

– Böyle hemen umutsuzluğa kapılma, dedi. Mona'yı iyi tanırsın, nasılsa bir kolayını bulacaktır.

Bunu bende biliyordum, ama bu bilgim içimin rahatlamasına yaramadı.

– Yarın sabah erkenden dipdiri olarak yola çıkarız, dedim. Eğer gayret edersek üç gün sonra Miami'de olabiliriz. Ertesi gün, öğleye doğru, gecesi bir dolarlık otele inmiş olan Ned'le buluştuk. Odası, Gorky'nin Night Lodging, isimi kitabındaki odaya benziyordu. Pencerelerin camları yer yer kırıktı. Kimisine paçavra tıkılmış, kimisi gazete kâğıdıyla kapanmıştı.

Musluk bozuktu, yatak ot doldurulmuştu, karyolanın yayları kopuk kopuktu. Duvarların köşelerinde örümcek ağları vardı. Toz kokusu insanı aksırtacak kadar yoğundu. Ve bu otel "beyaz insanlara" aitti. Hem de bizim övündüğümüz başşehirimizde.

Peynir, şarap, salam bir somun ekmek ve biraz zeytin satın alıp köprüyü geçerek Virginia'ya girdik. Hududu geçtikten sonra bir ağacın gölgesine çöktük ve karnımızı doyurduk. Sonra güneşin sıcak kollarına kendimizi terk ederek uzandık, birkaç sigara içtik, sonra bir, iki şarkı söyledik. Bu şarkı bizim baş konumuzdu... dost bir yüze rastlamak üzerine bir şarkı olması bu karara varmamıza neden olmuştu.

Ayaklarımızın üzerine doğrulduğumuz zaman neşemiz yerindeydi. Güney çok güzel görünüyordu... ılık, davet edici, cana yakın, büyük bir yerdi. Kendimizi halen başka bir dünyada hissetmeye başlamıştık bile.

Güney'e girmek insanın içini neşeyle dolduruyordu. Maryland'e doğru uzanıp yemyeşil araziye açılırken insan kendisini tamamen yabancı bir dünyada hissedebilirdi. Bütün insanları iyi huylu, gururlu ve gösterişliydi. Bu eyalet bize en değerli Cumhurbaşkanlarını vermişti ve halen en büyük günlerinden birini yaşıyordu, hem de birçok bakımlardan.

New York'tan birçok kez ayrılmış ve hangi yöne gittiğime aldırış bile etmemiştim. Benim için bu nefret ettiğim şehirden mümkün olduğu kadar uzaklaşmak önemliydi. Ekseri Kuzey Carolina'ya, ya da Tennessee'ye giderdim. Virginia'dan geçişim çok iyi bilinen bir senfoninin dinlenişine, bir temsilin seyredilişine benziyordu. Arasıra küçük ilçelerden birine uğrar ve iş isterdim, çünkü, ilçenin görünüşünden hoşlanırdım. Tabiî, hiç bir zaman iş almadım. Hayatımın geri kalan günlerini böyle bir ilçede geçirmeyi tahayyül ederek tembel tembel dolaşır dururdum. Açlık daima bu tatlı rüyalarımı kökünden yıkardı...

Washington'dan Roanoke'a kadar zorlukla geldik. Üç kişi olduğumuz ve özellikle Kuzey'den indiğimiz için bizi almaya hevesli şoför çok az çıkıyordu. O gece ayrılmamızın yerinde olacağına karar verdik. Bir haritayı inceledikten sonra ertesi gece Charlotte, N.C.'de, bir postanede buluşmayı kararlaştırdık. Plânımız başarıyla yürüdü. Birer birer buluşma yerine geldik. En geç kalanımız, ilk gelenden ancak yarım saat sonra geldi. Ned, kendisini buraya kadar getiren adamla beraber Miami'ye kadar kolaylıkla gidebileceğini söylediği için plânlarımızda yine değişiklik yapmak zorunda kaldık. İkinci buluşma yerimizin Jacksonville olmasına karar verdik. O'Mara ile ben ayrılmayacaktık, Ned yalnız gidecekti. Ertesi sabah ahmak ıslatan cinsinden bir yağmurla karşılaştık. Hava ağardıktan sonra Charlotte Karayolu'nun kenarında durarak bir saatten fazla bekledik, ama bizi arabasına alan olmadı. Nihayet yolun ortasında durmaya karar verdik. İşe yaradı. Geldiğini gördüğümüz araba acı bir frenle durdu.

Şoför:

– Neyiniz var, Allah aşkına! diye haykırdı. Deli misiniz ne!

– Nereye gidiyorsun? diye karşılık verdik.

– Jacksonville.

Arabanın kapısı açıldı ve içeri daldık. Tekrar yola koyulduk. Şoför birkaç dakika konuşmadı. Ağzını açtığı zaman konuşması şöyle oldu:

– Şansınız varmış ki sizi çiğnemedim.

Cevap vermedik.

– Sizi vurmam mı yoksa ezmem mi gerektiğine karar vermemiştim.

O'Mara ve ben birbirimize bakıştık.

Şoför sordu:

– Nerelisiniz? Ne iş yaparsınız?

Anlattık. Araştıran bakışlarını üzerimizde gezdirdi, sonra doğru söylediğimize karar vermiş gibi, omuz silkti ve sarhoşken bir kavgada arkadaşını öldürmüş olduğunu itiraf etti. Kendisini korumak üzere arkadaşının başına şişeyle vurmuştu. Büyük bir korku ve sıkıntıyla kaçabilmiş arabasına atladığı gibi yolu tutmuştu. Yolunu kesecek olurlarsa kullanmak amacında olduğunu söylediği iki tabancası vardı.

– Kurtulduğunuz için Tanrı'ya dua etmelisiniz, dedi.

Daha sonra Tampa'ya gittiğini ve bir süre orada saklanabileceğini söyledi. Hiç değilse böyle düşünüyordu.

– Muhtemelen bir süre sonra geri dönecek ve kaderime boyun eğeceğim. Önce kendimi toparlamalıyım.

Kendi kendisine mırıldanırmış gibi tekrarlayıp duruyordu.

– Hata benim, onu öldürmek istememiştim!

Birdenbire hüngür hüngür ağlamaya başadı.

Öğle yemeği için mola verdiğimizde yemek paralarını ödemek istedi. Akşam yemeğini de o ısmarladı. Macon'da (Georgia) iki yataklı bir oda tuttuk ve otel parasını yine o adam ödedi. Geniş holün sonunda, salıncaklı sandalyeye oturmuş tembel tembel sallanan bir orospu vardı. Odamıza çıkıp soyunurken, iki tabancasını ve para cüzdanını masanın üzerine sı-

raladı. Bu hareketiyle bunlara ilk yetişenin şanslı olacağını belirtmek istemiş olmalıydı.

Ertesi sabah erkenden yine yola koyulduk. Arkadaşımız doğruca Tampa'ya gidiyordu, ama bizi önce Jacksonville'e bırakmak için ısrar etti. Bununla da kalmadık, "İyi şanslar" dileğiyle bize verdiği on doları hiç itiraz etmeden aldık.

– Daha ileri gitmeden önce durum hakkında biraz bilgi sahibi olmalısınız, dedi. Öyle sanıyorum ki, güneyin curcunası artık sona erdi.

Ona el sallayarak veda ederken, kanunun ne zaman yakasına yapışacağını merakla düşündük. İyi kalpli, dürüst bir insandı. İnsan onun için "Bir sineği bile incitemez," diyebilirdi.

Adamın verdiği on doların dışında, ikimizin de dörder dolar parası vardı. Ned, paylaşmayı unuttuğu bütün parayı yanında taşıyordu. Eh, kararlaştırdığımız gibi postaneye gittik. Ned, orada bizi bekliyordu. Hatta, bizden iki saat önce gelmişti. Charlotte'tan itibaren onu getiren adam oda parasını ödediği gibi ona yemek de ısmarlamıştı.

Şimdiye kadar durumumuz iyiydi. Artık daha güneye inmekten başka yapılacak işimiz yoktu.

Jacksonville'in de bizim gibi meteliksizlerle dolu olduğunu öğrenmemiz uzun sürmedi. Hemen hemen hepsi güneyden dönüyordu. Eğer aklımızı biraz kullanabilseydik, bizim için yapılacak en iyi hareketin dönmek olacağını düşünebilirdik, ama gururumuz buna imkân bırakmadı.

Birbirimize:

– Nasıl olsa yapabileceğimiz bir iş buluruz, diyorduk.

Fakat yapılacak iş olmadığı gibi, yatılacak yer de yoktu. Gündüzleri, ordu hurda sahasını andıran, Y.M.C.A. de geçiriyorduk. İçimizden hiçbiri iş aramak sıkıntısına katlanmak istemezmiş gibi görünüyordu. Herkes ailesinden gelecek telgrafı ya da parayı bekliyordu. Böylece aradan günler geçti. Ya parkta (polis bizi enseleyene kadar), ya da polis karakolundaki hücrede yattık. Hücrelere atılanların kimi gazeteler üzerinde kıvrılmış

yatıyor, kimi bir kenara çökmüş kusuyordu. Arasıra, iş bulmak amacıyla yakın köylere gidiyorduk. Para almasak bile boğaz tokluğuna çalışmak kararındaydık. Böyle yolculuklardan birinde sadece karımızın açlığıyla kalmamış, sekiz mil yol kattetmiştik. Bacaklarımızın her mafsalı takırdıyor, midemiz açlıktan bulanıyordu. Öylesine yorgunduk ki, tek sıra halinde, başlarımız önümüze sarkmış yürüyorduk. Dilimiz yorgunluktan bir karış sarkmıştı. O gece ordu hurdalığında kalmak istemiştik, ancak insanın tahtaların üzerinde yatacak bir yer bulabilmesi için bir çeyrek ödemesi gerekiyordu. Kendimi tuvalete güç attım. Öylesine öğürmüştüm ki, O'Mara'yla Ned, beni kollarımdan sürükleyerek çıkarmak zorunda kalmışlardı. Kuzeye götürülmek üzere yüklenmiş meyvelerle dolu vagonlardan biraz meyva çalabilmek için istasyona kapağı attık. Orada, sırtınıza bir tabanca dayayarak bizi istasyondan sürüp çıkartan bir şerifle karşılaştık. Yere düşmüş, çürümekte olan portakalları bile almamıza izin vermedi. Ağzından dökülen tek söz, "Ait olduğunuz yere defolun!" oluyordu.

Ertesi günü şansımız bize biraz yardımcı oldu. Ned, New York'ta ilân işinde çalışırken tanışmış olduğu Fletcher ismindeki bir arkadaşına rastladı. Adam afiş ressamıydı ve kırık dökük bir stüdyosu vardı. Yıldönümünü kutluyordu. Bu kutlama için de karısını tımarhaneden izinli çıkarmıştı.

Ned'e:

– Pek eğlenceli olmayacak, diyordu. Ama elimizden geldiği kadar eğlenmeye bakacağız. Karım tamamen zararsız, sevimli bir yaratıktır. Son on beş yıldan beri hep böyle.

Akşam yemeğini bekleyerek geçirdiğim gün, hayatımın en uzun günü oldu. Bütün günümü Y.M.C.A. civarında geçirerek enerjimi toparlamaya çalıştım. Çocuklarla satranç oynadım, dergileri elden geçirdim. New York'da devrim olmuş haberi bile beni sevindiremezdi. Bütün düşüncem akşam yemeğindeydi...

Fletcher'i ilk gördüğüm andan beri ona karşı büyük bir sem-

pati besliyordum. Sulu mavi gözlü, uzun ve sarkık bıyıklı, yetmişine yaklaşan bir adamdı. Buffalo Bill'in dünyasından göç etmiş gibiydi. Duvarlarda eski günlerinden kalma eserleri vardı. Günün birinde dolgun bir komisyon almanın hayaliyle yaşıyordu. Arasıra, dükkân levhaları yazıyor ve karşılığında birkaç kuruş alıyordu. Hiç değilse havaların sıcak gittiği güneyde yaşadığı için hayatından memnundu.

Hayretle açılan gözlerimizin önünde iki şişe içki çıkardı. Birisi yarı yarıya cin doluydu, diğerinde bir parmak kadar çavdar rakısı vardı. Bol limon, portakal suyu ve bolca suyla içkiyi çoğalttık, birkaç kadeh içebildik. Bu arada karısı öteki odada poz vermekle meşguldü. Fletcher yemek vakti geldiği zaman karısını ortaya çıkaracağını söyledi.

– Onun için bir şey fark etmez, dedi. Onun kendi dünyası var ve o dünyasında yaşıyor. Artık hatırlayamadığı için söyledikleri sizi şaşırtmasın. Genellikle sessizdir. Son derece neşelidir, nasıl olsa siz de anlayacaksınız.

Sonra masayı hazırlamaya başladı. Tabaklar kırık ve çatlaktı. Çatal, bıçak ve kaşık tenekeydi. Masanın tam ortasına bir vazo çiçek oturttu.

Özür dileyerek:

– Yemeğimiz soğuk olacak, dedi. Fakat bir kurdu doyuracak kadar boldur. Bir kâse papates salatası, kurumuş, peynir, yağ ve bolca ekmek çıkardı. Soğukluk olarak birkaç soluk elma, biraz fındık vardı. Görünürde portakal yoktu. Herkesin önüne birer bardak su koyduktan sonra, ocağın üstüne bir çaydanlık dolusu kahve oturttu.

Karısının bulunduğu odaya bakarak:

– Hazır olduğumuzu sanıyorum, dedi. Bana bir dakika izin verirseniz, Laura'yı çağıracağım.

İkisinin diğer odadan çıkmasını sessizce bekledik. Karısının ayağa kalkması için yardım ettiğini duyabiliyorduk.

Fletcher, karısını gözlerinden yaş akarak masaya doğru getirirken:

– Eh, nihayet geldik, dedi. Laura, bu baylar arkadaşlarım. Senin de arkadaşların. Bizimle beraber yiyecekler, memnun oldun mu?

Teker teker yaklaştık, önce karısının, sonra onun elini sıktık. Yirmi beşinci yıl dönümleri onuruna kadehlerimizi kaldırırken, hepimizin gözleri yaşlıydı.

Fletcher, önce karısına sonra bize baktı.

– Tıpka eski günler gibi, dedi. Yıllar önce köydeki stüdyomu hatırlar mısın, Laura? O zaman da fazla zengin sayılmazdık, değil mi?

Bize döndü:

– Bizimle beraber bulunduğunuz için ne kadar memnun olduğumu bilemezsiniz. Eğer yalnız olsaydık, bizim için çok üzüntülü olacaktı.

Karısına döndü.

– Laura, hâlâ eskisi kadar güzelsin, dedi.

Karısının çenesini tutup yüzünü kaldırdı. Laura zayıf bir gülümsemeyle karşılık verdi.

Fletcehr'in birden gözleri parladı.

– Laura bir zamanlar New York'un en güzel artistlerinden biriydi. Öyle değil mi, Laura?

Sonra kadehlerimizi yine kaldırdık, bu kez Laura'nın onuruna içiyorduk. Masanın üstünü süpürmemiz uzun sürmedi. Ned, kitarını çıkardı ve çalmaya başladı. Biraz sonra hep birlikte "O Susanna" şarkısını söyledik. Laura da bizimle beraber söylüyordu. Fletcher birden ayağa fırladı ve "Dixie" yi söylemeye başladı. Laura öylesine sevinmişti ki, kocasına bir şarkı daha söylemesini rica etti. Fletcher gırtlağını yırtacak kadar gür bir sesle.

"The Arkansas Traveller" şarkısını söyledi.

Bir müddet sonra yine acıktım. Bayat ekmek olup olmadığını sordum.

– Fransız usulü ekmek yapabiliriz, dedim.

Her taraf aradığımız halde bir lokma ekmek bulamadık.

Biraz kuru bisküvi bulduk, bunu kahveye batırıp yiyince yine enerjimizi toparladık.

Bakışlarındaki boşluk olmasa Laura'nın hasta olduğunu kimse anlayamazdı. Bizimle beraber neşeyle şarkı söylüyor, şakalarımıza gülüyor, neşesi gittikçe artıyordu. Bir müddet sonra çocuk gibi sızıp kaldı. Onu odasına taşımak zorunda kaldık. Fletcher uzandı ve karısını alnından öptü.

– Eğer biraz daha beklerseniz, dedi. Belki biraz cin bulabilirim. Kapı komşumuzdan rica edeceğim.

Birkaç dakika sonra yarım şişe viskiyle döndü. Elinde bir tabak dolusu kek de vardı. Bir çaydanlık kahve daha yaptık ve içine viski ekledik, sonra konuşmaya daldık. Jacksonville'de geçirdiğimiz ilk eğlenceli geceydi.

Fletcher:

– Buraya ilk geldiğimde ben de sizin durumunuzdaydım, dedi. İnsanın alışması için biraz zaman geçmesi gerekiyor. Ned, neden gazete idaresine gitmiyorsun? Yazarlardan biri arkadaşımdır. Belki sana bir iş temin edebilir.

Ned:

– Fakat ben yazar değilim, dedi.

O'Mara:

– Boş ver, dedi. Senin yazılarını Henry yazar.

Fletcher:

– Neden ikiniz de gitmiyorsunuz? dedi.

İş bulabilmek umuduyla birden neşemiz artmıştı. Çocuklar gibi zıplayıp oynamaya başladık.

Fletcher:

– Karımı hiç düşünmeyin, dedi. Hiç uyanmadan melek gibi uyur. Gerçekte, onun bir melek olduğunu düşünüyorum. Zaten bu dünyaya uyamamasının nedeni de bu. Belki de karımın bu durumu Tanrı'nın arzusudur diye düşünüyorum.

Fletcher eserlerinden bazısını gösterdi. Çocukluğunda bütün Avrupa'yı gezmişti. Paris, Münih, Roma, Prague, Budapeşte, Berlin. Hattâ birkaç ödül bile almıştı.

– Eğer gençliğimi bir daha yaşayacak olsam, hiç bir iş yapmam, serseriler gibi dünyayı dolaşır dururdum. Neden batıya gitmiyorsunuz? Dünyanın o taraflarında hâlâ sizin gibi gençlere yer var.

O geceyi Fletcher'in stüdyosunda, yerde geçirdik. Ertesi gün Ned'le beraber Fletcher'in arkadaşını görmeye gittik. Birkaç kelime konuştuktan sonra beni bırakıp Ned'i işe aldılar. Tabiî onun yerine yazacak olan yine ben olacaktım.

Yapacağımız tek iş, ödeme gününe kadar kemerlerimizi sıkmaktı. Ödeme günü de fazla uzak sayılmazdı. İki haftacık!

Aynı gün O'Mara, birisinin verdiği bir papazın adresine beni de sürükledi. Kapıyı açan papazın kız kardeşinden ilk soğuk havayı kaptık. Merdivenlerden inerken sayın papaz Cadillac arabasını garajdan çıkartmak üzereydi. O'Mara'nın döktüğü dil işe yaramadı. Bize cesaret vermek için kalın pürosundan çektiği ağız dolusu dumanı suratımıza doğru savurdu.

– Sulhu bozmayın ve yolunuza gidin!

Sayın Rahip Hoolihan'in söyledikleri bundan ileri gitmedi.

O gece tek başıma dolaşmaya çıktım. Büyük bir sinagogun önünden geçerken içerde şarkı söylendiğini işittim. İbranice dua eden bir papazın eşliğinde koro şarkı söylüyordu. İçeri daldım ve arka sıralardan birine iliştim.

Ayin biter bitmez hemen hahamın önüne koştum.

– Sayın Haham efendi, diye başladım. Kötü bir durumdayım.

Çatık kaşlı, asık suratlı Haham beni tepeden tırnağa kadar süzünce, kısa ve acele kelimelerle içinde bulunduğum durumu anlattım ve mümkünse biraz yardım rica ettim.

Haham:

– Fakat siz Yahudi değilsiniz, dedi.

Sanki benim hangi dinden olduğumu anlayamamış gibi beni bir kez daha süzdü.

– Hayır, dedim. Fakat açım. Hangi dinden olduğum ne fark eder.

– Neden Hıristiyan kilisesine gitmiyorsun?

– Gittim, dedim. Hem ben Hıristiyan değilim. Ben sadece Putperestim. Ordu hurdalığındaki bir dostuna istemeyerek bir şeyler karalayıp elime tutuşturdu. Hemen oraya koştum, ama boş oda olmadığı cevabını aldım.

Rica ettim:

– Bana yiyecek bir şeyler verebilir misiniz?

Yemek salonunun saatler önce kapanmış olduğunu söylediler.

Masanın başında oturan adama asılarak:

– Ne olsa yiyebilirim, dedim. Çürük portakal ya da muz yok mu?

Garip bir tavırla bana baktı. Yerinden kımıldamamıştı.

– Bana bir on sent verebilir misiniz? diye rica ettim.

Yüzünü ekşiterek cebinden çıkardığı on senti suratıma attı.

– Şimdi yaylan bakalım, dedi. Sizler geldiğiniz yere, kuzeye yaraşırsınız.

Tek kelime söylemeden topuklarımın üzerinde dönerek dışarı çıktım.

Ana caddede, temiz kılıklı bir adamın gazete sattığını gördüm. Adamın tavırlarını görünce ona yaklaşmak cesaretini gösterdim.

– Merhaba, dedim. İşler nasıl?

– Fena sayılmaz. Nerelisin. New Yorklu mu?

– Evet, ya sen?

– Jersey.

– El sıkışalım!

Birkaç dakika sonra elime tutuşturduğu gazeteleri haykıra haykıra satıyordum. Gazetelerden kurtulmam zor olmadı, ancak bir saat sürmüştü. Fakat sonunda birkaç kuruş kazanabilmiştim. Aceleyle geri döndüm ve O'Mara'yı uyur buldum.

Omuzunu tutup şiddetle sarsarken:

– Haydi gidip yiyelim, dedim.

– Evet, hemen Delmonico'ya gidelim.

– Şaka etmiyorum, dedim. Birkaç kuruşum var. Kahve ve birer parça çörek için yeterli. Yürü!

Hemen ayağa fırladı. Acele adımlara yürürken başımdan geçenleri anlattım.

– Şu adamı bulalım, dedi. İyi bir adama benziyor. Jersey şehrinden, ha? Güzel!

Gazetecinin adı Mooney'di. Bizimle bir kahve içmek üzere işine biraz ara verdi.

Mooney:

– Benim odamda kalabilirsiniz, dedi. Yedek bir karyolam var. Hapiste yatmaktan her halde çok iyidir.

Sözünü dinleyerek, öğleye doğru gazetenin arka kapısına gittik ve bir yığın gazete aldık. Tabiî, dostumuz Mooney gazete parasını ödünç olarak vermişti. Yaklaşık olarak elli velet gazetelerini bir an önce alabilmek için kapının önüne yığılmıştı. Pencerenin pervazına tutunup tırmandıktan sonra, gazeteleri parmaklıkların arasından çekip almak zoruda kaldım. Birden birisinin sırtıma tırmanmakta olduğunu hissettim. Tepemden uzanıp gazetelerini almak isteyen küçük bir zenciydi. Bütün çocuklar alay edip gülüşüyorlardı. Ben de onlara uyup gülmek zorunda kaldım. Nihayet gazetelerimizi yüklenip satışa çıktık. Ağzımı açıp bağırmak benim için hayatta yapılabilecek işlerden en zoruydu. Gelip geçenlere gazeteleri uzatmayı denedim. Hiç bir işe yaramadığını hemen anladım.

Olduğum yerde ne yapacağımı düşünürken Mooney yanıma geldi:

– Gazeteyi böyle satamatsın, dedi. Bak, beni seyret!

Sözünü tamamlar tamamlamaz eline bir gazete aldı ve haykırmaya başladı:

– İkinci baskı! İkinci baskı! Büyük cinayeti yazıyooor!

Büyük cinayetin ne olduğunu bilmiyordum. Gazetenin ilk sayfasına bakarak manşetin ne olduğunu görmek istedim. Manşet denen bir şey yoktu.

Hatta, önemli bir haber bile yoktu.

Mooney:

– Söyle de ne söylersen, söyle! dedi. Ciğerlerinin gücü yettiği kadar haykır! Sonra bir yerde kalma. Daima hareket haminde olmalısın! Gazetenin ikinci nüshası çıkmadan bunları satmak zorundasın.

Elimden geleni yaptım. Ana caddede aşağı yukarı dolaştım, sonra ara sokaklara daldım. Kısa bir süre sonra kendimi bir parkta buldum. Sadece üç ya da dört gazete satmıştım. Gazeteleri yere koyup bir sıranın üstün oturdum ve havuzda yüzen ördekleri seyrettim. Bütün sakatlar güneşlenmek üzere parka gelmişti. Koca park düşkünler tekkesi haline gelmişti. Yanımda oturan yaşlı bir adam, hava raporuna bir göz atmak için bir gazete istedi. Gazeteyi başından sonuna kadar okurken büyük bir sabırla onu bekledim. Gazeteyi iade ettiği zaman dikkatle katlayarak okunmuş olduğunun belli olmamasına çalıştım.

Parktan çıkarken polisin biri beni durdurdu ve bir gazete satın aldı.

Gazetenin ikinci nüshası çıktığında ben sadece yedi gazete satmıştım. O'Mara'yı aradım. O benden daha iyi satmıştı, ama fazla sayılmazdı.

– Mooney bu işe çok şaşacak, dedi.

– Biliyorum. Bizim bu işi için uygun olmadığımız açıkça belli. Bu çocuk işi... Ya da Mooney gibi kişilerin.

– Doğru söyledin, Henry.

Yine kahveyle çörek yedik. Aç kalmaktansa bu kadarcık yemek bile yeterliydi. Bütün ihtiyacımız yemekti. İnsan eli kolu dolu, caddelerde dolaşınca iştahı artıyordu. Bu işe ne kadar devam edebileceğimi hiç bilmiyordum.

O gün geç vakit tekrar Mooney'e rastladık. Daha iyi yapamadığımız için özür diledik.

– Boş verin, dedi. Anlıyorum. Bakın, size beş dolar ödünç vereyim. Daha iyi bir iş aramak için etrafta dolaşın. Böyle işlere alışkın değilsiniz. Akşam yemeğinde görüşürüz tamam mı?

Beş doları verdikten sonra elini neşeyle sallayarak uzaklaştı.

O'Mara:

– İşte bu adama iyi kalpli denir, dedi. Şimdi, gerçekten de bir vurgun yapmalıyız. Haydi, harekete geçelim!

Ne aradığımızı ya da ne bulacağımızı bilmeden burnumuzun doğrultusunda hareket ettik. Birkaç blok yürüdükten sonra neşeli bir adama rastladık. Adamcağız bizden birkaç kuruş sızdırmak istiyordu.

Pennsylvania'li bir madenciydi. Bizim gibi o da burada yapışıp kalmıştı. Birer fincan kahve ve çörek başında karşılıklı fikir alışverişi yaptık.

– Bir şey söyleyeyim mi, dedi. Bu gece kırmızı ışıklı bölgeye gidelim. Bir kadeh içki ısmarlayabildikten sonra neden kalmaz. Kadınlarla üst kata çıkıp kapanmak zorunda değilsiniz. Hemeyse, rahat ve samimi bir yer. Hem biraz müzik dinler kulaklarınızın pasını silmiş olursunuz. Morgta oturmaktansa, güzel seyretmek ve müzik dinlemek çok daha iyidir.

(Morg sözüyle Y.M.C.A.'i kastediyordu.)

O gece, birkaç kadeh içkinin başında, değişip değişmediğimizi sordu.

Değişmek mi? Bu sorusuyla ne kastettiğini merakla düşündük.

Açıkladı. "Morg" un çevresinde, kiliseye adam kazandırabilmek amacıyla dolanan gençler vardı. Hatta Mormon'lar bile oraya adam salmışlardı. Anlattığına göre, onları saf bir tavırla dinleyecek ve inanmış görünecektik.

– Eğer salak seni kancasına takmış olduğuna inanırsa, bedava yemek temin edebilirsin. Bir kez deneyin. Beni denediler. Artık bende iş olmadığını anladılar.

Kalabildiğimiz kadar uzun süre genelevde kaldık. Sık sık yeni bir sermaye ortaya çıkıyor, bize bir, iki lâf atıyor, sonra iş olmadığını anlayınca vazgeçiyordu.

Arkadaşımız:

– Burasının onlar için bir cennet olmadığı muhakkak, dedi. Bir vizite bir dolar ve kaymağı ev toplar. Bununla beraber, içlerinden bazısı hiç de fena sayılmaz, öyle değil mi?

Kadınları değerlendirmeye çalışarak seyrettik. Durumları acıklı bir grup, Ordu Hurda Sahasındaki kızlardan da acıklı. Hemen hemen hepsi çiklet çiğniyor, ıslık çalıyor ve baygın bakarak erkekleri kandırmaya çalışıyordu. Dikkat ettim, içlerinden bir ya da ikisi, uykulu gözlerini oğuşturarak esniyordu.

O'Mara:

– Hiç değilse yemekleri düzgündür, dedi.

Arkadaşımız:

– Evet, ama ne karşılığında? dedi. Ben açlıktan ölmeyi tercih ederdim.

– Ben tercih etmem, dedim. Seçim hakkı bende olsaydı. Eğer kadın olsaydım. Emin değilim, fakat bir denerdim. Hiç değilse biraz kilo almış olurdum.

Arkadaşımız:

– Öyle mi sanıyorsun? dedi. Fakat yanılıyorsunuz. Bu işte insan şişmanlamaz, bunu kesinlike söyleyebilirim.

Bir ton çeken kadını göstererek içini çeken O'Mara:

– Peki buna ne buyurulur? dedi.

– O şişman doğmuş, bunu kim olsa anlar. Ayrıca, içkici.

O gece, olmayan yerimize doğru giderken, Mona'yı düşündüm. Geldiğimizden beri ondan ancak birkaç satırlık bir not almıştım. Doğru, mektup yazmasını pek beceremezdi. Hiç bir şey üzerinde titizlikle de durmazdı. Aldığım işe yarar tek haber, her gün evden çıkarılabileceğiydi. Ve sonra ne olacak? diye hayretle düşündüm.

Ertesi gün, birisinin beni kandırmak için üzerimde çalışacağını umarak, ya da Tanrı'ya yakararak, günün hemen hemen büyük bir kısmını "Y" nin civarında geçirdim. Mormonizm de dahil olmak üzere neye olursa olsun dönmeye razıydım... Fakat kimse... yanıma yanaşmadı. Akşama... doğru aklıma parlak bir fikir... geldi. Öylesine basit bir buluştu ki, şimdiye kadar neden düşünememiş olduğum için kendi kendime kızdım. Böylesine basit bir çözüm yolu bulmak için insanın çok büyük çaresizlikler içinde bulunması gerekirdi.

Bu parlak fikir neydi? Dükkân dükkân dolaşarak atmaya hazırladıkları yiyecek maddelerini istemek: Bozulmaya yüz tutmuş süt, kuru ekmek, bozuk meyva... O zamanlar bu plânımın, St. Francis'in kullandığı bir taktik olduğunu hiç düşünmemiştim. St. Francis de benim gibi yenemeyecek derecede kötü olan yiyecekleri istemişti. Tabiî, aradaki ayrım, onun hedef tuttuğu bir amacı vardı. Bense sadece yaşama çabası içindeydim. Büyük bir ayrım!

Böyle olduğu halde plânım çok büyük bir başarıyla yürüdü. O'Mara caddenin bir tarafını tutmuştu, ben de karşı tarafını. Caddenin öteki ucunda buluştuğumuz zaman ikimizin de kolları dolmuştu. Hemen Fletcher'in evine koştuk, Ned'i bulduk ve bayram yapmak üzere hazırlandık.

Gerçeği söylemek gerekirse, topladığımız atılacak yiyecek maddeleri tiksindirici olmaktan çok uzaktı. Biraz bozulmaya yüz tutmuş eti evvelce de, niyetimiz olmadığı halde yemiştik. Sebzelerin çürüyen taraflarını biraz kırpmak gerekiyordu. Kuru ekmekten çok güzel tost yapılıyordu. Biraz sulanmış süt ise, bozuk meyvanın üzerine döküldüğü zaman son derece leziz oluyordu. Çinli bir aşçı, bizim bu şölenimizi büyük bir lüks olarak kabul edebilirdi. Bütün eksiğimiz, biraz kokmuş olan peynirin tadını yıkamak üzere içilecek güzel bir şarapu. Bununla beraber, biraz kahvemiz ve krema sütümüz vardı. Sevinmiştik. Aç kurtlar gibi yemeğe saldırdık.

O'Mara:

– Mooney'i dâvat etmeyi düşünmediğimize çok yazık oldu, dedi.

Ned sordu:

– Mooney kim?

Biz açıkladık, Ned ağzı bir karış açık dinledi.

– Bir türlü hazmedemiyorum, Henry, dedi. Hep ön büroda oturuyorum ve senin yazılarını kendi ismimle satıyorum, oysa siz sokakta gazete satıyorsunuz! Bunu Ulric'e anlatmalıyım. sahi, yazdığın yazıları hiç gördün mü? Çok güzel bulduklarını sana söyledim mi?

Makaleleri tamamen unutmuştum. Belki de "Y" de otururken onları okumuştum, ama benim olduğunu anlamamıştım.

Fletcher:

– Henry, dedi. New York'a dönmelisin. Bu çocukların burada vakitlerini boşuna harcamaları hoş görülebilir, ama senin vaktini boşuna harcaman çok yazık oluyor. Bana öyle geliyor ki senin geleceğin çok parlak olacak.

Utancımdan kızardım ve geçiştirmeye çalıştım.

Fletcher:

– Bu kadar alçak gönüllü olma, dedi. Kaliteli biri olduğunu herkes anlayabilir. Ne olacağını bilmiyorum. Aziz, şair, ya da filozof. Fakat bir sanatçısın, bu kesin. Dahası da, bozulmamış olman. Kendini öyle bir unutma tarzın var ki, bana çok şey anlatıyor.

Kendisini hâlâ suçlu hisseden Ned, Fletcher'in bu sözünü alkışladı.

– Çekimi alır almaz, dedi. Sana New York'a gitmen için tren parasını vereceğim. Hiç değilse bunu yapabilirim. O'Mara ve ben nasılsa geçinir gideriz. Ne dersin, Ted? Sen tecrübelisin. On yaşından beri serserilikte artık nasırlaştın.

O'Mara sırıttı. Yiyecek bulmuştu ve neşesi yerindeydi.

Ayrıca, çok beğendiği Mooney vardı. Mooney'le beraber olduktan sonra, bir şeyler kıvırabileceklerini biliyordu.

– Fakat gazete için makale yazacaksın, değil mi?

Ned:

– Ben bu işi zaten hallettim, dedi. Gelecek hafta beni tertibe verecekler. Evet, bu benim işim. Öyle sanıyorum ki yakında kazancım iyi olacak.

Fletcher:

– Belki bana da bir iş atarsın, dedi.

Ned:

– Bunu da düşündüm, dedi. Eğer Ted, yiyecek meselesini hallederse gerisini ben idare ederim. Ödeme gününe birkaç gün kaldı.

Yine Fletcher'in evinde kaldık. Yerin sertliğinden değil, Mona'nın düşüncesinden ötürü uykusuz bir gece geçirdim. Şimdi geri dönme imkânım olduğu için, bu kez, bir an önce dönemediğime üzülüyordum. Bütün gece kolay bir kurtuluş yolu bulmak için beynimi zorlayıp durdum. Sabaha karşı, bilet ücretinin hiç değilse yarısını bizim ihtiyarın gönderebileceği aklıma geldi. Richmond'a kadar gidebilseydim, yardımı olacaktı.

Sabah erkenden postanenin yolunu tuttum; niyetim bizim ihtiyara bir tel çekmekti. Hava kararırken para geldi. Hem de New York'a kadar bilet ücreti. Mooney'den bir beşlik daha borç aldım. Yolda yiyecek param da çıkmıştı. O gece Jacksonville'den New York'a hareket ettim.

Trene biner binmez kendimi yepyeni bir adam gibi hissetmeye başladım. Aradan henüz yarım saat geçmemişti ki Jacksonville'i unutmuştum bile. Yumuşak koltuklar üzerinde uyuklamak ne güzeldi! Gariptir ki yine kafamdan yazmaya başlamıştım. Evet, yazı makinemin başına geçmek için sabırsızlanıyordum. Son satırı yazışımın üzerinden yüz yıllar geçmiş gibi geliyordu. Mona'yı nerede bulacağımı, ne yapacağımızı, nerede oturacağımızı falan hayalimde görürmüş gibi oluyordum. Hiç bir şeyin benim için önemi yoktu. Bu rahat koltuklarda oturmak çok güzeldi. Cebimde beş dolar vardı. Belki de koruyucu meleğim benimle beraberdi! Jacksonville'den ayılırken Fletcher'in son sözlerini düşündüm. Gerçekten bir sanatçı mıydım? Elbette sanatçıydım. Fakat bunu ispatlamam gerekiyordu. Nihayet böyle acı bir tecrübe geçirmiş olduğum için kendi kendimi tebrik ettim... Kendi kendime, "Tecrübe altındır," diye tekrarlayıp durdum. Biraz saçma görünüyordu, ama beni yatıştırıyor, rahat bir uyuklama döneminin kucağına atıyordu.

XIII. Bölüm

Eski evime döndüm, ya da başka deyimle eski elem sokağına döndüm. Mona kendi ailesiyle oturuyor, ben bizimkilerle. Ekonomik sorunların çözümlenebilmesi için tek çaremiz bu. Birkaç hikâye satar satmaz yine kendimize bir ev tutacağız.

İhtiyarın terzi dükkânındaki işine gidişinden akşam yemeği için dönüşüne kadar çok sıkı çalışıyorum. Her gün, her gün, Mona ve ben, telefonla konuşuyoruz; bazen ucuz bir lokantada beraber yiyebilmek amacıyla öğle üzeri buluşuyoruz. Bununla beraber, Mona'yı memnun edebilecek kadar sık buluşamıyoruz. Korku, kuşku, kıskançlıkla, deli olacak. Her gün sabahtan akşama kadar yazdığıma bir türlü inanmak istemiyor.

Arasıra, elbette, "araştırma işi" yapmak üzere çalışmalarıma ara veriyorum. İşlenecek yüz çeşit fikir var, hepsi de araştırma ve belgeleme istiyor. Şimdi sekiz silindirle çalışıyorum: makinenin başına geçtiğim zaman parmaklarımdan taşıyor.

Şu anda "The Failure" (Başarısızlık) ismini verdiğim kendiportremin son rötuşlarını yapıyorum. (İtalya'da yaşayan Papini isimli bir adamın, aynı isimde bir kitap çıkartmak üzere olduğu hakkında en küçük bilgim dahi yoktu.)

Ailemin oturduğu evin, çalışmak için ideal bir yer olduğunu söyleyemem. Bir gözüm gelmesi muhtemel konuklarda, tül perdelerin arkasına gizlenmiş, ön pencerede otururum. Evin kuralı. Eğer bir konuğun geldiğini görürsen, saklan!

Her zaman da böyle yaparım. Daktilom, kitaplarım, kâğıtlarım ve her şeyimle beraber yüklüğe saklanırım. Mantıksızlık! Kendime "ailenin iskeleti" adını verdim. Kimi zaman yüklüğün içindeki elbiselerin arasında saklanırken, hiç kuşkusuz naftalinin keskin kokusu nedeniyle, aklıma parlak fikirler

gelir. Düşüncelerim öylesine çoşar ki, konuk gidinceye kadar beklemek hemen hemen dayanılmaz bir hal alır. Zifirî karanlıkta, bir kâğıt parçasının üzerine okunması oldukça güç olan birtakım notlar alırım. (Sadece anahtar kelimeler ve cümlecikler.) Nefes almaya gelince, eğer gerekirse, nefesimi üç saat tutabilirim.

Çukurdan çıkarken annem muhakkak bağıracaktı: "Bu kadar çok içmemelisin!" İçmenin anlatılması gerekmektedir, gördünüz mü? Onun sözü şu: "Henry şimdi buradaymış. Onun bu zayıf açıklamalarını duyunca bazen kıkırdamaktan korkarak ağzımı ceketimin koluyla kapatırdım.

Ara sıra bana şöyle der: "Hikâyelerini biraz kısa yazamaz mısın? Onun fikri-zavallı ruh!-ne göre onları ne kadar erken bitirirsem o kadar çabuk para alacaktım. İtiraz duymak istemiyordu. Onlara inanmıyormuş gibi hareket ediyordu.

"Şimdi ne hakkında yazıyorsun?" diye bir sabah sorar.

"Sinekler hakkında" derim ona.

"O ne demek?"

Birkaç kelime ile açıklarım.

"İnsanların gerçekten böyle şeyleri okumak istediklerini mi sanıyorsun?"

Kendi kendime düşünürüm bazen, acaba ona gerçeği söylesem ne der? Yenik'ten bahsetsem.

İhtiyar adam ise daha uysal. Onun bütün bu saçmalardan bir şey çıkmasını beklemediğini hissettim, ama meraklıydı ve en aşağı ne yaptığımla ilgileniyormuş gibi gösteriyor kendini. Bu durumda ne yapacağını tam bilmiyor, iki defa evlenmiş bir oğlu vardı ve bir çocuğun babası, yemek odasında oturup günlerce daktilonun tuşlarına vurup duran. İçinden bana güveni var. Benim bir gün birşeyler yaparak bir yerler erişeceğimi biliyor. İçi o kadar rahat değil.

Köşeyi dönünce her gün gidip sigara ve gazete aldığım küçük bir dükkân vardı, yeni birisi Bay Cohen, her zaman işlerimle ilgilenen. Bir yazar olmanın fevkalâde bir şey olduğunu

düşünüyor, henüz embriyonik bile olsa, müşteri olarak. Bütün diğer dükkân sahipleri, demiş olduğum gibi, beni tanırlar; benim yeni bir ruh kazandığımdan hiç biri şüphelenmez. Onlara göre ben hâlâ küçük bir çocuğum, mısır rengi saçlı ve masum görünüşlü.

Bay Cohen, her nasılsa, bir başka dünyanın, bir başka devrin insanı. Gerçekte, İbrani olması, halâ şüpheli. Güzel bir sabah sevgili Bay Cohen bana itiraf etti ki, bir zamanlar onun da yazarlığa hırsı varmış. Gerçek hislerle küçük konuşmamızın kendisi için ne derece önemli olduğunu belirtti. Bir imtiyaz, der "aynı temayülde" birisini tanımak. (Aynı yolda, demek istemişti sanıyorum.) Sesini alçaltarak büyük bir nefretle ifşa ederdi bitişiğinde dükkân sahipleri hakkındaki kötü fikirlerini. Ah, sevgili Bay Cohen, yaklaş, yaklaş, neredeysen ve bırak balmumundan yapılmış gibi duran kaşlarını öpeyim! Neydi, şimdi, aramızda müşterek olan? Birkaç ölü yazar, polisten korku ve nefret, Yahudi olmayanları küçük görme ve iyi bir puronun kokusuna hasret. Sen virtiöz değildin, ben de. Ama kelimelerin bana gökyüzünden geliyormuş gibi geldi. Öne çık, soygun yüzlü hayalet, öne çık kutsal karanlıklardan ve bırak seni bir daha kucaklayayım!

Annem, tabiî, yalnızca şaşırmadı ama şoke oldu; "o küçük Yahudi" ile arkadaş olduğumu öğrenince. Ne konuşabilirdik? Okur muydu? Evet, sevgili anneciğim, beş dilde okur. Başı inanmıyormuşçasına öne arkaya sallanır ve tekrar öne arkaya sallanır tasvip etmiyormuşçasına. Ne olursa olsun, İbrani veya Yahudi, onun için eşit olan, işe yaramaz; yalnız Yahudiler anlarlar böyle karışık sözleri. (Eh! Eh!) Hiçbir önemi yok, der, muhtemelen böyle dışarı diliyle yazılabilir. Ve İncil, sevgili anneciğim? Omuzlarını silker. Kitaplardan bahsetmiştir, İncil'den değil.

Ne dünya! Hiçbir eski arkadaşım kalmadı. Bir gün Tony Marella ile karşılaşıp karşılaşmayacağımı merak ederdim. Babası halâ camda oturup ayakkabıları tamir eder. Ne zaman dük-

kanının önünden geçsem ona selâm verirdim. Ama hiçbir zaman Tony hakkında sual sormaya cesaret edemedim. Bir gün, her nasılsa, mahallî gazeteyi okurken – dedikodu – farkettim ki eski bir arkadaşım, belediye meclisi üyeliği yapıyor şimdi yaşadığı bir başka eyalette. Belki bir gün Amerika Birleşik Devletleri'nin Başkanı bile olabilir. Bu işe yaradı. Ne! Bizim karanlık küçük çevremizden çıkan bir Başkan mı! Şu anda övünebilirdik bir albay ve bir tuğamiral. Grogan kardeşler, başkası değil. Bizden birkaç kapı aşağıda oturmuşlardı. "Büyük çocuklar!" komşuların hepsinin dediği gibi. (Bir süre sonra, Tanrı'yla! bir tanesi gerçekten general olur; diğeri ise, tuğamiral, özel bir görevle Moskova'ya gönderilmezse beni öldürün ve bizim kutsal yuvarlanan imparatorluğumuzun başkanından başkası tarafından değil. Pek fena sayılmaz bizim tanınmış Van Voorless Sokağımız için!)

Ve şimdi, kendi kendime düşünürüm (de la part des voisins) küçük Henry'miz var bizimle. Kim bilir? Belki bir diğer O'Henry olabilir. Eğer Tony Marella bir gün azarlanırsa Başkan olması için, muhakkak ki Henry, bizim küçük Henry, ünlü bir yazar olabilir. Karavana!

Aynı şekilde–biraz değişik bir durum şimdi–çok kötüydü en az bir tek iyi ödül alacak boksör bile yetiştirememiştik. Laski kardeşler kaybolmuşlardı. Şampiyonların çıktığı yerleri bırakarak. Hayır, John L. Sullivan'ları ve James J. Corbett'leri yetiştirecek çevre değildi. Eski ondördüncü semt, muhakkak birkaç iyi boksör yetiştirmişti, politikacılar, bankerler, ve başarılı iş adamlarından bahsetmeyin. Öyle bir hissim vardı ki, eski semtimde olsaydım, daha canlı yazabilecektim. Sadece Lester Reardon, Eddie Carney, Johny Paul gibi tiplere merhaba diyebilseydim, yeniden doğmuş gibi hissedecektim kendimi.

"Bok!" dedim kendi kendime, parmağımın oynak yeri ile pancurun demir kısımlarına vururken... "Buna hazır değilim. Katiyen hazır değilim..."

Böylece bir sabah "çok eski ve sıkışmış" kalktım. Dünyaya

fırlayıp varlığımı ispat etmeye karar verdim. Kafamda hazır bir plân veya fikir yok. Yazdığım bir tomar şeyi koltuğumun altına sıkıştırıp sokağa attım kendimi.

Gözüm kapalı, bir gazete müdüriyetinin özel odasına girip, kendimi beş sentlik bir magazinin müdürü ile yüz yüze buldum. Fikrim, müdürlük gibi pozisyon istemekti.

İlginç olan adamın Miller sülâlesinden olmasıydı. Gerald Miller. İyi alâmet!

Özelliklerimi anlatmaya lüzum kalmadı, çünkü o anlamıştı. "Şüphesiz", der o, "sen doğuştan yazarsın." Önünde bir sürü çeviri yazılar var; orasına burasına baktı, bende yetenek olduğuna kendini inandırmak için.

"Demek bir iş istiyorsun magazinde? Evet, peki senin için bir yer açabilirim. Müdürlerden birisi birkaç haftaya kadar gidiyor. Patronla konuşup elimden geleni yaparım. Maaşını hakedeceğine inanıyorum, hiç bir öğretim görmemiş dahi olsan, bunun için..." Bunları bariz komplimanlar izler.

Sonra, hiç alâkası yokken, birden der ki: "Bu arada niçin bizim için birşeyler yazmıyorsun? İyi para öderiz, merak etme. 250 dolarlık bir çeki harcayabileceğini düşünüyorum, harcayamaz mısın?"

Cevap beklemeden devam ediyor: "Niye kelimeler hakkında yazmıyorsun? Senin kelimeleri çok sevdiğini anlamak için fazla okumama gerek yok..."

Bu konu üzerinde ne söylememi istediğimi tam anladığımdan emin değildim, özellikle beş sentlik bir dinleyiciye.

"Ben kendim de tam bilmiyorum," dedi. "Hayalini kullan fazla da uzun olmasın. Beş bin kelime diyelim. Ve hatırla, okuyucularımızın hepsi kolej profesörleri değildir."

Bir süre orada oturduk, gevezelik ederek, sonra beni asansöre kadar geçirdi. "Bir hafta sonra filân beni gör" dedi. Sonra elini cebine sokarak çıkardığı parayı avucuma koydu. "Buna ihtiyacın olabilir, seni tehdit etmesi için." Güldü. Yirmi dolarlıktı, sokağa çıkarken baktım. Geriye dönüp ona teşekkür etmeyi dü-

şündüm, sonra hayır diye karar verdim, belki yazarlarına böyle davranıyorlardı.

"Kar yumuşak bir şekilde bütün İrlanda'nın üzerine düşüyordu..." Eve giden yolda kaldırım taşlarına atlar gibi basarken kelimeler şarkı tekrarı gibi kafamdan geçiriyordu. Sonra bir başka satır geldi–niye, hiç bir fikrim yok: "Babamın evinde bir sürü apartmanlar..." Mükemmel uyuşmuştu, kar düşüyor yumuşak, nazik, devamlı (bütün İrlanda'ya) ve saadetin mücevherleşmiş apartmanlarına... Benim için Aziz Patrick günüydü ve görünürlerde hiç bir yalan yok. Zayıf bir nedenle önümde İrlanda'lılık olduğunu hissettim. Biraz Joyce, biraz Blarney Stone dan, birkaç saçmalık– ve Erin Go Bragh; (Ne zaman öğretmenin arkası bize dönse birimiz tahtaya gider ve kırmızı tebeşirle karalardı: Erin Go Bragh!) Brookly benim yürüdüğüm yer ve kar hâlâ yavaş yavaş düşüyor. Ulric'ten pasajı benim için okumasını istemeliyim. Bunun için gereken ses vardı, onda. Güzel melodi gibi bir ses. Ve o. Ulric!

"Kar yumuşak bir şekilde İranda'nın üzerine düşüyordu..."

Keçi gibi azar azar ısınıp, hava gibi ince, yarı keçi yarı insan şeklindeki tanrılar kadar arzulu, yoluma devam ettim kaldırım taşları üzerinde.

Eğer sadece ne yazacağımı bilebilsem! İkiyüz elli dolar burun kıvrılacak bir para değil. Ve müdürlük pozisyonu fazla olarak! Allahım, ama birden yükseldim! Bay Cohen bunu duymalı. (Sholem Aleichem!) Beşbin kelime, çok kolay. Ne diyeceğimi bir bilsem, bir oturuşta yazabilirim. Kelimeler, kelimeler.

İnanın veya inanmayın, sayfaya bir Allahın belâsı kelime bile yazmadım. Benim en favori konum ve işte ben, nutkum tutuldu. Meraklı. Daha kötüsü–şevk kırıcı.

Belki önce biraz araştırma yapmalıyım. Herşeyden önce, İngiliz dili hakkında ne biliyorum? Hemen hemen hiç. Onu kullanmak başka şey. Onun hakkında aklı başında yazmak tamamiyle başka şey.

Buldum! Niye doğru merkeze gitmemeli? Niçin meşhur sözlüğün müdürünü aramamalı? Hangisini? Funk ve Wagnall's (Şimdiye kadar kullandığım tek olan.)

Ertesi sabah erkende antrede oturmuş Dr. Vizetelly'nin gelmesini bekliyorum. (İsa'dan yardım istemek gibi bir şey olduğunu, düşündüm kendi kendime.) Ama nasıl olsa, kartlar masada. Sadece kendimi tam bir aptal hâle getirmememe için dua etmem gerekli, aynı yıllar önce yaptığım gibi meşhur bir yazar gidip doğrudan doğruya sormuştum: "Kişi yazmaya nasıl başlar?" (Cevap: "Yazarak." kelime bunu söylemişti, ve bu konuşmanın sonu olmuştu.)

Dr. Vizetelly önümde duruyor. Canlı, güler yüzlü bir adam, kıvılcımlar ve şevke dolu. Beni hemen rahatlattı. Kendimi açıklamam için zorladı. Kendisi için rahat bir koltuk çekip, dikkatle dinler, sonra başlar...

Tam bir saat veya daha fazla bu nazik, güler yüzlü ruh, kendimi her zaman borçlu sayacağım, kendini olduğu gibi verir bana yardımı olacak her şeyi anlatarak. O kadar çabuk ve aşırı konuştu ki en ufak bir not bile alma şansım olmadı. Başım dönüyordu. Bu ilginç bilgilerden küçük bir bölümü bile nasıl hatırlayabilecektim. Başımı bir çeşmenin altına tutmuş gibiydim.

Dr. Vizetelly karmakarışık olduğumun farkında, yardıma gelir. Birisine bana yazılar ve ufak kitaplar getirmesini emreder. Canımın istediği kadar bende kalabileceğine zorlar. "Eminim, nefis bir yazı yazacaksın," der, vaftiz babam gibi bakarak. Sonra magazine vermeden evvel yazdığımı kendisine göstermemi rica eder.

İkaz etmeden bana kendim hakkında sorular sormaya başlar: Ne kadar zamandır yazıyordum? Başka ne yapmıştım? Hangi kitapları okurum? Hangi lisanları bilirim? Birbiri ardına tik-tak-tok. Kendimi kimseden aşağı hissetmiyorum, veya İbranice dedikleri gibi – efesafizm. Gerçekten başka ne yapmıştım? Başka ne bilirdim? Günahlarımı itiraf etmekten başka ne yapabilirim. Öyle yaptım, bir papazmış gibi, bir katoliktim. Calvin veya Luther'in sefil bir yumurtası değil.

Ne kadar mert, çekici şahsiyetli, bu adam! Onunla sokakta karşılaşan kim sanır, bir sözlüğün müdürü olduğunu? Bana ilham olacak ilk bilgiyi cesaret ve hayranlıkla verdi. Bu, işte insan. kendi kendime defalarca söylediğim. Hayalin yanında düşünme tankı da olan bir insan. Sadece zekâ çeşmesi değil ama yaşıyan, koşan, kükreyen bir şelâle. Benliğinin her parçası elektrikli bir şevkle titriyor. Yalnız İngiliz dilindeki bütün kelimeleri bilmekle kalmıyor (buzhanede duranlar da dahil, kendi deyimiyle) şarapları, atları, kadınları, yemeği, kışları, ağaçları da biliyor; nasıl giyinileceğini biliyor, nasıl nefes alınacağını biliyor, nasıl rahatlanacağını biliyor. Bir içki almayı bile biliyor arada sırada. Hepsini biliyor, hepsini seviyor. Şimdi ona bakalım! Bir adam ileri doğru konuşan dört nala, hemen hemen edim-hayatı selâmlamak için. Bir adam dudaklarında şarkı olan. Teşekkür ederim Dr. Vizetelly! Yaşadığımız için teşekkür ederim!

Ayrılırken bana dedi ki-onun sözlerini nasıl unutabilirim? Evlât, sende bir yazarda bulunması gereken herşey var, bundan eminim. Artık git ve çalış. Eğer ihtiyacın olursa ara beni. "Bir elini omuzuma koydu sevgi dolu bir şekilde, diğeri ile sımsıcak elimi sıktı. Bır ayindi. Amin!

Artık düşmüyor, yumuşak beyaz kar. Yağmur yağıyor, içime işliyor. Yüzümden aşağı gözyaşları akıyor-neşe ve şükran gözyaşları. Sonunda gerçek babamın yüzünü görmüştüm. Artık ne anlama geldiğini biliyorum-Şefaatçi. Allahaısmarladık, Baba Vizetelly, çünkü seni bir daha görmeyeceğim. Adın ilelebet kalsın!

Yağmur kesiliyor. Yalnızca zayıf bir çiseleme şimdi kalbin altında lâğımın ince tülbentten süzülmesi gibi. Bütün göğüs bölgesi iyice dolmuş HZO denen bu maddenin en iyi parçalarıyla, dile düşünce tuzlu gelen. Mikroskopik gözyaşları, şişman incilerden daha kıymetli. Gözyaşı damarları tarafından idare edilen kovuğa yavaş yavaş giriyor.Kuru gözler, kuru ayalar. Yüz tamamen gevşemiş, büyük ovalar gibi açık ve neşeyle olgunlaşıyor.

("Gene mi kar yağıyor, bay Conroy?")

İnsanın kendi deyimi ile konuşması olağanüstü, onu yüzüne çarpıp geri sıçratmak, tekrar uluslararası dil olmak. Kısaltılmamış sözlükte kilitli olan 450.000 kelimeden, Dr Vizetelly en az 50.000 tanesini bilmem gerektiğine beni inandırdı. Bok temizleyicisinin bile en aşağı 5.000 kelimelik bir sözlüğü var. Bunu ispat etmek için, insanın yapacağı tek şey eve gitmek oturmak, ve etrafına bakmak. Kapı, top, iskemle, kapı kolu, tahta, demir, perde, cam, eşik, düğme bacaklar tas... Her odada adları olan yüzlerce şey var onlara eşlik eden sıfatları, zarfları, ekleri, filleri ve ortaçları saymıyorum. Ve Shakespeare'nin günümüzün moronundan biraz fazla kelime bilgisi var!

(Sen kendi lisanından haberdar değil misin?)

Daima, kendi lisanı! Langue d'oc. Veya - fiyt, fiyt, fiyt. İbranice insan 'Nasılsınız?' en az on ayrı şekilde söyler, bir adama, kadına ve adamlara, kadınlara veya adamlara ve kadınlara göre. Bir keçiye veya öküze göre hiç kimse aklı başında 'Nasılsınız?' diyemez.

Eve gidiyorum, erken acılar sokağına doğru. Brooklyn, ölüler şehri. Yerlinin dönüşü...

(Ve senin ziyaret edeceğin kendi toprağın yok mu?)

Daima, kasvetli Brooklyn'in var, ve çevre arazi-bataklıklar, mezbelelikler, pis kokan kanallar, işsiz yığınlar, mezarlıklar... Asıl memleketim.

Ve ben ne balığım ne de kuş...

Çiseleyen bırakmalar. Sakinlere ıslak domuz yağı ile astarlandılar. Soğuk kuzeyden gelir. Ah, ama gene kar yağıyor!

Ve şimdi geliyor, taptaze, o pasaj, Ulric'in doğuştan Dublin'li gibi okuyacağı... Gene kar yağmaya başladı. Uykulu bir halde kar tanelerini seyrettim, gümüş ve karanlık, sokak lâmbalarına doğru sinsi sinsi düşüyorlar. Batıya yapacağı seyahete başlama zamanı gelmişti. Evet, gazeteler doğruydular: Kar İrlânda'nın her tarafında yağıyordu. Her tarafına düşüyordu karanlık ovaların, yorulmayan tepelerin, yavaş yavaş düşüyordu. Bog of Allen'in üzerine ve, daha batıda, düşüyordu.

Yavaşça karanlık isyankâr Shannon dalgalarının içine. Düşüyor, Michale Furey'in son olarak gömülü olduğu tepenin üzerindeki, yalnız kilise bahçesinin her tarafına da. Çarpık haçlar ve taştan kafalar üzerinde kalın sımsıkı yatıyordu, küçük kapının mızraklarının üzerinde, kıraç dikenlerin üzerinde. Ruhu yavaş yavaş kendinden geçti karın hafif hafif bütün kâinata düştüğünü duyunca ve hafif hafif düşüyorlar sonlarındaki sessizlik gibi bütün yaşayanların ve ölülerin üzerine.

Bu karlı ülkede, onun tatlı şarkısını söyleyen bir dille hızla ve doğru yürüdüm, hep eve doğru... Dev sözlük kapları, Lâtince isimler ve Lâtince isim olarak kullanılan filler arasında kıvrıldım ve hemen uyudum. Adem'le Hava arasında yatıyorum, bin tane ren geyiği tarafından sarılmış. Sıcak nefesim, canlı sular tarafından soğutulmuş beni, parlak bir sis içinde kapladı. La belle langue d'oc içinde, dünyadan dışardayım. File boynuma kadar geçmiş, boğuyor beni, ama çok nazik. VE filenin adı Nemesis...

Adaşım Gerald Miller için yazmam gereken makale bir aydan fazla sürdü. Bitirdiğim zaman onbeş bin kelime yazmış olduğumu farkettim, beşbin yerine. Yarısını attım ve magazine götürdüm. Bir hafta sonra çekimi aldım. Makale ise, hiçbir zaman basılmadı. 'Fazla iyi' idi karar. Ayrıca müdürlük işi de gerçekleşmedi. Niye olmadığını hiçbir zaman anlayamadım. Muhtemelen 'fazla iyi' olduğum için.

Yine de, 250 ile hayatımızı bir kere daha beraber devam etirebilirdik. Kendimize eşyalı bir oda tuttuk Hancock sokağında, Brooklyn'de, ölülerin şehri, yarı ölülerin, ve ölüden daha ölü. Sessiz, saygıdeğer bir sokak: sıra sıra tarif edilemez ahşap evler, hepsi yüksek taraçalarla süslenmiş, tenteler, ufak çimenlikler ve demir parmaklıklar. Kira mütevaziydi; eski model bir bulaşık yıkama yeri yanındaki ayrı bir köşeye sokulmuş gaz ocağında yemek pişirmemiz serbestti. Bayan Henniker, ev sahibesi, zemin katı işgal etmişti; evin geri kalan kısmı kiralanmıştı.

Bayan Henniker, kocası salon işlerinden zengin olmuş bir duldu. Hollânda, İsviçre, Alman, Norveç ve Danimarka kanlarının karışımından meydana gelmişti. Hayat dolu, tembel, meraklı, şüphe, hırs ve garaz. Tam bir genelev maması olabilirdi. Her zaman açık saçık hikâyeler anlatır ve sonra öğrenci kızlar gibi kikirderdi. Kiracıları ile çok ciddiydi. Gevezelik yok! Gürültü yok! Bira partileri yok! Ziyaretçi yok! Vaktinde öde, yoksa gidersin!

İhtiyar bunağın yazar olduğum fikrine alışması biraz zaman aldı.

Ona en çok aptallaştıran tuşların vurmasıydı. Hiç kimsenin bu süratle yazabileceğine inanmamıştı. Fakat bütün bunların üzerinde üzülüyordu, şu korku ile üzülüyordu, yazar olarak, birkaç hafta sonra kirayı ödemeyi unutabilirdim. Korkularını yatıştırmak için bir kaç haftalık kirayı peşin vermeyi kararlaştırdık. İnanılmaz, bu kadar küçük bir hareketin, insanın durumunu nasıl sağlamlaştırdığına.

Sık sık kapıyı vurur, çabuk yırtılacak nedenlerle beni rahatsız ettiği için özür diler, sonra bir saatten fazla eşikte durur ve sorular sorarak ağzımdan lâf almaya çalışırdı. Açık şekilde onu heyecanlandırmıştı herkesin bütün gün daktilo başına oturup yazması, yazması, yazmasının normal olduğunu düşünmek. Ne yazabilirdim? Hikâyeler? Ne gibi hikâyeler? Birisini okumasına müsaade eder miydim? Onu yapar mıydım bunu yapar mıydım? İnanılmaz kadının ne sorular sorabileceği!

Bir süre sonra muntazam bir şekilde düşmeye başladı, hikâyelerim için fikirler vermeye: Hamburg, Dresden, Bremen, Darmstadt'taki hayatından bölümler. Masum küçük şeyler, ona göre cesur ve şoke edici, o kadar ki bazen sesi fısıltı haline gelirdi. Eğer bu olayları kullanacaksam yerlerin isimlerini muhakkak değiştirmeliydim. Ve tabiî ona değişik bir ad verip. Bir süre onu izledim, küçük hediyelerini almaktan memnun-peynirli kek, sosis, yahni, bir paket ceviz. Ona yaltaklandım tarçınlı kek yapması için, streuse, kuchem elma tatlısı-hepsi mü-

kemmel Alman usulüyle. Herşeyi yapmaya hazırdı eğer bir gün bir magazinde kendi hayatını okuma zevkine varabilecekse...

Bir gün aniden bana hikâyelerimin gerçekten satılıp satılmadığını sordu. Galiba eline geçen ve bulabildiği bütün magazinleri takip ediyordu ve benim ismime rastlamamıştı. Sabırlı bir şekilde ona izah ettim ki bazen bir hikâyenin kabulu için kişinin birkaç ay beklemesi gerekliydi, ondan sonra birkaç ay daha parayı almak için. Hemen ekledim ki şimdi benim geçen yıl sattığım birkaç hikâyemin parasıyla yaşıyorduk-yakışıklı bir meblâğa. Bunu üzerine her ne kadar sözlerimin üzerinde bir etkisi olmamasına rağmen, dümdüz söyledi. Eğer acıkırsan her zaman benimle beraber yiyebilirsin. Bazen yalnız hissediyorum kendimi, sonra, derin bir iç çekerek: 'Yazar olmak eğlenceli bir şey değil, değil mi?'

Gerçekten değildi. Belki şüphelendi, belki şüphelenmedi, her zaman kurtlar gibi açtık. Ne kadar para gelirse gelsin, kar gibi eriyordu. Her zaman dolaşıyorduk, yemek yiyeceğimiz eski arkadaşlara bakıyorduk, yol parası ödünç alabileceğimiz veya bizi bir sinemaya götürmeye kandırabileceğimiz. Geceleri yatağın karşısına yerleştirdiğimiz küvette temizleniyorduk.

Bayan Heniker, her zaman fazla tok, daima bir açlık içinde olduğumuzu farkedebilirdi. Durmadan beraber yemek yeme davetini tekrarlardı- 'eğer aç kalırsanız' Hiç bir zaman demedi: 'Bu gece benimle yemek yer misiniz? Özel olarak sizin için yaptığım küçük bir tavşan yahnim var.' Hayır, ahlâksızca bir zevk alıyordu bizi çok aç olduğumuzu kabule zorlamaya çalışırken. Hiç bir zaman kabul etmedik, tabiî. Bir tek şey için, bayan Henniker'in istediği şekilde bir hikâye yazacağım hissini vermemek için. Ayrıca, kiralık bir yazarın bile bir sınırı olmalıdır.

Her nasılsa kira parasını her zaman tam vaktinde ödünç almayı beceriyorduk. Dr. Kronski bazen yardıma geldi ve Curley'de. Ama tam bir güreş oluyordu. Tamamen ümitsiz olursak ailemin yanına gidebilirdik-bir saatlik mesafe yürüyerek-ve kar-

nımız doyana kadar kalabilirdik. Mona sık sık yemekten sonra divanda uyuya kalıyordu. Konuşmaya devam edebilmek için son gücümü harcıyordum ve Tanrı'ya dua ediyordum. Mona son boruya kadar uyumasın diye.

Bu yemekten sonra sohbetleri büsbütün işkence oluyordu. Ümitsiz bir şekilde işim hariç herşeyden konuşmaya çalıştım. Kaçınılmaz bir şekilde, nasıl olsa, bir an gelecek annemi ve babamı soracaktı. 'Yazılar nasıl gidiyor? Seni son gördüğümüzden beri yeni birşey sattın mı?' Ve ben utangaç bir yüze yalan söyleyecektim: 'İyi, iki tane daha sattım son olarak. İyi gidiyor gerçekten.' Sonra neşe ve hayret bakışları içinde arka arkaya soracaklardı: 'Nerelere sattın?' Ve ben rastgele isimler verecektim. 'Onları bekliyeceğiz, Henry. Ne zaman basılırlar tahmin ediyorsun?' (Dokuz ay sonra bana hatırlatacaklardı hâlâ hikâyelerimi sattığımı söylediğim magazinleri takip ettiklerini.)

Gecenin sonuna doğru, annem, dermiş gibi, Dünyanın merkezine inelim!' bana ciddi olarak soracaktı ki yazarlığı kesip bir iş aramamın daha akıllıca olup olmayacağını. 'Harika bir durumdu seninki orda. Nasıl oldu da bıraktın? İyi bir yazar olmak yıllar alır ve belki hiç muvaffak olamazsın.' İşte böyle, işte şöyle. İhtiyar ise, öbür tarafta, her zaman inanmaya çalışıyordu ki ben bir gün başarılarla gelecektim. Ateşli bir şekilde ümid ediyordu, benim emin olduğuma. 'Ona zaman veriny, ona zaman verin!' diyecekti. Annemin cevap vereceği 'Ama bu süre içinde nasıl yaşıyacaklar?' Sonra benim sıram, 'Merak etme, anne, ben nasıl yaşıyacağımı biliyorum. Akıllıyım, biliyorsun? Açlıktan öleceğimi sanmıyorsun, herhalde?' Aynı şekilde, annem düşünecek ve defalarca tekrar edecekti, kendine söyler gibi, bir iş almanın gerçekten akıllıca olacağını ve yazarlığı ikinci plânda yapmam gerektiğini. 'Hiç te öyle açlıktan ölüyorlarmış gibi görünmüyorlar ayrıca, değil mi?' Bu ihtiyarın söyleme yoluydu, ki eğer gerçekten açsam, bütün yapacağım terzi dükkânına uğramamdı, orada birşeyler yapmaya

çalışacaktı. Ben anladım ve onanladı. Ona sessiz teşekkür ederdim ve benim teşekkürlerimi sessizce anlardı. Tabiî hiç bir zaman gitmedim dükkâna. Para için değil, Ara sıra, onu sevindirmek için dükkâna uğruyordum. Benim yalan söylediğimi bidiği zaman dahi-ona açık saçık hikâyeler anlattım hiçbir zaman başkasına söylemedi. 'Memnun oldum öğrendiğime, evlât,' derdi. 'Harika, sonunda en çok satan yazar olacaksın, eminim.'Bazen, ondan ayrılırken, ağlardım. Ona yardım etmeyi çok istemiştim. Orada dükkânının arkasında oturur, birbirine girmiş harabe şeklinde, işleri çok kötü, ümitsiz herşeyden ve hâlâ güleryüzlü görünür ve iyimser konuşurdu. Belki aylardır bir müşteri görmemişti, ama hâlâ 'patron terzi'ydi. Bunun korkutucu mizahı! Evet,' derdim kendi kendime, yürürken, 'Sattığım ilk hikâyeden aldığım paradan ona vereceğim. Bunun üzerine kendim de iyimserliğe kapılır, bir yazı işleri müdürünün beni beğenip avans olarak beşyüz veya bin dolarlık bir çek yazacağı şeklinde deli bir mantıkla kendimi ikna ederdim. Eve geldiğim zaman, ama, beş onluğa fit olurdum. Herşeye fit olurdum, gerçekte, yani yeni bir yemeğe, veya fazla posta puluna veya sadece ayakkabı bağına.

'Bugün mektup var mı? Her zamanki başlangıcım böyleydi. Eğer şişman zarflar varsa beni bekleyen anlardım ki yazılarımdı ve kuluçkaya yatmak üzere eve geliyordu. Eğer zayıf zarflarsa red yazılarıydı, yazıları geri göndermek için kullandıkları pulun parasını da isteyen. Veya paralardı. Veya avukattan bir mektup, tarihi bir yere benden harika bir şekilde bahsettiğini bildiren.

Birşeyler olacak, göreceksin.

Ne zaman birşeyler olsa her zaman Mona'nın sayesinde oluyordu. Monaydı 'Küfürbaz Hikâyeler' in müdürüne giden, ve komisyon alan, yarım düzine hikâye yazmak için. Hep böyle. İki tane yazdım, onun adıyla, büyük bir güç sarfederek, kahramanca güç gerçekten; sonra onların arşivlerine bakmak gibi parlak bir fikir geldi aklıma, al onların eskiden başlamış hikâyelerini, değiştir adlarını, karakterlerini, başlarını ve son-

larını, yeniden onları söyle. Yalnız yürümedi bu sahtekârlıklara hevesliydiler. Pek tabiî ki, genelevin tadını daha önce tatmış olduklarına göre ama kısa süre sonra kolleksiyon yapmaktan bezdim. Yalnızca dünya kadar zaman harcıyordum, bana göre. 'Onlara ceheneme kadar yolları olduğunu söyle'dedim bir gün. Söyledi. Cevap tamamen beklenmedik oldu. 'Bizim müdürümüz' olmakla, cenapları bizi çok sevmişti. O Allahın belâsı hikâyeler için almamız gereken ücretin beş mislini almıştık. Amacı neydi bilmiyordum. Mona'ya inanmak gerekirse, bütün arzusu herhangi bir yerde onunla yarım saat geçirmekti, muhtemelen bir çay bahçesinde. Şaheser! Daha şaheseri şuydu: Birgün bana hâlâ bakire olduğunu söylemişti. (Kırkdokuz yaşında!) Söylemeyi atladığı şey aynı zamanda sapık olmasıydı. Bu manyak derginin yazarları arasında gayet saygıdeğer sapıklar da olduğunu öğrendik bakanlar, hahamlar, doktorlar, avukatlar, öğretmenler, ahlâk hocaları, kongre üyeleri, daha bir sürü kişi ki hiçbir zaman böylesine bir pisliğe bulaştıklarını kimsenin tahmin edemeyeceği. Hiç süphesiz en arzulu okuyucuları da sefahat düşkünü haçlılardı.

Bu tek kelimelik çamura karşılık bir katil hakkında bir hikâye yazdım. Adamı çok yakından tanıyormuşum gibi yazdım, ama gerçekte bütün durumları Central Park'ta bir gece geçirdiği 'Cellât' denen adamı anlatan küçük Curley'den almıştım. Curley'nin bana hikâyeyi anlattığı gece aralıksız kötü rüyalar görmüştüm, hani yalnız uyanılarak kurtululan.

Bu 'cellât' hakkında beni ilgilendiren şey soygunlarını yaparken içinde bulunduğu disiplindi. Bir işi hazırlamak bir matematikçi ile bir yoginin müşterek kuvvetlerine ihtiyaç gösterirdi.

İşte orada, Central Park'ta ve bütün millet onu arıyor. hikâyelerini anlatıyor, aptal gibi, Curley gibi genç birisine. Hattâ ifşa bile ediyor birkaç sansasyonel görünüşünü o ara hazırlamakta olduğu bir işin.

Times meydanından bir köşesinde bile durabilirdi Central Parkta sinsi sinsi gece geç saatlerde dolaştığı halde.

Onu canlı veya ölü yakalayan bir adama elli bin dolarlık bir ödül verilecekti.

Curley'e göre adam haftalarca kendisini odasına kilitlemişti; gözlerinde bandajla saatlerce bir yatakta yatmıştı, yapacağı herşeyi atacağı her adımı tekrar tekrar düşünürken. Herşey düşünülmüştü, en ufak noktalar bile. Ama, bir yazar veya besteci gibi plânın uygulanmasına tam olarak hazır olmadıkça infaz etmiyordu. O bütün kaza ve yanlışlıkları hesaplamakla kalmamış, bir mühendis gibi de, bir baskı veya zorlama karşısında emniyet tedbirleri almıştı. Kendinden tamamen emin olmalıydı, arkadaşlarının yeteneklerini ve bağlılığını ölçmüş olabilirdi. Ama eninde sonunda yalnız kendisine güvenebilirdi, kendi aklına, kendi uzak görüşlülüğüne. Binlere karşı tek başınaydı. Yalnız memleketin her tarafından polisler değil, aynı zamanda bütün halkta alârmdaydı. Hatalı küçük bir hareket ve iş bozulurdu. Tabiî hiç bir şekilde sağ olarak ele geçmemeye kararlıydı. Vazgeçebilirdi de. Ama arkadaşları vardı, onları hayal sukutuna uğratamazdı.

Belki, akşam biraz hava almaya çıktığı zaman, o kadar fikirlerle dopdoluydu ki, hiç bir şeyin yanlış gitmeyeceğine o kadar emindi ki, artık kendini tutamayacaktı. İlk gelenin yakasına yapışıp bütün işi bozabilirdi, kurbanının öylesine bir korkuya düşüp paralize olacağı fikrine inanarak. Belki zevk alıyordu kanunun muhafızları ile alay etmek fikrinden, onlardan yardım istemekten, veya yol göstermelerini, dimdik gözlerine bakarak, onlara dokunarak, teşekkür ederek, hiçbiri daha akıllı olamayacaktı artık. Belki de kendini sakinleştirmek için böyle bir heyecana ihtiyacı vardı, bazı soğuk düşüncelerden kurtulmak için - çünkü bir şeyi tek başına düşünmek ayrı şeydir, emniyet içindeki bir odada kilitli ve çok başka birşeydir dışarda harekete başlamak, her çift söz seni incelerken, herkesin yumruğu sana karşı kalkmışken. Atletlerin önce ısınmaları gereklidir. Suçluların da muhtemelen benzeri bir şey yapmaları. Cellât tehlikenin sevgisini kazanmaktan hoşlanan bir tip. Birinci

derecede bir suçlu , büyük bir general veya bir şirketin hilekâr avukatı olabilirdi. Kendi tipleri gibi, Churley'ye bir defa değil birkaç defa güven telkin etmişti, her zaman adamlarına eşit şans vermişti. Korkak değildi, sinsi de değildi ve muhakkak kalleş de değil. Cemiyete karşıydı, hepsi bu. Tek elle oynarmışcasına, başarılarıyla iftihar etmesi için sebepleri vardı. Bir film artisti gibi, kendini beğenmişti. Hayranları, milyonlarca vardı. Arasıra onlara mahrem bazı şeyler söylerdi, sadece çapını bilmeleri için. Seyircilere oynardı. Tabiî? Niye hayır? İnsan kendine biraz da eğlence çıkarmalı, öldürmekten özellikle zevk almazdı, ama vicdanını da rahatsız etmezdi. Herşeyden daha çok sevdiği aptallarla alay etmekti.

Her zaman kendilerini en akıllı zannederler!

Curley hâlâ titriyordu heyecanla, korkuyla, acıyla, takdirler ve tanrı bilir daha nelerle. Başka hiç bir şeyden konuşmuyordu. Bizi gazeteleri takip etmeye zorladı. Sansasyonel bir macera olacaktı. Bize bile daha fazla bilgi vermedi. Hâlâ korkuyordu ve ipnotizeydi. 'Gözleri' diye bağırdı defalarca. 'Taş oluyormuşum gibi hissettim kendimi.'

'Ama onunla gece karşılaşmıştın.'

'Farketmez. Kömür gibi parlıyorlardı. Kıvılcımlar çıkarıyorlardı!'

'Belki sana öyle geldi, onun kaatil olduğunu bildiğinden!'

'Hayır! O gözleri unutmayacağım. Ölene kadar beni kovalayacaklar.' Tüyleri ürperdi.

'Gerçekten öyle mi düşünüyorsun, Curley'dedi. Mona, 'bir katilin gözleri herkesten daha mı değişik?'

'Niye olmasın?'dedi Curley. 'Onların herşeyi daha değişik. Niye gözleri olmasın? Kişilik değişince gözlerin de değişmeyeceğini mi sanıyorsunuz? Onların hepsinin 'değişik kişilikleri' var. Yani, kendileri değiller. Fazla - veya az bir şeyler. Hangisi olduğunu bilmiyorum. Başka bir tohumdan onlar, bütün söyleyebileceğim bu. Önceden bana, kendisinin kim olduğunu anladığımı farkettiğini söyledi. Başka bir dünyadan tit-

reşimler almak gibi bir şeydi. Sesi bildiğim bütün insan seslerinden değişikti. Elimi sıktığı zaman elektrik akımı tutmuşum gibi oldu. Şoke oldum, bunu söyleyebilirim, fizikî bir şok yani. Ondan kaçabilirdim, ama sonra, gözler beni her zaman takip ederdi. Kımıldayamıyordum, parmağımı bile oynatamıyordum. Şimdi anlamaya başladım insanların Şeytan'dan bahsederken ne demek istediklerini. Tuhaf bir kokusu vardı - söylemiş miydim? Kükürt veya benzeri değil. Konsantre edilmiş asid gibi bir şey daha çok. Belki daha önce kimyasal maddelerle uğraşmıştı. Ama öyle olduğunu sanmıyorum. Kanına olan bir şeydi bu.'

'Onu tekrar görürsen tanıyabilir misin?'

Burada Curley sustu, beni hayrete düşürerek. Şaşırmış gibiydi.

'Erkekçe' diye cevap verdi ve büyük bir tereddütle 'sanmıyorum. Kişiliği o kadar kuvvetli ki, kendisini bir insanın gözünden sildirecek kadar. İnanılmaz mı geliyor? Başka şekilde anlatayım. (Burada gerçekten şaşırmıştım. Curley adamakıllı ilerlemişti) Aziz Francis'in bu gece bu odaya geldiğini düşünelim. Sizinle konuştuğunu düşünelim. Yarın veya ertesi gün onun neye benzediğini hatırlayabilir misiniz? Onun varlığı, yüzünü tamamen silecek kadar heyecanlandırıcı olmaz mı? Belki hiç bir zaman böyle bir ihtimalin olabileceği size öğretilmedi. Bana öğretildi, çünkü ben böyle görüşü olan bir kadın tanımıştım. Çocuktum o zamanlar ama kadın adamla olan maceralarını anlatırken adamın yüzündeki ifadeyi hatırlıyorum. Kadının fizikten başka şeyler de gördüğünü biliyordum. Birisi size yukardan gelirse kendisi ile birlikte kutsal bir şey getirir - ve bu da körlüktür. Mühim değil, bana işte böyle geliyor. Cellât bana benzeri bir his verdi, yalnızca onun yukardan gelmediğini biliyorum. Nereden gelmiş olursa olsun, herşeyiyle gelmişti. Bunu hissedebilirdiniz. Ve korkutucuydu. Tekrar sustu, yüzü aydınlandı. 'Dinle, sendin beni Dostoievski'yi okumaya zorlayan. O zaman ne demek olduğunu bilirsin, daha çok acı veren bir şeytanın dünyasına sürüklenmenin ne demek olduğunu. Karakterlerinden bazıları bizim tamamen bilgimiz dışında bir dün-

yada yaşarmışcasına konuşurlar ve hareket ederler. Cehennem diyemem oraya. Daha da korkunç. Daha kompleks, daha hilekâr cehennemden. Fiziki hiçbir şey onu anlatamaz. Hareketlerinden onu hissedersiniz. Herşeye karşı önceden tahmin edilemeyecek bir yaklaşmaları vardı. Onlar hakkında yazana kadar, onun karakterleri gibi düşünen kimseler olduğunu bilmiyorduk. Ve bu bana hatırlatıı ki - ona göre suçlu, deli, aziz arasında fazla fark yok değil mi? Bunu nasıl buluyorsunuz? Dostoievski, hepsinin aynı maddeden mi olduğunu söylemek istemişti? Şeytan nedir ve kutsal nedir? Belki siz biliyorsunuz. Ben bilmiyorum.'

'Curley beni gerçekten şaşırtıyorsun dedim. 'Ciddi söylüyorum.'

'Benim çok değiştiğimi düşünüyorsun!'

'Değişmek mi? Hayır, o kadar uzun değil, ama gerçekten çok olgunlaşmışsın!'

'Ne olacaktı ki başka, ömrün boyunca çocuk kalmazsın.'

'Doğru. Bana dürüst cevap ver, Curley, eğer kaçabilse, bir suçlunun hayatını devam ettirmeyi deneyebilir miydin?'

'Muhtemelen' diye cevap verdi, başını biraz eğerek.

'Tehlikeyi seviyorsun, değil mi?'

Başı ile doğruladı.

'Fazla vicdanlı da değilsin ayrıca, öteki adam istediğini elde ederse?'

'Sanmıyorum.' Güldü. Yamuk bir tebessümdü bu.

'Ve hâlâ üvey babadan nefret ediyorsun?

Cevap beklemeden ekledim: 'Onu öldürmeye yetecek kadar, eğer kaçabileceksen?'

'Doğru!' dedi Curley. 'Onu köpek gibi öldürürüm.'

'Niye? Niye olduğunu biliyor musun? Düşün, hemen cevap verme.'

'Düşünmeme gerek yok' diye bağırdı. 'Biliyorum. Onu öldürürüm çünkü annemin aşkını çaldı. Bu kadar basit.'

'Bu sana biraz saçma gelmiyor mu?'

'Öyle olsa bile metelik vermem. Gerçek budur. Bunu unu-

tamam, daha çoğu, onu hiçbir zaman affetmeyeceğim. İşte bir suçlu size, eğer bilmek istiyorsanız.'

'Belki sen haklısın, Curley, ama kanun onu öyle kabul etmiyor.'

'Kanunu kim ipliyor? Ayrıca, başka kanunlar da var ve çok daha önemli. Kanunî prensiplerle yaşamıyoruz.'

'Haklısın sen!'

'Dünyaya bir hizmet yapacağım' diye nefretle devam etti. 'Onun ölümü atmosferi temizleyecek. Kimseye faydası olmayan bir adam. Hiç olmadı. O ve benzeri olanları öldürdüğüm için mükâfatlandırılmalıyım. Eğer zeki bir cemiyetimiz varsa, mükâfatlandırılmalıyım. Edebiyatta böyle suçlar işleyenlere kahraman olarak bakılıyor. Kitaplar herşeyden çok hayatın parçasıdır. Eğer yazarlar böyle düşünüyorlarsa, ben veya başkası niçin böyle düşünmesin? Benim şikâyet sebebim gerçek, hayali değil'

'Bundan emin misin Curley?' Mona'ydı konuşan.

'Tamamen' dedi.

'Ama sen eğer bir kitaptaki kahraman olsaydın'dedi Mona, 'mühim olan sana ne olduğuydu, üvey babana değil. Babasını öldüren bir adam - kitapta - yalnız bu nedenle kahraman olmaz. Önemli olan onun hareketlerdir, sorunlara karşı çıkışı - ve çözüşü. Herkes suç işleyebilir ama bazı suçlar öylesine aptaldırlar ki işleyen suçludan daha başka türlü bir şey olur. Ne demek istediğimi anlıyor musun?'

'Seni tamamen anladım'dedi Curley,' ama bütün bu incelik ve karışıklıklar beni hiç ilgilendirmez. Bu edebiyattır! Size dürüstçe söylüyorum ki ondan korkunç derecede nefret ediyorum, ki onu en küçük bir pişmanlık duymadan öldürebilirim, eğer kaçabileceksem.

'Daha şimdiden büyük bir fark görüyorum.' diye başladı Mona.

'Ne demek istiyorsun?' diye atıldı.

'Seninle bir kitabın kahramanı arasında.'

' Ben kahraman olmak istemiyorum!'

'Biliyorum' dedi Mona yumuşakça, ama bir insan olarak kalmak istiyorsun değil mi? Böyle düşünmeye devam edersen, kimbilir, belki bir gün istediğine erişebilirsin. Sonra ne olacak?'

'O zaman mesut olacağım. Hayır, tam mesut değil, ama sıkıntımı hafifletmiş.'

'Ortadan kalktığı için mi?'

'Hayır! Onu ben öldürdüğüm için. Tahrik olduğumu hissettim. 'Bak, Curley,' Mona anlatamadı. Onun ne demek istediğini anladım ben. Şunu demek istedi - Suç işleyen bir suçluyla aynı suçu işleyen bir kitap kahramanı arasındaki fark, ikincinin o suçu işledikten sonra kurtulup kurtulmamasını düşünmemesidir. Sonradan başına neler geleceği onu hiç ilgilendirmez. Amacına ulaşmalıdır, o kadar.'

'Bu da ispat eder ki' dedi Curley, 'Ben hiç bir zaman kahraman olamayacağım.'

'Kimse senin kahraman olmanı istemiyor. Ama eğer ikisi arasındaki mesafeyi anlayabildiysen bu kadar nefret ettiğin adamdan fazla farkın olmadığını göreceksin.'

'Bu doğru bile olsa vız gelir!'

'O halde keselim. Olması muhtemel şeyler; o rahat bir şekilde ölecek, sen ise Califomiya'da bir hapishanede ömrünü bitireceksin.'

'Belki başka türlü olur - nereden biliyorsun?'

'Belki. Ve belki de olmaz.'

Curley o gece gitmeden önce bizi şoke eden bir haber verdi. Tony Maurer, dedi, intihar etmiş. Arkadaşlarına verdiği bir parti sırasında kendini banyoda asmış. Onu yüzünde alaycı bir tebessüm ve dudaklarının arasında pipo ile bulmuşlar. Kimse tam manasıyla niye intihar ettiğini bilmiyordu. Hiçbir zaman parasız kalmamıştı ve deli gibi aşıktı beraber yaşadığı kıza - Cava'lı bir kızdı. Bazıları fazla can sıkıntısından yaptığını söylediler. Eğer öyleyse, karakterine uymuştu.

Haberler beni çok etkiledi. Tony Maurer'i daha yakından ta-

nımamış olmamın ne büyük bir şanssızlık olduğunu düşünüyordum. Benim arkadaş demekle iftihar edeceğim bir insandı. Ama ben fazla ileri gidemeyecek kadar utangaçtım ve o da benim ihityacımı farketmeyecek kadar bıkkındı. Onun varlığında kendimi her zaman biraz rahatsız hissetmiştim. Öğrenci gibi, olur böylesi. Benim yapmak istediğim her şeyi o çoktan yapmıştı. Belki başka bir şeydi beni ona farkında olmadan çeken: Onun Alman kanı. Hayatımda ilk defa bana tanıdığım diğer Almanları hatırlatmayan bir Alman tanımaktan zevk almıştım. Gerçek ise, tam bir Alman değildi Kozmopolitti. Spengler'in çok iyi tanımladığı o 'eski şehir adam' tipinin mükemmel bir örneğiydi. Kökleri Alman, toprağı Alman kanı. Alman geleneklerinin içinde değildi, ama Mısır'ın, Yunanistan'ı, Romanın, Çin'i, Hindistan'ın eski şehir adamı'nı ayıran bitiş noktalarındaydı. Köksüzdü ve 'evde' heryerde-yani kültür ve medeniyetin olduğu. Gayet rahat İtalyan, Fransız, Macar veya Romen saflarında da bizimmiş gibi çarpışabilirdi.

Bir kahramanlık anlayışı vardı ama vatanperver değildi. Hiç şüphesiz altı ay geçirmişti (yanlışlıkla) bir Fransız hapishanesinde - ve zevk almıştı. Fransızları Almanlardan çok severdi - veya Amerikalılardan. İyi sohbeti severdi, buydu işte.

Bu insanda bulunan bütün bu özellikler, neşeli, nazik, çok bilgili, çok toleranslı ve affeden bir kişi olması, onu bana sevdirmişti. Arkadaşlarımdan hiçbirinde bu kaliteler yoktu. Daha iyi veya daha kötü özellikleri vardı, benim çok aşina olduğum. Çok fazla benim gibiydiler au fond, arkadaşlarım. Bütün ömrüm boyunca aradım ve hâlâ arıyorum, maalesef, benden tamamen değişik olan arkadaşlar. Ne zaman bir tane bulmayı başarsam aynı zamanda ilişkiyi kuracak gerekli cazibe yok. Bu kişilerin hepsi hiç bir zaman 'potansiyel' arkadaştan öteye gidemediler.

Ne ise, o gece rüya gördüm. Bitmez tükenmez bir rüya, daha önce söylediğim gibi ve saçları diken diken eden firarlarla dolu. Rüyada Cellât ile Tony Maurer kişiliklerini de-

ğiştirmişlerdi. Esrarengiz bir şekilde bende onlarla beraberdim, veya onunla, çünkü bazen benim bu esrarengiz ve şaşırtıcı müttefikim iki ayrı kişiliğe ayrılabiliyordu, hiç bir zaman tam Tony Maurer veya Cellât olmadan, ama her zaman ikisinin birleşimi, ayrıldığı zaman dahi. Bu şekilde çift taraflı oyun beni büyük acılar içinde bırakmaya yeterliydi, çünkü hiç bir zaman o veya onların bana karşı mı, yoksa benimle beraber mi olduklarına emin değildim.

Bu rahatsız edici rüyanın esası şimdiye kadar hiç gitmediğim acaip bir şehirde yapmak istediğimiz bir işe dayanıyordu, Sioux Falls, Tonopah veya Ludlow gibi uzak bir şehirde. Yardakçı rolü oynadım, en rahatsız edici rol, her zaman teşhir edildiğim, her zaman güç sırada terkedildiğim için. Defalarca bana baskı yapılmıştı ki, bir yanlış adım, bir küçük hata, ve ben kıyma haline gelecektim. Talimatlar her zaman değiştirilmişti, her zaman öyle bir kodla veriliyordu ki çözmem saatler alıyordu. Tabiî iş hiçbir zaman başarılamadı. Devamlı kaçıyorduk, bir yerden bir yere sürüklüyorduk, serseri kurşun gibi dolaşıyorduk. Saklanmaya mecbur edildiğimiz zaman – mağaralarda, mahzenlerde, batalıklarda, maden ocaklarında – kâğıt oynuyor veya zar atıyorduk. İddialar her zaman büyük meblağlardı. Birbirimize I.O.U. lar la ödüyorduk, veya banka soygunu sırasında kaldırdığımız paradan. Kasap – Maurer monokl takıyordu, halk içinde dahi, bütün ricalarına rağmen. Dili hırsız argosu ile Oxford küfürleri karışmıydı. En dolambaçlı, karışık durumları anlatırken dahi üzerine aldığı korkulu bir işte konudan ayrılmak gibi kötü bir huyu vardı, sonu ucu bucağı belli olmayan hikâyeler anlatırdı. Onu takip etmek işkence çekmek gibiydi. Sonunda üçümüz birden sıkıştırıldık, paket edildik daha doğrusu, dar bir patikada (Uzak Batı gibi geldi) bir grup köylü tarafından. Derhal öldürüldük, yabani domuz gibi vurulduk. Yaşadığımı ancak uyanınca anladım. O zaman bile zor inandım. Zaten altına kaçırmıştım.

Rüyanın özeti buydu. Bu hammaddeyi bir kovalamaca hikâyesi halinde özetlemeye çalıştım, dikkatli bir konu ve belli bir yerde. İnsan avı kısmını çok iyi hatırladım, sanırım, fakat rüyanın dalgalı, fantastik, heyecanlı olan oraya gidiş ve olay anlaşılabilir hikâye haline gelmeyi reddettiler. İki işi yapmak isterken hiç birini yapamamıştım. Herşeye rağmen, cesur bir hareketti ve bana daha başka hayalı hikâyelerle uğraşma cesareti verdi. Belki başarabilirdim, bu son özelliğimle, ancak O'Mara'dan kuzey Carolina'da kendisine katılmamız için bizi sıkıştıran bir telgraf almasaydım, başka bir büyük mülkte oturmak için faaliyet. Her zamanki gibi, büyük bir işle uğraştığını bize açıklıyordu: 'onlar'ın bana ihtiyacı vardı sonuç olarak.

Ona derhal telgraf çekip tren paramızı göndermesini ve maaşımın ne olacağını bildirmesini yazdım. Aldığım cevap şöyleydi: 'Merak etme herşey mükemmel yol parasını borç al.'

Mona derhal en kötü şeyden şüphelendi. Tam ona göreydi, diye düşündü, anlamsız, tarafsız ve hiç güvenilmez. Onun bize telgraf çekmesi yalnızlıktan başka bir şeyden değildi.

Onu insiyaki olarak, kendimi öylesine bir heves noktasına çıkardım ki, bütün işin balon olduğunu hissetmeme rağmen, artık vazgeçemezdim.

'Pek' dedi 'o, parayı nereden alacağız?'

Kazık gibi kaldım. Sadece bir dakika için. Birden parlak bir fikir buldum. 'Para? Niye, geçen gün dükkânda tanıştığın küçük seviciden olmasın, hatırladın mı? Parfümcü kız. Oradan işte.'

'Ahlâksız!' İlk reaksiyonu bu oldu.

'Hadi, hadi' dedim, 'Sana muhtemelen ondan istediğin için hayır dua eder.'

İddia etmeye devam etti ki bu imkânsızdı, ama belliydi ki teklifi kafasının içinde döndürdüğü. Sabahla beraber, emindim değişik bir tutum gösterecekti.

'Sana bir şey söyliyeceğim' dedim: 'konuyu kapatmak için, 'bir yere gidelim bu gece, ne dersin? Komik bir şey seyredelim.

Mükemmel bir fikir olarak buldu. Dışarıda yedik, iyi bir oyun bulduk –Palace'ta– ve eve gülmekten çatlayacak halde döndük. O kadar çok gülmüştük ki uyumamız saatler aldı.

Ertesi sabah, önceden tahmin ettiğim gibi, küçük sevici arkadaşını görmeye gitmişti. Elli dolara tokat atması zor olmamıştı. Zor olan kızı ekmesi olmuştu.

Tren yerine otostopla gitmemizi teklif ettim. Bu sayede dönüş için bir şeyler kalacaktı. 'O, Mara hiç belli olmaz. Her şey hayal olabilir.'

'Dün başka türlü konuştun' dedim ona.

'Biliyorum, fakat şimdi bugün. Ben tedbirli oynarım.'

Yeteri kadar uysallaşmıştı. Muhtemelen otostopla daha çok yer göreceğimiz fikrine katıldı. Ayrıca, insan yanında kadınla her zaman daha kolay alınırdı vasıtalara.

Ev sahibemiz biraz şaşırmıştı kararımızın bu kadar ani olmasına ama ben bir kitap yazmakla görevlendirildiğimi izah edince iyi karşıladı ve başarılar diledi.

'Ne gibi bir kitap?' diye sordu, elini sıkarken ayrılışta.

'Cheroke kızılderilileri hakkında' dedim, kapıyı çabucak arkamızdan kaparken.

Kolay vasıtalar bulduk ama benim eğlenmeme karşılık Mona hayal kırıklığından başka bir şey göstermedi. Harper's Ferry'e geldiğimiz zaman tamamen nefret etmişti manzaradan, kasabalardan, tanıştığımız insanlardan, yemeklerden ve herşeyden.

Harper's Ferry'e geldiğimiz zaman akşamüstü olmuştu. Üç eyalete birden bakan bir kayanın üzerine oturduk. Altımızda Shenandoah ve Potomac, burada kaderiyle karşılaşması gerçeğinden başka bir nedeni olmasa dahi. Mona, ise, buranın tarihi durumuyla hiç enterese olmamıştı. Manzaranın muhteşemliğine gelince bunu reddedememişti. Ama onu kederlendirmişti. Gerçeği söylemek gerekirse, bende aynı şeyi hissetmiştim, ama başka nedenlerle. Ayrılıp gidebilmem imkânsızdı. Çok fazla şey olmuştu burada, insanın özel üzün-

tüleri içine girmesine izin verilen. Nemli gözlerle Thomas Jefferson'un bu özel nokta için ne dediğini okudum. Kelimeler bir kayanın üzerine yapıştırılmış levhaya kazınmıştı. Jefferson'un kelimelerinde yücelik vardı. Ama John Brown ve onun sadık takipçilerinin hareketinde daha da çok yücelik vardı. 'Amerika'da hiçbir insan', demişti. Thoreau, 'insan yapısının değeri için bu derece ısrarlı mücadele etmemişti, bilerek kendisinin her insanla eşit olduğunu ve bütün hükümetini.' Bir fanatik-? Muhtemelen. Doğru bir adam hariç kim Amerika'nın kuvvetli ve muhafazakâr bir hükümetlerle devirmeyi planlıyabilirdi, bir avuç adamla? Yaşasın John Brown! En yüksek şan senin olsun! 'Ben Altın Kanun ve Egemenlik Deklarasyonu'na inanırım. Bana göre ikisi de aynıdır. Bütün bir neslin dünyanın yüzünden geçmesi daha iyi-erkekler, kadınlar ve çocuklar-vahşi bir ölümle, içlerinden birisinin bu ülkeye düşmesinden daha iyi.' (John Brown'ın 1875 yılındaki sözleri.) Unutmayalım ki Harper's Ferry kasabasına hakim olan hürriyetçilerin sayısı yalnız yirmiyediydi, onyedisi beyaz olan. 'Haklı olan birkaç adam ve haklı olduklarını bilen, bir kralı devirebilirler,' demişti John Brown. Alleghanies'deki yirmi adamla esir satıcılığını iki yıl içinde ortadan kaldırabileceğine emindi. 'Kim onları serbest bırakır, kendileri atmalılar yumruğu.' Burada John Brown çok dar kafalı oluyordu. Bir fanatik? Muhtemelden daha fazla. Bunu söyleyen tip: 'Bir insan zamanı gelince ölür ve korkan bir adam hiç doğmamıştır.' Eğer tam bir fanatikse bile tek olan birisiydi. Bu bir fanatiğin dili mi? – 'Hiç kimsenin benim intikam için hareket ettiğim söylemesine müsaade etmeyin. İddia ediyorum hiç kimsenin kendinden intikam almasına hakkı yoktur. Bu benim kalbime girmeyecek bir histir. Ne yaptımsa, insan hürriyeti için yaptım ve çünkü onu çok önemli bulduğum için.'

Uzlaşma onun yaradılışında yoktu. Özür dilemedi. O fazla hayal kuran bir insandı. Ve büyük bir hayaldi onun 'deli' hareketlerine ilham veren. Eğer John Brown idareyi ele alabilseydi esirler bugün gerçekten serbest olacaklardı--yalnız

siyah esirler değil ama beyaz esirler ve esirlerin esirleri, yani, makinenin esirleri.

Esas alaylı şey şu ki büyük hürriyetçi feci bir sonla karşılaştı düşman hakkında karşı koyulamayan tahminleri yüzünden. (Onun gerçek deliliğinin yattığı yer burası!) Kırk gün zincirlerle bağlı kaldıktan sonra, mahkeme salonunun ortasında kan içinde, parça parça elbiseleriyle yattığı alaylı duruşmadan sonra, darağacına gitti, başı dik, gözleri bağlı durarak, bekleyerek, bekleyerek (her ne kadar onun istediği tek şey çabucak bitirilmesiydi), Virgina'nin gösterişli subayları bitmez tükenmez ve eşekçe resmi geçit törenleri yaparken.

Ona sona doğru yazıp, nasıl yardım edebileceklerini soranlara, John Brown cevap verdi: 'Lütfen yılda elli sent gönderin North Elba, New York'taki karıma.' Darağacına giderken bütün arkadaşlarının ellerini sıktı, hepsine birer çeyrek vererek hayır duasıyla birlikte. İşte büyük hürriyetçi kendisini yaratan'la tanışmaya bu şekilde gitti...

Güneye açılan kapı Harper's Ferry'dir. Güneye Old Dominion yoluyla girersiniz. John Brown Old Dominion'a ebedi hayata geçmek için girdi. 'İnsan yapısında hiç bir üstün kabul etmiyorum,'dedi o. Şeref; Şan senin olsun!

Onun devrinde yaşayanlardan birisi, onun kadar meşhur kendi yolunda, John Brown için dedi ki: 'Emsalleri tarafından kurtarılamazdı, çünkü onun emsalleri yoktu.' Amin! Alleluia! Ve ruhu ilerlemeye devam etsin!

XIV. Bölüm

Şimdi 'Yedi Büyük Neşeler'i söyleyeceğim. Tekrar kısmı bu:

Çıkın hepiniz çölden Ve zafer sizin olsun, Baba, Oğul ve Kudüs'ün ruhu Sonsuzluk boyunca.

Bunu sık sık söyleyeceğiz Güney'in tuzlu sinesinde yılanlar gibi kıvranırken...

Asheville. Thomas Wolfe, burada doğmuş olan, muhtemelen Look Homeward, Angel'ı besteliyordu biz girerken. Thomas Wolfe'u duymamıştım bile. Şanssızlık, çünkü Asheville'e başka gözle bakabilirdim. Asheville için kim ne derse desin, yerleşme bir şaheser. Great Smoki'lerin tam ortasında. Tarihi Cherokoe toprakları. Cheroke'lere göre cennet olmalı. Hâlâ bir cennet, eğer açık vicdanla seyredebilirseniz.

O'Mara oradaydı bizi cennete sokmak için. Ancak bir kere daha, çok geç kalmıştık. İşler kötü gitmeye başlamıştı. Mülk sahibi olmamız uçup gitmişti. Beni bekleyen iş kalmamıştı. Hiç bir çeşit iş yok. Gerçeği söylemek gerekirse, kendimi rahatlamış hissettim. O'Mara'nın bir kenara biraz para koyduğunu öğrenince, bizi birkaç hafta yaşatacak kadar, burada biraz kalıp yazı yazmaya karar verdim. Tek engel Mona'ydı. Güney ona hitap etmemişti. Her şeye rağmen onun kendini alıştıracağını ümit ediyordum. Herşeyden sonra, New York dışına çok az çıkmıştı.

O'Mara'ya göre, süresiz olarak kullanabileceğimiz bekçilerin müştemilâtı vardı, bedava, eğer yeri seversek. İdeal bir yer, diye düşünmüştü, benim yazmam için. Kasabadan biraz uzakta, tepelerdeydi. Bizim derhal oraya gitmemize çok istekli görünüyordu.

Tepenin yamaçlarına vardığımız zaman akşam oldmuştu, müştemilâtın anahtarlarını alacağımız yere fazla iri yarı bir aptalın yardımıyla katır sırtında yukarı çıktık, zifiri karanlık için-

de. Yalnız Mona ve ben. Yavaş yavaş ve zorluklarla yukarı çıkarken arkamızda dağdaki nehrin akarken kükremelerini dinledik. Öylesine karanlıktı ki insan önündeki elini göremiyordu. Müştemilâtın bulunduğu açık yere çıkmamız bir saat aldı. Çıkar çıkmaz da sinek ve sivrisineklerin hücumlarına uğradık. Aptal, sinir edici, hantal arkadaşımız ağzını hiç açmayan, kapıyı ittik ve feneri çatıdan sarkan bir ipe bağladı. Tabiî ki burası yıllardır kullanılmıyordu. Sadece pis değildi, fareler, örümcekler ve her çeşit iğrenç mahlûklarla sık sık rahatsız edilmişti.

Yan yana duran iki portatif karyolaya uzandık; aptal ayak ucumuzda yerde yattı. Üstümüzde uçan yarasaların çıkardığı rahatsız sesin farkındaydım. Sinekler ve sivrisinekler, istilâmızdan rahatsız olmuşlardı, bize acımasız bir şekilde saldırdılar.

Her şeye rağmen, her nasılsa, uyumayı başardık.

Gözlerimi yeni kapatmışım gibi geldi Mona'nın kolumu tuttuğunu farkettiğim zaman.

'Ne var?' diye homurdandım.

Üzerime eğildi ve kulağıma fısıldadı.

'Saçma' dedim, 'muhtemeler rüya görüyorsun.'

Tekrar uyumaya çalıştım ama kısa süre sonra tekrar kolumu tuttuğunu farkettim.

'O' diye fısıldadı, 'eminim. Bacağını elliyor.'

Kalktım, bir kibrit yaktım ve aptala dikkatle baktım, yan tarafına dönmüş yatıyordu, gözleri kapalı, sopa gibi hareketsiz.

'Hayal kuruyorsun' dedim, 'leş gibi uyuyor.'

Ama dikkatle olmanın daha iyi olacağını düşündüm. Bunun gibi gerizekâlı bir ahmakta hayvani bir kuvvet olurdu. Bir kibrit daha yaktım ve etrafıma çabuk bakış attım. Eğer aptal iyice kontrolden çıkarsa silah olarak kullanabileceğim bir şey var mıydı?

Sabahın köründe hepimiz uyanmıştık ve deli gibi kaşınıyorduk. Sıcak daha şimdiden boğucuydu. Çocuğu bir kova su getirmesi için gönderdik, çabucak giyindik ve vakit geçirmeden buradan ayrılmaya karar verdik. Ahmağın top-

lanmasını beklerken burayı biraz daha yakından inceledik. Müştemilât ağaçlar ve çalılar tarafından tamamen örtülmüştü. En ufak bir manzara yoktu. Yalnız akan suyun sesi ve kuşların anormal bağırmalarından başka. Keçi yoluna hakaret ederken O'Mara'nın son sözleri hatırıma geldi – 'Sizin için ideal yer... ideal bir inziva köşesi!'

İnişte, gene katır sırtında, ne kadar dar yerlerden geçtiğimizi görerek ürperdik. Bir küçük kayma ve işimiz bitikti. Fazla gitmeden indik ve yürümeye başladık. Bu şekilde bile yürürken kaymamak için çok dikkat ettik. Bayağı korkuluydu.

Aşağıya inince ailenin bütün fertlerine tanıştırıldık. Bir düzineden fazla çocuk koşuşuyordu, çoğu yarı çıplak. Onlarla birlikte kahvaltı edip edemiyeceğimizi sorduk. Beklememiz söylendi, hazır olunca bizi çağıracaklardı. Merdivenlere oturduk ve asık suratla bekledik. Şimdi–henüz saat yedi olmamıştı – dayanılmaz bir sıcak vardı.

Bizi içeri çağırdıkları zaman bütün aileyi masanın etrafında toplanmış bulduk. Bir an gözlerime inanamadım; yemeklerin üstünde duran bütün bu siyah noktalar hakikaten sinekler miydi? Masanın her iki ucunda iki genç ayakta duruyor ve ellerindeki kirli havlularla sinekleri kovalıyorlardı. Hep beraber oturduk, ve sinekler yerleştiler kulaklarımıza, gözlerimize, burnumuza, saçlarımıza ve dişlerimize. Bir süre sessiz oturduk muhterem yaşlı adam duayı okurken.

Mary'nin karşılaştığı ilk nimet
Birinin duasıydı,
Düşünmek küçük İsa'sının
Tanrı'nın tek oğlu olduğunu.
Tanrı'nın tek oğlu olduğunu.

Ziyafet şaheserdi – mısır döğmesi, tuzlu domuz ve yumurta, mısır ekmeği, kahve, jambon, börek, pişmiş armut. Hepsi adam başına yirmibeş sent. Sinekler için ekstra para alınmaz.

O'Mara bizim bu kadar çabuk döndüğümüze biraz şaşırmıştı. 'Hiç aklınız yok mu' dedi asık suratla.

'Bilirsin sineklerden nefret ederim' söyleyebildiğim tek şey oldu.

Şansımız yaver gidiyordu, o akşam daha yeni açılmış olan bir lokantaya gittik. Asheville'de. Sahibi, Bay Rawlins, öğretmenlik yapmıştı. Anlamadığım bir sebepten bize hemen ısındı. Ayrılırken çok az bir paraya kiralık odaları olan bir karı kocaya götürmemiz üzere mektup verdi. Bir haftalık kirayı peşin ödedik ve ertesi gün Bay Rawlins'in bedava yemek teklifini reddedemedik.

Bu andan sonra O'Mara'yı hemen hemen hiç görmedik. Hiç tartışmadık. Ayrı yollara gidiyorduk hepsi bu kadar.

Bay Rawlins'ten bir daktilo ödünç aldım, 'harflerle uğraşan bir adam'ın yardımına koşmada çok göz yaşartıcı istek gösteren. Emin olmak için ona yazdığım kitapların listesini verdim, fikir halinde olan en büyük eserimin adını da. Onun küçük samimi restoranında iyi atmosfer içinde yemek yedik. Ara sıra göğüs cebime iyi bir cins puro koydu veya evde yememiz için hazırladığı dondurmayı kabul etmemizi ısrarla istedi.

Rawlins bir lisede İngilizce profesörlüğü yapmıştı. Bu, onunla İngiliz yazarları üzerindeki kaliteli konuşmalarımızın sebebiydi. Ancak beni ona sevdiren en önemli, şey, eminim ki, İrlandalı yazarlara olan sevgimdi. Yeats, Synge, Lord Dunsany, Lady Gregory, O'Casey, Joyce'u, okumuş olmam, benim arkadaşlığımı nimet olarak kabul etmesine sebep olmuştu. Ölüyordu çalışmalarımı okumak için, ama ona göstermeyecek kadar da akıllıydım. Ayrıca, gerçekten gösterecek bir şey yoktu.

Oturma salonunda Batı Virgina'lı bir kereste tüccarıyla tanıştım, adı Mathews'du. İskoçyalıydı, ama gösterişli. Onun için büyük bir zevkti, samimi bir zevk, boş günlerinde güzel arabasıyla bize çevreyi dolaştırması. İyi yemek ve iyi şarabı seviyordu ve nerede bulunacağını biliyordu. Bir gün Chimney Rock'ta bize öyle bir yemek yedirdi ki gerçekten söylüyormuş şimdiye kadar sadece iki defa böylesine zevkli yemek yemiştim. Şunu da söylemeliyim ki Matthews, daha başlangıçta

bizim gerçek durumumuzu anlamıştı; arkadaşlığımızın başında şuna uymamızı söylemişti, onunla beraberken hiçbir zaman elimizi cebimize sokmayacaktık.

Onun hakkında yalnız bunları anlatmak belki adamı yanlış tarif etmek olacak. Zengin bir adam değildi, ayrıca bizim 'parazit' dediğimiz tiplerden de değildi. Duygulu çok akıllı bir şahısdı; kitaplar, müzik veya resim hakkında hiç bir şey bilmeyen. Ama hayatı biliyordu – ve tabiatı, hayvanlar özellikle, onun çok sevdiği şeylerdi. Zengin olmadığını söylemiştim. Eğer isteseydi çabucak milyoner olabilirdi. Ama zengin olma hırsı yoktu. O elindekiyle yetinen az bulunur, Amerikalılardan biriydi. Onunla birlikte olmak insanın kardeşiyle beraber olması gibiydi. Sık sık, akşamüstleri ön taraftaki balkonda oturup beş altı saat konuşurduk. Basit konuşmalar. Dinlendirici konuşmalar...

Ama yazılar... Her nedense gitmiyordu. Basit bir hikâyeyi bitirmek, çok da kötü olan, haftalar aldı. Sıcağında tesiri vardı muhtemelen. Güney de sıcak her şeye tesir ediyordu, linçler hariç. İki satır bile yazamadan elbiselerim terden sırılsıklam oluyordu. Pencereden oturup zincirli mahkûmları seyrediyordum – hepsi zenci – kazma kürekle çalışıyorlardı, çalışırken şarkı söylüyorlar, ter sırtlarında dere gibi akıyordu. Onlar ne kadar çok çalışırlarsa ben o kadar az güç sarfediyordum. Şarkıları kanıma işlemişti. Ama beni daha fazla rahatsız eden muhafızların bakışlarıydı; bu insan kanı içicilerinin yalnız yüzlerini bile seyretmek kanımı başıma sıçratıyordu.

Monotonluğu değiştirmek için ara sıra Mona'yla ben gezintiler yapıyorduk, herhangi bir yeri seçip, eski bir yeri, eski bir yer, otostopla gidebileceğimiz. Bu gezintileri vakit öldürmek için yapıyorduk çoğu zaman. (Güneyde zaman kurşun gibi ağır geçmek bilmiyordu.) Bazen ilk arabaya binerdik, nereye gittiğini düşünmeden. Böylece, bir gün Kuzey Carolina'ya doğru gitmekte olduğumuzu farkettik. Birden eski bir okul arkadaşımı hatırladım, ki son aldığım haberlere göre, Güney Carolina'da bir okulda müzik öğretmenliği yapıyordu. Onu ziyaret

etmemize karar verdim. Uzun bir yolculuktu, ve her zaman ki gibi, cebimizde bir sent bile yoktu. Emindim, herşeye rağmen, arkadaşımda güzel bir yemek yiyecektik.

Bu eski iyi arkadaşı görmeyeli rahat yirmi yıl olmuştu. Okulu bizden önce bırakmıştı, Almanya'ya gidip müzik okumak için. Konserler veren bir piyanist olmuştu, bütün Avrupa'yı gezmiş ve sonra Amerika'ya dönüp ufak bir kasaba okulunda öğretmenliği kabul etmişti. Ondan birkaç kart almıştım – sonra sessizlik. Hayal kurarken beni hatırlayıp hatırlamayacağını merak ettim. Yirmi yıl uzun bir süreydi.

Hergün, okuldan eve dönerken, onun evinde durup dinlerdim. Konser salonlarında sonradan duyduğum bütün eserleri çalardı ve bir virtüöz gibi çalardı (Benim genç aklıma göre.) Yapısı dikkat çekiciydi. Alnında doğuştan bir yumru vardı, büyüdükçe dikkati çeken, ve kısa bir boynuz gibi görünen. Çok iyi arkadaş olmuştuk. Bir yabancıya benzer ve yüksek sınıf bir Avrupalı'nın ana dili gibi İngilizce konuşurdu. Bunlara çoğu zaman giydiği çizgili pantalonları ve yumuşak siyah paltoyu da ekleyin. Almanca dersinde arkadaş olmuştuk. Almanca alıyordu, çok iyi bildiği, az ders çalışmak için. Öğretmen, güzel, oynak genç bir kadındı, espirili ve onun bayağı tuttuğu. Kadın ise ondan sıkılmış gibi görünüyordu. Ona sık sık iğneleyici sözler süylüyordu. Bir gün, yüksek sesle hazırlanmadan yaptığı mükemmel bir çeviriden sonra, niçin başka bir ders seçmediğini sordu. Yeni bir şey öğrenme arzusu yok muydu? v.s. v.s. Bizimki yüzünde muzip bir tebessümle, boş vakitlerinde yaptığı daha güzel şeyleri olduğunu söyledi.

'Öyle demek ha?' Ne gibi, meselâ?

'Müzik.'

'Demek öyle! Müzisyensin sen? Piyanist – veya belki bestekâr?'

'İkiside' dedi.

'Ve bu güne kadar ne besteledin?'

'Sonatlar, konçertolar, senfoniler, operalar... birkaç dört kişilik müzik.'

Sınıf kahkahalarla gülmeye başladı.

'Benim zannettiğimden daha da büyük bir dahiymişsin' dedi, gürültüler durduktan sonra.

Ders bitmeden önce çabucak yazıp katladığı bir notu elime sıkıştırdı. Okumama vakit kalmadan önce gelmem söylendi. Kâğıdı ona gösterdim. Okudu, kıpkırmızı oldu ve buruşturup çöp sepetine attı. Bütün yazılı olan şuydu: 'Sie ist wie eine Blume.'

Bu 'dahi'nin başka anlamlara da geldiğini düşündüm.'

Amerikan olan herşeyi nasıl küçük görüyordu, örneğin edebiyatımızdan nasıl nefret ediyordu, profesörlerle nasıl alay ediyordu, sınavın her çeşidinden nasıl tiksiniyordu!... Ama hepsinin üzerinde, evinde tattığı hürriyeti hatırladım ve ailesiyle kardeşlerinin kendisine gösterdiği saygıyı. Bütün okulda onun gibi birisi daha yoktu. Ondan ilk mektubu aldığım zaman ne kadar sevinmiştim, Heildelberg'ten atılmıştı. Tamamen kendi evindeydi, öyle yazıyordu, Almanlardan daha fazla Alman... Niye Amerika'da kalmıyordum? Niçin onun yanına gidip, iyi bir Alman şairi olmuyordum?

Tam düşünürken ne kadar acaip bir durum olacağını 'sizi hatırlamıyorum,' dediği takdirde, kasabaya girdiğimizi farkettim. Arkadaşımın dün doğu taraflarına bir geziye çıktığını öğrenmek için fazla vakit gerekmedi. Ne şans! Açlıktan ölüyordu, öğle yemeği saati bir hayli geçmişti. Büyük bir üzüntü içinde müdüreye çıktım, aptal ve ters huylu bir kadındı, Meksika'ya giderken yaptığımız bu büyük turun, – arabamız birkaç mil ötede bozulmuştu – uzun süredir görmediğim eski sevgili arkadaşıma merhaba demek için olduğunu anlattım. Devamlı asıldığım, başını ağrıttığım için, ona anlatmaya muvaffak oldum ki (telepatiyle) bir şeyler düşünmeyerek sonunda çay ve börek ısmarladı. Kasabanın sonuna kadar yürüdük, bacaklarımızı açmak için. Burada geri dönüş için arızalı bir Ford tarafından alındık. Şoför, eski bir askerdi ve biraz deli, aynı zamanda biraz şıktı – Güney'de herkes balık gibi içiyordu, kuzeye

gittiği hariç. Asheville'ye giden uzun yolda yaptığımız konuşmalar tamamen deli saçmasıydı. Zavallı şeytan yalnızca savaşta vuruşmakla kalmamış, yalnızca karısını en yakın arkadaşına kaptırmakla kalmamış, ayrıca çok fena kazalar geçirmişti. Daha da felâket olan, mutaassıp ve aptal olmasaydı ve o huysuz eşeklerden biriydi ki Güneyli oldukları zaman daha da huysuz olan. Konudan konuya çekirgeler gibi atladık, onu kendi dert ve sıkıntılarından başka hiç bir şey özellikle ilgilendirmiyordu. Asheville'ye yaklaştıkça daha da huysuzlaşmaya başlamıştı. Açıkça açıkladı ki bize ait olan hiçbir şeyi sevmemişti, konuşma şeklimiz dahil. Nihayet bizi Asheville'de bir sokakta bırakırken, sinir içindeydi.

Ona teşekkür etmek için ellerimizi uzattık ve fazla kelime sarfetmemek için – 'Allahaısmarladık!' dedik yalnızca.

'Allahaısmarladık mı' diye bağırdı. 'Bana para vermeyecek misiniz?

Ödemek mi? Hayretten donakalmıştım. Böyle bir şeyi kim işitmişti?

'Hiçbir şey ödemeden seyahati beklemiyordunuz herhalde? Aldığım yağdan ve benzinden ne haber?' Kavga etmeye hazır bir tavırla arabadan indi.

Çabuk ve büyük izahatlar vermem gerekiyordu. Bize inanmazmışçasına baktı, sonra kafasını salladı ve mırıldandı: 'Sizi görür görmez tahmin etmiştim...' Yeni aklına gelmiş gibi: 'Sizi hapse attırmayı bile düşünüyorum...' Sonra hiçbir zaman beklemediğim bir hadise oldu: Ağlamaya başladı. Onu rahatlatacak birkaç kelime söylemek için öne eğildim, kalbim tamamen erimişti. 'Çekil git buradan!' diye bağırdı. 'Defol!' Onu direksiyonun başında karmakarışık bıraktık, başı ellerinin arasında, gözyaşları içersinde.

'İsa aşkına bundan ne anladım?' dedim, biraz titreyerek.

'Şanslıydın sana bıçak çekmedi' dedi Mona. Bu olay onun Güneyliler hakkındaki fikirlerini sağlamlaştırmıştı – yani ne yapacakları kesinlikle belli olmamaları. Artık eve dönme zamanımız gelmişti, ona göre.

Ertesi gün, boş bakışlarla makinenin başına oturduğum zaman, güneşli Carolina'da ne kadar daha kalabileceğimizi düşündüm. Odamızın son parasını ödeyeli birkaç hafta geçmişti. Bay Rawlins'e yemeklerden olan borcumuzu ise düşünmek bile istemiyordum.

Ertesi gün, ama, hayretle karşıladığımız bir telgraf aldık Kronski'den. Karısı ile beraber yolda olduklarını ve bu akşamüstü bizi görebileceklerini bildiren. Havadan gelen para!

Çıkın hepiniz çölden
Ve zafer sizin olsun,
Baba, Oğul ve Kudüs'ün ruhu
Sonsuzluk boyunca.

Sorduğumuz ilk şey, duyulması kadar rezil, acaba bize verecek paraları olup olmadığıydı.

'Bu mu sizi yiyen yalnızca?' Kronski biraz parlak gözükmeye başlamıştı gözümüze. 'Kolay. Ne kadar istersiniz? Elli yeter mi?'

Birbirimize sevinçten sarıldık. 'Para' dedi – 'Niye bana telgraf çekmediniz?' Ve ikinci nefesinden sonra – 'Burayı gerçekten sevdiniz mi? Biraz korkuttu beni, gerçeği söylemem gerekirse. Burası zencilere göre bir memleket değil – Yahudilere de. Tüylerimi ürpertiyor...!'

Yemekten sonra ne yazdığımı öğrenmek istedi, herhangi bir şey satmış mıydım, v.s. v.s. Şüphelenmişti, öyle dedi, işlerimizin pek iyi gitmediğinden. 'Bu nedenle bu kadar çabuk düştük. Sizinle geçirecek otuz altı saattim var.' Bunu böyle bir tebessümle söyledi ki – beni bir dakika daha fazla çekemeyeceksiniz – dercesine.

Mona onlarla beraber dönmeye hazırdı, ama huysuz bir sebeple bir süre daha kalmamız için ısrar ettim. Bunun üzerinde bayağı sert tartıştık ama bir sonuca varmadı.

'Allah belâsını versin bunun şimdi,'dedi Kronski.

'Şimdi biz geldik ve siz bize nereleri göstereceksiniz, gitmeden önce?'

Hemen cevap verdim: 'Junaleska Gölü,' Niye söylediğimi bilmiyordum, birden ağzımdan fırlayıvermişti. Birden niye söylediğimi farkettim sonra. Waynesville'yi tekrar görmek istediğim için.

Ne zaman bu yerin yakınına gitsem – Waynesville – öyle birşey hissediyorum ki, sanki yerleşebilirim. Oranın nesi beni böyle yapıyor bilmiyorum, ama beni çekiyor,'

'Hiçbir zaman sen Güney'de yerleşemezsin,' dedi Kronski. Sen doğuştan New York'lusun. Dinle, niçin memleket içinde dolaşmayı bırakmayıp dış ülkelere gitmiyorsun? Senin için en ideal yer Fransa, bunu bilmiyor musun?

Mona gayet hararetle destekledi.

'Ona karşı mantıki konuşan tek adam sensin' dedi.

'Ben olsaydım' dedi Kronski, 'ben Rusya'yı seçerdim. Ama benim seyahat zevkim yok. New York'u o kadar kötü bulmuyorum, inanır mısın bana?' Sonra, her zamanki karakteristik şekliyle, ekledi: 'Bir işleri yoluna koysam ikinizi birden Avrupa'ya seyahate göndereceğim. Gayet ciddiyim. Defalarca bunu düşündüm. Burada bayatlıyorsunuz. Buraya ait değilsiniz, ikiniz de. Burası çok küçük, çok ufak tefek... Fazla sıkıcı, işte bu tam oturdu. Size gelince, Bay Miller, magazinler için yazdığın o aptalca şeyleri kes, duyuyor musun beni? Sen bunları yazacak adam değilsin. Sen kitaplar yazmalısın. Bir kitap yaz. Niye yazmıyorsun? Yapabilirsin...'

Ertesi gün Waynesville'ye ve Junaleska gölüne gittik. Her iki yerde onlar üzerinde hiç bir tesir bırakmadı.

'Komik' dedim, geriye dönerken, 'benim gibi bir adamın hayatının geri kalan günlerini böyle bir yerde geçirmesini gözlerinizin önüne getirmiyorsunuz – Waynesville'de meselâ. Niye? Neyi bu kadar fantastik geliyor size?'

'Buraya ait değilsin, ondan.'

'Demek değilim, ha?' Ben nereye aitim, sordum kendime. Fransa? Belki. Belki de hayır. Kırk milyon Fransız bir yudumda içilmek için çok fazlaydı. Neresi derlerse, Ispanya'yı tercih

ederdim. İnsiyaki olarak İspanyolları tutuyordum, Rusları tuttuğum gibi.

Her nasılsa konuşmalar beni tekrar ekonomik sorunları düşünmeme yol açtı. Bu her zaman bir kâbustu. Zayıf bir anımda kendimi New York'a dönmemizin daha iyi olup olmayacağını düşünürken buldum.

Ertesi gün, herşeye rağmen, değişik düşünüyordum. Kronski ve karısına kasabanın çıkışına kadar, hemen bir araba buldular, refakat ettik. Bir süre orada kalıp el salladık, sonra Mona'ya dönüp yüksek sesle mırıldandım: 'Bazen iyi bir herif, bu Kronski.'

'En iyi arkadaşın' dedi Mona flaş gibi çabucak.

Kronski'den aldığımız elli ile borçlarımızın bir kısmını ödedik, ve, Kronski'nin biz New York'a döndükten sonra biraz daha göndereceğine inanarak, yeni bir teşebbüste bulunduk. Yolundan tamamen sapıtmış bir güç sarfederek bir hikâye daha bitirdim. Bir başkasına başlamak istedim, ama ümitsizdi: Kafamda en ufak bir fikir yoktu. Böylece bunun yerine, tanıdığım herkese mektuplar yazdım, bana asistan olarak yer vermek isteyen müdür gibi olanlar dahil. O'Mara'yı da aradım, ama onu öylesine bir ümitsiz durumda buldum ki, paradan bahsedemedim.

Hiç şüphe yoktu, Güney bizi sıkmaya başlamıştı. Ev sahibi ve karısı rahat etmemiz için herşeyi yapıyorlardı; Bay Rawlins'de, bizi cesaretlendirmek için. Hiç birinden onlara hâlâ borçlu olduğumuz para hakkında en ufak bir kelime yoktu. Matthews ise, onun Batı Virginia'ya yaptığı geziler daha sıklaşmış ve daha uzun olmaya başlamıştı. Ayrıca, ondan borç filân isteyemezdik.

Sıcak, daha önce söylediğim gibi, gittikçe alçalan moralimizle yakından ilgiliydi. Bir sıcak vardır insanı ısıtır ve kuvvetlendirir ve bir başka sıcak vardır ki insanı zayıflatır, kuvvetini yıkar, cesaretini, hatta yaşama arzusunu bile. Kanımız çok kalında, diye düşündüm. Yerlilerin umumî duygusuzluğu

bize de geçiyordu. Bir boşlukta uyumak gibiydi. Kişi hiçbir zaman sanat kelimesini duyamazdı: Bu insanların sözlüklerinde yoktu. Bana öyle geliyordu ki Cherokee'er bile daha fazla sanat eseri meydana getirmişlerdi bu zavallıların şimdiye kadar yaptıklarından. İnsan yerlilerin yokluğunu hissediyordu, ayrıca kimin topraklarıydı, buralar. Kişi zencilerin çok tesir eden varlıklarını hissediyordu. Ağır, rahatsız edici bir varlık. 'Katran topuklu' zencilerin dediği gibi, muhakkak ki hiç bir zenciyi sevmiyordu. Fazlada bir şey değildi, aslında. Söylediğim gibi, bir boşluktu, sıcak için için yanan bir boşluk, eğer kişi hayal edebilirse böyle bir şeyi.

Boş sokaklarda dolaşmak beni uyuz ediyordu bazı zamanlar. Ana caddede yürümenin de eğlenceli bir tarafı yoktu.Her yanda gösterişli bir yerleşme göze çarpıyordu, ama için için insan sadece üzüntü ve terkedilmişlik hissediyordu. Çevrenin güzelliği sadece insanı iyice yıkmaya yarıyordu. Tanrı hiç şüphesiz buradaki insanlara başka türlü bir yaşantı vermişti. Yerliler Tanrı'ya çok daha yakındılar. Zenciler ise, işleri iyi gidebilirdi, eğer beyazlar şans verselerdi. Düşünmeye alışmıştım, hâlâ düşünüyorum, yerlilerle zenciler birleşip beyazları buralardan atamazlar mıydı eninde sonunda ve süt ve bal toprağı olan bir Cenneti yeniden kurmazlar mıydı? İşte böyle –

Mary'nin ilk karşılaştığı nimet
İki kişinin duasıydı
Düşünmek küçük İsa'nın
Bütün İncil'i okuyabileceğini
Bütün İncil'i okuduğunu.

Biraz iane damla damla aktı – Cep harçlığı, fazla değil! 'herkese' gönderdiğim mektupların sonucu. Kronski'den tek kelime yoktu, ama.

Birkaç hafta daha kaldık, Sonra tamamen cesaretimiz kırıldı, bir gece sabaha karşı kalkıp kaçmaya karar verdik. İki küçük el çantamız vardı. Uykusuz bir geceden sonra, güneşin ilk ışınları ile kalktık ve, bir elimde ayakkabılarım diğerinde

çantayla fare gibi dışarı çıktık. Bir araba gelene kadar birkaç mil yürüdük. Winston – Saem'e geldiğimiz zaman öğlen olmuştu, babama para için teleks çekmeye karar verdim. Parayı Durham'a göndermesini istedim, geceyi orada geçirmeyi plânlıyorduk.

Akşama doğru Durham'a girdik. Bir telgraf beni bekliyordu. Şu yazılıydı: 'Özür dilerim oğlum ama bankada bir centim bile yok.' Ağlamaklı oldum, bizim durumumuzun kötülüğüne değil ama, ihtiyarın böyle bir mesaj gönderirken kendini nasıl alçaltığına.

Yabancıya teşekkürler, öğlene doğru birer sandviçle kahve içtik. Artık tamamen bitmiştik, normalden çok daha fazla bitmiştik, tabiî, çünkü önümüzde bu mideyle gitmemiz gereken imkânsız bir yol vardı. Yolu tutmaktan başka yapacak hiçbir şey yoktu ve yaptık-otomatik olarak.

Ana yolda dururken, çok yorgun ve bir adım daha atamayacak halde, güneşin yarımış bir domates gibi batışını seyrederken, birden garip bir araba önümüde durdu ve neşeli bir ses duyuldu – 'Gelmek istiyor musunuz?' İki saat ötedeki bir kasabaya giden çiftciler. Adam Alabamalıydı. Tatlı, hayat dolu bir çifttiler, sanki dünyaya metelik vermeyen bir halleri vardı.

Yolda araba bozuldu, habire ama. İki saatte gideceğimize beş saatte gittik. Kaderimize vardığımız zaman, gecikmelere teşekkürler, iyi arkadaş olmuştuk. Kendimiz hakkında gerçeği anlattık, bütün gerçeği tam gerçeği, ve tam kalplerine girdi. Hiçbir zaman, hiçbir zaman unutmayacağım, iyi kadının eve girer girmez banyoyu sıcak suyla doldurmasını ve derhal yemek hazırlamasını. Banyodan çıktığımız zaman, onların bomozlarına sarınmıştık, masa hazırdı derhal oturduk nefis bir yemeğe; yumurta kırılmış kıymalı patates, sıcak pandispanya ekmeği ile kahve, şekerleme, meyva ve çörek. Uyuduğumuz zaman sabahın üçü olmuştu. İstekleri üzerine onların yatağında uyuduk, hiçbir şekilde sabah görene kadar düşünmediğimiz, iyi bakıcılarımız kendilerine arabadan getirdikleri koltukları birleştirerek yaptıkları yataklarda uyumuşlardı.

Öğleye doğru kalktığımız zaman, sıkı bir kahvaltı ettik, sonra adam bana evinin arkasındaki koca arazideki araba parçalarını gösterdi. Parçalar onun yaşama yoluydu. Muhakak ki şansına güvenen kaygısız bir adamdı ve karısı ondan da fazla. Bizim beklenmedik ziyaretimiz onları çok memnun etmiş gibiydi. Onlarla niçin birkaç gün kalmadığımızı, yalvarmışlardı, bilmiyorum.

Gitmeye hazırlanırken kadın Mona'yı bir köşeye çekti bir miktar kâğıt para tutuşturdu, adam koltuğumun altına bir karton sigara sıkıştırırken. Bizi daha rahat araba bulmamız için kasabanın dışına kadar götürmekte ısrar ettiler. Nihayet ayrılırken gözlerinde yaşlar vardı.

Yolculuk devam ediyordu o gün Washington'a varacaktık. Varacaktık ama kısa mesafelerle vasıta bulmasaydık. Richond'a vardığımız zaman gece olmuştu. Ve gene parasız kalmıştık. Kadının bize verdiği birkaç dolar kaybolmuştu - para kesesiде beraber. Birisi o sefil birkaç doları çalmış mıydı? Eğer çalmışsa, çok merhametsiz bir şakaydı. Ama, kendimizi çok iyi hissediyorduk, hedefe çok yakın, küçük geçimimizin kaybına üzülmeyecek kadar.

Yemek zamanı gene...

Matematiksel bir gözle bir dolu lokantayı inceledikten sonra bir Yunan lokantasında karar kıldık. Önce yiyecektik, sonra izah edecektik kötü halimizi. Sıkı bir yemek yedik, ekstra meyvalarla, sonra nazikçe haberleri patrona söyledik. Hikâyemiz ona hiç tesir etmemişti, veya yanlış tesir etmişti. Bütün düşünebileceği-eğer çözüm yoluysa! - polis çağırmaktı. Birkaç dakika sonra motorsikletli bir polis geldi. Bilinen şeyleri sorduktan sonra bu durum hakkında ne yapacağımızı sordu. Kendisine eğer parayı verirse New York'a telgraf çekeceğimizi ve paranın sabaha kadar muhakkak geleceğinden şüphesi olmamasını söyledik. Bu fikri aklı başında buldu ve bizi yakındaki bir otele yerleştirmeyi de üzerine aldı. Sonra Yunanlı'ya dönüp bizden kendisinin sorumlu olduğunu söyledi. Beni herşeyden fazla terbiyesi etkiledi.

Ulric'e bir telgraf çektim, yanlış anlamamasına dikkat ederek. Polis bizi odamıza çıkardı ve yarın erkenden geleceğini söyleyerek gitti. New York'dan olmamıza nefret etmesine rağmen, bize olağanüstü yakınlık gösterdi. Bir New York polisi, elimde değil ama, başka renkten bir attı.

Gece boyunca patronun bizi kilitlememiş olmasın emin olmak için sık sık kalktım. Gözlerimi kapamaya imkân yoktu. Kalktım, pencereye gittim ve dışarı baktım. Yerden iki metre kadar yüksekteydik. Bu işi halletmişti: sabaha karşı camdan kaçacaktık.

Güneş doğarken gene ana yolda kasabadan iki mil kadar uzakta vasıta bekliyorduk. İki küçük çantamız hâlâ yanımızdaydı. Direk Washington'a gideceğimize Tappahannocak'a gittik-belki polis kuyruğumuzdadır diye. Şanzımız yardım etti ve hemen bir araba bulduk. Kahvaltı yok, tabiki, öğle yemeği de. Yolda birkaç yeşil elma yedik, karın ağrısı yapan.

Tappahannock'tan biraz uzakta Washington'a giden bir avukat bizi aldı. Yakışıklı bir adamdı, iyi okumuş ve kolay konuşulan. Beraber bulunduğumuz süre içinde kulağını bir hayli tırmaladık. Tesir etmişti ki Washington'da ayrılırken bize yirmi dolar vermekte ısrar etti. 'Borç verdiğini' söylüyordu ama demek istiyordu ki parayı harcayıp unutabiliriz. Ayrılırken şakalaşıyorduk giderken omuzunun üstünden mırıldandı:

'Ben de bir zamanlar yazar olmayı denedim.'

O kadar çok gururlanmıştık ki eve çabuk gidemedik. Gece yarısına doğru büyük şehre indik. İlk yaptığımız iş Kronski'ye telefon etmek oldu. Gece bizi misafir edebilir miydi? Tabiî. Metroya binip Bronx'a gittik.

Metro bize kasvetli geldi. İnsanların ne kadar solgun ve yıpranmış göründüklerini unutmuştuk. Şehrin çıkardığı pis kokuyu unutmuştuk. Değirmen. Gene yakalanmıştık.

Herşeye rağmen tanıdık topraklardaydık. Belki birisi bizi gördüğüne sevinirdi birkaç ay geçtikten sonra. Belki samimi olarak iş arayabilirdim.

Altınca Neşe şöyle devam eder-ne kadar palavra!
Mary'nin hemen arkasından aldığı neşe Altıncısıydı
Görmesi küçük İsa'sını Çarmıhta.
Ve işte Dr Kronski...

'Hoşgeldiniz! Gene geri! Sana söylemiştim. Ama sanma burada kamp kurabilirsin. Hayır beyefendi! Geceyi geçirebilirsin, ama hepsi o kadar. Yemek yediniz mi? Sabah erken kalkmam lâzım. Temiz çarşaf yok, istemeyin hiç. Deride yatacaksınız bu gece. Ve kahvaltınızın yatağınıza gelmesini beklemeyin. İyi geceler!' Hepsini bir nefeste.

Tıp kitapları ile yemek artıklarını temizledik, gri battaniyeyi örttük, kan lekelerini gördük ama bir şey söylemedik. Ve sürünerek yattık.

ÇIKIN HEPİNİZ ÇÖLDEN VE ZAFER SİZİN OLSUN!

XV. Bölüm

Bir Budist mecmuasında kısa bir süre önce böyle birşey okumuştum: 'Eğer yalnız istediklerimizi elde edersek ihtiyacımız olduğunu düşündüğümüz an hayatın hiç bir sorunu kalmaz, esrarengizliği, ve anlamı. 'Bunu okuduğum sabah biraz hastaydım. Bir gün yatmaya kararlıydım. Bu kelimeyi okuyunca, ama, kahkahalarla gülmeye başladım. Bir anda kalkıp giyindim ve her zamanki gibi neşe içinde uçuşmaya baçladım.

Çalıştığım süre içinde bu derece akılla karşılaşsaydım acaba bana tesir eder miydi. Şeyleri ayırıp incelememe imkân yoktu. Gün problemlerle, karışıklarla doluydu. Her şeyde esrarengizlik vardı, sinirlendirici esrarengizlik. Kâinatı saran esrarengizlik - bu sapıtmış entellektüel lüksüydü. Hayatın bütün anlamı nasıl yatmayabilirim sorusunun çözümü içine sanlmıştı. Basit görünüyor, ama biz biliriz nasıl zorlaştırmayı en basit sorunları bile.

Rastgele yaşantımızdan nefret ederek, bir iş bulmaya karar verdim.

Artık altın aramak yoktu. Gökkuşağı kovalamak ta. Günlük ihtiyaçlarımız karşılayacak kadar kazanmaya azimliydim, ne iş olursa. Mona'ya bir yumruk gibi geleceğini biliyordum. Bir iş bulma fikri ona göre afaroz olmaktı. Hatta daha da kötüsü, sapık bir hainlikti.

Karşılığı; bulduğum yolu ortaya attığım zaman, tam karakteristik oldu. "Yaptığım her şeyi lâğıma atıyorsun!"

"Vız gelir" diye cevap verdim, "Yapmam gerekli."

"O zaman ben de iş bulurum,' dedi. Ve hemen o gün bir garson olarak The Iron Gauldron'da çalaşmayı başladı.

"Buna pişman olacaksın," diye haber verdi bana. Bunu demekle müşterek yaşamamızın öldürücü olduğunu söylemek istemişti.

Ona iş ararken hergün The Iron Couldron'a gelip öğle ve akşam yemeklerini orda yemem için söz vermem gerekti. Bir defa gittim öğle yemeği için, ama onun masaların yanında beklemesi moralimi bozdu ve bir daha gidemedim. Bir ofiste muntazam iş almak imkânsızdı. İlk önce iyi yapabileceğim hiçbir şey yoktu, ikinci olarak biliyoyrdum ki hiçbir zaman sebat edemeyecektim. Hürriyet ve bağımsızlığımı engellemeyecek olan bir şey bulmam gerekliydi. Yalnız bir tek iş vardı düşündüğüm gibi tam uyan - bir kitap satıcılığıydı. Her ne kadar bana muntazam bir gelir sağlamayacaksa da, bağımsız olacaktım. Her sabah aynı zamanda kalkmak ve saatinde yetiştim yetişmedim diye bir problemim olmayacaktı. Tekrar Encyclopaedia Britannica'ya baş vuramazdım - rekordum çok kötüydü. Başka bir ansiklopedi bulmalıydım. Ve bulmam zor olmadı. Satış müdürü, iş için müracaat ettiğim, fazla bir zorluk çekmedi beni ikna etmek için, ansiklopedinin en iyi satılan olduğuna. Çok iyi şartlarım olduğunu sanmış gibiydi. Bir iyilik olsun diye bana kendi müşterilerinden bir kısmının adreslerini verdi başlamam için. "Moral yükseltici" kişilerdi, beni temin etti. Ofisten ağzına kadar numune sayfalar, ciltleme çeşitleri ve bir satıcının her zaman yanında taşıdığı malzemelerle dolu bir çanta verdiler. Eve gidip bunların hepsini öğrenmeli sonra işe çıkmalıydım. Hiç bir zaman "Hayır"ı cevap olarak almıyacaktım. Soit.

İlk gün iki satış yaptım, bana oldukça iyi komisyon bırakan, çünkü müşterilerime en pahalı olan serileri satmıştım. Kurbanlarımdan birisi Yahudi bir fizikçiydi, yakışıklı, düşünceli bir kişiydi ve benim yalnız ailesi ile birlikte gece yemeğe kalmam için ısrar etmekle kalmayıp, bana birkaç iyi arkadaşının adreslerini de verdi satın alacaklarına emin olduğu. Ertesi gün üç seri sattım, teşekkürler bu iyi kalpli Yahudi'ye. Satış müdürü gizli gizli sevinmişti ama, alışılmış acemi şansı olarak nitelenmiş göründü. Bu çabuk başarılardan dolayı fazla hayale kapılmamam için beni ikaz etti.

"Tatmin olma, çünkü günde iki veya üç tane sattın. Beş veya altı tane satmayı dene. Günde oniki seri satan adamlarımız var."

"Sen tam bir boksun"diye düşündüm kendi kendime. "Günde oniki seri ansiklopedi satan bir adam ansiklopedi değil, Brooklyn Köprüsü satıyor olmalıydı."

Her şeye rağmen dürüst olarak işime devam ettim. Her müşteriyi çok dikkatle takip ettim, her ne kadar Passaic, Hoboken, Camarsie, ve Maspeth gibi uzak kazalara seyahat etmem gerekse bile. Satış müdürünün bana verdiği özel sayılardan üçünü sattım. Yedisini birden sattığımı düşünmüştü, aptal. Her karşılaşmamızda daha arkadaş, daha gönlümü kazanmaya çalışır oluyordu. Kitapçılar yakında Garden'de büyük bir toplantı yapacaklardı, bir gün bana bildirdi. Eğer bu şekilde devam edersem, onunla birlikte dükkânda çalışmam için birşeyler yapmaya çalışacaktı, firmanın kiraladığı. İma etti ki, orada, Garden'de satışlar olmuş, erik gibi kucağıma düşeceklerdi. Tam bir temizlik olacaktı. Beni izlediğini de ekledi; konuşma şeklimi beğenmişti. "Devam et" diye ekledi, "Sana idare etmem için büyük mıntıka verebiliriz, Batı'da, belki. Araban ve adamların olur. Nasıl buldun?"

"Şaheser!" dedim, ama kabataslak düşünmek bile bunu, beni korkutmuştu. O kadar başarılı olmak istemiyordum. Günde bir tane satmakla çok rahattım, eğer satabilirsem.

Kitap satmaya çalışan herkes hemen öğrenir ki bir tip adam vardır ki, insana pahalıya mal olur. Bu öylesine uysal, söz dinler görünür ki, onun hesabına üzülürsünüz, pençenizi attığınız zaman. Öyle hissedersiniz ki, yalnız kendisi almakla kalmayacak, bir iki gün içinde size başka arkadaşlarının da almayı kabul ettiklerini gösteren kâğıtları imzalatıp getirecekti. Söylediğiniz herşeyi kabule eder ve eksiklerinizi bile tamamlardı. Öylesine şaşırıyordu ki yaşayan her zeki insanın bile doğru dürüst bir kütüphanesi yoktu. Sayısız sualleri vardı soracak ve cevaplar onu her zaman teşvik ederdi daha büyük şevkle. Son nokta geldiği zaman ciltler - onları zevkle inceler insanı sinirlendirecek kadar ince ince hepsinin faydaları üzerinde dururdu. Hatta size duvardaki yeri bile gösterirdi serinin en iyi gö-

zükeceği yer. Defalarca ona imzalaması için kalemi uzatırsınız. Bazen öylesine bir noktaya gelirsiniz ki komşularını çağırıp onlara da göstermesi gerekmektedir. Eğer arkadaşı gelirse, her zaman gelir zaten, bütün programı baştan anlatırsınız. Gün geçmektedir ve kendinizi hâlâ konuşuyor bulursunuz, hâlâ izah ediyor, harikalıklarını anlatıyor bu güzel ve kullanışlı... sonunda çizgiyi çekmek için ümitsiz bir güç sarfedersiniz. Ve sonra şöyle bir şey alırsınız. "Ama kitapları şimdi alamam şu anda işten çıkmış durumdayım. Her şeye rağmen, bir seri sahibi olmak isterdim... Bu anda bile adamın samimi olduğuna o kadar inanmışsınızdır ki, onu kazıklamak için taksitle almasını teklif edersiniz. "Bana sonra ödersiniz, işe girdiğiniz zaman. Yalnız şurayı imzalayın!" Ama burada dahi bahsettiğim tip kıvırtmayı başarır. Herhangi arsız mazeret bile yeterlidir onun için. İşte bu anda farkedersiniz ki adamın kitap almak için en ufak bir niyeti dahi yoktur, bu sadece bir çeşit vakit geçirme yoludur. Hatta size diyebilir de tatlı tatlı, siz ayrılırken, sizin konuşmanızı dinlemek kadar hiçbir şeyden zevk almadığını...

Fransızların bir atasözü vardır durumu gayet iyi toplayan: "İl n'est pas serieux."

Büyük bir iş bu, kitap satıcılığı. İnsan tabiatı hakkında birşeyler öğrenirsiniz, başka birşey öğrenmeseniz bile. Aynı zamanda değerde, geçen zamanınıza, acıyan ayaklarınıza, kalp ağrılarına. Bu oyunun sizi çeken bir başka yönü de, şudur bir kere içine girerseniz başka bir şey düşünemezsiniz. Ansiklopedilerden konuşursunuz - eğer buysa konunuz - sabahtan gece yarısına kadar; bulunduğunuz her fırsatta konuşursunuz ve konuşacak kimse kalmadığı zaman kendi kendinize konuşursunuz. Çoğu zaman boş vakitlerimde kendi kendime sattım seriler. Abes gibi gelir eğer çarkın içinde değilseniz ama gerçekte inanmanız gerekir ki Tann'nın dünyasında yaşıyan herkesin size satmanız için verilen bu kıymetli kitaplara sahip olması gerekmektedir. Herkes, dersiniz kendi kendinize, daha fazla bilgi sahibi olmak ihtiyacındadır. İnsanlara kafanıza yalnız

bir tek düşünceyle bakarsınız - beklenen mi, değil mi? Adamın bu Allahın belâsı seriyi kullanıp kullanamayacağı ile ilgilenmezsiniz bile: Sadece adamı sattığınız serilerin sine gua non olduğuna nasıl inandıracağınız hariç. Diğer faydalı mallara gelince ayakkabılar, çoraplar, gömlekler, etc. – insana kendisinde olan bir şeyi satmada ne eğlence olabilir ki? Hayır beyefendi, karşınızdaki kurbanınızın eşit şansı olmasını istersiniz. Hatta size sırtını dönmesini tercih edersiniz sonra gerçekten şarkınızı söylemeye başlar ve istediğiniz gibi oynayabilirsiniz. İyi bir satıcı hiçbir zaman hazır müşteriye mal satmaktan hoşlanmaz. Parasını kazanmak ister. Kendini öylesine iğfal etmek ister ki, eğer devam ederse gerçekten, bir kara cahile bile kitap satabilir - veya köre!

Bir oyundur, daha çok, yolunuza enteresan karakterler atan, bazıları sizin tadınızda kişilerdir, bazıları dinsiz, Çinlilerden daha yabancı, bazıları şimdiye kadar hiç kitap almadıklarını itiraf eden ve benzerleri. Bazen eve o kadar sevinçli dönerdim, o kadar gururlu ki, bütün gece gözümü kırpmazdım. Sık sık bütün gece oturur ve tanıştığım "soytarı" tiplerden konuşurduk.

Alelâde satıcı farkettim ki, eğer satmak istediği adamda biraz az istek görürse, hemen vazgeçerdi. Ben değil. Herhangi bir adama asılmak için yüz çeşit sebebim vardı. Herhangi bir kaçık bile beni sabahın erken saatlerine kadar tutabilir ve hayatının tarihçesini yeniden gözden geçirmek, uzun uzadıya delice hayallerinden bahsetmek, delice projelerini ve icatlarını anlatabilirdi. Bu kafasızlardan bir çoğu bana yanımda çalışmış olan hayalperest haberci çocukları kuvvetle hatırlattı; bazıları, farkettim ki bunlar gibiydiler. Birbirimizi çok iyi anlardık. Çoğu zaman onlardan ayrılırken, bana küçük hediyeler verirlerdi, saçma sapan ufak tefek şeyler ki daha eve gitmeden hepsini atardım.

Pek tabiî gittikçe daha az istek getiriyordum. Satış müdürü anlayamıyordu; ona göre, bir numaralı bir satış memuru olmak için bütün vasıflarım vardı. Bir gün benimle çıkmayı bile teklif

etti, istekleri almanın ne kadar kolay olduğunu ispat için. Ama ben her zaman onu atlatıyordum. Çoğu zaman bir profesöre, papaza veya ünlü bir avukata asılıyordu. Bu insanlardan memnun oluyordu. "Bu şekilde müşterinin arkasındayız biz" diyordu, "onlar gibilerin üzerine çalış!"

Bana doğru dürüst birşey vermemesinden şikâyet ettim. Çoğu zaman bana çocuk veya gerizekâlıları veriyordu. Kurbanın kimliğinin veya zekâsının önemli olmadığını söylemek isterdi - önemli olan şey, tek şey, eve girmek ve asılmaktı. Eğer bir çocuksa, onun ailesi ile konuşup kitapların çocukları için ne kadar önemli olduklarına inandırmalıydım. Eğer bir aptalsa isteyen, çok daha iyiydi - çünkü moron olan kişi hiç mukavemet etmezdi. Herşeye verilecek bir cevabı vardı, bu adamın. Onun fikrine göre iyi bir satıcı, cansız varlıklara bile satabilen kişiydi. Ondan bütün kalbimle nefret etmeye başladım.

Herşeye rağmen, bütün bu aptalca iş meşgul olduğumu göstermek için bir mazeretten başka şey değildi, yaşamak için mücadele etiğimi gösteriyordum. Niye bu kadar zahmetlere katlanıyordum böyle bir gösteriş için, bilmiyorum, eğer suç değilse beni harekete geçiren. Mona ikimize birden yetecek kadardan daha fazlasını kazanıyordu. Ek olarak eve devamlı hediyeler getiriyordu, para veya paraya çevrilebilecek eşyalar. Aynı eski oyun. İnsanlar ona vermekten kendilerini anlamıyorlardı. Hepsi "tapıyorlardı"tabiî onlara "tapanlar" demeyi "sevgililer" demeye tercih ediyordu. Çok sık onun nesine taptıklarını merak ederdim, özellikle devamlı red ettiği halde. Onun bu "uyuşuk" ve "fareler" hakkında söylediklerini dinleyince, insan, onlara gülmediğini bile sanırdı.

Beni geceleri uyanık tutar ve sık sık yeni asılanlardan bahsederdi. Bir sürü saçma olduğunu söylemeliyim. Aralarında her zaman bir veya iki milyoner vardı, her zaman ya boksör veya güreşçi, her zaman bir aptal, çoğu zaman iki seksli. Bu garip adamlar onda ne buluyorlardı veya ne bekliyorlardı ondan, bunu hiç bir zaman anlayamadım.

Şu anda Claude'de. (Her ne kadar,gerçekçi olmak için, Claude'u hiç bir zaman 'tapınıcılarının' arasına koymamıştı.) Ama, Claude ne? Yalnızca bir çocuktu! Onaltıdan bir gün büyük değildi. Tabiî çok daha büyük gösteriyordu. Onu bir gün tanımalıydım. Emindi onu çok seveceğime.

Umursamaz davrandım, ama hiç iplemedi. Claude emsalsizdir, diye ısrar etti. Bütün dünyayı dolaşmıştı - beş parasız. "Onu konuşurken görmelisin" diye gevezelik etti. "Gözlerin açık kalır. Kırk yaşındaki bir sürü adamdan daha akıllı. Adetâ bir İsa..."

Dayanamadım, kahkahalarla gülmeye başladım. Yüzüne karşı gülüyordum.

"Peki, gül! Ama belki onu tanıyınca, başka havalardan çalacaksın.

Claude'dandı, öğrendim, o güzel Navajo yüzükleri bilezikleri ve diğer süs eşyaları. Claude bir yazını Navajo'larla geçirmişti. Onların dilini konuşmayı bile öğrenmişti. Eğer isteseymiş, dedi, hayatının geri kalan kısmını orada Navajo'larda geçirebilirmiş.

Aslen nereli olduğunu öğrenmek istedim, bu Claude'un. Mona'da bilmiyordu tam olarak. Bronx'tan diye tahmin etti. (Bu onu daha emsalsiz yapıyordu.)

"O halde Yahudi?" dedim.

Gene emin değildi. İnsan onun görünüşünden bir şey çıkaramazdı. Hiçbir şeye benzemiyordu. (Garip bir yol anlatmak için, diye düşündüm.) Tam bir yerli de olabilirdi, veya tam bir Ari. Bir Bukalemun gibiydi onu ne zaman ve nerede gördüğüne dayanırdı, içinde bulunduğu ruh haline, etrafındakilerin kişiliklerine, böyle şeylere.

"Muhtemeler Rusya'da doğmuştur" dedim, geniş bir daire çizerek.

Beni şaşırtarak dedi ki: "Rusça'yı çok iyi konuşuyor, eğer önemliyse. Ama başka lisanları da konuşuyor - Arapça, Türkçe, Ermenice, Almanca, Portekizce, Macarca..."

"Macarca'ya hayır!" diye bağırdım, "Rusça evet, Ermeniceye evet, Türkçe'ye de yukardaki gibi, her ne kadar yutulması biraz zorsa da. Ama Macarca dediğin zaman, dururum. Hayır, önce duymalıyım onu Macarca konuşurken, inanmak için."

"Peki" dedi, "gel bir akşam aşağı, gözlerinle gör. Ayrıca nasıl anlayabilirsin - sen Macarca bilmiyorsun ki."

"Doğru! Ama şu kadarını biliyorum ki Macarca konuşabilen kimse büyücüdür. Dünyadaki en zor lisandır Macarlar için hariç tabiî. Senin Claude'un çok zeki bir çocuk olabilir, ama Macarca konuştuğunu söyleme bana! Hayır, bunu boğazımdan içeri geçiremezsin."

Sözlerim onda en ufak bir etki yapmamıştı, çünkü hemen arkasından gelen cümlesi şu oldu: "Sana söylemeyi unuttum aynı zamanda Sanskrite, İbranice de biliyor, ve..."

"Dinle!" diye bağırdım, "Adetâ değil, tam İsa. İsa'dan başka kimse bu yaşta bu lisanları bu kadar iyi bilemez. Şüphe ile karşıladım nasıl oldu da bütün kâinatın konuştuğu bir dil keşfedemedi. İlk fırsatta geleceğim aşağıya, korkma. Bu acayip adamı gözlerimi açıp seyredeceğim. Bir anda altı dili birden konuşmasını isteyeceğim. Hiçbir şey beni bu kadar etkileyemez."

Bana öylesine bir baktı ki, sanki "Zavallı şüpheci Thomas!" diyordu.

Yüzündeki devamlı tebessüm ısırgan otu gibi batmaya başladı sonunda. Dedim ki: "Niye böyle gülüyorsun?"

Tam bir dakika tereddüt etti. "Çünkü, Val... Çünkü düşünüyordum ki, acaba onda ayrıca telkinle iyileştirme kuvveti de olduğunu söyleseydim ne diyecektin."

Garip bir nedenle bu daha mantıkî ve akla yakın geldi. Mona'nın onun karakteri ile ilgili olarak söylediği diğer şeylerden fazla. Ama şüphe ve alayıcı tutumumda devam etmeliydim.

"Bunu nereden biliyorsun?" dedim. "Onun kimseyi iyileştirdiğini gördün mü?"

Bu suale direk cevap vermeyi reddetti. Ama doğru olduğuna yemin edebileceğini söyledi.

Onunla alay etmek için dedim ki: "Ne iyileştirdi?... Baş- ağrısı mı?"

Gene cevap vermesi zaman aldı. Sonra ciddi, oldukça ciddi, cevap verdi:

"Kanseri iyileştirdi, eğer bir anlam ifade ederse bu."

"Bu beni çıldırttı. Tanrı aşkına," diye bağırdım. Karşımda durup bana böyle birşey söyleme. Sen bu derece kolay inanan bir aptal mısın? Bana gayet rahat ölüleri bile dirilttiğini söyleyeceksin."

Yüzünde bir tebessüm belirdi. Ciddî olmayan, ama soğuk bir sesle, dedi ki: " Sen bilirsin, Val, ister inan ister inanma onu da yapmış. Navajos'larla beraber. İşte bunun için onları bu kadar çok seviyor..."

"Peki, kızım, bu gece için yeter. Konuyu değiştirelim. Eğer devam edersen konuşmaya, bir çivisi eksik bir adamın olacak."

Devam ettiği cümle beni iyice şaşırttı. Neredeyse derimden dışarı fırlayacaktım.

"Claude seninle bir randevusu olduğunu söyledi. Senin hakkında her şeyi biliyor... Ayrıca senin içini dışını biliyor. Sakın benim söylediğimi sanma, çünkü söylemedim! Daha fazla duymak istiyor musun?" Hemen devam etti. "Önünde muhteşem bir istikbal var: Bir gün dünyaca ünlü bir kişi olacaksın. Claude'a göre, kör bir adam gibisin. İçin kör, aptal ve sağır olduğun gibi..."

"Claude'mu söyledi bunu?" Artık tamamen aklım başımdaydı. "Peki, söyle onu randevuma sadık kalacağım. Yarın gece, tamam mı? Ama sizin o aptal yerinizde değil!"

Teslim olmama çok sevinmişti. "Bana bırak" dedi. "İkinizin yalnız olacağı sessiz bir köşe bulacağım."

Tabiî benim hakkımda başka neler söylediğini sormadan edemedim. "Hepsini yarın öğrenirsin" dedi devamlı, "Söyleyip senin zevkini kaçırmak istemem."

Çok zor uyudum. Claude devamlı ortaya çıkıyor, her seferinde değişik bir görüntü ile. Her zaman çocuk gibi görünüyorsa da, sesi ihtiyar bir adam sesi gibi çıkıyordu. Hangi lisanı konuşursa konuşsun, onu takip edebiliyordum. Hiç heyecanlanmamıştım, tamamen eminim, kendimi Macarca konuşurken görünce. Aynı zamanda ata binerken görünce de heyecanlanmamıştım, çıplak bir ata, çıplak ayakla. Sık sık konuşmalarımıza yabancı ülkelerde devam ediyorduk, terkedilmiş yerlerde, Juoea, Nubya Çölü, Türkistan, Sumatra, Patagonya. Hiç vasıta kullanmıyorduk; düşüncelerimizin bizi götürdüğü yerlerdeydik, güç sarfetmeden, irademizi kullanmadan. Birkaç seksüel rüya haricinde hiçbir zaman bu kadar zevkli bir rüya gördüğümü hatırlamıyorum. Zevkliden de daha başka bir şeydi - en iyi yol göstericiydi. Bu Claude daha çok değişebilen bir egoydu, her ne kadar bazen çok fazla İsa'yı andırıyorsa da. Bana büyük sükûn getirdi.

Bana yön verdi. Daha da önemlisi var olmam için bir nedendi. Artık kendimce birşeydim ve hiç kimseye ispat etmeme gerek olmayan. Sımsıkı dünyadaydım ama bir kurban değildim. Tamamen yeni bir şekilde ortak oluyordum, ancak mücadelelerin dışında bir adamın olabileceği gibi. Gariptir, dünya zannettiğimden daha küçülmüştü. Daha dolaylı, daha anlaşılabilir. Artık benim tuzak kurduğum şeylere karşı değildi; benim içinde olduğum olgun bir meyvaydı, beni besleyen ve yorumlayan. Onunla beraberdim, herşeyle beraberdim; ancak böyle anlatabilirim.

Şans işte, ertesi gece Claude ile buluşamadım. Şöyle oldu, gece Newark veya öyle bir yerdeydim ve çok cekici bulduğum bir müşteri ile beraberdim. Hukuk'ta işçilikle hayatını kazanan bir zenciydi. Birkaç haftadır işten çıkmıştı ve benim ansiklopedinin faydalarını anlatmamı dinleyebilecek bir haldeydi. Tam heyecanla kâğıtları imzalarken yaşlı annesi başını uzatıp yemeğe kalmamı istemişti. Rahatsız ettiği için özür diledi ve yemekten sonra bir yere gideceklerini, oğluna elbisesini de-

ğiştirmesini hatırlatmak için geldiğini izah etti. Son sebep kalemi masaya bıraktırdı ve adam banyoya koştu.

Onu beklerken gözüm bir ilâna takıldı. Büyük Zenci lider W. E. Burghardt Dubois, bu gece kasaba toplantı salonunda konuşacaktı.Adamın gelmesini beklemedim bile. Toplandım ve ok gibi yemek salonuna indim. Dubois'i iyi tanırdım. Yıllar önce, konferanslara katılmak için çok dikkat ettiğim zamanlar, Dubois'nın zenci ırkının büyük mirası üzerine konuşmalarını dinlemiştim. Doğuda küçük bir salonda yapılırdı; dinleyiciler, ucu ucuna yeterli ve çoğunluğu Yahudiydi. Adamı hiçbir zaman unutamadım. Yakışıklıydı. Yüz hatları ariydi ve kendini zorla kabul ettiren çizgileri vardı; o zamanlar sivri bir sakalı vardı, eğer doğru hatırlıyorsam. Sonradan onun New England da doğmuş olduğunu öğrendim; ailesi melezdi, Fransız, Alman ve başka kanlar. Onun en iyi hatırladığım şeyi kusursuz üslûbu ve geniş bilgisiydi. Meydan okuyan, dobra konuşan bir ifade şekli vardı ki beni ona hemen bağladı. Beni üstün varlık olarak hemen etkiledi. Ve o değil miydi, kendi kendime düşündüm, şimdiye kadar basılmış olan tek yazımı kabul edip basturan?

Yemekte ailenin diğer üyelerinin tanıdım. Kızkardeş, genç bir kadın yirmibeş yaşlarında, çok çarpıcı bir güzeldi. O'da konferansa gelmeye karar verdi, bu bana yeterdi, Claude bekleyebilirdi. Dubois'i daha evvelden tanıdığımı ve çok beğendiğimi öğrenince, onların misafiri olarak gelmem için ısrar ettiler. Genç adam bu anda kâğıtları imzalamayı unuttuğunu farketti; bana bir daha unutmaması için hatırlatmamı söyledi. Utanmıştım, onu kandırmış olmama rağmen.

'Önce düşün' dedim. 'Eğer kitapları gerçekten istiyorsan bana mektup yazarsın.'

'Hayır, hayır!' diye bağırdı annesi ve kızkardeşi aynı anda. 'Hemen şimdi imzalayacak, çünkü yapmazsa bir daha hiç imzalamaz. Bizim nasıl kişiler olduklarımızı bilirsiniz.'

Bunun üzerine kızkardeş konu ile ilgilendi. Çabucak ona bütün konuyu anlattım.

'Çok güzel'dedi. 'Bana birkaç form bırakın, size bazı istekler daha bulunurum sanıyorum.'

Yemeği çabucak yedik, sonra onların arabasına bindik. İyi bir arabaydı, öyle geldi bana. Konferans salonuna giderken bana Dubois'in faaliyetlerini anlattılar. Daha da büyümüştü, öyle düşünüyorlardı ve konuşmaları daha iğneliydi. Farkında olmadan onun bana yıllar önce dinlemiş olduğum Tagore Rabindranath'ı hatırlattığını söyledim. Düşünüyordum ki bu iki adamda gerçeği söylemek gerektiği zaman kelimeleri küçültmemişlerdi.

Salona geldiğimiz zaman bir başka zencinin rapsodisi ile kendimden geçmiştim, sabık ilâhım, Hubert Harrison. Onlara bütün öğrendiklerimi anlatıyordum, Madison Square'de sandığının hemen dibinde dinlediğim, o herşeyin serbestçe konuşabildiği devirlerde. O günlerde kimse yoktu diye samimi olarak anlattım, Hubert Harrison'a mum tutacak. İyi idare edilmiş birkaç kelime ile karşısında olan herkesi yıkma yeteneği vardı. Yapıyordu da, ama nazik ve sessiz, 'çocuk eldivenleri' ile tarif etmek gerekirse. Onun güldüğü harika günü anlattım, kolay itimat telkin etmesini, omuzlarının arasında aslan başı gibi taşıdığı heykelimsi kafasını. Yüksek sesle onun asil bir aileden gelip gelmediğini merak ettiğimi söyledim veya büyük bir Afrika kralıyla aynı kandan olup olmadığını. Evet, yalnız görünüşü ile insanı elektrikle çarpmışa çeviren bir insandı. Onun yanında diğer konuşmacılar, beyazlar, pigmelere benziyorlardı. Fiziki değil ruhi de. Bazıları , karışıklık çıkarmak için para alanlar, saralı gibi dolaşırlardı, her zaman Amerikan bayrağına sarılı, sağlama almak için. Harrison, öte yanda, provokasyonlar nasıl olursa olsun her zaman kendine güvenini ve değerini muhafaza etti. Elini beline koyar, vücudu hafif öne eğik, suali soranın en son kelimesini bile duymak istercesine... Fırsat kollamayı çok iyi bilirdi! Gürültü yatıştığı zaman yüzüne o geniş gülümsemesi gelirdi, iyi bir gülümseme ve adamlarına cevap verirdi. Kısa zamanda herkez gülmeye başlardı, herkes, ama soruyu soran gerizekâlı zavallı hariç...

Salona girdiğimiz zaman bu kanalda devam ediyordum. İçersi kalabalıktı; bu defa dinleyicilerin büyük çoğunluğu zenciydi. Ön yargı ile karşılanmayan her beyaz hemen belli oluyordu, bir zenci topluluğu ile beraber olmak bir imtiyazdır. Atmosfer her zaman fazla elektriklidir. Aralarda içten gelen kahkahalar, anlaşılmaz fışkırmalar, beyazların boğazlarından hiçbir zaman duymadığınız samimi gök gürlemesi kahkahalar. Beyaz adamlar kendi kendine oluşan şeylerden yoksunlar. Güldükleri zaman çok nadir herşeyleri ile gülerler. Çoğu zaman alaycıdır gülmeleri. Siyah adama gülmek ise nefes almak gibi gelir.

Dubois konuşma yerine çıktığı zaman bir hayli geçmişti. Çıkışı kralın tahta çıkışı gibiydi. Adamlarının tek kralı her türlü gösteriyi susturdu. Aslan gibi yapısında hiçbir heyecan uyandırıcı özellik ve böyle taktiklerle ilişkisi yoktu. Sözleri ise, soğuk dinamit gibiydi. Eğer isteseydi, bütün dünyayı sallayan bir patlama yaptırabilirdi. Ama barizdi ki dünyayı sarsmak gibi bir niyeti yoktu – henüz yoktu, herşeye rağmen. Onu dinlerken bir sürü ilim adamına birşeyler anlatıyor gibi geldi. Onun en harap olmuş gerçekleri çözümlemesini düşünüyorum, ama öyle bir şekildeki kişi hareket edeceğine taş gibi kalır.

Ne şanssızlık, diye düşündüm, onu yeteneklerinde bir adam, onun kuvvetli olan ırkının daraltmaya mecbur edilmesi. Kanı gereği, ufkunu, hareketlerini daraltmak için, kendini ayrı tutmaya mahkûm edilmişti, Avrupa'da kalabilirdi, orada serbestçe kabul edilir ve saygı görürdü; orada kendine daha büyük bir yer yapabilirdi. Ama o kendi cinsinden adamlarla kalmayı seçmişti, onları yükseltmek, ve, eğer mümkün olursa onlara yaşayacakları daha iyi bir dünya yapmak için. Daha başlangıçtan bilmeliydi ki bu ümitsiz bir görevdi, hiç kimse ne kadar önemli olursa olsun bu kadar kısa hayat süresi içinde kardeşliği sağlayamazdı. Bu konu üzerinde hayallere kapılmayacak kadar çok akıllıydı. Onun faydasız cesaretli, inatçı varlığını beğenmem mi yoksa acımam mı gerektiğini bilemiyordum. İstemeden aklımda onunla John Brown arasında mukayese yapıyordum. Birisinde

zekâ, diğerinde kör bir iman vardı. John Brown, adaletsizlik ve müsamahasızlığa olan hırslı nefretiyle, kendisini Amerika Birleşik Devletleri'nin kutsal hükümetine karşı çıkartmakta tereddüt etmemişti. Bu koca ülkede onun gibi birkaç yüz ruh var mıydı, sanmam ama Amerika Birleşik Devletleri'nin görev başındaki hükümetini devirebilirdi. John Brown'un cezası infaz edildiği zaman bu ülkeyi hiç bir zaman gerçekten yatıştırılmayan bir karışıklık sardı. Mümkündür ki John Brown Amerika'daki zencilerin bugünkü halinin sebebiydi. Harper's Ferry'deki fiyasko zencilerin haklarını hareketle almalarını imkânsız kılabilirdi. Büyük Hürriyetçi'nin göz kamaştırıcı hareketleri her çeşit isyanı düşünülmez hale getirebilirdi – sonraki nesillerin kafalarında... (Fransız İhtilâli hatırasının Fransızları titrettiği gibi). John Brown'nun günlerinden beri bir zencinin bizim dünyamızdaki yerini almasına tek müsaadenin uzun ve kederli bir tahsil olduğu fikri sessizce kabul edilmiş gibiydi. Ki bu, kimsenin karşılaşmak istemediği gerçeği geciktirme bahanesiydi. İsa'nın böyle bir politikayı savunduğunu düşünün!

Bağımsızlığın takdis edilmesi! Onu elde etmeden önce ona uyana kadar beyleyecek miyiz? Veya bağımsızlık onu gaddarca elinde tutanlardan koparıp alınmalı mı? O kadar büyük, akıllı, kişi var mı bir insanın ne kadar süre esir kalması gerektiğini söyleyecek?

Dubois karışıklık yaratacak, gösterişli adam değildi. Hayır, ama benim gibi bir adama göre onun kelimelerinin ima ettiği mana çok açıktı. 'Bağımsızlığın ruhunun var olduğunu sanın ve bağımsız olacaksınız!' Öğrenim? Gördüğüm ve his ettiğim gibi dobra dobra söylüyorum: 'Size söylüyorum ki sizi esirlikte tutan kendi korku ve cahilliğinizdir. Sizi kendi bağımsızlığınızı kazanmaya ve bunu iddianızı sürdürecek bir çeşit öğrenim vardır.' Başka ne gibi bir sebep bulabilirdi, Afrika kültürünün şaheser örneklerini göstermekle, beyaz adamların istilâsından önce, zencilerin kendi kendilerine yeterliliklerini göstermek için? Zencilerin beyaz adamlardan ne isteği olabilirdi? Hiç. İki

ırk arasında ne fark vardı? Gerçek önemli sorun, hayati fark! Hiç. En önemli fark, konuşulmaya değer tek fark şuydu ki beyaz adam, bütün büyük lâflarının yanında, bütün dolambaçlı prensipleriyle hâlâ zencileri baskı altında tutuyordu.... Onun sözlerini aynen tekrarlamıyorum. Onun konuşmasının bendeki reaksiyonlarını, yarattığı anlamı söylüyorum. 'Önce ayağa kalkın!' O bağırırken duyduğum buydu, her ne kadar sesini çok nadir yükselttiyse de, her ne kadar hiçbir dramatik jest yapmadıysa da, her ne kadar böyle bir şey söylemediyse de. 'Size bu gece geçmişin zaferlerini anlatıyorum, sizin geçmişinizi, müşterek geçmişimizin, zenciler olarak. Ya istikbal. Beyaz adamın kanınızı sonuna kadar emmesini mi bekleyeceksiniz? Beyaz adamın damarlarınızı kendi zehirli kanıyla doldurmasını sessiz sedasız mı bekleyeceksiniz? Şu anda beyaz adamın yarı pişmiş kopyasından başka bir şey değilsiniz. Onunla alay ediyorsunuz ve aynı zamanda taklit ediyorsunuz. Onu sahiplerinize rehin veriyorsunuz, size eşitlik vermeye en ufak bir meyli olmayanlara. Eğitin kendinizi, eğer isterseniz. Şansınızı arttırın, eğer yapabilirseniz. Ancak bunu hatırlayın, beyaz komşularınızla eşit olana kadar hiç bir şey fayda etmez. Kendinizi, beyaz adamın sizden hiçbir şeyde üstün olduğu şeklinde aldatmayın. Değildir. Derisi beyaz olabilir. Ama kalbi siyahtır. Tanrının ve arkadaşlarının önünde suçludur. Dünyayı gururu ve kibiriyle yerin dibine batırmıştır. Artık idare edemeyeceği gün gelmektedir. Bütün dünyada nefret görmektedir. Kardeşi kardeşe düşürmüştür. Kendi tanrısını inkâr etmiştir. Hayır, insanlığın bu sefil örneği siyah adamdan daha yüksek değildir. Bu insanların cinsi mahkûm edilmiştir. Uyanın, kardeşlerim! Uyanın ve şarkı söyleyin! Beyaz adamı bağırarak susturun! Onu gözünüzün önünden silin! Dudaklarını mühürleyin, kol ve bacaklarını bağlayın, onu ait olduğu yere gömün–gübre yığınına!'

Tekrar ettim, Dubois'nın dudaklarından geçenleri değil. Onun konuşmasından bunları anladığımı söyleseydim beni şüphesiz nefretle karşılardı. Ama kelimeler az şey ifade eder. On-

ların arkasında olanlar–esas önemli olanlardı. Dubois hesabına yüzüm kızardı benim aklımda duyduğum kelimeler yerine başka kelimeler kullanması. Onun kelimeleri canlı bir isyan yaratsaydı o bütün zenci toplumu içinde en şaşkın adam olacaktı. Ve ben hâlâ direndim onun kalbinde benim şimdi verdiğim mesajın kayıtlı olduğuna, kan ve göz yaşları içinde kayıtlı. Eğer daha ateşli bir akıllı olsaydı şu andaki asil halinde olamazdı. Onun nitelikleri, kuvvetleri, anlayışı olan bir insanın sesini kısmaya, gerçek duygularını kısmaya mecbun edilmesini düşünmekten yüzüm kızardı. Bütün yaptıkları için onu çok sevdim, olduğu haliyle ve gerçekten çok fazlaydı–ama eğer sadece John Brown'un ruhundan bir kıvılcımı olsaydı! Eğer yalnız biraz fanatik olsaydı! Adaletsizlikten konuşmak ve sakin durmak! Yalnızca bir yargıç böyle hareket edebilir. (Kabul edilmeli ki, her nasılsa olağan insanların adaletsizlik gördüğü yerde yargıç böyle hareket edebilir. (Kabul edilmeli ki, her nasılsa olağan insanların adaletsizlik gördüğü yerde yargıç belki başka türlü bir adaletsizlik görür.) Doğru adamlar sert, merhametsiz, insanlık dışıdırlar. Doğru adam dünyayı yakabilir, kendi elleriyle onu tahrip edebilir, eğer yapabilirse, adaletsizliğin devam ettiğini görmektense. John Brown böyle bir adamdı. Tarih onu unuttu. Daha önemsiz insanlar ortaya çıktılar, dünyayı altüst ettiler, paniğe düşürdüler ve hiçbir şey için hatta bizim adalet dediğimiz şeye yakın bir şey için dahi değil.... Ona biraz daha zaman verin ve beyaz adam kendi kendini ve yarattığı zararlı dünyayı mahvedecek. Dünyaya hileyle soktuğu bozuklukları çözmek için hiç bir yolu yok. Şimdiye kadar hiç bir şey yapmadı. O boş hayal sükutu içinde... en ufak bir ümidi bile yoktur. Kendi sefil sonu için üzülmektedir.

Beyaz adam zencileri kendisiyle birlikte mi batıracak? Sanmam. Onun işkence ettiği ve esirleştirdiği, dejenere ettiği ve hadım ettiği, aklını vampir gibi emdiği herkes, inanıyorum ki, yargılamanın kaçınılmaz gününde ona karşı ayaklanacaklar. İmdadına yetişecek kimse olmayacak, mahkûm edilmesini ön-

leyecek bir tek arkadaşça el kalkmayacak. Kederden ağlayamayacak da. Bunun yerine dünyanın bütün köşelerinden, bir kasırganın toplanması gibi, bir sevinç çığlığı gelecek. 'Beyaz adam, günün doldu! Solucan gibi mahvolacaksın! Ve dünyü yüzündeki hatıran silinecek!'

Çok kısa süre önce keşfetmiştim Dubois'nın John Brown hakkında bir kitap yazdığını, içinde beyaz adam hakkında önceden haber verdiği şu ana kadar meydana gelen ve yakında meydana gelecek olan herşeyi... Garip ki onun büyük Hürriyetçi'yi çok sevdiğini ve ona olan ihtirasını bilmeden, adlarını birbirine bağlamıştım...

Ertesi sabah, Pineapple sokağında bir kahvede kahvaltı ederken, omuzumda bir el hissettim. Arkamdan bir ses sessizce Henry Miller olup olmadığımı soruyordu. Claude'u dirseğimin dibinde bulmak üzere dönüp baktım. Başka bir kimse olmasına imkân yoktu.

'Sizin özellikle burada kahvaltı ettiğinizi söylediler bana' dedi. 'Dün gece gelmemeniz kayıp oldu; tanışmaktan çok hoşlanacağınız bir arkadaşım vardı yanımda, Tahran'dandı.'

Bir sürü mazeret ve özür ileri sürdüm ve ikinci bir kahvaltı etmesi için benimle zorladım. Claude için arka arkaya iki üç kahvaltı etmek önemli bir şey değildi.

Deve gibiydi. En ufak bir şans bulduğu zaman hemen depo ediyordu.

'Oğlak burcundansın değil mi? diye sordu. 'Yirmi altı Aralık, doğru mu? Öğleye doğru?'

Başımla doğruladım.

'Astroloji hakkında fazla bir şey bilmiyorum' diye devam etti. 'Benim için başlangıç noktası sadece. İncil'deki Yusuf gibiyim; hayallerim var. Peygamberce hayaller, bazen.'

Hoşgörüyle gülümsedim.

'Yakında seyahat edeceksiniz; muhtemelen bir veya iki yıl içinde. Önemli bir seyahat. Hayatınız kökünden değişecek.' Bir an susup camdan dışarı baktı, konsantre olmaya çalışır gibi. 'Ama bu

önemli değil şimdi. Sizi başka bir sebep yüzünden görmek istedim.' Tekrar sustu. 'Çok hırpalayıcı zamanınız olacak, gelecek yıl veya daha ilerde. Yani seyahatinize başlamadan önce diyorum. Yaşamak için bütün cesaretinizi alacak. Eğer sizi bu kadar iyi tanımasaydım derdim ki sizin için delirme tehlikesi var...'

'Özür dilerim' diye sözünü kestim 'ama beni nasıl oluyor da bu kadar iyi tanıyorsunuz.'

Claude'daydı gülme sırası. Sonra, en ufak bir tereddüt göstermeden, cevap verdi:

'Sizin uzun süredir tanıyorum–rüyalarımda. Tekrar geri geldiniz. Tabiî siz olduğunuzu bilmiyordum. Mona'yla karşılaşana kadar. Sonra başkası olamayacağını anladım.'

'Tuhaf' diye mırıldandım.

'O kadar değil' dedi Claude. 'Bir çok insan aynı denemeyi yapmıştır. Bir kere, Çin'de ufak bir köydeyken, bir adam beni sokakta karşıladı ve kolumdan tutarak, dedi ki: 'Senin gelmeni bekliyordum. Tam zamanında geldin.' Bir sihirbazdı. Büyü yapıyordu.

'Sen de sihirbaz mısın? Şaka edercesine sordum.'

'Biraz' dedi Claude. Ve aynı tonda ekledi: 'Gaipten haber veriyorum. Beraber doğduğum bir Tanrı vergisi.'

'Ama sana pek bir faydası olmuyor değil mi?'

'Doğru' diye cevap verdi, ' ama başkalarına yardım etmemi sağlıyor. Tabiî, eğer yardım edilmeyi isterlerse.'

'Ve sen bana yardım etmek istiyorsun.'

'Eğer yapabilirsem.'

'Fazla ileri gitmeden' dedim, 'bana biraz kendinden bahsetsen iyi olmaz mı? Mona senin hayatın hakkında bazı şeyler anlattı bana, ama karmakarışık geldi bana. Şunu söyle bana, eğer senin için bir mahzuru yoksa–nerede olduğunu biliyor musun ve annenle babanın kim olduğunu?'

Claude dimdik gözlerimin içine baktı. 'İşte bunu bulmaya çalışıyorum,'dedi. 'Belki senin yardımın dokunabilir. Rüyalarımda bu kadar sık gözükmezdin eğer benim hayatımda bir önemin olmasıydı.'

'Senin rüyaların? Söyle bana, sana rüyanda nasıl gözüküyorum?'

'Değişik rollerde'dedi Claude hemen: 'Bazen baba gibi, bazen şeytan, ve bazen yardım eden bir melek gibi. Ne zaman görünsen bir müziğe bağlısın. İlâhi müzik diyebilirim.

Buna verecek cevap bulamadım.

'Sen farkındasın, tabiî' diye devam etti Claudc, 'başkalarının üzerinde kuvvetlerin olduğuna. Büyük kuvvet. Nadiren kullanıyorsun bunu, nedense. Kullandığın zaman de eksik kullanıyorsun. Sen kendi iyi kullanmandan utanıyorsun, eğer söylemek gerekirse. Sen kötü tanınmak istiyorsun iyi yerine. Ve kötüsün bazen–kötü ve gaddar–özellikle sana hayran olanlara karşı. İşte çözmen gereken bu... Ama yakında bu işi halledeceksin!'

'Sendi tekin olmayan bir taraf var Claude. Senin bir ikinci görünüşün olduğundan süphelenmeye başladım, veya senin ne isim seçtiysen koymak için.'

Buna Claude cevap verdi: 'Sen esasen kaderci bir adamsın. Büyük kaderci bir adam. Sendeki şüphecilik geçici bir olay, geçmişten bir miras, başka bir hayattan. Şüphelerini atmalısın–kendi kendinden şüphelerini, hepsinden önce–onlar seni boğuyorlar. Senin gibi bir varlık yalnızca kendisini dünyaya fırlatmalı ve bir mantar gibi yüzmeli. Gerçek kötü olan hiç bir şey sana dokunamaz veya tesir edemez. Sen ateşlerin içinden yürümek için yaratılmışsın. Ama sen gerçek rolünü saklarsan, ve ne olduğunu yalnız sen bilirsen, yanıp kül olursun. Senin hakkında bildiğim en bariz şey bu, Erkekçe kabul ettim ki şimdi söyledikleri ne anlaşılmaz ne de bana yabancı değildi. 'Bir çok sefer böyle şeyler sezdim. Şu anda, hiçbir şey bütünüyle açık değil bana. Devam et, eğer edebilirsen, safi kulak kesildim.'

'Bizi bir araya getiren şey' dedi Claude, 'şu ki ikimizde gerçek ailelerimizi arıyoruz. Bana nerede doğduğumu sordun. Ben sokakta bulunmuş bir çocuktum; ailem Bronx'un bir yerlerinde bir evin merdivenlerine bırakmışlar beni. Şüpheleniyorum ki

ailem, her kimseler, Asya'dan gelmişlerdi. Moğolistan belki... Senin gözlerine baktığım zaman hemen hemen bundan emin oluyorum. Sende Moğol kanı var, hiç şüphesiz. Hiç kimse buna işaret etmedi mi şimdiye kadar?'

Bana bütün bunları anlatan genç adama dikkatle baktım. Onu sizin çok susuz olduğunuz zaman bir büyük bardak suyu alışınız gibi içtim. Moğol kanı! Tabiî duymuştum daha önce! Ve her zaman aynı tip insanlardan duymuştum. Ne zaman Moğol kelimesi geçse parola gibi gelirdi bana. 'Yakaladık seni!'ydi özellikle taşıdığı mana. İster kabul edeyim veya reddedeyim, ben 'onlardan biriydim.'

Bu Moğol işi, tabiî jeneolojik olmaktan çok sembolikti. Moğollar gizli sırlara sahiptiler. Geçmişte uzak bir devrede, dünya tek ve onun gerçek sahipleri kimliklerini gizli tutarlarken 'biz Moğollar' oradaydık. (Garip dil? Moğollar yalnız böyle konuşurlar.) Fiziki veya fizyolojik, veya fizyojenomikal bir şey var, bu garip ırka ait olanları karakterize eden. Onları ayıran 'insanlığın geri kalanlarından' gözlerindeki anlamdı. Ne renk, şekil veya gözün görünüşü değildi. Gözlerin dışarlaklığıydı, veya içerlekliğiydi, esrarengiz yavrularında yüzmeleriydi. Olağan gizlenmişti, konuşmada bu kabuklar soyulurdu, birbiri ardından, kişi ve derin karanlık bir çukuru gözetliyormuş hissini verinceye kadar.

Claude'u incelerken, bakışlarım gözlerinin ortasındaki iki siyah çukura takıldı. Çok derindiler. Bir veya iki dakika tek kelime bile konuşulmadı. Hiçbirimiz utanmış veya rahatsız hissetmiyorduk kendimizi. Birbirimize sadece iki kertenkele gibi baktık. Karşılıklı birbirini tanımanın Moğolca bakışı.

Ben oldum sihiri bozan. Ona, bana biraz geyik avcılarını hatırlattığını söyledim, geyik avcıları ve Daniel Boone karışımı. Çok az da Ne buchadnezzar!

Güldü. 'Bir sürü şey oldum' dedi. 'Navajolar benim damarlarımda kızılderili kanı olduğunu sandılar. Belki de var...'

'Eminim ki bir damla Yahudi kanı var sende' dedim. 'Bronx'dan değil;' diye ekledim.

'Yahudiler tarafından büyütüldüm' dedi Claude. 'Sekiz yaşıma kadar yalnız Rusça ve İbranice duydum. Ondan evden kaçtım.'

'Neredeydi bu senin ev dediğin?'

'Kırım'da ufak bir köydü, Sivastopol'den fazla uzak olmayan. Altı aylıkken getirilmişim oraya.' 'Bir an sustu. Hafıza hakkında bir şeyler söyleyecekti ki, vazgeçti. 'İlk İngilizceyi duyduğum zaman' diye devam etti, 'tanıdık bir dil olduğunu farkettim, her ne kadar onu ömrümün sadece ilk altı ayında duyduğum halde. İngilizceyi aşağı yukarı insiyaki olarak öğrendim. Farkettiğin gibi aksan hatası yapmadan konuşuyorum. Çince de bana kolay geldi, her ne kadar hiç bir zaman tam manasıyla ustası olmadıysam da...

'Özür dilerim' diye sözünü kestim, 'ama kaç dil konuşuyorsunuz, bir mahzuru yoksa söyler misiniz?'

Bir an tereddüt etti,bir şey hesap eder gibi. 'Erkekçe' diye cevap verdi, 'söyleyemem. En aşağı bir düzine biliyorum, şüphesiz. Bu iftihar edilecek bir şey değil; lisana karşı tabiî, bir yeteneğim var. Ayrıca, dünyayı dolaşırsan hiçbir şey değil ama dil öğrenirsin.'

'Ama Macarca!' diye bağırdım. 'Eminim ki bu sana kolay gelmedi!'

Müsamahakâr bir şekilde güldü. 'Niye benim insanlar Macarcanın zor olduğunu düşünürler. Burada Kuzey Amerika'da öyle yerli lisanları vardı ki çok daha zordur, dilbilgisi noktasından, demek istiyorum. Ama hiçbir lisan zor değildir eğer onun içinde yaşıyorsan, Türkçe, Macarca, Arapça veya Navajo dilini öğrenmek için onlardan biri olmalısın, hepsi bu kadar.'

'Ama sen çok gençsin! Nasıl zamanın oldu yapmaya...?'

'Yaş hiçbir şey ifade etmez' diye sözümü kesti. 'Bizi akıllı yapan yaş değildir. Ne de tecrübe, insanların göstermek istedikleri gibi. O ruhun çabukluğudur. Çabuk ve ölü... Sen, bütün insanlar da benim ne demek istediğimi bilmelisiniz. Sadece iki sınıf vardır bu dünyada – ve her dünyada – çabuk ve

ölü. Ruhu yetiştirenler için imkânsız hiç bir şey yoktur. Diğerleri için her şey imkânsızdır, veya inanılmazdır veya boştur. Sen her gün imkânsızla beraber yaşarsan merak etmeye başlarsın kelimenin ne anlama geldiğini. Veya daha çok, ifade ettiği anlamı nasıl gerçekleştirdiğini. Bir ışık dünyası vardır, her şeyin açık ve ortada olduğu ve bir karışıklık dünyası vardır, herşeyin karanlık ve anlaşılmaz olduğu. İki dünya gerçekte birdir. Karanlığın dünyasında olanlar biraz ışık görürler şimdi ve sonra ışık ülkesini, ama ışık dünyasında olanlar karanlık diye bir şey bilmezler. Işığın adamları gölge etmezler. Kötülük onlarca bilinmez. Ne de kızmaya sığınırlar. Zincirsiz ve prangasız hareket ederler. Bu ülkeye dönene kadar yalnız böyle insanlarla beraber oldum. Bazı yönlerden benim hayatım senin düşündüğünden daha da değişiktir. Niçin Navajo'ların yanına gittim? Barış ve anlayışı bulmak için. Eğer başka bir zamada doğsaydım bir İsa veya Buda olabilirdim. Burada hilkat garibesinden başka bir şey değilim. Hatta sen bile zorluk çektin benim böyle olduğumu düşünmemek için.' Burada bana esrarengiz bir şekilde güldü. Tam bir dakika kalbim durmuş gibi geldi.

Tuhaf bir şey mi hissettin? dedi. Claude, tebessümü şimdi daha insanca bir hale geldi.

'Çok hem de' dedim, farkında olmadan elini kalbimin üzerine koyarak:

'Kalbin bir an çarpmayı durdurdu, hepsi buydu,' dedi Claude. 'Düşün, eğer yapabilirsen, nasıl bir şey olur kalbin kozmik ritmle çarpmaya başlarsa. Çoğu insanın kalpleri insanca ritmle bile çarpmaz... Bir gün gelecek insan artık insan ve tanrı olarak ayrılmayacak. İnsanoğlu bütün kuvvetlerine eriştiği zaman kutsallaşacak – insan olma şuuru yıkılacak. Ölüm denen şey kaybolacak. Herşey değişecek, devamlı değişecek. Değişmek için artık ihtiyaç olmayacak. İnsanlar özgür olacaklar, bunu demek istiyorum. Tanrı olduğu zaman ki tanrıdır, kaderini anlayacak, bağımsızlık olan kaderini... Bağımsızlık herşeyi içine alır. Bağımsızlık herşeyi temel yapısına indirir, bu tamlıktır. Benim din

veya felsefe yaptığımı zannetme. İkisini de reddederim, tamamen. Basamak bile değillerdir, insanların düşünmeyi sevdikleri gibi. Etraflan çevrilmelidir, bir atlayışla. Eğer bir şeyi kendinin dışına koyarsan, veya kendi üstüne, kurban edilirsin. Yalnızca bir tek şey vardır, ruh. Hepsidir, herşeydir ve onu idrak ettiğin an sen o'sun. Sen herşeysin daha fazla bir şey yok... ne demek istediğimi anlıyor musun?

Başımı tasdik eder gibi salladım. Biraz şaşırmıştım.

'Anladın,' dedi Claude, 'ama onun realitesi seni ürkütüyor. Anlamak hiçbir şey değildir. Gözler açık durmalı, devamlı. Gözlerini açmak için rahatlamalısın, kendini sıkmamalısın. Dipsiz bir çukura sırt üstü düşmekten korkma. İçine düşülecek hiçbir şey yok. Sen onun içindesin, berabersin ve bir gün, eğer ısrar edersen, o olacaksın. Demiyorum ona sahip olacaksın, lütfen dikkat et, çünkü edinilecek hiçbir şey yok. Sen de edinilemezsin, bunu unutma! Kendini serbest bırakmalısın. Herhangi bir egzersiz gereksiz, fiziki veya ruhi...Bütün bunlar tütsü gibidir, kutsallık fikri uyandırırlar. Kutsallıksız kutsal olmalıyız. Bütün olmalıyız... eksiksiz. Budur kutsal olmak. Kutsallığın bütün öteki çeşitleri yanlıştır, tuzaktır ve hiledir...'

'Sana böyle konuştuğum için özür dilerim' dedi Claude, 'çabucak bir büyük yudum kahve daha içerken, 'ama zamanın kısa olduğunu hissediyorum. Bir daha karşılaştığımız zaman dünyanın uzak bir köşesinde olacakmış gibi geliyor. Senin rahat olmaman seni en umulmadık yerlere götürebilir. Benim hareketlerim daha bellidir; benim için hazırlanmış olan yolu biliyorum.' Birşeyler daha yemek için sustu. 'Bu kadar ileri gittikten sonra müsaade et birşeyler daha ekleyeyim.' Öne eğildi, ve yüzü en samimi ifadeyi aldı. 'Şu anda. Henry Miller, bu ülkede bulunan kimse senin hakkında hiçbir şey bilmiyor. Hiçkimse–ve bunu kelimesi kelimesine söylüyorum–senin gerçek kişiliğini bilmiyor. Şu anda senin hakkında muhtemelen ilerde bileceğimden daha fazlasını biliyorum. Bildiklerim, ama, sadece benim için önemli. Sana söylemek istediğim buydu; ız-

dırap içindeyken beni düşünmelisin. Sana yardım edebileceğim için değil, böyle düşünme! Kimse yardım edemez. Edemeyecekte, muhtemelen. Sen–ve işte burada kelimelerini aralıklı söyledi–sen çözmelisin problemlerini. Ama en aşağı bilirsinki, beni düşünürken, bu dünyada seni tanıyan ve sana inanan bir kişi var. Bu her zaman yardımcı olur. Sır ise, kimseyi takmakta, hatta Tanrıyı bile, değildir, kendine güvenindedir. Anlaman gerek ve şüphesiz anlayacaksın ki senin müdafaaya ihtiyacın yoktur. Ve kurtulduktan sonra aç olmamalısın, çünkü kurtuluş yalnız efsanevi bir şeydir. Ne var kurtarılacak? Ve eğer kurtarılmışsa, neden kurtarılmış? Bunları düşündün mü? Düşün! Kurtarmaya gerek yoktur, çünkü insanların günah ve suç dedikleri şeylerin hiçbir son anlamı yoktur. Çabuk ve ölü! Yalnız bunu hatırla! Şeylerin çabukluğuna varabildiğin zaman ne akselerasyon ne gecikme bulabileceksin, ne de doğum veya ölüm. Orada ve son... kabuğun içinde olan bu işte. Düşünerek kafanı çatlatma, çünkü akla sığmayan bir şey bu. Kabul et ve unut, yoksa seni delirtir...'

Ayrıldığımız zaman yürürken bulutlar içinde yüzüyordum. Çantam yanımdaydı, herzamanki gibi, ama satın alacak adam aramak fikri tamamen uçup gitmişti. Otomatik olarak metroya bindim ve tekrar otomatik olarak çıktım, Times Meydanı'nda. Her ne kadar belli bir çizgim yoksa da Times Meydanı'na çıkmıştım. Orda her zaman Rambla'ya rastlardım, Nevsky Prospekt, aptalların pazarları.

Bana sahip olan fikir ve hisler ürkütücü derecede tanıdıktı. Aynıydı, ilk defa eski arkadaşım Roy Hamilton'u dinlediğim zaman farkettiğim gibi, ilk defa Benjamin Fay Mills'i dinlediğim zaman, Evangelis, o garip kitaba ilk baktığım zaman, Özel Budizm, Tao Teh Ching'i bir nefeste okuduğum zaman, veya ne zaman elime alsam Esirler'i, Aptal'ı, veya Karamazof Kardeşler'i. Kaburgalarımın altında taşıdığım ziller vahşicesine birbirlerine vurmaya başladı; onun üzerindeki çan kulesinde sanki cennetteki bütün yıldızlar kutsal bir şenlik ateşi yakmak

için bir araya gelmişlerdi. Vücuduma hiç bir ağırlık yapmıyorlardı, ne kadar olurlarsa olsunlar. Bir anda 'altı boyut' taydım.

Beni yerleştirmede hiçbir zaman kaybetmemiş olan bir dil vardı ve hep aynı dildi. Mercimek büyüklüğüne gelinceye kadar kaynamış, onun bütün amacı ve hedefi iki kelime ile ifade edilebilir: Kendini bil... Sadece kendimle, yalnız tek başıma değil ama ayrılmış, ölçülmez, armonika da bir aşağı bir yukarı koştum, yalnız ve tek olan dili konuşarak sadece temiz tarif olunmaz ruhu nefes alarak, herşeye yeni gözle bakarak ve tamamen yeni şekilde. Doğum yok, ölüm yok! Tabiî yok! Bu andan daha başka daha fazla ne olabilir? Kim dedi herşeyin bozulduğunu? Nerede? Ne zaman? Yedinci günde Tanrı işleri bıraktı. Ve herşeyin iyi olduğunu gördü. D'acord. Nasıl başka türlü olabilirdi? Niye başka türlü olmalıydı? Sebebe göre, o şişman kanatsız sümüklüböcek, insanlık yavaşça, yavaşça çıkıyor ilk çamurlu suyundan. Buradan milyonlarca yıl sonra belli belirsiz melekleri andırmaya başlayacağız. Ne çürümüş! Akıl kese içine mi alındı, yaratılışın çukuru içinde? Roy Hamilton konuştuğu zaman en ufak bir eğitim görmediği halde, meleklerin tatlı otoritesi ile konuşurdu. Bir andı tamamen. Tekerler parlar ve sen bir anda gırtlağına kadar içinde bulursun kendini, o boşluğun ortasındaki orada yıldızlar kümesi bile gizli şifrelerini döndürüp parlatmazlar. Aynen Benjamin Fay Mills gibi, bir Evangelist olmayan ama bir İsa olmak için hristiyanlığı terkeden. Ve Nirvana? Yarın değil şimdi, daima ve sonsuza kadar şimdi...

Bu dil hiçbir zaman bana bu kadar açık ve anlamlı gelmemişti. Sebebin dili, sağ duyunun dili bile olmayan, çabuk ve anlaşılmaz hecelenir. Tanrı kalemi tutan eli serbest bıraktığı zaman yazar artık ne yazdığının farkında değildir. Jacop Baehme, yalnız kendisinin olan bir dil kullandı, Yaratandan gelen bir dil. Öğrenciler onu başka türlü okudular, Tanrının insanları başka türlü. Şair yalnız şaire konuşur. Ruh cevap verir ruha. Gerisi domuzlara yedirilen kırıntılardı.

Yüzlerce ses aynı anda konuşuyor. Hâlâ Nevzky Prospekt'teyim, hâlâ çantamı topluyorum. Hapishanede de olabilirdim. Ben mutlaka 'oradayım,' o neredeyse ve hiçbir şey beni yoldan çıkaramaz. Sahip olunmuş, evet. Ama büyük manitu tarafından bu defa.

Şimdi Rambla'nın altındayım. Eski saman pazarına yaklaşıyorum. Aniden bir isim fırladı ilân tahtasından, göz yuvarlağımı jilet kadar tertemiz kesen. Henüz bir tiyatronun önünden geçmiştim yollar önce yıkıldığını zannettiğim. Hiçbir şey kalmamış retinada ama bir isim, onun ismi, çok yeni isim: MIMI AGUGLIA. Bu önemli olan, onun adı. İtalyan olması değil, oyunun ölümsüz bir trajedi olması da değil. Yalnız onun adı: MIMI AGUGLIA. Yürümeye devam ettiğim halde ve sonra dönüp dolaştığım, bulutlar arasında üç çeyrek ay gibi uçuştuğum halde, onun adı beni tam 14.15'te geriye çekecek.

Kutsal ülkeden orkestranın önünde üçüncü sıradaki rahat bir koltuğa kaydım. Muhtemelen şimdiye kadar en büyük esere şahit olmak üzereydim. Ve bir dille tek kelime bilmediğim.

Tiyatro hınca hınç dolu ve çoğunluğu İtalyan. Heybetli bir alkış başlıyor perdenin açılmasıyla. Sahne yarı karanlık. Bir dakika tek kelime konuşulmuyor, sonra bir ses duyuluyor: Mimi Aguglia'nın sesi.

Yalnız bir kaç dakika önce başım düşüncelerle kaynıyordu; şimdi herşey durdu, büyük karışıklık kafatasımın altında bir kovanda toplandı. Kovadan en ufak bir vızıltı bile çıkmıyor. Hislerim mücevher yontulma noktasına kadar keskinleşmiş, şaheser sesli garip yaratığın üzerine toplanmış. Benim bilmediğim bir dille konuşsa dahi, onu takip edemiyeceğimi sanmıyorum. Onun çıkarttığı ses, büyük gamı o sesin, beni büyüleyen. Boğazının tarihi bir lir gibi. Çok, çok tarihi. İnsanın bilgi ağacını yemesinden önceki çınlaması var. Jestleri ve hareketleri sesin tek arkadaşları. Özellikleri, yekpare ahenk içinde, ruh halindeki aralıksız değişmelerle en güç incelikleri bile anlatıyor. Başını geri attığı zaman, boğazından çıkan anlaşılmaz müzik yıl-

dırnmın mika madeninde oynaması gibi onun özelliklerinde oynuyor. Rahat duygularla anlatır gibi bizim yalnız rüyalarda uyandırdığımız şeyleri. Herşeyi ilk, parlak, yok edici. Bir an önce bir iskemlede oturuyordu.

Artık o bir iskemle değil; bir şey oldu, canlı bir şey. Nereye gitse, neye dokunsa şeyler değişiyor. Şimdi büyük bir aynanın önünde durur, kendi yansımasını saklamak için yarığın önünde duruyor, Tita'nın esnemelerine vahşi bir çığlıkla cevap veriyor. Kalbi, bir buz yarığı içinde asılı, birden parlıyor; bütün varlığı yakut ve safirden alevler içinde yanmaya başlayana kadar. Bir başka hareket ve yekpare baş fahişe haline dönüşüyor. Yılan gibi yüzyüze gelen kaos bilya korku içinde boşalıyor. Hiçlik...

Öne arkaya dolaşıyor, öne arkaya ve onun esmesinde fosforlu bir parlama. Atmosfer kalınlaşıyor şimdi, ama sıcak yağ içindeymişçesine, kurban taşının buharlarıyla uyuşturulmuşçasına. İşkence görmüş dudaklarından bir bölüm çağıldıyor, arkamda oturan adamı inleten boğucu bir bölüm. Göğsündeki patlamış bir damardan kan sızıyor. Taş kesidim, bir ses çıkarmama imkân yok, ama ciğerlerimin bütün kuvvetiyle bağırıyorum. Artık tiyatro değil, kâbus. Duvarlar yaklaşıyor, eğiliyor ve ikiz gibi doğuyor korkunç labirentlermişçesine. Yarı insan yarı hayvan canavar üzerimize sıcak ve kötü nefesini üflüyor. Özellikle bu anda, binlerce şamdanın bir anda parça parça olması gibi, onun deli, şeytanca kahkahaları kulağı yırtıyor. Artık görünemez. Kişi yalnız insan harabesi görüyor, karmakarışık kol ve kimikler, karışmış saç yığını, kanlı bir ağız, ve o, o şey, körü körüne araştıran, sersemleten, saran, birden körce kanatlara doğru...

İsteri süpürüyor seyircileri. İnsanlar çene kemikleri kilitli koltuklarında eğri asılmış. Kadınlar bağırıyor, bayılıyor, veya kalplerini yırtıyor ihtilaç içinde. Bütün salon deniz dibi haline geldi ve cehennem delirmiş bir goril gibi korkunun ağır sıvı taşını kandırmaya uğraşıyor. Karderece derece artan bir tayfun gibi ince çığlıklı kükremeşilayıcılar kuklalar gibi jestler ya-

pıyorlar, bağırmaları içinde boğuluyor. Ve bütün bunlar tam bir karanlık içinde, çünkü ışıklara birşey olmuş. Sonunda çukurdan bir müziğin sesi gelir, bir boru sesi ve patlama, kızgın protesto sesleriyle karşılanan. Müzik kaybolur, sanki bir çekiçleymişcesine sessizleştirilir. Perde yavaş yavaş kalkar bir sahneyi açıklamak için karanlık içinde. Birden kanatlardan o öne doğru çıkar... elinde çok ince bir mum, eğiliyor, eğiliyor. Sessiz, tamamen sessiz. Localardan, balkonlardan çiçekler yağar sahneye. Bir çiçekler denizinin içinde duruyor, ince mum pırıl pırıl yanıyor. Birden bütün tiyatro ışıklar içinde yüzmeye başladı. Kalabalık onun adını haykırıyor– MIMI... MIMI... AGUGLIA. Tezahüratın ortasında gayet sakin mumu üflüyor ve kanatlara doğru yumuşak yürüyor.

Çanta hâlâ koltuğumun altında Rambla da sürünmeye devam ettim. Sinai dağından paraşütle inmiş gibiydim. Etrafımdaki herkes kardeşlerimdi, insanlık, dedikleri gibi, her tarafta hâlâ yürüyordu. Önleyemediğim bir arzum vardı her tarafı tekmelemek için, zavallı haylazları cennete sokmak için. Aynı bu 'tam takvim sırası zamanı' şampanya gibi fışırdarken, bir adam kolumdan kuvvetle çekti ve pis bir kartı burnuma uzattı. İleri yürümeye devam ettim o koluma asılı, ve devam ettikçe yürümeye, kendinden geçmiş, kartları değiştirmeye devam etti ve mırıldanmaya: 'Bal gibi, değil mi, ne! Çok ucuz. Bütün paketi al – iki parçaya.' Aniden ölü gibi durdum yolumda; gülmeye başladım, devamlı artan korkutucu bir gülme. Kartları parmaklarımın arasında kaydırdım, kar tatlıları gibi. Kalabalık toplanmaya başladı. Satıcı tabanları yağladı. Halk kartları toplamaya başladı, gittikçe bana yaklaşmaya başladılar, gittikçe daha yakın, beni bu kadar güldürenin ne olduğunu merak ediyorlar.

Uzakta bir polisin geldiğini gördüm. Sertçe etrafımda dönüp, bağırdım: 'Oraya girdi. Yakalayın!' Köşeye yakın dükkânı göstererek kalabalıkla beraber istekle ilerledim; beni itmeye başladıkları zaman geni döndüm bacaklarımın beni gö-

türebildiği kadar hızlı aksi istikamette yürümeye başladım. Köşede birden döndüm, şimdi kanguru gibi yürüyerek, bir cin salonuna gelene kadar.

Barda iki adam vahşi bir münakaşanın ortasındaydılar. Bir bira ısmarladım ve mümkün olduğu kadar göze çarpmayan bir şekilde oturdum.

'Sana söylüyorum kafayı üşütmüş o!'

'Sende olurdun eğer hayaların kesilmiş olsaydı.'

'Seni atın kıçı haline getirecek.'

'Papa'nın kıçı eğer yapabilirse!'

'Bak, kim yarattı dünyayı? Yıldızları, güneşi, yağmur damlalarını? Cevap ver!'

'Sen cevap ver, eğer o kadar iyi biliyorsan. Sen söyle kim yaratmış dünyayı, gökkuşaklarını, sidik torbalarını ve bütün öteki hıyarca şeyleri?'

'Öğrenmek istiyorsun, demek? İyi, şunu söyleyeyim ki – bir peynir fabrikasında yapılmadı. Gelişme de değildir ayrıca.'

'Değil mi? Peki ne o zaman?'

'Tanrı'nın kendisi, yaratmanın Rabbı, Kutsal Mary'nin Babası ve kayıp ruhların kurtarıcısı. Dürüst bir cevap bu sana. Şimdi ne diyeceksin?'

'Diyeceğim ki o deli.'

'Sen pis bir kâfirsin. Sen bir putperestsin.

'İkisi de değilim. Tam bir İrlanda'lıyım. Ve daha fazlası, Mason'um... evet, hıyar bir Mason, George Abraham Washington ve Queensbury Markisi gibi...'

'Ve Oliver Cromwell ve Kanlı Bonesapar gibi. Eminim, biliyorum senin tohumunu. Kara bir yılan seni doğuran ve onun siyah zehiri senin şimdiye kadar etrafa saçtığın.'

'Hiçbir zaman Papa'dan emir alma. Pipona koy onları ve yak!'

'Ve bu senin için! Darwin'in delice öğütlerinden bir İncil yaptın. Kendini maymun yerine koydun ve buna gelişme dedin.'

'Hâlâ o deli diyeceğim.'

'Sana basit bir sual sorabilir miyim? Sorabilir miyim şimdi?'

'Bunu yapabilirsin. Ateşle bakalım!İçinde mantık olan herşeye cevap vereceğim.'

'Oldu!. Solucanları kıvrandıran ve kuşları uçurtan nedir? Örümceğe delice ağını ördüren nedir? Kangurular ne öyle yap...?'

'Dur, bakalım! Her sefer bir sual. Söyle bakalım hangisi, solucan, kuş, örümcek, kanguru.'

'Niye iki kere iki dört eder? Belki buna cevap verebilirsin. Senin antroposofagist olmanı istemiyorum veya ne deniyorsa. Basit aritmetik... iki artı iki eşittir dört. NİYE? Buna cevap ver ve senin dürüst bir Katolik olduğuna inanacağım. Hadi şimdi, göster bakalım!'

'Boş ver Katolikleri! Darwin'le bir maymun olmayı tercih ederim! Aritmetik! Bah! Niye sormadın bana kırmızı gözlü Mars'ın şimendifer gibi yörüngesinde niye sallanmadığını?'

'İncil buna çoktan cevap verdi. Pamel'de!'

'Domuzun kıçında yaptı!'

'Şimdiye kadar cevap verilmemiş bir sual yoktur; herhangi birisi tarafından.'

'Papa demek istiyorsun!'

'Adam, sana yüz defa söyledim; Papa, Papalık yetkisi olan bir konuşmacıdır. Onun kutsallığı hiçbir zaman yeni doğan bir İsa olduğunu ispatlamaz.'

'Şans onun hesabına, çünkü onun hain yüzüne karşı bunu inkâr ederdim. Yeteri kadar soruşturmadan geçtik. Bu üzüntülü, bıkkın ihtiyarın biraz mantığa ihtiyacı var. Örümceklerin ve kangurularının için istediğini çılgınlıkları söyleyebilirsin, ama kirayı kim verecek? Arkadaşına bunu sor!'

'Sana söyledim onun Dominikan'lara katıldığını.'

'Ve ben dedim ki o kafayı üşütmüş.'

Bu anda barmen, onları susturmayı düşünen, harp çalan kör adamdan başka konuşanlara kasadan içki vermeyi düşünüyor.

Titrek, anormal bir sesle acı verici derecede yanlış söylüyordu. Koyu mavi gözlükler takmıştı ve sol koluna beyaz bir baston asılıydı.

'Gel bize müstehçen bir şarkı söyle!...' diye bağırdı öteki.

Kör adam gözlüklerini çıkardı, harpını ve bastonunu duvardaki bir çiviye astı ve hoşa giden bir neşe ve çeviklikle bara doğru atıldı.

'Sadece küçük bir damla damağımı ıslatmak için' diye sızlandı.

'Ona bir damla İrlanda viskisi ver'diye söylendi biri.'

'Ve biraz da brandy' dedi öteki.

'Dublin ve Kerry ülkesinin insanlarına' dedi kör adam, iki bardağı aynı anda kaldırırken 'Bütün İrlandalı geri kafalı Protestanlarla beraber! Etrafına baktı, Bob –o– link kadar parlak, her iki iri bardaktan da birer yudum aldı.

'Ne zaman utanma hissin olacak' dedi biri.

'Altın içinde yuvarlanıyor' dedi diğeri.

'Şöyle bir şey dedi kör adam, koluyla ağzını silerken, 'baykuş annem öldüğü zaman ona bir daha çalışmıyacağıma söz verdim. Kendimle pazarlık ettim ve o da kendisiyle. Ne zaman telleri çeksem bana yumuşacık der ki: "Patrick, orada mısın? Harika, oğlum, harika,"Bir sual soramadan tekrar gider. Dürüst yerler, derim oraya. Şimdi otuz yıldır orada ve pazarlığına sâdık."

'Sen aptalsın adam. Ne pazarlığı?'

'Anlatması uzun sürer ve boğazım kavruldu...'

'Yeniden brandy ve viski bu alçak için!'

'Çok naziksiniz, ikiniz de. Beyefendiler, siz busunuz! Tekrar iki bardağı kaldırdı. 'Kutsal Mary ve onun müsrif oğlu için!'

'Bunu duydunuz mu? Küfür değilse şapkamı yerim.'

'İkisi de değil. Sus sus!'

'Kutsal Mary'nin bir oğlu var ve kutsal Patrick'e göre müsrif değil! O, dilencilerin Prensi, işte o bu. Yemin ederim.'

'Burası mahkeme salonu değil. Boş ver yeminleri! Devam et, adam, pazarlığını anlat!'

Kör adam düşünürmüş gibi burnunu çekti. Tekrar etrafına baktı; parlak ve neşeli, olabildiği kadar canlı. Zeytinyağlı sardalya balığı gibi.

'Şöyle bir şey...' diye başladı.'

'Bunu söyleme adam! Başlıyacağım şimdi! Onsuz olsun!'

'Uzun, uzun bir hikâyedir. Ve boğazım hâlâ kuru, eğer söylememde bir kusur yoksa.'

'Devam et, adam, yoksa kıçını bile göremiyeceğiz!'

Kör adam boğazını temizledi, sonra gözlerini oğuşturdu.

Söylediğim gibi... 'baykuş annemin görme yeteneği vardı. Kapının arkasını görürdü, delmesi bu kadar kuvvetliydi. Bir keresinde, peder öğle yemeğine geç kalınca...'

'Babanın Allah belâsını versin! Sen sürünen yaşlı bir sahtekârsın!'

'Öyleyim de! diye ince bir sesle bağırdı kör adam.' Küçük zayıflığım var.

'Ve her zaman kurumuş bir boğaz.'

'Ve bir cep dolusu altın, ha, seni alçak.'

Birden kör adam korktu. Yüzü bembeyaz oldu.

'Hayır hayır!' diye bağırdı, 'benim ceplerim değil. Bunu bana yapamazsınız? Bunu yapamazsınız...'

İki kafadar kahkahalarla gülmeye başladılar. Kollarını iki tarafına yapıştırıp, ceplerini aradılar, pantalon, pardesü ve yelek. Parayı barın üzerine boşaltıp, muntazamca ayırdılar kâğıt paraları ve madenileri, işe yaramayan paraları bir yana koyarak. Fevkalâde ustalıkla yapılmış bir işti.

'Bir brandy daha!' istedi biri.

'Bir İrlanda viskisi daha, en iyisi!' istedi öteki.

Desteden bir kaç madeni para ayırdılar ve sonra biraz daha, barmene cömert bir bahşiş vermek için.

'Ve boğazın hâlâ kavrulmuş mu?' merakla sordular.

'Ve ne alacaksın?' dedi biri.

'Ve sen?' dedi öteki.

'Boğazım gittikçe kuruyor.'

'Ve benimki de.'

'Ve hiç duydun mu pazarlığı Patric'in baykuş annesiyle yaptığı?'

'Uzun bir hikâye' dedi öteki, 'ama onu sonuna kadar dinlemek istiyorum. Şimdi anlatır mısın, senin sıhhatin ve mertliğine kadehi boşaltırken ben?'

Öteki, kadehini kaldırarak: 'Hesap gününe kadar anlatabilirim, o kadar iyidir. Fevkalâde bir masal! Ama önce bırak boğazımı ıslatayım.'

'Bir yığın hırsız, üçü de' dedi barmen bardağını doldururken. 'İnanır mısın biri papazdı evvelden. İçlerinde en büyük sahtekâr. Dışarı atamam onları, binanın sahipleri. Ne demek istedim anladın mı?

Kendini meşgul etti boş bardaklarla, sildi, kuruladı, parlattı, sigara yaktı kendine. Sonra tekrar bana yaklaştı.

'Hepsi hafif bira,' diye mırıldandı gizli olarak. 'Mantıklı şeyler konuşurlar, eğer isterlerse. Çelik kapanlar kadar akıllıdırlar. Harekette, tabiî. Beni üzen niye bunu yapmak için böyle bir yeri seçerler. 'Geriye çekildi ayağının altındaki hokkaya balgam atmak için.' İrlânda! İrlândayı hiçbir zaman görmediler. Hiçbiri. Buradan bir blok ötede doğdular ve yaşardılar. Herşeyi büyütmeye bayılırlar. Hiç düşünmezdin, değil mi, ama bu kör adam bir zamanlar büyük bir boksördü. Terry MacGovern tarafından nakavt edilinceye kadar. Bir kartalın gözleri var, o kuşta. Hergün buraya paralarını saymaya gelir. Para kesmek en sevdiği iştir. İşe yaramayan paraları ne yapar bilir misin? Hakiki körlerdekilerle değiştirir. İyi değil mi?'

Onlara yavaş olmalarını yalvarmak için beni bir an bıraktı. Şampanya etkisini göstermeye başlamıştı.

'Büyük haberin ne olduğunu biliyor musun? İki tekerlekli bir araba kiralayıp Centrel Park'ta dolaşacakmış. Güvencinleri beslemek zamanı, dediler. Nasıl buluyorsun? Hokkayı kul-

lanmak için tekrar geri çekildi. 'İşlerinden birisi de bu, güvercinleri beslemek. Biraz nohut ve ekmek kırıntısı atarlar ve bir kalabalık topladıkları zaman kestikleri parayı başlarlar saçmaya etrafa. Onlara büyük bir tekme olur. Kör adam birkaç numara yaptıktan sonra şapkayı dolaştırırlar. Tek bir sentleri yokmuş gibi.' Orada olmak isterim bazen, şapkaya güzel bir kalıp bok koymak için...

Onları hor görürcesine baktı. Tekrar bana döndü ve işe başladı.

'Belki sen onları gerçekten tartışıyorlar zannettin. Nasıl başladığını defalarca dinledim, ama hiçbir zaman anlayamadım. Sen anlayana kadar iyice giriyorlar içine. Herhangi bir şeyi söylüyorlar, birbirlerinin gönlünü kırmak için. Gevezelik, onların sevdikleri. Tartıştıkları konu gözdeki çapak gibi. Papa, Darwin, kangurular; hepsini duydun. Hiçbir zaman mantıki olmaz, ne hakkında konuşurlarsa konuşsunlar. Dün konu hidrolik mühendislik ve kabızlığın nasıl tedavi edileceğiydi. Birgün önce ise Paskalya İsyanı. Hepsi bir sürü at boku ile karıştı; hıyarcıklı veba, Hintli askerlerin isyanı, Romalıların su kanalları ve at tüyleri. Kelimeler, kelimeler... Bazen beni çileden çıkartıyor. Her gece uykumda tartışıyorum. En büyük felâket neyi tartıştığımı bilmiyorum. Serbest günüm bile harcanıyor. Bir yerde karşılaşacağımdan korkuyorum... Bazı insanlar kendilerini komik zannederler. Onlara gülen adamlar gördüm. Bana göre komik değildi, hayır efendim! Buradaki işim bitince amuda kalkıyorum. Dinle-bir kere tüydüm-altı ay için-benimkine bitişik bir dükkânı vardı ve renkli bir adamdı... Tazeleyim mi?... Bütün gün şarkı söylüyordu, geceleri de. Beni öylesine delirtti ki onu boğmak istedim, komik değil mi? İnsanın ne kadar hassas olabileceğini gösteriyor... Kardeşim, eğer bu şamatadan bir defa çıkabilirsem, Sierra Nevada'lara gideceğim. Bütün istediğim sulh ve sükûn. Bir öküze bile bakmak istemiyorum. MOO-ooo-oooo gidebilir, anladın mı ne demek istediğimi? Güçlük şu ki, geri döndüğüm zaman karım kaçtı. Evet! Benden kaçtı ve en iyi arkadaşımla, tabiî. Aynı şekilde, o bir aylık sulh ve sükûnu unu-

tamıyorum. Sonradan olanların hepsine değdi. Başka birşey için biçilmişim ben. Ne olduğunu hiçbir zaman bulamadım. Uzun süre önce harcandım ben... Tazeleyim mi? Evden bu, ne Allahın belâsı! Görürsün... şimdi durmadan konuşuyorum. sana da bu olacak. Sempatik bir genç kız görürsün ve fasulyeleri harcayıverirsin... Sana daha henüz hiçbir şey söylemedim. 'Uzanıp bir şişe cin aldı. Kendine ağzına kadar dolu bir bardak doldurdu.' İşte böyle yapılır! Ve ümit edelim bir an evvel ne cehenneme gideceklerse gitsinler buradan. Neredeydim? Evet, kötü haberler... Ailem benim ne olmamı istedi biliyor musun? Sigortacı. Bunu çekebilir misin? Çok temiz bir iş olduğunu söylediler. İhtiyar adam ırgattı, anladın mı. Eski ülkeden, yeteri derecede. Baharlı Hint çorbası kadar kaba. Evet, sigorta şamatası. Benim böyle bir yolda gitmemi gözönüne getirebiliyor musun? Böylece marinlere katıldım. Sonra atlar. Herşeyi kaybettim. Sonra su tesisatçısı oldum. Yaramadı. Fazla kaba. Ayrıca, pislikten nefret ederim, inan veya inanma. Öyleyse ne? Bir süre ortalıkta dolaştım, akıllı davrandım kendime ve ihtiyardan tekkeyi açacak kadar para aldım. Sonra yakalanma hatasını işledim. Nikâhlandığımız günden beri kutsal bir harp. Sadece sana söylediğim tatil hariç. Tanrım bana yardım et, bir deneme yeterli değil. Başka birisine tutuldum; tatlı küçük bir orospu. Sonra gerçek kutsal acı başlar. Tam bir fahişeydi, bu sonuncusu. Gidiyor muyum geliyor muyum anlamadan beni sattı. Böylece indim kodese. Çıktığım zaman o kadar alçalmıştım ki, dine bile hazırdım. Evet efendi, kodeste altı ay, içime tanrı korkusu sokmuştu. Tam yola girmek üzereydim... 'Kendine yeniden ağzına kadar dolu cin koydu, gene tükürdü ve nerede kaldığını düşündü.' Dinle, ben o kadar dikkatliyimdir ki bana bir altın külçe bırakırsın ve ona dokunmam. Bu işe böyle girdim. Beni meşgul edecek bir şey istedim. İhtiyar adam oldu bana işi bulan. 'Kelimeleri fısıldamak için eğildi:' Beş yüz papel saydı bu iş için! Bu iyilik işte, ne!

Burada kalmak için müsaade istedim.

Dışarı çıktığım zaman bar dolmuştu.

Üçlü kaybolmuştu, farkettim. Köpek gibi kendimi silkeledikten sonra Gay White yoluna doğruldum. Herşey eski normal haline dönmüştü. Bir kere daha Broodway'di, Rambla değil, veya Nevsky Prospek. Tipik bir New York kalabalığı, Birinci yılda olduğundan en ufak bir değişikliği yok. Times meydanında bir gazete aldım ve metroya daldım. İşçiler evlerinin yollarını tutmuşlardı. Koca trende en ufak bir hayat kıvılcımı yoktu. Yalnız metroyu kullananların kabinesindeki elektrik tablosu yaşıyordu, elektrikle çatlıyordu. Düşünülmüş olan bütün düşüncelir de ekleyebilirsiniz, önlerine bir çıkartma işareti koyun ve onları hiçten de aşağı yapmak için yirmi altı tane parmak genişliği ekleyin.

Yedinci günde Tanrı işi bıraktı ve herşeyin iyi olduğunu gördü. Bunu piponuza koyun ve için.!

Belli belirsiz güvercinleri düşündüm. Ve oradan Hintli askerlerin isyanını. Sonra uyuklamaya başladım. Coney Island'a gelene kadar uyandım. Çanta gitmişti. Cüzdanımda. Hatta gazete bile... Yapılacak hiçbir şey yok, sadece trende kal ve geriye dön.

Acıktığımı hissettim. Doymak bilmezcesine aç. Ve en mükemmel ruh içinde. The Iron Cauldron'da yemek yemeğe karar verdim. Karımı yıllardır görmemişim gibi geldi.

İyi! Giddiy-ap, at! Villalge'ye!

XVI. Bölüm

Demir Kazan, Village'in değişik isimlerinden biriydi. Sakinlerin tümü uzaktan ve yakından gelme kişilerdi. Oraya sık sık giden birçok ilginç tipler arasında Village'in adını çıkaran, yaratılıştan acaip ve garip tiplerdi.

Mona'ya inanırsak masalarında, toplanan kişilerin tümü kafadan kontak gibi görünürdü. Hemen hemen hergün yeni bir kişi hakkında haber alırdım. Elbette, bu kişiler son kişiden çok daha aşırı olurdu.

En son kişi Anastasia'ydı. Sahilden buraya uçmuştu ve yaşamak için çabalıyordu. New York'a geldiği zaman cebinde olan birkaç yüz dolar buhar olup uçmuştu. Anastisia'nın harcayamadığı para da çalınmıştı. Mona'ya göre, olağanüstü görünüşlü bir kişiydi. Yele gibi duran uzun, siyah saçları omuzlarına dökülüyordu. Morumsu mavi gözleri, kuvvetli görünüşlü güzel elleri, ve dayanıklı büyük ayakları vardı. İsmi sadece Anastasia'ydı. Annapolis olan soyadını kendisi uydurmuştu. Dış görünüşte, Demir Kazana iş aramak için düşmüştü. Mona onun mal sahibiyle konuştuğunu duymuş ve yardımına koşmuştu. Kızın tabak yıkamasını veya masalara hizmet etmesini düşünmek bile istememişti. Bu kişinin herkese benzemediğini sezmiş, yemeye davet etmiş ve uzun bir konuşmadan sonra ona ödünç para vermişti.

– Düşün bir kere, üzerinde tulumla dolaşıyordu. Çorapları yoktu ve ayakkabıları parçalanmaya yüz tutmuştu. Müşteriler onunla alay ediyorlardı.

– Tekrar tarif eder misin, lütfen?

Mona:

– Tarif edemem, dedi.

Sonra arkadaşını aşırı bir şekilde tarif etmeye girişti. "Ar-

kadaşım" sözünü söyleyiş tarzı içime garip bir his veriyordu. Başka arkadaşlarını hiç böylesine tarif etmiş olduğunu hatırlamıyordum. Kelimelerinde hürmet, tapınma ve tarif edilemez diğer şeyler ifade eden bir sıcaklık vardı. Bu yeni bulduğu arkadaşıyla tanışmasını büyük bir olgu haline sokuyordu.

Sormak cesaretinde bulundum.

– Kaç yaşında?

– Kaç yaşında mı? Bilmiyorum. Belki yirmi iki ya da yirmi üç. Yaşı yok. Ona baktığı zaman insan böyle şeyleri düşünemiyor. Şimdiye kadar tanıştığım en olağanüstü yaratık... elbette sen başkasın, Val.

– Sanatçı mı?

– Herşey. Herşeyi yapabilir.

– Resim yapar mı?

– Elbette! Resim yapar, büst yapar, kukla yapar, şiir yazar, dans eder... ve bütün bunları da büyük bir ustalıkla yapar. Fakat kederli bir usta, senin gibi.

– Onun kafadan çatlak olduğunu düşünmüyorsun, değil mi?

– Böyle bir şey düşünemem! Garip şeyler yapıyor, fakat olağanüstü olduğu için. Gördüğüm en rahat insanlardan biri, ve son derece hüzünlü. Gerçekten de anlaşılamaz bir insan.

– Claude gibi mi?

Mona gülümseyerek:

– Bir bakıma, dedi. Bundan söz etmen garip. İkisini bir arada görmelisin. Sanki başka bir gezegenden gelmiş iki ayrı insan gibi.

– Demek birbirlerini tanıyorlar?

– Ben tanıştırdım. Çok iyi geçinip anlaşıyorlar. Kendi özel dillerini kullanıyorlar. Ve biliyor musun, birbirlerine ruhen de benziyorlar.

– Şu Anapopoulos mu nedir, öyle sanıyorum ki biraz erkeksi, ha?

Mona gözleri parıldayarak:

– Hiç de değil, dedi. Erkek elbisesi giymekten hoşlanıyor,

çünkü daha rahat hareket edildiğini söylüyor. Basit bir kadından çok daha ileri, anlıyorsun ya! Erkek de olsaydı, ondan yine böyle söz ederdim. Cinsiyet ayırımının ötesinde kalan bir yeteneği var. Kimi zaman onun bir melek olduğunu düşünürüm, ancak üzerinde göksel bir hal yok. Hayır, tam bir insan, zaman zaman kaba... Sana anlatmanın tek yolu, Val, onun süper bir yaratık olduğunu söylemek. Claude hakkında neler hissettiğimi bilirsin, değil mi? Eh... Anastasia hüzünlü bir maskara. Hiç de bu dünyanın insanı değil. Nereye ait olduğunu bilmiyorum, ama buraya ait olmadığı muhakkak. Sesini duyduğum zaman bunu daha iyi anlayacaksın. Olağanüstü sesi var, insan sesinden çok kuş cıvıltısını andırıyor. Fakat öfkelendiği zaman gerçekten de korkunç bir insan oluyor.

– Peki, neden böyle sık sık öfkeleniyor?

– Sadece hakaret edildiği ya da alay konusu olduğu zaman.

– Peki, neden ona hakaret ederler?

– Söyledim... değişik bir kişi olduğu için. Hatta yürüyüşü bile kıyas kabul etmez. Elinde değil, çünkü yaratılışı bu. Fakat ona yapılan muameleyi görünce öfkeden deli oluyorum. Bu kadar cömert, böylesine pervasız bir kişi daha tasavvur edemiyorum. Elbette gerçekçilik duygusundan yoksun. Ben de onun bu huyunu seviyorum.

– Bu sözünle neyi kastettiğini sorabilir miyim?

– Söylediğimi. Etekliğe ihtiyacı olan biri gelse de ondan eteklik istese, hemen kendisininkini çıkartır... Caddenin tam ortasında... Ve isteyen kişiye verir. Kendisinin çıplak kalmış olduğunu düşünmez. Eğer gerekirse, pantolonunu da çıkartır.

– Sen buna delilik demez misin?

– Hayır, Val, ona deli diyemem. Onun için böyle bir davranış, çok normal. İnsanca yapılan bir davranış. Sonuçları düşünmek için vakit kaybetmez. Kendisi hakkında düşünülenleri umursamaz. Tümüyle samimî bir kişi. Ve bir çiçek kadar hassas ve nazik.

– Garip bir şekilde yetiştirilmiş olmalı. Ailesi hakkında, çocukluğu hakkında bir şey anlatıyor mu?

– Biraz.

Mona'nın, söylediklerinden çok daha fazla bildiğini anlayabiliyordum.

– Öksüzmüş sanıyorum. Onu evlâtlık edinen ailenin çok iyi kalpli olduklarını söyledi. İstediği her şeye sahip olmuştu.

– Eh, artık yatalım, ne dersin.

Alışmış olduğumuz tükenmez programı uygulamak için banyoya girdik. Yatağa girdim ve sabırla bekledim. Banyonun kapısı açıktı.

Aklını çelmeyi düşünerek:

– Sahi aklıma geldi, Claude nasıl? Yeni bir şey var mı?

– Bir iki güne kadar şehirden ayrılıyor.

– Nereye?

– Söylemiyor. Fakat Afrika'ya gittiğini sanıyorum.

– Afrika mı? Orada ne yapacak?

– Bilmem! Eğer Ay'a gittiğini söylemiş olsaydı, yine de şaşırmayacaktım. Claude'u bilirsin...

– Bunu defalarca söylemiştin ve hep aynı şekilde söylüyorsun. Hayır. Claude'u senin söylediğin anlamda tanımıyorum. Sadece anlatmak istediklerim biliyorum, o kadar. Benim için kelime oyunuyla yapılan bir bilmeceden ileri gitmez.

Mona'nın kendi kendisine kıkırdadığını duydum.

– Bunun gülünecek nesi var? diye sordum.

– Birbirinizi çok iyi anladığınızı sanıyordum.

– Claude'u kimse anlayamaz, dedim. O bir bilmecedir ve bilmece olarak kalacaktır.

– Arkadaşım! dedim. Onu yeni tanıyorsun ve sanki eskiden beri arkadaşmışsın gibi konuşuyorsun.

– Saçmalama. Benim arkadaşım... Şimdiye kadar edindiğim tek arkadaş.

– Sanki aklın çelinmiş gibi konuşuyorsun.

– Aklım çelindi! Tam zamanında ortaya çıktı.

– Ne demek istedin?

– Çaresiz, yalnız sıkıntılı zamanımda demek istedim. Arkadaş diyebilecek birine ihtiyacım olduğu zaman demek istedim.

– Sana da ne oluyor? Ne zamandan beri bir arkadaşa ihtiyaç duyuyorsun? Arkadaşın benim. Senin için yeterli değil mi?

Bu sözleri alayla söylemiştim, ama gerçekte istekli değildim. Verdiği cevap beni çok şaşırttı.

– Hayır, Val, sen artık arkadaşım değilsin. Kocamsm ve seni seviyorum... Sensiz yaşayamam, fakat...

– Fakat, ne.

– Bir arkadaşım olması gerekiyordu, bir kadın arkadaş. Güvendiğim, beni anlayan birine ihtiyacım vardı.

– Olur şey değil! Demek böyle? Yani bana güvenemediğini mi söylemek istiyorsun?

– Bir kadına güvenebildiğim kadar, hayır. Bazı şeyler vardır ki erkeklere anlatılamaz. O erkeği sevsen bile anlatamazsın. Oh, merak etme, büyük ve önemli şeyler değil. Kimi zaman küçük şeylerin büyük şeylerden daha önemli olduğunu bilirsin. Ayrıca, kendini düşün... Yığınla arkadaşın var. Ve arkadaşlarınla beraber olduğun zaman tamamen değişik bir insan oluyorsun. Kimi zaman seni çok iyi anlarım. Belki de arkadaşlarını kıskanırım. Bir zamanlar senin için herşey olduğumu düşünürdüm. Fakat hatalı olduğumu anlıyorum. Herneyse, şimdi bir arkadaşım var. Ve bu arkadaşımı bırakmayacağım.

Yarı alay, yarı ciddî:

– Şimdi beni kıskandırmak istiyorsun, değil mi? dedim.

Banyodan çıktı, yatağın yanına çöktü ve başını kollarının arasına soktu.

– Val, diye mırıldandı. Bunun doğru olmadığını sen de biliyorsun. Fakat bu arkadaşlık benim için çok kutsal ve çok değerli bir şey. Onu kimseyle paylaşmak istemiyorum, seninle bile. Hiç değilse, bir müddet için...

– Pekâlâ, dedim. Anlıyorum.

Sesimin biraz boğuk olduğuna dikkat ettim.

Mutlulukla mırıldandı.

– Anlayacağını biliyordum zaten.

Yumuşak ve nazik bir sesle:

– Fakat anlaşılması gereken ne var? diye sordum.

Mona hemen cevap verdi:

– Tamam işte, hiçbir şey, hiçbir şey. Sadece normal.

Eğildi ve hırsla dudaklarımdan öptü.

Elektriği söndürmek üzere ayağa kalkarken içtenlikle söyledim.

– Zavallı kız! Bunca zamandan beri bir arkadaş istiyormuş ve ben bunu hiç anlamadım, aklıma bile gelmedi. Öyle sanıyorum ki ben aptal, hassas olmayan bir serseriyim.

Mona elektriği söndürdü ve yatağa girdi. İki ayrı yatak vardı, ama bir tek yatağı kullanıyorduk.

– Bana sarıl, diye fısıldadı. Val, seni eskisinden çok seviyorum. Anlıyor musun?

Cevap vermedim, sadece ona sıkı sıkı sarıldım.

– Claude bana geçen gün dedi ki... Dinliyor musun? Birkaç kişiden biri olduğunu söyledi.

Alay ettim.

– Seçilen biri olduğumu, öyle değil mi?

– Dünyada bana yaraşır tek erkek olduğunu.

– Fakat bir arkadaş değil...

Mona elini ağzıma kapadı.

Her gece aynı şarkının sözleri... "Arkadaşım Stasia." Tabiî, anlattıklarına biraz renk katması için, birbirine aykırı bir kuartet tarafından kendisine yağdırılan şaşırtıcı güzel sözler üzerine kurulmuş uzun hikâyeleri süslenmiş, değiştirilmiş olarak anlatırdı.

İçlerinden birinin... ismini dahi bilmiyordu... kitapçı dükkânları vardı; diğeri güreşçi Jim Driscoll'du; üçüncüsü bir milyoner, adı çıkmış bir sapıktı ve ismi... inanılmaz gibi görünüyordu... Tinkelfels'ti; dördüncüsü deli, aynı zamanda bir dereceye kadar Aziz olan kişiydi.

Mona'nın tarifini gerçeğe uygun olarak kabul ederek, Ricardo soyadını taşıyan bu kişiye kanım kaynamıştı. Sessiz, ciddî, kuvvetli İspanyol aksanıyla beraber bol bol hediye dağıtan nazik ve kibar... "bir kuzu kadar nazik" yayınlanmamış

metafizik bilimsel eserler yazmış olan, on ya da on iki yaşındaki dinleyicilere konferans veren bir insandı. Onun hakkında en çok hoşuma giden şuydu: hem zaman metroyu kadar onu götürür, her zaman iyi geceler dilemek için elini sıkar ve ciddiyetle mırıldanırdı"

Mona her zaman sözü Ricardo'ya getirir ve tekrar tekrar, Anastasia'yı ne kadar çok düşündüğünden, ona ne kadar güzel davrandığından falan söz ederdi. Ve isminin her geçtiği zaman, sanki büyük bir şakaymış gibi kahkahalarla gülerek tehdit eden sözlerini tekrarlardı. Mona'nın tutumu beni şaşırtmaya başlamıştı.

Bir gece

– Günün birinde söylediğini yapamayacağını nereden biliyorsun? diye sordum.

Bu sözüm daha da çok güldü.

– Bunun imkânsız olacağını düşünüyorsun, değil mi?

Mona:

– Sen onu tanımazsın, dedi. Dünyanın en nazik yaratığıdır.

– Zaten bu nedenle yapabileceğini düşünüyorum ya! Ciddî. Onunla beraber olduğun zaman kendine dikkat etsen iyi olur.

– Oh, saçma! Bir sineği bile incitemez.

– Belki incitemez. Fakat sevdiği kadını öldürebilecek kadar hırslı görünüyor.

– Beni nasıl sevmiş olabilir? Saçma. Onunla ilgilenmiyorum ki. Aslında, söylediklerini bile dinlemem. Çoğunlukla Anastasia ile konuşur.

– Bir şey yapmak zorunda değilsin, yalnız dikkatli olmalısın. Sabit fikirleri ver. Deli değil. Ancak, bir görüntüye aşık olmak deliliktir. İdealinin fizikî görüntüsüsün, bu açıkça belli. Seninle yatmasına ya da senden karşılık görmesine ihtiyaç yok. Ebediyen senin yüzüne bakmak istiyor... çünkü rüyalarındaki kadını bedenleştiriyorsun.

Mona sözlerime nedense şaşırarak:

– Sen de onun gibi konuşuyorsun, dedi. İkiniz çok iyi ge-

çinirdiniz. Aynı dili kullanıyorsunuz. Hassas bir yaratık olduğunu biliyorum, çok da zeki. Onu çok seviyorum, fakat beni sinirlendiriyor. Şakadan hiç anlamaz. Güldüğü zaman eskisinden çok daha üzüntülü görünür. Yalnız bir kişi.

– Yazık ki onu tanımıyorum, dedim. Anlattığın kimselerin içinde en çok hoşuma giden o. Gerçek bir insan gibi görünüyor. Ayrıca, İspanyolları severim. Onlar...

– İspanyol değil... Kübalı.

– Aynı şey.

– Hayır, değil, Val. Ricardo bunu bana kendisi söyledi. Kübalıları hiç sevmiyor.

– Önemli değil. Arap bile olsaydı, onu yine de severdim.

Mona birdenbire:

Cevap vermeden önce bir dakika kadar düşündüm.

– Tanıştırman iyi olmaz, dedim. Böyle bir adamı kolaylıkla kandıramazsın. Cromwell'e benzemez. Hatta Cromwell bile göründüğü kadar aptal değil.

– Onun aptal olduğunu söylememiştim ki!

– Fakat benim buna inanmamı istedin; bunu da inkâr edemezsin ya!

Gülümsedi.

– Eh, neden olduğunu biliyorsun.

– Bana bak, kızım, seni ve oyunlarını o kadar iyi biliyorum ki, bu konudan söz etmek bile bana ağır geliyor.

– Hayal gücün çok fazla, Val. Sana bazen bu kadar az şey anlatmamın nedeni bu. Duyduklarını nasıl büyüttüğünü bilirim.

– Fakat sağlam temeller üzerine büyüttüğümü itiraf etmelisin.

Yine sinsi sinsi gülümsedi.

Sonra yüzünü saklayabilmek için bir şeyler yapmaya koyuldu.

Bir çeşit hoş duraklama araya girdi. Sonra, bambaşka bir düşünce ışığında konuşmaya başladım.

– Kadınlar yalan söylemek zorundadır, sanıyorum... ya-

ratılışlarında vardır. Erkekler de yalan söyler, elbette, fakat onların yalanları çok daha değişiktir. Kadınlar, gerçeği öğrenmekten kaçınır görünürler. Biliyor musun, eğer yalan söylemekten, benimle bu aptalca, gereksiz oyunu oynamaktan vazgeçebilseydin, öyle sanıyorum ki...

Yapıyormuş gibi göründüğü işi yarıda kesmiş olduğunu fark ettim. Kendi kendime, belki beni gerçekten dinler, diye düşündüm. Yüzünün sadece bir kenarını görebiliyordum. Yüzündeki anlam dikkatle dinlediğini gösteriyordu, bıkkınlık ifadesi de vardı. Tıpkı bir hayvan gibi.

– Benden istediğin her şeyi yapabileceğimi sanıyorum. Hatta seni başka bir erkeğe bile verirdim, eğer istediğin buysa.

Bu beklenmedik sözlerim onu birden rahatlattı, ya da öyle göründü. Ne söyleyeceğimi tahmin ediyordi, galiba, ama bilmiyorum. Omuzlarından büyük bir yük kalkmış gibiydi. Bana doğru yürüdü... yatağın kenarında oturuyordum... ve yanıma oturdu. Elini elimin üzerine koydu. Gözlerindeki anlam samimiyet ve bağlılıktı.

– Val, diye söze başladı. Senden böyle bir şey istemeyeceğimi biliyorsun. Bunu nasıl söyleyebilirsin? Belki sana arada bir uydurma şeyler söylüyorum, ama yalan asla. Hayatî önemi olan hiç bir şeyi senden saklayamam... seni incitmek istemediğim için tahayyül ettiğim şeylerdi. Kimi zaman öylesine çirkin durumlar oluyor ki bunları sana söylediğim takdirde lekeleneceğini düşünüyordum. Bana olanlar önemli değil. Benim yapım daha sağlam. Dünyanın nasıl olduğunu bilmiyorsun. Ben biliyorum. Sen hayalperestsin. Ve ülkücüsün. İnsanların ne kadar zayıf olduklarını bilemezsin. Ne de insanların zayıf olduğunu tahmin edebilirsin. Herkesin yalnız iyi yönünü görürsün. Saf bir insansın. Çok az kişiden biri olduğunu söylemekle Claude'un kastettiği buydu. Ricardo da saf bir kişidir. Onun ve senin gibi kişiler, hiç bir zaman çirkin şeylere karışmamalıdır. Arasıra ben karışırım... çünkü bozulmaktan korkmam. Ben dünyayı tanırım. Seninle beraberken başka bir ya-

ratık olurum, beni görmek istediğin gibi olmaya çalışırım. Fakat asla senin gibi olamam, asla.

– Şimdi hayretle düşünüyorum, dedim. Senin böyle konuştuğunu duysalardı... Kronski, O'Mara, Ulric gibi kişiler, örneğin... acaba ne düşünürlerdi?

– Başkalarının ne düşündüğü önemli değil, Val. Seni tanırım. Seni uzun süreden beri tanımış bile olsalar, diğer bütün arkadaşlarından daha iyi tanırım. Ne kadar duygulu olduğunu bilirim. Dünyanın en duygulu yaratıklarından birisindir.

– Bütün bu sözler üzerine, kendimi kırılacak kadar narin bir dal zannetmeye başladım.

Mona derin bir içlilikle:

– Narin değilsin, dedi. Dayanıklısın... bütün sanatçılar gibi. Ancak, dünya içinde, yani dünya ile uğraştığın zaman demek istiyorum, henüz çocuk sayılırsın. Dünya bir başından öbür başına kadar merhametsizdir. Dünya içindesin, tamam, fakat dünyadan değilsin. Çirkin bir tecrübeyle karşılaşırsan, bunu güzelleştirmesini bilirsin.

– Sanki beni bir kitap gibi okuyorsun.

– Doğruyu söylüyorum, değil mi? İnkâr edebilir misin?

Kollarını sevgiyle boynuma doladı ve yanağını yanağıma sürdü.

– Oh, Val, belki sana yaraşır bir kadın değilim, fakat seni tanıyorum. Ve seni ne kadar iyi tanırsam, o kadar çok seviyorum. Son zamanlarda seni çok özledim. İşte bu nedenledir ki bir arkadaşa ihtiyacım oldu. Gerçekten dehşete kapılmıştım... sen olmayınca.

– Pekalâ. Fakat iki arsız çocuk gibi davranmaya başladık, farkında mısın? Herşeyin hazır olarak bize sunulmasını bekledik.

Mona heyecanla:

– Ben böyle bir şey beklemedim! dedi. Fakat özlemini duyduğum şeyleri elde etmeni istedim. İyi bir yaşantın olsun istedim... hayalini kurduğun şeyleri gerçekleştiresin diye arsız olamazsın! Sadece ihtiyacın olanı alırsın, fazlasını değil.

Bu beklenmedik sözlerin etkisinde kalarak:

–Bak bu doğru, dedim. Çok kimse bunu anlamak istemez. Bir Pazar sabahı kiliseden eve döndüğümde, şaka olsun diye bizimkilere Hıristiyan bir sosyalist olduğumu söylediğim zaman onların nasıl öfkelendiğini hatırlarım. O sabah kürsüye gelen bir kömür madencisinin bu sözlerini duymuş ve etkilenmiştim. Kendisine Hıristiyan sosyalist diyordu. Ben de hemen Hıristiyan bir sosyalist oldum. Herneyse, alışık olduğumuz saçmalıklarla son buldu... bizimkiler sosyalistlerin yalnız diğer kimselerin parasını harcamakla ilgilendiğini söylüyordu. "Peki, bunun nesi varmış" diye sorduğumda, şu cevabı aldım. "Kendin para kazan da sonra konuşursun!" Bu tartışma bana saçma gelmişti. Para kazansam da kazanmasam da ne önemi var? diye kendi kendime sordum. Bütün mesele hayatta sahip olanlar eğer daha rahat ediyorlarsa, ben de daha az yemeye ve daha az şeye sahip olmaya dünden hazırdım. İşte o zaman insanın gerçekte ne kadar az şeye ihtiyacı olduğunu düşündüm. Eğer hoşnutsan, materyal hazinesine ihtiyacı yoktu... Eh, neden bunun üzerinde ısrarla durup yürümeye başladığımı bilmiyorum! Oh, evet! Sadece ihtiyacım olanı aldığım konusuna gelince... itiraf ederim ki isteklerim çoktur. Ama onlarsız da yapabilirim. Bununla beraber, yiyecek hakkında çok konuşurum, aslında fazlasını istemem.Yiyeceği ancak, yiyeceği düşünmeyecek kadar isterim, demek istediğim bu. Bu da normalidir, öyle değil mi?

– Elbette, elbette!

– Ve bu nedenle beni mutlu yapacağını, ya da daha iyi çalıştıracağını düşünür göründüğün herşeyi istemem. Halen yaşadığımız gibi yaşamak zorunda değiliz. Seni memnun etmek için her şeye razı oldum. Sürdüğü kadarıyla, iyi bir yaşantının güzel olduğunu inkâr edecek değilim tabiî. Noel de böyledir. Hiç hoşlanmadığım şey, daimî borç almak ve dilenmek, bu insanları enayi yerine koymak. Sen de hoşlanmıyorsun, bundan eminim. Şu halde neden birbirimizi bunun için aldatmak zorundayız? Neden buna bir son vermiyoruz?

– Fakat ben son verdim!

– Benim için son verdin, fakat arkadaşın Anastasia için yine yapıyorsun. Bana yalan söyleme. Ne söylediğimi çok iyi biliyorum.

– Onun durumu çok daha başka, Val. Nasıl para kazanılacağını bilmiyor. Hatta o senden çok daha çocuk.

– Fakat onu bu şekilde desteklemekle... hâlâ çocuk olarak kalmasına yardımcı oluyorsun. Onun asalak olduğunu söylemiyorum... Ondan bir şeyler çalıyorsun. Neden kuklalarını, resimlerini, ya da heykelciklerini satmıyor?

Bu sözüm üzerine kahkahayı bastı.

– Neden mi? Sen hikâyelerini hangi nedenle satmıyorsun, o da aynı nedenle satmıyor. Çok iyi bir sanatçı, sebep bu.

– Fakat çalışmalarını, sanat yapıtlarıyla uğraşan birine değil... kişilere satsın. Bedava denecek kadar ucuza versin! Sadece geçinecek kadar kazansın. Kendi yararına olur. Gerçekte, kendisine güveni artar.

– İşte gördün mü, yine başladın! Dünyayı ne kadar az tanıdığın belli oluyor. Val, onun eserlerini hediye olarak bile elden çıkaramazsın, durum bildiğin gibi değil. Eğer bir kitap yayınlayabilsen, bu kitaptan birini satın almaları için yalvaracaksın. İnsanlar iyi şeyleri istemezler diyorum. Anastasia ve senin gibi... ya da Ricardo... böyle kimselerin başkası tarafından korunmaları gerekir.

– Eğer durum buysa, yazının canı cehenneme... Fakat inanamıyorum! Henüz bir yazar değilim... çıraklıktan ileri gidemedim. Editörlerin düşündüğünden daha iyi olabilirim, fakat önümde henüz aşılması gereken uzun bir yol var. Kendimi anlatmasını öğrendiğim zaman insanlar beni okuyacak. Dünyanın ne kadar kötü olduğu umurumda değil. Söylüyorum, beni okuyacaklar. Beni görmezlikten gelemeyecekler.

– Peki o zamana kadar?

– O zamana kadar yaşantımı sürdürmenin başka bir yolunu aramalıyım.

– Ansiklopedi satmak mı? İstediğin bu mu?

– Fazla bir şey olmadığını itiraf ederim, fakat dilenmekten ve borç almaktan daha iyidir. Karımın orospuluk etmesine göz yummaktan iyidir.

Mona öfkeyle:

– Aldığım tek kuruşu bile alnımın teriyle kazanıyorum, dedi. Garsonluk yapmak orospuluk değildir.

– Daha iyi söyledin ya! Kendi hisseme düşeni yapmak için bundan daha iyi bir sebep olabilir mi? Kitap satmam hoşuna gitmiyor. Benim de senin garsonluk yapman hoşuma gitmiyor. Eğer aklımız olsaydı, şimdiye kadar daha başka şeyler yapardık. İnsanın şerefiyle yapabileceği başka işlerin de olduğu muhakkak.

– Bizim için böyle bir şey söz konusu olamaz! Dünyanın işini yapmak için yaratılmamışız.

– Şu halde öğrenmeliyiz.

Kendi doğru sözlerimin etkisinde kalıyordum.

Mona:

– Val, dedi. Bu sadece bir konuşmadır. Dürüst bir işte çalışamayacağını sen de biliyorsun. Asla. Ben de senin böyle bir iş yapmanı istemiyorum. Seni çalışır görmektense ölmeni tercih ederim.

– Pekâlâ, sen kazandın. Fakat, Allahını seversen, bir erkeğin kendisini aptal hissetmeden yapabileceği bir iş yok mu?

Sözümün burasında dudaklarımdan dökülmek üzere olan bir düşünce, kahkahayla gülmeme sebep oldu. Nitekim söylemeden de edemedim.

– Bak dinle, dedim. Gerçekten ne düşündüğümü biliyor musun? Belki çok iyi bir diplomat olabilirdim. Yabancı bir ülkeye elçi olarak gönderilmeliydim... bu fikrimi nasıl buldun? Hayır, şaka ediyorum. Ama neden olmasın? Kafam çalışıyor, insanlara nasıl davranılacağını biliyorum. Bu hayal gücümle neler yapabilirdim, bilmiyorum. Benim Çin elçisi olabileceğimi tasavvur edebilir misin?

Gariptir, bu düşüncemin saçma olduğunu düşünmedi.

– İyi bir elçi olacağın muhakkak, Val. Söylediğin gibi, neden olmasın? Fakat bu fırsatı hiç bir zaman bulamazsın. Senin önünde açılmayacak belirli kapılar vardır. Eğer senin gibi kimseler dünyayı idare edecek olsalardı, kimse aç kalmayacak... kimse hikâyelerini nasıl yayınlayacağını düşünmeyecekti. İşte bu nedenledir ki dünyayı tanımadığını söylüyorum.

– Lânet olsun be! Dünyayı tanıyorum. Ancak, çok iyi tanıyorum. Fakat dünya ile anlaşmaya yanaşmıyorum.

– Aynı şey.

– Hayır, aynı şey değil! Cehalet... ya da körlük... ve uzaklık arasındaki ayrımdır. Böyle bir şey. Eğer dünyayı tanımasaydım yazar nasıl olabilirdim?

– Bir yazarın kendi dünyası vardır.

– Olur şey değil! Senin böyle söyleyeceğini hiç tahmin etmezdim! Üzerinde oturduğum dalı şimdi kestin işte...

Birkaç dakika sustum. Sonra devam ettim.

– Çok doğru söylüyorsun, dedim. Fakat şimdi söylediklerimin önünü kesmiyor. Belki sana anlatamıyorum, fakat haklı olduğumu biliyorum. İnsanın kendi dünyası olması, içinde yaşaması, gerçek dünyaya karşı kör olması demek değildir. Eğer bir yazar her dünya hakkında bilgili olmazsa, eğer ona karşı ayaklanacak kadar içine gömülmemişse, senin dediğin gibi kendisine ait bir dünyası olamaz. Bir sanatçı tüm dünyaları içinde taşır. Ve herkes gibi bu dünyanın hayatî bir parçasıdır. Yaratıcı olduğu için diğer insanlardan daha beter bulaşmıştır, senin dediğin dünyaya. Dünya o yazarın ortamıdır. Diğer insanlar dünyadaki kendi köşelerine çekilmişler... küçük işlerine, küçük obalarına, küçük felsefelerine, falan gömülmüştür. Allah kahretsin, ben bu nedenle büyük bir yazar değilim; öğrenmek istersen, henüz tüm dünyayı içime alamadığımı bilmelisin. Şeytanı bilmemezlikten gelemem. Senin düşündüğün gibi, insanların merhametsizliğinin farkında olamazlık edemem. Bunlardan daha büyük bir şey, ne olduğunu ben de bilmiyorum.

Fakat zamanla öğreneceğim. İşte o zaman bir meşale olacağım. Dünyayı aydınlatacağım. Özünü sözünü açıklayacağım... fakat onu lânetleyemem çünkü, onun bir parçası olduğumu biliyorum.

Durdum, derin bir nefes alarak tekrar konuşmaya başladım.

– Henüz dibi bulamadığımızı biliyorsun. Çektiğimiz acı hiçtir. Ancak bir pire ısırığı. Yiyeceksizlik ya da buna benzer şeylerden çok daha kötü şeylere dayanmak zorundayız. Sadece hayat hakkında okumakla meşgulken, on altı yaşındayken daha fazla acı çektim. Ya da kendi kendimi aldatıyorum.

Mona düşünceli düşünceli başını salladı.

– Evet, ne demek istediğini anlıyorum.

– Sahi mi? İyi. Şu halde, hayata ortak olmadan, şehitlerin acısını çekebileceğini... ve bu acıların çok tatlı acı olacağını kavrıyorsun. Kendi beliğinden, kötü bir hareket, ya da kabahatinden ötürü acı çektiğin zaman bir çeşit utangaçlık hissedersin. Ben böyle acılardan nefret ederim. Başkalarıyla birlikte onlar için acı çekmek, onlarla yanı halde olmak çok daha değişiktir. İnsan zenginleştiğini hisseder. Önemli nedenlerle, kalkmak ve dolaşmak, yaralanmak ve hırpalanmak zorunluğundayız.

Bir konudan diğerine kayarak, sık sık kendimi kötüleyerek, sonra hepsini bir kenara iterek, tekrar gerçeğe dönmeye çalışarak konuşmamı sürdürdüm.

Bu konuşmalar, tumturaklı sözlerle söylenen nutuklar gittikçe sıklaşmaya başlıyordu. Belki de artık yazamadığımdan ötürüydü. Belki de günün büyük kısmını yalnız geçirdiğimden ötürüydü. Belki de Mona'nın parmaklarının arasından kaydığını hissettiğimden ötürüydü. Bu coşkunluklarda tehlikeli bir şey vardı, isimlendirmediğim bir şeye doğru uzanmak istiyordum. Her ne kadar Mona'yı kınamış görünmekle beraber, aslında kendimi kınıyordum. En kötüsü, sağlam bir sonuca ulaşamayışımdı. Ne yapmamamız gerektiğini açıkça görebiliyor, fakat ne yapmamız gerektiğini göremiyordum. Gizlice, "ko-

runma" sözünü benimsiyordum. Niçin niçin Mona'nın haklı olduğunu kendi kendime itiraf ediyordum. Dünyaya hiçbir zaman adım uyduramayacak, hiçbir zaman yer almayacaktım. Böylece işi konuşmaya vuruyordum. Geçmişe ve geleceğe değiniyor, çocukluk günlerimin parlaklığını, gençliğimdeki serüvenlerimi anlatıyordum. Anlattıklarım hep güzel ve büyüleyici oluyordu. Keşke McFarland teypiyle beraber yanımda olsaydı! Dergisi için ne hikâye olurdu! (Daha sonra hayatımı rahatlıkla anlattığım halde kaleme alamadığımı garipserdim. Makinenin başına oturduğum zaman, kendi halini çok düşünen bir adam olurdum. O zamanlar "ben" zamirini kullanmak hiç aklıma gelmezdi. Neden, hayret ediyorum? Bana sahip olan neydi? de "Ben" zamirinin nasıl kullanılması gerektiğini bilmiyordum.)

Böyle konuşmalarımla sadece Mona'yı bıktırmıyor, kendimi de tüketiyordum. Ekseri sabaha karşı uyuyabiliyorduk. Uykuya dalarken, onu içimden söküp atmaktan doğan bir rahatlık duyardık. O neydi? Kendim de bilmezdim. Sadece rahatladığımı hissederdim, o kadar.

Belki de, ismini duymaktan usandığım Anastasia kadar benim de "değişik" olduğumu ispatlamak için böyle konuşuyordum. Belki. Muhtemelen işin içinde biraz da kıskançlık giriyordu. Anastasia'nın yanımıza taşınmasından başka yapılacak iş kalmamıştı. Yatakların üzerinde iki adet japon tablosu vardı; Utamaro ve Hiroshige'den birer tablo. Bavulun üstünde Anastasia'nın Mona için yapuğı bir kukla vardı. Şifonyerin üzerinde bir Rus ikonası vardı, Anastasia'nın başka bir armağanı. Vahşilerin kullandığı cinsten bilezikleri, tılsımları ve işlemeli terlikleri hiç söz konusu etmiyorum. Hatta kullandığı parfüm bile... sert kokuluydu!... Anastasia tarafından verilmişti. (Muhtemelen Mona'nın parasıyla alınmıştı.) Anastasia ile beraber olunduğu zaman neyin ne olduğu bilinmezdi. Mona, onun giysisini, sigarasını, resim malzemelerini, falan düşünürken, Anastasia da evinden gelen parayı Mona'ya harcıyordu. Mona, bunun aykırı bir hareket olduğunu kabul et-

miyordu. Arkadaşının yaptığı herşey doğru ve normaldi, hatta çantasından para bile çalsa, onun için önemsizdi. Anastasia arasıra çalardı. Neden çalmasın? Hem kendisi için çalmıyordu ki, düşkün arkadaşlarına yardım etmek için çalıyordu. Bir burjuva değildi, oh, hayır! Anastasia sahnede olduğu sürece bu "burjuva" sözü sık sık kullanılıyordu. İyi olmayan herşey "burjuva"ydı. Anastasia'nin görüş açısından kaka bile "burjuva" olabilirdi. Onu daha yakından tanıyacak olursanız, çok insancıl tarafları olduğunu anlardınız. Tabiî, başkaları bunu anlayamazdı. Bazı kimseler insanlıktan yoksundu. Anastasia bazen dalgınlıkla ayakkabılarını tek tek ayrı cinsten giyerdi... Acaba gerçekten de dalgınlıkla mı?... ve çok komik görünürdü. Ya da bir lavaj şişesini açıkça elinde taşırdı. Böylece şeyleri sarmaya ne lüzum vardı? Ayrıca, Anastasia böyle bir şeyi hiç kullanmazdı... daima sıkıntıda olan başka bir arkadaş için taşınırdı.

Etrafa dağılmış olarak duran kitapların hepsi Anastasia tarafından verilmişti. Kitaplardan birinin ismi Down There'di... "göçmüş" bir Fransız yazarınındı. Anastasia bu kitabı çok severdi, fakat kitabın "göçmüş" bir yazar tarafından yazılmış olmasından değil, Fransız tarihinin olağanüstü kişisinin adı geçtiğinden ötürü... Gilles de Rais. Jeanne d'Arc'ın izinde yürüyen bir kişiydi. Bir sürü çocuk öldürmüş... aslında, bütün bir köyün nüfusunu azaltmıştı. Fransız tarihindeki en anlaşılmaz bir kişiydi. Bu kitaba vaktim olunca göz atmam için ricada bulundu. Anastasia bu kitabın Fransızcasını okumuştu. Anastasia Fransızca, Almanca, İtalyanca, Portekizce ve Rusça okuyabilirdi. Evet, manastırda piyano çalmasını da öğrenmişti. Harp da çalardı.

Alayla sordum:

– Trompet de çalabilir mi?

Kaba bir tavırla güldü. Sonra aramızda şu konuşma oldu:

– Davul da çalabilir. Fakat önce kafayı biraz tütsülemiş olmalı.

– Yani sarhoş olduğu zaman mı?

– Hayır, havalandığı zaman. Esrarlı sigara. Zararsız. Alışkanlık yapmıyor.

Bu konu... uyuşturucu madde... ortaya çıktığı zaman kulaklarımın iyice dolacağını biliyordum. Mona'nın düşüncesine göre (muhtemelen Anastasia'nın), her insanın değişik uyuşturucu maddeleri tecrübe etmesi gerekirdi. Uyuşturucu madde içki kadar tehlikeli olamazdı. Ayrıca, etkisi çok daha ilginçti. Evet, günün birinde kendisi de deneyecekti. Village' de birçok insan... saygıdeğer kişiler de varmış... uyuşturucu madde kullanırdı. İnsanların uyuşturucu maddeden niçin böylesine ürktüğünü anlamazdı. Örneğin, renk görme duyusunu silen bir Meksika ilacı vardı. Tamamen zararsız. Bir kere denemeliydik. İsminin hatırlayamadığı şu şairden biraz almaya çalışacaktı. O adamdan nefret ederdi, pis herifin biriydi, ama Anastasia onun iyi bir şair olduğunu söylüyordu. Anastasia böyle şeylerden anlardı...

– Günün birinde şiirlerinden birini alıp sana yüksek sesle okurum. Şimdiye dek böyle bir şiir duymamışsındır, Val.

– Pekâlâ, dedim. Fakat kötüyse bunu sana söyleyeceğim.

– Merak etme! Denese bile Anastasia kötü şiir yazamaz.

– Biliyorum... harikadır.

– Harika olduğu muhakkak. Şaka olsun diye söylemedim ki. Gerçekten harika bir kız.

Harikaların daima yaradılıştan noksan kimseler olduğuna değinmeden yapamadım.

– İşte yine başladın! Şimdi sen de herkes gibi konuştun. Sana tekrar ve tekrar onun, Village'deki acaip kişelere benzemediğini söylemiştim.

– Evet, harika bir yaratılış garibesi!

– Belki delidir, ama Strindberg, Dostoievsky, Blake gibi...

– Onun biraz fazlaca yükseltmiyor musun?

– Onların yeteneklerine sahip olduğunu söylemedim. Deli olmadığı gibi garip bir yaratık da değil. Hemasıl bir kişiyse, gerçek kişi. Hayatım üzerine bahse tutuşabilirim.

– Onun hakkında kötü konuşmuyorum, ama daima başkası tarafından korunmak zorunluğunu duymasını garipsiyorum.

– Çok zalimce bir suçlama!

– Acaba? Bak... sen ortaya çıkana kadar geçinip gidiyordu, değil mi?

– Onunla karşılaştığım zaman nasıl koşullar içinde bulunduğunu evelce söylemiştim.

– Söylediğini biliyorum, fakat beni etkilemedi. Eğer ona dadılık yapmamış olsaydın, belki emekleye emekleye ayakta durmasını öğrenecekti.

– Yine başladığımız yere döndük. Kendisini koruyamadığını kaç kere söylemek zorunda kalacağım?

– O zaman öğrenirsin!

– Peki, ya sen? Sen öğrendin mi?

– Sen gelinceye kadar yine geçinip gidiyordum. Hem kendime, hem karıma ve hem de çocuğuna bakıyordum.

– Haksızlık ediyorsun. Belki onlara bakıyordun, ama ne koşullarla! Ömürünün sonuna kadar böyle yaşamak istemezdin, değil mi?

– Elbette istemezdim! Fakat çıkar bir yol bulacaktım... sonunda.

– Sonunda! Val, önünde fazla zamanın yok. Otuz yaşına geldin... ve halen kendine bir isim yapmak zorundasın. Anastasia sadece bir kız fakat bak, halen neler başardı!

– Biliyorum. Fakat o bir harika...

– Oh, yeter artık! Böyle konuşmakla bir şeyi çözümlemiş olmuyoruz. Neden onu düşünmekten vazgeçmiyorsun? Senin hayatına karışmıyor, sen neden onun hayatına karışıyorsun. Bir arkadaş dahi olamaz mı? Neden onu kıskanasın? Biraz insaflı olamaz mısın?

– Pekâlâ, bırakalım bu konuyu. Fakat sen de ondan söz etmekten vazgeçmelisin, olmaz mı? Bu takdirde seni kıracak tek kelime dahi söylemem.

Mona her ne kadar Demir Kazan'a gitmememi açıkça söylemediyse de, onun arzusunu dikkate alarak oraya yaklaşamıyordum. Anastasia'nın, gününün çoğunu orada geçirdiğinden ve Mona'nın sinirli olduğu zamanlar, ikisinin daima bir yerde beraber bulunduklarından kuşkulanıyordum. Onların müzeleri ve sanat galerilerini, Village sanatçılarının stüdyolarını dolaştıklarını, Anastasia'nın kayıklarını ve ufkun karamalarını yapmaya çalıştığı rıhtıma indiklerin, kitaplıkta saatlerce, araştırma yaptıklarını çevreden haber alıyordum. Bir bakıma bu değişikliğin Mona'ya yararı yoktu. Artık üzerinde düşünebileceği bir konuya sahip oluyordu. Mona'nın resim hakkında çok az bilgisi vardı ve Anastasia onun eğiticisi olmaktan açıkça gururlanıyordu. Arasıra, Ananstasia'nın, Mona'nın bir portresini yapacağına dair üstü kapalı sözler ortada dönüyordu.

Anlaşılan, Anastasia şimdiye dek kimsenin gerçek portresini yapmamıştı ve özellikle Mona'nın bir resmini yapmak için isteksiz görünüyordu.

Anastasia'nın bitkin olduğu ve bir çocuk gibi bakıma ihtiyaç gösterdiği, hiçbir iş yapmadan geçirdiği günler vardı. Herhangi bir küçük olay, bu günleri keyifsizlikleri geri getirebiliyordu. Kimi zaman bu keyifsizlik nöbetleri, Mona'nın, Anastasia'nın çok sevdiği kimseler üzerine ettiği aptalca ya da saygısızca sözlerle geri tepiyordu. Örneğin, Modigliani ve El Greco, haklarında kimseye, hatta Mona'ya bile, kötü söz söylemeyeceği ressamlarda. Utrillo'yu da severdi, fakat fazlaca saygısı yoktu. Utrillo da kendisi gibi "mahvolmuş bir ruh"tu; yine de "insan" seviyesindeydi. Oysa Giotto, Grunewald, Çinli ve Japon üstatları değişik bir seviyedeydiler ve daha yüksek bir düzeni temsil ediyorlardı. (Zevki pek kötü değil!) Anladığıma göre Amerikalı sanatçılarına karşı, saygısı yoktu. Ancak kısıtlı, fakat çok geniş olarak tarif ettiği John Marin'e saygı duyardı. Onun, hemen hemen bana yaklaşmasına sebep, yanında her zaman "Alis Harikalar Diyarında" ve "Tao Teh Ching" isimli kitapları taşıdığını öğrenmem oldu. Daha sonra bunlara Rimbaud'un bir cildini ekleyecekti. Fakat bunun sırası sonra gelecek...

Hâlâ dolaşıyor, ya da hareketleri gözden geçiriyordum. Arasıra hiç uğraşmadan bir takım kitap satardım. Günde ancak dört ya da beş saat çalışır ve daima akşam yemeği vakti geldiği zaman işi bırakmaya hazır beklerdim. Ekseriya kartlara göz gezdirir ve oldukça uzakta, berbat banliyölerden birinde, New Jersey ya da Long Island'daki kasvetli bir delikte yaşayan muhtemel bir müşteriyi seçerdim. Bunu kısmen zaman öldürmek, kısmen de konudan ayrılmak için yapardım. Daima, pis bir noktaya yöneldiğim zaman (ancak kafadan kontak bir satıcı böyle bir yere gitmeyi düşünebilirdi!), çocukluğumda tanımış olduğum değerli, sevgili yerlerin hiç beklenmedik anılarının saldırısına uğradığımı sezerdim. Bu, çalışma sırasında yapılan çağrışımın bir çeşit ters yasasıydı. Etraftaki evler ne kadar sıkıntılı ve bayağı olursa kendiliğinden gelen bu çağrışımlar da bambaşka ve daha zarif olurdu. Eğer bir sabah Hackensack'e, ya da Canarsie'ye, ya da Staten Island'daki bir tavşan yuvasına doğru yola çıkmışsam, akşama doğru kendimi, Sheepshead Bay, ya da Buepoint, ya da Pocotopaug'da bulacağım üzerine hemen hemen bahse tutaşabilirdim. Eğer uzun bir yolculuk yapmak için param yoksa, bana yemek yedirecek ve geri dönüş paramı verecek birine... "bir dost yüze" rastlamak şansıma güvenerek otostop yapardım. Akıntıya kapılıp giderdim. Nerede son bulduğum, eve ne zaman döndüğüm önemli sayılmazdı, çünkü, Mona nasılsa hep benden sonra gelirdi.

Yine kafamda yazmaya başlıyordum. Fakat eskisi gibi ateşli değil, daha sakin, daha düzenli, bol bol vakti ve dolgun parası olan bir raportör, ya da muhabereci gibi yazıyordum. Olayları oluruna bırakmak çok güzeldi. Arasıra, burnumun doğrultusunda giderken, uzak bir kasabaya düşer, rastgele bir dükkân seçer... musluk tamircisi, ya da ölü kaldırıcı, benim için fark etmezdi... ve satış konuşmasına girişirdim. Satış yapmayı hiç düşünmediğim gibi sözün gelişi, kendimi ise de vermezdim. Hayır, bütün merakım sözlerimin bu önemsiz kişi üzerindeki etkisini öngörmekti. Sanki başka bir gezegenden gelmişim gibi

bir hisle dolup taşardım. Eğer zavallı kurban, sayfaları sökülen takılabilen ansiklopedimizin değerini tartışmak istemezse, bir cesetten söz edilecek olsa, onun dilini konuşmaya başlardım. Konuşmanın sonunda kendimi ekseriya, ortak hiçbir yönüm olmayan bu kişiyle yemekte bulurdum.

Kendimden ne kadar uzaklaşırsam, bir ilham geleceğinden o kadar emin olurdum. Birdenbire, belki bir cümlenin tam ortasında, kararımı hemen verir ve kaçardım. Geçmişten, çok şaşırtıcı bir geçmişten anımsadığım bu yeri aramaya çıkardım. Mesele, bu değerli yere ulaşmak ve o zamanların varlığı olan kendimi yaratmaktı. Garip bir oyun... ve sürprizlerle dolu.

Kimi zaman odamıza erkek elbisesi giyip de büyük görünmeye çalışan bir çocuk gibi dönerdim. Evet, kimi zaman tamamen onun gibi düşünen, onun gibi hisseden, onun gibi davranan küçük Henry olurdum.

Ekseriya, dünyanın saçağı üzerinde, bana tamamen yabancı olan kişilerle konuşurken, birdenbire Village'de dolaşan, ya da kollarında şu saçma kuklalarla müzenin döner kapısından salınarak geçen Mona'nın ve Stasia'nun hayali zihnime sıçradı.

Sonra kendi kendime çok garip bir şey söylerdim... elbette saçma bir şey! Bunu söyledikten sonra acıyla gülümserdim. "Peki, benim rolüm nedir?"

O soğuk saçak kenarında, zombilerin, dünyadan haberi olmayan aptalların arasında dolaşırken, yolunum kesildiği düşüncesine saplanırdım. Ne zaman bir kapıyı kapasam, o kapının arkamdan kilitlendiği, geri dönmek için başka bir çıkış yolu aramama gerekeceği kuşkusuna kapılırdım. "Nereye geri dönmek?"

Hiç beklenmedik anlarda zihnime işleyen bu ikiz görünümün saçma ve garip olan yönü vardı. İkisini de kılıksız görürdüm... Stasia tulumu ve kabaralı çizmeleriyle ve Leydi Precious Strea'yı uçuşan pelerini, yele gibi ensesine dökülen saçlarıyla. Daima aynı anda konuşuyorlar ve tamamen ayrı şaylerden söz ediyorlardı, garip bir şekilde yüzlerini buruşturup, çılgınça el kol hareketleri yaparlardı, ikisinin yürüyüşü de ayrı ritimdeydi... biri kuş gibi seke seke, diğeri sinsi bir panter gibi.

Çocukluğumun derinliğine yeteri kadar indiğim zaman artık dışarda, kenarda olmaz, fakat olgun bir meyvanın etli kalbine gömülmüş bir çekirdek gibi rahat ve hoş bir şekilde içerde olurdum.

Eski 14. Ward'da Annie Meinken'in şekerci dükkânının önünde, burnumu vitrinin camına yaptırmış, çikolata askerlere dikili gözlerim pırıl pırıl duruyor olabilirdim. Şu sözlük anlamı "dünya" olan kelime henüz bilincime işlememişti. Herşey gerçek, somut birbirinden ayrılmış, fakat ne tam olarak isimlendirilmiş ne de tamamiyle nitelendirilmişti. Bendim ve her şeydi.

Boşluk sonsuz, fakat zaman kısıtlıydı.

Annie Meinken daima tezgâhın üzerinden uzanan, şekerlemeleri elime veren, başımı okşayan, çok iyi bir çocuk olduğumu söyleyen ve kimi zaman dükkânın kapısına kadar koşarak, bizden biraz ötede oturduğu halde, beni vedalaşarak öpen biriydi.

Ne yalan söyleyeyim, bazen orada, kenarda, çok sessiz ve durgun olduğum anlarda, birisinin bana karşı tıpkı Annie Meinken gibi davranmasını beklerdim. Belki o şeker parçasını tekrar almak, gülümsemeyi görmek, beni utandıran o ayrılış öpücüğünü tekrar yanağımda hissetmek için çocukluğumun o uzak köşelerine kaçıyordum. Gerçekten bir idealistim. İyileşmesi imkânsız bir idealist. (İdealist büyük bir çarkı geri çevirmek isteyen birine benzer. Kendisine verileni çok iyi hatırlar; kendisinin ne verebileceğini hiç düşünmez. Dünya farkedilmeyecek şekilde bozulacaktır, ancak insanın "dünya" kelimesini düşünmeye başladığı andan itibaren bozulma işlemi başlayacaktır.)

Garip düşünceler, garip gezintiler... bir kitap satıcısı için. Bütün insan bilgisinin temel anahtarı benim evrak çantamda kilitliydi. İhtimal ki. Ve bilim, Wincherter gibi, sadece kırk mil ötede. Tüm dünyada bu bilgi özeti kadar ölü hiç bir şey yoktur. Roraminiferler, enfraruj ışınlar, her hücrede yataklanmış bakterileri hikâye etmekle ne hayvanlık etmiştim! Picidribibi muhakkak ki benden çok daha iyisini yapacaktı! Karnında 78 de-

virlik eski plak bulunan katır ölüsü bile benden iyisini yapardı! Metroda, ya da açık bir troleybüste Prusya'yı kuran Prust üzerine okumak... aman ne kazançsız bir eğlence! Eğer insan okumak zorunluğunu duyuyorsa, en iyisi şu sözü söyleyen deliyi dinlemelidir: "İnsanın anayurttan nefret etmesi ve onun yavaş yavaş yok oluşunu sabırsızlıkla beklemesi ne tatlı."

Evet, çantamı tıka basa dolduran sahte paketlerin, ciltlerin ve bütün diğer öteberimin yanı sıra bir de kitap taşırım. Bu kitap günlük yaşantıma öylesine uzaktır ki, daha çok bir mahkûmun sol ayak tabanı altındaki dövme izine benzer. "HENÜZ TANRININ VARLIĞI SORUNU ÜZERİNDE KARARSIZKEN SEN YEMEK İSTİYORSUN!"

Sıkıntılı ve viran yerlerde dolaşırken kitaptan böyle bir cümlenin sıçrayarak çıkışı, günümün tüm akışını etkileyebilirdi. Birdenbire kitabı kapadığımı, ürkmüş bir tay gibi sıçradığımı ve yüksek sesle şöyle söylediğimi görebiliyordum: "Hangi cehennemdeyiz?" Sonra ok gibi fırlıyorum. Beni bıraktıkları yer bir bataklık kenarı olabilirdi, hepsi birbirine benzeyen kenar mahalle evlerinin sonu gelmeyecekmiş gibi görünen dizilerinden birinin başlangıcı, ya da bir akıl hastahanesinin süslü büyük kapıları olabilirdi. Ne olursa olsun... devam, devam, baş göğse düşmüş, hararetle çalışan çeneler, homurdanmalar, sevinç çığlıkları, derin düşünceler, buluşlar, aydınlatıcı fikirler. Bunların hepsi o yıldırım gibi çarpan cümlecikten özellikle "sen yemek istiyorsun!" parçası. Bu dahice söylenmiş sözün kimin tarafından edildiğini bulup ortaya çıkarıncaya kadar aradan çağlar geçti. O zamanlar bütün bildiğim ve önemli olan, tekrar Rusya'da oluşum, yakınlık duyduğum kimselerle beraber bulunuşum, Tanrı varlığının tartışılması gibi gizli bir teşebbüsün tamamiyle elinde bulunuşumdu.

Yıllar sonra mı dedim? Ah, evet... yazarın kim olduğunu ancak dün buldum, sözün gelişi. Aynı zamanda başka bir adamın, çağdaş birinin, kendi ulusu, büyük Rus ulusu hakkında şöyle yazmış olduğunu öğrendim: "Biz insanlığın, sözün gelişi,

yapısına girmeyen, fakat dünyaya bir çeşit önemli ders vermek üzere varlık gösteren uluslar arasındayız."

Fakat dünden ya da önceki günden söz edecek değilim. Ne başlangıcı ne de sonu olan zamandan, geçirdiğim günlerdeki boşlukları dolduran bütün diğer zamanlarla beraber olan bir zamandan söz edeceğim...

Gemilerin ve genellikle insanların yolları dolambaçlıdır. Bir sarhoş, gezegenler gibi eğriler çizerek yürür. Fakat gayesi olmayan adam, Tanrı'nın her zaman var olduğu kendisine ait zaman ve yerde yürür. "Şimdilik" anlaşılmaz bir cümlecik! o her zaman oradadır. Orada büyük kozmokratörle beraber bulunur, sözün gelişi. Anlaşıldı mı? Pekâlâ, diyelim ki şimdi gündüzdür. "Sen yemek istiyorsun?" Ansızın yıldızlar çalmaya, rengeyiği otları eşelemeye başlar; onların üzerinden sarkan buzlar öğle güneşinde parıldar. Nevsky Prospekt'ten vınlayıp geçer, iç bölgeye doğru yolumu çizer, çantam kolumun altında yürürüm. Elimde, Annie Meinken'den bir armağan olan şeker dolu küçük bir torba vardır. O sırada ortaya ciddî bir soru atılır:

"Henüz Tanrı'nın varlığı sorunun üzerinde kararsızken..."

Hep bu noktada girerim içeri. Şimdi kendi zamanındayım. Başka bir deyimle, Tanrı'nın zamanı. Ve bu da daima "şimdilik." Beni duyacak olsanız Ortodoks kiliselerinin en yüksek ruhanî flarmonik meclisi. Benim için onların ahenklerine uymak zorunluğu yok. Zamanın ağarmasından beri ahenkliyim. Benim çalışmamı işaretleyen berraklık. Dünyaya bir ders vermek amacında olmayıp, sadece okulun bittiğini açıklamak isteyenlerin sınıfındayım.

Yoldaşlar gevşek ve rahat durumdalar. Emir vermeden önce, hiç bir bomba patlamayacak. Sağ tarafımda Dostoievsky; sol tarafımda İmparator Anathema var. Grubun her üyesi göz kamaştıran bir tavırla kendisini göstermiştir. "Evrak çantası olmayan" yalnız ben varım. Ben yabancıyım; "Kenardan" selâm veriyorum, söylemesi gerekirse, belâ köpükleriyle dolu kazandan selâm veriyorum.

"Yoldaşlar, karşımızda bir sorun olduğu söyleniyor..." (söze her zaman bu beylik lafla başlarım.) Söylevime başlamadan önce sakin, kendine güvenen bir tavırla çevreme bakınıyorum. "Yoldaşlar, bütün dikkatimiz bir dakika için tümüyle kiliseleri temsil eden soruna verelim..."

"Bu sorun?" diye İmparator Anethena havlar.

"Bu sorun şundan başka bir şey değildir: Eğer Tanrı olmasaydı, burada olabilir miydik?"

Boş! Saçma! haykırışları arasından kalbime gömülü kutsal metinleri haykıran sesimi kolaylıkla izliyorum. Rahatım, çünkü ispatlamam gereken hiçbir şey yok. Boş zamanlarımda oturup ezberlediğim şeyleri söylemem yeterli olacak. Bu da, beraber olduğumuz ve Tanrı'nın varlığını tartışmak yetkisine sahip olduğumuz; sadece O'nun varlığındaki güneşin altında ısındığımız, benim için yeterli bir delilidir. "Sanki" o hazırlamış gibi konuşmuyorum, o hazır bulunduğu "için" konuşuyorum. "Yiyecek" kelimesinin daima söz konusu olduğu ebedî sığınaktayım. Bu sebeple burada bulunuyorum.

"Sen yemek istiyorsun?"

Şimdi yoldaşlara heyecanla sesleniyorum. "Neden olmasın?" diye başlıyorum. "Bizim için temin ettiği şeyleri yemekle Yaratıcımızı tahkir mi ediyoruz? Karnımızı doyurduğumuz için ortadan kaybolacağını düşünüyor musunuz? Yiyin, yalvarırım. İştahla yiyin! Tanrımızın kendisini göstermesi için bol zamanı var. Onun varlığı hakkında karar vermek istediğini gösteriyormuşunuz gibi davranıyorsunuz. Faydasız, sevgili yoldaşlar, çok önceden karar vermiştir, dünyanın varlığı yokken. Mantığımız bize der ki, eğer ortada bir sorun varsa, onun doğmasına yol açacak gerçek değerde bir şey olmalıdır. Tanrı'nın var olması ve olmaması sorununu tartışmak bizim görevimiz değildir, bizim var olup olmadığımızı söyleyen Tanrıdır." (İmparator Anathema'nın kulağına "Köpek! Söylenecek sözün var mı?") Konu üzerinde karara varmadan önce yemeli mi yememeli mi, sorarım size, bu bir metafizikî bir soru

mudur? Aç bir insan yiyip yemeyeceğini tartışır mı? Hepimiz açlıktan öldük: Bize hayat veren için acıkıyor ve susuyoruz, yoksa burada toplanmazdık. Sadece basit bir 'evet' ve 'hayır' cevabı ile bu büyük sorunun çözümleneceğini düşünmek çılgınlık. Biz buraya... "(Durdum ve sağımda durana döndüm)" Sen, Fyodor Mihailoivch, söyleyecek bir şeyin yok mu? Saçma bir sonunun çözümlenmesi için burada toplanmadık. Buradayız, yoldaşlar, çünkü bu odanın dışında, dünyada, bu isimi vermişler, Kutsal ismi anacağımız hiçbir yer yoktur. Seçilmiş kimseleriz, ve bütün kiliseleri temsil etmek üzere toplandık. Tanrı çocukların acı çekmesini ister mi? Böyle bir soru burada sorulabilir. Kötülük gerekli midir? Bu da sorulabilir. Aynı zamanda, cenneti burada ve şimdi bulmayı ümit etmeye hakkımız olup olmadığı, ya da ebediyen ölümsüzlük ummaya hakkımız var mı? diye sorulabilir. Hazreti İsa'nın sadece Tanrısal niteliği mi olduğunu, yoksa hem insan hem de Tanrı niteliklerini mi taşıdığını tartışabiliriz. Hepimiz ölümlü varlıkların çekebileceğinden çok acı çektik. Hepimiz belli bir düzeyde özgürlüğü tattık. İçinizden bazısı insan ruhunun derinliklerini şimdiye kadar duyulmamış bir şekilde ortaya vurdu. Hepimiz zamanımızın dışında yaşıyoruz, yeni bir çağın, yeni bir insanlığın öncülüğünü yapıyoruz. Şimdiki dünya seviyesinde hiç bir şeyin umulamayacağını biliyoruz. Tarihsel insanın sonu bizim üzerimizdedir. Gelecek sonsuzluk, özgürlük ve sevgi ışığı altında bulunacak. İnsanın yeniden doğuşu bizim yardımımızla meydana gelecek; ölüler mezarlarından parlak deriyle giyinmiş olarak çıkacak, ayin yapacağız, bu ayin gerçek sonsuzluğa kadar sürecek, bir zamanlar var olan herkesle birlikte yapılacak: Tarihi yapanlara ve tarihi olmayanlar da bulunacak. Efsane ve hikâye yerine sonsuz bir gerçeğe sahip olacağız. Bugün bilim diye anılan şey çökecek; gerçeği aramaya ihtiyaç kalmayacak, çünkü herşey gerçek ve sürekli, ruhun gözünden çırılçıplak, Shiloh'un suları gibi saydam görünecek. Yiyin, yalvarırım, ve kana kana için. Tabular Tanrı işi değildir. Ne cinayet ne de şeh-

vet. Ne kıskançlık ne de imrenme. Her ne kadar burada insan olarak bulunuyorsak da, Tanrısal ruhla birbirimize bağlıyız. Birbirimizden ayrıldığımız zaman Kaos dünyadan değiliz, ne de gelecek dünyanın malıyız, sadece ruh ve düşünce bakımından bu dünyalara bağlıyız. Yerimiz sonsuzluğun eşiğindedir; fonksiyonumuz hayatın dinçliğinde kalacaktır. Özgürlük adına çarmıha gerilmek hakkımızdır. Mezarlarımız kendi kanımızla sulayacağız. Hiçbir görev yüklenemeyeceğimiz kadar büyük olamaz. Başkalarının kanıyla değil, kendi kanımızla vaftiz edildiğimiz için bizler gerçek devrimcileriz. Yeni anayasalar, yeni kanunlar, yeni hükümet yaratamayacağız. Ölülerin yine ölüler tarafından gömülmesine izin vereceğiz. Ölüler ve diriler kısa zamanda birbirinden ayrılacak. Sonsuz hayat, boş olan üzüntü kabını doldurmak için hızla geri geliyor. İnsan bilgisizlik ve ıstırap yatağından dudaklarında bir şarkıyla doğrulacak. İnsan, ilyilik ışığı altında yürüyecek. Her çeşit cinayet temelli olarak ortadan kalkacak. Şimdilik..."

Bu anlaşılmaz cümlecik dudaklarıma yükseldiği anda, içten gelen müzik, ahenk bozuldu. Tekrar çifte ritimdeydim, ne yaptığımı biliyordum, düşüncelerimi, hareketlerimi, haklarımı çözümlüyordum, Dostoievsky'nin konuştuğunu işitebiliyordum, fakat artık onunla beraber değildim. Sadece yüksek tonlu sesini duyuyordum. Üstelik, istediğim anda onun sesini kesebilirdim. Artık o paralel zamansız zamanda koşmuyordum. Şimdi dünya gerçekten boş, sıkıntılı, kederliydi. Kaos ve zulüm el ele koşuyordu. Belki ben de kuklaları kollarının altında Village'in sokaklarında koşan o kayıp iki kız kardeş gibi, şimdi garip ve gülünçtüm.

Geceleyin geriye döndüğümde kendimi büyük bir yalnızlığın pençeleri arasında bulurdum. Odaya dönünce "arkadaşının" hastalığından ötürü geceyi dışarda geçireceğini bildiren Mona'nın telefon notunu alınca hiç de hayret etmezdim. Yarın başka bir hikâye olacaktı, ve sonraki gün de bir başka hikâye.

Herşey bir anda Stasia'nın başına geliyor. Bir gün, uykusunda çok yüksek sesle konuştuğu için evden çıkması istenir;

başka bir gün, başka bir odada, bir hayalet tarafından ziyaret edilir ve gece yarısı kaçmak zorunda kalır. Başka bir sefer, sarhoşun biri onun ırzına geçmeye kalkışır. Ya da sabahın saat üçünde sivil bir polis tarafından sorguya çekilmiştir. Kendisini damgalı bir kadın olarak görmesinden kaçınmaz. Gündüzleri uyur, geceleri sokaklarda dolaşır; sabaha kadar açık olan bir kafeteryada, elinde bir sandviç, yanında el sürülmemiş bir tabak yiyecek, mermer masanın üzerinde şiir yazarak saatler geçirir. Bir gün, Slav'dır ve kuvvetli bir Slav aksanıyla konuşur; başka bir gün, Montana'nın karla kaplı doruklarından gelen erkek-kız, Central Park'ta bile olsa, bir ata binmesi gereken bir deniz kızı olur. Konuşmaları gittikçe anlaşılmaz hale gelir ve bunu da bilir, fakat herzaman söylediği gibi, Rusça'da, "hiç bir şeyin önemi yoktur." Kimi zaman tuvaleti kullanmak istemez... küçük işini bir tasa yapmakta ısrar eder, tabiî boşaltmayı unutur. Başlamış olduğu Mona'nın portresine gelince, şimdi bir manyağın yapabileceği bir iş niteliğindedir. (Bunu söyleyen Mona'nın kendisi.) Mona da kendisini kaybetmek üzere. Arkadaşı onun gözleri önünde bozuluyor. Fakat bu geçecektir. Herşey yine eskisi gibi iyi olacak, çünkü büyük bir bağlılıkla onun yanında duruyor, ona bakıyor, harp olmuş ruhunu rahatlatıyor, sanki gerekliymiş gibi kıçını siliyor. Fakat hiç bir zaman ona terkedilmiş duygusunu vermemeli. Haftada üç ya da dört gecesini arkadaşıyla geçirmesinin ne önemi olduğunu soruyor? Anastasia onun için her şey demek değil mi?

– Bana güveniyorsun, değil mi, Val?

Sessizce "evet" anlamında başımı sallıyorum. (Bu Kutsala ilişkin bir soru değil.)

Çalınan hava değiştiğinde, kendi ağzından geceyi Anastasia ile değil de kendi annesiyle geçirdiğini öğrenince... anneler de hastalanır... herhangi bir aptalın bile çok önce, Danimarka'da bir şeyin kokmakta olduğunu anlayabileceğini anlıyorum.

Kendi kendime, anasıyla konuşmanın... telefonla... ne zararı olmaz. Gerçek her zaman aydınlatıcıdır.

Böylece, kereste kralı kişiliğine bürünüyorum, telefonu açıyorum ve, benimle konuşan bir anayla karşılaşınca şaşırıyorum, sesini değiştirerek Mona'nın evde olup olmadığını, kendisiyle görüşmek istediğimi söylüyorum. Orada yok. Çok kesin olarak orada yok.

– Son günlerde kendisin gördünüz mü? (hâlâ bir hanım arkadaşını arayan bir centilmen pozunda.)

Aylardan beri uğramamış. Zavallı kadın üzüntülü. Kendisini birden unutuyor, ve kendisine tamamen yabancı olan bir adama, kızının ölmüş olmasının mümkün olup olamayacağını soruyor. Büyük bir rastlantıyla kızını görecek olursam kendisine haber etmemi rica ediyor.

– Fakat kocasına neden yazmıyorsunuz?

– Kocası mı?

Derin bir sessizlik oluyor. Sonra, zayıf, duygusuz bir ses, sanki boşluğa hitap ediyormuş gibi:

– Demek ki gerçekten evlendi? diye soruyor.

– Ah, tabiî, elbette evli. Kocasını iyi tanırım...

Uzaktan gelen ses:

– Özür dilerim, diyor.

Sonra kapanan ahizenin sesi duyuluyor.

Suçluya konuyu açmak için birkaç gece geçmesini bekliyorum. Yatağa yatıp ışıkların sönmesine kadar bekliyorum. Sonra hafifçe dürtüyorum.

– Ne var - beni neden dürtüyorsun?

– Dün annenle konuştum.

Cevap yok.

– Evet, oldukça uzun konuştuk...

Hâlâ cevap yok.

– Gariptir ki, seni görmeyeli yıllar oluyormuş. Senin belki de ölmüş olduğunu düşünüyor.

Ne kadar daha dayanabilir? Hayretle düşünüyorum. Konuşmak için ağzımı tekrar açacağım zaman sıçrayarak kalkıp oturduğunu hissediyorum. Sonra bir türlü kontrol edemediği ve tüylarımı ürperten o kahkahasını atıyor. Sarsıla sarsıla gülerken:

– Annem! diyor. Ho ho! Annemle konuşuyordun! Hah, hah, hah! Çok iyi, ah çok komik, sözle anlatılamayacak kadar komik! Hee, hee, hee! Val, zavallı salak, annem öldü. Anne yok. Ho ho ho!

Rica ediyorum.

– Sakin ol!

Fakat kahkahasını kesemiyor. Hayatında duyduğu en komik, en çılgınca şey.

– Bana bak, geçen gece annende kaldığını söylememiş miydin, hani çok hastaydı? Annen miydi, değil miydi?

Birbirini izleyen kahkahalar.

– Belki de üvey annendir?

– Teyzem demek istiyorsun.

– Peki teyzen olsun, eğer anne dediğin o ise.

Yine kahakahalar.

– Teyzem olamazdı, çünkü seninle evli olduğumu biliyor. Muhtemelen komşulardan biriydi. Belki de kız kardeşimdi. Ancak o bu şekilde konuşabilirdi.

– Fakat neden beni aldatmak lüzumunu hissettiler?

– Çünkü yabancıydın. Başka birini taklit edeceğin yerde kocam olduğunu söyleseydin, sana işin doğrusunu söyleyebilirlerdi.

– Halan mı, yoksa... söylediğin gibi kız kardeşin mi... her kimse, konuştuğum kadının rol yaptığını sanmıyorum. Sesi çok samimimiydi.

– Sen onları tanımazsın.

– Lânet olsun, belki de onları tanımamın tam zamanıdır.

Birdenbire ciddî, çok ciddî göründü.

– Evet, diye devam ettim. Bir gece oraya gidip kendimi tanıtmak istiyorum.

Mona şimdi öfkelenmişti.

– Eğer böyle bir şey yapacak olursan, Val, bir daha yüzüne bakmam. Kaçarım, evet yapacağım ilk iş bu olacak.

– Yani, beni ailenle tanıştırmak istemiyor musun?

– Evet. Asla!

– Fakat bu çocukça ve manasız bir şey. Ailen hakkında her ne kadar ufak tefek yalan söylemişsen de...

– Böyle bir şeyi itiraf ettiğimi sanmıyorum.

– Haydi, haydi, böyle konuşma. Sen de çok iyi biliyorsun ki ailenle tanışmamı istemeyişinin sebebi bu yalanların.

Birkaç dakika kadar susup bekledim sonra devam ettim.

– Belki de gerçek anneni bulacağımdan çekiniyorsun...

Eskisinden daha öfkeliydi, ama anne sözüne takrar gülmeye başladı.

– Bana inanmayacaksın, değil mi? Pekâlâ, günün birinde seni oraya kendi elimle götüreceğim. Söz veriyorum.

– Bir faydası olmayacak ki. Seni çok iyi tanırım. Sahne benim için hazırlanmış olacak. Hayır, efendim, eğer gideceksem yalnız gideceğim...

– Val, bak söylemedi deme... eğer bunu yapmaya cesaret edecek olursan...

Sözünü kestim.

– Eğer bunu yapacak olursam senin ruhun bile duymaz.

– Böylesi daha kötü. Eğer böyle bir şey yapacak olursan er veya geç kulağıma çalınacaktır.

Dudaklarından sarkan sigarasını çekiştirerek odada bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. İyice çileden çıkmış gibi bir hali vardı.

Nihayet:

– Bana bak, dedim. Unutalım bunları. Ben...

– Val, bunu bana yapmayacağına söz ver.Söz ver!

Birkaç dakika cevap vermeden sustum.

Yanıma diz çöktü ve yalvaran gözlerini yüzüme dikti.

Sanki çok güç bir iş yapıyormuşum gibi.

– Pekâlâ, dedim .Söz.

Tabiî, sözümü tutmaya hiç de niyetli değildim. Gerçekte, bu sırrın köküne kadar inmek amacındaydım. Bununla beraber, acele etmeme lüzum yoktu. İçimde öyle bir his vardı ki, zamanı geldiği zaman annesiyle burun buruna gelecektim... ve bu anne, onun gerçek annesi olacaktı.

XVII. Bölüm

"Ve şimdi son olarak, kendilerine her şeyimi borçlu olduğum kimseleri bir daha saymak zorunluğunu hissediyorum. Goethe ve Nietzsche. Goethe'den metot, Nietzsche'den araştırma yeteneğini aldım, eğer bu ikincisiyle aramdaki ilişkinin formül şeklinde ortaya atılması benden istenseydi, onun 'dışa bakış' (Abusblick) deyimini aldıktan sonra "yukardan bakış" (Uberlick) deyimi şekline çevirmiş olduğumu söylerdim. Fakat Goethe, tüm düşünce şekliyle, kendisi de farkında olmasızın, Leibnitz'in bir öğrencisiydi. Ve bu nedenle, sonunda (ben de şaşırmıştım) ellerimde şekillenmiş olan şeyi, geçirdiğim sefil ve iğrenç yıllara rağmen, bir Alman Felsefesi olarak görebiliyor ve ona bu adı vermekten de onurlanıyordum." (Blankenburg am Harz. Aralık 1922)

The Decline of The West isimli kitabın önsözünden alınan bu satırlar yıllarca kafamı kurcalayacaktı. Artık başlamış bulunan yalnızlık anılarımda bu kitabı okumaya başlamıştım. Her gece yemeten sonra odama dönüyor, bir köşeye rahatça oturuyor, ve insanlık durumunun bütününü göz önüne seren bu büyük kitaba dalıyorum. Bu büyük çalışmalar üzerinde yaptığım incelemelerin hayatımdaki başka bir önemli olayı temsil ettiğinin farkındayım. Bence bu ne bir tarih felsefesi ne de bir "morfolojik" eser, fakat bir dünya–şiiri. Yavaş, yavaş, dikkatle çiğnediğim her lokmanın tadını alarak, gittikçe gömülüyorum. Kendimi kitabın sayfaları arasında boğuyorum. Sık sık odada bir aşağı bir yukarı dolaşarak kuşatmaya ara verdiğim de oluyor. Bazen yatağa oturuyor ve bomboş bakışlarımı karşımdaki duvara dikiyorum. Sanki duvarın ötesini görüyorum, canlı bir geçmişe bakıyorum. Arasıra, küçücük bir cümleciğin etkisinde kalarak kendimi sokağa dar atıyorum. Bir uyur-gezer gibi so-

kaklarda avare dolaşıyorum. Kimi gün kendimi Borough Lall'deki Joe'nun lokantasında ve mükellef bir yemeğin başında buluyorum. Çiğneyip yuttuğum her lokmayla sanki geçmişin büyük bir çağını da beraber yuttuğumu sanıyorum. Brooklyn mahallesinden, oranın yerlilerinden biri oluşumu sanki bir türlü hazmedemiyorum. Felsefe, tarih ve bunun gibi bilimlerin uzak ülkeler için pasaportu nerede?

Böylesine zevkle okuyabilmeme sebep nedir? Sahip olduğum bütün yetenekler nereden geliyor? Düşünceleri kulağıma veren müzik sesi; gizli melodilerin tümünü kavrayabiliyorum. Onu İngilizcesinden okuduğum halde, unuttuğumu sandığım Alman dilini kullanıyor, fakat evvelce gördüğüm dersleri bile unutmamış olduğumu kavrıyorum.

Nietzsche'den araştırma yeteneğini! Bu küçücük gibi görünen cümlecik sevinçten beni çılgına döndürecek..

Araşurma yeteneği! Bundan hiç bir zaman vazgeçmedim. Bilindiği gibi her şeyi soruşturup, araştırmak insanı ya bilgin yapar ya da kuşkucu. Hatta deli bile yapabilir. Ancak bu huyun gerçekten üstün bir yönü de vardır, insanı kendi düşünce yeteneğini kullanmaya zorlar.

The Decline of The West! Bu ismi duyduğum zaman sırtımın ürperdiğini hiç bir zaman unutamam. Ivan Karamazov'un şu sözleri aklıma geliyor: "Avrupa'ya gitmek istiyorum. Belki sadece mezara gideceğimi biliyorum, fakat gideceğim mezarlık, mezarlıkların en sevimlisi olacak."

Uzun yıllar genel bir çöküntüye doğru yöneldiğimi sezmiştim. Bunu hepimiz biliyor, sezinliyorduk, ama içimizden ancak bazısı onu ötekilerden daha çabuk unutmayı başarabildi. Pek açıkça anlayamadığımız... içimizden çoğunun anlayamadığı... şey ise bu "Batı'nın" bir parçası olduğumuz, Batı'nın yalnız Avrupa'yı değil, Kuzey Amerika'yı da kapsamına almasıydı. Bize göre. Amerika ne olduğu belli olmayan bir yerdi, bir gün sıcak, bir gün verimli. Kısacası, ya mis gibi, ya da at gübresi gibi kokuyordu. Tarihî amaç kavramında düşünmek bizim için değildi.

"Ne okuyorsun, Henry?" Bu soruyu soyana kitabı gösterdiğim zaman ne söyleyeceğini biliyordum:"Böyle saçmalıkları okuya okuya sen de keçileri kaçıracaksın." "Saçma" diye nitelendirilen de daima dünyanın seçkin edebî eserlerinden biri olurdu. Önemli sayılmazdı. "Onlara" ya da "bize" göre bu tür kitaplar tarih öncesi devirlerinden kalmaydı. Hayır, hiç kimse bilinçli olarak, ne özellikle, bir dünya çöküşü kavramı çerçevesinde düşünmüyordu. Ama çöküş gerçekti ve bizi de kurutuyordu. Bu çöküş hiç beklenmedik şekillerde kendisini gösteriyordu. Örneğin, hiç bir şey heyecanlanmaya değmezdi. Hiçbir şey. Ya da her iş bir başkası kadar önemli ve iyiydi, bir insan diğer bir insana eşitti. Bu böyle sürüyordu, bunların hepsi saçmaydı, elbette.

Nietzsche, ilk büyük aşkım, bana pek Alman gibi görünmemişti. Hatta Polonyalıya da benzemiyordu. Yeni basılmış bir para gibiydi. Fakat Spengler bana tam bir Alman gibi görünmüştü. Dili ne kadar güç ve derin olursa onu o kadar iyi izleyebiliyordum. Onun dili doğum-öncesi bir dildi. İnsana bir ninni gibi gelirdi. Hatalı bir deyişle "kötümserlik" şeklinde isimlendirilen niteliği, Tötonik realizm'den ileri gidemezdi. Tarih sıralarına girdikleri günden bu yana Tötonlar, yani cermenler, kuğunun ölüm şarkısını söylerler. Dürüst olalım. Bütün Avrupa metafiziğinde bu acıklı Alman gerçeğinden, elbette bu da yalandı, başka gerçek var mıdır? Birdenbire bu tarih üstadının yardımıyla, ölüm gerçeğinin, özellikle, şimdi olduğu gibi, tüm "uygar" dünya onun bir parçası olduğu zaman, üzüntülü olmayabileceğini sezinleyebiliriz. Birdenbire mezarın derinliklerine bakmamız isteniyor.

"Ales Vergangliche ist nur ein Gleichnis"

Kendimi ne kadar engellemeye çalışırsam çalışayım, sonraki bölümlere bir göz atmadan, başladığım bölümü bitiremezdim. Bu bölümlerin başlıkları aklıma takılırdı. Etkin nitelikleri vardı. Bir tarih felsefesinden çok bir "grimoire" a ait oluyordu. Büyücü dünya; davranış ve portre; ruhun biçimi üze-

rine; Fizyonomik ve sistematik; Tarihsel "Pseudomorphoses"... Ve sonucusu, PARA'dan başka ne olabilirdi? Hiç kimse simdiye kadar para konusunda böylesine büyüleyici bir şey yazmış mıdır? Modern esrar: PARA.

"Sayıların anlamı"ndan "Para"ya... üç yıl içinde yazılan bin büyük ve yoğun sayfa. Başka bir bombanın fitili ateşlendiği için (Birinci Dünya Savaşı) bir bomba patlamıyordu.

Sokaklarda avare dolaşırken, bütün bu baş döndürücü referanslarla kafam sersem gibi. Tamamiyle kitaplara gömüldüğüm zaman buna benzer devreleri düşünmeye başlıyorum, uzak geçmişte kalan devreler, şimdi öyle görünüyor. Özellikle bir devreyi çok canlı olarak hatırlıyorum. Bu devre, Maxie Schadig'i tanıdığım zamana rastlıyor. İşte orada, evinin bulunduğu Kosciusko Caddesi'nden pek uzak olmayan bir tuhafiyeci dükkânının vitrinini süslüyor. Merhaba Dostoievsky! Hurraa? Serpişen kanın arasında ileri geri oynayan... Dostoievsky'le beraber Pushkin, Tolstoy, Andreyev, Chehov, Artzibashev... Ve Oblomov! Benim için yeni bir zaman takvimi. Yeni arkadaşlardan biri Maxie'nin yeğeninden başkası değil. Bizden çok daha yaşlı bir adam, Novgorod'lu bir doktor. Yeni bir Rus yahudisi, fakat yine de Rus. Aile hayatından bıktığı için geceleri değerlendirmek üzere üçümüzün küçük bir çalışma ekibi kurmamızı teklif ediyor. Peki, incelemek için ne seçtik dersiniz? Laster F.Ward'un sosyolojisi. Fakat Lester F. Ward, bizim için iyi doktor, sadece bir tramplen. Zayıf bilgimizin noksan halkalarını meydana getiren konulara doğru edebî olarak sıçrayıp atlıyor... sihirbazlık, semboller, herboloji, kristalin şekilleri, Eski Ahit peygamberleri, Karl Marx, devrim tekniği ve falan filan. Sürekli kaynayan bir semaver, lezzetli sandviçler, tütsü balık, hayvar, nefis çay. Avizeden sarkan bir iskelet. Rus piles yazarlarını ve romancılarını tanıdığımız için memnun, Koroptkin ve Bakunin'i okuduğumuz için mutlu, fakat... gerçek Slav filozof ve düşünürlerini tanıyor muyuz? Bize tamamen yabancı olan isimleri sıralayıveriyor... Bütün Avrupa'da Ruslar

kadar cesur düşünür olmadığını öğreniyoruz. Ona göre, hepsi hayalperest ve ütopist. Her şeyi soruşturan kimseler. Hepsi devrimci, hatta muhalifler bile. Kimisi papaz, kimisi köylü, kimisi gerçek aziz. Fakat hepsi yeni bir dünya görüşü yaratmaya, yeni bir yaşantı şekli getirmeye çalışmış... Ve Britannica Ansiklopedisi'ne bakarsan "dediğini hatırlıyorum." Onlar hakkında hiç bir şey bulamazsınız. Hatta isimlerinden bile söz edilmemiştir." İlere sürdüğüne göre, bu Ruslar engin bir kültürel yaşantı yaratmaya değil, fakat "mükemmel bir hayat" yaratmaya çalışıyorlardı.

Pushkin'i bize yüksek sesle okurdu, sonra içini çekerek kitabı bir kenara fırlatır ve söylenirdi. "Ne faydası var?" Şimdi Amerika'dayız. Bir çocuk bahçesi. "Amerika'dan sıkılmıştı. Hastalarının çoğu Yahudiydi, fakat Amerikan Yahudisi, ve onlarla müşterek yönü çok azdı. Ona göre Amerika cansızdı. Devrim konuşmalarının özlemini çekiyordu. Aslını söylemek gerekirse, öyle sanıyorum ki katliamın dehşetini de özlüyordu. Demokrasinin mezar çukurunda kokmaya başladığını zannediyordu. Bir keresinde, "Bana bir gün Fedorov'u sormalısınız," dedi. Fakat ona kadar hiç bir zaman ulaşamadık. Lester F. Ward'un sosyolojisine takıldık kaldık. Maxie Schandig için bu kadarı da fazlaydı. Buz pateni yapmak, hentbol, tenis, golf oynamak istiyordu. Ve böylece, birkaç ay sonra inceleme grubu eriyip dağıldı. O zamandan beri Lester F.Ward'dan söz edildiğini hiç işitmedim. Ne de onun büyük esirini bir daha gördüm. Belki de kendimi avutmak için Herbert Spencer'i okumak alışkanlığını kaptım. Daha fazla sosyoloji! Sonra günün birinde otobiyografisine rastladım ve yuttum âdeta. Gerçekten de kafalı adamdı. Belki biraz topal, ama amaca hizet ediyordu. Rusya, devrim, Marquis de Sade, aşkla ilgili hiçbir şey yok. "Beyin hükmeder, çünkü ruh çekilir." Sorunlardan başka hiçbir şey yok.

Spengler şöyle söylüyor.

"Hayat bitkin düşer düşmez, insan büyük şehirlerin yapma

toprağına konar konmaz... bu şehirler de kendi içlerinde münevverdir... ve hayatı kendi kendisine sunmak için bir teoriye ihtiyaç olduğu zaman, moral bir sorun halini alır."

The Decline of The West isimli eserde öyle cümlecikler, cümleler hatta parafraflar var ki, hepsi beynime kazılmış gibi. İlk okuyuşum derine işledi. O zamandan beri okudum, tekrar okudum, etkisinde kaldığım bölümlerin kopyasını çektim, tekrar kopya ettim. İşte alfebedeki harflerin silinemeyeceği gibi, rasgele seçilmiş birkaçı...

"Ancak metafiziğe girebilen sezgi, meydana gelmiş olayların sembollerini tarihleriyle anlıyabilir ve böylece bir olayı kader seviyesine yükseltme yeteneğine sahip olur. Ve kendi kendisinin kaderi olan kimse (Napolyon gibi) bu sezgiye ihtiyaç gösteremez; kendisi ile, bir gerçek olarak, diğer gerçekler arasında metafiziksel bir ritim armonisini vardı ve bu armoni onun kararlarına kesinlik verir."

"Makinenin hatırı için insan hayatı değerlenir. Çalışma, ahlâki düşüncenin en büyük kelimesi olur, on sekizinci yüzyılda bütün dillerde kötü anlamını kaybeder. Bütün kültür dünyayı titretecek kadar büyük bir çalışma gösterir... Ve bu makineler insanlığın özelliklerini daha kısıtlı mistik ve içe dönük olarak yok eder... İnsan haklı olarak, makinenin şeytan işi olduğunu sezmiştir. Ona inananların gözünde, Tanrı'nın tahtından indirilişidir. İnsana kutsal sebep verir. Bir çeşit öngörü hareket halinde, sessiz ve dayanılmazdır..."

Bu bölümlerden bir el kitabı yapacak kadar... daha önce de yaptığım gibi hiç kesiksiz devam edebilirdim. Kitabı ilk okuyuşumdan bu yana yirmi beş yıl geçti! Ve büyüsü hâlâ orda. Herzaman önde gittikleri için gurur duyanlar için kitaptan aktardığım bütün bu bölümler ve ayrıca araya sıkıştırmış olduğum notlar şimdi "eski bir şapka" gibidir. Ne önemi var? Benim için Oswald Spengler hâlâ diri ve canlıdır. Bana çok şey verdi ve beni yükseltti. Nietcsche, Dostoievzky, Elie Faure'nin yaptığı gibi...

The Dicline of The West isimli kitapla Tao Teh Ching arasında denge sağlayabildiğime göre belki bende de biraz sihirbazlık vardı. Biri granit ya da porfir taşından yapılmış bir ton çekiyor; diğeri tüy kadar hafif ve parmaklarımın arasından su gibi akıp gidiyor.

Şimdi düşünüyorum da, bu "Untergang" müziği benim "yeraltı" yaşantıma nasıl uymuştu! O zamanlar kendisine Spengler'den söz edebileceğim tek insanın Osiecki olması da garipti. Gecelik turlarımdan birinde onunla karşılaştığım yer herhalde Joe'nun lokantasıydı: Komik sırıtışını hâlâ kaybetmemişti... dişlerinin hepsi sallanıyor ve eskisinden fazla takırdıyordu. "Aktülalite" söz konusu olduğu sürece yine sapıtıyordu. Ama Spengler'in müziğini, çok sevdiği Dohnanyi'nin müziği kadar rahat anlıyor ve değerlendirebiliyordu. Uzun, yalnız gecelerini değerlendirmek için kendisini yatakta okumaya alıştırmış olduğunu söyledi. Mühendislik ve mimarlıkla ilgili (Spengler'de) ne varsa, önceden çiğnenip hazırlanmış bir yiyecek gibi yutmuştu. Parayı da eklemeliyim. Bu konuda insanı ürkütecek derecede çok bilgisi vardi. Osiecki'yi dinlerken onunla... ve Oswald Spengler'le... aynı akıl hastanesine kapatılmak ne güzel olurdu. Ne güzel tartışmalar yapardık! Dışarda, şu soğuk dünyada bu büyük müzik boşa harcandı. Eleştiriciler ve bilim adamları Spengler'in görüşleriyle ilgilenseler bile, bu ilgileri hiç bir zaman bizim ilgisizliğimiz açıdan olamazdı. Spengler'in düşünceleri ve görüşü, onlar için kemirilecek başka bir kemikten ileri gidemezdi. Belki üzerinde fazlaca et bulanan bir kemik, ama nihayet bir kemik. Bizim için ise, onun görüşleri hayat şurubuydu. Ne zaman buluşsak onun onuruna içer, fitil gibi sarhoş olurduk. Ve tabiî, bizim şu karşılıklı "morfolojik" işaret dilimizi geliştirirdik. Bu şifre dilinin yardımıyla koca koca düşünce kitlelerini çabukça aktarırdık. Tartışmaya bir yabancının katılmasıyla dut yemiş bülbüle dönerdik. O yabancıya göre konuşmamız, tümüyle saçma ve delice söylenen sözler gibi gelilrdi.

Mona ile başka bir dil geliştirdim. Benim konuşmalarımı dinleye dinleye ona evvelce "fantazi" gibi gelen terminolojiyi kaptı... tanımları, anlamları, ve sözün gelişi, "morfolojik dışkıları" bile. Ekseriya tabureye ilişip oturduğu zaman bir, ya da iki sayfa okurdu. Ancak ağız dolusu cümlecikler ve bazı çılgınca referansları bana fırlatabilecek kadar. Kısacası, bana karşılık vermeyi öğrenmişti ki, bunlar (benim için) tahrik ediciydi. Kızıştığım zamanlar dinleyicimden tek istediğim, bir anlayış kıvılcımıydı. Uzun tecrübeler, dinleyicilerime temel unsurlar hakkında talimat verme sanatını geliştirmişti.

Bu Mona'yı çıldırtıyordu. Elbette. Ama ben de bu çelişik sözlerimi birbirleriyle bağdaştırmanın zevkine varıyordum. Konuyu rahatlıkla genişletiyor, didikliyor, süzüyor ve özetliyordum. Bana öyle geliyordu ki, düşünce oyununu sadece Çinliler anıyor ve onun gerçek değerini görebiliyorlardı. Spengler'e karşı tutkumun büyüklüğüne rağmen, söylediklerinin doğruluğu bence hiç bir zaman yaptığı mükemmel düşünce oyunun kadar önemli olamazdı.

Mistik bir yoldan ilişki kuran bir adamla, kısır bir zekâ dışında ilişki kurma vasıtası olmayan çağdaş insan arasındaki uçurum, ancak yepyeni bir türde, kozmik bilince sahip bir insan tarafından körüklenebilirdi. Bilge, peygamber, hayalci, bunların hepsi Apocalyptic terimlerle konuşurdu. İlk zamanlardan beri "çok az" kimse bunu yarıp geçmeyi denememişlerdi. Kimisi hiç kuşkusuz bu perdeyi yarıp geçmeyi denememişlerdi. Kimisi hiç kuşkusuz bu perdeyi yarıp geçmişti... ve her zaman da bu fare kapanının dışında kalacaktı.

Tarih morfolojisi geçerli, heyecanlı, ilham verici olmasına rağmen, yine de ölü bir bilim dalıdır. Spengler, tarih ötesinde nelerin yattığıyla ilgilenmiyordu. Tarih öncesinde ben, diğerleri yatıyor. Hatta Nirvana bile bir kelime, gebe bir kelime, bir sürü vaatleri kapsamına alan bir kelimedir. Dünyanın göbeğinde yatar o "sor" belki hâlâ çekilip yüze çıkarılabilir. Hatta çağlar öncesi bile "açık" bir sır olarak telâffuz edilebilirdi.

Eğer yaşantı denen sırrın tek çözüm yolu yaşamaksa, yaşayalım, daha bol yaşayalım! Hayatın ustaları kitaplarda bulunmaz. Onlar tarihsel kişiler değildir. Ebediyette bulunurlar, ve edebiyette onlara katılmamız için bize kesiksiz yalvarırlar.

Bu satırları yazarken dirseğimin dibinde, bir kitaptan kopanılmış, tanınmayan, fakat bugün hâlâ sağ olan Çinli bir bilginin fotografı var. Ya fotografçı onun adını bilmiyordu, ya da o adını fotografçıdan gizlemişti. Sadece Pekin'li olduğunu biliyoruz; verilen bilgi bundan ibaret.Ona bakmak üzere başımı çevirdiğim zaman, sanki onun benimle beraber bu odada yaşadığını sanıyorum. Bir resim olarak bile, tanıdığım herkesten daha canlı. Sadece basit bir "ruh adamı" değil, tümüyle ruh. Ruhun kendisi, diyebilirim. Bütün bunlar onun yüz ifadesinde toplanmış. Bakışı tümüyle neşeli ve aydınlık. İki anlamlı sözle anlatmaksızın şöyle söylüyor: "Hayat mutluluktu!"

Zanneder misiniz ki, durduğu o yüksek yerde bir tarih morfolojisi olan şeyler söyleyecektir? Burada kurbağanın görüş acısı ile kuşunkini değiştirmek söz konusu olamaz. Burada bir Tanrı'nın görüş açısı söz konusudur. O "oradadır" yerli ve yeri değiştirilemez. Perspektiv yerine anlayışa sahiptir. Bilgi aşılamaz... ışık saçar.

Zanneder misiniz ki onun bir eşi daha bulunmaz? Ben sanmam. İnanıyorum ki dünyanın her yerinde ve en beklenmedik yerlerinde (elbette), bu ışık saçan varlığa benzeyen insanlar... ya da tanrılar vardı. Bunlar anlaşılmaz değil, saydam kişilerdir. Çevrelerinde esaslı olan hiçbir şey yoktur. Onlar açıkta, devamlı olarak görülebilecek yerlerde dururlar. Eğer onlardan uzaklaşmışsak, bu onların tanrısal basitliklerini kabul edemeyişimizden ötürüdür. "Aydınlatılmış varlık" deriz, ama ne ile aydınlatılmış olduklarını araştırmak lüzumunu hissetmeyiz. Canlılıkla yanmak (hayat budur), etrafa neşe saçmak, kaos haline gelmiş dünyanın üzerinde sakin kalmak ve yine de dünyanın bir parçası olmak, insan, tanrısal bir insan, herhangi bir kardeşten daha yakın... Nasıl oluyor da bütün bunların özlemini

çekiyoruz? Daha iyi, daha derin, daha zengin, daha gerekli bir yol var mı? Eğer varsa, bunu bana haykırın! Bilmek istiyorum. Ve hemen şimdi bilmek istiyorum.!

Cevap beklemek zorunluğunu duymuyorum. Cevabı çevremde görüyorum. Gerçek bir cevap sayılmaz bu... bir kaçamak demek daha doğrusu. Dirseğimin dibinde duran ünlü kişinin gözlerimin içine baktığını hissediyorum. Sanki dünyanın suratına bakmaktan korkmuyor. Ne dünyadan vazgeçmiş ne de ondan yüz çevirmiştir; taş, ağaç vahşi hayvan, çiçek ve yıldız nasıl dünyanın bir parçasıysa, o da dünyanın bir parçasıdır. O kendi bünyesinde dünyadır... Çevremdekilerin yüzlerine bakınca sadece bana bakmaktan kaçınanların profillerini görüyorum. Hayata bakmamaya çalışıyorlar... çok korkunç, çok müthiş, çok şu ya da bu. Sadece yaşantının korkunç canavarını görüyorlar, ve o canavarın önünde önem kazanıyorlar. Eğer canavarın kuvvetli çenelerine bakacak kadar cesaretli olsalardı! Gözleri iyice açıldığı zaman kıpırdanış ölmelidir. Ve kıpırdanışın durduğu anda gerçek müzik başlar.

Canavar ağzından alevler kusuyor, burnundan dumanlar püskürtüyor, sadece korkularını gidermek için. Canavar dünyanın tam ortasında nöbet tutmaz... bilinç mağarasının kapısında bekler. Canavar ancak, batıl inançların hayal dünyasında gerçektir.

Beni heyecanlandırma gücünü kaybetmemiş olan bir başlık – DÜNYANIN SONU GÖRÜNDÜ! Hayal ürünü olan bu sözde kendi dünyamı tehdit eden bir şey sezmiyordum, yalnız bu tehdidin "dünya" ya olduğunu düşünüyorum. Augustine'e Jerome'dan daha yakındım. Fakat henüz Afrikamı bulmamıştım. Tamir noktam, tıka basa dolu, döşeli, küçük bir odaydı. Yalnızca bu odada bir çeşit huzur tadıyordum. "Anlaşılmayan huzur" değildi. Ah, hayır! Bu huzur duygusu, arasıra gelip geçen cinsten değildi; daha derin, daha sürekli bir nitelikteydi. Bu huzur "dünyanın koşullarını sadece düşüncelerinde bulmuş olan bir kişi" nin huzuruydu.

Yine de bir basamaktı. Aydın bir kişi bu aşamanın ötesine çok ender olarak geçebilir.

Filozofun biri "Ebedî hayat mezarın ötesindeki hayat değildir, fakat gerçek ruhsal bir hayattır." demiş. Bu sözün taşıdığı anlamın ağırlığını kavramam için aradan ne kadar uzun zaman geçti!

Bir kavram dünyası insanın bütün dünyası olalı epeyce uzun bir zaman geçti. İsimlendirmek, tanımlamak, açıklamak... Sonuç: Kesilmek bilmeyen bir acı. Evreni sonuna kadar genişlet ya da sıkıştır... sonunda salon oyunu. Tanrı gibi olmaya çalışmak yerine tanrıcılık oynamak. Tanrılaştırmak, Tanrılaştırmak... ve aynı zamanda hiç bir şeye inanmamak. Bilimin yarattığı mucizelerle öbünmek, ama dünyaya sanki bir bok yığınıymış gibi bakmak. Ürkütücü bir ikiyüzlülük! İnsanlar için değil sadece sistemler için seçmek.

Yalnız gecelerde, sorunların üzerinde kafa patlatırken... yıllardan beri yalnız bir sorun!... dünyayı olduğu gibi görebiliyor, ne olduğunu ve neden öyle olduğunu açıkça anlayabiliyordum. Merhameti kötülükle, tanrısal düzeni geniş çaptaki bir çirkinlikle, ölmezliği kısırlıkla bağdaştırabiliyorum.

Hiç beklenmedik bir zamanda bir düşünce bütün sahneyi yıkardı. Şuna benzer bir fikir: "İnsanın belirsiz felsefe hakkındaki bilgisi ne kadar derin olursa olsun bu bilgi boşluğun genişliğinde uçuşan bir tüy parçasına benzer." Bu da bir Japon düşüncesi. Bunun hemen arkasından, üzerinde basacak yer bulamadığımız... dünyaya dönerdim. Öyle bir dünya ki, şimdi uzay kadar boş kabul ettiğimiz bir dünya.

Dostoievsky, bir kitabında şöyle yazmış: "Rusya'ya olan özlemimle Avrupa'da özgür olan ben, sadece bendim." Dostoievsky, gerçek bir Evangel gibi Avrupa'dan dünyaya sevinçli haberler yansıtmıştır. Aradan ancak çağlar geçmeden bu sözün anlamı kavranamaz. Bu arada ne yapılmalıdır? Kendi kendime tekrar ve tekrar sorduğum bir soru.

Spengler, "Arap kültürünün sorunları" isimli kitabının bir

sayfasında, İsa'nın söylediklerinin ölümden sonraki hayatla ilişkili yönü üzerinde durur. "Tarihsel Pseudomorfozlar" ismini taşıyan bu bölüm, baştan sona kadar Apocalyptic ile ilişkilidir. Bu bölüm o günün dünyasıyla karşı karşıya olan Nazareth'li İsa'nın sempatik bir portresiyle başlar. "Daha emeklemekte olan Hıristiyanlığı bu zengin bahar mevsiminin bütün dinlerinin üstüne yükselten en önemli unsur İsa'nın kişiliğidir." İşte böyle. Spengler, İsa'nın sözlerindeki toplumsal gözlemler, sorunlar ve tartışmalarla ilgili hiç bir şey olmadığını söyler.

Sonra şu gelir: Din metafiziktir ve başka bir şey değildir... Oredoguia absurdum... ve bu metafizik bilgi, tartışma, ispat metafiziği değildir (sadece filozofi ya da bilgiçlik), fakat yaşanmış ve tecrübe edilmiş metafiziktir... yani, üzerinde tartışılamayan kesinlikte, bir gerçek kadar doğaüstü bir metafiziktir, ama doğrudur. İsa bu dünyadan başka bir dünyada yaşamamıştır. O da bir ahlâkçı değildi ve ahlâkçılıkta dinin kesin amacını görmek, dinin ne olduğunu bilmemek demektir.

Spengler işte burada Tolstoy'u neden küçük gördüğünü anlatır. Tolstoy "İlkel hıristiyanlığı bir sosyal ayaklanma seviyesine çıkarmıştır." Burada Dostoievsky'yle ilgili önemli bir noktaya değinmiştir! " Toplumsal yapıda gerekli düzeltmeleri hiç düşünmeyen" bu sözü işte Dostoievsky için söylemiştir. (Yoksulluğu ortadan kaldırmanın insanın ruhuna nasıl bir faydası olabilirdi?)

Dostoievsky ve onun "Özgürlüğü..."

Şu soruyu soran başka bir Rus, Tolstoy ve Dostoievsky'nin çağında yaşamamış mıdır? "Dünyada kurulacak bir ütopyayya inanmak akıllıca ise, tanrısal krallığa inanmak neden budalaca olsun?"

Belki bu bilmecenin cevabı büyük bir rastlantı olarak Belinsky tarafından verilmişti: " Maddenin ve kişinin kaderi bütün dünyanın kaderinden ve Çin İmparatoru'nun sağlığından çok daha önemlidir."

Ne olursa olsun, sessizce şu fikri ileri süren, hiç kuşkusuz

Federov'du. "Her kişi bütün dünya ve tüm insanlıktan sorumludur."

İsa'nın doğumundan ve ölümünden on dokuz yüz yıl sonra, "Kutsal mucizeler ülkesinden" garip ve heyecanlı bir dönem! Adamın biri, Bir Delinin Özür Dilemesi; başka biri, Devrimsel sorulu-cevaplı Öğretim Metodu; bir diğeri, seks Metafiziği isimli kitap yazar. Herbiri kendi bünyesinde devrimdir. Bir adamın tutucu, vatansever, komünist, demekçi olduğunu, fakat Roma'da Katolik ve Faşist olarak öldüğünü duyarım. Bu "Tarihsel Pseudomorfoz" devresi midir? Kesinlikle Pseudomorfoz "Laomorfoz" devresi midir? Kesinlikle bir Apocalptic devresidir.

Metafizik yönden konuşmak gerekirse, benim şansızlığım, İsa'nın zamanında, ya da on dokuzuncu yüzyılın kutsal Rusya'sında doğmamış olmamdır. Büyük bir şehirde doğmuşum, rastlantı olarak. Ama benim gençlik çağına girdiğim devrede, Brooklyn'in kenar mahallesinde bile insan o Slav kaynaşmasının yankılarıyla heyecanlanabiliyordu. Bir dünya savaşı "yapılmış ve kazanılmıştı." Sik! İkinci de olgunlaşma devresindeydi. İşte bu sözünü ettiğim Rusya'da Spengler'in geleceğini önceden haber verdiği biri vardı: İsmi bugün bile hemen hemen hiç duyulmuyor. Nietzsche'yi müjdeleyen bile yine Rus'un biriydi.

Dostoievsky'nin Rusya'sının er veya geç zafere ulaşacağını söyleyen Spengler değil miydi? Bu olgunlaşmış topraktan yeni bir dinin filizleşeceğini önceden haber veren yine o değil miydi? Bugün buna kim inanır?

İkinci Dünya Savaşı da "yapılmış ve kazanılmıştı." (!!!) Yine de kıyamet günü uzak görünmüyor. Büyük otobiyologlar bir çağın, tüm halk kitlesinin, evet, bir uygarlığın yaşantısını veriyor. Bu büyük kişiler sanki kendi mezarlarını yine kendileri yapmışlar, onları en ince ayrıntılarına kadar tanımışlar, sonra kendilerini mezarlarına gömmüşlerdi. İçinde tüm habercilerin yer aldığı bu manzara kaybolmuştu. Gökyüzü yıkıcı dev kuşlara

kaldı. Sular pek yakında, kutsal kitapların tarif ettiğinden çok daha korkunç ejderhaların saldırısına uğrayacak. Gerilim gittikçe artıyor. Köylerde yaşayanlar bile, duygu ve ruh yönünden gittikçe yapmak zorunluğunda oldukları bombalara benziyorlar.

Ama büyük patlama meydana geldiği zaman bile tarih son bulmayacak. İnsan tarihsel hayatının sonuna daha çok zaman var. Böyle bir sonuca varmak için bir metafizikçi olmak gerekmez. Yirmibeş yıl önce, Brooklyn'de duvardaki o küçük delikte otururken, tarih nabzının efendimizin 32'inci sülâlesine kadar arttığını hissedebiliyorum.

Bizim başlangıcın değil de sonun adamları olmamızın önemi böylesine büyük mü?

Bununla beraber, bu büyük hüner oyununu başardığı... tutulduğumuz bu damar sertliği illetinin rahatsız edici havasını açıkladığı, ve aynı zamanda bizi çevreleyen katı düşünce... dünyasının tümünü parçaladığı ve bizi özgürlüğü kavuşturduğu için... düşüncede bile olsa... Oswald Spengler'e sonsuz teşekkür borçluyum.

Sonsuz işlemin, sonsuz kaynaşmanın içindeki bir şeyin parçası olduğumuzu kavrarsak, ama hayır. Eğer aramakta direnirsek, anladığımız zaman kuşkusuz ki bizi çok daha rahatlacak bir şey buluruz. Ama burada, eşekte bile, değişen manzara daha güzelleşiyor. Hayatın duracağına ait hiç bir iz yok.

Evet, zaman içindeki o belirli anlarda Oswald Spengleri'i bulmuş olmakla şanslı bir adam sayılırım. Hayatımdaki dönüm noktalarının her birinde bana dayanak olacak bir yazara nasılsa rastlayabildim. Nietzsche, Dostoievsky, Elie Faure, Spengler... Ne dörtlü! Başkaları da var, elbette, onlar da bazı anlarda benim için çok önemli ama bunların hiç biri o dörtlünün yerini tutamaz. Benim özel Apocalypse'imin dört atlısı! Herbirinin kendisine özgü nitelikleri vardı: Nietzsche, azizleri yıkan; Dostoievsky, ulu sorgu yargıcı; Faure, büyücü: Spangler, örnek yaratıcı. Ne temel!

Gelecekte, mezara girdiğim zaman, gökyüzü çatırdayarak başıma yıkıldığı zaman bu insanların içime ekmiş oldukları tohumların dışında herşeyi yüzüstü bırakacağım. Ezilecek, hor görülecek, lânetleneceğim. Bedenimin her zerresine kadar yılmış, umutsuzluğa kapılmış olacağım. Hatta köpekler gibi ulayacağım. Ama tamamen bitmiş tükenmiş olmayacağım! Sonunda nasılsa bir gün doğacak, sanki hayatım bir tarih ya da bir hikâyeymiş gibi omzumun üzerinden şöyle bir bakacağım ve hayatımda bir biçim, bir anlam göreceğim. O günden sonra dünyada yenilgi diye bir şey tanımayacağım. Ondan sonra dünyada yenilginin benim için anlamı kalmayacak. Çöküntü diye bir şey tanımayacağım.

Çünkü o gün yaratılışmla tek vücut olarak kalacağım.

Başka bir gün, yabancı bir ülkede, önüme genç bir adam çıkacak , üzerimdeki değişikliği fark edecek, bana "Mutlu Kaya" diyecek. Büyük kozmokratör bana "kimsin?" diye sorduğunda ona bu ismi vereceğim.

Evet, hiç kuşkusuz bu ismi vereceğim: "Mutlu Kaya."

Ve sorarlarsa: "Dünyadaki yaşantından memnun muydun?" Cevap vereceğim: "Hayatım uzun bir pembe çarmıha gerilmişti."

Bunun anlamına gelince, halen açık değilse, aydınlatılacaktır. O zaman da başarısız olursam, pislik içinde tepinen bir köpekten başka bir şey olamam.

Bir zamanlar, hiçbir insanın yaralanmadığı şekilde yaralanmış olduğumu düşünürdüm. Böyle düşündüğüm için de bu kitabı yazmaya and içtim. Fakat kitaba başlamadan uzun zaman önce yaram iyileşti. Ancak, bu adımı yerine getirmek için bu eski yarayı deştim.

Başka bir şekilde anlatmaya çalışayım... Belki de yaramı deşmekle başka yaraları, başka insanların yaralarını kapadım. Bir şey ölür, bir şey filizlenir. Cahillikten acı çekmek korkunçtur. Bile bile acı çekmek, niteliğini kavrayıp onu sonsuzluğa kadar ortadan kaldırmak amacıyla acı çekmek, başlı ba-

şına değişik bir sorundur. Bildiğimiz gibi, Buddha bütün hayatı süresince kafasında tek düşünce taşıdı. Bu düşünce de insanın acı çekmesini önlemek üzerine doğrulmuştu.

Acı çekmek gereklidir. Fakat insan bunu anlamadan acı çekmemelidir. Ancak o zaman acı çekmenin gerçek niteliği ve önemi ortaya çıkar. Artık çaresizliğin son dakikasında... İnsan artık acı çekemeyecek bir duruma gelir!... mucizeyi andıran bir şey olur. Hayat kanının damla damla akıp gittiği büyük, açık yara kapanır, organizma bir gül gibi filizlenir. Nihayet insan "Özgür" dür, ve "Rusya'nın özlemini" çekmez, fakat daha büyük bir özgürlük, daha büyük bir mutluluk özlemindedir. Hayat ağacı gözyaşıyla değil, özgürlüğünü gerçek ve sürekli olduğu bilinciyle canlılık kazanır.

SON

KABALCI

"Tam yazmak istediğim şeyi, yazmak istediğim şekilde yazıyorum... Olur olmaz herşeyi, ama herşeyi yazmam, belki de senin düşündüğün gibi, bütün değer yargılarını kaybetmiş olmamdandır... Sözcüklerle hayatımın benim için en çok önem taşıyan bölümünü —bunun her zerresini— yeniden yaratmaya çalışıyorum. Kendi egom çok matah bir şey olduğundan değil! Yalnızca, egosu olmayan bir insanın kendi hakkında böyle yazabileceğinin farkındasındır herhalde. (Ya da ben sahiden deliyim! Öyleysem dua et benim için.) 1927'den beri bu kitabın malzemesini içimde taşıyorum. Bu denli uzun bir gebelikten sonra düşük yapmam mümkün mü? Belki de bir hilkat garibesi doğuracağım. Ama umurumda bile değil. Benim için en önemli şey onu vücudumdan atmak ve böylece, şimdi ve geçmişte ne olduğunu açıklığa kavuşturmak. O zamanlar olduğu şekliyle kendimi anlatabilmek için insanüstü çaba harcadım. Sanat adına amaçladığım tek şey, o öteki benliği, o günleri yakalamaktı. Olabildiğince samimi davrandım, hatta biraz fazla, çünkü kendimi pek de sevimli resmetmiyorum..."

Henry Miller

— K.D.V. DAHİL